

Jiří Juchelka

**LUŽICKÁ KULTURA
V ČESKÉM SLEZSKU**

LUŽICKÁ KULTURA V ČESKÉM SLEZSKU

Jiří Juchelka

**LUŽICKÁ KULTURA
V ČESKÉM SLEZSKU**

SPIŠY ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU AV ČR
BRNO 47
2014

Jiří Juchelka

LUŽICKÁ KULTURA V ČESKÉM SLEZSKU

Archeologický ústav
Akademie věd České republiky, Brno, v. v. i.

Brno 2014

Recenzovali

Prof. Dr. hab. Bogusław Gediga

Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc. et DSc.

*Práce vznikla v rámci programu výzkumné činnosti
Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., na léta 2012 – 2017.*

*Publikaci podpořila Ediční rada Akademie věd České republiky,
Národní 3, 117 20 Praha 1.*

*Na obálce výběr keramických a kovových nálezů lužické kultury
v českém Slezsku (autoři Juchelka 2009a; Juchelka – Moravec 2005;
Říhovský 1989; Říhovský 1992; Říhovský 1996; Salaš 2005; Tůma 2008).
Na titulním listě bronzový závěsek z Mankovic (dle Salaš 2005).
Na straně 4 keramický šálek z mohyly M2 z Hněvošic (dle Juchelka 2007a).*

**Archeologický ústav
Akademie věd České republiky, Brno, v. v. i.**

Brno 2014

ISBN 978-80-86023-42-7

ISSN 1804-1345

All rights reserved

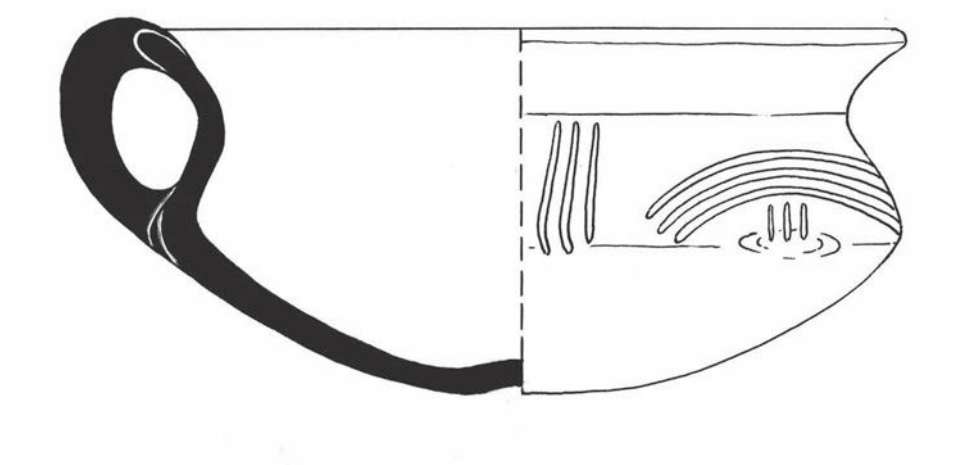
Copyright © 2014 by

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i

OBSAH

1.	Úvod	5
1.1.	Cíle a struktura práce.....	5
1.2.	Vymezení regionu, přírodní podmínky	6
1.3.	Charakteristika oblastí českého Slezska obsazených lužickou kulturou	6
2.	Dějiny bádání doby bronzové a železné v českém Slezsku	9
2.1.	Kritika pramenů a literatury	10
3.	Vývoj osídlení v českém Slezsku v době bronzové a v době železné	12
3.1.	Starší a střední doba bronzová	13
3.2.	Lužická fáze (BD – HA1). Počátek lužické kultury.....	18
3.3.	Slezská fáze (HA2 – HC1a). Vrchol osídlení a počátek stagnace	23
3.4.	Platěnická fáze (HC1b – HD). Závěr vývoje lužické kultury.....	30
3.5.	Vývoj po zániku lužické kultury	36
4.	Charakteristika jednotlivých druhů pramenů.....	38
4.1.	Pohřebiště.....	38
4.2.	Sídliště.....	48
4.3.	Výšinné lokality	54
4.4.	Depoty.....	60
5.	Sociální struktura lužické kultury v českém Slezsku.....	63
5.1.	Úvod.....	63
5.2.	Pramenná základna.....	63
5.3.	Závěr	73
6.	Keramika	75
6.1.	Osudí	75
6.2.	Mísy	84
6.3.	Šálky.....	88
6.4.	Okříný a kulovité nádoby	92
6.5.	Nádoby vejčitého tvaru	95
6.6.	Látky	96
6.7.	Pokličky.....	98
6.8.	Džbánky	100
6.9.	Miniaturní nádoby	100
6.10.	Malovaná keramika	115
6.11.	Kultovní keramika.....	117
6.12.	Drobný keramický inventář	120

7.	Kovová industrie	122
7.1.	Sekerky	130
7.2.	Dlátka	136
7.3.	Hroty kopí	137
7.4.	Srpy	141
7.5.	Nákrčníky	144
7.6.	Nože	147
7.7.	Meče	150
7.8.	Dýky	153
7.9.	Kovové nádoby	155
7.10.	Kovové součásti vozu	157
7.11.	Kroužkové řetízky	158
7.12.	Spony	159
7.13.	Prsteny	162
7.14.	Náramky, nápažníky, nánožníky	163
7.15.	Závěsky	174
7.16.	Pásové zápony	176
7.17.	Nášivky	177
7.18.	Kovové součásti koňského postroje	180
7.19.	Lité kroužky	182
7.20.	Jehlice	185
8.	Metalurgické nástroje – odlévací formy, tyglíky, dyzny, kovolitecká keramika	194
9.	Kostěná industrie	197
10.	Skleněné předměty	198
11.	Závěr	200
12.	Literatura	202
13.	Seznam použitých zkratk	224
14.	Resumé	226
15.	Seznam lokalit lužické kultury na území českého Slezska	230
	Lokality	232
16.	Deskriptivní systém keramiky z doposud zpracovaných pohřebišť lužické kultury v českém Slezsku	275

I. ÚVOD

I.1. Cíle a struktura práce

První nálezy lužické kultury v českém Slezsku jsou známy již od konce 19. století, ovšem problematika dané kultury je zde doposud nedostatečně zpracována. Region je jižním okrajovým územím Horního Slezska s intenzivními kulturními vlivy z oblasti Moravy, což se neprojevuje pouze v období mladší a pozdní doby bronzové a starší doby železné, ale prakticky po celý pravěk. Jedná se o území, které je v rámci České republiky relativně malé. Jeho celková rozloha činí pouze 4 459 km² a předpokládané potenciálně osídlené území v období rozvoje lužické kultury představovalo cca 1030 km², což zabíralo jen 23,1% jeho celkové rozlohy. Z analyzovaného regionu je známo celkem 45 katastrů, na kterých byly aktivity lidu lužické kultury registrovány.

Předložená práce¹, která je svým způsobem doposud jediným pokusem o celkovější zpracování problematiky lužické kultury v českém Slezsku, si klade za cíl komplexně zpracovat a vyhodnotit dané okruhy předloženého tématu.

Jednoznačně je v tomto úvodu nutno přiznat, že při vyhodnocování prakticky každé složky práce byl patrný vliv jednak slabého terénního výzkumu a posléze také prakticky žádné, či jen strohé dokumentace na bázi nálezové zprávy. S těmito nedostatky jsem byl při realizaci této práce velmi často konfrontován. I tak ovšem bylo ke zvolenému tématu přistoupeno velmi zodpovědně a na podkladě dostupné pramenné základny byly provedeny dílčí i celkové statistické analýzy doplněné grafy či mapami osídlení.

Práce je členěna do několika dílčích kapitol (kap. 2–15). V první části jsou shrnuty dějiny bádání lužické kultury v českém Slezsku. Následuje analýza vývoje osídlení, a to již od počátku doby bronzové s důrazem na mladší a pozdní dobu bronzovou s příslušným úsekem starší doby železné a vývoj je sledován až do závěru laténského období. Následuje rozbor struktury osídlení, ve kterém jsou podrobeny analýze všechny archeologicky dostupné aspekty, jako je problematika sídlišť, pohřebišť či depotů vázaných na lužickou kulturu v regionu. Rekonstrukce sociálních struktur lužické kultury je na bázi nedostatečné pramenné základny provedena na podkladě výzkumů z celého Slezska a oblastí s ním bezprostředně sousedících. V další části jsou zpracovány jednotlivé součásti hmotné kultury jako je keramika, kov, skleněné aj. předměty. Součástí práce je také kompletní seznam lokalit lužické kultury v českém Slezsku a deskriptivní systém keramiky pocházející z pohřebišť.

Z důvodu, že se jedná o doposud první komplexnější zpracování tématu, byl v základní řadě kladen důraz především na přiblížení vybraných aspektů života lužické kultury a na definování jejího vzniku, rozvoje, ale i zániku. V práci byla také vytvořena základní charakteristika místní keramiky, která se snažila postihnout vývoj jednotlivých tvarů od lužické až po platěnickou fázi. Shrnuty a vyhodnoceny byly rovněž všechny kovové předměty, které se doposud na území podařilo najít. Při jejich analýzách se přihlíželo nejen k situaci severně od našeho regionu, tedy ve zbylé části Slezska, ale rovněž bylo ve velké části využíváno analogií z Moravy.

¹ Tato monografie vznikla na podkladě upravené a doplněné disertační práce autora, úspěšně obhájené v roce 2012 na Masarykově univerzitě v Brně.

1.2. Vymezení regionu, přírodní podmínky

Zájmové území lze vymezit hranicemi země Slezské z let 1922 – 1927 (Janák – Kouřil 1991, 193). Jedná se víceméně o umělý útvar jižní části Horního Slezska, který představuje pozůstatky čtyř historických územních celků. Těmi jsou části opavského (včetně i tzv. moravských enkláv), těšínského, nízkého a ratibořského knížectví (dle Kouřil 1994, 8). Ze severu je území ohraničeno státní hranicí s Polskou republikou (Bechný 1992, 5).

Geomorfologicky v sobě území zahrnuje Rychlebské hory, Žulovskou pahorkatinu, Hrubý Jeseník, Zlatohorskou vrchovinu a Osoblažskou pahorkatinu. Východně od Hrubého Jeseníku leží rozsáhlá geomorfologická jednotka Nízkého Jeseníku s Oderskými vrchy. Široká nížina a terasy řeky Opavy tvoří Poopavskou nížinu, na kterou navazuje Hlučínská pahorkatina. Ostravská pánev je s Hornomoravským úvalem spojena Moravskou bránou. Na pravém břehu řeky Olše se rozkládají Slezské Beskydy. Nad Třineckou a Frenštátskou brázdou prudce vystupují Moravskoslezské Beskydy. Pokračováním Třinecké brázdy směrem k Jablunkovu je Jablunkovská brázda (dle Bechný 1992, 9–16; Kouřil 1994, 8).

Region náleží baltskému úmoří a je odvodňován Odrou, která je osou říční sítě. Významnou řekou na území českého Slezska je Ostravice. Dalším důležitým beskydským tokem je Olše. Nejvýznamnějšími jesenickými řekami jsou Opava s Moravicí, do níž se vlévá Hvozdnice. Jižní část Žulovské pahorkatiny odvodňuje Vidnávká, Jesenickou kotlinu Bělá. V Osoblažském výběžku je významným tokem řeka Osoblaha (dle Bechný 1992, 16–19; Kouřil 1994, 8).

České Slezsko leží v mírném podnebném pásu, nejteplejší oblasti jsou v okolí Opavy, Ostravské pánve, na Javornicku a Osoblažsku, kde se roční průměrné teploty pohybují okolo 8 – 9°C (dle Bechný 1992, 19–21). V době odpovídající staršímu vývoji lužické kultury se jednalo v rámci holocenní klimafáze o subbo-

reál, jeho mladší část, tedy o období mírně teplejší a sušší než v současnosti. Závěr lužické kultury v českém Slezsku pak odpovídá subatlantiku, kdy nastupují vlhčí a chladnější období s klimatem odpovídajícím současnosti, s periodickými teplotními a srážkovými výkyvy (Podborský 1997, 25; Neuhäselová 1998, 34, 38–39). Hlavními dřevinami v tomto období byly dub (*Quercus* sp.) a borovice lesní (*Pinus sylvestris*), které na území českého Slezska doplňoval v porostu jasan (cf. *Fraxinus* sp.), javor (*Acer* sp.), lípa (*Tilia* sp.), buk lesní (*Fagus sylvatica*), olše (*Alnus*) a topol (*Populus* L.). Dále se v porostu vyskytovala vrba, bříza, jilm a líska (Juchelka 2005b, 257).

Jihovýchodní okraj Slezské nížiny je reprezentován vysoce úrodnými půdami na sprašových hlínách, eventuálně i na spraších (dle Janák – Kouřil 1991, 196). Zbytek regionu charakterizuje vyšší nadmořská výška se středně až méně úrodnými štěrkovitými, jílovitými a písčitými půdami dosedajícími na uloženiny pleistocenního stáří (dle Janák – Kouřil 1991, 196–197; Kouřil 1994, 8).

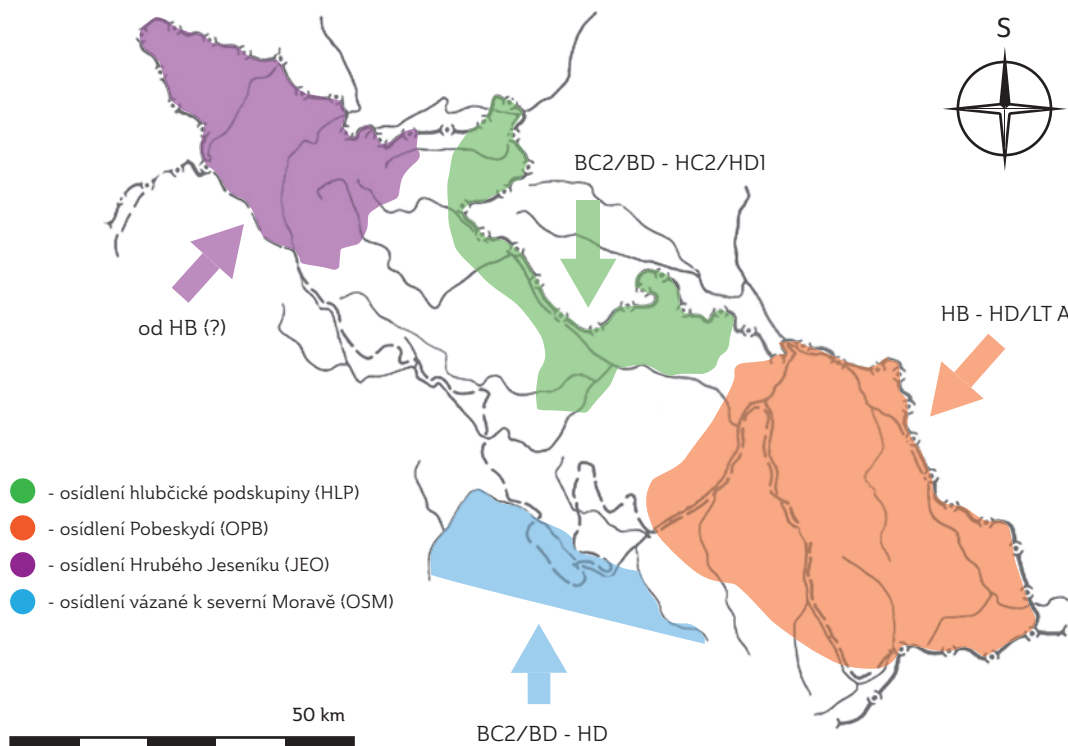
1.3. Charakteristika oblastí českého Slezska obsazených lužickou kulturou

Doklady o přítomnosti lidu lužických popelníkových polí jsou v oblasti českého Slezska v rámci celého pravěku vůbec nejpočetnější (srov. Janák – Kouřil 1991, 207). Po více jak 900 let můžeme hovořit o osídlení trvalejšího a kompaktnějšího charakteru, kdy jsou využívány nejen příznivé a k zemědělství lépe využitelné nížiny kolem toků větších řek, ale poprvé rovněž i podhorská pásma Beskyd či Hrubého a Nízkého Jeseníku.

Lužická kultura zaujímá v českém Slezsku období mladší a pozdní doby bronzové s přesahem do starší doby železné, což v absolutních datech, včetně mohylovo – lužického období, představuje úsek 1350 – 450 př. Kr. a v rámci relativních dat periodizace P. Reinec-

ka stupně BC2/BD – HD. Vnitřně se pak dělí do tří samostatných fází, lužické, slezské a platténické, z nichž první dvě ještě náleží k době bronzové a poslední jmenovaná již do období halštatu.

ropském prostoru k osídlování horských a podhorských pásem (např. Opravil 1961, 81–100). Nejinak je tomu také v českém Slezsku, kde od jmenovaného stupně sledujeme vznik nové sídelní struktury v oblasti Pobeskydí (OPB)

Obr. 1. Schematická mapa osídlení českého Slezska v mladší a pozdní době bronzové a ve starší době železné.

Nástup lužické kultury nebyl na celém území analyzovaného regionu současný (obr. 1). První stopy lužického lidu se objevují od počátku nejstarší fáze v oblasti geneticky svázané s hlubčickou podskupinou (HLP), vydělenou ze slezské skupiny M. Gedlem (1959, 14–28; 1962, 161–162; 1973, 69–96). Ta zabírá v regionu českého Slezska oblast vázanou především na tok řeky Opavy. Jedná se o území Osoblažského výběžku, Krnovska, Opavska, větší části Hlučínska až po východní výběžek Nízkého Jeseníku. K této oblasti pak také řadíme dolní tok říčky Hvozdnice a Moravice včetně širšího okolí Hradce nad Moravicí.

Od stupně HB dochází v širším středo-

(Juchelka 2008e, 117). Tato nová sídelní struktura, která se opírá především o síť výšinných sídlišť, které jsou doplněny sídlišti rovinnými (dle Janák – Choražý – Břízová – Grepl v tisku), zabírá především podhorskou oblast severozápadního okraje masivu Beskyd, tj. území Těšínska a Frýdecko – Místeka. K danému osídlení ovšem musíme přiřadit také severní okraj Moravské brány s tím, že ke struktuře Pobeskydí rovněž řadíme oblast na levobřeží Odry, až po Oderské vrchy (lokality Klimkovic, Olbramice, Ostrava – Třebovice), včetně nejvýchodnějšího okraje Hlučínska (lokality Ostrava – Koblov), (Juchelka 2008e, 116–121), odděleného tehdy od hornoslezských spraší

zalesněnou a podmáčenou krajinou (Janák – Kouřil 2001, 376).

Ve stejném období, tj. od stupně HB, sledujeme také jisté sídelní či komunikační aktivity i v prostoru Hrubého Jeseníku (JEO), kde se v oblastech horských koridorů vytvořených řekami jako Bělá a Vidnávkou setkáváme s depoty (Bělá pod Pradědem – Domašov) či jednotlivými bronzovými artefakty (Uhelná – Nové Vilémovice; Skorošice). Horské pásmo Jeseníku bylo rovněž ve střední době bronzové a pravděpodobně i v následné lužické kultuře využíváno i k exploataci zlatonosné rudy (Světlá Hora – Suchá Rudná), (Bouzek 2003, 282).

Depot z Mankovic (Salaš 2005, 354–356) přináší již k území, u kterého předpokládáme silné vazby k osídlení lužické kultury severní Moravy (OSM). Toto osídlení, které je charakteristické nástupem již od nejstaršího období lužické kultury, přetrvává podobně jako osídlení v Pobeskydí až do samého závěru stupně HD, je především v mladším (od HB) období charakteristické smíšenou náplní hmotné kultury. Jsou zde patrné silné vazby jak na Pobeskydí, tak především na Moravu. K území se smíšeným charakterem pak můžeme přiřadit rovněž lokality situované v koridoru Moravské brány, tedy již mimo historické území Slezska, jako je Starý Jičín (Janák – Kouřil 1991, 207), Bernartice nad Odrou (Pavelčík 1962; Král 1975a), Kopřivnice, Štramberk a Příbor (Janák – Kouřil 2001, 374–376). Tyto lokality pak V. Janák a P. Kouřil (2001, 375–376) ještě řadí k osídlení Pobeskydí, ovšem jejich smíšený charakter hmotné kultury a především nástup spojený již s lužickou fází je spíše začleňuje k moravské větvi.

2. DĚJINY BÁDÁNÍ DOBY BRONZOVÉ A ŽELEZNÉ V ČESKÉM SLEZSKU

První nálezy, které lze vztáhnout k problematice lužické kultury v českém Slezsku, pocházejí již z první poloviny 19. století. Zmínit můžeme např. keramické artefakty z roku 1817, které pocházely z pohřebiště u Červeného dvora z nynějšího katastru Krnova – Opavského předměstí (Juchelka 2006a, 196) a také nález pásové zápony z roku 1832 z okolí toho samého místa (např. Karger 1922, 18–19).

Ve druhé polovině 19. století prováděl pak v širším okolí Krnova a také na Opavsku archeologickou prospekci vídeňský právník R. Kulka (např. 1886, 169–174; 1889, 19–24), který rovněž čile spolupracoval s Přírodovědným muzeem ve Vídni (Naturhistorisches Museum in Wien). V roce 1889 byl poprvé zkoumán mohylník v Hněvošicích (Juchelka 2007a, 127) a v roce 1893 bylo poblíž železniční stanice v Holasovicích objeveno žárové pohřebiště (Juchelka 2006c, 219–224). Minimálně od roku 1898 je známo pohřebiště na katastru Velkých Hoštic (Juchelka 2008a, 425–426). Od roku 1899 je zkoumáno také pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 62), kdy do sbírek Slezského zemského muzea přinesl ing. Hartl lužickou nádobku s žárovým pohřbem. V roce 1914 bylo na katastru Opavy – Malých Hoštic vykopáno větší množství keramických nádob, které pocházely z rozrušeného pohřebiště lužické kultury (Karger 1922, 15; Kurz 1941, 39–41). Dne 15. listopadu 1922 provedli pracovníci Slezského zemského muzea záchranný archeologický výzkum pohřebiště na katastru Opavy – Slavkova. Pravděpodobně dalších sedm hrobů zde bylo rozrušeno v roce 1929. V roce 1930 se do Slezského zemského muzea dostaly jako dary dvě torza bronzových náramků (Juchelka 2005a, 93–102). Ještě v předválečném období, v roce 1938, byly v trati „Kržle“ na katastru Vyšních Lhot vykopány dva bronzové spirálovité nárameníky a dva nárameníky z masivní bronzové tyčinky, které měly pravděpodobně pocházet z rozrušeného kostrového hrobu (Dohnal 1974, 89).

Od druhé poloviny 19. století jsou v regionu nalézány také bronzové depoty. Roku 1878 byl na katastru obce Rohova objeven jeden situovaný v keramické nádobě (Mertins 1896, 293–384). Roku 1879 obdrželo muzeum ve Vratislavi dvě bronzové sekerky, které pocházejí z prostoru koberického hradiště (Seger 1936, 117). Při výstavbě železniční tratě Suchdol – Budišov byl na jižním břehu někdejšího řečiště Odry na katastru Mankovic nalezen roku 1891 další (Karger 1922, 17; Maška 1892, 117–122). V roce 1898 dochází k nálezu bronzového pokladu v kamenolomu v Brance u Opavy (Karger 1922, 15; Kleemann 1935, 70–86) a roku 1906 je nedaleko odtud, na katastru Hradec nad Moravicí – Bohučovic/Podolí, objeven další (Kleemann 1935, 70–86). V roce 1909 byl na katastru obce Třebom v poloze „Černý kopec“ odkryt depot umístěný v keramické nádobě. V souvislosti se zřizováním vodní nádrže u sádrovcového dolu v roce 1928 došlo k nálezu známého kateřinského bronzového pokladu (Stumpf 1928, 121).

Od roku 1887 jsou známy nálezy bronzové industrie i v oblasti Hrubého Jeseníku, kde získal R. Kulka na katastru Skorošic soubor bronzových předmětů (Karger 1922, 15). K roku 1940 je pak vztahován nález bronzového depotu z Bělé pod Pradědem – Domašova (Brachtel 1987, 10–16).

Od 2. poloviny třicátých let jsou na hradišti v Chotěbuzi/Podoboře zahájeny archeologické práce, které s přestávkami trvají až dodnes (Dohnal 1988, 34–35).

V poválečném období až do 90. let dvacátého století jsou prováděny drobnější výzkumy v Brumovicích (Pavelčík 1960a, 37–38; Pavelčík 1963a, 1–17), na mohylníku v Hněvošicích (Juchelka 2007a, 127), v okolí Krnova (Pavelčík 1958a, 40; Pavelčík 1960b, 16–22), na katastru Oldřišova (Pavelčík 1958b, 94), ve Velkých Hošticích (Janák 1983, 21–22; Janák 1984, 87–88; Janák 1985, 109; Janák 1987a, 22; Janák 1987b,

72; Janák 1989, 97; Janák 1990a, 96–97; Janák 1990b) či na různých místech širší Opavy (např. Šikulová 1961, 5; Šikulová 1971b, 25; Pavelčík 1958c, 94; Pavelčík 1993, 111; Pavelčík 1960c, 65). V roce 1956 uskutečnil B. Novotný na katastru Hradce nad Moravicí v poloze „Červený vrch“ archeologický výzkum, kterým prokázal, že hradecký ostroh byl ve slezské a platěnické fázi hustě osídlen. V letech 1952 a 1954 provedl na lokalitě Chotěbuz/Podobora výkopové práce L. Jisl a od roku 1978 je naleziště systematicky zkoumané P. Kouřilem (Jisl 1957; Jisl 1966, 241–242; Kouřil 1981, 45–46; Kouřil 1982, 26–27; Kouřil 1983, 49; Kouřil 1984, 37–38; Kouřil 1987a, 43–44; Kouřil 1987b, 45; Kouřil 1990, 307–326; Kouřil 1994, 71–73; Kouřil 2001, 1–5). V roce 1955 zahájil L. Jisl na Kosteleckém vrchu na katastru Krnova – Kostelce zjišťovací sondáž, při které bylo odkryto několik halštatských střepeň (Juchelka 2008e, 115). Od roku 1960 jsou z katastru Opavy – Vlašoviček/Jarkovic hlášeny nálezy hrobových celků (Juchelka 2008e, 114). Roku 1960 provedl na výšinné lokalitě Slezské Rudoltice – Víno sondážní výzkum J. Král a objevil zde několik keramických zlomků lužické kultury (Kouřil 1994, 13). V roce 1969 bylo při výstavbě komunikace na katastru Neplachovic zkoumáno celkem 28 sídlištních jam lužické kultury (Šikulová 1971a, 76–77). V tom samém roce je zkoumáno i sídliště na katastru Opavy – Vlašoviček/Jarkovic (Šikulová 1971a, 76–77) a v roce 1973 je objeveno pohřebiště v zahradě Minoritského kláštera v Opavě – Městě (Juchelka 2004b, 61–81).

V době od počátku 90. let 20. století po současnost je v oblasti českého Slezska prováděna systematická kontrola prakticky všech zemních prací na územích s archeologickými nálezy. Právě v tomto období je v rámci lokalit lužické kultury sledován jejich největší nárůst spojený především s realizací záchranných archeologických výzkumů.

Sledováno a zkoumáno je v tomto období hradiště na ostrožně v Hradci nad Moravicí (Stabrava 2005a, 257–258; Stabrava 2007, 84–90) a dodnes pokračují rovněž systematické práce na hradišti v Chotěbuzi/Podoboře (Kouřil 1994, 71–73; Kouřil 2001, 1–5; Tůma 2008).

V literatuře jsou uváděny výzkumy sídlišť, jako např. v Koberčicích (Stabrava 2005b, 244–245; Juchelka – Stabrava 2007, 377–378), na širším území Opavy (Krasnokutská 2007b, 380; Juchelka 2008f, 320; Stabrava 2008, 319–320; Hlas 2007b, 380–382; Kiecoň 2002, 223), v Píšti (Stabrava 2001, 139), ve Stěbořicích (Zezulová 2002, 204–205), Velkých Hořticích (Juchelka 2004c, 99–101; Juchelka 2005b, 251–264; Juchelka 2007b, 95–97), Klimkovicích (Hlas – Krasnokutská 2005, 90–107; Hlas – Krasnokutská 2006a, 115–118) a Olbramicích (Hlas – Krasnokutská 2005, 90–107; Hlas – Krasnokutská 2006b, 119–122). K roku 2006 se pak váže objev doposud nejpočetnějšího pohřebiště lužické kultury v českém Slezsku s 233 hroby, z katastru Kravař (Hlas 2007a, 378–379).

2.1. Kritika pramenů a literatury

Problematika pravěké archeologie v českém Slezsku byla vždy na samém okraji badatelského zájmu (srov. Janák – Kouřil 1991, 200–212). Nejinak je tomu i v případě lužické kultury. V minulosti sice tu a tam vyšla nějaká drobná studie či zpráva o dílčích výsledcích výzkumů z lokalit zmiňované kultury (srov. Jisl 1955, 9–44; Bouzek 2003, 272–284), ovšem všechny práce měly spíše informativní charakter a nezabývaly se danou otázkou hlouběji. Zkoumána a částečně publikována byla tímto způsobem pohřebiště na katastrech Krnova – Opavského předměstí (Jisl 1965, 7–20), Hněvošic (Král 1960, 177; Král 1961, 108), Opavy – Vávrovic (Král – Stloukal 1960, 69–73; Wiegandová 1974, 43–53), Opavy – Města (Král 1975b, 82; Zezula 2002, 203), Opavy – Vlašoviček/Jarkovic (Šikulová 1971a, 76), Kravař (Hlas 2007a) či Velkých Hořtic (Pavelčík 1963b, 33). Nověji a vhodným způsobem byly publikovány doposud jen nekropole v Opavě – Malých Hořticích (Juchelka – Moravec 2005, 177–201), Holasovicích (Juchelka 2006c, 219–224), Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a) a v Opavě – Slavkově (Juchelka 2005a, 93–102).

Ještě hůře jsou na tom sídliště, kterých

byla v regionu sice zkoumána celá řada (např. Velké Hoštice (Janák 1984, 87–88; Janák 1985, 109; Janák 1987a, 22; Janák 1987b, 72; Janák 1989, 97; Janák 1990a, 96–97; Janák 1990b, 38–41), Oldřišov (Pavelčík 1958b, 94), Opava – Malé Hoštice (Pavelčík 1958c, 94), Stěbořice (Zezulová 2002, 204–205), Kobeřice (Stabrava 2005b, 244–245), Píšť (Stabrava 2001, 139) atd.), ovšem jen nepatrný zlomek z nich byl odpovídajícím způsobem publikován (např. Velké Hoštice (Juchelka 2005b, 251–264), Opava – Vávrovice (Juchelka 2006d, 1–4), Klimkovice a Olbramice (Hlas – Krasnokutská 2005, 90–107)).

Naprosto nedostatečně jsou také vyhodnoceny výšinné lokality. Zatím poslední souhrnná práce pochází z pera V. Dohnala (1988). Známý jsou rovněž i obecnější studie od J. Nekvasila (1982, 311–330) a M. Čižmáře (2004), ovšem nutno podotknout, že určité náznaky budoucího zájmu o tuto problematiku lze sledovat alespoň na bázi diplomových prací (srov. Dehnerová 2000a; Moravec 2005; Tůma 2008). Na vyhodnocení také čeká bohatý a v případě platěnické fáze i klíčový materiál z lužické výšinné lokality v Chotěbuzi/Podoboře (srov. Kouřil 1990, 307–318; Kouřil 1994, 74–79).

Prací, které by shrnovaly problematiku lužické kultury v českém Slezsku je velmi málo. V roce 1955 vyšla vynikající studie zabývající se počátkem lužické kultury v Československu od L. Jisla (1955, 9–44). Zmínit bychom se tak mohli o článku J. Bouzka (2003, 272–284), který se zde zabýval lužickou kulturou na Opavsku a pokoušel se také analyzovat možné vztahy na polské Horní Slezsko. Z dalších studií dané problematiky pak uvedme dvě práce autora, z nichž první předkládá základní charakteristiku vývoje osídlení v českém Slezsku v době bronzové a době železné (Juchelka 2005c, 1–3) a druhá charakterizuje konečné období vývoje lužické kultury na Opavsku (Juchelka 2008e, 109–124). Uvést zde můžeme také drobnou stat' vztahující se k problematice halštatské malované keramiky (Juchelka 2006d, 1–4). Známé je rovněž shrnutí S. Stuchlíka a M. Gedla (2005, 80–83), kde jsou opět pouze obecně seřazeny dosavadní výsledky především starších terénních výzkumů. Víceméně informativní cha-

rakter pak má práce V. Janáka (1997, 41–49), která sumarizuje stav výzkumu doby bronzové a doby halštatské v širším Horním Poodří či jeho další práce zabývající se pozdním halštatem (Janák 1996b, 255–270). Přínosné pro problematiku závěru doby bronzové a počátku doby železné jsou také dvě kompilační práce od V. Janáka a P. Kouřila (1991, 193–217; 2001, 372–386).

3. VÝVOJ OSÍDLENÍ V ČESKÉM SLEZSKU V DOBĚ BRONZOVÉ A V DOBĚ ŽELEZNÉ

Lužická kultura v českém Slezsku zaujímá úsek mladší a pozdní doby bronzové a starší doby železné, což v absolutních datech, včetně mohylovo – lužického období, vymezuje období 1350/1300 – 450 př. Kr. Daná perioda představuje dle periodizace P. Reineckeho stupně BD až HD a vnitřně se dělí do lužické, slezské a platěnické fáze. Pro vznik kultury jsou ovšem

důležité také děje, ke kterým dochází od počátku doby bronzové a které mají nezastupitelnou roli při formování lužické kultury v českém Slezsku. Zohledněn je rovněž vývoj osídlení bezprostředně následující po zániku kultury. Periodizační rytmus doby bronzové v českém Slezsku pak nejlépe charakterizuje předložená tabulka (tab. 1):

Absolutní data	Stupně dle P. Reinecka	Kultury	Popis
2000–1800 př. Kr.	závěr eneolitu a počátek doby bronzové	skupina Chłopice – Veselé	nevýrazné osídlení
1800–1600 př. Kr.	BA2	únětická kultura	osídlení v mladším období nevýrazné osídlení
1600–1400 př. Kr.	od BA2 – BB1	věteřovská skupina	nevýrazné osídlení
1400–1350 př. Kr.	BB2 – BC1	skupina oderské mohylové kultury	nevýrazné osídlení
1350–1300 př. Kr.	BC2/BD	mohylovo – lužické období	doznívání mohylového období v nově se rodícím prostředí lužické kultury, nevýrazné osídlení
1300–1155 př. Kr.	BD – HA1	lužická kultura; lužická fáze	zrod vývoje lužické kultury spojený na počátku s kolonizačním zásahem ze severu
1155–965/950 př. Kr.	HA2 – HB1	lužická kultura; slezská fáze 1	vrchol osídlení, postupná kolonizace podhorských a horských oblastí
965/950–750/723 př. Kr.	HB2–3 – HC1a	lužická kultura; slezská fáze 2	počátek postupné stagnace v oblasti hlubčické podskupiny, vznik sídelních struktur v Pobeskydí
750/723–550 př. Kr.	HC1b – HC2	lužická kultura; platěnická fáze 1	definitivní stagnace osídlení v hlubčické podskupině, rozvoj osídlení v Pobeskydí
550–450 př. Kr.	HD – LT A	lužická kultura; platěnická fáze 2	období zániku lužické kultury v celém českém Slezsku
450–370 př. Kr.	LT A	laténská kultura 1	sídelní hiát
370–180 př. Kr.	LT B1 – LT C1	laténská kultura 2	počátek osídlení
180–50 př. Kr.	LT C2 – LT D1	laténská kultura 3	konec osídlení
50–0 př. Kr.	LT D2	laténská kultura 4	sídelní hiát

Tab. 1. Chronologický návrh kulturního vývoje v době bronzové a železné v českém Slezsku.²

² Absolutní data vycházejí převážně ze závěrů radiokarbonových datací z Kietrze (Chochorowski 2007, 124–127).

3.1. Starší a střední doba bronzová

Zrod lužické kultury v českém Slezsku není pro tento region a potažmo celé Horní Slezsko ještě zcela definován, ale pokud chceme postihnout genezi jmenované kultury, je třeba zohlednit také vývoj, který jí na daném území v rámci doby bronzové předcházela. Na podkla-

nálezy a oba jmenovaní uvádějí starší artefakty z katastru Opavy – Kylešovic, které L. Jisl (1950c, 6–7) přisoudil malopolské zlocké kultuře. Danému typu by dle těchto dvou badatelů mohl odpovídat také fragment džbánu tzv. maršovického typu z Opavy – Kateřinek (Jisl 1968, 19). Tímto skromným výčtem je seznam lokalit s nálezy skupiny Chłopice – Veselé na území českého Slezska uzavřen (obr. 2).

Obdobně nepočtená struktura osídle-

Osídlení lidem skupiny Chłopice – Veselé

Obr. 2. Schematická mapa osídlení českého Slezska v závěru eneolitu a na počátku doby bronzové.

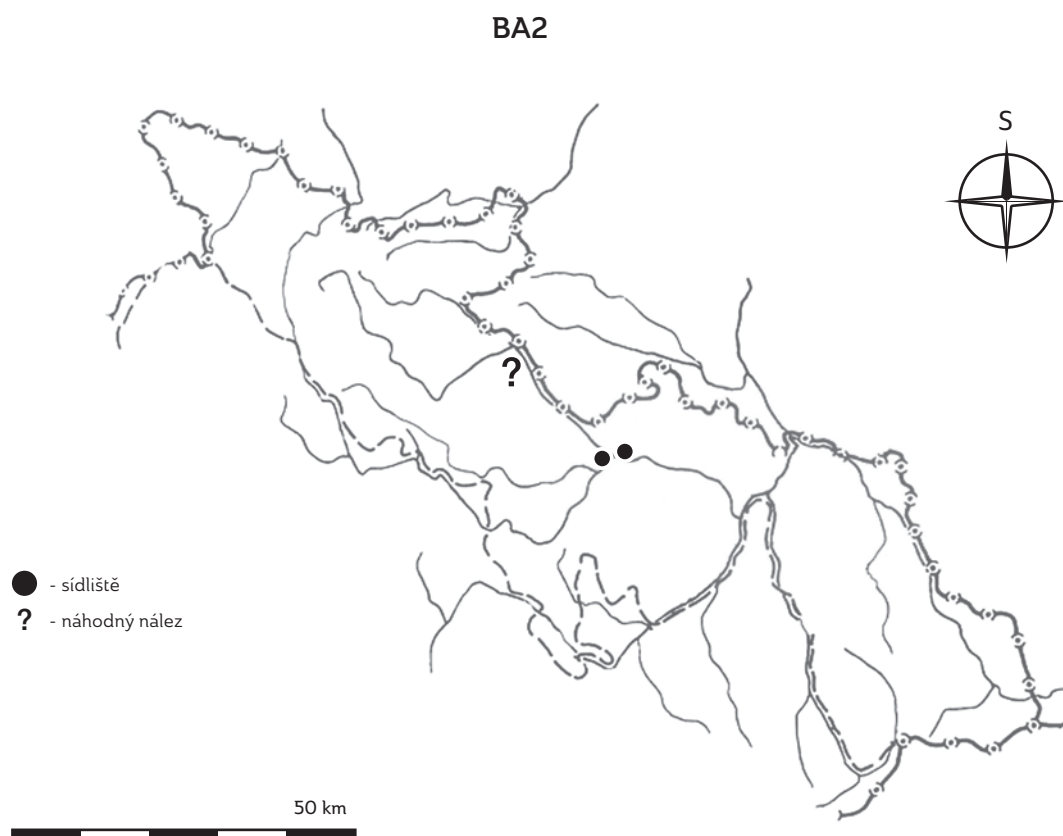
dě nejnovějších výzkumů je dnes již známo, že v samotném závěru eneolitu a na prahu doby bronzové se v regionu setkáváme s přítomností lidu typu Chłopice – Veselé. Přítomnost lidu této skupiny byla v roce 2007 registrována na katastru Opavy – Kylešovic, kde byla zkoumána část pohřebiště se 42 hroby, jež příslušely k právě zmiňované skupině (Juchelka 2009b, 91–96). Dle V. Janáka a P. Kouřila (1991, 204) by tomuto typu však mohly odpovídat i další

ní panuje také ve starší době bronzové (obr. 3). I toto období je jen díky nejnovějším záchranným výzkumům (Juchelka 2010, 321–326) alespoň částečně zastoupeno v mozaice vývoje doby bronzové v českém Slezsku. Doklady o osídlení lidem únětické kultury pocházejí z Opavy – Kylešovic, kde byly v roce 2007 odkryty dva objekty, ve kterých se nacházela keramika jmenované kultury (Juchelka 2008f, 320). Možnou další lokalitou jsou Opava – Malé

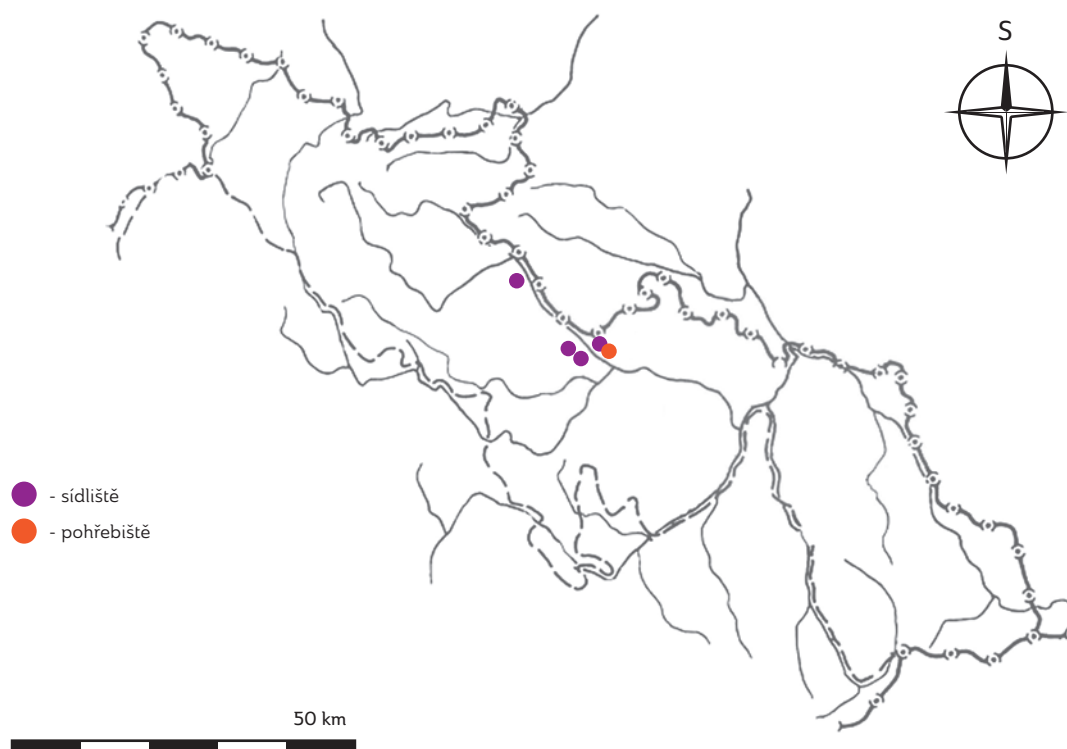
Hoštice, kde byl v roce 2008 zachycen mělce zahluubený objekt, v jehož výplni se nacházela také starobronzová keramika (Juchelka 2009d, 293). Jak v Opavě – Kylešovicích, tak i v Opavě – Malých Hošticích se nacházel materiál, který odpovídá spíše mladšímu vývoji dané kultury (Juchelka 2010, 321–326). Z lokality Šellenburk z katastru Krnova – Opavského předměstí je pak uváděn nález čtyř bronzových (měděných) hřiven (Bříza 2006, 21, 24, obr. 1–4).

O poznání více poznatků máme v případě osídlení lidem **věteřovské skupiny** ze závěru starší doby bronzové (obr. 4), která souvisí s hornoslezskou nowocerekviaňskou skupinou (Janák – Kouřil 1991, 205). Z tohoto období jsou známa jak sídliště (Opava

– Jaktař, Brumovice, Opava – Vlastovičky, Opava – Kateřinky), tak také možná pohřebiště (Opava – Kateřinky), (dle Tihelka 1967, 155–164; Janák – Kouřil 1991, 205; Janák 1997, 42). Samotná věteřovská skupina je pro zrod lužické kultury v daném regionu velmi důležitá. Měla zde přežívat až do stupně BB1 (Stuchlík 1993, 273–274) a z ní se na počátku stupně BC1 vyvíjela zdejší mohylová kultura v podobě samostatné skupiny oderské mohylové kultury (dle Hrubý 1950, 54; Jisl 1955, 12–16), na jejíž bázi se měla lužická kultura formovat. Mezi věteřovským typem a lužickou fází na severu Moravy pak skutečně vystupuje horizont nálezů odpovídající přibližně periodě BC1 (Pleiner – Rybová 1978, 506).

Obr. 3. Schematická mapa osídlení českého Slezska ve starší době bronzové.

Obr. 4. Schematická mapa osídlení českého Slezska ve starší době bronzové a na počátku střední doby bronzové.

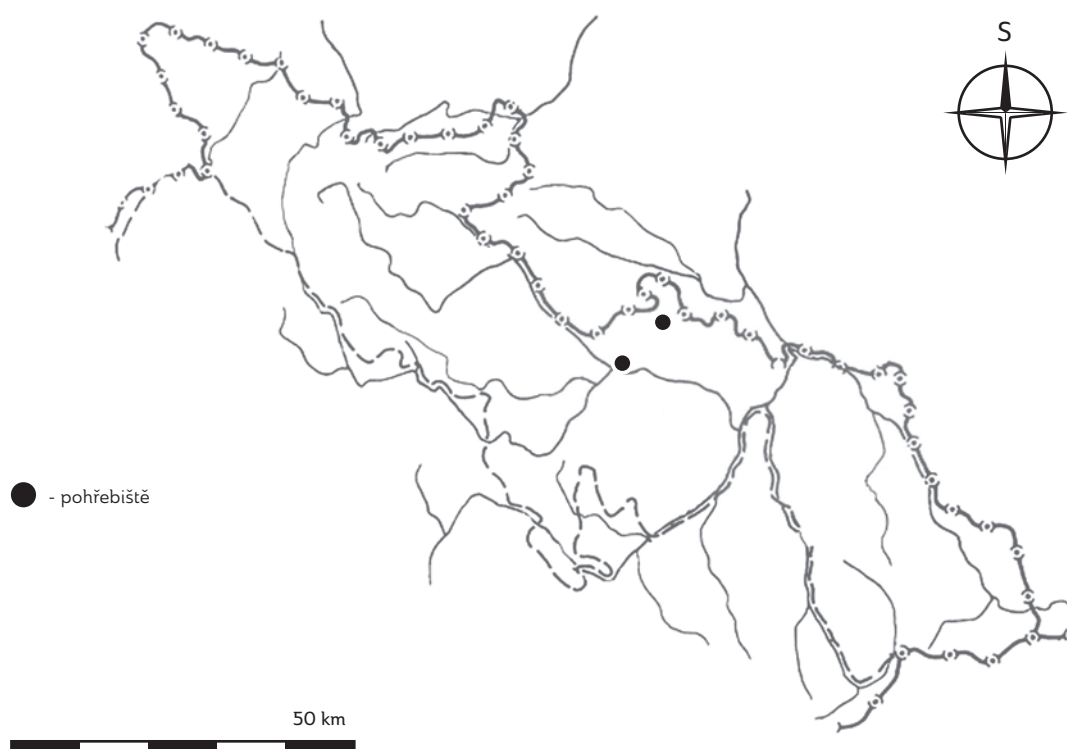
Tento horizont odpovídající stupni BCi (obr. 5) je však v regionu českého Slezska nevýrazný či spíše žádný (srov. Janák – Kouřil 2001, 374). Známý jsou odtud pouze dvě lokality. První jsou Opava – Malé Hoštice, kde byla v roce 1954 nalezena malá amforka (obr. 58:16) pocházející pravděpodobně z rozrušeného hrobového celku. Jednalo se o nádobku s kalichovitě rozevřeným hrdlem s výzdobou sestavenou z trojice svislých nebo mírně zkosených rýh, jež by mohla přináležet **mohylové kultuře** (Juchelka – Moravec 2005, 177–178, 182). Druhou středobronzovou lokalitou jsou Kobeřice, kde byl v místním kamenolomu nalezen kostrový hrob (Richthofen von 1926, 12, 14, 106, 156, tab. 29b) s výbavou tvořenou dvěma bronzovými záušnicemi a několika jantarovými perlami. Ze

stejných míst pochází rovněž i bronzová sekerka s lištami. Nálezy byly údajně předány muzeu ve Vratislavi, kde jsou ovšem dnes již nezvěstné.

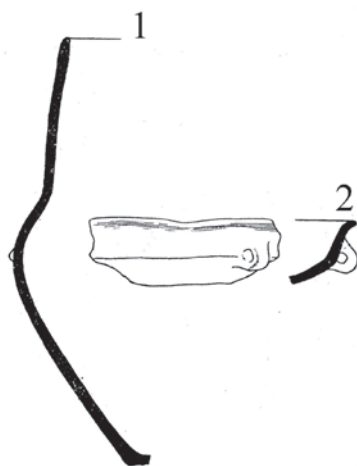
Vyloučit ze skupiny lokalit mohylové kultury ovšem musíme sídliště v Brumovicích (Pavelčík 1963a, 1–17). Autor výzkumu odtud uvádí údajný nález mísy na nožce (Pavelčík 1963a, 16), ovšem jím uváděný exemplář bohužel nepředstavuje tento typ nádoby, ale jedná se o starolužickou členěnou mísu (obr. 6:2). Rovněž lužickou záležitostí je i zlomek osudí (obr. 6:1), které bylo J. Pavelčíkem (1963a, 16) interpretováno jako mohylová baňatá terina s ostře odsazeným válcovitým hrdlem.

Výše zmiňované nálezy z Brumovic tedy jednoznačně náleží dalšímu horizontu, a tím je

BB2 – BC1

Obr. 5. Schematická mapa osídlení českého Slezska ve střední době bronzové.

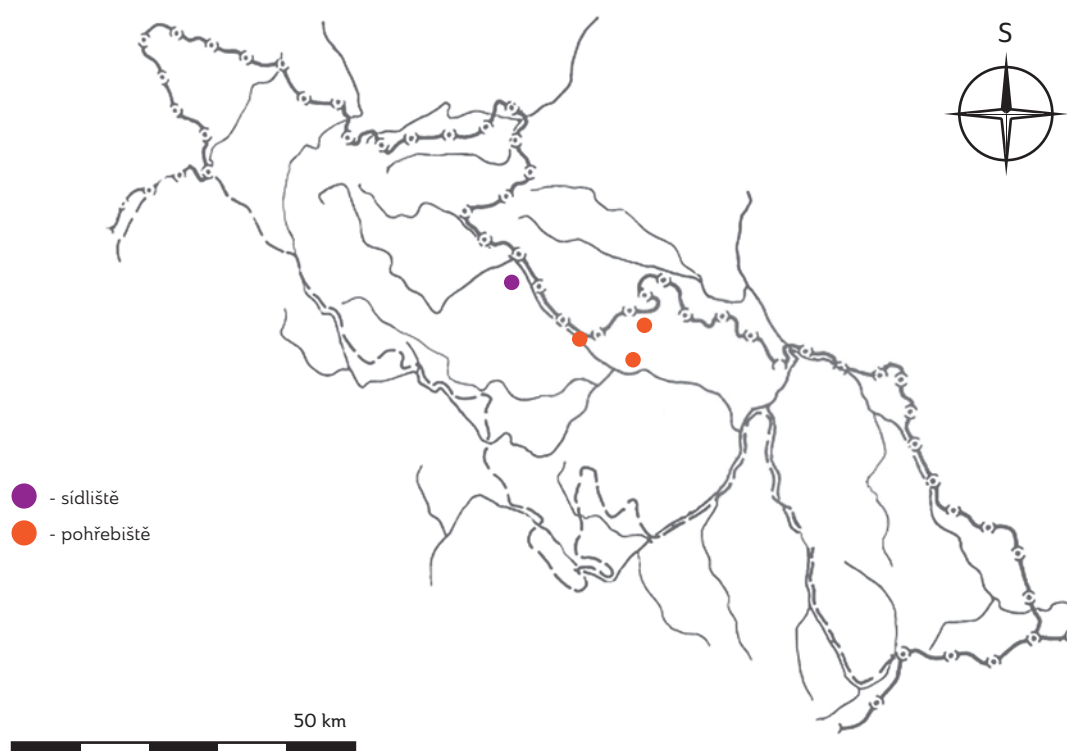

Obr. 6. Nálezy z Brumovic (převzato z Pavelčík 1963a).

přechodné mohylovo – lužické období, které odpovídá stupňům BC2–BD (Stuchlík 1993, 274; Štrof 1993, 310). Jedná se o periodu, kdy ještě nedozněl vliv mohylových kultur, ale kdy se na analyzovaném území ještě zcela neetablovala lužická kultura. Ani tento horizont není nijak výrazný (obr. 7). Mimo již zmiňované sídliště z Brumovic lze k němu přidat ještě pohřebiště

v Opavě – Vávrovicích (Král – Stloukal 1960, 69–73; Wiegandová 1974, 43–53, tab. I, II), mohylník v Hněvošicích (Juchelka 2007a, 127–130), či možná také pohřebiště ve Velkých Hošticích (Juchelka 2004b, 116–123).

Jak bylo výše naznačeno představuje mohylovo – lužické období přechodný vývojový

Obr. 7. Schematická mapa osídlení českého Slezska na přelomu střední a mladší doby bronzové.

úsek mezi střední a mladší dobou bronzovou. V regionu se v tomto období setkáváme ještě s mohylovým způsobem pohřbívání (Hněvošice, Opava – Vávrovce?) či s keramikou a bronzovou industrií výrazně mohylového charakteru. Uvést lze mísu na nožce z hrobu č. 5 z pohřebiště v Opavě – Vávrovicích (obr. 72) či bronzovou dýku z mohyly M2 z Hněvošic (obr. 101).³ Oba tyto předměty nesou ještě silné znaky středobronzového období, ovšem další nálezy z těch samých hrobů již jednoznačně naznačují příslušnost k lužické kultuře.

Dle těchto nálezů, řekněme výrazně smíšeného charakteru, lze zodpovědně říci, že i lužická kultura v českém Slezsku, obdobně jako v jiných částech Slezska, vzniká pod silnými vlivy z oblastí jižněji situovaných mohylových kultur (Gardawski – Rajewski (eds.) 1979, 47). Obezřetní ovšem musíme být v jiných závěrech. S. Stuchlík (1993, 273) hovoří o genezi

z mohylové kultury, jejíž fyzická přítomnost je ovšem jistá pouze v oblasti severní Moravy, nikoli v námi sledovaném území. Zde se v tomto období, jak již bylo výše naznačeno, objevují pouze dvě lokality. První jsou Opava – Malé Hoštice s nejasným hrobovým celkem, z něhož se zachovala pouze malá amforka. A druhou je dnes již nezvěstný kostrový hrob z Kobeřic (viz výše). Nynější stav výzkumu a současně také předchozí analýza vývoje osídlení od starší až na počátek mladší doby bronzové v českém Slezsku nás vede k závěru, že region byl v tomto období okrajovým územím s velmi řídkým, či téměř žádným osídlením, které narostlo výrazněji teprve od samotného zrodu lužické fáze, tedy od stupňů BD – HA. Ani přechodné mohylovo – lužické období není v českém Slezsku zastoupeno výrazně, ale spíše výjimečně, což vede k jedinému závěru. Zcela jednoznačně můžeme o českém Slezsku hovořit jako o území, kde se lužická kultura nezrodila ani nevykrytalizovala na podkladě

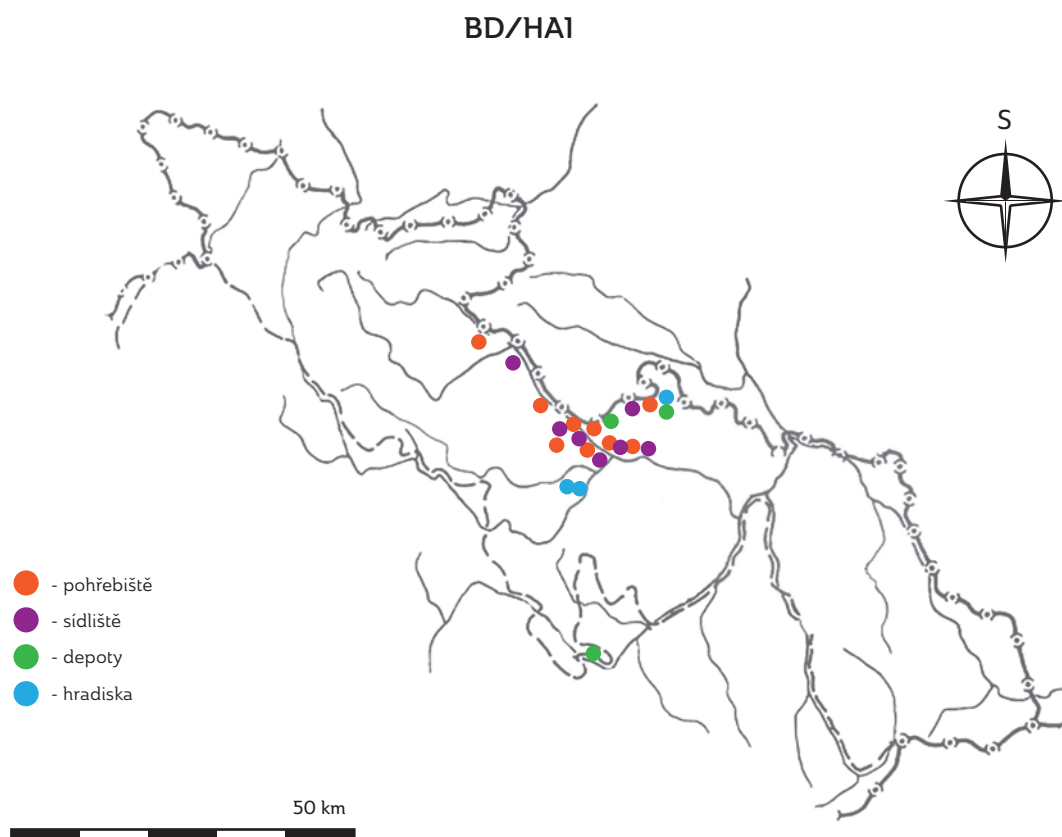
³ Podrobnější analýza těchto předmětů bude provedena níže v kapitolách 6 a 7.

předchozího osídlení. Zcela nepochybně byla na toto území postupně importována již od jmenovaného mohylovo – lužického období, předpokládaným kolonizačním zásahem ze severu, z oblasti Hlubčické pahorkatiny, kde se také formovala (srov. Gedl 1962, 157–162).

3.2. Lužická fáze (BD – HAI). Počátek lužické kultury

Počátek lužické fáze představuje v regionu českého Slezska současně i vznik intenzivnějšího a stabilnějšího osídlení v intervalu doby bronzové. Po skromných začátcích, které jsme si nastínili v předchozí kapitole, dochází k výraznějšímu nárůstu lokalit dané kultury, které se zprvu koncentrují v oblasti širšího Opavska (obr. 8). V tomto období je pravděpo-

dobně osídleno také Osoblažsko, odkud jsou z posledních let známy především ojedinělé nálezy bronzové industrie (viz kapitola 7.1.). Zmiňované území je však terénní archeologií velmi nedostatečně sledováno, tudíž nám stav výzkumů ještě v počátku lužické kultury nedovoluje jednoznačně potvrdit stabilnější charakter osídlení. Každopádně můžeme říci, že oblast Opavska a Osoblažska lze od prvních okamžiků vývoje lužické kultury ztotožnit s hlubčickou podskupinou slezské skupiny (Gedl 1959, 14–28; Gedl 1973, 69–96) odkud předpokládáme také příchod jejich nositelů. V regionu vázaném na osídlení lužickou kulturou severní Moravy je znám v tomto období jen depot z Mankovic. Beze známek osídlení pak zůstává oblast Pobeskydí a rovněž také Jesenicka.

Obr. 8. Schematická mapa osídlení českého Slezska v mladší době bronzové.

3.2.1. Pohřebiště

V tomto období je bezpečně doloženo využívání šesti nekropolí (tab. 2). Zajímavé je, že na pohřebních okrscích předchází mohylovo – lužické periody nemáme doposud potvrzeno užívání ani v této fázi, což opět potvrzuje předchozí úvahu, že lužická kultura se zde nevyvíjí na podkladě předchozího osídlení. Zcela zodpovědně lze tedy říci, že nově přichází lid využíval lokace, které doposud nebyly využívány a vyhýbal se těm z předchozího období.

Na pohřebišti v **Holasovicích** nebyl doposud proveden žádný systematictější archeologický výzkum. Nálezy, které odtud pocházejí, byly vyzvednuty z rozrušených hrobových celků již koncem 19. století. Pohřebiště bylo situováno v blízkosti kóty 280 m v místech nynější zástavby. Přesný rozsah nekropole dnes nelze určit, přičemž dle archivních záznamů se zde nacházelo minimálně osm hrobů. Každopádně

Červeného dvora“, se nedochoval žádný úplný hrobový celek (Jisl 1965, 7–12), ale pouze ojedinělé nálezy. I tak lze říci, že pohřebiště bylo využíváno již v lužické fázi (Juchelka 2004b, 106). Tomuto období odpovídá džbánec s prsovitými orámovanými vypnulínami (obr. 68:6) a stejně zdobené osudí (obr. 68:5).

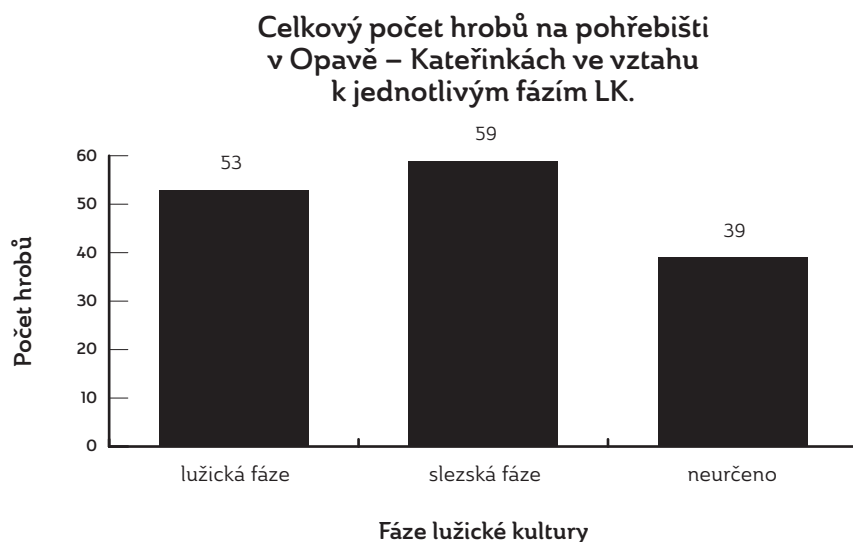
Velmi významná nekropole byla objevena na katastru Opavy – Malých Hoštic. I toto pohřebiště se nyní nachází v intravilánu obce a jeho přesný rozsah nelze jednoznačně potvrdit. Na několika místech katastru byly již od 30. let 20. století hlášeny nálezy rozrušených hrobových celků (Kurz 1941, 39–41). V roce 1970 proběhl na lokalitě záchranný výzkum, který na pozemcích R. Košackého (hroby H1K – H15K) a J. Hlaváčka (hroby H1H – H7H) prozkoumal celkem 22 hrobových celků (Pavelčík 1971, 29–30). Lužické fázi přináležejí hroby H1K (obr. 58:24–26), H2K (obr. 59:1–4), H4K a H15K (obr. 61:1, 2), (Juchelka – Moravec 2005, 190).

	BC2/BD	BD – HA1	HA2 – B1	HB2 – C1a	HC1b-HC2/HD1
Hněvošice	+				
Holasovice		+	+	+	+?
Komorní Lhotka				?	+?
Kravaře		+?	+	+	+
Krnov – Opavské předměstí		+	+	+	+?
Opava – Kateřinky		+	+	+	+
Opava – Malé Hoštice		+	+	+	+
Opava – Město		+	+	+	+?
Opava – Slavkov			+	+	
Opava – Vávrovice	+	+?			
Opava – Vlastovičky/Jarkovice		+	+	+	+
Ostrava – Třebovice	?	?	?	?	+?
Velké Hoštice	+?	+?			
Vyšní Lhoty				?	+

Tab. 2. Pohřebiště lužické kultury v českém Slezsku.

lze na podkladě džbánu s prsovitými vypnulínami orámovanými podkovovitými rýhami (obr. 39:2) říci, že lokalita byla na počátku lužické fáze již využívána (Juchelka 2006c, 223). Z krnovské nekropole, situované v trati „U

Nekropole v **Opavě – Kateřinkách** je známa od konce 19. století a celkem se zde podařilo zachránit 151 hrobových celků (Juchelka 2009a, 62). Hrobů lužické fáze bylo na pohřebišti celkem 53 (graf 1).

Graf 1.

Na katastru **Opavy – Města**, v okolí Minoritského kláštera, bývalé budovy Státní pošty na Masarykově třídě a na ulici U Pošty, bylo situováno pohřebiště s doposud identifikovanými 16 hroby (Juchelka 2004b, 61–81). Nejstarší hroby datované do lužické fáze jsou ty, které byly odkryty na ulici U Pošty a v samotné budově minoritského kláštera. Jedná se především o hrob 802 (obr. 64:10) a hrob č. 1 (obr. 64:8, 9).

V roce 1969 bylo v souvislosti s úpravou silnice Opava – Krnov nalezeno na katastru obce **Opava – Vlastovičky/Jarkovice** pohřebiště, na kterém se podařilo zachránit více jak 50 hrobů lužické kultury. Nekropole se koncentrovala v okolí Hrabalova kopce a pokračovala i po obou stranách silnice (Šikulová 1971a, 76). Z lokality jsou ovšem známy i nálezy hrobů z let 1960, 1961 a 1963, kdy byly čtyři hrobové celky zkoumány na parcele č. 183 a osm hrobových jam se nalézalo na parcele č. 189. Materiál, který z této nekropole pochází, ještě není zcela zpracován, ale již dnes můžeme říci, že pohřebiště bylo využíváno od počátku lužické kultury (Juchelka 2008e, 114).

3.2.2. Výšinné lokality

V období lužické fáze neznáme z území českého Slezska ani jednu bezpečně doloženou

opevněnou lokalitu (tab. 3). O možné existenci fortifikace lze hovořit pouze v případě Kobeřic. Na zbývajících čtyřech výšinných či strategicky dobře situovaných polohách je možno předpokládat pouze osídlení, které bylo prozatím výzkumem prokázáno jen v Hradci nad Moravicí v poloze „Červený vrch“.

Na katastru Hradce nad Moravicí uskutečnil v roce 1956 B. Novotný (1959, 450) výzkum v poloze Červený vrch. V nedávné době provedl zevrubnou revizi starších výzkumů prováděných B. Novotným či novějších akcí realizovaných na lokalitě v roce 1999 Z. Moravec (2005). Ten na základě analýzy keramického materiálu určil (Moravec 2005, 112), že sídliště na hradeckém návrší mohlo vzniknout již ve stupni BD/HAI s tím, že samotný počátek osídlení této výšinné lokality nebyl nijak výrazný.

V trati „Hanýsovec“ v blízkosti kóty 272,5 m na rozhraní katastrů Kobeřic a Rohova vzniklo pravděpodobně v lužické fázi opevněné sídliště. Jednalo se o polohu ostrožny o rozloze 10,5 ha. Z jejího valu se dochovala pouze nepatrná terénní vlna a zbytek obranného příkopu situovaného na severním konci areálu hradiště. Pro dataci této lokality do lužické fáze hovoří především nález depotu dvou sekerek, které mají údajně pocházet z prostoru fortifikace (Dohnal 1988, 45). Garnitura je datována do stupňů BD – HAI (Salaš 2005, 348).

	Rozloha ha	BD – HA1	HA2 – HB1	HB2 – HC1a	HC1b – HC2/HD1	HD2	HD3 – LT A
Bohušov – Fulštejn?	?		opevnění?	opevnění?			
Hradec n. M. – Červený vrch	5	osídlení	opevnění?	opevnění	osídlení		
Hradec n. M. – Hanuše?	?	osídlení?	opevnění?				
Chotěbuz/Podobora	2			osídlení/ lehce opevněno	opevněno	opevněno	osídlení
Kobeřice	10,5	opevnění?	opevnění?				
Krnov – Kostelec	7			opevnění	osídlení		
Krnov – Opavské předměstí	20	osídlení?	opevnění?	opevnění			
Opava – Jaktař?	?	osídlení?					
Slezské Rudoltice – Víno	?		opevnění?				

Tab. 3. Výšinné lokality lužické kultury v českém Slezsku.

3.2.3. Sídliště

Z českého Slezska je známo v tomto období celkem šest lokalit (tab. 4), na kterých registrujeme sídlištní aktivity. Na úvod je ovšem nutno podotknout, že velká část sídlišť je určena jen na podkladě nálezu jedné jámy, či pouze na bázi povrchových sběrů.

Roku 1958 byla při průzkumu pískovny na severním okraji obce **Oldřišova** na parcele č. 520/216 nalezena porušená jáma dížovitého tvaru, která byla prokopána 16. června téhož roku. Z jámy pochází nevýrazný keramický materiál, který dovoluje lokalitu zařadit do lužické fáze (srov. Pavelčík 1958b, 94).

Při kopání potrubí na ulici Krnovské, v městské části **Opava – Jaktař**, byla přetřata kulturní vrstva a jedna jáma lužické kultury. Z jámy byl získán střepový materiál a nožka zdobené (?) nádobky. Z vrstvy pak také keramické zlomky a celý džbánek zdobený vypnulinami (dle Šikulová 1971b, 25), který umožňuje danou lokalitu přiřadit do lužické fáze.

Při hloubení základů rodinného domku v roce 1954 bylo na ulici Svobody v **Opavě – Malých Hořticích** rozrušeno pravěké polykul-

turní sídliště. Při kopání jiných základů pro novostavbu domu č. p. 53 byl v roce 1958 narušen také sídelní objekt lidu kultury lužických popelnicových polí. Z jeho zásypu bylo získáno několik střepů, zlomků mazanice a bronzový srp s trnem, který je datován do lužické fáze (viz kapitola 7.4.). V roce 1991 byl v souvislosti s hloubením základů na nároží Dolní ulice a ulice Svobody zachycen další sídlištní objekt. V roce 2005, opět na ulici Svobody, bylo v souvislosti s výstavbou rodinného domku pana Pivoda zjištěno 15 zahloubených jam. V roce 2006 pokračovaly prakticky v těch samých místech archeologické práce, které předcházely rekonstrukci a dostavbě kanalizačního řádu. Objekty lužické kultury byly posléze zjištěny na ulicích Svobody (32 objektů), Luční (2 objekty) a Kmochově (2 objekty), (srov. Hlas 2007b, 380–382; Juchelka 2008a, 419–421; Juchelka 2008e, 116; Pavelčík 1958c, 94; Pavelčík 1993, 111; Říhovský 1989, 27). Materiál pocházející z těchto situací ještě není dostatečně zpracován, přesto můžeme říci, že lužická fáze byla na katastru obce jednoznačně identifikována.

Při výzkumu v **Opavě – Městě** na Krnovské ulici byla objevena část rovinného sídliště s doklady osídlení již v lužické fázi (Kiecoň 2002, 223).

Lokalita	BC2/BD	BD – HA1	HA2 – HB1	HB2 – HC1a	HC1b – HC2	HD
Bělá	?	?	?	?	?	
Brumovice	+	+?				
Frýdek – Místek				?	?	?
Hněvošice			+	+		
Holasovice				+?		
Klimkovice				+?	+	+
Kobeřice			+	+	+	
Krnov – Opavské předměstí			+	+	+?	
Neplachovice			+	+		
Olbramice				+?	+	+
Oldřřšov		+				
Opava – Jakař		+	+?			
Opava – Kateřinky			+?	+?	+	
Opava – Kylešovice		+?	+	+	+	
Opava – Malé Hoštice		+	+	+	+	
Opava – Město		+	+	+	+	
Opava – Vávrovice	+?				+	
Opava – Vlaštovič- ky/Jarkovice		+	+	+	+	
Ostrava – Koblov				+?	+	+?
Píšť			+	+		
Slezské Pavlovice			+	+		
Stěbořice	?	?	?	?	+	?
Strahovice	?	?	?	?	?	?
Sudice	?	?	?	?	?	?
Velké Hoštice	+?	+	+	+	+	
Závada	?	?	?	?	?	?

Tab. 4. Sídliště lužické kultury v českém Slezsku.

V poloze Hrabalův kopec na katastru Opavy – Vlašoviček/Jarkovic, bylo v roce 1969 v souvislosti s budováním komunikace Opava – Krnov nalezeno několik sídlištních jam datovaných do průběhu lužické kultury s možností osídlení už v nejstarší fázi (srov. Šikulová 1971a, 76–77).

Na katastru Velkých Hoštic je prováděna archeologická poválečná prospekce systematicky od 70. let minulého století. Jsou zde registrovány všechny vývojové fáze lužické kultury od nejstaršího lužického období (Juchelka 2005b, 251–264) až po samotnou platěnickou fázi (Juchelka 2008e, 116).

3.2.4. Depoty

V lužické fázi známe z prostoru českého Slezska celkem šest depotů (tab. 8). Pět jich pochází z oblasti obsazené lidem hlubčické podskupiny (Branka u Opavy; Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí; Kobeřice; Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí; Opava – Vávrovce(?)) a jeden z území vázaného k osídlení severní Moravy (Mankovice). Lužická fáze je co do počtu bronzových garnitur nejbohatší (graf 14).

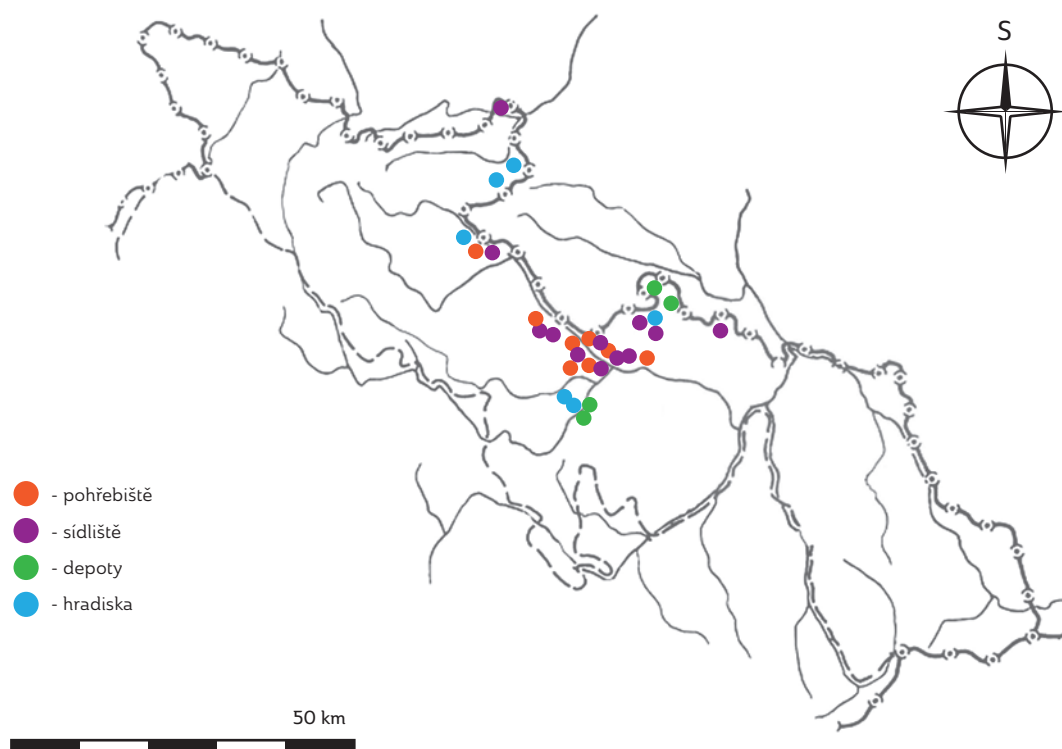
3.3. Slezská fáze (HA2 – HC1a)⁴. Vrchol osídlení a počátek stagnace

V období slezské fáze je již lužická kultura v českém Slezsku jednoznačně upevněna a dále se rozvíjí na podkladě předchozího osídlení. V žádném případě se zde neopakuje situace známá např. z východních Čech, kde se hovoří přímo o slezskoplatěnické kultuře, která sem byla importována na počátku stupně HB (Vokolek 1999a, 16). Samotná slezská fáze je pak vrcholem jejího osídlení v rámci námi analyzovaného regionu, kdy dochází k osídlování horských a podhorských pásem jak v Pobeskydí, tak na Jesenicku (Juchelka 2008e, 117). Danou fázi je pak možno rozdělit do dvou autonomních částí, tj. vývojových stádií (HA2 – HB1; HB2 – HC1a).

4 V návaznosti na periodizaci horákovské kultury (srov. Golec 2007, tab. 11) můžeme říci, že se v případě stupně HC1a v rámci celého českého Slezska, jedná skutečně ještě o stupeň náležící slezské fázi a svým způsobem se zde vracíme k periodizaci vytvořené V. Podborským (1974, 396), který pro horákovskou kulturu klade stupně HB3/HC1 na stejnou chronologickou úroveň, což víceméně odpovídá situaci v jižní části Horního Slezska. Patrně to je právě v hmotné kultuře, kde se sice dosti často už setkáváme s mísami se zataženým okrajem typickým pro platěnickou fázi, či vyspělými formami zdobených šálků, ovšem výraznější čistě halštatské tvary zde doposud chybí, stejně jako železné předměty. Rovněž v případě výzdoby zde převládá žlábkový dekor, ale určité náznaky jeho redukce vedoucí až k jednoduchým liniím, které jsou tak typické pro platěnické období, zde již jsou postřehnutelné, ovšem ne zcela vyvinuté. Se stejným problémem se potýkal již J. Nekvasil (1970, 92) na Moravě, když si povšiml postupné přeměny keramiky stupňů HB2-3 směrem k nejmladším formám, které byly již velmi blízké keramice platěnické (tzv. halštaticující období). Pro oblast jižní části Horního Slezska mohou být výše zmiňované vyspělejší formy keramiky dokladem právě oněch kontaktů s vyspělejšími jihem (snad horákovskou kulturou) a ne dokladem vzniku samostatného halštatského stylu, ke kterému dochází až v následujícím období. Určité přežívání slezské fáze nelze sledovat pouze v oblasti vývoje osídlení, ale také v případě absolutní chronologie. Interval samotných stupňů HB2-3 by v porovnání s periodizací horákovské kultury provedenou M. Golcem (2007, tab. 11) měl v absolutních datech zabírat periodu od 950/920 – cca 800 př. n. l. Pro srovnání ovšem musíme použít daleko relevantnější data z geneticky shodného pohřebiště v Kietrzi, kde pro V. periodu doby bronzové, která představuje fázi Kietrz IV (HB2-3), známe několik radiokarbonových dat z rozpětí 965±100 BC (hrob č. 1147) až 723±168 BC (hrob č. 380), (Chochorowski 2007, 124–127) s tím, že velmi mladé datum 688±145 pochází z hrobového celku (hrob 1713) archeologicky datovaného do stupňů BD – HA1 – masivní profilovaná jehlice typu Mostkovice, typický lužický okřín (Chochorowski 2007, 114–117; obr. 8). Tato data pak mohou dokládat daleko pozdější nástup halštatu, či lépe řečeno konec typické hmotné kultury slezské fáze, na území jižní části Horního Slezska oproti jižněji situovaným územím.

Pro toto tvrzení by tak mohla svým způsobem nepřímou hovořit i dendrodata z polského hradiska Biskupin (viz Golec 2007, tab. 9), která reprezentují jeho první a druhou sídelní fázi a také situace na hradisku Chotěbuz – Podobora, kde je známa nejstarší vrstva reprezentující osídlení z fáze HB2 – HC, která byla překryta hradbou vybudovanou pravděpodobně na rozhraní stupňů HC/HD (dle Kouřil 1994, 74–75; Dohnal 1988, 34–35).

HA2 – HB1

Obr. 9. Schematická mapa osídlení českého Slezska na přelomu mladší a pozdní doby bronzové.

První je období kulminace osídlení (HA2 – HB1), což se projevuje především zvýšeným počtem hrobových celků (srov. graf 2) oproti jiným úsekům vývoje dané kultury (Juchelka 2008e, III). Početně se rozrůstají také samotné nekropole (tab. 2). Patrná je zvýšená obliba strategicky dobře situovaných míst (tab. 3), na kterých ovšem ještě v tomto období nemůžeme počítat s opevněním. Markantní je pak nárůst sídlišť (tab. 4). V daném období se pak v rámci hlubčické podskupiny naposledy setkáváme s depoty. V tomto chronologickém úseku se osídlení rozvíjí jednak v prostoru samotného Opavska a jednak se rozšiřuje také na Osoblažsko (obr. 9).

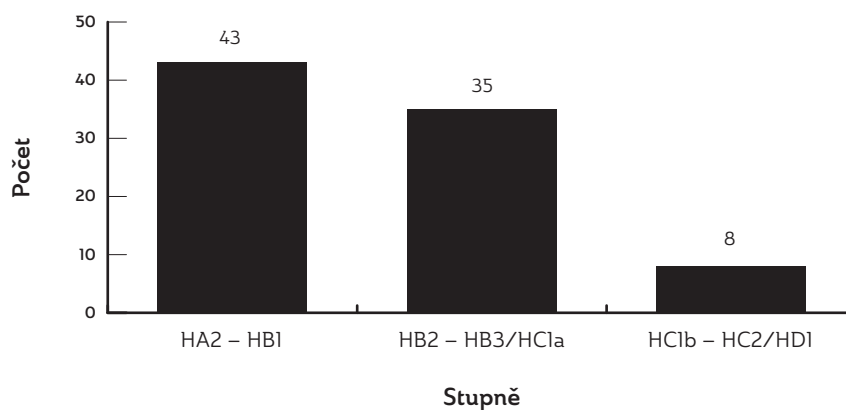
Druhé vývojové stádium (HB2 – HC1a) je příznačné osídlováním okrajových oblastí českého Slezska (obr. 10) v prostoru Pobeskydí (dle Janák – Kouřil 2001, 376; Janák – Choražý – Břízová – Grepl v tisku) a pravděpodobně také masivu Hrubého Jeseníku, kde je od stupně HB patrný výskyt kovové industrie (viz kapitola 7)

v oblastech horských koridorů vytvořených řekami jako Bělá či Vidnávká. Tyto nové sídelní struktury, tedy alespoň v oblasti Pobeskydí, se tvoří v důsledku předpokládaného kolonizačního zásahu z oblasti hlubčické podskupiny⁵ (dle Juchelka 2008e, II8). V intencích tohoto druhého vývojového stádia, konkrétně s jeho závěrem, pak v rámci lužické kultury v celém českém Slezsku končí depoty definitivně.

V rámci druhého vývojového stádia (HB2 – HC1a), (viz Juchelka 2008e, II9) je pro oblast Opavska a Osoblažska, tedy pro jižní okraj hlubčické podskupiny, charakteristický nástup

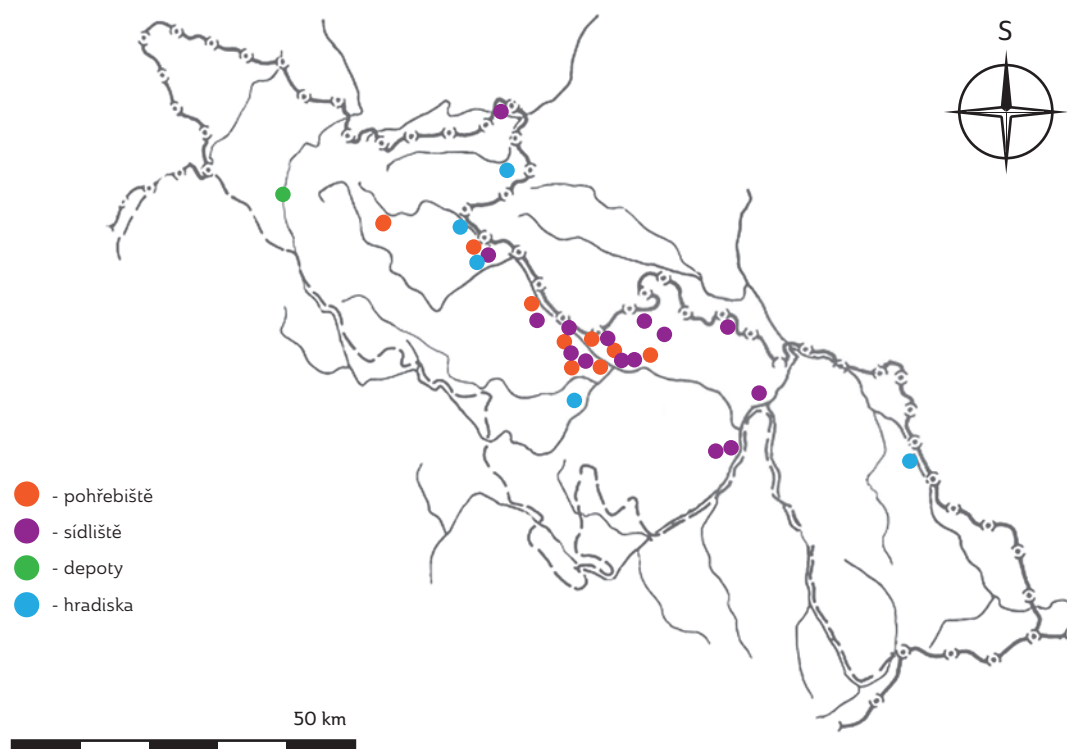
⁵ Dle keramického materiálu, objeveného jak na hradisku Chotěbuz – Podobora tak i na sídlišťích v Olbramovicích, Klimkovicích či v Ostravě – Koblově, lze konstatovat, že se jedná o území geneticky svázané s hlubčickou podskupinou. Doposud zde nebyl objeven žádný keramický tvar příbuzný skupině hornoslezsko – malopolské. Lze se tedy domnívat, že k osídlení Pobeskydí (a pravděpodobně i oblasti v okolí dnešních Klimkovic, Olbramic a Petřkovic) došlo, podobně jako již dříve v případě východních Čech (Vokolek 1999a, 16), v období největšího rozkvětu hlubčické podskupiny (slezská fáze), patrně „kolonizační vlnou“ z této oblasti.

Zastoupení hrobových celků slezské a platěnické fáze v českém Slezsku.

Graf 2.⁶

HB2 – HCIa

Obr. 10. Schematická mapa osídlení českého Slezska v pozdní době bronzové.

⁶ Do této statistiky nebyly zahrnuty hrobové celky z Kravař, kde úroveň nedostatečného zpracování doposud nedovoluje rozdělit „slezské“ hrobové celky do jednotlivých vývojových stádií.

výšinných opevněných lokalit na počátku tohoto období (tab. 3), které pak s koncem stupně HC1a ukončují svou funkci jako hradiště. Patrný je také mírný pokles počtu hrobových celků oproti období předcházejícímu (graf 2) a naprostá absence depotů. Typický pro závěr daného období je rovněž konec v užívání většiny pohřebišť, který se kryje se závěrem stupně HC1a (tab. 2).

Oproti tomu v oblasti Pobeskydí, kde jak jsme si již výše předeslali, dochází ke kolonizaci z oblasti hlubčické podskupiny ve stupni HB, dosahuje osídlení největšího rozmachu teprve v následujících stupních HC a HD (Juchelka 2008e, 118). V období HB2 – HC1a se zde teprve konsoliduje první stabilnější sídelní struktura v podobě rovinných sídlišť (Klimkovice, Olbramice) a obydlovány jsou rovněž strategicky dobře situované polohy (Ostrava – Koblov, Chotěbuz/Podobora) doposud s absencí výraznější fortifikace.

3.3.1. Pohřebiště

Jak v prvním, tak i ve druhém stádiu vývoje lužické kultury ve slezské fázi registrujeme v regionu osm pohřebišť (tab. 2). Toto období je co do počtu hrobových celků také nejbohatší v celém vývoji lužické kultury (graf 3) s tím, že početnější je první stádium (graf 2).

Všechna pohřebiště jak prvního, tak i druhého vývojového stádia slezské fáze se koncentrují pouze v oblasti hlubčické podskupiny a na šesti nekropolích pokračuje pohřbívání z předchozího lužického období. K nim se na počátku slezské fáze přidávají pohřební okrsky v Kravařích a v Opavě – Slavkově.

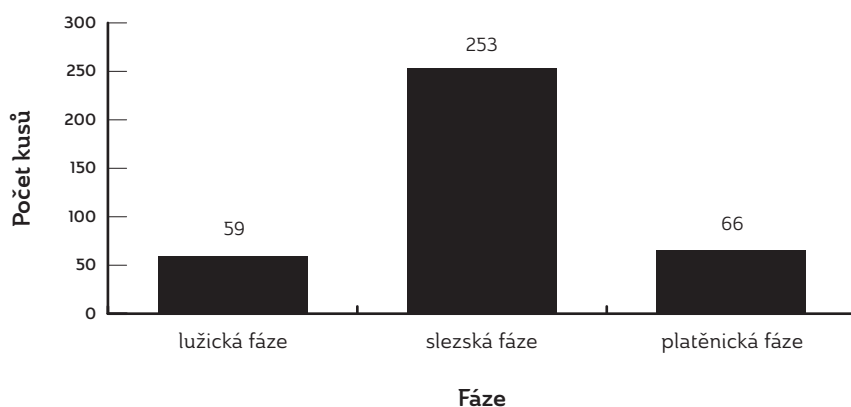
Z prostoru pohřebiště v **Holasovicích** pocházejí keramické tvary, které dovolují i tuto lokalitu datovat do rámce slezské fáze, bohužel bez detailnějšího chronologického zařazení (srov. Juchelka 2006c, 222–223).

Z dosud nezpracovaného pohřebiště z **Kravař** (Hlas 2007a, 378–379) pochází celkem 233 hrobů, z nichž větší část, pravděpodobně až 175 hrobových celků, které neobsahovaly žádné železné předměty (srov. Dořková 2009, 12), by mohlo náležet slezské fázi.

Z další rozrušené nekropole z **Krnova – Opavského předměstí** (Jisl 1965, 7–12) pocházejí keramické tvary, ale také bronzová industrie, kterou lze rámcově datovat do období slezské fáze (Juchelka 2004b, 103–106).

Na pohřebišti v **Opavě – Malých Hošticích** sledujeme výraznější intenzitu pohřbívání především ve slezské fázi (Juchelka 2008e, 113). Do prvního stádia (HA2 – HB1) lze zařadit hrobové celky H5K (obr. 59:7–10), H6K (obr. 59:11–17), H8K (obr. 60:4), H10K, H11K (obr. 60:5–7), H14K (obr. 60:12), H1H (obr. 61:3, 4), H2H (obr.

Zastoupení hrobových celků v jednotlivých fázích LK v českém Slezsku.

Graf 3.

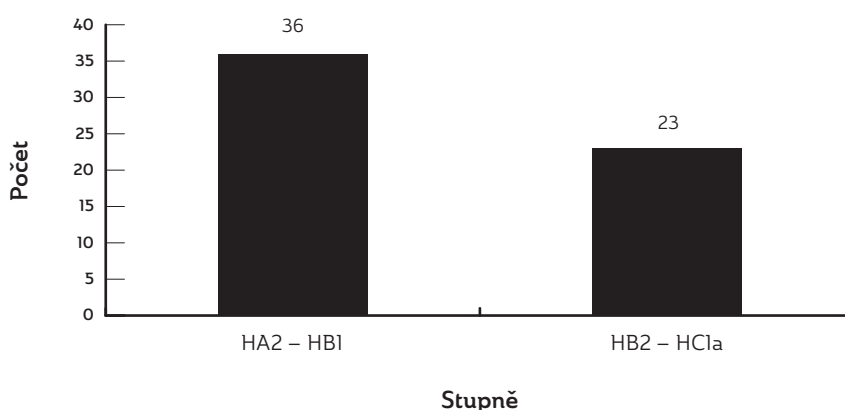
61:5, 6), H₃H (obr. 61:11, 12) a H₄H (obr. 61:7–10). Do druhého stádia (HB₂ – HC_{1a}) řadíme hrob H₃K (obr. 59:5, 6), rozrušený hrob nalezený na pozemku M. Chalupy (obr. 58:18–23) a ojedinělý nález zdobeného polokulovitého šálku z pozemku M. Racka (obr. 58:5), (Juchelka – Moravec 2005, 190).

I na pohřebišti v **Opavě – Kateřinkách** (Juchelka 2009a, 61–138) mírně převládaly slezské hrobové celky nad lužickými (graf 1). Z nich plných 59 náleželo právě slezské fázi. V ní opět dominovalo první vývojové stádium (srov. graf 4).

dostal ze svrchních středověkých vrstev, neboť keramický materiál jej spíše řadí do stupně HB (Juchelka 2008e, 113).

Slavkovské pohřebiště se rozkládá v trati „Nad velkými trůbami“ severně od silnice mezi Opavou a Slavkovem. K rozrušování hrobů zde docházelo minimálně od roku 1922 (Jisl 1970, 19–20). Teprve ve dnech 25. – 28. března 1977 byl na lokalitě proveden záchranný archeologický výzkum vyvolaný stavbou vodovodu, který narušil sedm hrobů, které prakticky všechny náleží slezské fázi. Staršímu stádiu přísluší hroby I

Zastoupení hrobových celků slezské fáze na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách v návaznosti na stupně.

Graf 4.

Z pohřebiště v **Opavě – Městě** pochází devět hrobových celků chronologicky odpovídajících analyzované fázi. Do staršího vývojového stádia lze zařadit hroby č. 1 (obr. 62:1–9), 3 (obr. 62:18–29) a 4 (obr. 62:16–17). Poněkud mladší jsou hrobové celky 7 (obr. 63:7, 5), 8 (obr. 63:6–15), 10 (obr. 64:1–4) a 12 (obr. 64:5–7). Vůbec nejmladším hrobovým celkem celého souboru je hrob č. 5 (obr. 63:1–3), datovaný na samý závěr pozdní doby bronzové (srov. Juchelka 2008e, 113). Nejasný je pak hrob č. 2 (obr. 62:10–15), ze kterého má údajně pocházet zlomek železného náramku. U tohoto předmětu však není jisté, zda se do výplně hrobu ne-

(obr. 65:1–5), 3 (obr. 65:15–17), 4 (obr. 65:11–14), 6 (obr. 66:7–9), 7 (obr. 65:18–20). Do pozdní doby bronzové jsou datovány celky č. 2 (obr. 65:6–10) a č. 5 (obr. 66:1–6), (Juchelka 2005a, 102), či také materiál z rozrušených hrobových celků (Juchelka 2005a, 102).

Stejný závěr jako v případě lužické fáze musíme konstatovat také v případě slezského období na pohřebišti v **Opavě – Vlastovičkách/Jarkovicích**. Materiál, který z této nekropole pochází, ještě není zcela zpracován, ale i tak lze prohlásit, že některé hrobové celky přináležejí tomuto období (Juchelka 2008e, 114).

3.3.2. Výšinné lokality

V případě výšinných lokalit je rozdíl mezi hlubčickou podskupinou a osídlením Pobeskydí nejmarkantnější. Z regionu první jmenované je v tomto období předpokládáno celkem sedm hradišť (tab. 3), z nichž pouze na třech byl proveden odborný archeologický výzkum (Krnov – Opavské předměstí, Krnov – Kostelec, Hradec nad Moravicí). Na této trojici výšinných lokalit byl zachycen téměř stejný vývoj. Ve stupních BD – HA1 můžeme sledovat nástup osídlení, kdy nejspíše od konce HB1, ale již určitě ve stupni HB2, jsou tyto lokality opevněny. Zánik hradišť se kryje s koncem slezské fáze (HC1a), kdy na některých z nich pak již jen doznívá osídlení bez prokazatelné existence opevnění. Osídlení zde pak definitivně končí na přelomu stupňů HC2/HD1. Na nejlépe prozkoumané lokalitě v Hradci nad Moravicí destrukce fortifikace hradiště koresponduje pravděpodobně s existencí původní vrstvy lužické kultury situované v jeho severním předpolí, která byla v dolní části spálená (Juchelka 2008e, 114–115). Tento jev se pro hlubčicko – opavskou provincii stává charakteristický a lze jej pozorovat také na jiných lokalitách jako např. na geneticky spřízněném hradišti v Łubowicích (srov. Chochorowski 1976; Chochorowski 2003, 151–155).

Poněkud jiná situace panuje v případě výšinných lokalit v oblasti Pobeskydí. Zde můžeme na podkladě výzkumu hradiště Chotěbuz/Podobora říci, že v prvním vývojovém stádiu slezské fáze (HA2 – HB1) ještě nepředpokládáme žádné, nebo jen sporadické sídelní aktivity, které začínají teprve s nástupem pokročilejší pozdní doby bronzové (HB2 – HC1a). V tomto období se ještě nejedná o výrazně opevněné sídlo. Mohutnější fortifikace zde vzniká teprve s nástupem platěnické fáze a na rozdíl od velkých i několikahektarových pozdněbronzových hradišť z hlubčické podskupiny je toto daleko menších rozměrů (Juchelka 2008e, 119–121).

Na katastru **Krnova – Opavského předměstí** je situováno hradiště na kopci Šellenburku, jehož vznik se předpokládá ve slezské fázi

(Dohnal 1988, 22, 66–68; Nekvasil 1982b, 327, 329). Rozbor materiálu z lokality provedla H. Dehnerová (2000). Z jejích závěrů pak lze interpretovat, že lokalita byla osídlená i v pozdní době bronzové a že zde chybí keramické tvary charakteristické pro platěnickou fázi. Autorka v souboru rozpoznala nejmladší tvary dle ní typické pro stupeň HB2–3, i když není nepravděpodobné, že se zde objevují i prosté tvary mís se zataženým okrajem typičtější pro pozdější vývoj. Hradiště, tedy dle H. Dehnerové (2000, 112), nebylo využíváno ani dlouhodobě a na počátku doby halštatské bylo opuštěno.

Výzkum B. Novotného (1959, 450) na katastru **Hradce nad Moravicí** prokázal, že hradecký ostroh byl ve slezské fázi hustě osídlen. Lokalita byla na konci doby bronzové (od HB1/HB2) opatřena několika mohutnými příkopy. První, v průřezu žlábkového tvaru, je ve své šířce 13 m a hloubce 3,5 – 4 m dodnes patrný v prostoru pod náměstím. Další příkopy byly umístěny poněkud výše v místech nynějšího zámku (Kouřil 1994, 18). Velikost hradiště se odhaduje na cca 5 ha (Čižmář 2004, 122). Největší rozkvět je na návrší registrován ve stupních HB2 – HC1a (Moravec 2005, 107–110). Po předpokládaném zničení hradiště v závěru tohoto období, zde již osídlení pouze dožívalo v rámci areálu neopevněného sídliště (Juchelka 2008e, 115).

Severozápadně od **Krnova – Kostelce** se nalézá Kostelecký vrch, dříve nazývaný Pfaffenberg. V roce 1955 zde L. Jisl (dle Dohnal 1988, 49) provedl zjišťovací sondáž, při které bylo odkryto několik střepů datovaných do slezské (HB2 – HC1a) a platěnické fáze lužické kultury (HC), (Čižmář 2004, 155) s tím, že opevnění zde mělo fungovat v závěru slezské fáze. Hradiště bylo chráněno fortifikací, která byla přerušena na severní straně v místech vstupu do areálu typem čelní brány. V nejlépe zachovaných úsecích se výška valu pohybuje od 1 do 1,5 m. Opevněná plocha má rozlohu cca 7 ha (Dohnal 1988, 48–49).

Hradiště lužické kultury v **Chotěbuzi/Podoboře** se nachází cca 5 km severozápadně od Českého Těšína, na východním okraji Louckého lesa, na katastru osady Podobora,

kteřá je dnes součástí vsi Chotěbuz. Východně se rozprostírá rovina, kterou protéká řeka Olše. Ta měla původní koryto přímo pod východním prudkým svahem návrší, na kterém se lokalita nachází. Nositelé lužické kultury přicházejí na lokalitu ve stupni HB2, kdy byl v místech akropole vyhlouben příkop, který je na severní straně doplněn palisádou. Od stupně HB2-3 byl osídlen i prostor před příkopem, který byl vymezen lehkým vyplétaným plotem. Osídlení zde trvá až do fáze HC1, kdy pravděpodobně v její první polovině bylo hradiště dobytto (Dohnal 1988, 34–35; Jisl 1954; Jisl 1957; Jisl 1966, 241–242; Kouřil 1981, 45–46; Kouřil 1982, 26–27; Kouřil 1983, 49; Kouřil 1984, 37–38; Kouřil 1987a, 43–44; Kouřil 1987b, 45; Kouřil 1990, 307–326; Kouřil 1994, 71–73; Kouřil 2001, 1–5; Tůma 2008).

3.3.3. Sídliště

Z oblasti hlubčické podskupiny je z tohoto období známo celkem 11 sídlišť. Ve druhém vývojovém stádiu jsou pak předpokládány také čtyři lokality vázané na osídlení v Pobeskydí (Ostrava – Koblov, Olbramice, Klimkovice, Frýdek – Místek?), i když u nich lze předpokládat výraznější nástup teprve od zrodu platěnické fáze (tab. 4).

V roce 1969 provedl J. Král (1971, 24) východně od obce **Hněvošice**, v prostoru mezi Cikalovým mlýnem a rybníkem, povrchový průzkum, při kterém objevil keramické zlomky náležící lužické kultuře. Dle autora se zde pravděpodobně nacházelo sídliště datované do slezské fáze.

V roce 2004 byl na jižním okraji katastru obce **Kobeřice** v prostoru vymezeném ulicemi Javorová a Topolová zahájen rozsáhlejší záchranný archeologický výzkum sídliště lužické kultury, který předcházela výstavbě 23 rodinných domků. Materiál z tohoto výzkumu ještě není zpracován, ale dle předběžné zprávy je možno určit, že osídlení se zde vyvíjelo nejdříve od počátku slezské fáze (Stabrava 2005b, 244–245; Juchelka – Stabrava 2007, 377–378; Juchelka 2008a, 417).

V blízkosti hradiště v **Krnově – Opavském předměstí** situovaném na Kosteleckém vrchu byla v minulosti registrována trojice lokalit sídlištního charakteru (Král 1958, 104; Kühn 1960, 701–708; Pavelčík 1958a, 40; Pavelčík 1960b, 16–22; Kiecoň 2001, 162), které bylo možno datovat obecně do slezské fáze lužické kultury (Pavelčík 1958a, 40; Pavelčík 1960b, 16–22).

V roce 1969 byla na katastru **Neplachovic** zachycena část sídliště lužické kultury. Odkryto zde bylo celkem 28 jam pravděpodobně slezské fáze dané kultury (srov. Šikulová 1971a, 76–77).

Od letních měsíců roku 2007 probíhá na katastru **Opavy – Kylešovic** v poloze Na stanech záchranný archeologický výzkum spojený s výstavbou satelitu rodinných domků. Terénní část výzkumu ještě není ukončena, ale i tak lze na podkladě dosavadních zjištění říci, že se zde objevuje materiál datovaný do slezské fáze lužické kultury (Juchelka 2008f, 320; Stabrava 2008, 319–320).

Na katastru **Opavy – Malých Hoštic** pokračuje dále vývoj osady, která zde vznikla již v lužické fázi (srov. Hlas 2007b, 380–382; Juchelka 2008a, 419–421; Juchelka 2008e, 116; Pavelčík 1958c, 94; Pavelčík 1993, 111; Říhovský 1989, 27).

V roce 2000 proběhl na katastru **Píště** záchranný archeologický výzkum spojený s hloubením rýhy pro optický kabel v trati „Zábrodí“ a „Za humny“. Při něm se podařilo zachytit část sídliště lužické kultury. Zkoumán zde byl objekt č. 14 s obsahem typické lužické keramiky datované do slezské fáze dané kultury (Juchelka 2008a, 422–423; Stabrava 2001, 139).

Na východním a severovýchodním okraji katastru obce **Slezské Pavlovice** byly při povrchovém výzkumu v roce 1990 nalezeny keramické zlomky lužické kultury datované rámcově do slezské fáze (Brachtel 1993c, 113).

Rovněž v tomto období pokračuje ve svém vývoji sídliště situované v **Opavě – Městě** v okolí Krnovské ulice (Kiecoň 2002, 223). Možná kontinuita rozvoje sídliště je předpokládána rovněž v případě **Opavy – Vlašoviček/Jarkovic** (srov. Šikulová 1971a, 76–77), či **Velkých Hoštic** (Juchelka 2008e, 116).

3.3.4. Depoty

V rámci prvního vývojového stádia (HA2 – HB1) se s bronzovými poklady setkáváme ještě v oblasti hlubčické podskupiny (Krnov – Opavské předměstí, Třebom). V období následujícím (HB2 – HC1a) již bronzová garnitura na Opavsku a Osoblažsku chybí. Lze ovšem předpokládat, že depot z Bělé pod Pradědem – Domašova, tedy z hornatého území Hrubého Jeseníku, by druhému vývojovému stádiu odpovídat mohl (Salš 2005, 419). Se závěrem pozdní doby bronzové se pak již na celém území českého Slezska s depoty neseťkáváme vůbec.

3.4. Platěnická fáze (HC1b – HD). Závěr vývoje lužické kultury

Charakteristická je pro toto období absence výšinných opevněných poloh v oblasti hlubčické podskupiny (tab. 3), na jejichž místech pravděpodobně již jen doznívá osídlení. Výrazný je také útlum pohřebišť (tab. 2), z nichž celá řada přestala být úplně využívána, ovšem na stávajících je sledována výraznější intenzita ve využívání než v lužické fázi (graf 3). Na podkladě nynějšího stavu výzkumu se také jeví, že v případě sídlišť dochází rovněž k jejich částečné redukci (tab. 4), i když ta není tak výrazná jako v případě nekropolí a hradišť (obr. 11). Každopádně je toto období typické snížením intenzity osídlení⁷ oproti slezské fázi, které pak s počátkem stupně HD1 v oblasti hlubčické podskupiny končí definitivně. Pokračuje však v oblastech vázaných na sídelní strukturu v Pobeskydí (obr. 12) – sídliště Ostava – Koblov, Klimkovice, Olbramice, Frýdek – Místek(?), kde rovněž vznikají opevněná sídla – Chotěbuz/Podobora, či již ve stupni HC pravděpodobně také nové pohřební areály – Vyšní Lhoty(?), Komorní Lhotka(?) (Janák – Kouřil 2001, 376), Ostrava – Třebovice (?).

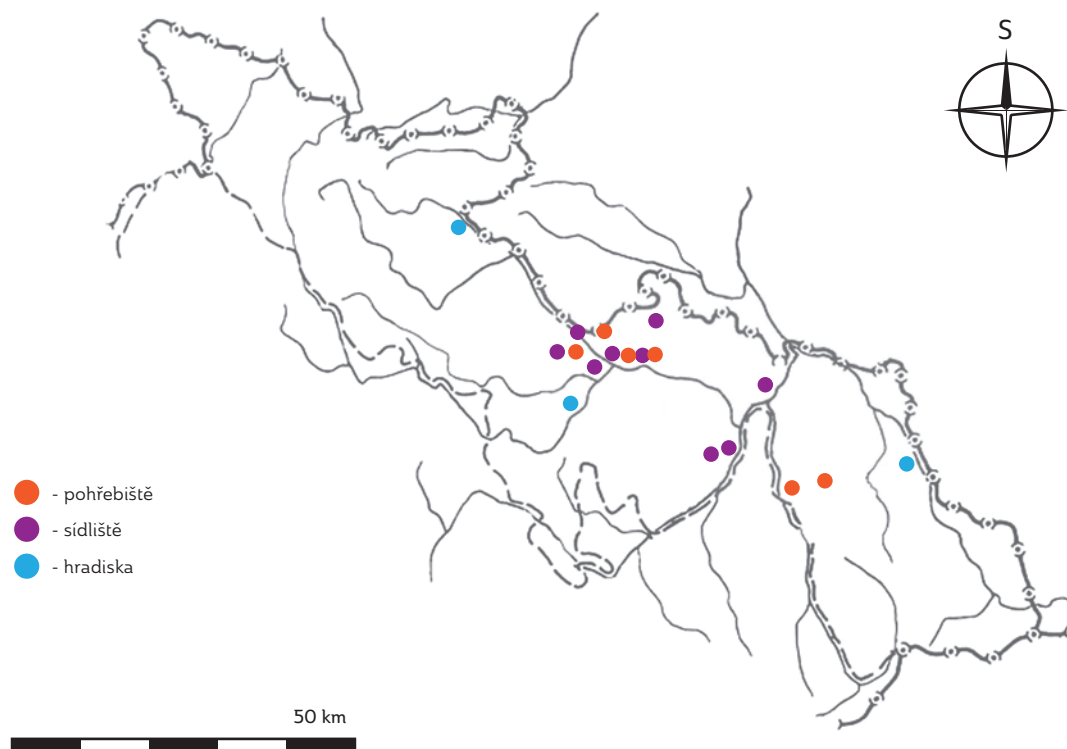
⁷ Pro porovnání můžeme uvést situaci na pohřebišti v Kietrzi, kde z celkového počtu 3600 odkrytých hrobů náleží halštatskému období (HC) pouze necelých 8% (srov. Gedl 1973, 13; Chochorowski 2007, pozn. 9 na s. 107).

Při rozboru vývoje osídlení (viz výše) je na první pohled jednoznačně patrné jeho porovnání oproti předchozí lužické a především slezské fázi, které např. v oblasti hlubčické podskupiny kulminuje především ve stupních HA2 – HB1. Tyto změny nejsou specifickým pouze našeho regionu, ale setkat se s nimi můžeme i jinde (srov. Pleiner – Rybová 1978, 519; Vokolek 1999a, 6; Smrž 1975, 43; Venclová 2008, 84).

V daném období se v některých oblastech střední Evropy předpokládá snížení počtu obyvatel, což mělo být zapříčiněno klimatickými (ekologickými) změnami (Vokolek 1999a, 6; Ostoj-Zagórski 1993), kdy klesl roční teplotní průměr o 1 – 2°C za současného zvýšení počtu srážek (Opravil 1992, 253–254). Ať již byly klimatické změny jakkoliv dramatické, jednoznačně se snížil počet populace, což vedlo ke krizi, která postihla část tehdejší společnosti (Dohnal 1988, 21; Boom van den 1997, 107). Nejmarkantněji se vlivy projeví na počátku HD, kdy v regionu okolo horní Odry došlo k rapidnímu poklesu osídlení (Gardawski – Rajewski 1979, 125, Mierzwiński 1994, Mapa 7). Dle A. Mierzwińského (1994, 66) však mělo k dramatickým klimatickým změnám dojít až v samotném stupni HD2 a tedy ne na jeho počátku, což však nekoresponduje úplně se situací např. na Opavsku, kde od konce HC či počátku HD1 nemáme žádné známky osídlení (Juchelka 2008e, 116–121). K naprostému vyhlazení oblasti však každopádně nedošlo a část obyvatel zde přetrvala až do pozdní halštatské fáze (srov. Gedl 1983a, 194–195).⁸ V regionu českého Slezska můžeme v tomto ohledu hovořit o území širšího Pobeskydí (Janák – Choraży – Břízová – Grepl v tisku).

Důvodem k zániku lužické kultury na Opavsku a potažmo v celé oblasti osídlení hlubčickou podskupinou můžou být i změny v tehdejší ekonomicko – hospodářském vývoji, ke kterým došlo se zrodem doby železné prakticky v celoevropském měřítku. Někdy na

⁸ Na pohřebišti v Kietrzi se předpokládá existence několika hrobů z pozdního období stupně HD, které se zde objevují po krátkém přerušení v užívání nekropole. V tomto případě ovšem není zcela jasná jejich příslušnost, zda se jedná o projev pozdnělužické komunity nebo o projev laténské kultury (srov. Dąbrowski 2009, 276–277).

Obr. 11. Schematická mapa osídlení českého Slezska ve starší době železné.

přelomu stupňů BB a BC dochází na kontinentu k ustálení obchodních cest, kdy se oblast širšího Opavska dostává do sféry intenzivních obchodních styků vedoucích ze Sedmihradska na sever Evropy podél řeky Odry (např. Gardawski – Rajewski 1979, 48). Je dosti opodstatněné se domnívat, že na počátku doby železné dochází k revolučním změnám v tehdejší hospodářsko – obchodním systému (srov. Bouzek 2007a, 257–268) závislém doposud výrazně především na ložiscích mědi a cínu a postupné reorganizaci celého ekonomického systému tehdejší Evropy spojeného se změnami stávajících tras obchodních cest. Region Hlubčicka ještě po nějakou dobu žije ze setrvačnosti sedmihradské obchodní stezky (výrazný nástup železných předmětů v HC na pohřebišti v Kietrzy), ovšem postupem času se dostává na evropskou obchodní periferii.

Tyto ekonomicko – ekologické faktory se pak pravděpodobně největší měrou podílely na zániku lužické kultury v oblasti, kdy pomyslnou tečkou pro vývoj kultury na levobřeží Odry mohla být na konci stupně HD1 skytská

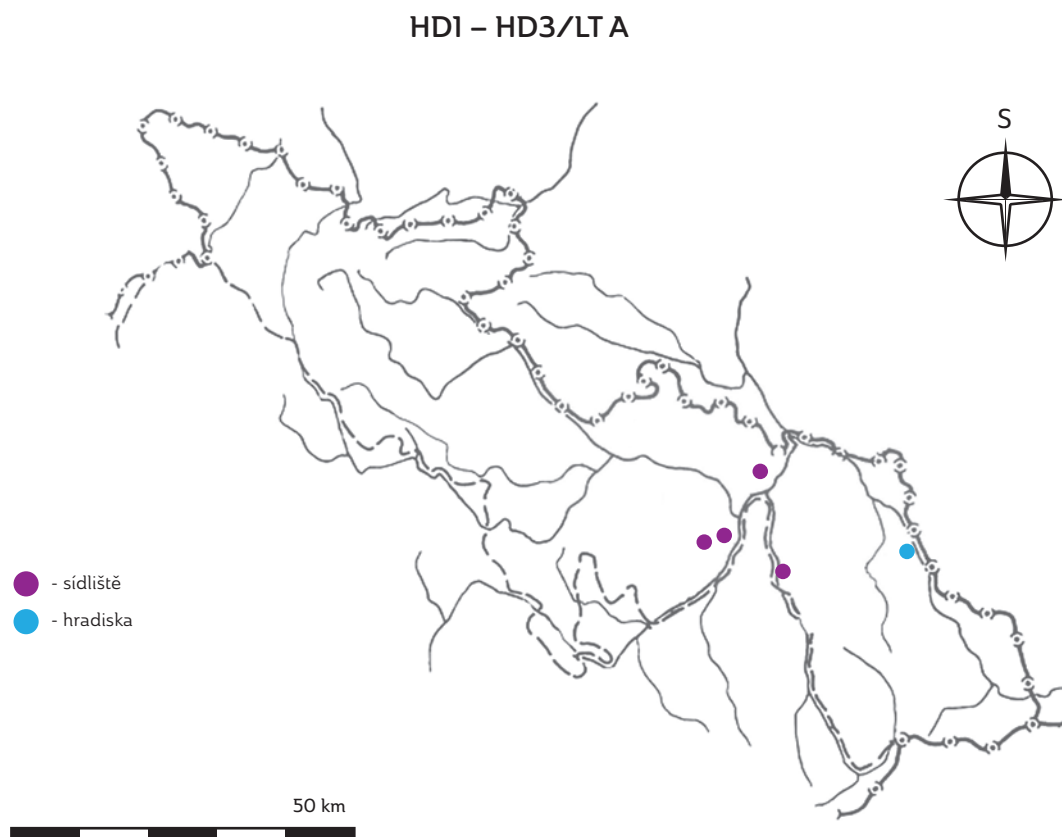
vojenská epizoda ve střední Evropě (srov. Juchelka 2008e, 121).

V literatuře se v rámci procesu krize osídlení tedy předpokládá i výše zmiňovaná skytská vojenská expanze, která měla zpusťit oblast osídlenou lidem lužické kultury (Gardawski – Rajewski 1979, 125; Gedl 1973, 81; Gedl 1993, 476). Proti tomuto tvrzení ovšem vystupují i opačné teorie (Parzinger 1993a, Parzinger 1993b; Boom van den 1997, 106–107), které zpochybňují nekritické, a tedy i zcela automatické ztotožňování předmětů skytské provenience s fyzickou přítomností těchto kočovníků v oblasti lužické kultury. Jen pro úplnost uvádím, že pro oblast horákovské kultury na jižní Moravě se za příčinu přechodu mezi stupni HD1 a HD2 uvádí skytský nájezd (srov. Nekvasil 1993, 337).

Dalším v literatuře uváděným vnějším faktorem při zániku lužické kultury je keltská expanze. Pro toto tvrzení však dosud v oblasti Horního Slezska chybí důkaz koexistence jednotlivých etnik vedle sebe (Bednarek 1999, 118–119). Definitivní zánik lužické kultury v oblasti Horního Slezska je dle M. Bednarka

(1999, 118) vkládán do fáze LT A, ovšem je nutné připomenout, že někteří polští badatelé jej chybně posouvají až do fáze LT B (např. Mierzwiński 1994, 66, 114), kdy již od fáze LT B1a sledujeme na území Slezska první nositele laténské kultury.

Kouřil 1992, 12) a také nejasné hrobové celky z Ostravy – Třebovic (Juchelka 2006a, 196). Dohromady z celého regionu českého Slezska pochází osm jistých hrobových celků, vyjma nezpracovaných situací z pohřebiště v Kravařích⁹ (graf 2).

Obr. 12. Schematická mapa osídlení českého Slezska ve starší době železné.

3.4.1. Pohřebiště

V oblasti hlubčické podskupiny byla v platěnické fázi identifikována doposud čtveřice pohřebišť (tab. 2) s příslušnými hrobovými celky (Kravaře, Opava – Malé Hoštice, Opava – Kateřinky, Opava – Vlastovičky/Jarkovice). Na všech těchto nekropolích pak se závěrem HC2 či počátkem stupně následujícího sledujeme útlum a úplný konec jejich užívání. Z oblasti Pobeskydí je znám jednak rozrušený pravděpodobný kostrový hrob (Vyšní Lhoty), (viz níže), dále pohřebiště v Komorní Lhotce (Janák 1996b, 260; Janák – Kouřil 2001, 376;

Z pohřebiště v **Kravařích**, které je doposud nedostatečně zpracováno, pochází dle autora výzkumu také řada hrobových celků z platěnické fáze (Hlas 2007a, 378–379), kterých na podkladě nálezů železné industrie mohlo být až 58 (srov. Dofková 2009, 12).

V případě **Opavy – Kateřinek** je nutné upozornit na L. Jislem (1965, 20) zjištěný platěnický hrob, který se nacházel cca 1 km vzdušnou čarou od samotné kateřinské nekropole. Tento žárový pohřeb, který je bohužel dnes již nezvěstný, měl obsahovat vedle urny i železný kroužek.

⁹ Pohřebiště je však doposud zpracováno a z toho důvodu není zahrnuto do následných statistických analýz.

Z pohřebiště v **Opavě – Malých Hořticích** pochází dvojice hrobových celků, které je možno datovat do platěnické fáze. Jedná se o hrobové celky č. 7 (obr. 60:1–3) a s výhradami i č. 12 z pozemku R. Košackého (obr. 60:8–11), (viz Juchelka – Moravec 2005, obr. 6:8–10; 7:7–10).

Na nekropoli v **Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích** jsou do platěnické fáze zařazeny hroby č. 2/60 (obr. 71:1, 2), 1/61 (obr. 71:5), 2/61 (obr. 71:3, 4) a 2/63 (Juchelka 2008e, 114).

V roce 1938 byly v trati „Kržle“ na katastru **Vyšních Lhot** Františkem Skotnicou vykopány dva bronzové spirálovité nárameníky a dva nárameníky z masivní bronzové tyčinky (viz kapitola 7.14.). Dále se zde údajně našel nález „bronzové rukavice“(?), který je dnes nezvěstný. Předměty se nacházely cca 80 cm pod povrchem a byly překryty třemi většími obdélnými kameny. V. Dohnal (1977, 79) tento celek, vzhledem k tomu, že zde byly náramky vždy v páru, tak jak je to obvyklé v hrobových celcích z Horního Slezska (srov. Stankiewicz-Wegrzykova 1969), považuje za rozrušený kostrový hrob a datuje do stupně HC či na počátek HD.

Dnes již ztracené jsou bohužel nálezy z dalšího možného pohřebiště lužické kultury vázaného na osídlení v Pobeskydí z katastru Komorní Lhotky (srov. Janák 1996b, 260; Janák – Kouřil 2001, 376; Kouřil 1992, 12).

Na katastru obce **Ostrava – Třebovice** bylo v roce 1910 údajně nalezeno blíže nespecifikované množství uren. Pohřebiště se mělo nacházet v zahradě domu č.p. 74 (?). Nádobý zde nalezené údajně obsahovaly bronzové jehlice a náramky (Juchelka 2006a, 196; Prokop 1948).

3.4.2. Výšinné lokality

Z území obsazeného hlubčickou podskupinou je známo osídlení dvou strategicky výhodných poloh (Hradec nad Moravicí – Červený vrch a Krnov – Kostelec), kde již ovšem v tomto období nepředpokládáme žádnou fortifikaci, ale pouze dožívání osídlení v rámci neopevněného areálu, které končí s přelomem stupňů HC2/HD1.

Naproti tomu na lokalitě Chotěbuz/Podobora, která přináleží k osídlení vázaném na Pobeskydí, dochází teprve s nástupem halštatu k výrazným změnám v podobě fortifikace (viz níže).

Po období největšího rozkvětu hradiště v **Hradci nad Moravicí** v poloze „Červený vrch“ ve stupních HB2 – HC1a sledujeme po zániku fortifikace postupný ústup osídlení a jeho definitivní prořidnutí spojené s jeho zánikem na konci stupně HC2, či jak Z. Moravec (2005, 109) usuzuje, na počátku stupně HD1.

Podobný průběh osídlení předpokládáme také v případě hradiště v **Krnově – Kostelci**, kde v roce 1955 provedl L. Jisl (dle Dohnal 1988, 49) zjišťovací sondáž, při které bylo odkryto několik halštatských střepů datovaných do platěnické fáze (viz výše), (Čižmář 2004, 155).

Po dobytí hradiště v **Chotěbuzi/Podobore** v první polovině stupně HC1 (viz výše) a možném kratším přerušení sídelních aktivit, dochází k obnově osídlení ve fázi HC1b, kdy současně sledujeme i výrazné změny ve fortifikaci. Vzniká nové opevnění, které je datováno zhruba do stupně HC2. Ve stupni HD1 sledujeme rozšíření valu směrem do vnitřního prostoru akropole. Zánik opevnění nastává v průběhu stupně HD2 nebo počátkem stupně HD3. Osídlení však zde nekončí, ale přetrvává až do závěru stupně HD3, kdy je lokalita opět dobyta (Tůma 2008, 101).

3.4.3. Sídliště

Z území českého Slezska je známo cca 12 sídlišť (tab. 4), které řadíme do platěnické fáze. V případě těch z oblasti hlubčické podskupiny není jejich úbytek tak výrazný jako u soudobých nekropolí, ale i ona nepřekračují stupeň HD1, mezitím co sídliště z oblasti Pobeskydí (Klimkovice, Olbramice, Ostrava – Koblov, Frýdek – Místek(?)) přetrvávají až do samotného závěru stupně HD.

Osídlení na katastru obce **Kobeřice** bylo sledováno v předchozím období (viz výše) v prostoru vymezeném ulicemi Javorová a Topolová (Stabrava 2005, 244–245). Samotné

platěnické fázi (HC1b – HC2) lze na sídlišti připsat objekty č. 502/51/06, 40/2004 a objekt 27/2004 (Juchelka 2008e, 116). Je třeba upozornit na fakt, že osídlení platěnické fáze je oproti slezské velmi nevýrazné a řídké, neboť zcela určitě nebyla využita ani třetinová plocha osady ze závěru doby bronzové. V dubnu roku 2008 byla v poloze „Za Šíleným“ na severovýchodě obce zkoumána jáma nepravidelného půdorysu vyplněná šedohnědou prachovou hlínou. Jáma měla rozměry 3,20 x 2,50 m a hloubku 1,0 m. V blízkosti objektu se nacházel rozsáhlejší hliník, v jehož výplni se také objevovala keramika lužické kultury, kterou lze datovat do období platěnické fáze.

V roce 1960 bylo u starého sádrovcového dolu, na mírném svahu v blízkosti řeky Opavy na katastru **Opavy – Kateřinek** zkoumáno rozsáhlejší sídliště doložené kulturní vrstvou a více jak stovkou sídlištních jam (Šikulová 1961, 5; Opravil 1962, 34–37). Bohužel materiál z této lokality, která je vzdálena cca 700 m od kateřinského pohřebiště (viz výše), je dodnes nezpracovaný a prakticky k němu nelze říci nic bližšího. Jsme tak doposud odkázáni jen na tvrzení autorky výzkumu V. Šikulové, která uvádí, že z vrstvy i zahloubených jam pochází halštatský keramický materiál.

Na katastru **Opavy – Kylešovic** v poloze „Na stanech“ lze i v platěnickém období předpokládat trvání lužické osady (Juchelka 2008f, 320; Stabrava 2008, 319–320). Stejně tak můžeme předpokládat trvání sídliště i v **Opavě – Městě** v okolí Krnovské ulice (Kiecoň 2002, 223), či na katastru **Opavy – Vlastoviček/Jarkovic** (Šikulová 1971, 76).

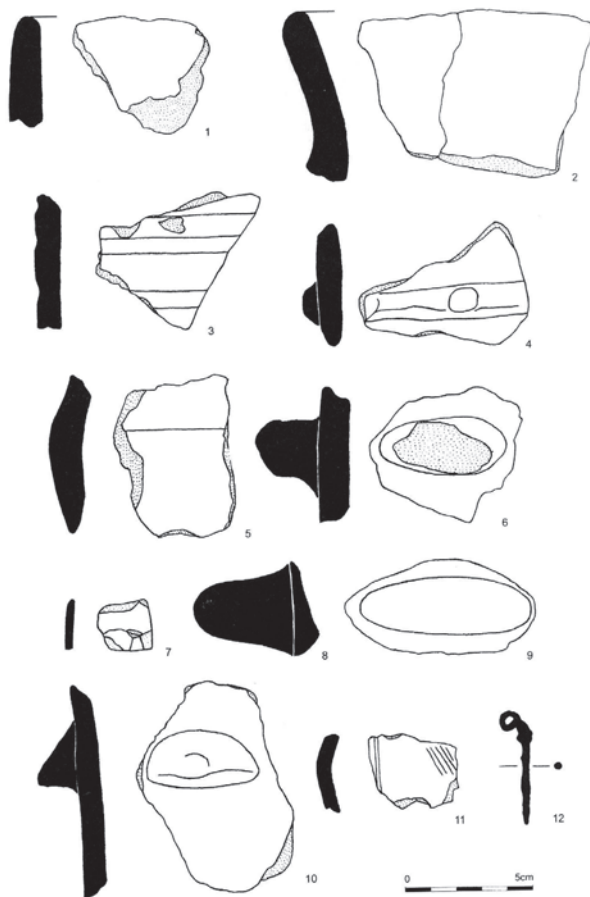
V souvislosti s existencí pohřebiště v **Opavě – Malých Hošticích**, které bylo využíváno od BD do závěru stupně HC (viz výše), lze i zde předpokládat soudobou osadu, která byla v minulosti doložena několika prozkoumanými jámami (viz Pavelčík 1958c, 94; Pavelčík 1993, III).

Doklady o osídlení v platěnické fázi sledujeme na katastru **Opavy – Vávrovic**. Zde byl v roce 1959 ve školní zahradě objeven zahloubený objekt (Pavelčík 1960c, 65), ve kterém byly nalezeny žarem deformované keramické nádo-

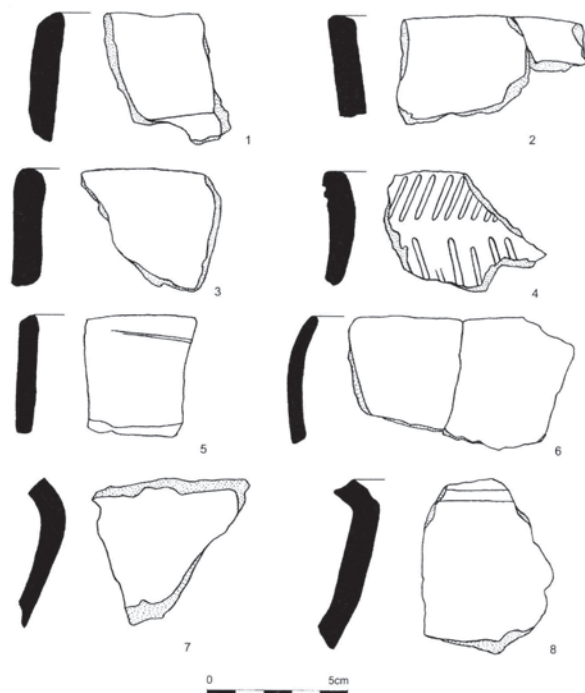
by. Pro dataci tohoto objektu jsou podstatná tři osudí (obr. 74), (Juchelka 2006d, 3–4, obr. 1:1, 2), která odpovídají stupni HC2 (srov. Vokolek 1999a, 8; Vokolek 1999b, 24–25). Chronologickou dataci pak potvrzuje malovaná výzdoba na jedné z deformovaných nádob (obr. 74:3), (viz kapitola 6.10.), (Juchelka 2006d, 3–4, obr. 1:3).

Platěnická lokalita je na katastru **Stěbořic** situována na východním okraji obce v poloze „Háj“ či „V háji“ na rozhraní parcel 1321 a 1379/1 v nadmořské výšce 285 – 290 m. Sídliště se nacházelo na severozápadní straně protáhlé severojižně orientované zalesněné ostrožny, kterou pod severním úpatím obtéká potok Velká. Sídliště bylo situováno v místech pozdějšího slovanského mohylníku, který byl zkoumán v letech 1952, 1953, 1955 a 1961 pod vedením L. Jisla. Pod slovanskými mohylami se nacházely starší lužické objekty, ve kterých se nacházela keramika, úlomky mazanice a fragment železné jehlice s hlavicí svinutou v očko (obr. 13:12 a viz kapitola 7.20.). Zbytky valu s příkopem, které jsou situovány v jiho-východní části „Háje“, poukazují na možnost existence lužické fortifikace. Tento závěr by však bylo nutné prokázat cíleným výzkumem. Sídliště pak na podkladě nalezeného materiálu (obr. 13, 14) řadí M. Tymonová (2006, 9–10) do stupně HC2 s možným přesahem do stupně HD.

Nálezy dokládající osídlení **Velkých Hoštic** v době halštatské pocházejí z roku 1977. V jedné z mnoha jam odkrytých při výstavbě komunikace na Hřbitovní ulici byla nalezena železná sekerka s dutinkou (Pavelčík 1980, III). Ve starších nálezech se rovněž objevuje halštatská malovaná keramika (Janák 1983, 22) či zlomky tyglíku, kadlubu a technické kovolitecké keramiky, která přešla vysokým žarem (Janák 1990b, 41; Juchelka 2007b, 95–97), (viz v kapitole 8). V roce 2001 a 2002 byla na východním okraji obce, v blízkosti předchozích výzkumů, prováděna záchranná akce, která rovněž přinesla doklady osídlení v platěnickém období ze stupně HC. Byl zde nalezen okraj sídliště s dochovanou kulturní vrstvou datovanou do starší doby železné (HC), (Juchelka 2004c, 99–100; Juchelka 2005b,

Obr. 13. Stěbořice. Nálezy ze sídliště
(dle Tymonová 2006).

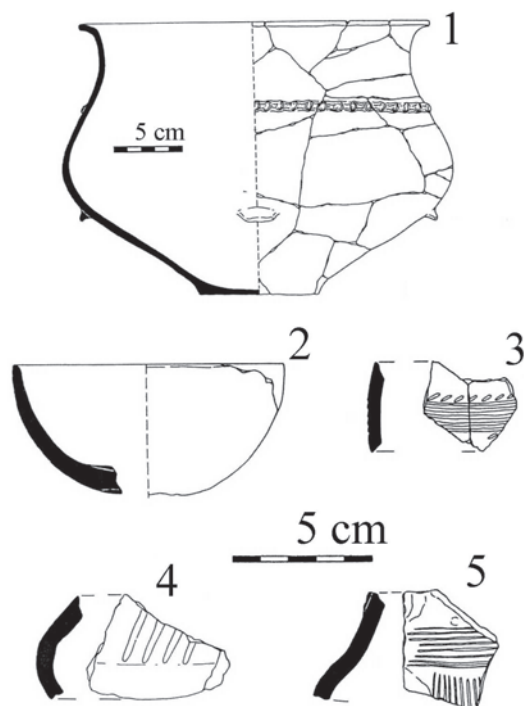

Obr. 14. Stěbořice. Keramika ze sídliště
(dle Tymonová 2006).

257), která překrývala zahloubené objekty ze slezské fáze. Z vrstvy byly kromě keramického materiálu (obr. 15) vyzvednuty i bronzové jehlice (obr. 135:7, 28, 32), (Juchelka 2007b, 97–98, obr. 6:2).

V souvislosti s budováním dálnice D 47 byly v roce 2004 zkoumány dvě lokality (Hlas – Krásnokutská 2005, 90), které jsou vázány na oblast Pobeskydí. První se nacházela na katastru Klimkovic, kde byla dle autorů výzkumu odkryta plocha sídliště o rozloze 4 ha. Materiál jimi publikovaný (srov. Hlas – Krasnokutská 2005, obr. 4, 5; tíž 2006a, obr. 2), a tedy prakticky jediný, který z výzkumu máme k dispozici (obr. 16), by mohl naznačovat osídlení v mladším halštatském období (HCib i HD). Je však nutné přiznat, že celý soubor by si zasloužil vhodnější zpracování, než je doposud k dispozici.

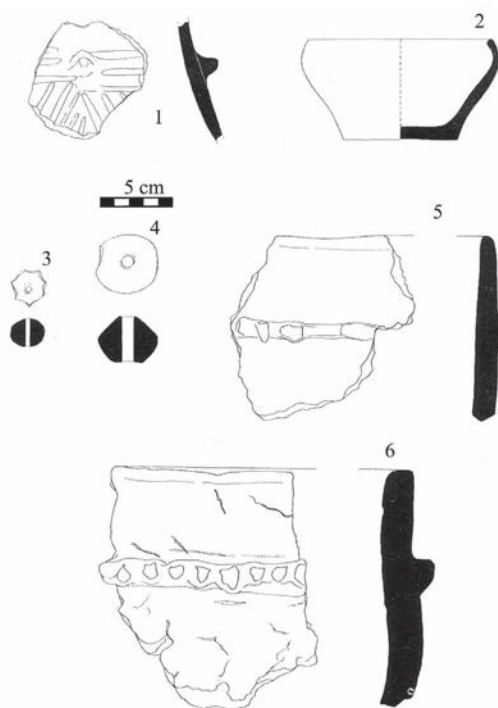
Stejně závěry pak lze připojit i k výzkumu na katastru obce Olbramice, kde bylo na rozloze cca 1,8 ha odkryto 42 zahloubených objektů (Hlas – Krasnokutská 2005, 95–97;

Obr. 15. Velké Hoštice. Nálezy z platěnické vrstvy
z roku 2001/2002.

tíž 2006b, 119–121), z nichž byly získány keramické nálezy (Hlas – Krasnokutská 2005, obr. 8; tíž 2006b, obr. 2), které by opět mohly odpovídat stupňům HC1b i HD (obr. 17).

Lokalita v Ostravě – Koblově je situována na dobře strategicky umístěném vrchu Landeku. Teoreticky je možno toto sídliště zařadit k výšinným lokalitám, ovšem je dosti pravděpodobné, že nebylo nikdy lidem lužické kultury opevněno. Každopádně je nutno přiznat, že i zdejší sídliště, které je datováno do platěnického stupně, je nedostatečně zpracováno (Janák 1996, 43–45; Janák – Kouřil 2001, 376; Jisl 1950a, 2; Juchelka 2008a, 417–418, 421–422; Kouřil 1994, 36; Kouřil – Prix – Wihoda 2000, 246).

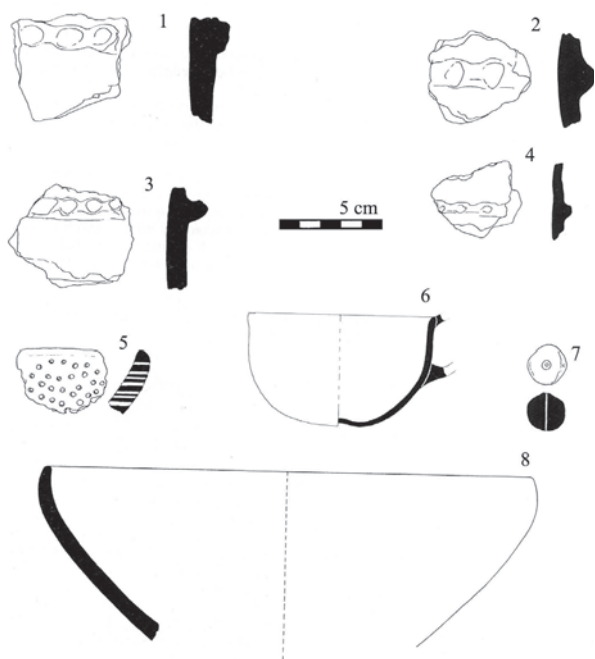

Obr. 16. Klimkovice. Nálezy ze sídliště
(dle Hlas – Krasnokutská 2005).

3.5. Vývoj po zániku lužické kultury

Jak bylo v předchozím textu prokázáno, lužická kultura přetrvává v oblasti Pobeskydí, tedy ve východní části českého Slezska, až do přelomu stupňů HD3/LT A. K takovému závěru nás vedou především výsledky výzkumu hradiště v Chotěbuzi/Podoboře (srov. Tůma 2008). V tomto období ovšem v západní části českého Slezska po nějakou dobu, a to od počátku stupně HD, sledujeme archeologický sídelní hiát. Ten nastává na celém námi analyzovaném území od počátku stupně LT A, kdy první nositelé laténské kultury se zde objevují teprve od stupně LT B1 (Bednarek 1999, 121). Jako prozatím neopodstatněné musíme v regionu Pobeskydí považovat možné dlouhodobé přežívání lidu lužické kultury i v období laténu a jeho možný vztah k púchovské kultuře (dle Janák – Kouřil 2001, 376–377).

Samotné osídlení laténské kultury je pak oproti lužickému období velmi nevýrazné (obr. 18). Hovořit můžeme o třinácti lokalitách s nálezy laténské kultury, které se soustře-

Obr. 17. Olbramice. Nálezy ze sídliště
(dle Hlas – Krasnokutská 2005).

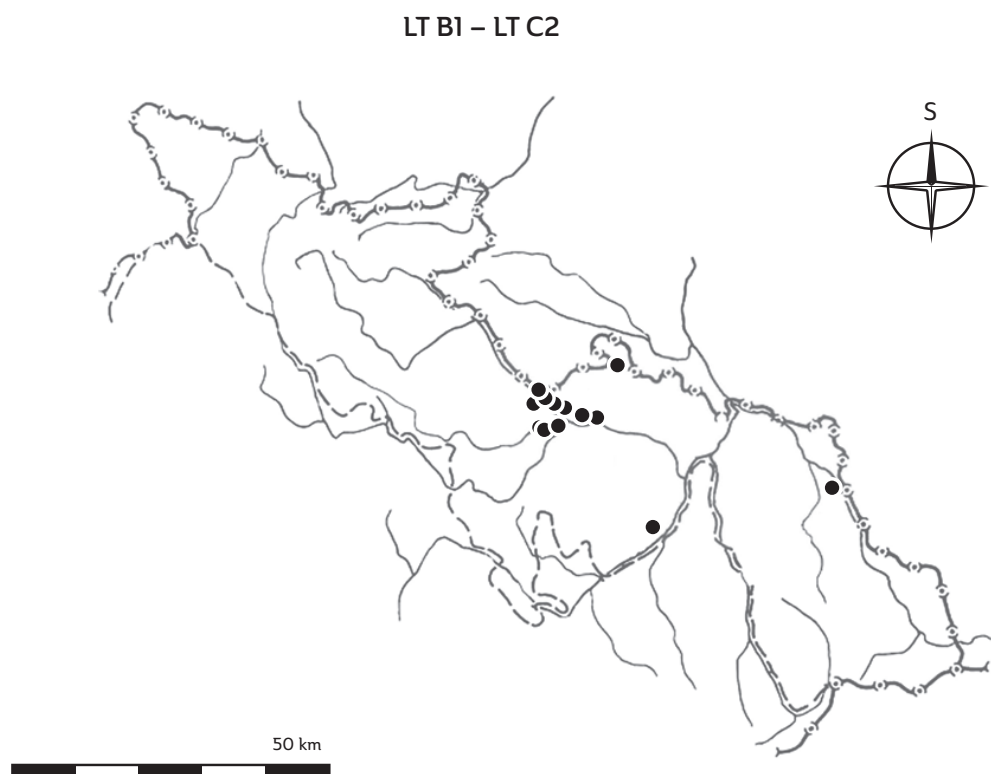
dí výhradně na Opavsku. Jedná se o lokality jako Holasovice (Pavelčík 1989, 95–96), Opava – Malé Hoštice (Čižmář 2000, 147; Juchelka 2009c, 312), Neplachovice (Pavelčík 1990, 98), Opava – Kateřinky (Čižmář 2000, 147), Opava – Kylešovice (Čižmář 2000, 147), Opava – Palhanec (Čižmář 2000, 147), Rohov (Čižmář 2000, 147), Opava – Slavkov (Čižmář 2000, 147), Opava – Vávrovce (Čižmář 2000, 147), Velké Hoštice (Juchelka 2008a, 426) a Hradec nad Moravicí, kde byl nalezen pravděpodobný laténský skleněný náramek z modrého skla na vnější straně s nalévanou bílou ozdobou (Novotný 1959, 452). Uváděn v literatuře je rovněž ojedinělý nález (import) železné laténské spony spojené konstrukce (LT C1–2) z hradiště v Chotěbuzi/Podoboře (Janák – Kouřil 2001, 376, obr. 3) a nález hroudy jantaru společně s řeckou mincí z let 350 – 268 př. Kr. z Pustějova (Jisl 1968, 24; Janák – Kouřil 1991, 207).

Většina nálezů laténské kultury však pochází jen z povrchových sběrů (Čižmář 2000, 143, 147). Doposud byly archeologicky zkoumány pouze dvě lokality, sídliště na katastru Opavy – Palhance (Pavelčík 1974, 112) a několik jam na ka-

tastru Opavy – Malých Hoštic (Juchelka 2008a, 246). Známa je rovněž na kruhu točená laténská keramika z Opavy – Vávrovce (Jisl 1968, 24).

Z Opavy – Palhance je hlášen nález širokého laténské náramku ze sytě modrého skla (dle Šikulová 1971c, 75), který autorka výzkumu ztotožňuje i s možnou existencí doposud neznámého pohřebiště. Ta však nebyla v regionu českého Slezska zkoumána vůbec (Čižmář 2000, 143). S laténským osídlením jsme konfrontováni i prostřednictvím nálezů keltských mincí z Opavy – Města a Opavy – Jakaře (srov. Čižmář 2000, 143).

Osídlení laténské kultury v regionu přetrvává až do stupně LT C2 (Bednarek 1999, 122), což potvrzuje i nález výše zmiňovaného náramku z Opavy – Palhance. Ten M. Čižmář (2000, 147) přiřadil k variantám s pěti hladkými žebry a cikcak výzdobou typu Haevernick 7b, který je příznačný právě pro výše uvedený stupeň. Území celého Horního Slezska pak lze v mladší době železné kulturně spojit s moravským územím (Čižmář 2000, 146) s tím, že nositelé této kultury dorazili do Horního Slezska právě z jihu (dle Bednarek 1999, 119).

Obr. 18. Schematická mapa nálezů laténské kultury v českém Slezsku.

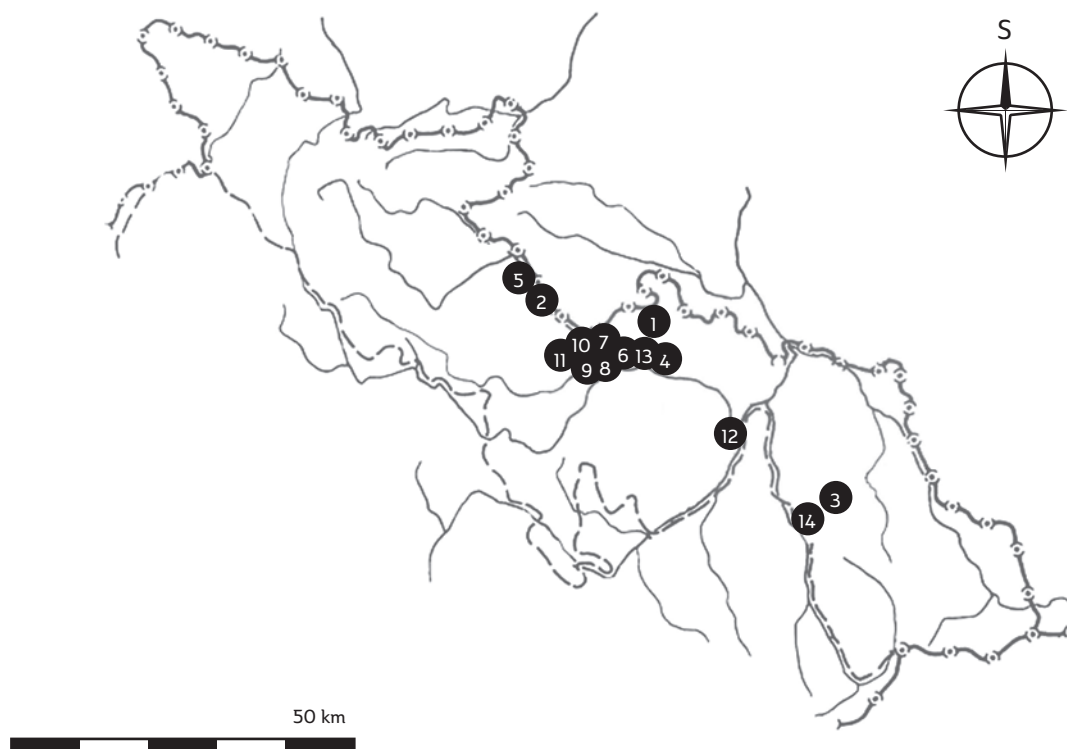
4. CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ PRAMENŮ

4.1. Pohřebiště

Pohřebiště lužické kultury v českém Slezsku se koncentrují nejčastěji v rámci hlubčické podskupiny (obr. 19), kde jich bylo registrováno celkem 11 a dále pak v oblasti vázané na osídlení v Pobeskydí s možnými třemi nekropolemi (graf 5). Celkem je tedy z území českého Slezska známo 14 pohřebišť (tab. 2).

šem dosti často interpretovány jako depot (dle Dohnal 1977, 79). V mé práci budeme s tímto celkem pracovat jako s hrobem.

Pohřebiště jsou ve většině případů plochá. Jisté náznaky mohylového překryvu hrobů lze zaznamenat pouze v mohylovo – lužickém období. O mohylové úpravě tak lze konkrétně hovořit pouze v případě Hněvošic. Autoři výzkumu v Opavě – Vávrovicích rovněž

Obr. 19. Pohřebiště lužické kultury v českém Slezsku. 1: Hněvošice; 2: Holasovice; 3: Komorní Lhotka; 4: Kravaře; 5: Krnov – Opavské předměstí; 6: Opava – Malé Hoštice; 7: Opava – Kateřinky; 8: Opava – Město; 9: Opava – Slavkov; 10: Opava – Vávrovice; 11: Opava – Vlaštovičky/Jarkovice; 12: Ostrava – Třebovice; 13: Velké Hoštice; 14: Vyšní Lhoty.

Pohřební ritus lužické kultury v českém Slezsku je zásadně žárový. Pouze na katastru Vyšních Lhot byl objeven pravděpodobný kostrový hrob. Nálezy z této situace jsou ov-

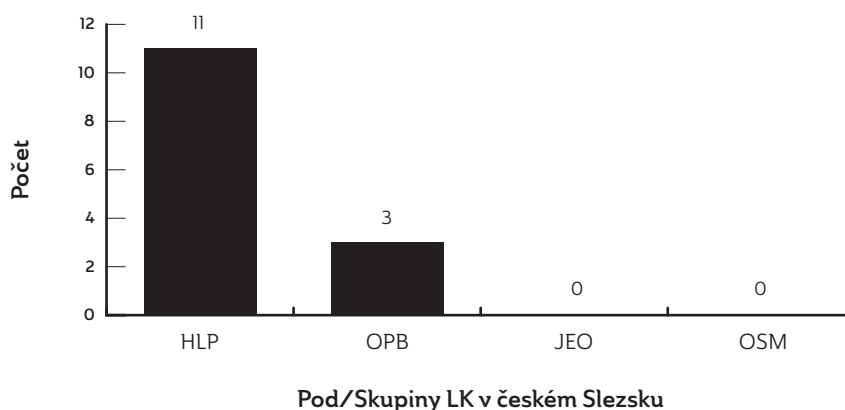
važovali o možnosti, že hrobové jámy byly překryty mohylovým náspem (Kráal – Stloukal 1960, 69), ovšem z dochované dokumentace toto tvrzení nelze potvrdit. Co se týče

mohyly M2 z Hněvošic, lze říci, že se jedná o rozrušený, s největší pravděpodobností žárový hrob chronologicky odpovídající ještě přechodnému mohylovo – lužickému období, kdy ve slezské oblasti můžeme pozorovat postupný přerod od pohřbívání nespálených těl pod mohylami (BB – BC), přes žárové hroby pod mohylami (BC – BD), až po naprostou absenci mohyl (od vlastního stupně BD), (srov. Nekvasil 1978, 107).

žíváním až do závěru platěnické fáze.

Hroby lužické kultury v českém Slezsku představovaly pouhé prosté jámy kruhového či oválného půdorysu. Pouze v případě možného kostrového pohřbu z Vyšních Lhot je uváděno, že situace byla překryta třemi většími obdélnými kameny, což by naznačovalo možnou konstrukci hrobové komory (srov. Dohnal 1977, 79). U prostých jam obdélných a čtvercových byly rohy často zaobleny. Stěny se mírně svažovaly

Počet nekropolí dle pod/skupin LK v českém Slezsku.

Graf 5.

Na území českého Slezska převládá popelnicový způsob ukládání kremačních ostatků do hrobu. Čistě jamkových hrobů bylo nalezeno jen několik (Opava – Malé Hoštice hrob H8K; Opava – Kateřinky hroby 8, 9, 11, 15, 72, 75, 100, 116, 124, 146, 147, 150; v Kravařích uváděno 5 (dle Dofková 2009, 26)).

Na drtivě většině pohřebišť hlubčické podskupiny lze sledovat nepřerušené pohřbívání od nejstaršího období až po závěr doby bronzové (BD – HC1a), (tab. 2). Jen na čtveřici z nich (Kravaře, Opava – Malé Hoštice, Opava – Kateřinky, Opava – Vlastovičky/Jarkovice) pak sledujeme užití i v období platěnické fáze, kdy všechna tato končí se závěrem stupně HC2. V případě nekropolí z oblasti Pobeskydí (Komorní Lhotka, Ostrava – Třebovice, Vyšní Lhoty) pak předpokládáme pozdější nástup (nejdříve od závěru stupně HB) s možným pře-

k rovnému dnu. Nádoby stály v hrobové jámě v řadě (např. hrob č. 1 ve Velkých Hošticích), či se soustředily ve skupince kolem popelnice (např. hrob H5K v Opavě – Malých Hošticích). Nezvyklou úpravu má dvojice hrobů z Opavy – Malých Hoštic (hrob H9K a hrob H13K). V obou jamkách byla na dně objevena mazaníková vystýlka sloužící jako podložka pro kremační ostatky nebožtíka (Juchelka – Moravec 2005, 179).

Nejčastěji se jako popelnice používalo osudí, ať již dvojuché či bezuché. Okřín je aplikován jako popelnice více v lužické fázi (např. hrob H2K a H15K v Opavě – Malých Hošticích; Opava – Kateřinky hroby č. 54, 62, 99, 113, 120, 122, 137), ale objevuje se i ve slezské fázi (např. Opava – Kateřinky hroby č. 16, 39, 48). Specifikem lužické fáze je tzv. nádobka vejčitého tvaru (Opava – Kateřinky hroby č. 69, 85, 87, 88,

102, 103), kterou ve slezské střídá látka (Opava – Kateřinky hroby č. 12, 16, 22, 43, 95, 98). Jako samostatná popelnice se v lužické fázi používal i šálek (Opava – Kateřinky hroby č. 71, 121, 133, 138, 140), ovšem v následující fázi byl využíván jen v kombinaci s jinými nádobami (Opava – Kateřinky hroby č. 12, 16, 23). V nejstarším období kultury se může na postu urny objevit také miniaturní nádobka (hrob č. 111), či dokonce mísa (Opava – Kateřinky hrob č. 132; Velké Hoštice hrob č. 1). Objevuje se také i džbánec (pohřebiště v Holasovicích).

Obecně je pro lužickou fázi typické, ovšem nikoli pravidlem, opatřovat dna uren otvory, tzv. dušníky (hrob č. 1 ve Velkých Hošticích). Na nekropoli v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 90) byl tento zvyk registrován na osudích, okřínech, nádobách vejčitého tvaru, látkách, džbánech, mísách a miniaturních nádobkách. Ve dvou případech (Opava – Kateřinky hroby č. 17 a 95) se s tímto otvorem setkáváme i ve slezské fázi. V drtivé většině byla dušníkem opatřena ta nádoba, jež sloužila jako popelnice. Ovšem inkriminovaný otvor se objevil i na nádobách, které nesloužily jako urny (např. Opava – Kateřinky hrob č. 17 a 125) či na nádobách, které urnu dokonce překrývaly (např. Opava – Kateřinky hrob č. 123 a 140). Velmi zajímavý je také fakt, že dušník se objevil i na dvou popelnicích ze tří, a to v jednom hrobovém celku (např. Opava – Kateřinky hrob č. 122, 125), či na jedné ze tří (Opava – Kateřinky hrob č. 85). Rovněž také nelze diferencovat výskyt dušníků dle pohlaví pohřbené osoby, neboť se vyskytují jak v hrobech mužů, tak i žen, a dokonce i dětí. Ve společném hrobě č. 122 z Opavy – Kateřinek se otvor objevil na urně ženy a dítěte, zatímco popelnice druhé ženy jím nebyla vybavena vůbec. V trojpohřbu v hrobě č. 85 z té samé nekropole se proražené dno objevilo na popelnici dospělé osoby, dvě zbylé kremace ho postrádaly.

Velmi neobvyklý je otvor proražený ve stěně nádoby, situovaný těsně nad dnem v případě urny – okřínu z hrobu č. 113 z Opavy – Kateřinek (obr. 54:17). S obdobně umístěnými otvory se setkáváme např. na pohřebištích knovízské či milavečské kultury (Pleinerová – Hrala 1988, tab. XXIX).

Zajímavým jevem jsou rovněž nádoby s úmyslně uraženými uchy (např. Opava – Kateřinky v hrobových celcích 14, 18, 30 a 140). K jejich odstranění docházelo zcela jednoznačně ještě před vložením uren do hrobové jámy.¹⁰ Jako příklad, že se skutečně jedná o úmysl a nikoliv náhodný jev, můžeme uvést situaci v hrobě č. 140 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách. Hloubka tohoto hrobu dosahovala 80 cm. Urna, která byla překryta dnem jiné nádoby, měla uražená ucha, která se navíc nenacházela ani v rámci hrobové jámy. Stejná situace, rovněž s překrytím urny jinou nádobou, se opakovala i v hrobě č. 18 v Opavě – Kateřinkách. V hrobě č. 14 z té samé nekropole ležela ucha oddělena od nádoby v hrobové jámě zvlášť. Ucha byla v těchto několika zcela evidentních případech nejčastěji odstraněna z uren dětských pohřbů (Opava – Kateřinky hrob č. 14, 18, 140) a v jednom případě (Opava – Kateřinky hrob č. 30) z osudí, jež sloužilo jako popelnice dospělému muži. Zvyk jejich odstraňování je pozorován nejčastěji v hrobových celcích slezské fáze (Juchelka 2009a, 90).

V případě variability uren ve vztahu k pohlaví či věku pohřbené osoby můžeme opět uvést situaci z nejlépe zpracovaného pohřebiště z Opavy – Kateřinek, kde byly kremací ostatky podrobeny antropologickému rozboru (Juchelka 2009a, 88). Zde bylo zjištěno, že mužská kremace se vkládala výlučně do osudí (hroby č. 30, 49, 58, 96, 127, 135, 139). Na jiných pohřebištích je však variabilita použité urny v mužském hrobě daleko větší. Pro analogie nemusíme chodit daleko, neboť na pohřebišti v Kietrzi se pro mužský pohřeb využíval i okřín (Gedl 1996, 52–53; tab. XV:13), či nádoba s široce rozevřeným ústím (Gedl 1996, 117; tab. LXII:13). V případě urny užitě pro uložení ženských ostatků panuje na kateřinské nekropoli daleko širší škála. Nejvíce se rovněž používalo osudí (hroby č. 13, 21, 42, 53, 59, 68a, 73, 89, 98), dále okřín (hroby č. 54, 62, 99) a nádobka vejčitého tvaru (hrob č. 102). Ve shodě se závěry M. Gedla (1992, 22)

¹⁰ Pro srovnání můžeme využít i mnohem starší obdobný zvyk u únětických nádob ve Velkém (Chropovský – Dušek – Polla 1960).

lze jen potvrdit, že závislost použité popelnice pro mužský a ženský hrob není průkazná a lze připustit, že v případě použité urny se rozdíl mezi pohlavími nezohledňoval. U dětských pohřbů, a zde je nutno připomenout, že jich bylo nejen na kateřinské nekropoli identifikováno daleko nejvíce (tab. 5), panuje široká variabilita. I u nich bylo nejčastěji využíváno osudí (hroby č. 14, 18, 19, 26, 27, 33, 52, 60, 65, 68a, 79, 84, 92, 94, 101, 106, 123, 141, 148), ovšem jako popelnice se objevila i látka (hroby č. 43, 95), nádoba vejčitého tvaru (hroby č. 69, 88, 90, 103), šálek (hroby č. 71, 133) či džbánec (hrob č. 119). Tento závěr je v plné shodě s výsledky výzkumu na pohřebišti v Kietrzy (Gedl 1992, 22–23), kde u dětských hrobů byla rovněž identifikována zdaleka nejširší škála použitých tvarů.

V některých případech se kremační zbytky jedné osoby ukládaly ne do jedné, ale do několika nádob. S tímto se setkáváme např. na pohřebišti ve Velkých Hošticích (hrob č. 1

je výhradně ve slezské fázi. Pouze v jednom případě byl identifikován v lužickém dětském hrobovém celku (hrob č. 57), který ovšem svým charakterem naprosto vybočoval z ostatních soudobých pohřbů (viz níže).

Na území českého Slezska se také setkáváme s pohřby několika jedinců v jedné hrobové jámě. Opět jako příklad můžeme využít situaci z antropologicky analyzovaného pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 88–89). Zde byly v hrobě č. 85 pohřbeny ve třech různých nádobách dvě děti ve věku 1 a 6 – 8 let společně se starším jedincem. Žena společně s dítětem byla pohřbena ve třech osudích v hrobě č. 110. Ve dvou šálcích byla pohřbena žena společně s dítětem také v hrobě č. 121. Tři jedinci, v tomto případě se jednalo o dvě ženy a jedno dítě, byli uloženi ve třech nádobách do hrobu č. 122. Samotné dvě děti byly pohřbeny ve dvou džbáncích a jednom osudí v hrobě č. 125. Nejčastěji se tedy na pohřebištích lužické kultury vedle tra-

Lokalita	Počet hrobů celkem	Muži	Ženy	Děti	Neurčeno
Kravaře	233	7	17	38	171
Opava – Kateřinky	151	7	15	37	92

Tab. 5. Antropologické určení hrobových celků lužické kultury v českém Slezsku včetně více hrobů.

a č. 2) nebo na nekropoli v Opavě – Kateřinkách (hrob č. 12, 16, 22, 23, 39, 42, 49, 57, 82, 110). Pozoruhodné je, že mužské pohřby se v drtivé většině případů aplikovaly pouze v jedné popelnici, zcela výjimečně ve dvou stejných (Opava – Kateřinky hrob č. 49). Oproti tomu ženské kremace se ukládaly do více uren (2–4 nádoby) mnohem častěji (Opava – Kateřinky hroby č. 16, 21, 22, 42, 53), a to nejen v rámci stejné morfologické třídy. Obdobně jsme na tom i u dětských pohřbů, kde se ovšem kremace objevuje maximálně ve třech nádobách (Opava – Kateřinky hroby č. 12, 23, 57, 82). Zajímavý je také fakt, že umisťování kremace jednoho jedince do více uren je zvyk, který se na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách objevu-

dičních soliterních hrobů vyskytují dvojhroby, trojhroby, ale setkat se můžeme i se čtyřhroby (srov. Gedl 1992, 61–62, 91–92).

Velmi zajímavý je také hrob č. 32 z Opavy – Kateřinek, kde se v jedné jediné popelnici nacházely ostatky dvou jedinců, a to kojence a dospělé ženy (Juchelka 2009a, 88). Tento způsob pohřbu však není pro lužickou kulturu nijak neobvyklý. Obdobná praktika byla použita i na jiných pohřebištích (srov. Gedl 1992, 59) a v některých případech se mohlo jednat o úmrtí matky a jejího dítěte přímo u porodu (dle Gedl 1996, 48). Na pohřebišti v Kravařích byl analyzován zase pohřeb dvou nedospělých jedinců (4–6 a 14–18 let) rovněž v jedné nádobě (Dofková 2009, 142).

Již z tohoto názorného přehledu je na první pohled patrné, že pohřby více jedinců jsou např. na nekropoli v Opavě – Kateřinkách vždy v souvislosti s pohřby dětí a žen, což ovšem není nijak směrodatné, jak dokazuje hrob z Kravař a situace na soudobém pohřebišti v Kietrzi, kde se zcela běžně objevují také společné hroby muže a dítěte (srov. Gedl 1992, 5, 71–72), nebo také trojhrob, kdy ženské kremační ostatky jsou deponovány v jedné samostatné urně a muž s dítětem je pohřben společně v další popelnici (dle Gedl 1992, 45). Interesantní je rovněž to, že na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách se společné hroby nejčastěji objevují v lužické fázi (hroby č. 85, 110, 121, 122, 125), zcela výjimečně na počátku slezské (hrob č. 32).

Pohřby byly v některých případech překryty mísou obrácenou dnem vzhůru (např. hrob č. H5K v Malých Hořticích, hrob č. 8 Opava – Město, hrob č. 1 ve Slavkově). Tento zvyk byl na základě rozboru situace na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách aplikován na pohřbech mužů, žen i dětí. Rovněž je velmi důležité, že s překrytím urny mísou se neseťkáváme jen v lužické fázi, ale také ve slezském období (Juchelka 2009a, 90). Na kremačních ostatcích deponovaných v popelnici byly ovšem umísťovány i jiné nádoby, jako např. šálky (Opava – Kateřinky, hroby č. 53, 63, 133), osudí (Opava – Kateřinky hroby č. 57, 65, 91),

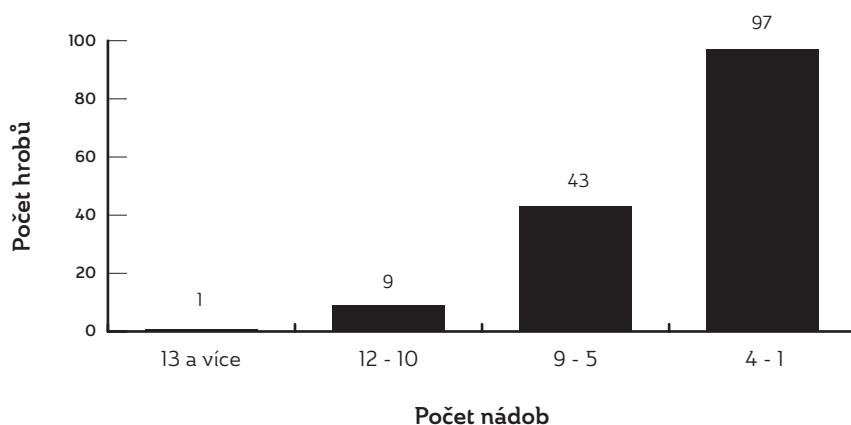
okříny (Opava – Kateřinky, hroby č. 71, 94, 113) či tzv. nádoby vejčitého tvaru (Opava – Kateřinky, hrob č. 93). Zajímavá situace byla odkryta v hrobě č. 1 v Opavě – Vávrovicích (Wiegandová 1974, 43), kde byl pohřeb překryt valounem kvarcitu.

Frekvenci výskytu keramických nádob v hrobech nejlépe vystihuje situace na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách, kde se celkově nacházely 1–4 nádoby v jedné hrobové jámě (graf 6). Obdobně tomu bylo i v lužické fázi, kde se opět nejčastěji v hrobě vyskytovaly 1–4 nádoby (graf 7), což je rozdíl oproti slezské fázi, kde se k pohřbu zpravidla vkládalo 5–9 nádob (graf 8).

Na pohřebišti v Kravařích se zase frekvence nádob v hrobě pohybovala od jedné (v 54 hrobech) až po 14 (v jednom jediném hrobovém celku), (Dofková 2009, 11, 26).

Zajímavé je také sledování průměrného počtu nádob v závislosti na pohlaví a současně na fázi dané kultury. Lze říci, že na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách byly v lužické fázi na keramické zboží v průměru nejbohatší dětské hroby, následované ženskými a mužskými pohřby (graf 9), kdy se střední hodnota statistiky pohybovala okolo 2,89 nádob v hrobě. Ve slezské fázi byly v průměru na nádoby v hrobě nejbohatší ženské hroby následované mužskými a dětskými (graf 10). V tomto období se pak střední hodnota statis-

**Hrobové celky pohřebišť
v Opavě – Kateřinkách v závislosti na počtu
nádob v nich obsažených.**

Graf 6.

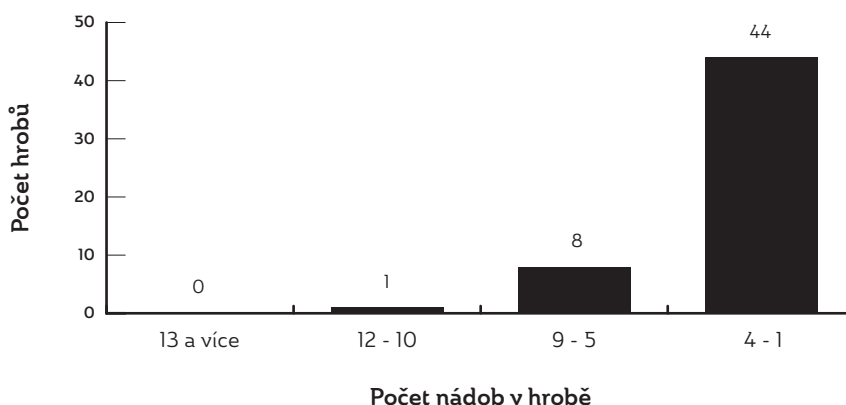
tiky ustálila na 7,28 nádobách v jednom hrobě, což je oproti lužické fázi nárůst více jak čtyři nádoby. Extrémně vysoký počet, překračující dvacet kusů, nebyl na námi sledovaných pohřebištích doložen.

Na nekropolích lužické kultury v českém Slezsku není pozorován v keramické výbavě hrobů lužické fáze žádný markantnější rozdíl mezi pohřby žen a mužů. Drobné rozdíly v keramické garnituře jsou minimálně patrné ve slezské fázi, kdy se v některých hrobech označených antropologem jako ženské objevují členěné šálky s leštěným povrchem a s vnitřní

výzdobou. Tyto keramické tvary se prakticky vůbec nevyskytovaly v hrobech mužů či dětí (Juchelka 2009a, 91). Obecně lze však říci, že v případě použitých nádob nepanuje žádná výrazná pohlavní bipolarita a rozdíly nejsou rovněž patrné ani mezi hroby dětí a dospělých či starších jedinců (srov. Gedl 1992, 22).

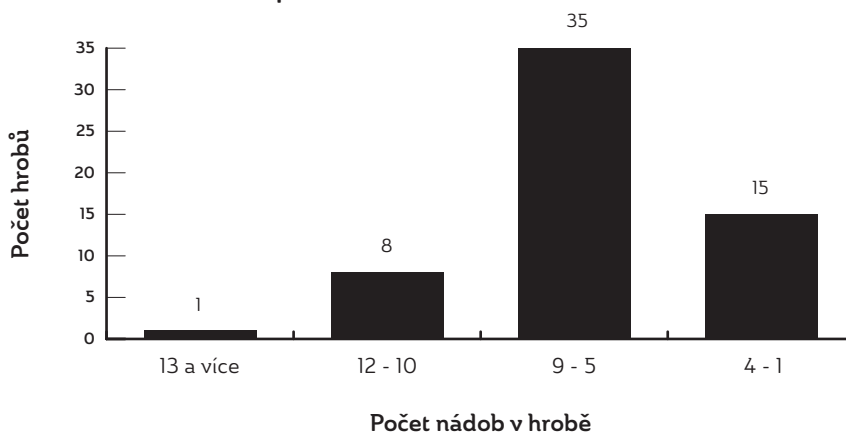
Kromě keramiky se v hrobech setkáváme i s bronzovými předměty. Převažují ozdoby. Nejpočetněji jsou zastoupeny jehlice, různé bronzové kroužky nebo nášivky, ale také náramky. V hrobech můžeme najít také hygienické potřeby, a to v případě mohylníku

**Počet nádob v hrobech pohřebiště
v Opavě – Kateřinkách
v lužické fázi.**

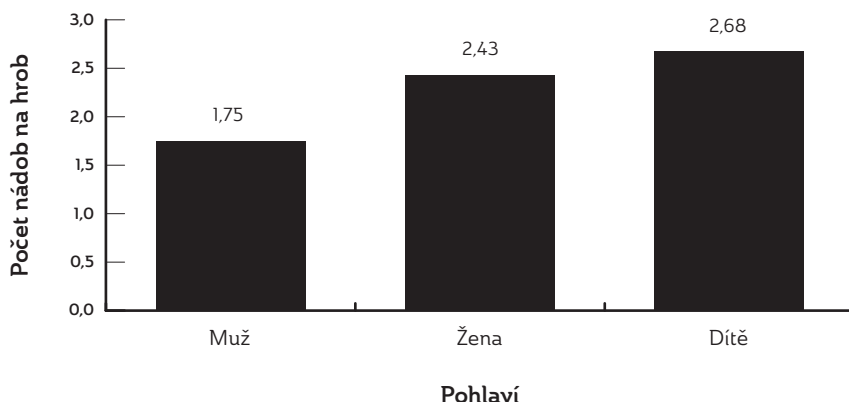
Graf 7.

**Počet nádob v hrobech pohřebiště
v Opavě – Kateřinkách ve slezské fázi.**

Graf 8.

Průměrný počet nádob v hrobě lužické fáze
na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách
v závislosti na pohlaví pohřbené osoby.

Graf 9.

v Hněvošicích, kde byla nalezena pinzeta. Bohužel dnes je tento nález nezvěstný. Ze stejného pohřebiště pochází také bronzová dýka, která společně s bronzovým nožem z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (Říhovský 1972, 42–43), představuje skupinu předmětů označovaných jako zbraně a nástroje. Opět i u bronzových předmětů lze říci, že u nich není sledován rozdíl ve výskytu v případě mužského, ženského a dětského pohřbu (srov. Juchelka 2009a, 91).

Železných předmětů bylo z hrobů lužické kultury v českém Slezsku vyzvednuto také značné množství. Z pohřebiště v Kravařích pochází asi 10 náramků a sedm nožů (Dofková 2009, 12–13). Dále je třeba upozornit na silně zkorodovaný kroužek z Opavy – Malých Hoštic, jiný železný kroužek z Opavy – Kateřinek (Jisl 1965, 20) a silně poškozený železný kroužek z Opavy – Města (hrob č. 2), u kterého není zcela jasné, zda nevypadl z nadložních středověkých vrstev. Několik železných předmětů, včetně náramku (obr. 118:1), pochází rovněž z nekropole v Opavě – Vlastovičkách/Jarkovicích (viz kapitola 7).

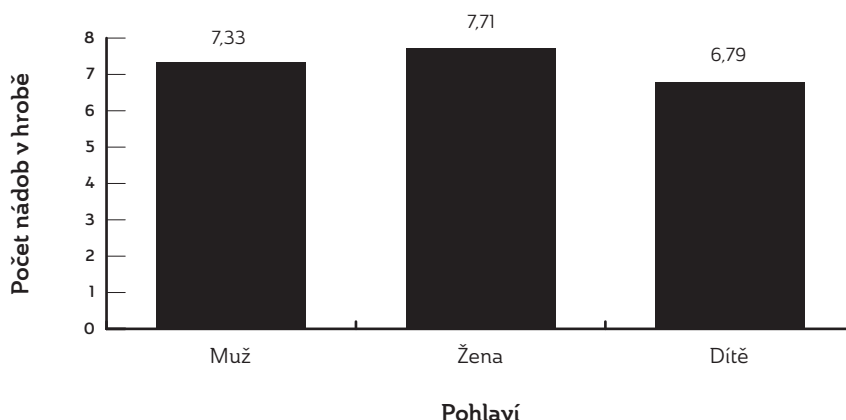
Spirálovitě vinutá zlatá drátěná záušnice (či prsten v kapitole 7.13.) nalezena v lužickém dětském hrobě č. 57 (obr. 110:1) na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách je dosud vůbec jediným pravěkým zlatým artefaktem nalezeným na území českého Slezska (srov. Juchelka 2009a, 91)

Z ostatních předmětů můžeme uvést skleněné korálky nalezené v hrobě H4K v Opavě – Malých Hošticích, v dětských hrobech č. 113, 119 a 123 v Opavě – Kateřinkách a v hrobě dospělého jedince č. 105 z toho samého pohřebiště (Juchelka 2009a, 91). Z platěnické fáze je známo deset žlutých žíhaných korálků z hrobového celku 1/69 z pohřebiště v Opavě – Vlastovičkách/Jarkovicích (obr. 143).

V hrobech se také objevují kostěné předměty jako cívkovitý knoflík z hrobu č. 8 v Opavě – Městě či zlomky kostěných jehlic z kateřinské nekropole (obr. 140, 141:2).

V dětském hrobě č. 12 na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách, jež náležel slezské fázi, se nacházelo několik velmi atypických drobných hliněných předmětů. V první řadě to bylo šest trojbokých jehlánků (obr. 79:1) a čtyři miniaturní kužely (obr. 79:2). Tyto předměty nebyly opatřeny žádným otvorem, který by dovoľoval usuzovat, že tvořily součást nějakého náhrdelníku nebo jiné zavěšené ozdoby. V jejich případě můžeme pouze hypoteticky dedukovat, že se mohlo jednat o dětskou hračku. V tomtéž dětském hrobě se nacházelo i třináct drobných hliněných korálků s otvorem uprostřed (obr. 79:4). Hliněný korálek se podařilo odkrýt na té samé nekropoli také v hrobě č. 21 (Juchelka 2009a, 91). Na pohřebišti v Opavě – Vlastovičkách/Jarkovicích, konkrétně v hrobě č. 18, byl nalezen také drobný hliněný korálek

Průměrný počet nádob v hrobě slezské fáze
na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách
v závislosti na pohlaví pohřbené osoby.

Graf 10.

(obr. 80:3). V tomtéž hrobovém celku se navíc nacházely i dva jehlany, které byly opatřeny centrickým provrtem (obr. 80:1, 2).

Velmi zajímavý je výskyt zlomků silicitu v hrobových celcích. Ne vždy se jednalo jen a pouze o surovinu, ale v některých případech mohly nálezy představovat i úštěpy. Minimálně dva zlomky silicitu byly nalezeny mezi spálenými kostmi, a co je rovněž důležité, jeden z nich byl jednoznačně přepálen. Z hrobových celků pohřebiště v Opavě – Kateřinkách, ve kterých se tyto předměty objevily, patřil jeden kojenci a ženě (hrob č. 32) a druhý dvěma ženám a jednomu dítěti (hrob č. 122). Nálezy stejného charakteru se vyskytují i v hrobě dospělé ženy (hrob č. 22), či v samostatném hrobě dítěte (hrob č. 57). Se silicity se v hrobových celcích kateřinské nekropole setkáváme jak v lužické (hroby č. 57, 118, 122), tak i ve slezské fázi (hroby č. 22, 32), (Juchelka 2009a, 91–92). V hrobě č. 130 byl navíc nalezen také oblázek křemene s jednou odseknutou hranou (Juchelka 2009a, obr. 18:15). Tento hrob však byl neúplný a není zcela jasné, zda nález z něj skutečně pochází. Vyloučeno to ovšem není, neboť na jiných soudobých pohřebištích se různě opracované kameny v hrobových celcích tu a tam objevují (srov. Gedl 1996, tab. LXXVI:2; Vokolek 1999b, tab. 40:8; 46; Šabatová – Vitula 2002, 59).

Antropologickým rozbořem byla v některých souborech lidských kremačních zbytků identifikována i příměs zvířecích kostí (Juchelka 2009a, 89). Jednalo se o hroby č. 22, 23, 26, 28, 89, 127. Tento fenomén (srov. Juchelka 2007f, 357–358), který se v rámci lužické kultury vyskytuje relativně často (Abłamowiczová 1996, 45–66), můžeme interpretovat jako obětinu nebo také jako součást výbavy zemřelého v podobě symbolického pokrmu daného nebožtíkovi na cestu na onen svět (Mogielnicka-Urban 2000, 82–83). Zamyslet se ovšem musíme i nad teorií M. Gedla (1992, 23). Ten velmi logicky připouští, že některé analyzované zvířecí kosti objevené v rámci lidských přepálených ostatků mohly pocházet z kostěných předmětů, které dotyčný jedinec měl při kremaci u sebe (viz kostěné jehlice apod.). Obecně můžeme konstatovat, že zvířecí kosterní pozůstatky se nalézají jak v hrobech mužů a žen, tak i dětí, což je ve shodě i s jinými kulturně shodnými lokalitami (srov. Gedl 1992, 23; Gedl 1996, 75, 94).

S poněkud jinou situací jsme ovšem konfrontováni na nekropoli v Opavě – Kateřinkách v případě hrobu č. 146, do kterého byly, jak dokládají výsledky antropologické analýzy, vloženy jen a pouze zvířecí spálené kosti (Juchelka 2009a, 89). Lidské ostatky nebyly v tomto hrobě identifikovány vůbec. Pozoruhodné na této věci je také to, že výbava pohřbu byla naprosto

stejná, jako by se jednalo o skutečného člověka (viz Juchelka 2007f, 358).

Paleobotanickou analýzou zuhelnatělých vzorků dřevin (tab. 6) provedenou E. Opravilem bylo zjištěno, že na pohřebištích lužické kultury v českém Slezsku bylo pro pohřební hranici využíváno především dřev listnatých stromů. Pouze v jednom případě byl identifikován jehličnan (viz Juchelka 2009a, 90).

V rámci českého Slezska byly doposud pouze dvě nekropole podrobeny antropologickému zkoumání (Opava – Kateřinky a Kravaře). Z výsledků těchto analýz lze říci, že z celkového počtu 384 antropologem určených hrobů přináleží mužům 14, ženám 32 a dětem 75 hrobových celků (tab. 5).

Na nekropolích lužické kultury v českém Slezsku dosud nebyl zachycen hrob,

č. 123, ze kterého byla vyzdvižena trojice keramických nádob, bronzová nášivka, dvakrát vinutý drátěný bronzový kroužek s přeloženými konci, zlomek dalšího bronzového předmětu, a pak především 15 zelenomodrých skleněných korálků. Na nekropoli byly ovšem daleko bohatší slezské hrobové celky. Vůbec nejbohatší odkrytý pohřeb v Opavě – Kateřinkách byl celek č. 48, jež byl datován na samotný závěr slezské fáze. V hrobě se nacházelo minimálně jedenáct keramických nádob (mj. dva členěné šálky s leštěným povrchem a vnitřní výzdobou) a sedm bronzových předmětů. Již sám fakt, že se mezi bronzky objevil tordovaný nákrčník dovoluje usuzovat, že šlo o pohřeb příslušníka tehdejší společenské elity (Parma 2004, 435–436). Antropologická analýza neprokázala jedno-

Pohřebiště	Druh dřeva užitý při kremaci
Opava – Kateřinky	jasan, javor, buk, mleč, olše, topol, vrba, bříza, jehličnan?, krušina
Opava – Malé Hoštice	jilm, líska, dub
Opava – Město	topol, vrba, líska, dub

Tab. 6. Druh dřeva užitého při kremaci (určil E. Opravil).

který bychom mohli označit jako pohřeb významné osoby. Rovněž zde nebyl objeven ani komorový hrob (srov. Gedl 1973), či hrob tzv. ketřanského typu (srov. Gedl 1984b, 60). Na doposud nejlépe zpracovaném pohřebišti lužické kultury v českém Slezsku v Opavě – Kateřinkách bylo zjištěno, že v lužické fázi jsou nejbohatší, myšleno variabilitou a počtem nálezů, především dětské hroby (Juchelka 2009a, 92). Nejmarkantnější je to v případě hrobu č. 57, který kromě šesti keramických nádob obsahoval zlatý prsten/záušnici, zlomek bronzové jehlice a dnes již neidentifikovatelný slitek bronzoviny. Bohatě vybaven byl také další dětský hrob, a to hrob č. 113. Zde byl kromě dvou keramických nádob nalezen zlomek bronzové jehlice, silně přetavený bronzový kroužek a roztavený skleněný korálek. O něco bohatší, a především lépe zachovalý byl opět dětský hrob

značně pohlaví pohřbeného, určila však, že se jednalo o dospělého jedince. Na tomto místě je nutno připomenout, že nákrčníky se objevují především v hrobech žen (Podborský 2004, 193; Fojtík 2004, 108–III; Dočkalová 2004, 125–126). S bohatou výzdobou se setkáváme také v hrobě staršího jedince č. 17, který byl vybaven jedenácti nádobami a čtyřmi jehlicemi, a také v antropologicky neurčeném hrobě č. 8, ve kterém se vedle šesti keramických nádob nacházel zlomek bronzového nože, tři bronzové kroužky a dvě jehlice. Do kategorie bohatších hrobů bezesporu patří také hrob ženy č. 16 s třinácti keramickými nádobami, dvěma bronzovými záušnicemi a bronzovou jehlicí a hrob jiné ženy č. 21 s deseti nádobami, drobným drátěným, třikrát ovinutým bronzovým kroužkem, dvěma jehlicemi a hliněným korálkem. Nadstandardně vybaven byl i hrob dospělého

muže č. 30 s dvanácti nádobami, bronzovým nožem a bronzovou jehlicí a také společný hrob kojence a ženy č. 32 s jedenácti nádobami a dvěma bronzovými jehlicemi. Vůbec nejbohatší hrobové celky na nekropoli v Opavě – Kateřinkách (hroby č. 8, 16, 21, 30 a 48) jsou ty datovány do konečného období slezské fáze.

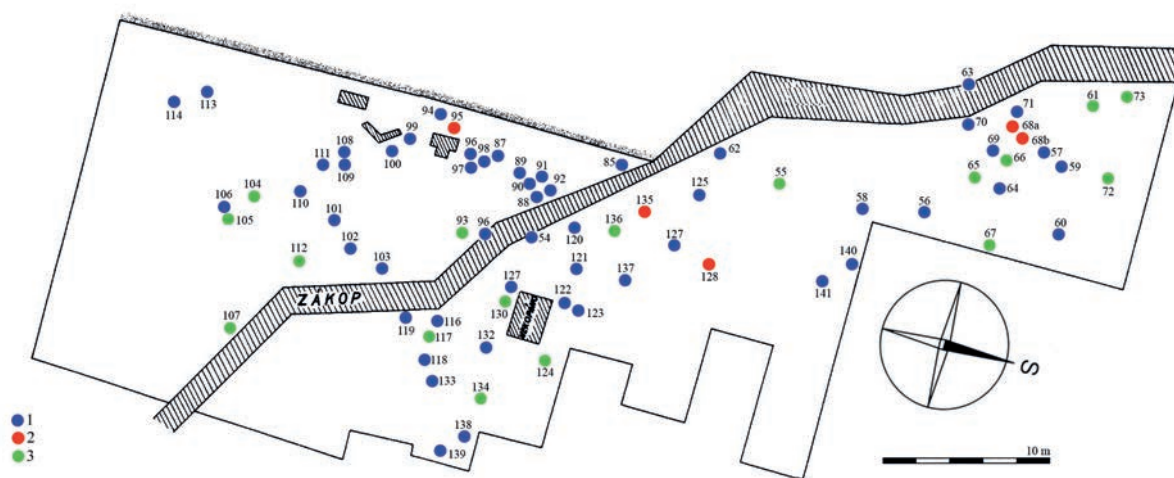
Hrobů platěnické fáze je zpracováno velmi málo, z celého regionu českého Slezska je jich doposud vyhodnoceno jen osm,¹¹ a tudíž v jejich případě nelze provést detailnější analýzu. Nejbohatším se tak jeví celek z Vyšní Lhoty (Dohnal 1977, 79) se dvěma bronzovými spirálovitými nárameníky a dvěma nárameníky z masivní bronzové tyčinky.

V případě možné plošné stratigrafie pohřebišť v rámci lužické kultury v českém Slezsku nemáme příliš mnoho informací. Na pohřebišti v Opavě – Městě bylo registrováno, že starší hrobové celky chronologicky odpovídající lužické fázi, jsou situovány v okolí ulic U Pošty, Růžová a Masarykovy třídy, zatímco ty mladší byly koncentrovány něco jižněji v prostoru zahrady Minoritského kláš-

tera. Na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách se pak většina celků lužické fáze nacházela v jižní části nekropole, mezitím co hroby slezské fáze byly roztroušeny prakticky v celé její ploše (obr. 20).

Zcela vyjasněn není doposud pro lužickou kulturu v českém Slezsku vztah pohřebišť a sídlišť. Na podkladě lokace pohřebišť, polohy v krajině, počtu a především jejich umístění vzhledem k sídlištím lze říci, že v regionu českého Slezska nemůžeme hovořit o centrálních pohřebištích, které by byly společně využívány několika sídlišti (srov. Gedl 1962, 126). Spíše se zdá, že každá osada mohla mít svou nekropoli. Je však nutné přiznat, že na podkladě dosavadního stavu výzkumu není zcela možno danou problematiku více rozvíjet, neboť k ní chybí reprezentativní pramenná základna.

¹¹ Možných dalších 58 hrobových celků platěnické fáze je na podkladě nálezů železné industrie předpokládáno na pohřebišti v Kravařích, které je ovšem doposud zpracováváno.

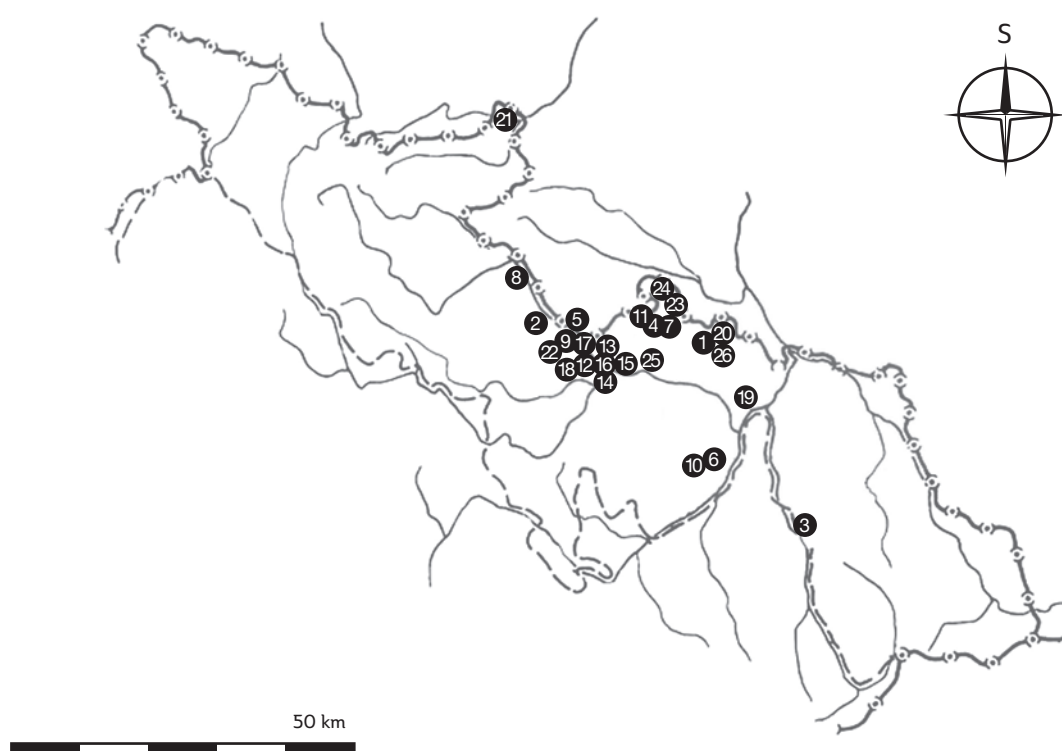

Obr. 20. Blíže neurčený výsek jižní části plochy pohřebiště v Opavě – Kateřinkách. 1: hroby lužické fáze; 2: hroby slezské fáze; 3: neurčeno (autor: Jisl a Juchelka).

4.2. Sídliště

Z území českého Slezska známe celkem 26 sídlištních okrsků (obr. 21). Většina z nich (graf 11) se koncentruje v oblasti osídlení hlubčické podskupiny. Pouze čtveřice sídlišť je registrována na území spojovaném s osídlení Pobeskydí (Klimkovice, Olbramice, Ostrava – Koblov, Frýdek – Místek?).

území českého Slezska. Většina sídlišť využívá přirozeného zdroje vody z řek. V oblasti hlubčické podskupiny se největší část z nich koncentruje v okolí koryta Opavy. Využity jsou rovněž spodní části toků Hvozdnice a Moravice. Oblíbeny byly lokální toky jako je Oldřišovský na Hlučínsku, u kterého vzniklo sídliště na katastru Kobeřic a Oldřišova či Pavlovický potok na Osoblažsku. V oblasti vázané k osídlení Pobeskydí byly využity

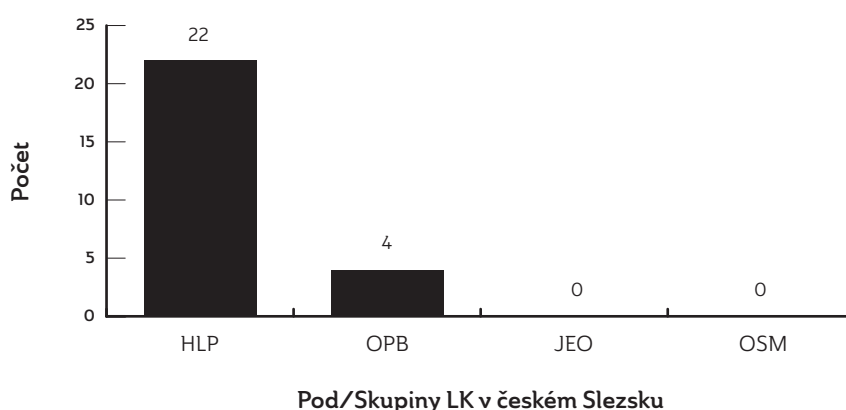
Obr. 21. Sídliště lužické kultury v českém Slezsku. 1: Bělá; 2: Brumovice; 3: Frýdek – Místek; 4: Hněvošice; 5: Holasovice; 6: Klimkovice; 7: Kobeřice; 8: Krnov – Opavské předměstí; 9: Neplachovice; 10: Olbramice; 11: Oldřišov; 12: Opava – Jakař; 13: Opava – Kateřinky; 14: Opava – Kylešovice; 15: Opava – Malé Hoštice; 16: Opava – Město; 17: Opava – Vávrovce; 18: Opava – Vlastovičky/Jarkovice; 19: Ostrava – Koblov; 20: Píšť; 21: Slezské Pavlovice; 22: Stěbořice; 23: Strahovice; 24: Sudice; 25: Velké Hoštice; 26: Závada.

Sídliště jsou vesměs v krajině umístěná v rovinatém terénu do 350 m n. m., tedy kromě strategicky dobře situované polohy sídliště na vrchu Landek na katastru Ostravy – Koblva (Janák 1996a, 43–45). Tato lokalita je pak jediným výšinným a strategicky dobře situovaným neopevněným sídlištěm na

přítoky Odry jako Rakovec a Polančice.

Sídliště jsou v krajině situována většinou na terasách obrácených směrem k jihu, nebo na východ, ovšem najdou se i výjimky. Takovou je situace zkoumaná na katastru obce Kobeřice, kde v prostoru vymezeném ulicemi Javorová a Topolová byla zkoumána část síd-

Počet sídlišť dle pod/skupin LK v českém Slezsku.

Graf 11.

liště (obr. 26) lokovaného na mírné terénní lavici svažující se k severovýchodu (Stabrava 2005b, 244–245; Juchelka – Stabrava 2007, 377–378).

Na základě dosavadního stavu výzkumu nelze říci, že by byly osady lužické kultury na námi sledovaném území nějak vnitřně organizovány (obr. 26), což je plně ve shodě i se situací ve zbývající části Horního Slezska (srov. Gedl 1962, 122). V drtivé většině se při jejich výzkumu setkáváme se standardními zahluobenými objekty různého charakteru, ať již se jedná o zásobnicové jámy či hliníky. Intenzita osídlení sídlišť, které byly většinou využívány od počátku lužické kultury až po její zánik v rámci jednotlivých regionů, je potvrzena nejen množstvím a koncentrací zahluobených objektů, ale rovněž i výskytem mocných kulturních vrstev.¹²

Součástí sídlišť byla vedle těchto situací také obytná či výrobní zástavba. Ta se skládala většinou ze staveb kůlové konstrukce. Několik takovýchto kůlových staveb bylo nalezeno při výzkumu sídliště v Koberčicích. Na parcele 1929/20 byla objevena v půdoryse obdélná (6 x 3 m) chata orientovaná svou delší osou od severozápadu na jihovýchod (obr. 22). Její kratší jihovýchodní stěna byla zesílena cca 1,5 m širokým přístěním, což je

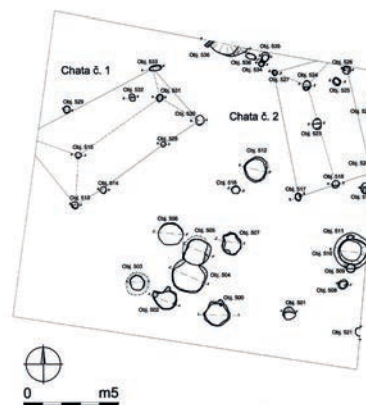
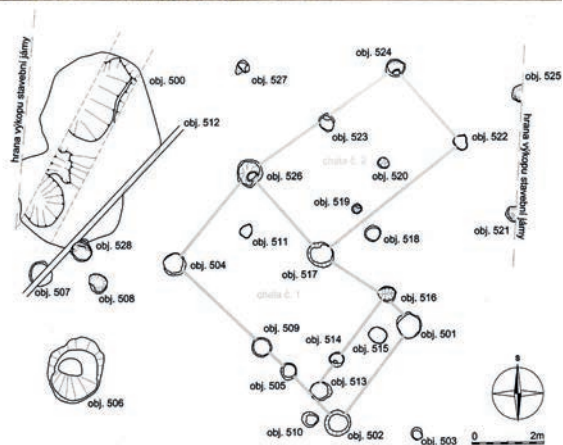
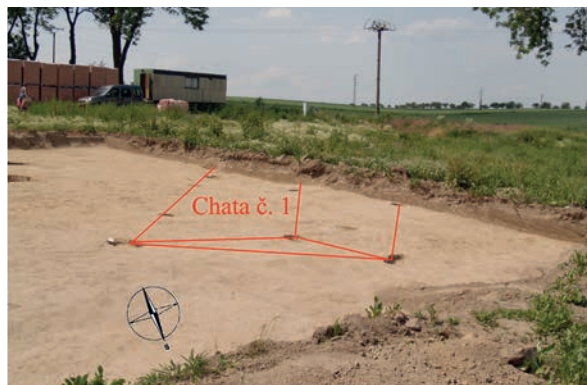
u staveb tohoto typu vcelku obvyklá úprava (srov. Gedl 1962, ryc. 23; Wanzek 2004, Abb. 3–5; Abb. 6:17–22).

Dvojice kůlových staveb byla objevena také na parcele č. 1929/8 (obr. 23). První, označená jako chata č. 1, byla orientovaná svou delší osou od jihovýchodu na severozápad a měla rozměry 7,8 x 3,6 m. U kratších stran v místě delší osy, uvnitř vymezeného půdorysu, se nacházela dvojice dalších kůlových jamek, které naznačovaly možnost překrytí stavby valbovou střechou. Druhá kůlová stavba (chata č. 2) byla situována poněkud východněji od předchozí. Ta byla orientována od severu k jihu a měla rozměry 6,6 x 4,0 m. Tato chata pak byla na podkladě umístění trojice kůlových jamek ve směru své delší osy překryta pravděpodobně polovalbovou střechou.

Na parcele č. 1929/7 byla identifikována možná další stavba (obr. 24). Ta byla dlouhá více jak 7 m a široká 5 m a její orientace byla od východu na západ. Součástí stavby byl objekt 533, který představoval pravděpodobně pozůstatek otopného zařízení. Konstrukce pak byla překryta pravděpodobně sedlovou střechou.

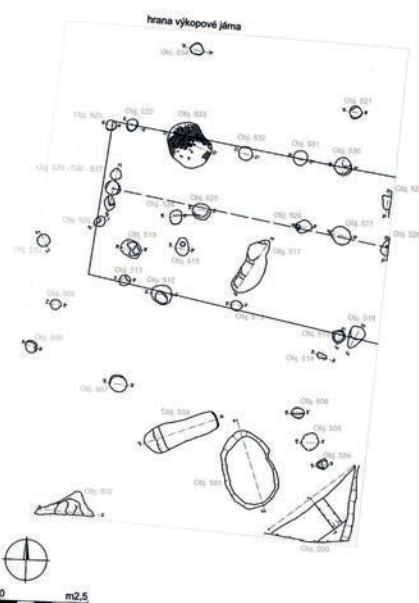
Několik kůlových staveb bylo zachyceno rovněž na katastru Klimkovic (Hlas – Krasnokutská 2005, 91–95), kde je možno uvažovat pravděpodobně také o jednotlivých hospodářských okrcích složených z větší kůlové stavby doplněné menšími chatami pravděpodobně hospodářského účelu (obr. 25).

¹² Např. při výzkumu sídliště ve Velkých Hořticích, byl na jižním okraji tratě za Humny objeven okraj rozsáhlejší osady s pozůstatkem až 60 cm mocné kulturní vrstvy datované do platěnické fáze (Juchelka 2005b, 252–253; Ernée 2008, 54–55).

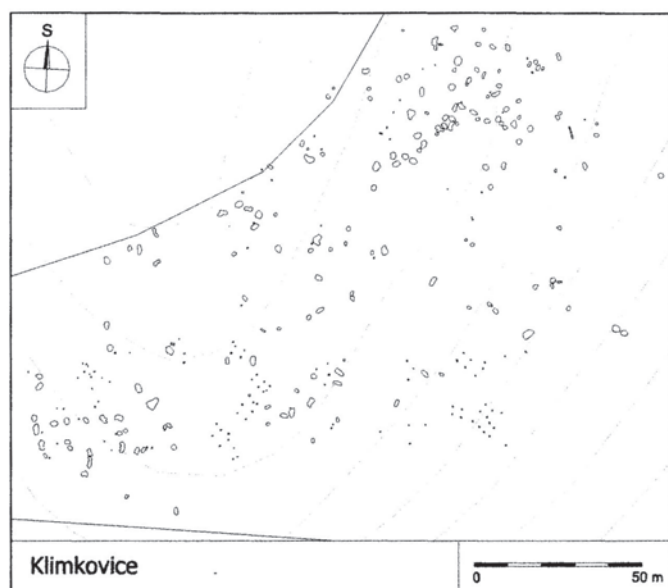

Obr. 22. Kobeřice, parcela 1929/20.
Půdorys křulové stavby.

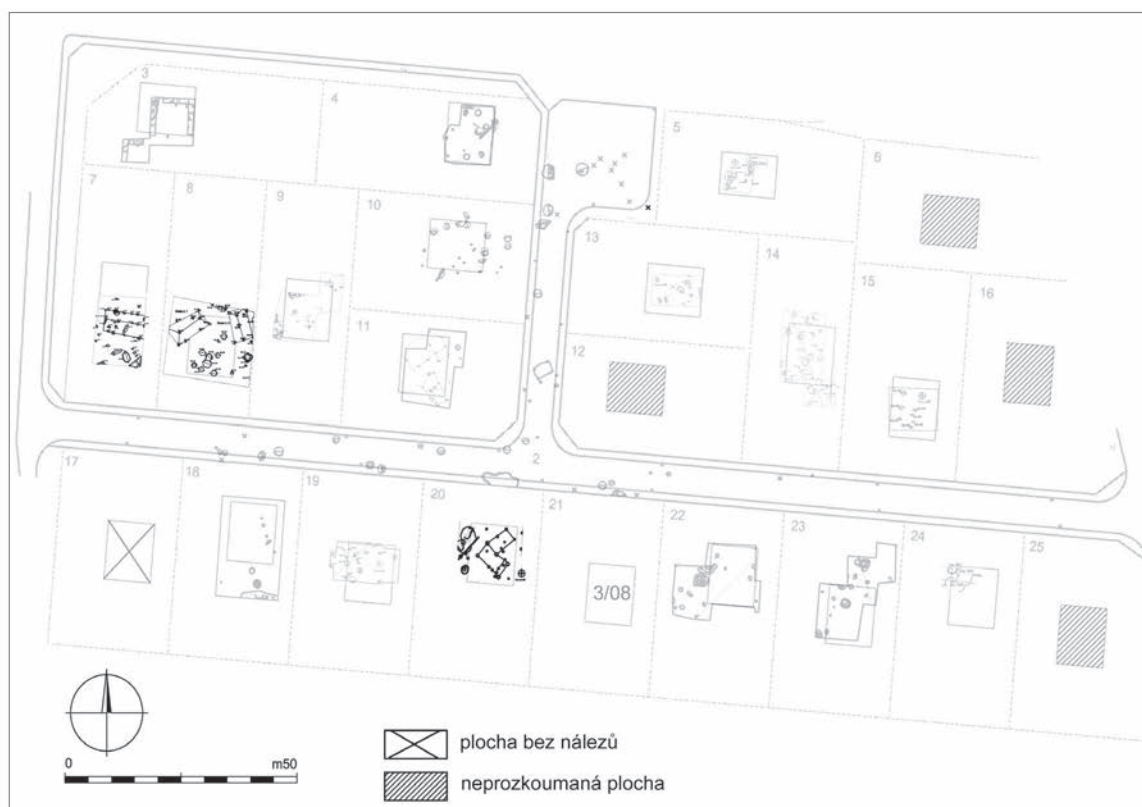
Obr. 23. Kobeřice, parcela 1929/8.
Půdorys křulových staveb.

Obr. 24. Kobeřice, parcela 1929/7.
Půdorys křulových staveb.

Obr. 25. Klimkovice, půdorysy křulových staveb (dle Hlas – Krasnokutská 2005).

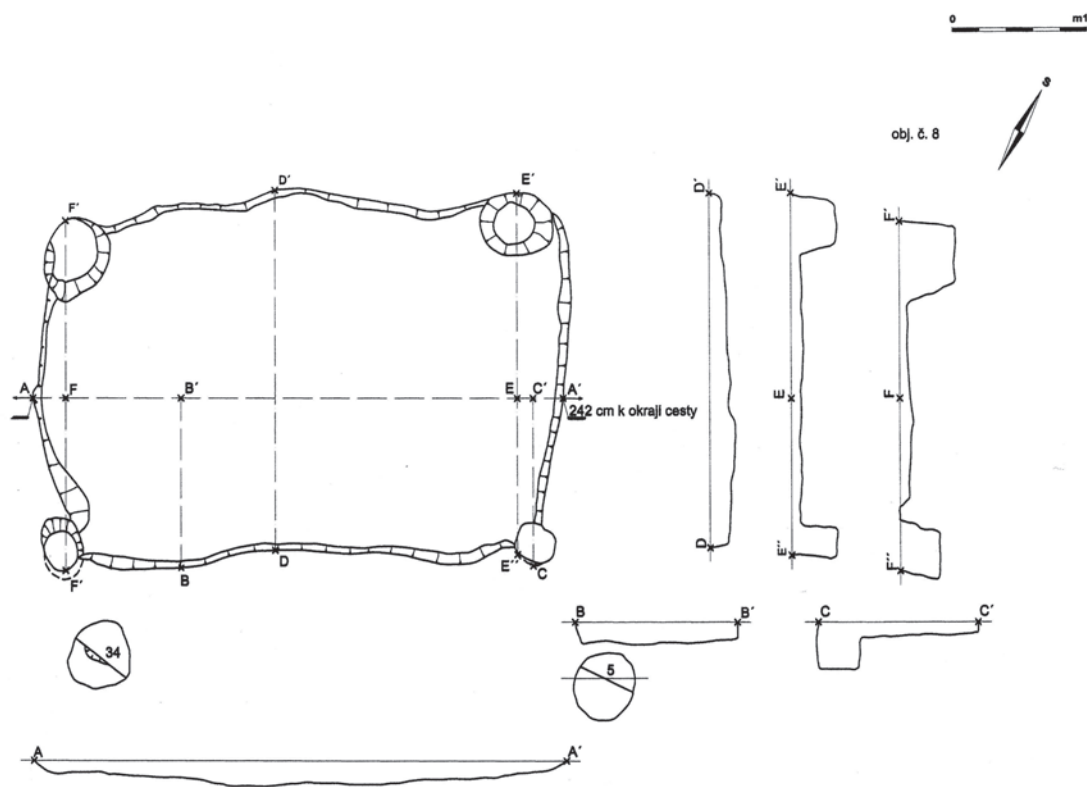
Obr. 26. Koberice. Celkový plán prozkoumané plochy sídliště se zvýrazněnými parcelami s křulovými domy (dle Juchelka – Stabrava).

Vedle těchto ryze nadzemních konstrukcí se na sídlišťích lužické kultury v českém Slezsku setkáváme také s částečně zahloubenými objekty doplněnými kůlovou konstrukcí. Jeden takový je uváděn z Velkých Hoštic (dle Janák 1990b, 38–41). Jiný byl zkoumán na katastru Koberčic v roce 2004 (Stabrava 2005b, 244). Jednalo se o částečně zahloubenou obdélníkovou stavbu doplněnou v rozích kůly, která měla rozměry 3,9 x 2,6 m. Podlaha byla zapuštěna cca 40 cm do podloží (obr. 27). Autor výzkumu předpokládá na podkladě nálezů kůlových jamek jižně od objektu, které tvořily téměř rovnou linii paralelní s jv. stěnou chaty, i možné ohrazení daného hospodářského okrsku (Stabrava 2005, 244).

Konstrukce výše uváděných objektů tedy byla jednoznačně kůlová, a to ať již se jednalo o nadzemní či částečně zapuštěné stavby, s tím, že na podkladě nálezů zlomků mazanice s otisky drobných větviček lze předpokládat, že

stěny byly tvořeny vypleteným proutím a opatřeny jednoduchou hliněnou izolační omítkou. Ta mohla mít vnější povrch upravený, jak nás o tom informují závěry výzkumu objektu č. 545 z Velkých Hoštic (Juchelka 2005a, 257), kde se nacházely kusy mazanice o průměru více jak 2 cm s jednou hlazenou plochou (obr. 28). Tato upravená strana byla navíc provedena z hlíny světlejšího odstínu o tloušťce cca 0,4 cm.

Dalšími archeologicky jednoznačně doložitelnými objekty, se kterými se na sídlišťích lužické kultury v českém Slezsku můžeme setkat, jsou pece. Tyto objekty jsou nápadné existencí vrstvy tvořené kameny a mazanicí, která je ve spodní části silně přepálená. V tomto případě se jedná o destrukci kopule komory pece. Ve většině případů jde o kuchyňská zařízení, která ovšem mohla být využita i k jiným účelům. V poloze „Za Humny“ na katastru obce Velké Hoštice byla objevena série pecí. V roce 1982 se podařilo odkrýt objekt č. 13

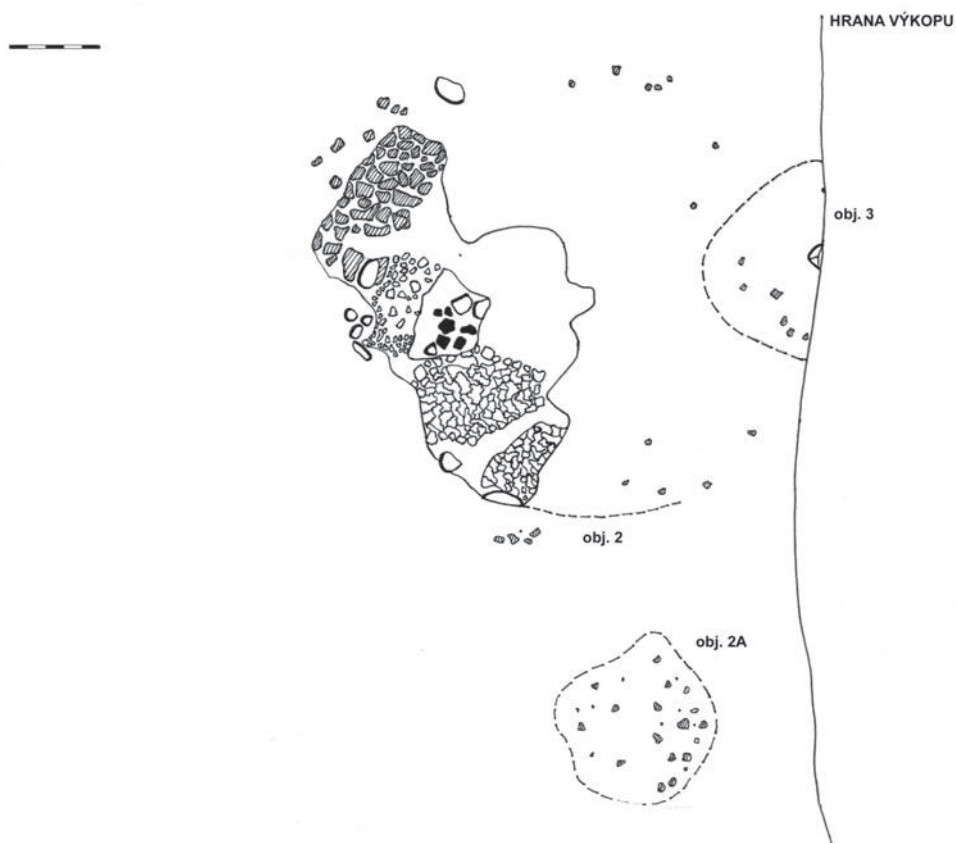

Obr. 27. Koberčice, parcela č. 1929/2. Částečně zahloubená chata kůlové konstrukce z Koberčic (dle Stabrava 2005).

(obr. 139), který byl interpretován jako pozůstatek otopného kuchyňského zařízení (Janák 1983, 21–22). V destrukci klenby byla nalezena kovolitecká keramika (viz kapitola 8). V roce 1997 byla v sousedství objevená další pec (obr. 29) označená jako objekt 2, v jejíž předpecní jamce (objekt 2A) se objevila bronzová jehlice s kyjovitou hlavicí (obr. 135:6). Na podkladě těchto nálezů lze usuzovat, že se dané objekty využívaly rovněž pro výrobu drobné bronzové industrie (srov. Juchelka 2007b, 95–99).

Obr. 28. Velké Hoštice, objekt 545. Zlomek mazanice s upravenou vnější stranou.

Obr. 29. Velké Hoštice. Destrukce pece.

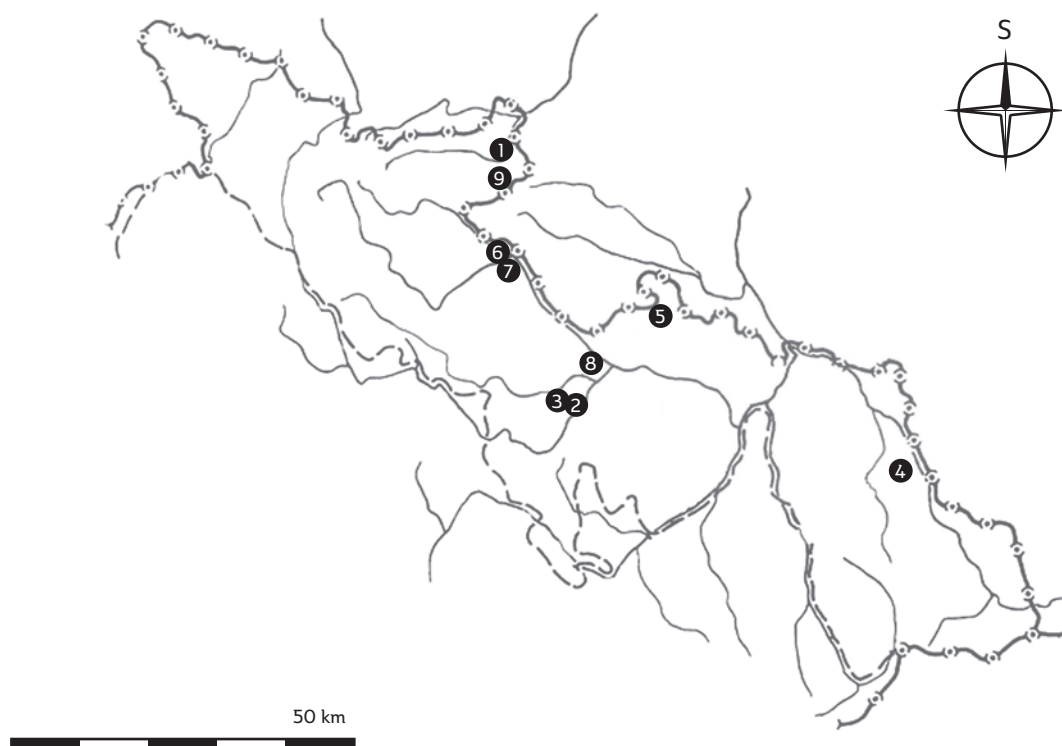
4.3. Výšinné lokality

Na území českého Slezska bylo identifikováno celkem 9 hradišť (tab. 3). O možnosti fortifikovaného areálu bychom mohli uvažovat také v případě Stěbořic, kde byly v jiho-východní části tratě „Háje“ situovány zbytky valu s příkopem, které mohou mít souvislost se zdejším lužickým sídlištěm (Tymonová 2006, 9–10). Vztah daného opevnění k osadě však není jednoznačně prokázán a není tudíž možné obě situace zcela jednoznačně ztotožnit. Z tohoto důvodu tedy Stěbořice do skupiny opevněných situací prozatím nemůžeme zařadit.

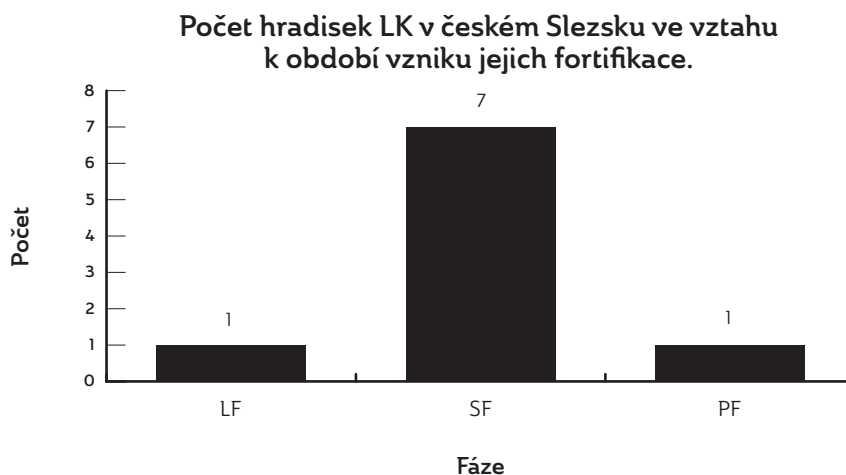
Osm hradišť je vázáno na osídlení v rámci hlubčické podskupiny, pouze jedno bylo situováno v prostoru osídlení vázaného na Pobeskydí (obr. 30).

Z chronologického hlediska lze předpokládat, že první opevněné areály vznikaly již v nejstarším lužickém období (srov. Dohnal 1988, 18). Do této časové osy z území českého Slezska zapadají pouze Kobeřice (obr. 35), kde lze vznik fortifikace na podkladě nálezů seker v areálu lokality datovat do lužické fáze (srov. Dohnal 1988, 45; Salaš 2005, 348). Od pozdní doby bronzové počet opevněných center velmi nápadně roste (Dohnal 1988, 19), což je proces, který je postřehnutelný rovněž v námi sledovaném regionu (graf 12). V plattěnické fázi, obdobně jako v jiných oblastech (dle Dohnal 1988, 19), pak všechna hradiště hlubčické podskupiny zanikají. Nekončí ovšem ta vázaná výhradně na osídlení v Pobeskydí (srov. např. Chotěbuz/Podobora).

Určitý vývoj lze postihnout také v případě lokace hradišť v rámci jednotlivých úze-

Obr. 30. Hradiště lužické kultury v českém Slezsku 1: Bohušov – Fulštejn; 2: Hradec n. M. – Červený vrch; 3: Hradec n. M. – Hanuš; 4: Chotěbuz/Podobora; 5: Kobeřice; 6: Krnov – Kostelec; 7: Krnov – Opavské předměstí; 8: Opava – Jaktář; 9: Slezské Rudoltice – Víno.

Graf 12.

mí v návaznosti na období jejich využívání. Mezi tím co pozdněbronzová hradiště se nenacházejí v přirozených sídelních prostorech (srov. Dohnal 1988, 19), ale spíše na jejich perifériích, tak ta časnělužická (Kobeřice) a stejně tak ta z platěnické fáze (Chotěbuz/ Podobora) jsou umístěna téměř v centrech určitých oikumen. To navádí k myšlence, zda časnělužické opevněné areály nebyly podobně jako ty platěnické centrem určitého mocenského zázemí. Naproti tomu pozdněbronzová hradiště jsou situována v místech, která oddělují přirozené sídelní komory (dle Dohnal 1988, 5). Za příklad může poslou-

žit výšinná lokalita v Hradci nad Moravicí – Červený vrch (obr. 32), která je vysunuta až na samý jižní okraj celé sídelní komory hlubčické podskupiny. Výšinná sídla mohla plnit také ochrannou funkci komunikačních stezek. Patrné je to v případě hradišť kopírujících průběh přirozené cesty vedoucí podél koryta řeky Opavy (Krnov – Kostelec, Krnov – Opavské předměstí, Opava – Jakař). V každém případě lze říci, že hradiště pozdní doby bronzové nepředstavovala kmenová centra, ale byla spíše sídlem menších celků bez jakékoliv správní organizace (srov. Jiráň ed. 2008, 241).

Obr. 31. Bohušov – Fulštejn, výšinná lokalita v místech nynějšího hradu (foto Stabrava).

Výšinné lokality ve vztahu ke geomorfologii roztřídil V. Dohnal (1988, 5) do dvou kategorií. O sídlištích v polohách ostrožny můžeme hovořit např. v případě Hradce nad Moravicí „Červený vrch“ či Kobeřic. O sídlištích v polohách návrší pak např. v případě Krnova – Kostelce (obr. 36), Krnova – Opavského předměstí (obr. 37), Slezských Rudoltic – Vína. Některá hradiště pak alespoň částečně využila příhodná návrší obtékaná alespoň z jedné strany vodním tokem a vytvářela tak tzv. pseudoostrožny (Bohušov na obr. 31, Opava – Jaktař na obr. 34, Chotěbuz/Podobora na obr. 33).

Všechna hradiště ovšem nestála úplně stranou izolována od soudobého okolí, ale v jejich bezprostřední blízkosti se nacházela i pohřebiště. Modelově můžeme uvést lokalitu Šellenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí, v jejíž bezprostřední blízkosti se v poloze „Červený dvůr“ nacházela nekropole (Dohnal 1988, 7). Kolem některých výšinných hradišť se rovněž setkáváme s roztroušenými sídlištními areály jako v případě již výše zmiňovaného Šellenburku (Dohnal 1988, 7) či v okolí hradiska v Opavě – Jaktaři.

Velmi často se v blízkosti nebo přímo na výšinných opevněných polohách setkáváme s depoty (srov. Dohnal 1988, 7; Janák 1997, 44). Zajímavá situace panovala v okolí hradiště v poloze „Červený vrch“ na katastru Hradce

nad Moravicí, v jehož dosahu byla nalezena dvojice bronzových pokladů (Branka u Opavy, Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí). Oba dva depoty jsou datovány do lužické fáze (BD – HA1), což plně nekoresponduje se vznikem fortifikace na jmenované poloze (HB2). Z tohoto důvodu pak musíme vyloučit, že by tyto bronzové garnitury nějakým způsobem souvisely s opevněnou polohou. Něco jiného sledujeme v případě hradiště v Kobeřicích, v jehož blízkosti se nacházely dva depoty (Rohov, Třebom) a jeden byl nalezen přímo v jeho areálu. Všechny zmiňované pak korespondují s předpokládanou dobou trvání fortifikace (BD–HB1). Depot stejně starý jako fortifikace (HA2–HB3) byl nalezen také na poloze Burgberk v těsné blízkosti hradiště Šellenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí (Dohnal 1988, 66–68; Salaš 2005, 435).

Zajímavý fenomén představují dvojice opevněných sídlišť v nevelké vzdálenosti od sebe, která mají signalizovat vydělování nadřazené vrstvy, jež si buduje menší opevnění v blízkosti stávajícího kmenového hradiště (viz Dohnal 1988, 11). Z této kategorie byla již dříve v literatuře (Dohnal 1988, 11) vyřazena hradiště Šellenburk a Burgberk, neboť druhé jmenované má fortifikaci pravděpodobně eneolitického stáří (Dohnal 1988, 67). Jako reálná se však zdá dvojice hradišť Šellenburk a Kr-

Obr. 32. Hradec nad Moravicí – Červený vrch (foto Stabrava).

nov – Kostelec, která mají fortifikaci přibližně stejně starou a jejich vzájemná vzdálenost je necelých 6 km. Ještě blíže, a to do 2 km, jsou od sebe vzdáleny polohy Hradec nad Moravicí – Červený vrch a Hradec nad Moravicí – Hanuše. U druhé jmenované je však existence sídliště pouze předpokládána díky nálezu bronzového nože (Šikulová 1968, 49) datovaného do stupňů HA1 – HA2. Vzdálenost 8 km mezi hradišti Slezské Rudoltice – Víno a Bohušov – Fulštejn již nelze považovat za dostatečně blízkou. Na závěr tohoto odstavce

lze říci, že problematika dvojice opevněných sídlišť nebyla na podkladě archeologických pramenů z českého Slezska nijak dále rozvedena, neboť zde chybí reprezentativnější pramenná základna opřená o systematictější terénní výzkum výšinných lokalit.

Velikost opevněných areálů (tab. 3) na území českého Slezska se pohybuje od 2 ha (Chotěbuz/Podobora) až po 20 ha (Krnov – Opavské předměstí). Jednoznačně větších rozměrů jsou areály z pozdní doby bronzové a lužické fáze oproti těm z platěnické fáze.

Obr. 33. Chotěbuz/Podobora (foto Stabrava).

Obr. 34. Opava – Jakař, výšinná lokalita (foto Stabrava).

Většina výšinných poloh byla opevněna jednoduchým obranným pásem a současně využívala co nejvíce přirozenou konfiguraci terénu (dle Dohnal 1988, 11). V místech, kde nebylo možno výhod terénu maximálně využít, vznikaly jednoduché fortifikační prvky v podobě příkopu a hlinité (Krnov – Opavské předměstí) či hlinito – kamenité hradby (Krnov – Kostelec). Ta mohla dosahovat velmi impozantních rozměrů. Na hradišti v Kobeřicích koruna dnešní destrukce hradby (valu) převyšuje příkop přibližně o 6 m (Dohnal 1988, 45), na Šellenburku na katastru Krnova – Opavského předměstí o 3 m (Dohnal 1988,

68). Součástí fortifikačního systému byly brány. Ty představovaly nejcitlivější a nejzranitelnější místo celého obranného systému opevněných sídlišť (Dohnal 1988, 13). V důsledku výrazného poškození pravěkých fortifikačních systémů na lokalitách v českém Slezsku, byla brána identifikována pouze na hradišti v Krnově – Kostelci, kde průběh destrukce hradby vytvářel na severní straně nálevkovitý tvar, který by mohl odpovídat typu čelní brány (dle Dohnal 1988, 49). Rovněž velmi málo informací, limitovaných stavem výzkumu, máme v otázce prostorového dělení areálů hradišť. Pouze u výšinné lokality v Chotěbuzi/Podo-

Obr. 35. Kobeřice, výšinná lokalita (foto Stabrava).

Obr. 36. Krnov – Kostelec, výšinná lokalita (foto Stabrava).

boře lze zodpovědně říci, že se skládalo ze tří samostatných částí, a to akropole a dvou předhradí.

Nejvíce informací o vzniku, výstavbě a obnovování obranného systému máme právě z výše zmiňovaného hradiště v Chotěbuzi/Podobře (obr. 33). Lid lužické kultury v místech pseudoostrožny nad řekou Olší v několika etapách vybudoval fortifikační systém, na jehož počátku stálo vyhloubení příkopu v místech akropole, který byl doplněn na severní straně palisádou (HB2). V období vymezeném stupni HB2 – HC1a vzniká v prostoru před příkopem lehký vyplétaný plot, což souvisí

zástavbu však prakticky neznáme a hovořit můžeme pouze o dvou příkladech nadzemních staveb. Na hradišti v Chotěbuzi/Podobře byla v prostoru akropole prozkoumána jednoduchá chata křivé konstrukce datovaná do stupně HD, jejíž součástí bylo i ohniště (Dohnal 1988, 35). Další křivá konstrukce byla identifikována v prostoru výšinného sídliště v Hradci nad Moravicí v poloze „Červený vrch“. Chata či dům zde měla vzniknout v průběhu slezské fáze a na počátku platěnické fáze měla být zničena požárem (Moravec 2005, 103). Stavba měla orientaci od severovýchodu na jihozápad a délku 7 m.

Obr. 37. Krnov – Opavské Předměstí, výšinná lokalita (foto Stabrava).

s kulminací osídlení a jeho rozšířením jižním směrem. Fortifikace na počátku stupně HC1b zaniká pravděpodobně násilnou cestou (Tůma 2008, 98–99). Dochází k zasypání valu a k výstavbě nové fortifikace (HC2 či počátek HD1) v podobě hlinité hradby s předsunutým příkopem (Dohnal 1988, 34). K opětovnému zániku fortifikace dochází ve stupních HD2 – HD3. Po této události již na hradišti nebylo opevnění obnoveno (Tůma 2008, 101).

Prakticky minimální poznatky máme o vnitřní zástavbě opevněných sídel. V areálech těch málo prozkoumaných fortifikovaných center se setkáváme ponejvíce se zahloubenými sídlištními jámami. Skutečnou

Doklady o tom, že hradiště mohla sloužit jako centra specializované výroby, pocházejí z lokality Šellenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí. Na ploše hradiště bylo nalezeno celkem 122 kusů kamenných kroužků nejasného účelu¹³ z kulmské jílovité břidlice (Dehnerová 2000b, 29–30) jak v podobě polotovarů, tak i hotových výrobků, což může dokládat jejich místní výrobu (dle Bříza 2006, 22).

¹³ Mohlo se jednat o předměty kultovního charakteru (amulety, sluneční symbolika), či o předměty zcela praktické funkce (závaží).

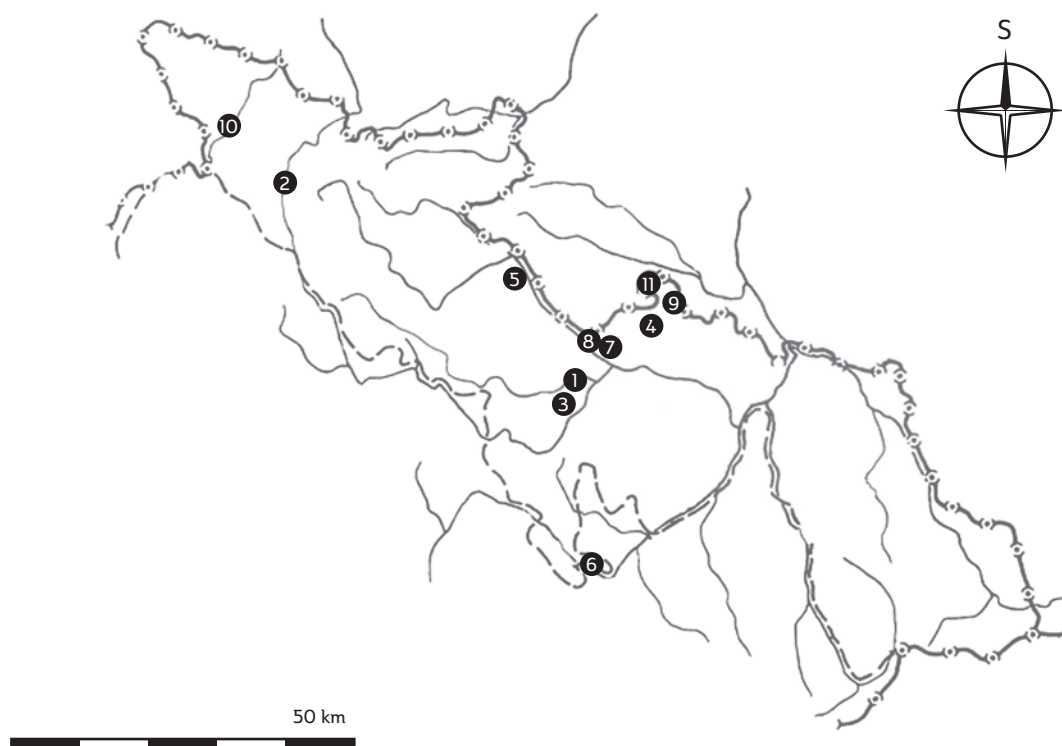
4.4. Depoty

Jednotlivé složky garnitur bronzových depotů z regionu českého Slezska jsou zpracovány v kapitole o kovové industrii (kapitola 7.). V této části práce se budeme soustředit pouze na některé okruhy problematiky vztahující se ke struktuře osídlení lužické kultury v českém Slezsku.

Z námi sledovaného území českého Slezska je v literatuře uváděno celkem 11 bronzových depotů (tab. 8), které lze zařadit do rámce lužické kultury (obr. 38). Z dané množiny pokladů však musíme vydělit depot ze Skorošic, který na podkladě analýzy Z. Brachtla (1987, 10–16) nemůžeme dále považovat za jednotný nálezový celek, neboť se v něm objevují předměty chronologicky velmi odlišné (tab. 8). Za možný depot lze ovšem považovat situaci zkoumanou v roce 1854 na katastru Opavy – Vá-

vrovic, kde byl při hloubení základů místního velkostatku nalezen bronzový srp a kopí. Bližší okolnosti nejsou dnes bohužel známy. Je možné, že předměty skutečně pocházely z rozrušeného depotu, neboť nikde v okolí se nenacházel žádný soudobý hrobový celek či příslušný sídlištní objekt. Bohužel jsou nálezy těchto dvou předmětů dnes již nezvěstné.

Největší počet depotů pochází z území obsazeného hlubčickou podskupinou (graf 13), kde jich bylo nalezeno celkem osm. Mankovický depot pak řadíme již k osídlení vázanému k severomoravskému okruhu popelnicových polí a depot z Bělé pod Pradědem – Domašova k osídlení Hrubého Jeseníku. Doposud žádný kovový poklad se nepodařilo objevit v regionu Pobeskydí. Garnitura bronzových náramků z Vyšní Lhoty byla již V. Dohnalem (1977, 79) interpretována jako možný pozůstatek kostrového hrobu.

Obr. 38. Depoty lužické kultury v českém Slezsku. 1: Branka u Opavy; 2: Bělá pod Pradědem – Domašov; 3: Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí; 4: Kobeřice; 5: Krnov – Opavské předměstí; 6: Mankovice; 7: Opava – Kateřinky; 8: Opava – Vávrovce; 9: Rohov; 10: Skorošice; 11: Třebom.

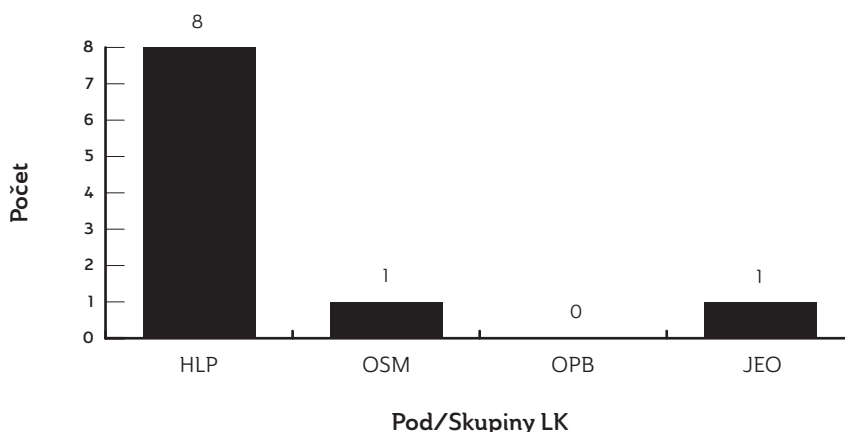
Depoty lužické fáze mírně převládají nad těmi z fáze slezské s tím, že v námi sledovaném regionu nebyl doposud nalezen žádný, který by odpovídal platěnické fázi (graf 14). Interval výskytu bronzových pokladů v českém Slezsku je omezen stupni BD – HB.

Výskyt bronzových depotů je v maximální míře spojován s územím, které bylo intenzivně osídleno. Nacházeny byly jak v rovinatém či mírně zvlněném terénu (Třebom, Rohov), v oblastech podhůří Nízkého Jeseníku (Krnov – Opavské předměstí, Branka u Opavy, Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí), ale také v oblasti výrazných horských masivů (Bělá pod Pradědem – Domašov).

V předchozí kapitole o výšinných lokalitách byl popsán vztah depotů k fortifikovaným okrskům (viz kapitola 4.3.). Zde připomeňme, že většina autorů považuje sdružování depotů v okolí takovýchto míst za projev kultovní

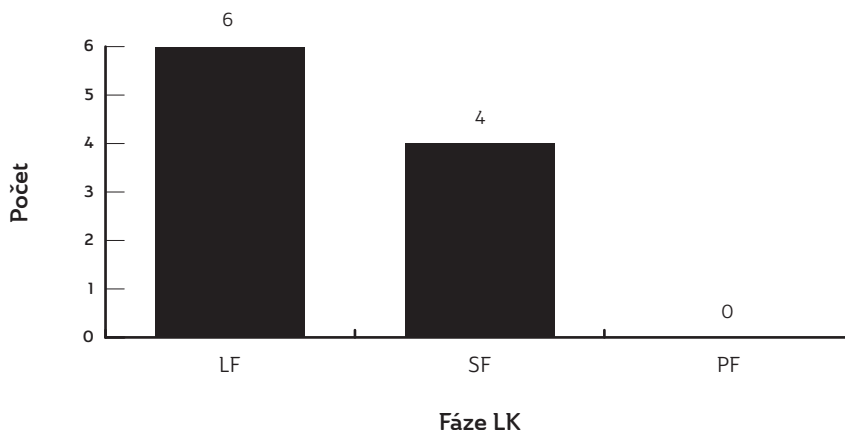
sféry (srov. Salaš 2005, 231). V případě dvojice blízkých depotů z Hradce nad Moravicí – Bohučovic/Podolí a Branky u Opavy, které se nacházejí v podhůří Nízkého Jeseníku, tj. v krajině výrazně zvlněné, lze uvažovat o tendenci zdvojování takovýchto bronzových garnitur v blízkosti horských pásem z důvodů myticko – sakrálních (srov. Salaš 2005, 231). Příslušnost kateřinského depotu k blízkému rovinnému sídlišti je pak diskutabilní, pokud si uvědomíme, že depot je datován na počátek lužické fáze (Salaš 2005, 372–373) mezi tím co sídliště mělo vzniknout nejspíše v pozdní době bronzové (Šikulová 1961, 5). Poněkud stranou tradičním sídelním okrskům tak leží depot z Bělé pod Pradědem – Domašova, který nemusí být dokladem intenzivnějšího osídlení, ale mohl kopírovat průběh obchodní stezky nebo také mohl představovat votivní dar (Salaš 2005, 225–238).

Depoty dle jednotlivých pod/skupin LK v českém Slezsku.

Graf 13.

Zastoupení depotů v jednotlivých fázích LK v českém Slezsku.

Graf 14.

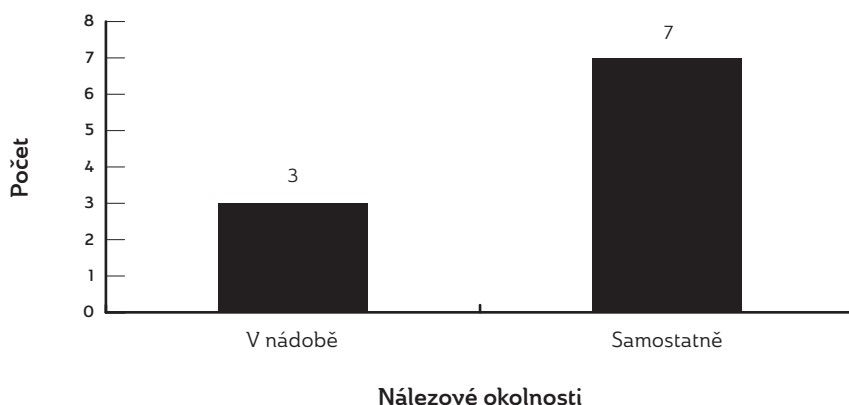
Žádný z uvedených depotů nebyl na území českého Slezska nalezen ve skalních štěrbinách či v jeskyních, což je jev dosti často sledovaný i v oblasti Moravy (dle Salaš 2005, 227). Všechny uvedené poklady se nacházely zakopané v půdě, buď samostatně, nebo v keramické nádobě (graf 15). Pouze u depotu z Mankovic předpokládáme jeho umístění v řečišti Odry (srov. Salaš 2005, 354).

Počet všech jednotlivých předmětů v depotech, včetně různých nášivek či bron-

zových kroužků, kolísá od 2 (Kobeřice) do 164 (Mankovice). Střední hodnota se v tomto případě pohybuje okolo 38,1 předmětů v jedné depónii.

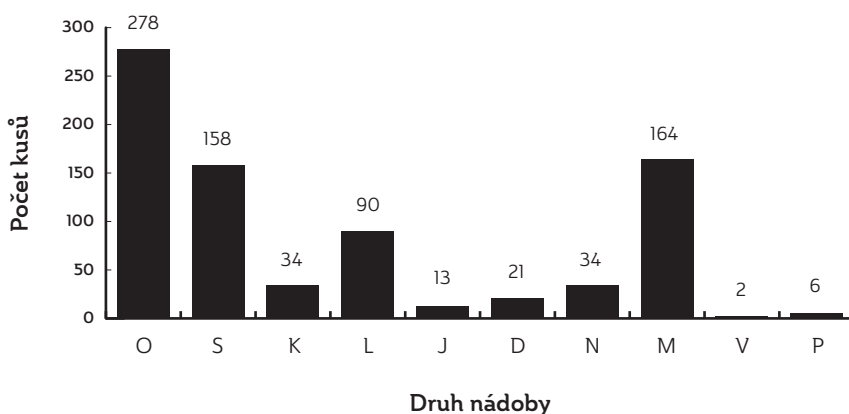
V depotech v českém Slezsku se nesetkáváme pouze a výhradně s bronzovou industrií. V pokladu v Hradci nad Moravicí – Bohučovicích/Podolí se vyjma kovových předmětů nacházela také silicitová šipka s obvodovou retuší (Salaš 2005, 377).

Depoty dle nálezových okolností.

Graf 15.

Absolutní zastoupení jednotlivých keramických tvarů na pohřebištích lužické kultury v českém Slezsku.

Graf 16.

5. SOCIÁLNÍ STRUKTURA LUŽICKÉ KULTURY V ČESKÉM SLEZSKU

5.1. Úvod

Pro velký nedostatek reprezentativní pramenné základny z oblasti českého Slezska, na jejíž bázi bychom byli schopni zodpovědně rekonstruovat sociální struktury lužické kultury v analyzovaném regionu, budeme v rámci této kapitoly ve značné míře využívat především poznatků z oblasti celého historického Slezska a z území bezprostředně s ním sousedících. Na těchto územích bylo pro dané téma nashromážděno velké množství informací, které lze aplikovat pro celou tehdejší lužickou společnost, a tedy i pro námi analyzovaný region.

5.2. Pramenná základna

Vedle archeologických poznatků sociálního rozvrstvení společnosti, které jsou ve svém důsledku velmi omezené, lze strukturu komunit charakterizovat také na podkladě metodiky vypracované sociálními vědami dle několika faktorů (srov. Dąbrowski 1979, 297). Ty hrají důležitou roli při tvorbě postavení dané osoby. Na prvním místě musíme uvést pohlaví dané osoby, které je rozhodující již bezprostředně po narození. V oblasti některých komunit je to bez diskuze faktor nejdůležitější, který ženské pohlaví naprosto vyděluje z úlohy rozhodovací či se jakkoliv podílející na řízení daného společenství. V určitých obdobích pravěku byla naopak tomu zase role žen velmi významná (starší období prehistorie) a mnohdy také spojená s nezastupitelnou úlohou v oblasti kultu (Podborský 2007, 25). Dalším důležitým vodítkem je také věk. Archeologicky lze postihnout, že úctě se mohly těšit osoby výrazně pokročilého věku. Nelze opomenout také fakt, že zatímco na konci doby bronzové se na pohřebištích setkáváme zcela běžně se samostatnými pohřby i velmi malých dětí, tak naproti tomu jsou v době že-

lezné na nekropolích tyto nedospělé osoby již jen ve zcela výjimečných případech (Čermáková – Golec – Trubačová – Tvrđý 2007, 41–43).

V námi vymezeném období pravděpodobně hráli významnou roli v rámci tehdejší společnosti především dospělí muži, přestože v archeologických pramenech se jejich role výrazně neprojevuje. Zodpovědně lze však také říci, že jak věk, tak pohlaví, i když jsou v archeologickém prostředí postřehnutelné, jsou pro doklady sociálního postavení spíše marginální záležitosti.

Neméně důležitým faktorem, sice archeologicky velmi problematicky uchopitelným, je spojení s určitou sociální skupinou, která předurčuje příslušnost a možné budoucí postavení jedince již od jeho narození. Tato sociální příslušnost, která je v daném období pevně spojena s pokrevními vztahy, pak dává jejímu nositeli v určitém věku právo zúčastňovat se činností spojených s rozhodováním za danou komunitu. Součástí takovýchto shromáždění bývala dosti často rituální hostina, o které máme přesnější doklady z oblasti Středomoří.¹⁴ V našem prostředí jsou obdobné, poněkud starší hostiny lužické kultury signalizovány nálezy dýk či nožů v hrobových celcích žen či výrazně starších mužů (Juchelka 2008b, 99–105). Jejich nositelé mohli hrát významnou roli při rituálním rozdělování masa (v návaznosti na Hansen 1995, 70–71). Tento akt byl součástí hostiny, které se nezúčastňovala celá komunita, nýbrž jen úzký vedoucí okruh osob dané society.

Významný faktor určující sociální postavení a zařazení lze také spatřovat ve výjimečných dovednostech aplikovaných např. v šamanismu, či v oblasti speciálních výrobních procesů, kdy se určitá řemeslná dovednost dědila pouze v rámci nejbližší rodiny

¹⁴ Např. antičtí Římané stolovali pouze se sobě rovnými. Tato rovnost se přitom nezakládala na občanském právu, na rozdíl od řeckých hostin, nýbrž na sociální rovnosti (Rüpke 2007, 147).

a zaručovala tak jedinci výsadní postavení. V neposlední řadě je nutné zmínit velmi důležitý faktor spojený s účastí jednice/ů na obraně dané společnosti nebo v lokální válce, který vede především ve starší době železné k vydělení specifické neproduktivní složky označované pojmem bojovníci.

Základní stavební kámen tehdejší společnosti představovala rodina, která mohla být dvougenerační. Dle polského badatele M. Gedla (1961, 55) byla monogamní, mezi tím co jiný polský badatel W. Szafránsky (1955, 25) předpokládá prvky polygamie, jež mohly převládat především u výše postavených osob (srov. Hensel 1973, 259). Obecně se předpokládá patriarchální prvek společnosti, i když v archeologických pramenech se výrazná mužská role neprojevuje. Jednotlivé rodiny, hovoříme o počtu max. deseti, obývaly jednu osadu a je velmi pravděpodobné, že spolu byly spojeny buď pokrevně či mýticky a tím tvořily tzv. rodové jednotky (Dąbrowski 1979, 307).

Na počátku námi sledovaného období nelze na osadách ve Slezsku předpokládat výrazné sociální rozdíly. Na ploše všech zkoumaných sídlišť tohoto období se nacházejí přibližně stejně velké stavby, jejichž součástí je i hospodářské zázemí. Tyto jednotky, které jsou velikostně i proporčně takřka totožné, představují vlastnictví jedné námi definované rodiny. Lze tedy předpokládat, že vesnice obývali sobě rovní jedinci. K dramatickým změnám dochází s počátkem doby železné. Ještě na konci sedmdesátých let minulého století psal J. Dąbrowski (1979, 299) o osadách lužické kultury, kde nebyly známy žádné domy, které by se svými rozměry diametrálně lišily od okolí. Nové rozsáhlé výzkumy v polské části Slezska však tyto závěry pozměnily. Pro ilustraci si přiblížíme situaci na osadě v dolnoslezských Milejowicích (Gediga 2004, 414, obr. 5, 6), kde byl objeven v rámci osady lužické kultury vydělený okrsek, obehnaný kruhovou palisádou. Lze předpokládat, že zde sídlili příslušníci tehdejší nobility. Dle B. Gedigy (2004, ryc. 5, 6) se jedná o důkaz pokročilé sociální diferenciaci, ke které dochází

v rámci lužické kultury v halštatském období. K těmto přeměnám dochází pod vlivem okruhu jižněji položených halštatských kultur, které mají za následek vznik vůdčí vrstvy společnosti, která ve stylu života kopíruje (více či méně úspěšně) aristokracii halštatskou. Ve vyděleném okrsku byly pravděpodobně vykonávány také praktiky kultovního charakteru, což potvrdily odkryté votivní obětiny. Nález dosvědčuje i opětovné spojení vůdčí a kněžské funkce v rukou tehdejší nobility (viz níže). Podobně vydělený okrsek byl zkoumán také na dolnoslezské lokalitě Stary Śleszów 17, gmina Zórawina, powiat Wrocław a lze jen očekávat, že při velkých plošných odkryvech osad bude těchto situací přibývat.

Jednotlivé osady z dané oikumeny spolu vytvářely určité jednotky, které byly schopny organizovaně vytvářet fyzicky i organizačně náročnější akce, jakými mohla být výstavba hradišť. Tato určitá forma organizace dovoluje usuzovat na přítomnost osob řídících dané akce. Předložený fakt je pak logicky spojován s existencí náčelníků jednotlivých osad, jejichž pravomoci omezovaly tradiční struktury norem.

Na tomto místě se zastavme u dalšího výrazného charakteru doby. Tím je vývoj a struktura již výše zmiňovaných **hradišť**. Především na těch ze Slezska Horního, které náleží hlubčické podskupině dané kultury, lze spatřit dosti shodný vývoj (Juchelka 2008e, 114–115), na něm lze charakterizovat také pravděpodobný přerod sociální struktury lužické kultury. Polohy, na nichž v pozdějším vývoji vznikají hradiště, byly osídleny již od počátku námi vymezeného období. V momentě, kdy vývoj lužické kultury dosáhl svého vrcholu, potvrzeného velmi bohatě vybavenými hroby na soudobých nekropolích, začaly se tyto výšinné polohy intenzivně opevňovat. Tato hradiště dosahovala velmi velkých rozměrů (Łubowice a Krnov – Opavské předměstí až 20 ha). Pokud to stav výzkumu dovoluje, nelze na nich identifikovat jakýkoliv výrazně vymezený okrsek či stavbu, jež by svými rozměry vybočovala z parametrů okolní zástavby. O výskytu velmožského dvora nebo

paláce nejsou žádné známky. Tento fakt ovšem nevypovídá nic o tom, že by se v daném období v rámci lužické kultury jakési zárodky nobility nevytvářely. V návaznost na výše zmiňované bohaté hroby z konce doby bronzové, lze určité počátky vznikající nobility alespoň předpokládat. Jejich přítomnost na hradištích tohoto období je však z hlediska archeologie problematicky dokazatelná. Změna nastává s počátkem doby železné. Rozsáhlé exponované polohy předchozího období jsou opouštěny, či je jejich fortifikace již nefunkční. Budují se malá hradiště, u kterých lze spíše předpokládat, že jsou držena ve vlastnictví omezeného počtu osob (Chotěbuz/Podobora 2 ha). Co je ovšem nové a bylo to již naznačeno v předchozích odstavcích, je přesun (či vytvoření) nobility směrem k agrárním osadám, kde vznikají vydělené dvorce obehnané často palisádou (Milejowice, Stary Śleszów). Tento jev není typický pouze pro Slezsko, ale lze jej postřehnout na širším středoevropském prostoru od Bavorska, přes Čechy (Praha – Hostivař, Droužkovice) na Moravu (Bouzek 2004, 46; Fojtík – Golec 2007a, 81; Podborský 2006, 312; Čižmář 1996, 217–254).

Dalším ovšem tím nejvýznamnějším pramenem pro poznání sociální struktury v jakémkoliv období staršího pravěku jsou bezesporu **pohřebiště**. Již na počátku této práce jsem nastínil, že velmi jasným, i když problematicky uchopitelným indikátorem při rekonstrukci sociálního obrazu doby je různá variabilita výbavy hrobových celků. Ta bývá velmi často spojena i s určitými předměty, které dovolují, více či méně úspěšně, přiřknout pohřbenému jedinci tu či onu funkci v dané společnosti. Na úvod je nutno připomenout ještě několik základních charakteristik pohřebního ritu dané doby. Oblast Slezska v závěru doby bronzové a v počátku doby železné náležela k civilizaci označované pojmem lid popelnicových polí. Tento název je odvozen od způsobu pohřbívání, kdy byli nebožtíci spáleni na hranici a jejich popel umístěn do urny neboli popelnice, která byla následně uložena v zemi. Velká plocha pohřebišť, dosahujících i několika desítek hek-

tarů, pak dala název celému období. Je nutno ovšem přiznat, že ne ve všech oblastech, a ani ne ve všech obdobích se praktikoval výlučně žárový ritus. Dle S. Stuchlíka a A. Štrofa (2004, 360) se kostrové hroby v lužické oblasti vyskytovaly hlavně ve starším stupni. Kostrový ritus se ovšem masově objevuje na Horním Slezsku (Bukowski 1992, 57–88) od stupně HB3, kde je spojován s częstochowsko – gliwickou podskupinou. Na nekropolích této podskupiny byli vedle sebe pohřbeni jedinci jak žárovým způsobem, tak kostrovým, a to někdy i v jednom jediném hrobovém celku. V hrobech se objevují výrobky výhradně místní provenience, takže úvaha o možném míšení usedlého obyvatelstva s nově přichozími je neopodstatněná. Polská badatelka E. Szydlowska (1974, 160–161) rovněž nenašla ani rozdíly v bohatosti výbavy mezi kostrovým a žárovým hrobem. Je sice pravda, že na některých pohřebištích mají kostrové hroby daleko bohatší výbavu než žárové, což ovšem neplatí na jiných, kde je to přesně naopak. Sociální charakter mají kostrové hroby pravděpodobně teprve od nástupu doby železné. Dle S. Stuchlíka a A. Štrofa (2004, 361) patřily v prostředí horákovské kultury příslušníkům vyšší společenské vrstvy, zatímco žárové hroby lidem nižších vrstev. Je to zajímavá úvaha, ovšem pravděpodobně ji plošně nelze aplikovat. Jako příklad lze uvést situaci z Itálie, kde se v rané době železné (900 – 830 př. Kr.) rovněž vedle kremace vyskytovaly i hroby kostrové (Bietti-Sestieri 1992, 238). V případě žárových hrobů se jedná vesměs o muže, kteří u sebe mívali miniaturní zbraně. I u kostrových hrobů se nacházely předměty, je jich však v průměru méně a militaria chybí. Tuto skutečnost německý religionista J. Rüpke (2007, 54) interpretuje tak, že kremace jako forma pohřbu byla vyhrazena předním členům rodiny, kteří byli činní i jako válečníci, zatímco všichni ostatní byli pohřbíváni do země. Je nasnadě, že žárový ritus je vzhledem ke kostrovému ritu ekonomicky i časově daleko náročnější, a tudíž lze předpokládat, že v určitých komunitách doby železné mohl mít tento aspekt zcela jiný význam a pravděpodobně mohl být

spojen také s náboženskými představami.

Nyní obraťme naši pozornost na hrobové celky archeology velmi často spojovanými s *náčelníky*. Je nepochybné, že např. výstavbu hradišť ve finálním bronzu nemohli zvládnout obyvatelé jedné osady, ale spíše několika. Tato činnost však vyžadovala určitou organizaci řízenou schopnými jedinci. Z těchto se postupem času rekrutovaly osoby, které za danou osadu nejen jednaly, ale také rozhodovaly. Takovíto náčelníci jsou ve většině případů velmi špatně archeologicky doložitelní, neboť je pravděpodobné, že se v rámci pohřebního ritu jejich hroby nelišily od ostatních. K. Šabatová (2007, 279) si povšimla, že se v časných a starších popelnicových polích na severní Moravě objevují vedle hrobů bojovníků také bohaté mužské hroby s vyšším počtem keramických nádob a bronzových milodarů neobsahujících zbraně (H33 z Přáslavic, H1 ze Seniček). Autorka je považuje za hroby jedinců důležitých pro danou komunitu. Je zajímavé, že na soudobém pohřebišti v Opavě – Kateřinkách nepatří mužské hrobové celky z lužické a slezské fáze k těm nejbohatším. V lužické fázi jsou bohaté především hroby dětí, zatímco ve slezské fázi je nejbohatším hrobovým celkem hrob č. 48, kde byla s největší pravděpodobností pohřbena žena. Nadstandardní výbavu měl hrob dospělého muže č. 30 ze samého přelomu slezské a platěnické fáze s dvanácti nádobami, bronzovým nožem a bronzovou jehlicí (Juchelka 2009a, 92). Hrob pochází ze samotného závěru doby bronzové, kdy se i v rámci lužické kultury předpokládá zárodek výraznější sociální diferenciace spojené s nástupem nové epochy. Není tomu ovšem tak, že bychom ze staršího období lužické kultury neznali vůbec špičky tehdejší společnosti. V samém jádru hlubčické podskupiny na pohřebišti v Kietrzi se podařilo odhalit hroby, které potvrzují výraznou sociální diferenciaci v počátcích kultury. Máme na mysli hroby tzv. ketřského typu (Gedl 1984b, 60), které pocházejí z časného období (fáze Kietrz IIa-c; BC2 – HA1). Jedná se o velké, převážně oválné jámy, ve kterých byly zjištěny pozůstatky po dřevěných konstrukcích. V některých se zachovaly stopy

po dvou nebo čtyřech sloupech. Předpokládá se, že tyto hroby překrýval mohylový násep (Gedl – Stuchlík 2005, 53). Stejně se později objevily na pohřebištích v Krzanowicích, okres Ratiboř (Pawliński 1980, 279–282; týž 1981, 300–303) a Samborowicích ležících nedaleko Krzanowic (Gedl – Stuchlík 2005, 53). Tyto celky jsou bohatě vybaveny bronzovými předměty, ozdobami a zvláště zbraněmi (dýky, fragmenty mečů). Nechybí ani součásti koňského postroje. Pravděpodobně se v prostoru Hlubčické pahorkatiny nacházelo centrum většího mocenského celku, jehož vládcové byli v hrobech ketřského typu pohřbíváni. Otázkou zůstává původ této nadřazené skupiny, která mohla být dosti početná, neboť na pohřebišti v Kietrzi bylo těchto hrobů nalezeno 131 (Gedl – Stuchlík 2005, 53–55). Je dosti reálné, že jsme konfrontováni s dožíváním nobilit vykrystalizovaných ještě ve středním období doby bronzové, které v rámci nově vznikající kultury nějaký čas byly schopny udržet svou hospodářskou a politickou moc. Velký počet zbraní dokládá, že se jednalo především o vojenskou složku, která ovládala velká území oderského levobřeží Horního Slezska. V zorném poli zájmu špiček této nobility se nacházely také otázky kultu a náboženství. Jejich moc ovšem netrvala dlouho, neboť v průběhu slezské fáze se s hroby tohoto typu v hlubčické podskupině nesetkáváme. Zcela určitě se jednalo o příslušníky vrstvy koncentrované kolem tzv. knězokrálů definovaných J. Bouzkem (např. 2007a, 257–268). Ti měli vymizet ze scény dějin právě v první polovině stupně HA.

Zdá se, jako by střední úsek lužické kultury byl naprosto zbaven nobilit. Takovýto obrázek nám poskytují dostupné archeologické prameny, které nám nepřímou dovolují usuzovat na existenci již výše zmiňovaných náčelníků. Ti v rámci pohřebního ritu nevybočovali z tradic svého okolí. S novým zrodem archeologicky postižitelných nobilit se setkáváme teprve na samotném konci doby bronzové a drtivě s nástupem starší doby železné.

Vůbec nástup nové epochy lze charakterizovat pojmem halštatská revoluce. Jednalo se

o období, kdy v celoevropském měřítku docházelo ke změnám nejen v sociální struktuře, ale také např. v oblasti náboženství. Užití nového kovu vedlo ke změně a fungování obchodních cest a kontaktů soudobé Evropy a Středomoří, což přispělo zcela logicky k přetvoření celého ekonomického systému (Fojtík – Golec 2007a, 81–82). Tradiční dálkové kupecké stezky, které se vázaly především na ložiska mědi a cínu, ztrácely s nástupem železa na svém vlivu. Dochází k naprosté reorganizaci obchodního prostoru tehdejšího známého světa (Juchelka 2008e, 121), nezávislého na dálkovém obchodu, ale na redistribuci zboží v blízkém okolí (Neustupný 1946, 376). Tyto změny se také pocho-pitelně zrcadlí i ve střední Evropě. V mladší a výrazněji v pozdní době bronzové sledujeme v oblasti slezské hlubčické podskupiny lužické kultury kontinuální vývoj. V závěru (HB/HC) tohoto období se na pohřebištích setkáváme s výrazně bohatšími hrobovými celky. Lze předpokládat, že pro hlubčickou podskupinu představuje dané období vrchol jejího vývoje. V období následujícím dochází z archeologic-kého hlediska ke zchudnutí a celkové regresi osídlení v prostoru Hlubčické, Opavské a Hlu-čínské pahorkatiny. Tato oblast zcela jedno-značně doplatila na změnu ekonomického systému spojeného s přerodem obchodních cest a nástupem železa. Prim v tomto ob-dobí hraje především území Dolního Slezska a Velkopolska, kde s počátkem doby železné sledujeme nástup velkého množství luxusních předmětů z oblasti severní Itálie a východ-ních Alp (např. pohřebiště v Gorszewicích, woj. Wielkopolskie). Méně výrazný nástup lze postihnout také v místech hornoslezsko – malopolské skupiny na pravobřeží Horního Slezska (srov. Michnik 2007, 159–177).

Výše zmiňované procesy probíhaly ruku v ruce také se změnou klimatu, kdy se na ši-rokém prostoru Čech, Moravy a Slezska objevi-lo výrazné sucho, které postupně proměňovalo krajinu v polostep (Bouzek 2005, 127–129). Na podkladě těchto změn dochází k přetvoření sociální struktury lužické kultury ve Slezsku. K tomu ovšem nedochází za přispění místního podhoubí. Na podkladě dosavadního výzkumu

se jeví, že výrazný podíl na tom měli nově příchozí z oblasti horákovské (Podborský 1993, 377) či z bylanské (Gedl 1962, 155) kultury. Ho-vořme raději o menších skupinách než o jedin-cích, kteří znali způsob zpracování železa. Dle M. Golce a P. Fojtíka (2007b, 57) tyto skupiny posléze obsadily vedoucí posty halštatských komunit. Zpravidla již neobývaly velká hra-diště, se kterými jsme se setkávali v předcho-zím období, ale soustředily svou pozornost na rovinných sídlištích, kde si vystavovaly své dvorce oddělené od okolí lehkým opevněním (viz výše). Nové elity ovšem úplně výšinnými lokalitami neopovrhovaly, tedy alespoň mini-málně v počátečních stupních platěnické fáze. Na střední Moravě se s nimi setkáváme od stupně HC1a – Podivice (Fojtík – Golec 2007a, 75–90), ve Slezsku o něco opožděněji (Chotě-buz – Podobora HC1b – HC2). Lokality tohoto období a charakteru pak mají společné to, že se zde předpokládá místní železářská výroba (Fojtík – Golec 2007b, 75–90). Tu spolu s distri-bucí výrobků měli invazori pevně ve svých ru-kou. Z nich se postupně rekrutovali vládcové určitého prostoru, kteří si přivlastnili i sféru kultu (viz níže). Nově příchozí nezanechali po sobě stopy jen v podobě vydělených okrsků na sídlištích či v podobě malých hradíšť s ná-lezy železných předmětů. M. Gedl (1961, 39, 61) jejich přítomnost spatřoval i v případě tzv. komorových hrobů (např. Kietrz hrob 3/1937). Ty byly dle něj dokladem příchozího lidu, jež posléze obsadil vůdčí roli v tehdejší společ-nosti. O zrodu a existenci výrazně vydělené skupiny halštatského období svědčí i velmi bo-haté hroby mnohdy opatřené mohylou. Zmínit můžeme tzv. knížecí mohylu z Bani, woj Za-chodniopomorskie, s velkým množstvím kovo-vých artefaktů (Dąbrowski 1979, 299) či mohy-lu ze Zukovic, která byla opatřená kamennou konstrukcí a obsahovala velké množství ke-ramiky a bronzových a železných předmětů (Kołodziejski 1974, 74). Známý je také bohatý hrob bojovníka z Łazu, gmina Wińsko, powiat Wołów na Śląsku (Madera 1999, 231–236) nebo luxusní nálezy z pohřebiště v Gorszewicích, kde se v hrobech objevují meče a součásti po-stroje koní (Pieczyński 1954, 101–152).

K odznaku příslušníka tehdejší nobility patřily bezesporu meče. Jejich výskyt v hrobových celcích je spíše výjimečný (Juchelka 2008b, 94–99), což potvrzuje fakt, že se jednalo o zboží velmi exkluzivní. K. Šabatová (2007, 277) s odvoláním na výzkum M. Novotné (2004a, 406) dokonce předpokládá naprostou absenci mečů v hrobových celcích lužické kultury na Slovensku a vysvětluje to jakousi místní zvyklostí. Nález meče z žárového hrobu v moravské Spytihněvi pak dle K. Šabatové (2007, 278) ukazuje spíše na kontakty s velatickým prostředím, neboť dle ní leží lokalita na samé hranici lužické a středodunajské sféry. Absenci mečů v hrobových celcích v severovýchodních Čechách předpokládá také O. Kytlicová (1988, 364). Tato tvrzení však neplatí pro celou oblast lužické kultury. Na pohřebišti v Kietrzi, které se nachází prakticky v samém lůně lužické kultury, byly ve dvou hrobech nalezeny zlomky mečů. Jednalo se o žárový hrob 2000 datovaný do fáze Kietrz IIc – III, kde byl pohřben mužský jedinec pokročilého věku a v hrobě ženy 2350 ze starší poloviny III. periody doby bronzové, kde se nacházel fragment rukojeti meče (Juchelka 2008b, 87, 100, 104). Oba celky se nacházely v hrobech tzv. ketřanského typu (viz výše) a dokládají vyšší sociální status pohřbených. Navíc z území Polska je ze stupňů BD – HA2 známo celkem 54 mečů, přičemž z hrobů jich pochází rovných osm (Blajer 2001, 99; Juchelka 2008b, 99). Nutno také předpokládat, že v počátečních stádiích se i v rámci lužické kultury meče v hrobech objevují sice jen ve zlomkovitém charakteru ve velmi omezené míře a v některých případech také pravděpodobně jen na symbolické bázi (Juchelka 2008b, 100). Obecně se meče vyskytovaly pouze v nejstarším období lužické kultury. Ve slezské fázi docházelo k jejich útlumu, a to jak v hrobových celcích, tak i v jiných nálezových situacích (ojedinělý nález z Wołowa ve středním Slezsku ze stupně HB2–3). Od počátku platěnické fáze sledujeme jejich opětovnou renesanci, kdy jsou zastoupeny především meče železné.

Mimo meče, které představují velmi luxusní odznak bojovníka, se často objevuje

v hrobech dýka, sekera, hroty oštěpu a kopí, šipky a vrhací kameny se žlábkem (Šabatová 2007, 277). Tato militária se vyskytují průběžně po celé období lužické kultury.

Vedle nich se v hrobech nacházejí také součásti koňského postroje jako jsou udidla, postranice, průvlečky a faléry. Pod tíhou těchto nálezů můžeme identifikovat další součást tehdejší společnosti, tou jsou *jezdci*. Se součástmi koňského postroje se ve Slezsku, ale i v jiných oblastech střední Evropy, setkáváme již v počátku lužické kultury (Novotná 2004b, 499; Šabatová 2007, 277).

Od nástupu halštatu lze v oblasti lužické kultury předpokládat výraznější vydělení této složky společnosti, kdy lze i v rámci analogií s prostředím bylanské kultury předpokládat existenci vrstvy jezdců-družiníků (Koutecký 1968, 400 – 487). Je zcela logické, že kůň se v halštatském prostředí (či v období předcházejícím) nestal obecně rozšířeným bojovým či dopravním prostředkem a právě proto představoval spíše symbol postavení. Ve Slezsku je nálezů tohoto charakteru velmi poskrovnu. Z českého Slezska zatím nebyl doposud publikován ani jeden. Z celého Horního Slezska můžeme jmenovat např. nálezy z hrobů tzv. ketřanského typu z počátku lužické kultury (viz výše) či železná udidla z Kuniowa, pow. Kluczbork a Popielowa, pow. Opole z mladšího halštatského období (Gedl 1962, 69). Na Slezsku Dolním jsou známy např. z lokality Wrocław – Księże Wielkie či Kilianow.

Bojovníci hráli v životě lidu lužické kultury velmi významnou roli. Objevy mečů, seker a dýk v hrobových celcích v nejstarším úseku jejího vývoje (hroby tzv. ketřanského typu) dokazují, že válečníci byli v některých obdobích na Horním Slezsku sociálně vydělenou součástí struktury dané společnosti. Jak jsme již výše prokázali, na samém počátku lužického období se v oblasti Hlubčické pahorkatiny setkáváme s dožívající bojovnícko/náčelnickou složkou (viz tzv. ketřanské hroby), která zde přežívá z předchozího období (mochylového či věteřovského původu) a pravděpodobně se podílí na rozšíření lužické kultury. Tato vrstva však velmi rychle z archeologic-

kých pramenů mizí (HA) a od počátku slezské fáze ji již neregistrujeme. Profesionální bojovníci však nezanikají úplně. Na podkladě nalezených militárií tušíme jejich existenci, ovšem výrazně se od svého okolí asi nelišili. Transparentní přerod sledujeme od konce doby bronzové a nástupu doby železné. V tomto období válečná složka drží vedle vládnoucí vrstvy primát. Vznikají malá sídla této nobility, vydělená lehkým opevněním v rámci agrárních osad, vedle nich také malá hradiště určená pro omezený počet vyvolených. Na pohřebištích se setkáváme s bohatými hroby, kdy především u těch komorových předpokládáme, že jsou důkazem nově příchodního obyvatelstva z oblasti horákovské či bylanské kultury. Dále vznikají velmi bohaté pohřby s luxusním importovaným zbožím nebo bohaté mohyly bojovníků. To vše nás vede k závěru, že jsme v rámci halštatského období lužické kultury ve Slezsku, především jejího mladšího úseku, svědky zrodu systému vojenské demokracie (Gedl 1961, 60).

Své nezastupitelné místo v rámci sociální palety lužické kultury ve Slezsku zastával také úzký okruh lidí, jež se zabýval kultem. O jejich existenci máme několik důkazů. Mezi ty nepřímé lze zařadit fakt, že v rámci prostoru, který zabíral celý komplex kultur popelnicových polí se zvyk spalovat mrtvé a vkládat je do země rozšířil velmi rychle a zůstal prakticky uniformní (Podborský 1994, 87; Juchelka 2007f, 359). Můžeme předpokládat i samotný průběh pohřebního rituálu počínaje výběrem vhodného dřeva až po vložení nebožtíka do země a předpokládaný zádušní obřad. Ten byl veden speciálně k tomu určenou osobou, kterou můžeme označit jako kněze (Juchelka 2007f, 355–357). V něm pak mohla být spojena nejen funkce kultovní, ale také lékařská či výchovná (Dąbrowski 1979, 301). Dalšími indiciemi vedoucími nás k myšlence možné existence kněží v období finálního bronzu a nástupu doby železné jsou nepočtené hrobové celky s nestandardní výbavou. K nim můžeme zařadit kostrový pohřeb 89 z Przeczyc, woj. Katowice náležící hornoslezsko – malopolské skupině, který byl datován do

stupně HC (Bukowski 1992, 66–82). V hrobě byl pohřben 60letý muž, což je samo o sobě velmi zajímavé zjištění, když si uvědomíme, že průměrný věk zde pohřbených osob dosahoval jen 21 let. Muži byla na cestu na onen svět dána bohatá výbava, jejíž součástí byla také tzv. panova flétna vyrobená z kostí ovce. Dle Z. Bukowského (1992, 73) již tento fakt dovoluje usuzovat, že se jednalo o muže vysokého společenského postavení zabývajícího se kultem. S knězi jsou rovněž spojovány pohřby dospělých jedinců, ve kterých se objevují např. keramická chrastítka či picí rohy (Podborský 1993, 377; Jadczykowa 1996, 232; Juchelka 2007f, 350, 348). Dalším příkladem je hrob 216 z pohřebiště v Dankowě, které sice neleží v prostoru historického Slezska, ale v oblasti hornoslezsko – malopolské skupiny, kde se našlo chrastítka a také dvě kolečka z kultovního vozu (Gedl 1963, 128). S fragmenty modelu hliněného vozu se setkáváme také na pohřebišti z Brzeźniak v mohyle B.

O významu kněží v rámci pravěkých komunit není pochyb. Z etnografických paralel jednoznačně vyplývá, že vesnický šaman představuje tmelící prvek celé společnosti. Jde o jedince, který bývá nositelem skupinového povědomí o původu a roli dané komunity ve vymezeném a jednoznačně definovaném prostoru a čase. Pokud dojde k jeho smrti a včas není nahrazen novým a stejně schopným, dochází velmi brzy k rozpadu takovéto komunity.¹⁵ Nejinak tomu bylo v období závěru doby bronzové a na počátku doby železné. Nelze se tedy divit, kdy postupem času, určitě již od platěnické fáze, dochází k opětovnému částečnému splynutí politické a kultovní složky mnohdy v jednu osobu (pravděpodobně pod stejnými pohnutkami jako v počátečním období, kdy předpokládáme existenci knězokrátů). Tento proces pravděpodobně započal již v pozdní době bronzové. Máme jej nepřímo doložen na dolnoslezské lokalitě v Milejowicích (Gediga 2004, 414), kde se v rámci vyděleného okrsku nacházely votivní obětiny.

¹⁵ Dle příkladů z etnologie víme, že pokud šaman zemře, tak jeho kmen ztrácí identitu (viz rozhovor s Pjér La Šéz na <http://www.wlyceum.cz/web/soubory/rocnikovkahvolkova.pdf>).

Okrsek nesloužil jen vládci a jeho bojovnické skupině jako obydlí, ale pravděpodobně se zde odehrávaly také kultovní úkony (Podborský 2006, 312). Lze předpokládat, že k úplnému spojení politické a náboženské sféry nedošlo tak striktně jako v případě kněžokrálů a mnohdy byly jednotlivé sféry i personálně odděleny. Ovšem jejich vzájemná reciproční závislost byla neoddiskutovatelná.

Své místo v rámci struktur lužické společnosti ve Slezsku zastávali také **řemeslníci**. Vedle hrnčířů, u kterých musíme předpokládat určitou formu specializace, a to v důsledku výroby velkého množství jak funerální, tak kuchyňské keramiky, sledujeme na sídlišťích zřetelné stopy po činnostech spojených s výrobou bronzových předmětů. Již v minulosti byla výroba i na sídlišťích agrárního typu potvrzena (Podborský 1979, 71; Juchelka 2007b, 95–97). Lze tedy odůvodněně předpokládat, že výrobou bronzových předmětů se sice zabývali specialisté, ovšem jejich postavení neneslo žádné archeologicky zachytitelné stopy sociální výlučnosti (Pančíková 2008, 81). Musíme však přiznat, že pozůstatků po těchto metalurzích je velmi málo (Pančíková 2008, 76–77). Ze Slezska je dobrým příkladem hrob č. 24 z pohřebiště v Gogolině – Strzebniówě, woj. Opolskie (Horní Slezsko), kde byl nalezen nebožtík s kovodělnou výbavou (Dąbrowski 1979, 303 – 304). Z celého Polska pak známe cca 12 hrobů z období lužické kultury s nálezy odlévacích forem (Malinowski 1982, 257). I když nelze v rámci lužické kultury postřehnout u těchto kovolitců zvláštní sociální postavení, lze u nich přesto předpokládat jinou významnou roli. Z etnologických paralel vyplývá, že lidé, kteří se obecně zabývají zpracováním kovů, jsou považováni v rámci komunity za tajemné osoby (Pančíková 2008, 81), jejichž práce vyžaduje použití kouzelnických prostředků a přítomnost duchů (Eliade 2000, 66). Práce metalurga je tedy spojována s magickou činností, kdy tavba kovu představuje zrod nového života (Pančíková 2008, 81) a metalurg sám mohl mít v komunitě postavení blízké šamanovi.

Zlom ve strategii řemeslné výroby a v sociálním postavení metalurga nastává s obje-

vením nového kovu – železa. Jak jsme předslali v předchozích větách, lze výrobu bronzových předmětů sledovat prakticky na každém lépe prozkoumaném sídlišti lužické kultury. U výroby železa je to z počátku poněkud jinak. M. Golec s P. Fojtíkem (2007b, 57) přinášejí zajímavou teorii. V období přechodu doby bronzové v dobu železnou měla být výroba a užití nového kovu pevně v rukou vedoucích vrstev halštatských komunit. Již výše jsme si také nastínili možnost postupu této znalosti do oblasti lužické kultury z jihu. Jejimi nositeli a současně nově příchozími jsou lidé, kteří obsadili nejvýznamnější posty lužické společnosti na levobřeží Horního Slezska (Fojtík – Golec 2007a, 81). Znalost výroby železa dopomohla těmto dravým jedincům v zápase o společenské výsadní postavení nezastupitelnou měrou. Dosti často se také předpokládá, že metalurg patřil do okruhu osob, ze kterých se posléze rekrutovala místní aristokracie (Salaš 1995, 581). Velmi výmluvná je na tomto místě situace objevená v areálu panského dvora na lokalitě Droužkovice na Chomutovsku v Čechách, kde uvnitř hlavního, palisádou vymezeného areálu, byly nalezeny výrobní objekty doprovázené železářskou struskou (Podborský 2006, 312–14). Postupem času se samozřejmě znalost zpracování železa dostala i mezi širší masy společnosti, jak tomu bylo v závěru doby bronzové s výrobou stejnojmenné slitiny.

Zajímavý společenský fenomén představují **obchodníci**. V archeologických pramenech o nich prakticky žádné přímé doklady nemáme, i když se některé depoty mohou ztotožňovat s jejich skládkami (Podborský 2006, 268). Důkaz nadregionálních kontaktů spojených s přílivem luxusního importovaného zboží z jihu, se kterým se setkáváme na pohřebištích ve Slezsku, jednoznačně zase hovoří o jejich existenci.

Obecně lze o dálkovém obchodu uvažovat již od neolitu. Od doby bronzové pak sledujeme obchodní trasy, které jsou v evropském prostoru vázány na ložiska mědi a cínu. Rozšiřování zboží i do sebemenších osad uvnitř Evropy svědčí o fungujícím distri-

bučným systému (Bouzek 2007b, 19). Samozřejmě že obchod vázaný na suroviny potřebné k výrobě bronzů nebyl tím jediným. Významný byl také obchod se solí či grafitem. Pro oblast Slezska v pozdní době bronzové má velký význam existence tzv. jantarové stezky, jejíž dceřiná větev měla vést právě podél toku řeky Odry (Gardawski – Rajewski 1979, 48; Bouzek 2007b, 25). K dramatické změně dochází s počátkem doby železné. Z důvodu rozšíření a využití zpracování železa dochází k rozpadu mezinárodního obchodu. Ten se reorganizuje a zaměřuje spíše na lokální oblasti (Neustupný 1946, 376). V rámci těchto změn dochází i k přeměně funkce jantarové stezky, na což doplácí především oblast hlubčické podskupiny. Ta i z důvodu klimatických změn zažívá proces neodvratitelného zániku, archeologicky ztotožňovaného s koncem stupně HC. Ovšem dálkový obchod nezániká úplně. Významná je od počátku doby železné potřeba soli a s její distribucí spojený obchod, kdy např. v Čechách hrála významnou roli sůl alpská (Bouzek 2007b, 28). Přes Českou kotlinu putoval tento minerál spolu s dalším zbožím do oblasti Dolního Slezska, které v době železné, na rozdíl od hlubčické podskupiny, zažívalo výrazný rozkvět spojený mj. s přílivem luxusního zboží.

Cílem obchodních tras byli v pozdní době bronzové a především ve starší době železné místní vládcové, kteří posléze redistribuovali zboží v rámci svého teritoria (Bouzek 2007b, 19). Právě v této činnosti tkví vzrůstající ekonomická moc těchto jedinců, jež má odraz i v jejich silícím politickém významu daného regionu.

Drtivá většina obyvatel lužické kultury se bezesporu zabývala zemědělstvím. V rámci něj muselo převládat *rolnictví* nad *pastevectvím*. I zde je však patrný určitý vývoj. V nejstarším úseku lužické kultury, v tzv. mohylovo – lužickém období (BC/BD), jsou archeologicky zřetelné vlivy předchozího mohylového způsobu pohřbívání spojeného dle J. Nekvasila (1978, 106–107) s existencí přežívající pastevecké složky. V dalším vývoji hraje pastevectví již jen mizivou úlohu

a celé tehdejší primární hospodářství je vázáno na obdělávání půdy spojené s produkcí obilí a chovem ustájeného dobytka. Zlom nastává s počátkem pozdní doby bronzové. V tomto období (nejdříve od stupně HB) lze postřehnout na širším prostoru střední Evropy vznik lokalit, které se nacházejí v horských a podhorských pásmech (např. Opravil 1961, 81–100). Tato vývojová tendence je s největší pravděpodobností spojená se změnou klimatu, při níž došlo k tvorbě lesostepí, které byly více vhodnější pro pastevecký způsob chovu dobytka. Tento trend pak přetrvával i v průběhu starší doby železné. I v tomto období lze ovšem předpokládat, že pastevectví stále hrálo vedlejší roli a zemědělská produkce lužické kultury byla závislá více na pěstování obilí.

V další části se alespoň okrajově dotkneme *role žen* v tehdejší společnosti. Na podkladě bohatosti hrobu ketřského typu (Gedl 1984b, 60) lze soudit, že většina, či ještě lépe všechny zde pohřbené ženy patřily k sociálně vyšší skupině. Mohlo se jednat o manželky a družky oněch již výše zmiňovaných knězokráľů nebo mužských příslušníků jejich užší družiny (viz výše). Ženy se také velmi aktivně již od počátku vývoje lužické kultury účastnily záležitostí kultu. Na podkladě mého výzkumu (Juchelka 2008b, 100) četnosti výskytu bronzových dýk a noží v hrobových celcích v Horním Slezsku lze sledovat výskyt daných artefaktů především v hrobech žen. To není nakonec nic tak neobvyklého, neboť s výskytem dýk v ženských hrobech se setkáváme již v únětickém období (Lorencová – Beneš – Podborský 1987, 45). Tyto dýky a nože jsou pak dokladem toho, že zde pohřbené ženy se v průběhu života podílely na hostinách (symposiích), při kterých bylo těmito nástroji rituálně rozdělováno maso (srov. Hansen 1991, 70–71). Hostin se pak zúčastňoval jen úzký okruh vyvolených osob.

I ve slezské fázi se vyskytují velmi bohaté ženské hroby. Výmluvná je v tomto tvrzení situace na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách, kde vůbec nejbohatší hrobové celky tohoto období náleží právě jim. O ženách sociálně vyššího postavení pak můžeme

hovořit i v případech bohatých hrobů s výskytem tzv. bronzových čelenek (Bukowski 1992, 14–16), které se objevily v kostrových hrobech hornoslezsko – malopolské skupiny – pohřebiště Świbie, woj. Katowice, kostrový hrob 124 (Dobrzańska – Szydłowska – Gedl 1962) a pohřebiště Łabędy – Przyszówka, pow. Gliwice hroby 65 a 68 (Stankiewicz – Węgrzykova 1969).

O průměrné ženské populaci lužické kultury toho mnoho nevíme. Dle statistických údajů se na pohřebištích lužické kultury ve Slezsku vyskytují ženské hroby ve stejném počtu jako hroby mužské, což je jednoznačným důkazem jejich plnohodnotné emancipace v tehdejší společnosti. Na podkladě nálezů antropologického materiálu můžeme říci, že ženy nejčastěji umíraly v juvenilním věku (Šabatová 2007, 276). Kolem 15. roku života byly již pohlavně a především reprodukčně aktivní (srov. Miszkiewicz 1966, 84). Co se týká antropologických znaků, tak lužické ženy byly malé tělesné výšky (což ovšem nebylo v kontrastu s rovněž menším vzrůstem mužů), gracilní až drobné tělesné stavby, šlachovité, měly drobné ruce a nohy, lebku snad delší, možná s protaženým týlem, obličej delší užší a úzký konvexní nos (dle Chochol 1958, 578–580).

Také v případě *dětí* můžeme v archeologických pramenech sledovat pravděpodobný vývoj nazírání okolí na jejich roli uvnitř dané komunity. Od nástupu starší doby bronzové lze vystopovat změnu v přístupu k dětem z hlediska jejich plnohodnotného zařazení do společnosti. Nejinak je tomu v období prvních dvou fází lužické kultury ve Slezsku, kdy na pohřebištích nesledujeme diametrální rozdíly ve výbavě či struktuře hrobových celků dospělých osob a dětí. Dle J. Dąbrowskiego (1979, 293) je to důkaz, že u většiny dětí (ne však pravděpodobně u všech) dochází k iniciaci, tedy k přijetí za člena dané komunity již ve velmi nízkém věku. Dítě tím získává různá práva (mj. možnost být pochován po smrti na společném pohřebišti). V počáteční fázi vývoje dané kultury lze pak zaregistrovat, že právě dětské

hroby mají daleko bohatší výbavu než hroby osob dospělých. Tento argument je doložitelný rozbořením hrobových celků na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 92). Ve slezské fázi se zde celkový obraz mění a bohatěji vybavené hrobové celky byly především ty, jež náležely dospělým osobám (Juchelka 2009a, 92). I v tomto období však děti na pohřebišti tvoří největší procento pohřbených osob. Ke změnám v oblasti lužické kultury ve Slezsku dochází na počátku platěnické fáze. Pro ilustraci použijeme situaci na pohřebišti v Kietrzi, kde je ve stupni HC patrný úbytek dětských hrobů oproti předchozím fázím. Pokud v předchozím vývoji tvořily dětské hrobové celky největší procento hrobů jakéhokoliv soudobého pohřebiště, což bylo pravděpodobně způsobeno vysokou dětskou úmrtností (Dąbrowski 1979, 293; Čermáková – Golec – Trubačová – Tvrď 2007, 41–43), tak od nástupu platěnické fáze cítíme jejich výrazný úbytek. Z již zmiňovaného pohřebiště v Kietrzi máme z 59 antropologicky doložených hrobů pouze 14 dětských, z nichž je určeno deset jako infans I a čtyři jako infans II (Gedl 1973, 248–258). Tyto dětské hrobové celky jsou pak velmi bohatě vybaveny a rovných pět pochází z komorových hrobů, které jsou obecně považovány za místo odpočinku jedinců sociálně vyšší vrstvy (Gedl 1961, 39, 61). S podobnou situací jsme konfrontováni i v jiných regionech, kde nejsou z pohřebišť známy vůbec hrobové celky pohřbených dětí skupiny infans I (Čermáková – Golec – Trubačová – Tvrď 2007, 41–43). Lze usuzovat, že v období, které ve Slezsku odpovídá platěnické fázi, dochází k přeměně v nazírání na děti jakožto plnohodnotné členy komunity. K iniciačnímu začlenění nově narozeného tvora ve věkové skupině infans do rámce společnosti docházelo jen ve zcela výjimečných případech. Pokud k tomu došlo, muselo se jednat o příslušníka vyšší společnosti, o čemž svědčí bohatě vybavené hroby těchto jedinců. Ostatní děti, jež nebyly považovány za plnohodnotné členy komunity, nemohly pak ani být na soudobých nekropolích pohřbívány.

5.3. Závěr

Základní vývojový rytmus sociálních struktur lužické kultury se víceméně kryje se samotným vývojem dané kultury v rámci jejích tří fází (tab. 7).

Hospodářský základ společnosti tvořili po celý vývoj kultury usedlí zemědělci, kteří obývali osady, jejichž primární jednotkou byly rodiny. V čele jednotlivých osad stál předák – náčelník. Toho je ovšem v archeologických pramenech nemožné jednoznačně identifikovat. Mimo usedlé zemědělce jsou v počátcích vývoje lužické kultury ve Slezsku (BC2/BD) patrné ještě prvky pastevectví spojené s dědictvím předchozího mohylového období. Pastevectví se opětovně objevuje ve stupni HB, kdy sledujeme nástup osídlení horských a podhorských oblastí. Tato nová renesance je způsobena změnou klimatu spojeného s vytvořením křovinatých lesostepí vhodných pro tento druh chovu dobytka.

V lužické fázi (BD – HA1) se v regionu hlubčické pahorkatiny setkáváme s bohatou vrstvou, která své mrtvé pohřbívala v hrobech tzv. ketřského typu. Jednalo se pravděpodobně o úzkou skupinu - rodiny, které se vykrytalizovaly v předchozím období střední doby bronzové a na počátku lužické kultury si ještě uchovaly svůj vliv. V čele této vrstvy stáli tzv. knězokrálové, kteří mocensky ovládali velkou část hornoslezského levobřeží Odry. Jejich vliv trval do konce stupně HA1.

Ve slezské fázi nejsou v archeologických pramenech patrné stopy po sociálně vydělené skupině. Jeví se, že společnost v tomto období byla zbavena nobilit. Vůdčím prvkem se pravděpodobně stávají náčelníci. Jednotlivé osady pak tvoří určitý spolek, svaz, který se podílí od stupňů HB2 na výstavbě velkých hradišť. Ta, na podkladě absence vyděleného dvorce a uniformní zástavby, nesloužila jako obydlí vladaře. K jakým účelům tato hradiště sloužila je diskutabilní. Na podkladě výrazných kulturních vrstev lze předpokládat, že na nich fungovalo velmi intenzivní osídlení a tudíž nemohla sloužit jen v období nepokojů

jako skryš pro okolní osady. Spíše se zdá, jakoby tato hradiště střežila přístupové cesty do konkrétní oikumeny, či hlídala průběh kupeckých stezek (Jiráň ed. 2008, 241). Hradiště pak zanikají, některá i násilně (Hradec, Łubowice), s počátkem doby železné.

V té době jsme svědky dalších dramatických změn spojených s nástupem nového kovu. V tomto období dochází k přeorganizování dálkového obchodu, který se již neváže výlučně na ložiska mědi a cínu. Tzv. jantarová cesta, která vedla podél toku řeky Odry a díky níž vděčila hlubčická podskupina za své bohatství, změnila svůj průběh a určitým regionům se vyhnula. Oblast levobřeží Horního Slezska ještě ve stupni HC těžila z doznívání této stezky. V tomto období se zde objevují nově příchozí, kteří pocházejí z horákovské oblasti, a přinášejí s sebou dovednost výroby železa. Tato úzká skupina lidí mocensky ovládá prostor lužické kultury v oblasti hlubčické podskupiny. Jejich přítomnost je spatřována především v existenci bohatých komorových hrobů. V tomto období jsou zakládána především malá hradiště (Chotěbuz – Podobora) určená úzkému okruhu lidí koncentrujících se kolem nově vytvořené vládnoucí vrstvy. Ta si také zakládá své vydělené dvorce na agrárních osadách. V halštatském období pak prim ve Slezsku hrají oblasti obsazené hornoslezsko – malopolskou skupinou a region Dolního Slezska, přes které pravděpodobně vede kupecká stezka ze solných dolů v Halštatu směřující územím bylanské kultury dále na sever. V rámci sociálních struktur lužické kultury ve Slezsku je možné předpokládat i existenci nesvobodných lidí tj. otroků, o kterých se nám ovšem v archeologických pramenech nedochovaly žádné hmatatelné důkazy.

Absolutní data	Stupně dle P. Reinecka	Politická sféra	Duchovní sféra	Stručná charakteristika
1300 - 1155	BC – HA1	knězokrál		na počátku v hlubčické podskupině vládnoucí vojenská složka přežívající z mohylového období
1155 - 750/723	HA2 – HC1a	náčelnictví	šaman/kněz	archeologicky špatně prokazatelné sociální rozdíly, výstavba velkých hradišť spojených s organizací práce, rolnicko-bojovnická složka
750/723 - 450	HC1b – HC2	lokální vládce/ kněz		vznik vojenské demokracie, výrazná sociální diferenciacie, vydělená bojovnická složka, existence nevolnictví (?)

Tab. 7. Schematický model vývoje sociální struktury lužické kultury ve Slezsku.

6. KERAMIKA

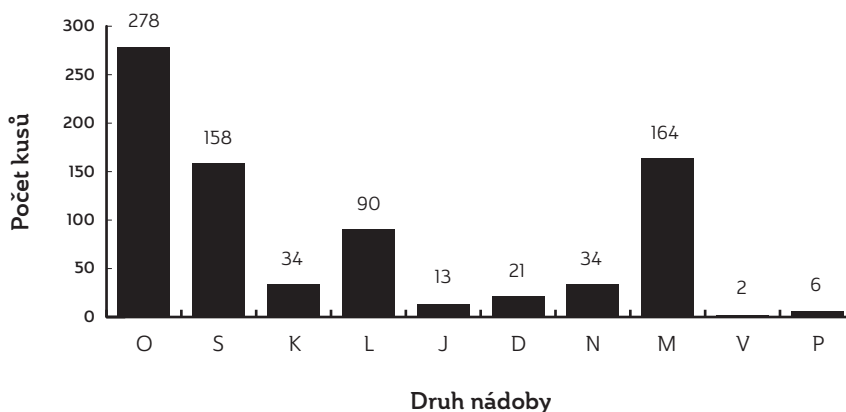
Nejpočetnější součást pramenné základny hmotné kultury lidu lužických popelnických polí v českém Slezsku představuje keramika. Celkový rozsah keramických nádob je natolik veliký, že by bylo neúnosné v této práci analyzovat také sídlištní předměty, které jsou navíc v drtivé většině střepového charakteru a postrádají také vlastnosti souborů nálezových celků (dle Montelius 1903). Analyzovány tedy byly především hrobové nálezy či nálezy, které pocházejí z pohřebišť a u kterých ovšem již dnes neznáme příslušnost ke konkrétnímu hrobovému celku (BNC). Kostru celé této kapitoly tvoří nejpočetnější soubor keramiky pocházející z pohřebišť v Opavě – Kateřinkách (srov. Juchelka 2009a, 63–80) doplněný o předměty z dalších nekropolí. Jedná se o pohřebiště v Hněvošicích, Holasovicích, Opavě – Malých Hošticích, Opavě – Městě, Opavě – Slavkově, Opavě – Vávrovicích, Krnově – Opavském předměstí, Velkých Hošticích a částečně, tedy především pro období platěnické fáze, také z pohřebišť v Opavě – Vlaštovičkách/Jarkovicích.

6.1. Osudí

Osudí (O) tvoří nejpočetnější skupinu nádob nacházející se na pohřebišťech lužické kultury v českém Slezsku (graf 16). V rámci této morfologické třídy převládají jednoznačně dvojchá osudí (O2) nad bezuchými nádobami (O1), (graf 17) s tím, že z celého souboru osudí pochází velké množství zlomků či necelých nádob, u kterých nebylo možno určit, zda patří k bezuchým či dvojuchým formám.

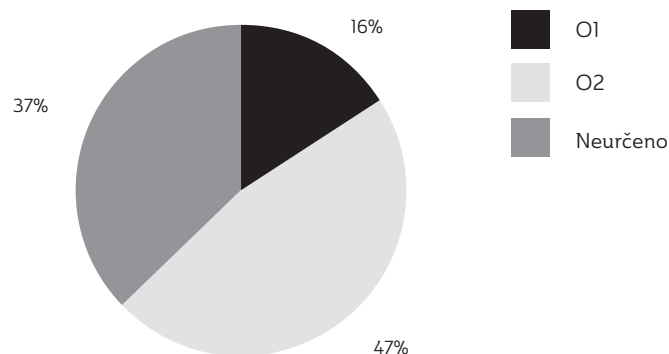
První soubor této keramické třídy je tedy tvořen dvojuchými exempláři, ať již zdobenými, či bez jakéhokoliv dekoru. **Nezdobená dvojchá osudí** (obr. 40:2, 17; 41:9; 42:21; 45:10; 46:1; 47:14; 49:4; 56:16; 57:5, 6; 59:9; 65:10), která většinou stojí stranou zájmu badatelů (srov. Vokolek 1999b, 22), jsou považována za méně vhodné datovací vodítko (např. Gedl 1989, 16), neboť se prakticky nepřetržitě vyskytují v nezměněné podobě od II. do V. stupně doby bronzové dle Montelia (Lasak 2001, 121). Ovšem určitý chronologický – typologický posun u nich postihnout lze. V. Vokolek (1999b, 22–23) si povšiml, že vývojově mladší tvary mají vyšší tělo a poněkud užší výduť a své zdobené příbuzné

Absolutní zastoupení jednotlivých keramických tvarů na pohřebišťech lužické kultury v českém Slezsku.

Graf 16.

Zastoupení osudí dle jednotlivých typů.

Graf 17.

napodobují jen málo, především esovitým profilem. Tak tomu je v případě dvojice osudí (obr. 58:9, 13) z Opavy – Malých Hoštic, kde nádoba s mírně kónickým hrdlem (obr. 58:9) sice navazuje na starolužické předlohy, ale svým charakterem se spíše blíží nádobám vkládaným J. Nekvasilem (1970, 16) do 1. fáze vývojové linie tohoto keramického zboží. Poněkud vyspělejší tvarem je druhé osudí (obr. 58:13), které odpovídá 2. fázi vývojové linie dle J. Nekvasila (1970, 18).

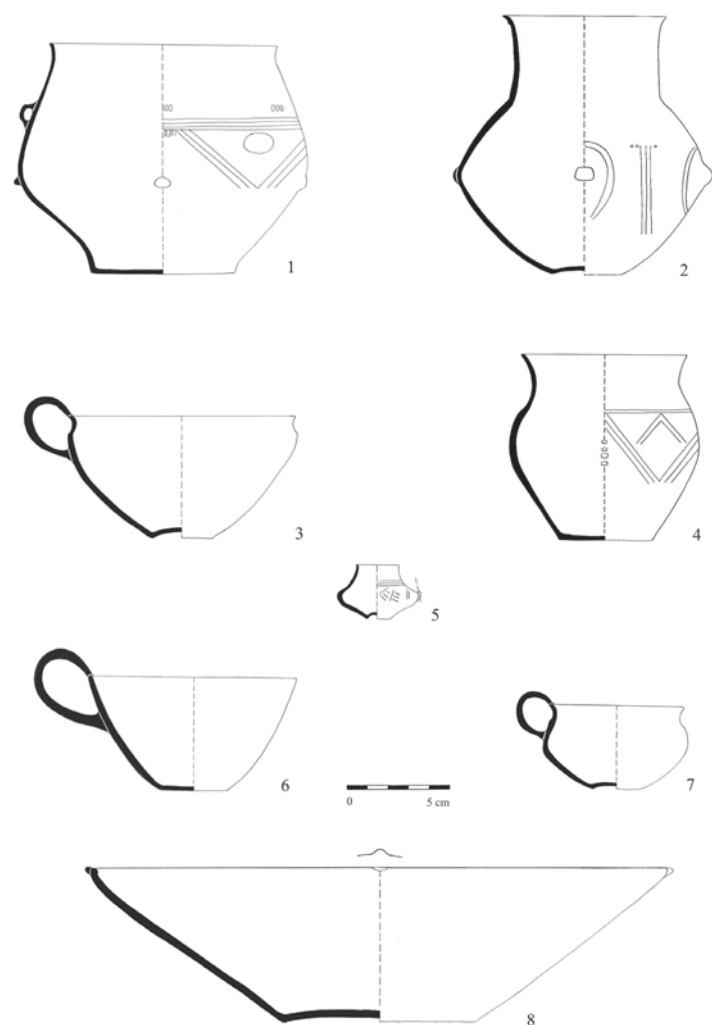
Morfologicky odlišný tvar představují vysoká dvojuchá nezdobená osudí s úzkým hrdlem, nápadná svou výrazně vertikální profilací (obr. 45:20; 52:17; 54:3; 56:9). Jedná se o typ nádoby, který se v širší oblasti Slezska vyskytuje především v lužické fázi kultury (Gedl 1991b, tab. XXXI:1; Gedl 1996, 18), ovšem vhodnost k citlivější dataci je diskutabilní (srov. Gedl 1992, 16). Např. na nedalekém pohřebišti v Kietrzi se dané exempláře nacházely v hrobových celcích již ve fázi Kietrz IIa (srov. Gedl 1992, 26), nebo později také ve IV. stupni doby bronzové dle Montelia (Gedl 1992, 16, 26).

Chronologicky nejstaršími zástupci **zdobených dvojuchých osudí** jsou typické vertikálně stylizované nádoby s výzdobou tvořenou plastickými, tzv. prsovitými výčnělky lemovanými sérií podkovovitých rýh či daleko častěji podkovovitými žlábkami (obr. 41:17; 45:1; 51:1; 54:12; 55:1, 3, 5, 6, 14; 56:12, 13; 68:5,

10). Plastických výčnělků bývá v drtivé většině šest, vyskytují se však také exempláře se čtyřmi (obr. 51:1). Výzdoba těla bývá ještě tvořena např. samostatnými svislými rýhami (obr. 55:14) nebo žlábkami (obr. 51:1), které mohou být kombinovány s jedním (obr. 54:12) či s více důlkami (obr. 39:2; 55:1), případně s kratšími vodorovnými rýhami. Prostor těla nádoby mezi plastickými výčnělky může být také opatřen svislým žebírkem (obr. 55:3).

I když se na první pohled může jevit výzdoba těchto nádob v zásadě uniformní, množství kombinací dekoru je natolik široké, že se na pohřebištích prakticky nesetkáváme s dvojicemi identického stylu. Tento typ osudí se vyskytuje především v hlubčické podskupině slezské skupiny, kde bývá spojován s jejím nejstarším obdobím, které odpovídá stupni Kietrz IIb (Gedl 1991b, 22; Gedl 1992, 16). Sporadicky se objevují již ve fázi Kietrz IIa a setkáváme se s nimi také v hrobových celcích fáze Kietrz IIc (dle Gedl 1996, 19). Těžiště jejich výskytu je nutné hledat v mohylovo – lužické fázi lužické kultury (srov. Fojtík 2002, 695) a ve starším období klasické lužické fáze (Juchelka 2005b, 256, 257).

Na první pohled působí v rámci lužické kultury starobyle také dvojuché osudí se čtveřicí plastických výčnělků, které bylo nalezeno na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách v hrobě č. 21 (obr. 45:23). Z téže nekropole známe také

Obr. 39. Holasovice, pohřebiště. Keramické nálezy.

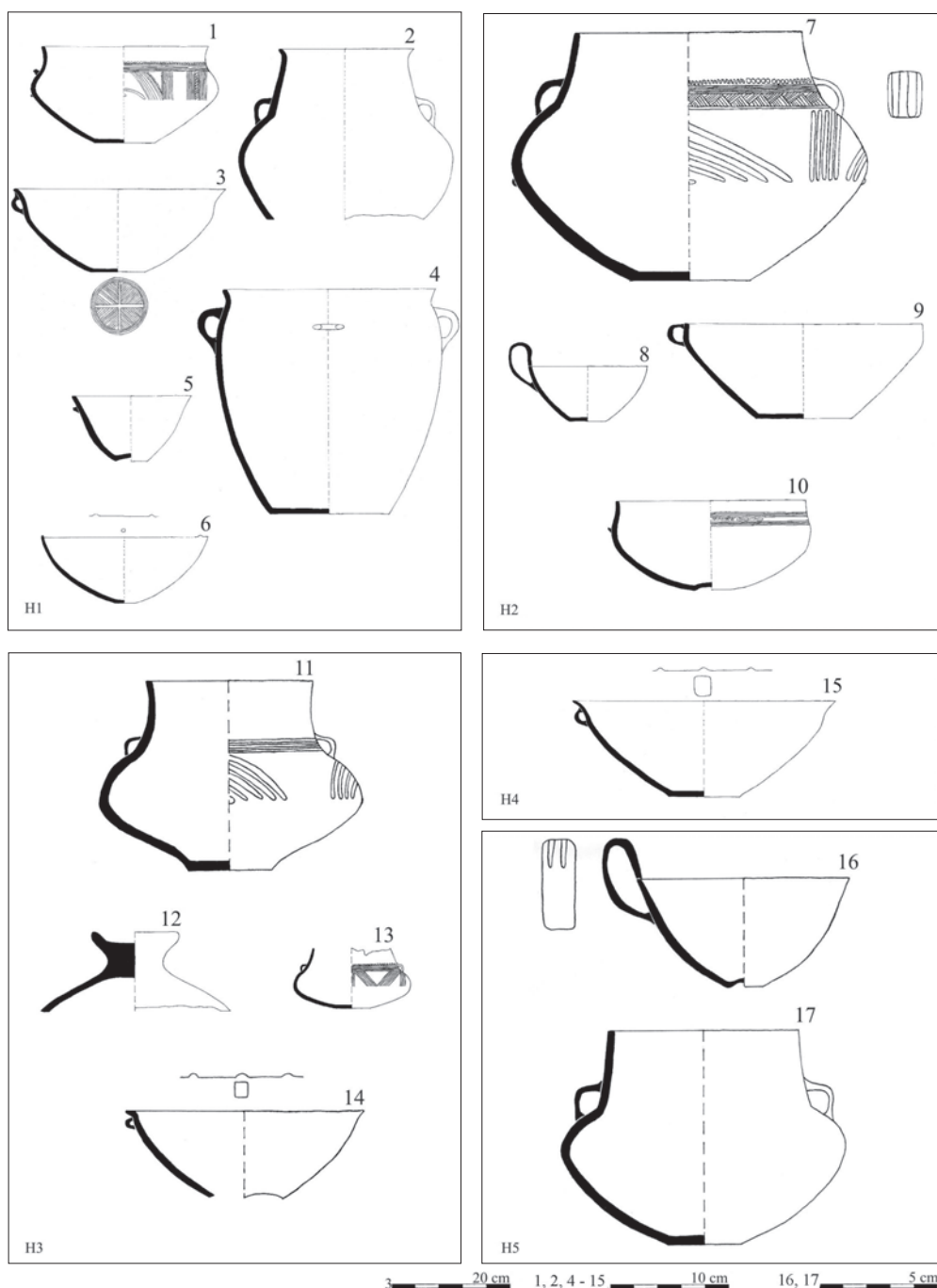
nádoby s dvojicí výčnělků z hrobu č. 14 (obr. 42:17) a obdobné osudí pochází rovněž z Malých Hoštic (obr. 59:15), či z hrobového celku 10 z pohřebiště v Opavě – Městě (obr. 64:1). Obecně se tyto formy se čtveřicí, nebo dvojicí plastických výčnělků na maximální výduti objevují již ve starolužickém období, kam lze zařadit tvar z pohřebiště v Opavě – Malých Hošticích (Juchelka – Moravec 2005, 183). Na pohřebišti v Kietrzi se s nimi ovšem můžeme setkat také ještě ve fázi HA2 (Gedl 1989, tab. XLV:14), na pohřebišti v Truskolasech (Młodkowska-Przepiórowska 1998, obr. 3:e) a Zbrojewsku (Gedl 2000a, obr. 6:2) v Polsku se vyskytují také ve fázi HB. Nádob z hrobu č. 10 z Opavy – Města pak pochází z hrobového celku vloženého do stupňů HB (Juchelka

2004b, 81). Exemplář z hrobu č. 21 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách má navíc dvakrát prožlabené ucho, což je víceméně záležitost odpovídající obecně mladšímu období.

Velmi početnou skupinu tvoří typická slezská dvojchá osudí s kónickým, nebo mírně prohnutým hrdlem, rozevřeným okrajem, širokým, ke dnu posunutým tělem s výraznou maximální výdutí a zdůrazněným či odsazeným dnem (srov. Vokolek 1999b, 21). Výzdoba těchto nádob má velkou variabilitu. Převážně je báze hrdla zdobena sérií vodorovných rýh v kombinaci s kratšími kosými rýžkami (obr. 41:11, 16, 20) tzv. klasovým ornamentem (obr. 48:9), nebo drobnými důlky (obr. 49:12). Více se na podhrdlí uplatňuje žlábková výzdoba (obr. 40:11; 43:2, 17; 44:2, 11; 47:1, 2, 16, 18;

48:2, 8; 63:6, 9), která je kombinována např. s drobnými čokovitými důlky (obr. 44:8) či dvojicí klasických drobných důlků (obr. 49:16; 63:4), ale objevit se může také série svisle postavených rýžek (obr. 53:9). Ojediněle se na bázi hrdla objevuje pás šrafovaných trojúhelníků (obr. 40:7) a atypická je také výzdoba kosým, tzv. klasovým ornamentem (obr. 43:7). Ne vždy se dekor koncentroval pouze na bázi hrdla, ale byl proveden mnohem košatěji, v celé jeho dolní polovině (obr. 44:6; 47:8).

Velmi rozvinutý dekor byl u osudí aplikován i v horní polovině těla nad maximální výdutí, kde se vyskytuje žlábková výzdoba složená ať již z kosých (obr. 43:2; 44:11), svislých (obr. 40:7; 42:9; 51:6), půlkruhovitých (obr. 47:16, 18; 48:2, 6; 60:12; 63:4, 6, 9; 64:6; 65:1) či podkovovitých (obr. 40:11) prvků. Tato, řekněme základní výzdoba, mohla být doplněna ještě čokovitými důlky (obr. 53:10), kosými rýžkami (obr. 53:11), klasickými důlky (obr. 43:2; 48:2, 6) apod. Specifickou skupinu výzdo-

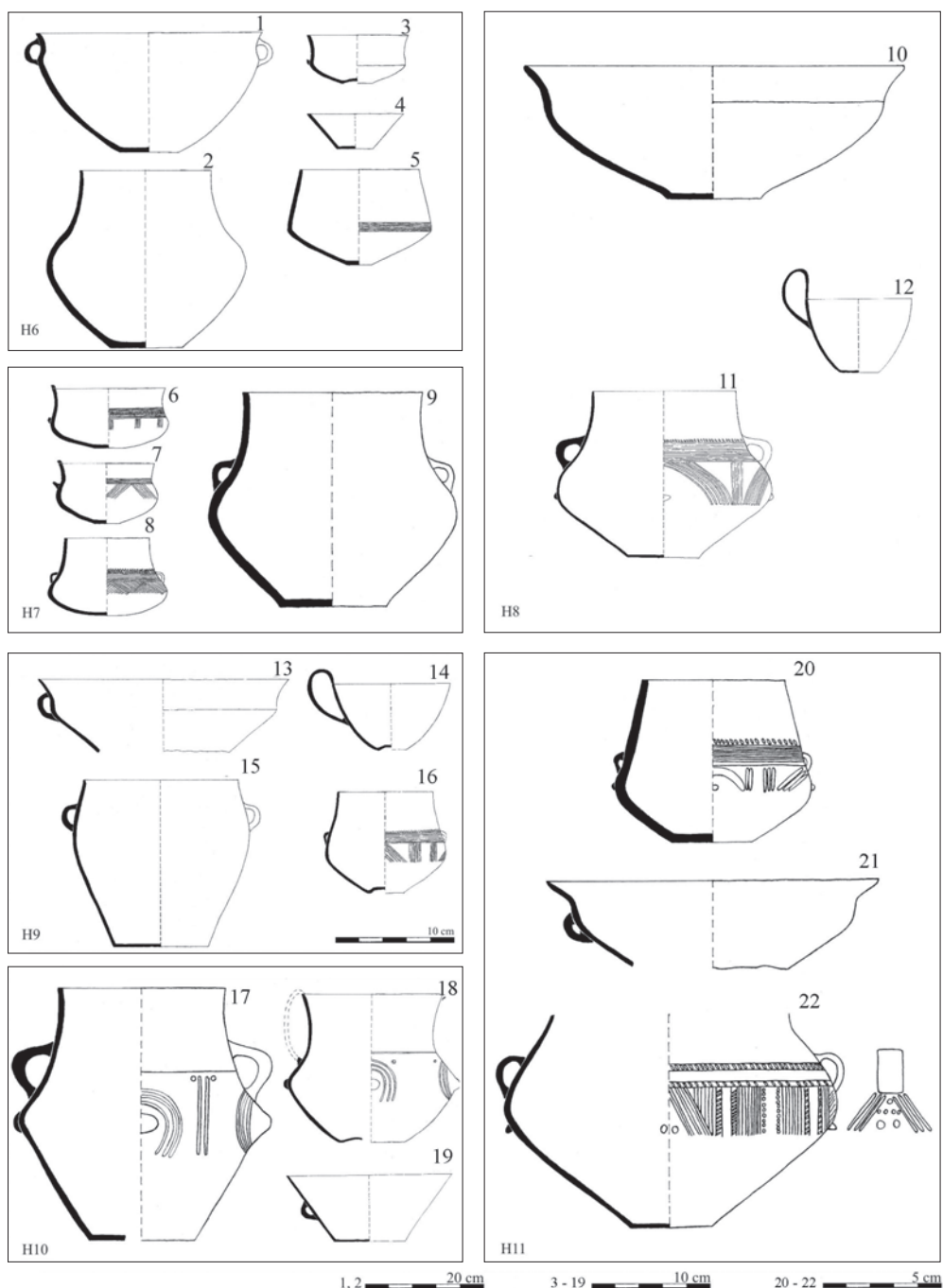
Obr. 40. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

by tvoří široce rozevřené podkovovité či půlkruhovitě žlábký, které někdy na nádobě působí spíše dojmem mírně zvlněného povrchu (obr. 42:1, 2; 61:7). Mezi zdobenými dvojchými nádobami se také objevují exempláře, které nesou výzdobu na bázi hrdla, avšak tělo mají bez dekoru (obr. 44:13; 46:1, 3, 10). Nezřídka je žlábková výzdoba nahrazena složitější rýhovanou (obr. 41:22; 43:7; 49:14), ale setkáváme se i s kombinacemi obou (obr. 42:2; 44:6; 48:8). Velmi atypický dekor byl proveden na osudí

z hrobu č. 53, kde je výduť poseta pásy kosých rýžek (obr. 47:8). Zajímavá je rovněž výzdoba maximální výduť osudí z hrobu č. 48, kde byly aplikovány široké šrafované trojúhelníky (obr. 49:11).

Rytá výzdoba je někdy těsně pod maximální výduť doplňována plastickým dekorem v podobě různých výčnělků a vypnulín (obr. 40:7; 41:11; 42:9; 43:2, 21 atd.).

Mimo běžných páskových uch jsou nádoby tohoto typu opatřeny dvakrát (obr. 42:9;

Obr. 41. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

44:11; 45:23; 48:8; 51:8), třikrát (obr. 43:2; 44:6; 63:9) a ve výjimečném případě i šestkrát (obr. 49:11) prožlabenými uchy, což je typické především pro mladší slezskou a platěnickou fázi kultury. Některá ucha nesou středové žebírko (obr. 51:6). Prostor na osudích v bezprostředním okolí uch, především pod nimi, bývá dekorován odlišně od ústřední výzdoby celé nádoby. Jsou zde prosazovány např. důlky (obr. 48:2), ryté krokvce (obr. 49:11; 44:6), kombinace svislých rýh a žlábků (obr. 53:7).

Výše popisované formy nádob jsou jako celek typické pro slezské období lužické kultury (srov. Gedl 1989, 16). Chronologický posun osudí v této fázi, na podkladě jejich provedeního dekoru, víceméně podléhá jistému vývoji (srov. Nekvasil 1970, 16–22). Na počátku slezské fáze (HA2) se v hlubčické podskupině slezské skupiny objevuje první žlábková výzdoba tvořená především svislými nebo mírně kosými žlábkami, doplňovaná důlky a plastickými výčnělky (obr. 45:18; 48:15; 58:4), (srov. Gedl 1989, tab. IV:2; VII:9; IX:1, 11; X:3 atd.; Juchelka – Moravec 2005, 181). Vývoj později směřuje ke změně stylu dekoru, kdy stále pokračuje husté žlábkování, které má však tendenci k mírnému zkosení (obr. 49:19; 61:4), (dle Nekvasil 1970, 18). Přibližně na přelomu stupňů HA2/HB1 se objevují osudí zdobená na bázi hrdla pásem žlábků a na těle nad maximální výdutí do oblouku formovanými žlábkami kombinovanými se svislými, či mírně kosými žlábkami (obr. 40:11; 42:1, 9, 12; 43:2, 17; 44:2, 8; 45:17; 47:1, 2, 16, 18; 48:2, 6; 49:16; 59:7, 10; 61:7; 62:19; 63:6, 9; 65:1, 2), (Gedl 1989, 17; Juchelka – Moravec 2005, 185). Dvojhuché osudí z Malých Hoštic (Juchelka – Moravec 2005, 181) s výzdobou tvořenou širokými žlábkami doplněnými na hrdle šrafovanými trojúhelníky (obr. 58:12) odpovídá svým charakterem plně 4. fázi vývojové linie těchto nádob (Nekvasil 1970, 18). Následují osudí s výrazně bohatší výzdobou (obr. 40:7; 41:11, 16; 42:2; 43:7, 18; 44:6, 11; 45:25; 46:11; 47:5, 15; 48:8; 49:11, 12, 17; 53:7, 10, 11; 61:11), která typologicky odpovídají 5. a 6. fázi vývojové linie osudí dle J. Nekvasila (1970, 18–19) a u nichž sledujeme také celkovou tendenci ke snižování profilu směrem ke dnu (Nekvasil 1970, 19). Na chronologicky nej-

mladších osudích slezské fáze (obr. 39:1; 46:10; 51:6, 8) je patrná tendence ke zjednodušení výzdoby a snaha po nových motivech, která pak vrcholí v platěnickém období, kdy většina těchto nádob ztrácí ucha a výzdoba se redukuje na plastickou přesekávanou lištu situovanou na rozhraní hrdla a těla a plastické výčnělky umístěné hluboko pod maximální výdutí (srov. Juchelka 2006d, 3).

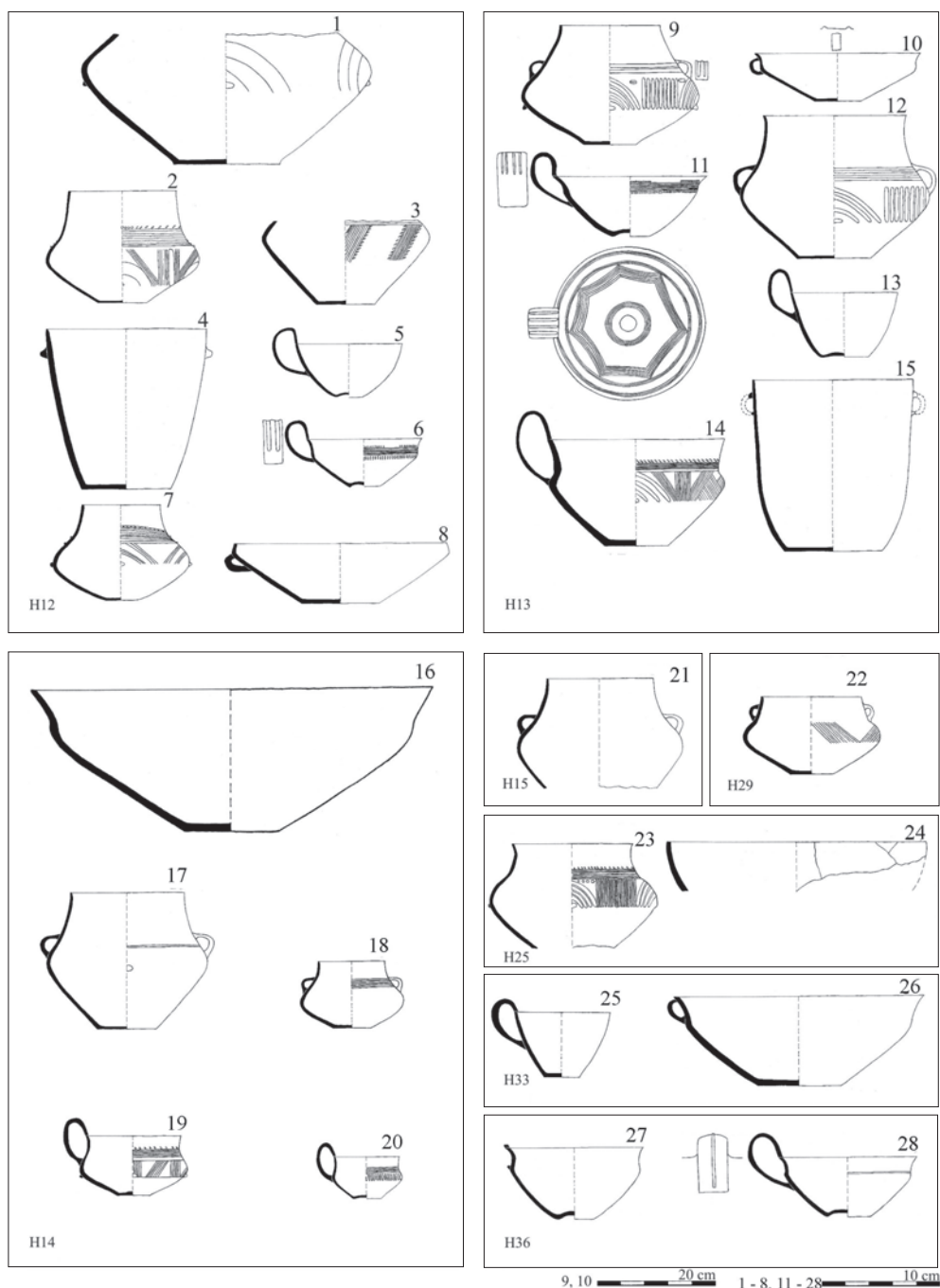
Své místo v rámci keramického inventáře lužické kultury v českém Slezsku zauímají také **bezuchá osudí**. Časnělužické jsou nádoby nesoucí na maximální výdutí nejčastěji čtveřici podélných plastických výčnělků (obr. 51:1, 4; 54:18; 56:5; 57:1; 69:1, 2; 70:8) a osudí s kruhovými plastickými výčnělky (obr. 51:4; 54:11; 64:10; 70:7). Zajímavé je také osudí z hrobu č. 85 na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách (obr. 53:19) s pětici těchto horizontálních výčnělků a jedním kruhovým, situovaným na hranici mezi tělem a hrdlem či bezuché osudí z téhož pohřebiště s atypicky vytaženými laloky na okraji svého ústí (obr. 54:6). Všechny tyto výše zmiňované nádoby jsou dle M. Gedla (1996, 18) charakteristické pro nejstarší fázi lužické kultury slezské skupiny (Kietrz IIa), která je obecně datována na konec II. stupně doby bronzové dle Montelia a na počátek stupně III (dle Gedl 1991b, 21; Gedl 1992, 15). V rámci lužické kultury v českém Slezsku se zdají být pravděpodobně poněkud chronologicky starší mohutnější tvary s výrazně stlačeným profilem, u kterých jejich maximální výduť jednoznačně převyšuje výšku celé nádoby. Takovéto tvary pocházejí z časnělužických hrobových celků z Opavy – Vávrovic (obr. 69:1, 2), z Velkých Hoštic (obr. 70:8, 9) a z nejstarších hrobů z Opavy – Kateřinek (obr. 57:1). O něco mladší jsou naproti tomu méně stlačené tvary s výškou již jednoznačně převyšující rozměr maximální výdutě (např. obr. 52:1; 54:11).

Do lužické fáze jsou datována také nezdobená bezuchá osudí (obr. 53:24; 56:4; 64:8) s kónickým hrdlem a mírně vypouklým tělem s maximální výdutí v polovině výšky nádoby, která se však v mírně pozměněných formách vyskytují také ještě ve IV. periodě doby bronzové (dle Gedl 1991b, 21; Gedl 1992, 15; Gedl 1996, 15).

Rovněž do lužické fáze lze zařadit ostře profilovaná bezuchá osudí (obr. 54:13) s výrazným širokým hrdlem a rozevřeným okrajem. Obdobná nádoba byla nalezena na pohřebišti v Kietrzi (Gedl 1996, tab. II:1) v hrobě č. 1601, datovaném do fáze Kietrz IIb (dle Gedl 1996, 29).

V keramickém inventáři se vyskytují také bezuché nádoby s maximální výdutí zdobenou plastickou přesekávanou (prstovanou) lištou (obr. 49:9; 51:5; 55:2; 69:4; 70:1, 6). Na

rozdíl od okřínů mají tyto nádoby maximální výdut' situovanou nad polovinou své výšky. Tyto keramické tvary jsou v polské literatuře obecně označovány jako vázovité či dvojkónické (dwustozkowe) nádoby (Gedl 1992, 17). Celá řada jich byla nalezena na pohřebišti v Kietrzi (Gedl 1991b, tab. XXXV:3; Gedl 1992, I:18; XLIII:23; XLIV:10; XLVI:3; Gedl 1996:13) a objevily se také na pohřebišti v Přáslavicích (Šabatová – Vitula 2002, tab. 3:12; 6:14). Tyto nádoby jsou typické pro starší období slezské

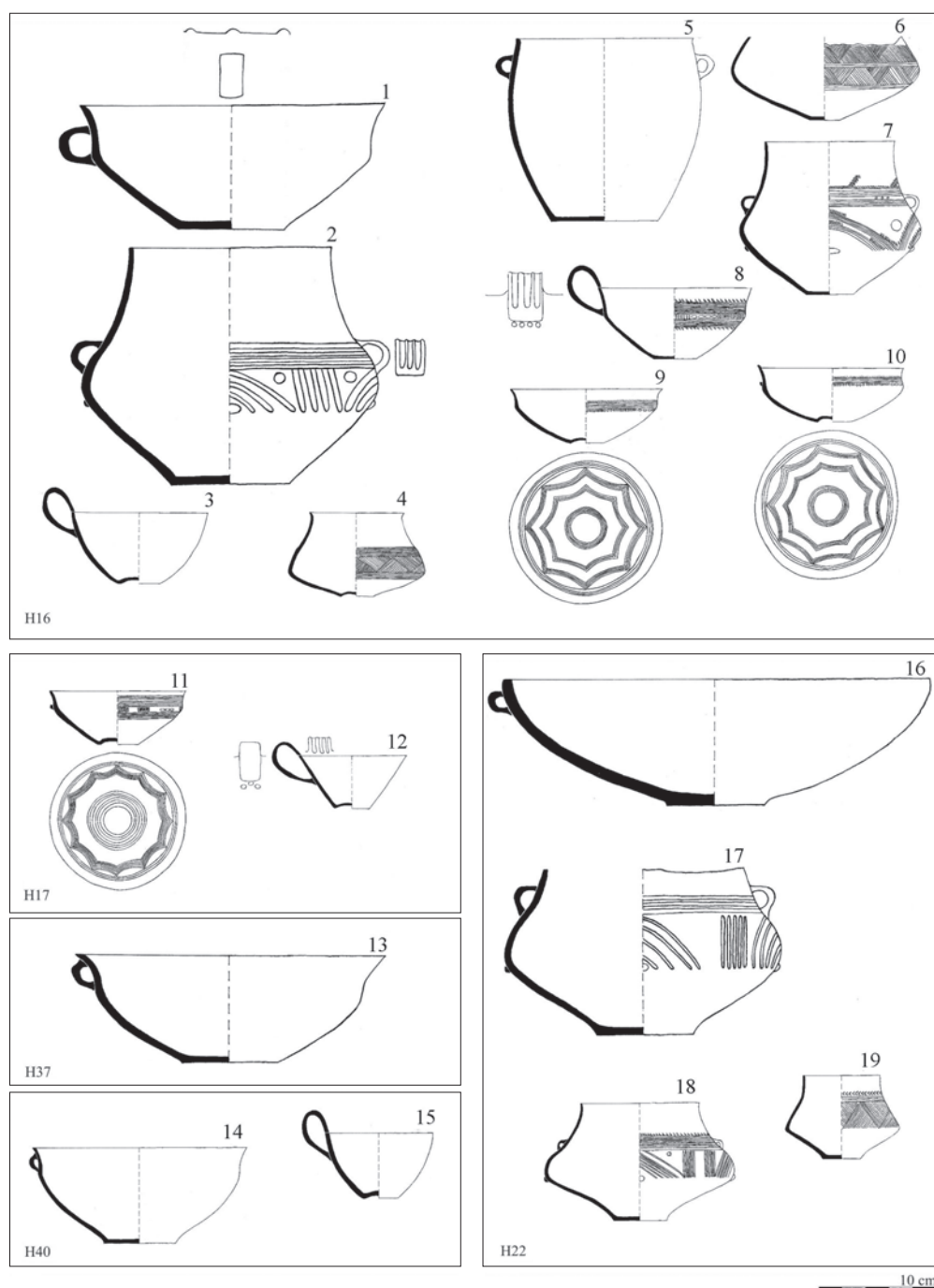
Obr. 42. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

skupiny lužické kultury, zvláště pro její mladší úsek (Kietrz IIc) s tím, že některé se již ojediněle vyskytují i ve fázi Kietrz IIb (obr. 15:2), (dle Gedl 1992, 17).

Bezuché osudí s ostrým stříškovitým lo-
mem na maximální výduti (obr. 69:5), které
se našlo v hrobovém celku č. 6 na pohřebišti
v Opavě – Vávrovicích, náleží k představitel-
ům tvarů, jež se objevují na samém počátku
vývoje lužické kultury v českém Slezsku (Ju-
chelka 2004b, 114).

Do kategorie bezuchých osudí musíme
také zařadit nezdobenou vertikálně pojatou
variantu nádoby z hrobu č. 6 z pohřebiště
v Opavě – Kateřinkách (obr. 41:2) a obdobnou
nádobu (obr. 59:11) z Malých Hoštic (Juchelka
– Moravec 2005, obr. 6:1). K oběma můžeme
nalézt analogie na nedalekém pohřebišti v Ki-
etrzi (Gedl 1989, tab. LXXX:18), a to v hrobo-
vém celku datovaném do fáze Kietrz III.

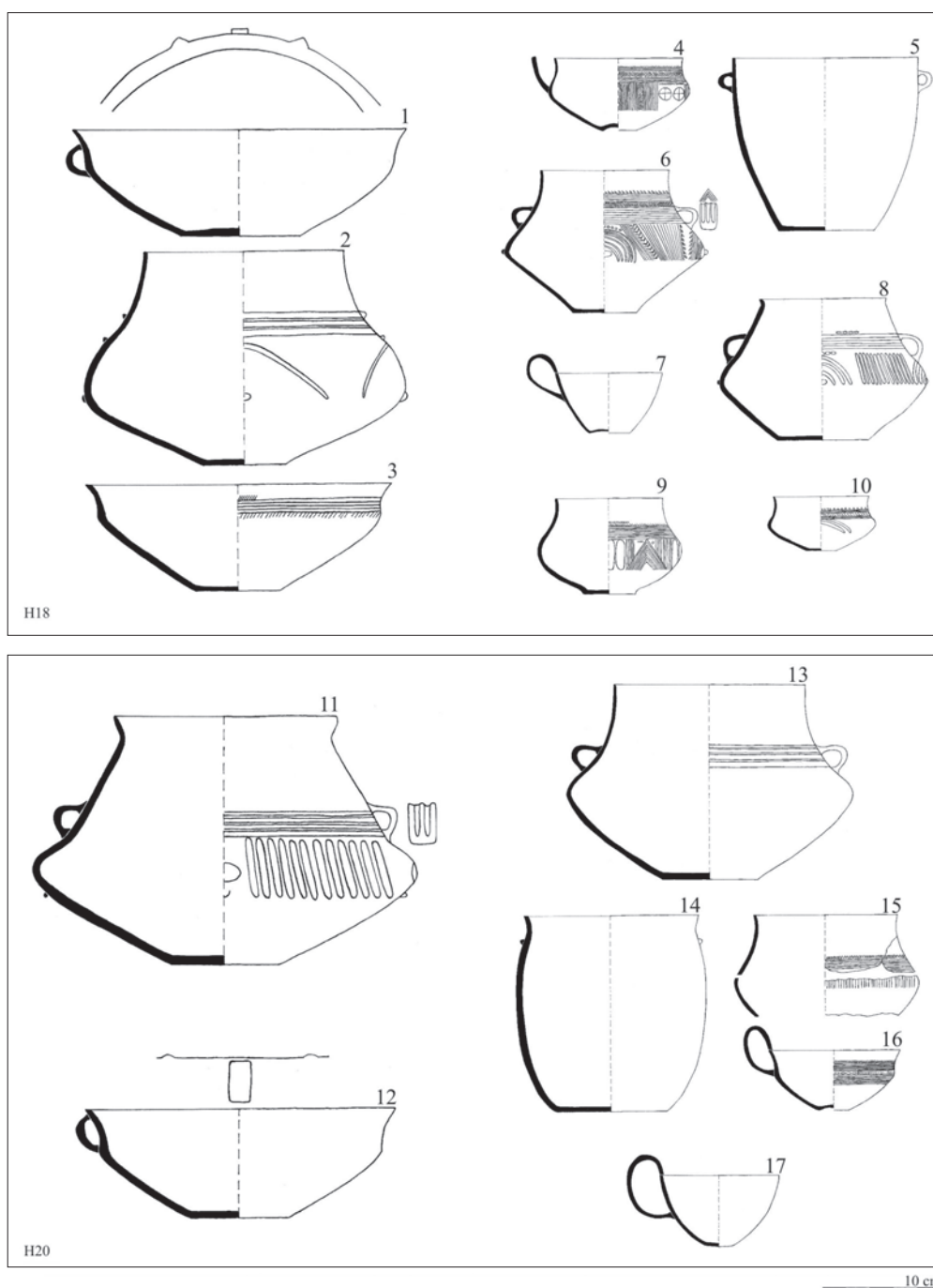
Velké bezuché osudí z hrobu č. 1 z po-
hřebiště v Opavě – Městě (obr. 62:1) by bylo

Obr. 43. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

možno označit také za velkou vázovitou nádobu (Juchelka 2004b, 74–75). Příznačná pro tyto tvary je nápadně vypouklá výduť, skoro válcovitě hrdlo a ploché, ven vyhnuté okraje ústí. M. Gedl (1989, 17–18) považuje tyto tvary za cizí prvek v rámci lužické kultury ve Slezsku a za důkaz ovlivnění z oblasti středodunajských popelnicových polí. Sám jmenovaný datuje tento typ keramického zboží na podkladě analogií z Kietrze do fáze Kietrz III.

Ve slezské fázi se objevují bezuchá osudí s rozvinutým dekorem naprosto totožným s jejich dvojuchými příbuznými. Na počátku (HA2) se uplatňuje jednodušší výzdoba, která je na bázi hrdla tvořena vodorovnými rýhami či žlábkami. Tělo je zdobeno svislými nebo mírně kosými rýhami a maximální výduť nese nejčastěji čtveřici plastických výčnělků (obr. 48:20). Vývojově mladší jsou nádoby s výzdobou tvořenou na bázi hrdla obvodovými rýhami doplněnými shora kratšími, kosými

Obr. 44. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

rýžkami (obr. 42:23). Tělo je v tomto případě opatřeno čtveřicí podkovovitých žlábků, kdy prostor mezi nimi je vyplněn svislými žlábkami a důlky. Typologicky tato nádoba navazuje na 4., resp. 5. fázi vývojové linie osudíček vypracovanou J. Nekvasilem (1970, 23). Do stejného období lze zařadit také bohatě zdobené bezuché osudí z hrobu č. 18 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (obr. 44:9).

Vývojově nejmladším bezuchým osudím na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách je nádoba z hrobu č. 21 (obr. 45:24), na které byla aplikována netypická výzdoba tvořená na spodní části hrdla mírně konkávními žlábkami ukončenými v obdélných plastických výstupcích, nad kterými byly umístěny kruhové důlky. Maximální výduť byla lemována trojicí úzkých podkovovitých žlábků, nad kterými byly umístěny další kruhové důlky. Nádoba svou výzdobou naprosto vybočuje z ustáleného úzu, na který jsme v rámci slezské fáze zvyklí a spíše signalizuje mladší dekorativní tendence. Osudí však svou profilací víceméně odpovídá slezské fázi, kdy se maximální výduť profiluje okolo poloviny výšky nádoby.

Rovněž výrazně mladou slezskou záležitostí je bohatě zdobené osudí z hrobu č. 5 z pohřebiště v Opavě – Městě (obr. 63:1). Tyto formy ještě nejsou vlastní době železné, ale stojí prakticky na jejím počátku (Juchelka 2004b, 78), kdy především aplikace užitého dekoru je výrazně pozdně slezská (srov. Nekvasil 1970, 19).

V platěnickém období jsou na obdobných tvarech preferovány spíše výdutě posunuté nad horní polovinu celkové výšky (srov. hrobové celky z Kietrze – Gedl 1973 a z východních Čech – Vokolek 1999a) a aplikován je ostřejší styl profilu nádob (obr. 71:1, 3, 4, 5, 7) s poněkud strohou výzdobou omezenou na jednoduché linie či plastické výčnělky pod maximální výdutí (Juchelka 2008e, 119–120). Strohost dekoru však není definitivní, neboť se ve starším platěnickém období objevují i výrazně zdobená bezuchá osudí, na kterých je aplikován motiv sluníček v kombinaci s komplikovanou rytou výzdobou (obr. 71:6, 12).

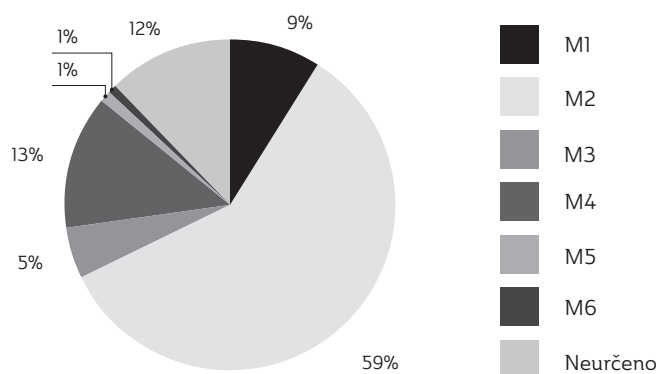
6.2. Mísy

Další, a to velmi početnou, keramickou třídou zastoupenou na pohřebištích lužické kultury v českém Slezsku, jsou mísy (M), (graf 16). Ty lze rozdělit rovněž do několika podtypů (graf 18), v nichž dominují mísy členěné (M2), pak následují mísy se zataženým okrajem (M4), mísy kónické (M1) a mísy půlkulovité (M3). Po dvou zástupcích mají tzv. eliptické mísy (M6) a jedna mísa byla na nožce (M5). Velmi výrazné procento pak náleží k mísám, které nebylo možno blíže typologicky zařadit.

Nejstarší nádobou v celém souboru mís z hrobových celků lužické kultury v českém Slezsku je **mísa na nožce** (obr. 72), která pochází z hrobového celku č. 5 z nekropole v Opavě – Vávrovicích (Wiegandová 1974, 47). Jedná se o tvar, který se objevuje v mladším stupni mohylové kultury (Hrubý 1950, 155) a který přežívá až do stupně BD (Wiegandová 1974, 47). S tímto by korespondoval i názor M. Gedla (1996, 22), který považuje mísy na nožce za typickou formu fáze Kietrz IIa (skloněk BC2 a počátek BD), (srov. Gedl 1992, tab. XLIV/4). Obdobná mísa byla také nalezena v hrobě č. 25 v Přáslavicích, který je datován rovněž do intervalu stupňů BC2 – BC/BD (dle Šabatová – Vitula 2002, tab. 4/15), další analogie můžeme nalézt v Jordanówě (Kleemann 1934, 133) a v Tepliwodě (Jisl 1955, 14, obr. 2/I).

Chronologicky následují **mísy členěné**, které se dle J. Nekvasila (1970, 34) vyvinuly z velkých starolužických mís. Typologicky nejstaršími jsou mísy s výzdobou tvořenou pod maximální výdutí sérií svislých rytých linií (obr. 56:3, 10; 57:13), přesekávanou maximální výdutí (obr. 52:7) nebo členěné mísy s ostrou profilací (obr. 54:14). U posledně jmenovaných pozorujeme postupný posun uch směrem pod okraj (srov. Juchelka – Moravec 2005, 186; Juchelka 2005a, 100–101). Tyto se vyskytují převážně ve III. periodě dělení doby bronzové dle Montelia (Gedl 1996, 21–22). Do stejného období můžeme přiřadit i hluboké členěné mísy (obr. 41:1; 56:2; 70:2).

Zastoupení mís dle jednotlivých typů.

Graf 18.

Ještě na přelom II. a III. periody doby bronzové dle Montelia (srov. Gedl 1996, 21–22; Lasak 2001, 121) lze zařadit mísu z pohřebiště v Malých Hošticích (obr. 58:25), jejíž tělo je zdobeno nepravidelnými rýhami a vodorovným úzkým žlábkem na bázi hrdla, který je doplněn na maximální výduti kratšími svislými rýžkami. Rovněž mísu z hrobu H15K (obr. 61:2), nalezenou na témže pohřebišti, s přesekávanou maximální výduti a ústím vytaženým do dvou laloků, lze dle analogií z nedalekého pohřebiště v Kietrzi (Gedl 1991b, tab. XXVII:2; XLV:5) zařadit do stupně Kietrz IIc. Tato mísa má navíc ucho v rozích opatřeno dvojicí kuželovitých výčnělků, což je prvek, se kterým se setkáváme i na mísách z Kietrze v časnělužickém období (Gedl 1996, LVIII:1).

V následující periodě se členěné mísy vyskytují také (Gedl 1996, 22), ovšem mají plynulejší profilaci a v zásadě jsou nezdobené s uchem pod okrajem (obr. 40:3; 41:10, 13, 21; 42:10, 16, 26; 43:1, 13, 14; 44:12; 45:4, 8, 27, 29; 46:15; 47:13, 20; 48:14; 49:3; 51:12; 52:9, 18; 53:16; 56:17; 57:4, 9, 12; 58:23; 59:12; 60:4, 9; 62:4, 18; 64:5; 65:6, 17; 66:10, 17), i když tu a tam se zdobený exemplář najde (obr. 44:3). Některé z mís mají okraj vertikálně vytažený do trojúhelníkovitého výčnělku (obr. 40:14, 15; 42:10; 43:1; 44:12; 45:27; 48:13, 14; 65:6), který může být i dvojitý (obr. 48:7). Vyskytují se však také horizontálně vytaže-

né typy těchto výčnělků (obr. 44:1; 47:20). Ucha jsou v drtivé většině pásková, jen nádoba z hrobu č. 49 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (obr. 49:21) měla úpravu se středovým žebírkem.

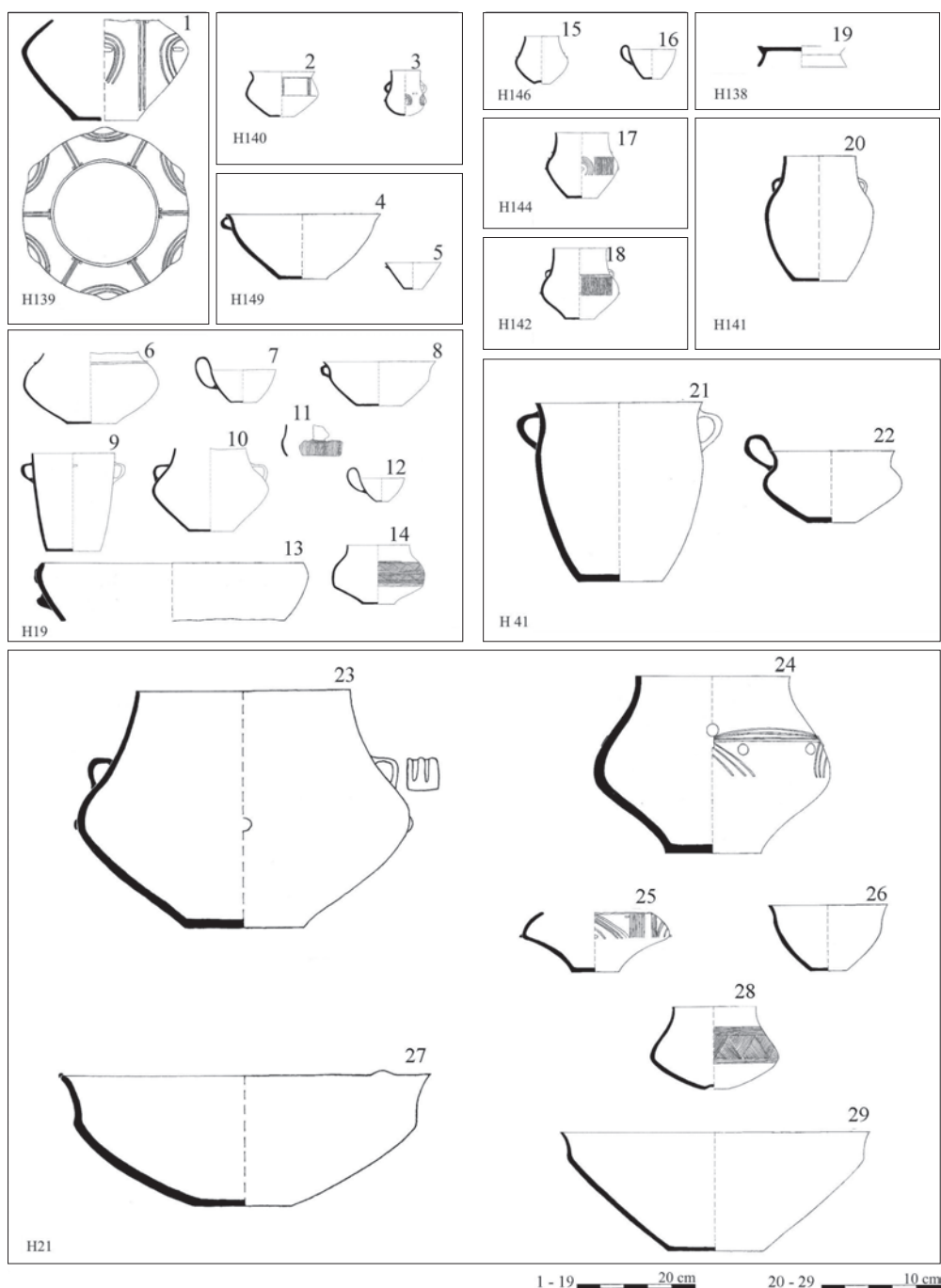
Tendence ke zvyšování profilu členěných mís v závěru slezské fáze (Nekvasil 1970, 35) je patrná na nádobě z hrobu č. 95 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (obr. 54:8). Nápadným faktorem u těchto nádob je plynulá esovitá profilace směrem k relativně úzkému dnu a zásadní absence dekoru.

O něco později než členěné mísy nastupují mísy kónické (obr. 41:19; 49:1, 5; 52:19; 53:5; 54:16; 55:16). Tyto nádoby jsou opatřeny uchy, která se nacházejí buď těsně pod okrajem (obr. 49:1 a 5; 65:12), nebo jsou posunuta níže (obr. 41:19; 52:19). V drtivé většině jsou nezdobené, pouze ojediněle se vyskytuje jednoduchá výzdoba, tvořená sérií svislých rýh pokrývajících celý vnější povrch (obr. 54:16; 65:12). Někdy bývá okraj vytažen do trojúhelníkovitých výčnělků (obr. 56:14). Dle M. Gedla (1989, 19) jsou tyto mísy typické pro IV. periodu dělení doby bronzové dle Montelia, ovšem hojně se vyskytují jak dříve, tak i později. J. Nekvasil (1970, 36) považuje kónické mísy za běžnou a početnou keramiku starołužického období. Ve slezské fázi se setkáváme především s mísami menšího provedení. Ve stupních HB2 a HB3 se nevyskytují prakticky vůbec (Nekvasil 1970, 36).

Blíže chronologicky nezařaditelné jsou keramické tvary označované jako **půlkulovité misky** (Gedl 1989, 19). Tyto nádoby mají ucha buď vycházející z okraje (obr. 53:12), nebo situovaná pod ním (obr. 43:16; 65:5), nacházejí se však i bezuché tvary. Vesměs jsou tyto misky nezdobené, ale např. nádoba z hrobu č. 85 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (obr. 53:20) byla v horní polovině své výšky opatřena přesekávanou plastickou lištou. Některé půlkulovité misky mají okraj vytažený do trojúhelní-

kovitých výčnělků (obr. 53:12; 66:7). Jak jsem již výše předeslal, jejich časové zařazení je velmi variabilní. Objevují se prakticky v celém vývoji lužické kultury včetně halštatského období (Gedl 1989, 19).

Tvarově velmi zajímavé jsou tzv. **eliptické misky** (obr. 46:5; 48:1). Jedná se o mísovitě nádoby mohutných rozměrů s eliptickým ústím, které bývají opatřeny dvojicí protilehlých uch s horizontálním otvorem. Zesílený okraj bývá v některých případech zdoben

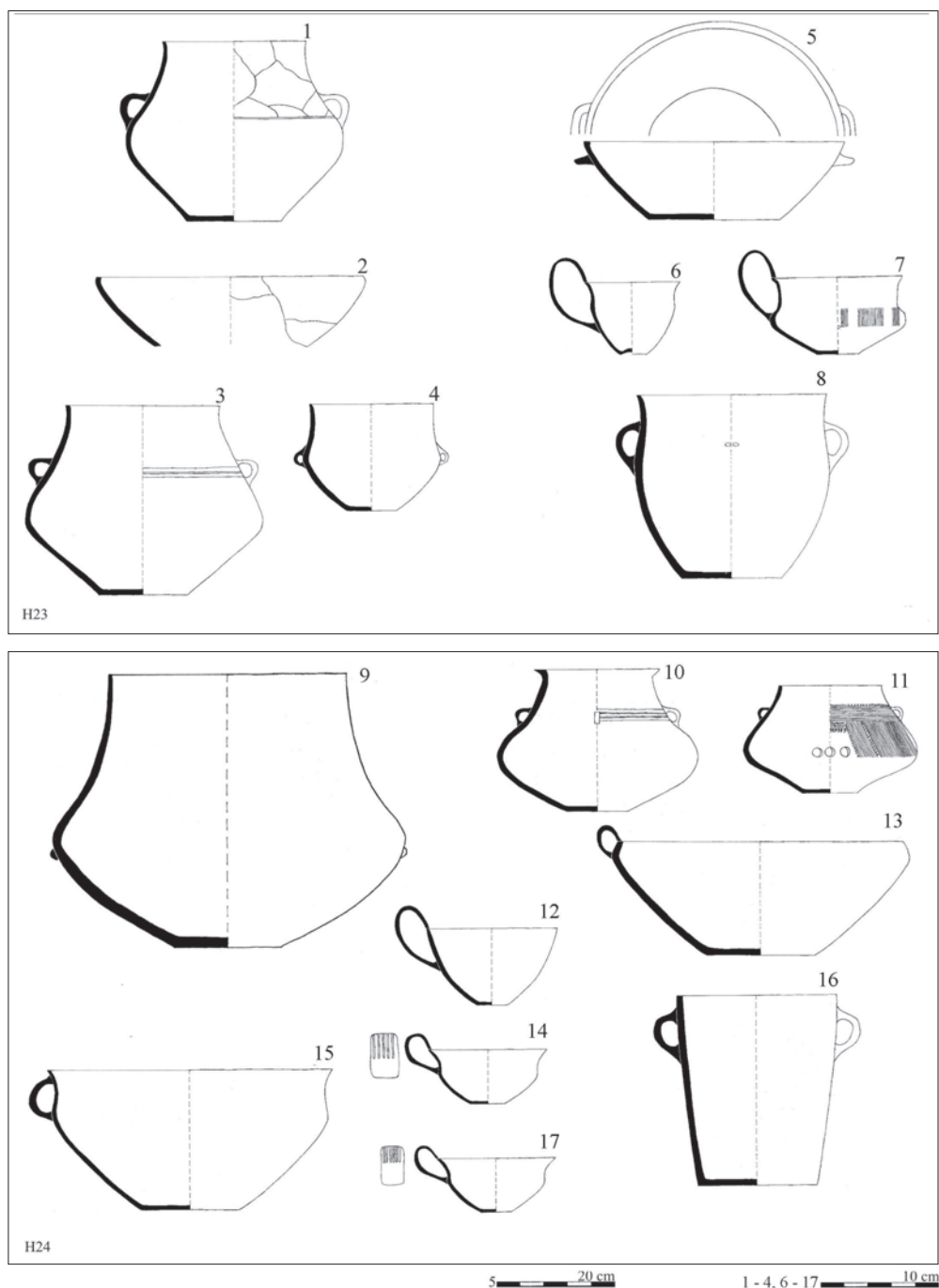

Obr. 45. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

tordováním (obr. 48:1). S eliptickými mísami různých rozměrů a druhů uch se v lužické kultuře setkáváme již v nejstarším období jejího vývoje (Šabatová – Vitula 2002, tab. 7:4). Vyskytují se také ve slezské fázi (Gedl 1989, tab. IV:8) a tvarově analogické nádoby se také objevují i ve starším období platěnické fáze (HC), (Gedl 1973, tab. XXXV:14).

Své místo v keramickém inventáři lužické kultury v českém Slezsku zauímají také mísy se **zataženým okrajem**. Tyto bývají

opatřeny jedním uchem, jež bývá vytaženo z okraje (obr. 40:9; 58:6), nebo je situováno pod ním (obr. 65:7), či okraj převyšuje (obr. 46:13; 47:3; 63:14; 64:2). Ucha jsou rovněž situována pod ústím na maximální výduti (obr. 42:8; 45:13). Vyskytují se také nádoby s tordovaným povrchem a okrajem vytaženým do trojúhelníkovitého výčnělku (obr. 53:6; 64:2), nebo s okrajem vytaženým do čtyřech vodorovných laloků (obr. 39:8). Setkat se u nich můžeme také s vnitřní výzdobou (obr. 48:3;

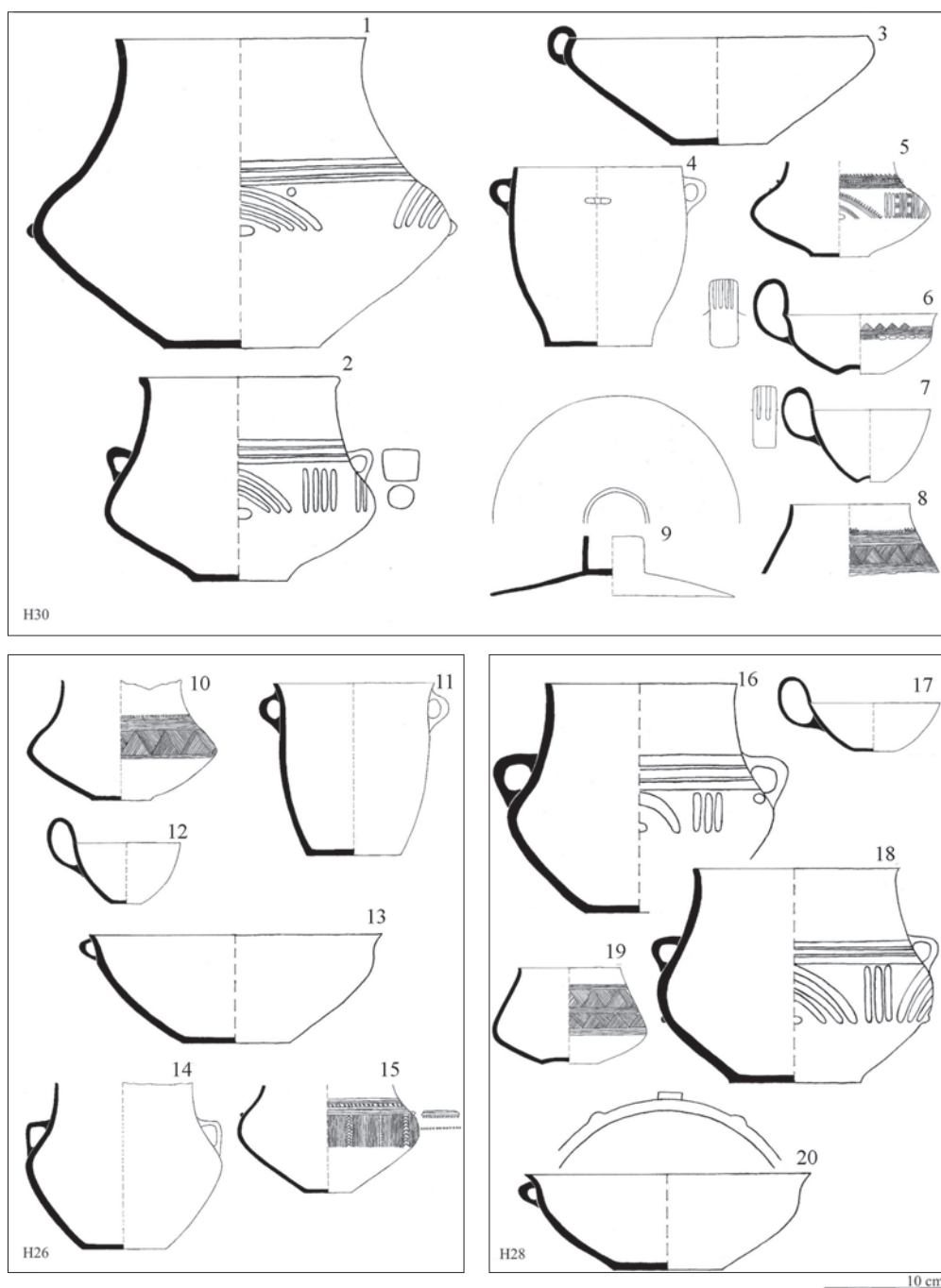

Obr. 46. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

71:14). Rovněž u těchto nádob není datace příliš jednoznačná, byť je někteří badatelé zcela automaticky datují zásadně do halštatských stupňů. Tam také sledujeme největší procento jejich výskytu (srov. Gedl 1989, 19; Juchelka 2005a, 101), ovšem s mísami se zatazeným okrajem se v rámci lužické kultury nezřídka setkáváme již od nejstaršího stupně (srov. Gedl 1992, tab. XL:18; Juchelka 2005b, 254; Juchelka – Moravec 2005, 181).

6.3. Šálky

Další velmi početnou skupinu keramických nádob na pohřebištích lužické kultury v českém Slezsku tvoří šálky (S), (graf 16). Nejčastěji (graf 19) se objevovaly šálky členěné (S2), následované šálky půlkulovitými (S3) a šálky kónickými (S1). Výrazné procento pak představovaly zlomky těchto nádobek, u kterých nebylo možno určit jejich bližší typologické zařazení.

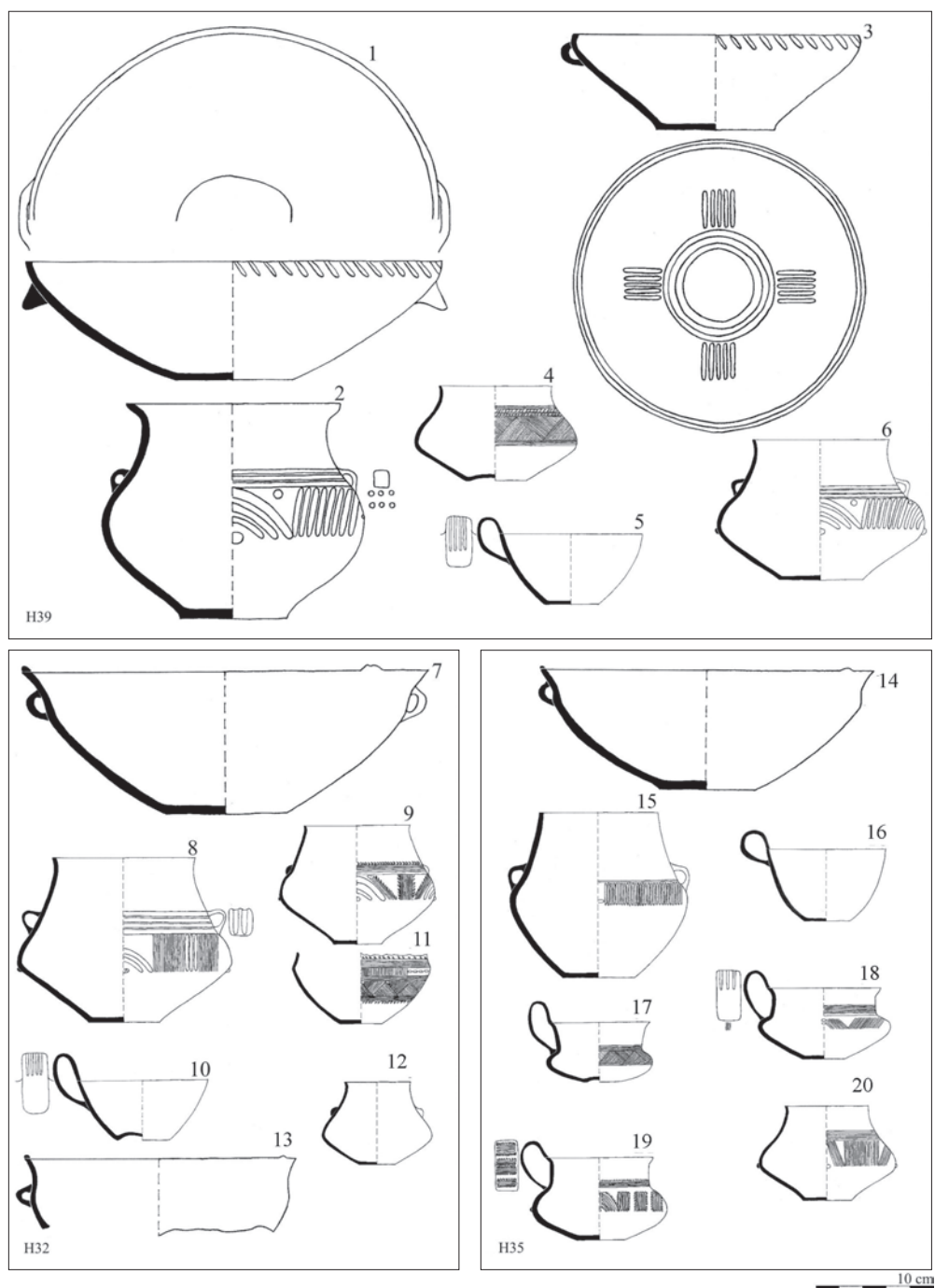

Obr. 47. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

Nejpočetněji jsou tedy zastoupeny **členěné varianty**. Vůbec nejstarším šálkem v rámci lužické kultury v českém Slezsku (obr. 50), který odpovídá této skupině, je zdobená varianta z mohyly M2 z pohřebiště v Hněvošicích (Juchelka 2007a, 128). Tento by měl odpovídat ještě mohylovo – lužickému horizontu z přelomu stupňů BC2/BD (Juchelka 2007a, 129). Staré jsou také ostře profilované časně lužické nezdobené nádoby (obr. 39:3, 7; 41:3; 42:27; 45:22; 52:5, 8; 54:2; 55:II–I3; 58:14; 59:16), které

se vyskytovaly již ve II. periodě doby bronzové (Gedl 1989, 20). Jejich zdobené varianty nesou v tomto období také jednoduchý dekor složený z rytých linií (obr. 45:2), nebo jsou na maximální výdutí opatřeny kratšími širokými rýhami. Vyskytuje se také hustá svislá rýhovaná výzdoba těla pod maximální výdutí (více v Gedl 1996, 23).

O něco mladší jsou decentněji provedené nezdobené šálky s mírně esovitým profilem, jež začínají svůj výskyt ve slezské fázi (obr.

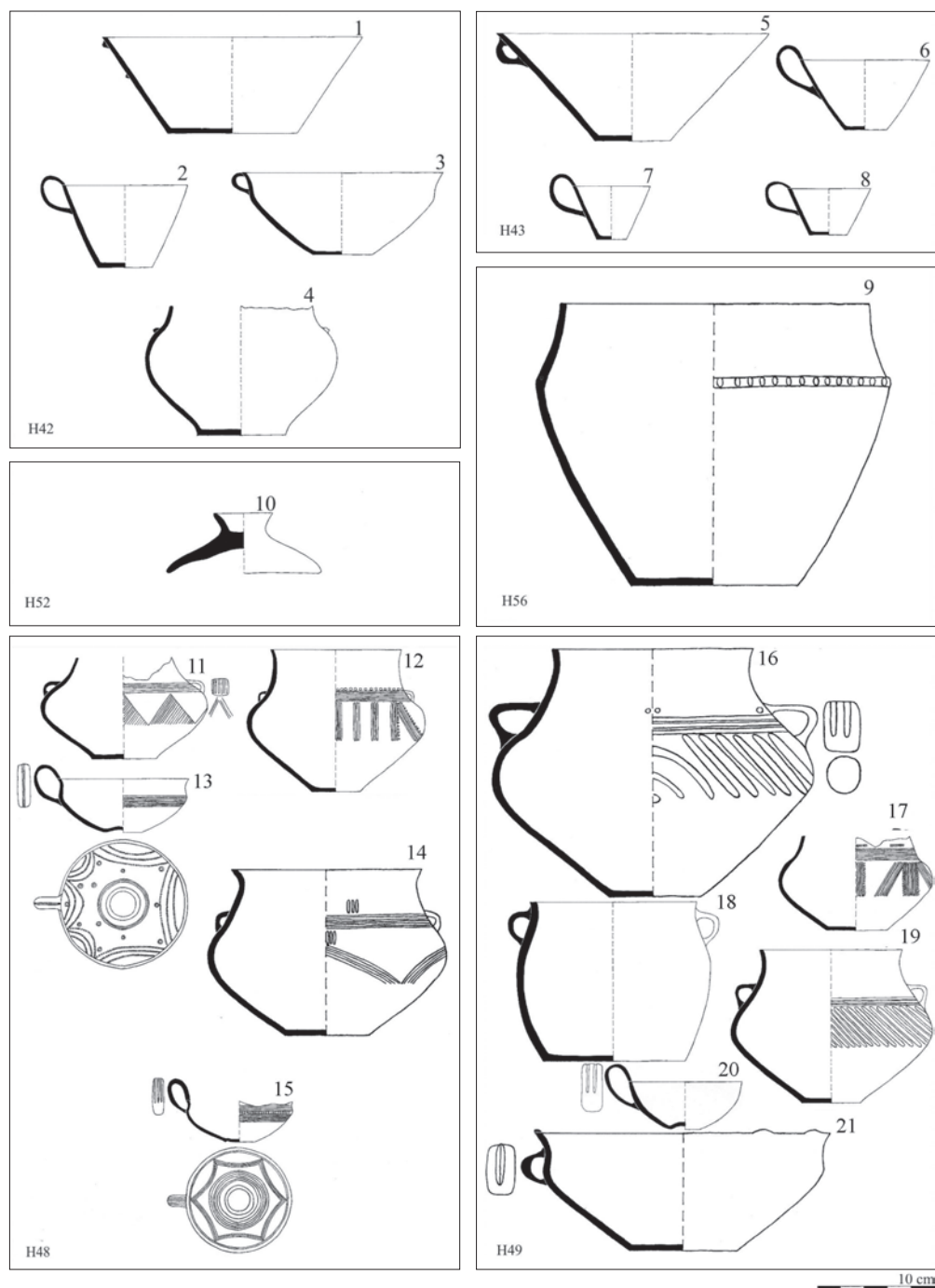

Obr. 48. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

45:26; 46:6; 53:8; 58:11; 62:7). Členěné šálky tohoto charakteru se však objevují v celém průběhu lužické kultury a tudíž nejsou zcela vhodným chronologickým vodítkem (Gedl 1989, 20; Juchelka – Moravec 2005, 188).

Zdobené varianty s dekorem soustředěným na vnějším povrchu nádoby začínají svůj masivnější nástup až od počátku slezské fáze, kdy se uplatňují nejdříve jednoduché obvodové svazky rýh (obr. 42:28; 58:15),

(Nekvasil 1970, 29; Juchelka – Moravec 2005, 181; Juchelka 2005a, 101). K těm se postupně přidává další triviální prvek výzdoby v podobě tzv. třásní (obr. 42:6; 62:21). Celý vývoj dekoru členěných šálek v dalším zrání lužické kultury směřuje k výrazné variabilitě (srov. Nekvasil 1970, obr. 3), kdy sledujeme širokou škálu výzdobných motivů (obr. 40:1, 10; 41:6, 7; 42:14, 19; 43:8; 44:4, 10, 16; 46:7; 47:6; 48:17–19; 63:7; 65:3; 66:3; 68:9, 11). Od

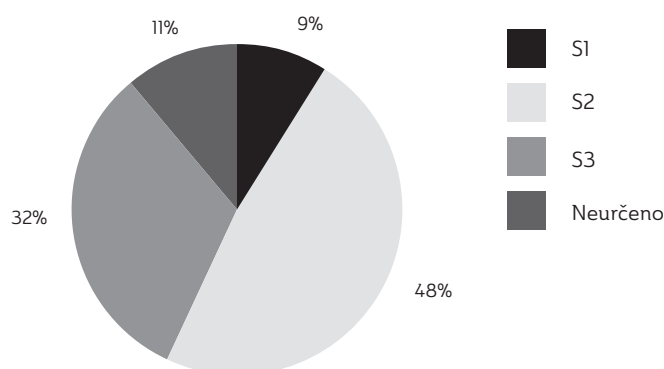
Obr. 49. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

slezské fáze se vyskytují rovněž nezdobené varianty členěných šálek, které mají prožlabovaná ucha (obr. 46:14, 17). Prožlabení uch se uplatňuje také na zdobených variantách (obr. 42:11; 43:8 atd.), setkat se můžeme rovněž s uchem se středovým žebírkem (obr. 42:28). V platěnickém období se objevují ostře profilované šálky (obr. 71:2) s výrazně redukovanou a jednoduchou výzdobou situovanou na ploše hrdla nádoby.

styl sestavený ze série kruhových rýh soustředěných kolem vypouklého dna a jednoho excentricky umístěného tzv. žlábkového kolečka.

V hrobových celcích lužické kultury v českém Slezsku se nacházely také kónické šálky. Prakticky drtivá většina z nich je nezdobená (obr. 40:5; 41:4; 42:25; 45:5; 49:2, 6, 7, 8; 53:2; 57:3; 58:3, 10; 59:17; 62:2; 65:9, 15, 16; 67:5, 6), pouze ojediněle se vyskytne jednoduchý dekor pod uchem, které samotné mohlo být i několi-

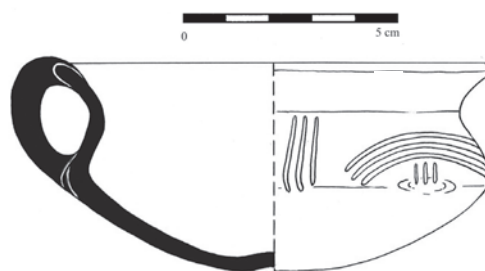
Zastoupení šálek dle jednotlivých typů.

Graf 19.

Některé členěné šálky jsou na svém vnitřním povrchu zdobeny. I v tomto případě lze postihnout určitý fázový vývoj dekoru (Nekvasil 1970, 48–51). Typologicky nejstaršími, na podkladě dělení J. Nekvasila náležejícími I. fázi kruhové výzdoby (1970, 49), jsou šálky, které mají vnitřní výzdobu složenou ze základních kružnic obíhajících vypoulený střed, nad kterým je zavěšen svazek obloukovitých rýh (obr. 42:11; 43:11; 49:15; 63:5). Další šálky (obr. 43:9, 10) patří, dle stylu provedení dekoru, již do druhé fáze vývoje (dle Nekvasil 1970, 49), kdy dochází k rozdělení jednoduchého nad středem zavěšeného svazku obloukovitých rýh do dvou. Ke konci slezské fáze se objevuje nový výzdobný prvek v podobě drobných pupíčků vytvářejících zavěšené obloučky (obr. 49:13), (srov. Nekvasil 1970, obr. 7:28; 8:7). Vývojově mladší jsou pak členěné šálky (obr. 51:9), náležící k VI. fázi tzv. kruhové výzdoby vypracované J. Nekvasilem (1970, 50–51). Typický je pro ně

krát prožlabené (obr. 43:12). Na konci jejich vývoje se také objevuje vnitřní výzdoba (Nekvasil 1970, 32). Dle J. Nekvasila (1970, 32) se typické kónické tvary objevují v lužické fázi a pouze na počátku slezské fáze (srov. Juchelka 2005a, 101). Naproti tomu M. Gedl (1989, 20) na podkladě výzkumu na pohřebišti v Kietrzy je považuje za typické představitele IV. periody dělení doby bronzové dle Montelia. Sám však připouští

Obr. 50. Hněvošice, pohřebiště, mohyla M2. Keramický šálek.

jejich výskyt již v lužické fázi (Gedl 1996, 24) s tím, že v mladším vývoji kultury se objevují již jen sporadicky (srov. Juchelka 2005b, 253). U těchto tvarů je určitým chronologickým ukazatelem postavení jejich uch (dle Nekvasil 1970, 32). Na počátku slezské fáze lze upozorovat, že jsou poměrně nízko vyzdviženy nad okraj. Postupně se však jejich převýšení zvýrazňuje. Toto hledisko však není příliš průkazné a nelze ho vždy jednoznačně aplikovat.

Půlkulovité šálky se dle J. Nekvasila (1970, 32) vyvinuly z kónických nádobek. Jejich užití je spojováno se IV. periodou doby bronzové, ovšem masivnější nástup shledáváme až od V. periody (srov. Gedl 1989, 20; Lasak 2001, 204; Juchelka – Moravec 2005, 181, 187). Na pohřebištích lužické kultury v českém Slezsku se nacházely většinou nezdobené formy (obr. 39:6; 40:8; 41:12, 14; 42:5, 13; 43:3, 15; 44:7, 17; 45:7, 12, 16; 46:12; 47:12, 17; 48:16; 51:10; 57:7, 8; 60:7; 62:12, 13, 16, 22; 68:1), ojediněle s okrajem vytaženým do trojúhelníkovitých výčnělků (obr. 40:6; 52:10; 68:2, 4), drobným důlkem situovaným pod uchem (obr. 59:5), nebo na protější části výdutě (obr. 61:9), či s kruhovým otvorem ve stěně, jež nahrazoval ucho (obr. 40:6). Pouze z pohřebiště v Opavě – Malých Hošticích pochází bohatě zdobený šálek (obr. 58:5) s rytým dekorem na vnější straně v podobě linií a drobných kruhů. Velmi často mají tyto půlkulovité formy prožlabená ucha, ať již dvakrát (obr. 40:16; 47:7; 49:20), třikrát (obr. 53:13; 62:11; 63:3) nebo čtyřikrát (obr. 48:5, 10). Zajímavou úpravu ucha má šálek z pohřebiště v Opavě – Slavkově. To je zde trojhranné (obr. 67:3), což je úprava typická pro V. periodu doby bronzové (Gedl 1989, 20; Vokolek 1999a, tab. 1:14). S něčím obdobným se můžeme setkat rovněž na pohřebišti v Kietrzi (Gedl 1989, tab. XXXVIII:5). Rovněž atypické, tentokrát však čtyřhranné ucho, měl zase nízký půlkulovitý šálek z pohřebiště v Krnově – Opavském předměstí (obr. 68:8).

Některé z výše uvedených šálek měly dno vtlačeno dovnitř. V tomto případě se prakticky nejedná o výzdobu, ale o technický prvek. Většina šálek byla totiž opatřena velmi masivním a v mnoha případech také výrazně okraj převyšujícím uchem, které snižovalo celkovou

stabilitu nádoby. Z tohoto důvodu bylo tedy těžiště dna posunuto výše od její báze, čímž došlo alespoň k částečné stabilizaci nádoby.

6.4. Okříny a kulovité nádoby

Okřín (K) je především v lužické fázi velmi typickou a hojně se vyskytující nádobou (graf 16), jež byla na pohřebištích často využívána jako urna (Nekvasil 1970, 39). Tyto nádoby jsou vesměs nezdobené (obr. 54:7; 55:5; 58:8, 7), nebo jen velmi stroze. Nejčastěji se objevuje přesekávaná či prstovaná maximální výduť (obr. 52:6; 54:15, 17, 19; 59:1; 61:1; 69:7), někdy v kombinaci s plastickými výčnělky (obr. 56:15), nebo se sérií svislých rýh ve spodní polovině těla (obr. 51:11).

Okříny se v hlubčické podskupině slezské skupiny začínají pozvolna objevovat ve stupni Kietrz IIb, pro něž jsou typické ty s přesekávanou maximální výduť (Gedl 1991b, 22).

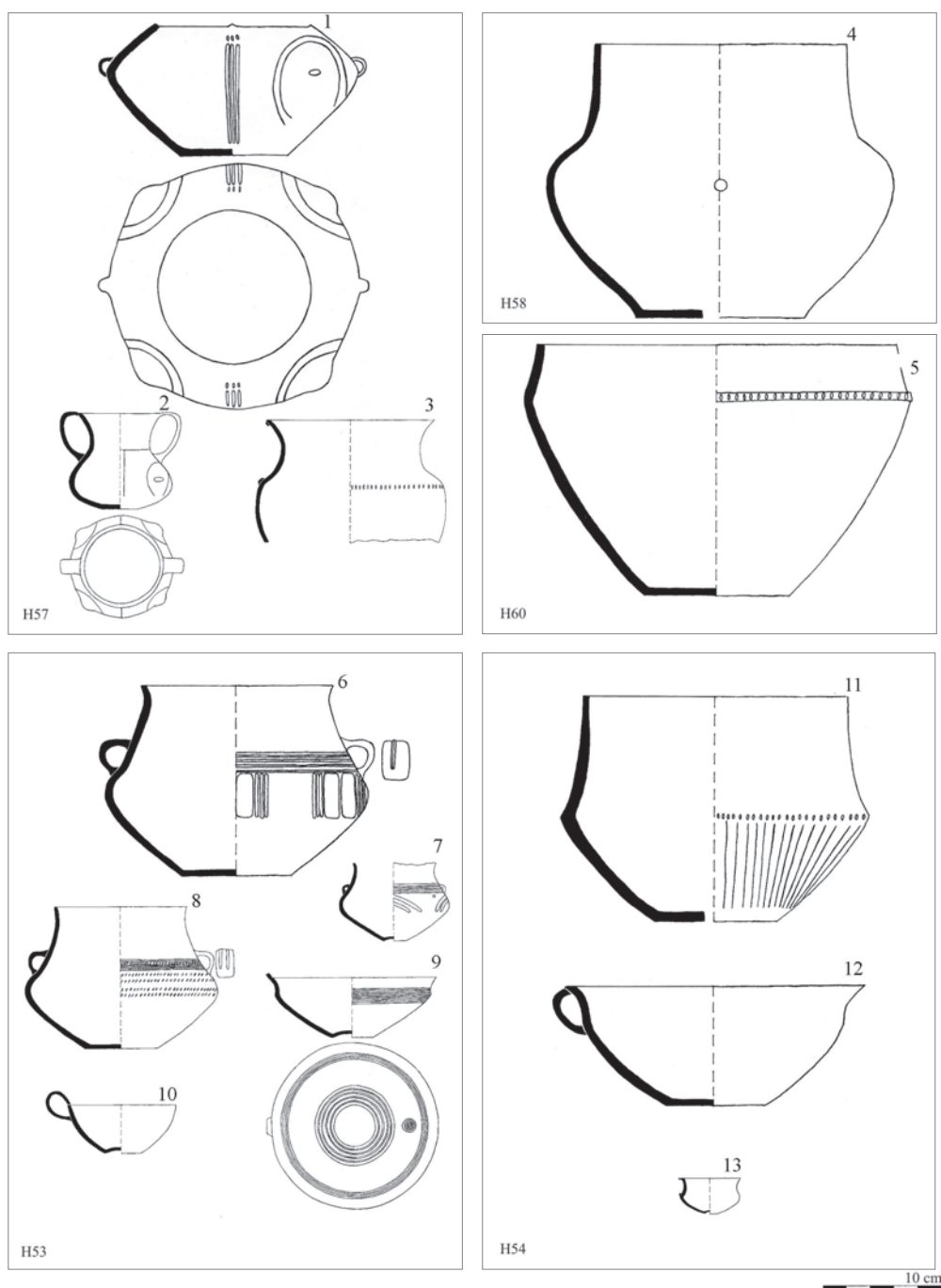
Na počátku slezské fáze se objevují ještě staré dvojkónické nádoby, na kterých se již začíná aplikovat trojúhelníkovitá výzdoba (Juchelka 2005a, 101).

Od fáze Kietrz III se setkáváme s okříny menších rozměrů (obr. 65:14) a výrazně zaoblenějších tvarů, kdy se uplatňuje nejprve složitější výzdoba tvořená svazky obvodových rýh (Gedl 1989, 16; Lasak 2001, tab. 12, 13, 14) v kombinaci s tzv. šrafovanými trojúhelníky (obr. 43:4, 6; 47:19; 62:6; 65:13). Tento základní prvek je doplňován i dalšími drobnějšími výzdobnými motivy, jako jsou např. třásně (obr. 47:10) nebo kratší kosé rýžky (obr. 45:14; 47:8; 48:4). Zajímavý je pak drobný okřín opatřený nožkou (obr. 66:12) pocházející z prostoru pohřebiště v Opavě – Slavkově s výzdobou tvořenou krokvicemi vytvářejícími plně trojúhelníky, jež jsou na základně doplněny obvodovými rýhami. I tento okřín lze dle analogií především dekoru zařadit do stupně Kietrz III (srov. Juchelka 2005a, 101).

Okříny jako takové končí svůj vývoj ještě před samotným koncem slezské fáze (Nekvasil 1970, 39), kdy se především menší

formy postupně transformovaly do tzv. kulovitých nádobek (Nekvasil 1970, 26). Právě přechodnou formu mezi okřínem a **kulovitou nádobkou** (V) představuje tvar z hrobu č. 10 z pohřebiště v Opavě – Městě (obr. 64:3). Na tomto nádobí sledujeme postupné zaoblování tvarů a přechod ke kulovitým formám typickým pro tuto keramickou třídu. Rovněž motiv výzdoby, tvořený dvojicí pásů šrafovaných trojúhelníků doplněných svazky vodorovných linií a drobných šikmých záseků, plně odpoví

vídá typologickému vývoji kulovitých nádobek přelomu 2. a 3. fáze dle J. Nekvasila (Nekvasil 1970, 26–29, obr. 2:23, 24). Obdobný tvar byl nalezen rovněž na pohřebišti ve Vlachovicích v hrobě č. 134 (Dohnal 1977, 156, obr. 866) a na pohřebišti v Kietrzi v hrobě č. 1105, který je datován do V. periody dělení doby bronzové dle Montelia (Gardawski – Rajewski (eds.) 1979, tab. XVI/11). Tyto tvary byly rovněž sledovány na pohřebišti Nivky u Slatinek, a to v hrobech 6, 47 a 45, které A. Gottwald

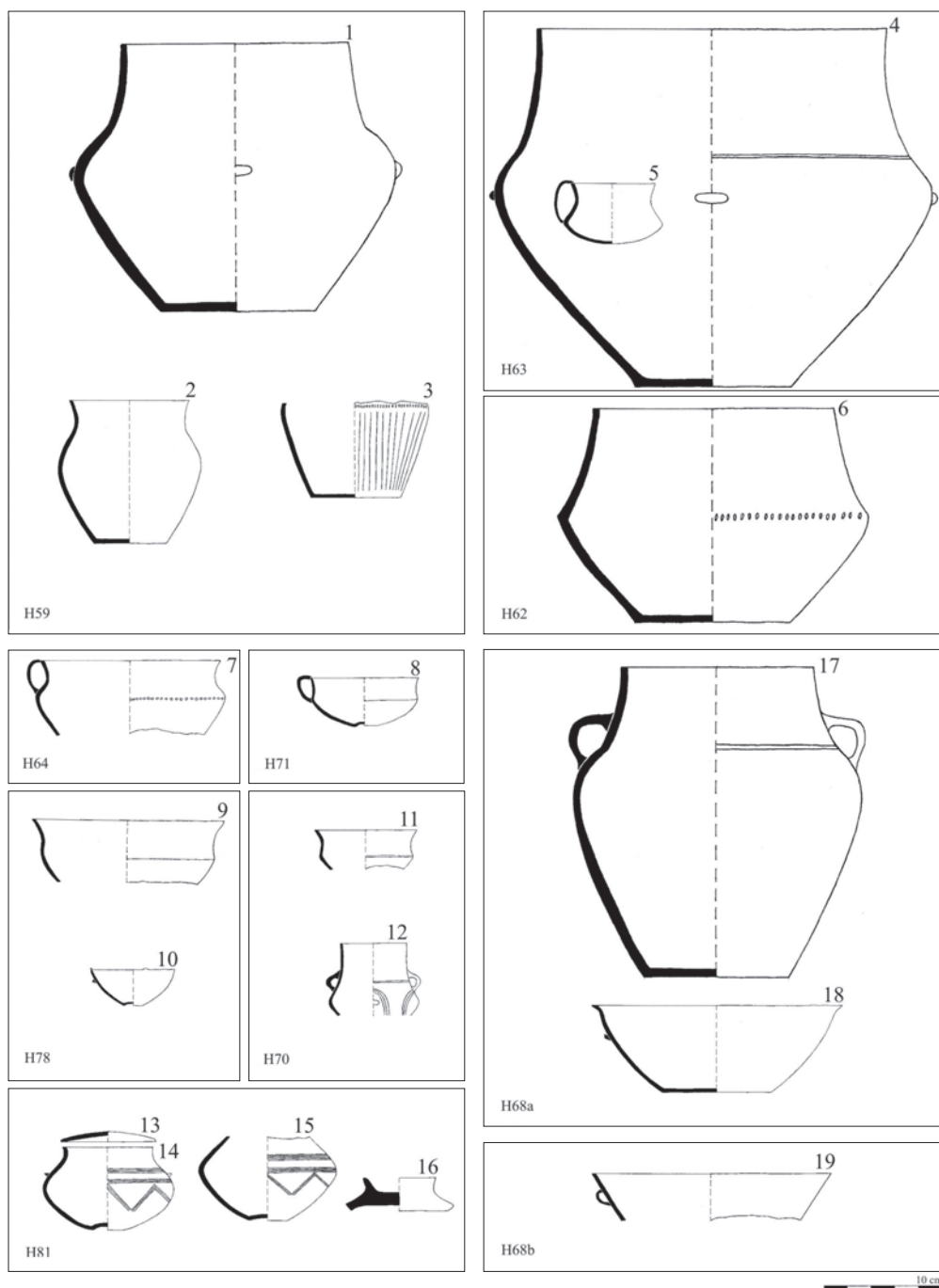

Obr. 51. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

(1935, 19, obr. III/ 11, 15, 17) datuje do slezského období kultury lužických popelnicových polí. Obdobné tvary se však vyskytují i na počátku halštatu (srov. Krawczyk 2001, obr. 5/I). Forma z Opavy – Města se jeví jako vývojově starší a rámcově by odpovídala spíše fázi HB1 či HB2 (dle Nekvasil 1970, 26–29, 92).

Nádobka z hrobu č. 7 z pohřebiště v Opavě – Malých Hošticích, která svým vzhledem kolísá někde mezi osudíčkem a kulovitou nádobkou, je velmi zvláštní, neboť prakticky

nemá dno (obr. 60:2). Spodní část nádoby je konvexně zaoblenu. Výzdoba na hrdle je tvořena sériemi rytých svislých linií s bází doplněnou orámovanou klikátkou. Nádobku, která má vně zakulacené dno, se podařilo objevit také na pohřebišti v Domamyslicích v hrobě č. 125 (Nekvasil 1970, obr. 5/12) a na pohřebišti Horka v hrobě B/1 (Nekvasil 1970, obr. 6/5). Domamyslický i horkovský exemplář odpovídá stupni 7/8 dle vývojové linie kulovitých nádobek (Nekvasil 1970, 56, 58).

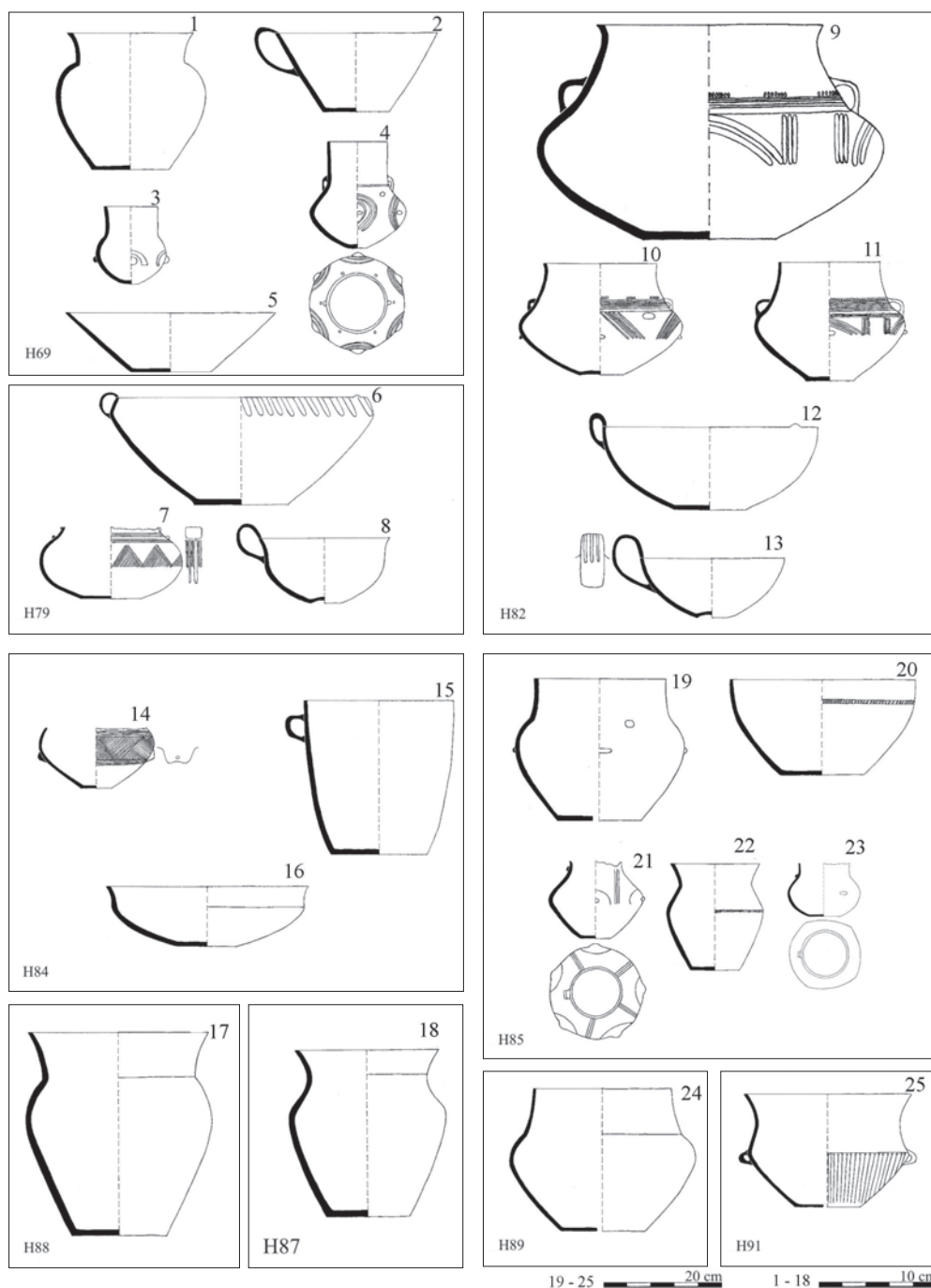

Obr. 52. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

6.5. Nádoby vejčitého tvaru

Pro časně lužické období (počínaje fází Kietrz IIa) jsou typické esovitě profilované bezúche nádoby (Gedl 1996, 20–21; Gedl 2003, 386), které označujeme jako **nádoby vejčitého tvaru** (J). Jejich zastoupení v rámci hrobových celků lužické kultury v českém Slezsku není nijak výrazné, neboť se jich zde objevuje pouze 13 (graf 16). V hrobech

jsou používány jakožto popelnice, ale rovněž jako průvodní keramika. V drtivé většině byly nezdobené (obr. 52:2; 53:1, 17, 18; 54:1, 4, 5; 57:2; 69:3), ve výjimečných případech nesla jejich maximální výduť dekor složený ze série krátkých svislých rýžek (obr. 53:22). Vývoj vejčitých nádob končí s nástupem slezské fáze, kdy se tyto tvary přidáním dvojice protilehlých uch transformovaly do nádob označovaných jako látka.

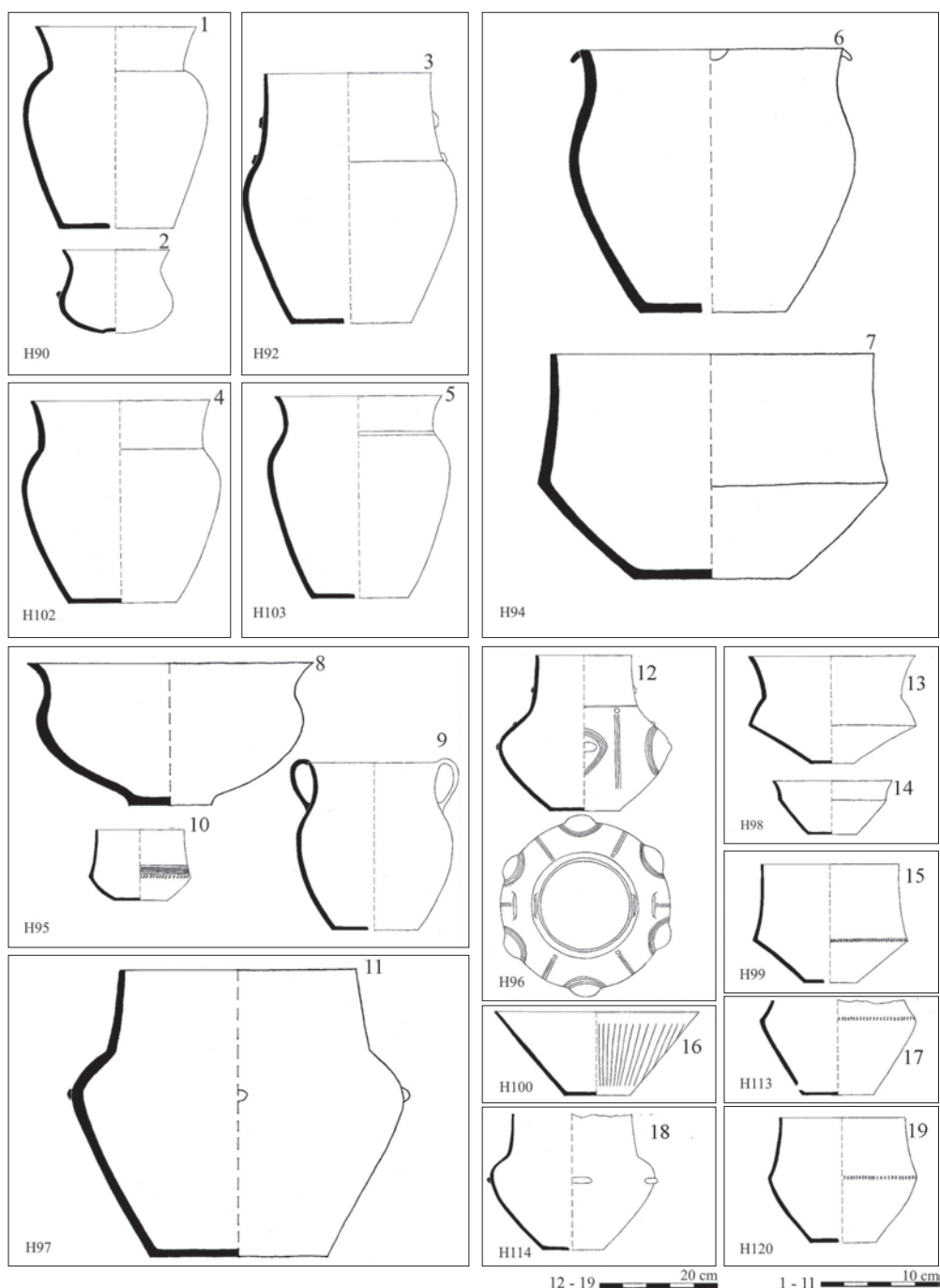

Obr. 53. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

6.6. Látky

Látky (L) tvořily čtvrtou nejčastěji zastoupenou keramickou třídu na pohřebištích lužické kultury v českém Slezsku (srov. 16). Jednalo se o nádoby vyráběné z hrubozrnného materiálu s drsným neupravovaným povrchem, které mohly také sloužit jako popelnice (Nekvasil 1970, 37–38). Velmi často byly překryty pokličkou. Zevrubně můžeme rozlišit dva

druhy. Prvním jsou látky s uchy, jež vycházely přímo z okraje (obr. 54:9; 56:11; 58:1; 65:4; 67:1). Na podkladě tohoto znaku je M. Gedl (1989, 18) vkládá do IV. periody doby bronzové (srov. Juchelka – Moravec 2005, 181; Juchelka 2005a, 101). Druhým typem jsou látky s uchy umístěnými pod okrajem (obr. 40:4; 41:15; 42:15; 43:5; 44:5, 14; 45:21; 47:11; 49:18; 58:2; 61:10; 62:8; 63:2, 16; 67:2, 4), které se vyskytovaly ve IV., ale i v V. periodě doby bronzové dle Montelia (Gedl 1989, 18).

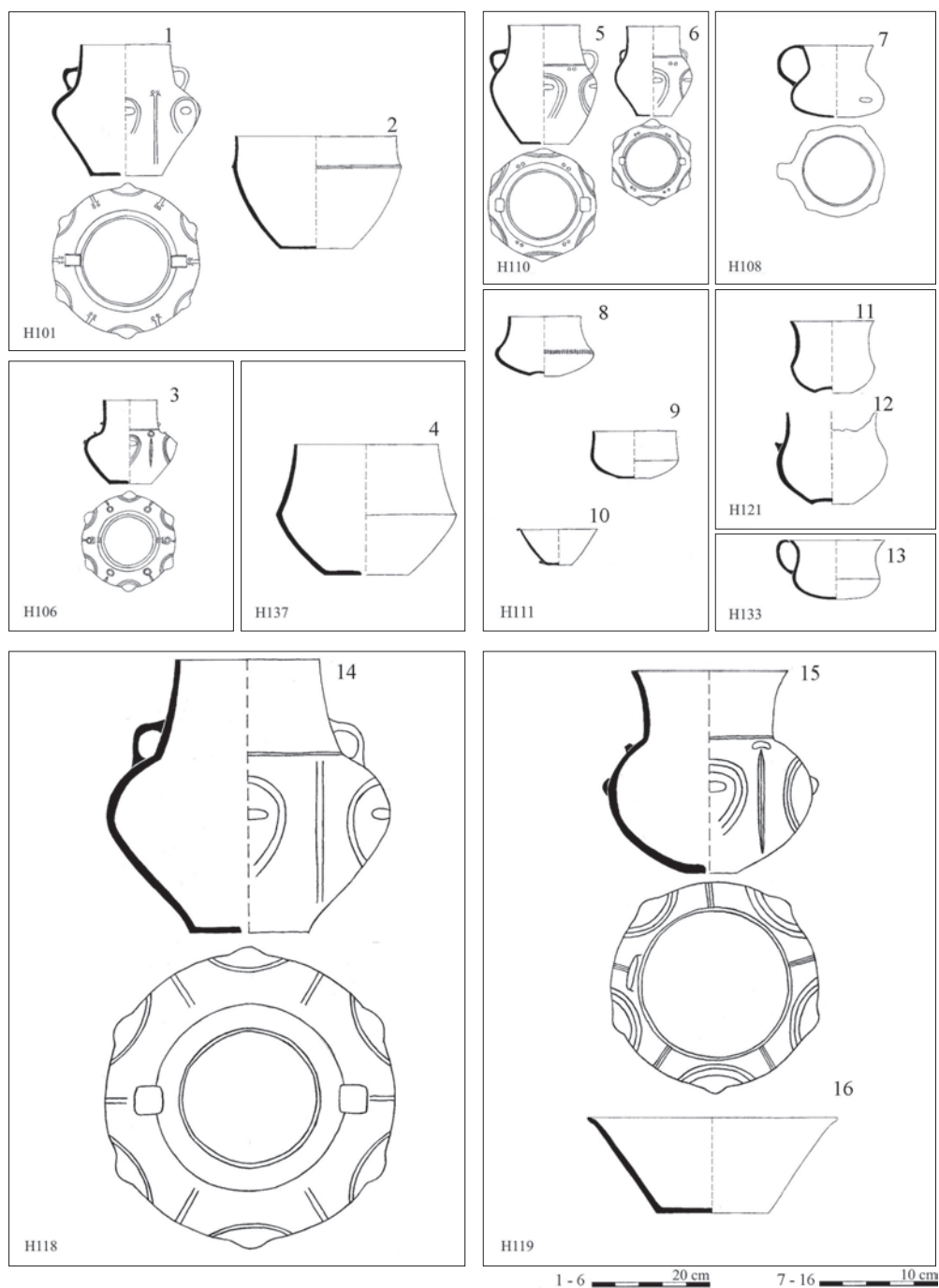
Obr. 54. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

V drtivé většině byly tyto hrubotvaré nádoby nezdobené. Jen zcela ojediněle, a to především v konečné fázi slezské fáze (Nekvasil 1970, 37–38), se vyskytovala plastická výzdoba skládající se z dvojice pupíků (obr. 46:8), plastického vodorovného žebírka uprostřed prožlabeného (obr. 47:4), pásu obvodových důlků (obr. 58:18) či z dvojice plastických výčnělků umístěných těsně pod ústím (obr. 59:8).

Vesměs měly tyto tvary mírnou esovitou profilaci, ovšem setkat se můžeme také s kó-

nickými nádobami s uchem pod okrajem (obr. 46:16; 53:15), z nichž některé byly zdobeny plastickým vodorovným žebírkem (obr. 45:9). Nacházejí se rovněž bezuché kónické látky s dvojicí drobných protilehlých plastických výčnělků (obr. 42:4).

Vývoj tohoto keramického nádobí pokračoval i v platěnické fázi, kdy se na úrovni uch uplatňuje prstovaná plastická obvodová lišta (Gedl 1973, tab. I:11; III:10, 18; V. 21 atd.) nebo jednoduché vodorovné žebro (Gedl 1973, tab.

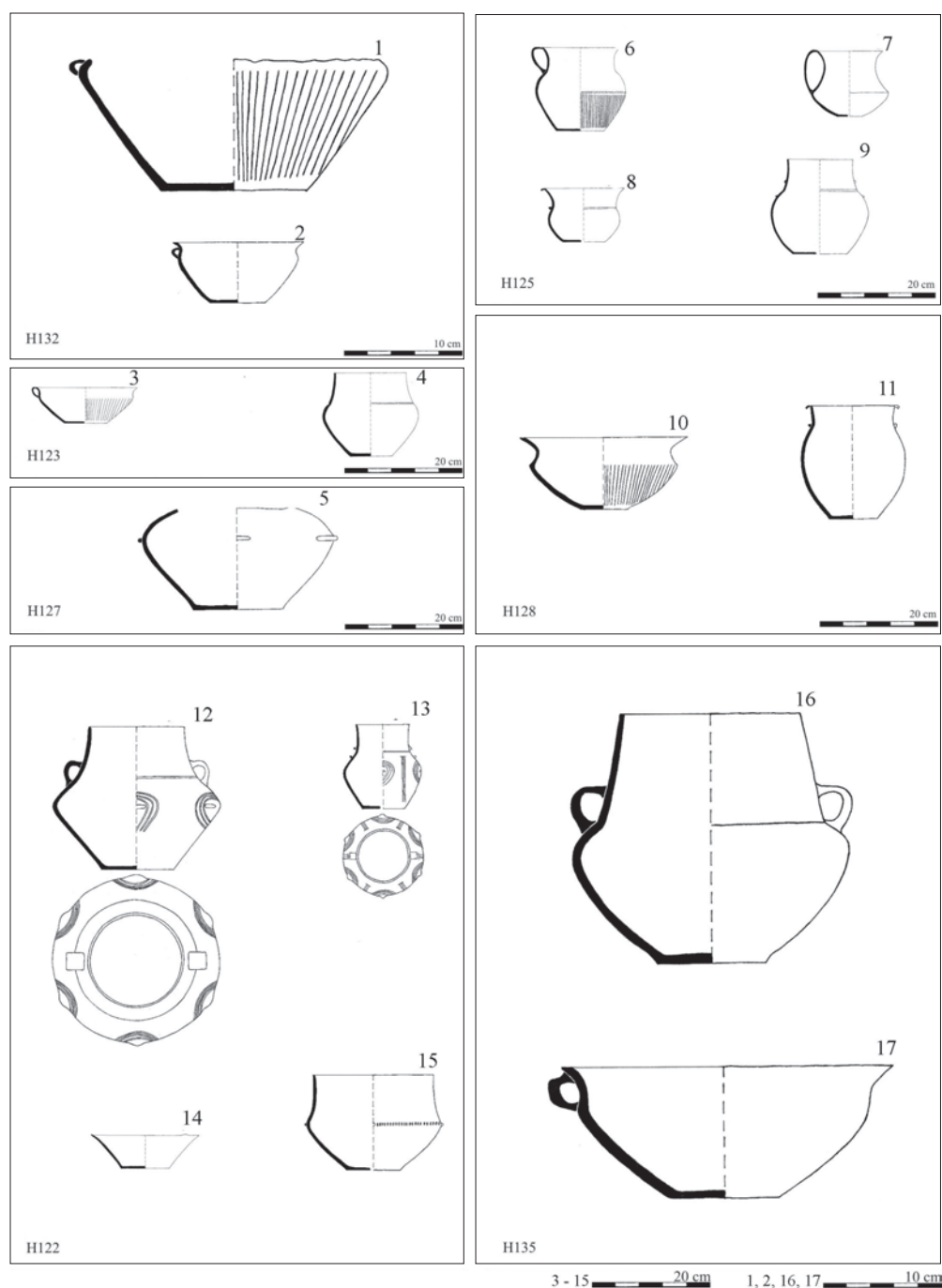

Obr. 55. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

VIII:10 a 21). Časté jsou v tomto období také bezuché látky (Gedl 1973, tab. XIII:18; XVIII:16), naopak zcela novým prvkem je tu zatažený okraj (Gedl 1973, tab. XX:2; XXV:15; XXVII:8; XXXII:9).

6.7. Pokličky

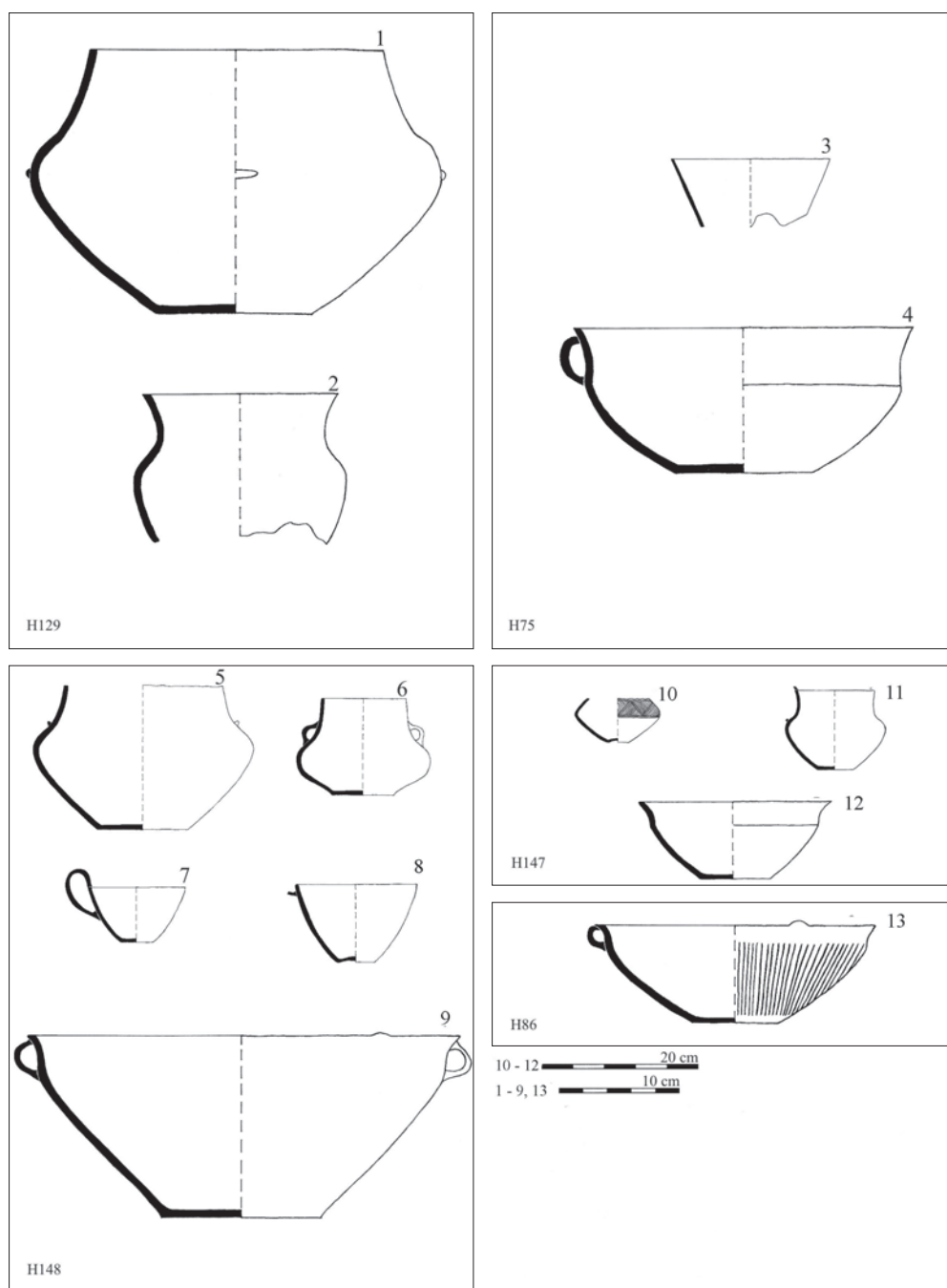
Na pohřebištích lužické kultury v českém Slezsku bylo rovněž objeveno (srov. graf 16) několik pokliček (P), (obr. 40:12; 47:9; 52:16), které, jak již bylo řečeno výše, tvořily s látkami jednu součást a byly vyráběny ze stejného keramického těsta (Nekvasil 1970, 38). Pokličky se dle J. Nekvasila (1970, 38) vyvinuly na počátku

Obr. 56. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

slezské fáze z drobných mís či z mís na nožce, jež původně překrývaly v hrobových celcích popelnice. V předchozím období se nevyskytovaly vůbec. Na počátku slezské fáze se objevují jednoduché vypouklé tvary (srov. Gedl 1989, tab. LXIII:7; LXXXI:9). V závěru slezské fáze rozlišujeme dvě základní varianty tzv. vypouklých pokliček (dle Nekvasil 1970, 39). Jedny s prstencovým držadlem (obr. 47:9), druhé s kuželovitým držadlem (obr. 40:12; 49:10; 52:16).

Pokličky se vyvíjely také v platěnické fázi, kdy sledujeme jejich daleko širší variabilitu. V tomto období (HC) jsou typické ploché tvary s kuželovitým držadlem. Objevují se také vypouklé pokličky s kuželovitými držadly nebo kónické pokličky rovněž s kuželovitými držadly. Novinkou je v tomto období poklička s jedním uchem místo držadla, výzdobou na horní ploše a také zesilování okraje, jež bývá vytažen nahoru (dle Gedl 1973, 40–41).

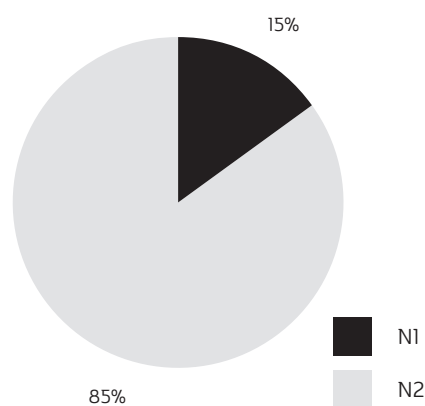

Obr. 57. Opava – Kateřinky, pohřebiště. Keramické nálezy z hrobů.

6.8. Džbánky

Džbánky (D) jsou v hrobových celcích lužické kultury v českém Slezsku zastoupeny celkem 21 exempláři (graf 16). Velmi typické formy v nejstarším lužickém období jsou ty s výzdobou složenou z plastických výčnělků na maximální výduti (dle Gedl 1996, 23), nad kterými je zavěšena rytá podkovovitá výzdoba (obr. 39:2; 41:18; 53:21; 55:15; 68:6; 69:6). Setkat se v tomto období můžeme také s výzdobu složenou z jednoho plastického výčnělku (obr. 53:23), se sérií rýžek na maximální výduti (obr. 51:3; 59:4), což bývá kombinováno ještě s hustým svislým rýhováním spodní poloviny těla (obr. 56:6). Objevuje se rovněž kombinace plastické výzdoby doplněné rytou výzdobou (obr. 59:2). Nejčastěji jsou tyto nádoby prosté (obr. 56:7, 8) a pětiboké (obr. 53:21, 23; 55:15), ale vyskytují se také tvary čtyřboké (obr. E:18) nebo sedmiboké (Gedl 1996, tab. XLI:8). Nezdobené džbánky lužické fáze (obr. 56:7, 8) jsou vesměs nízkých tvarů a spíše se svou profilací blíží členěným šálkům (Ne- kvasil 1970, 25).

Zastoupení jednotlivých typů
miniaturních nádobek.

Graf 20.

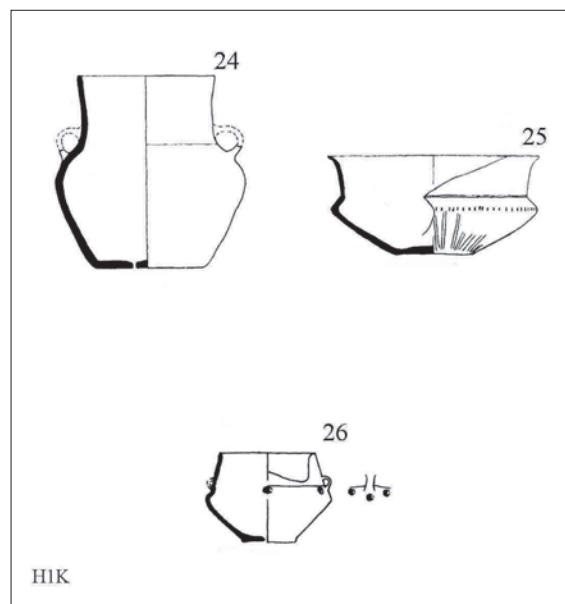
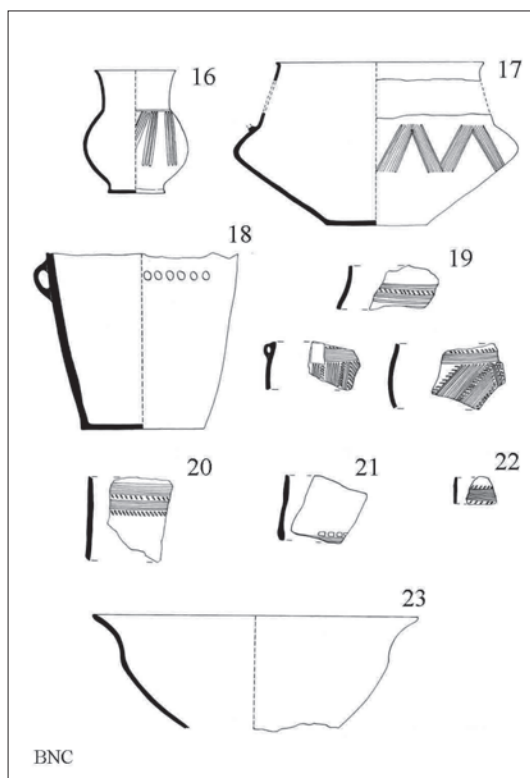
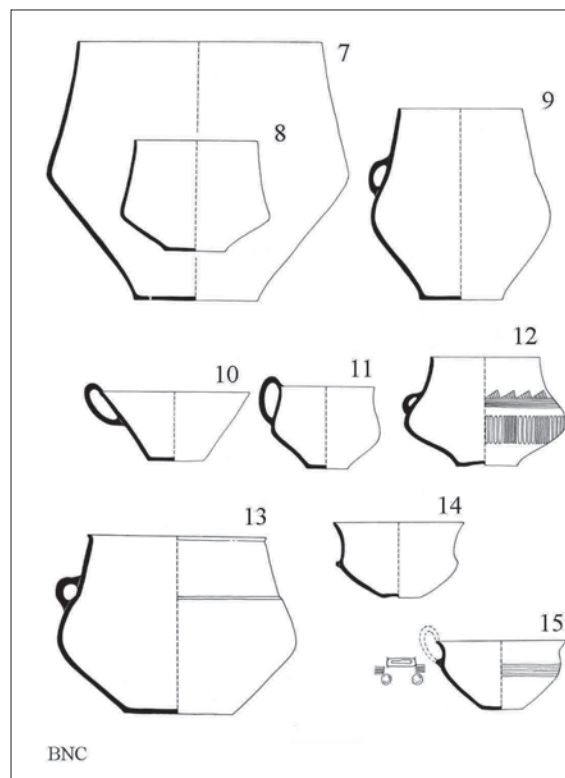
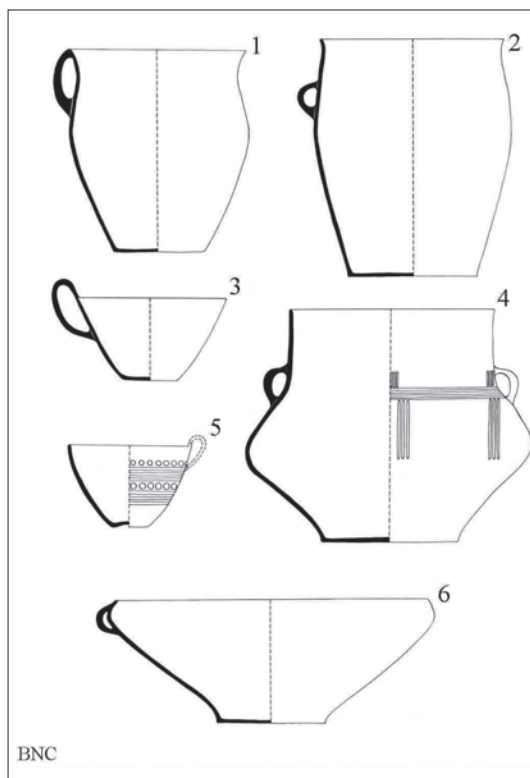
6.9. Miniaturní nádoby

Velmi početnou (graf 16) keramickou třídu představují **miniaturní nádoby** (N), které můžeme rozdělit do dvou základních typologických skupin (graf 20). Do první (N1), méně početné, řadíme nádoby s horizontálně provedeným otvorem ucha (obr. 39:5; 52:14, 15; 53:14; 68:3), které jsou někdy označovány také jako tzv. závěsné nádoby (Jisl 1965, 17–18). Často jsou tyto tvary opatřeny malou pokličkou (obr. 52:13).

Do druhé skupiny (N2) patří nádoby, jež ve zmenšené formě kopírují své větší předlohy. Objevují se v podobě osudí (obr. 40:13; 41:8; 42:18; 45:15; 51:2, 7; 52:12; 53:3, 4), okřínů (obr. 41:5; 43:19; 45:28; 54:10; 55:9; 57:10), šálků (obr. 42:20; 51:13; 55:10) a džbánek (obr. 55:7; 57:11).

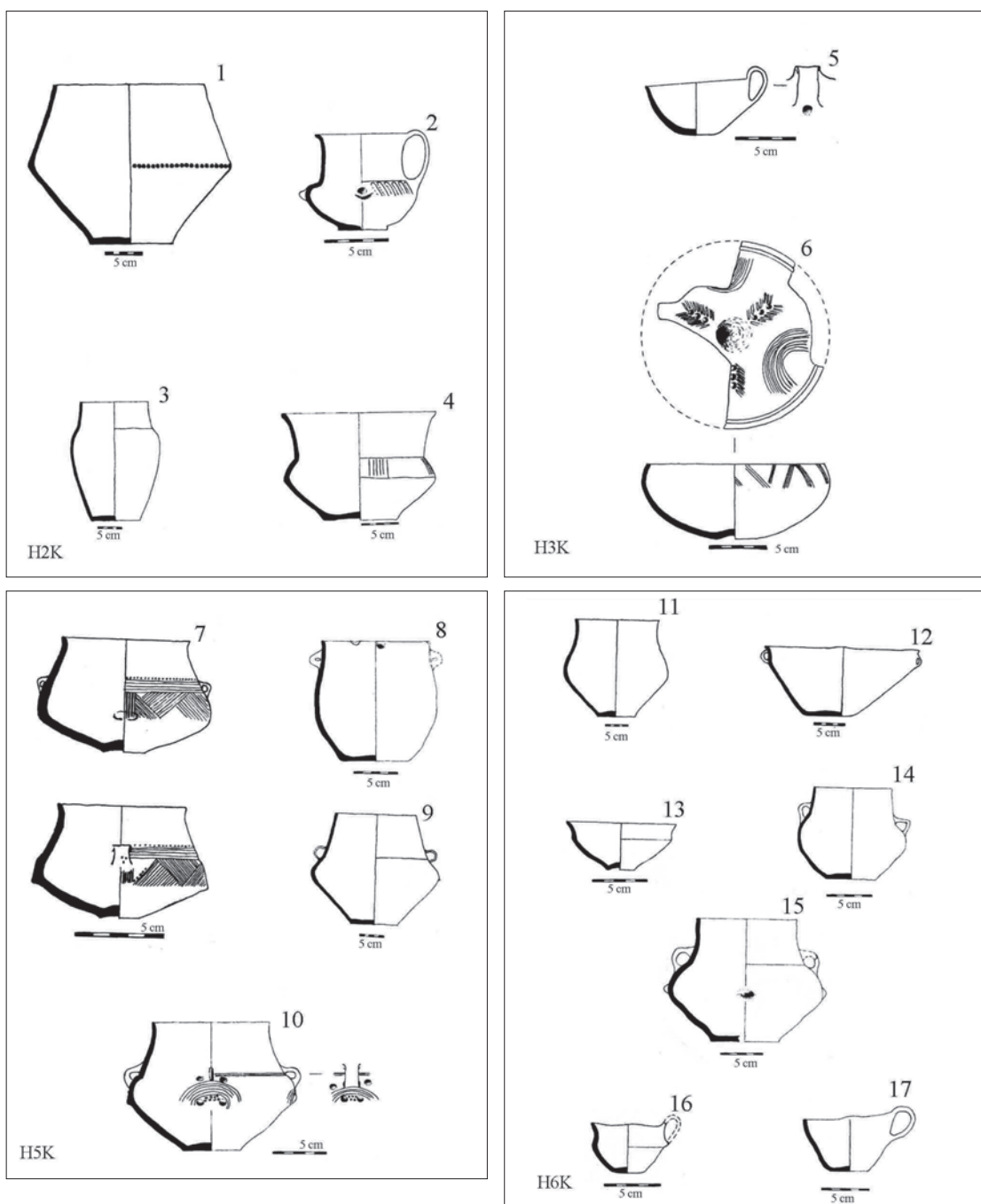
L. Jisl (1965, 17–18) považoval zástupce prvního typu (tzv. závěsné nádoby) za kultovní předměty, které sloužily k uchování vonných látek či tekutin. S. Górká (2000, 246–247, 251–252) je považuje obecně za předměty spojené s magií podobně jako např. chraštítka nebo figurální plastiku. Tyto nádoby se povětšinou objevují v hrobech dětí nebo ve společných hrobech ženy a dítěte (Juchelka 2007f, 350), což ovšem nebývá vždy jednoznačným pravidlem. Např. v hrobě č. 21 a III na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách se miniaturní nádoby objevily i v hrobech dospělých jedinců (Juchelka 2009a, 80).

Při dataci těchto keramických tvarů musíme převážně vycházet z chronologického zařazení jejich větších předloh. Dle tohoto kritéria pak jednoznačně můžeme říci, že se objevují prakticky v celém průběhu lužické kultury. Naproti tomu tzv. závěsné nádoby se dle M. Gedla (1962, 50–51) objevují od V. periody doby bronzové.

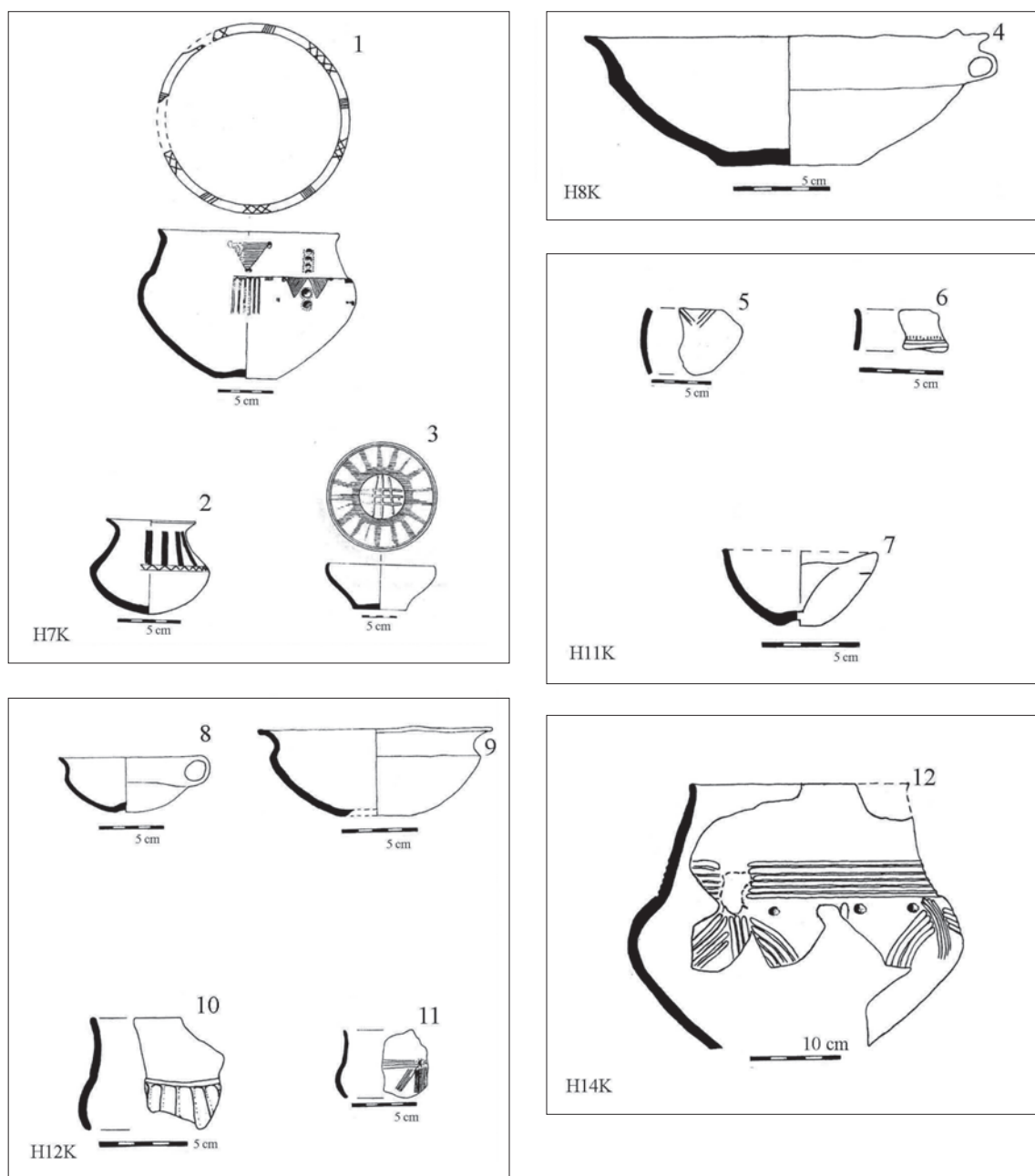

5 cm

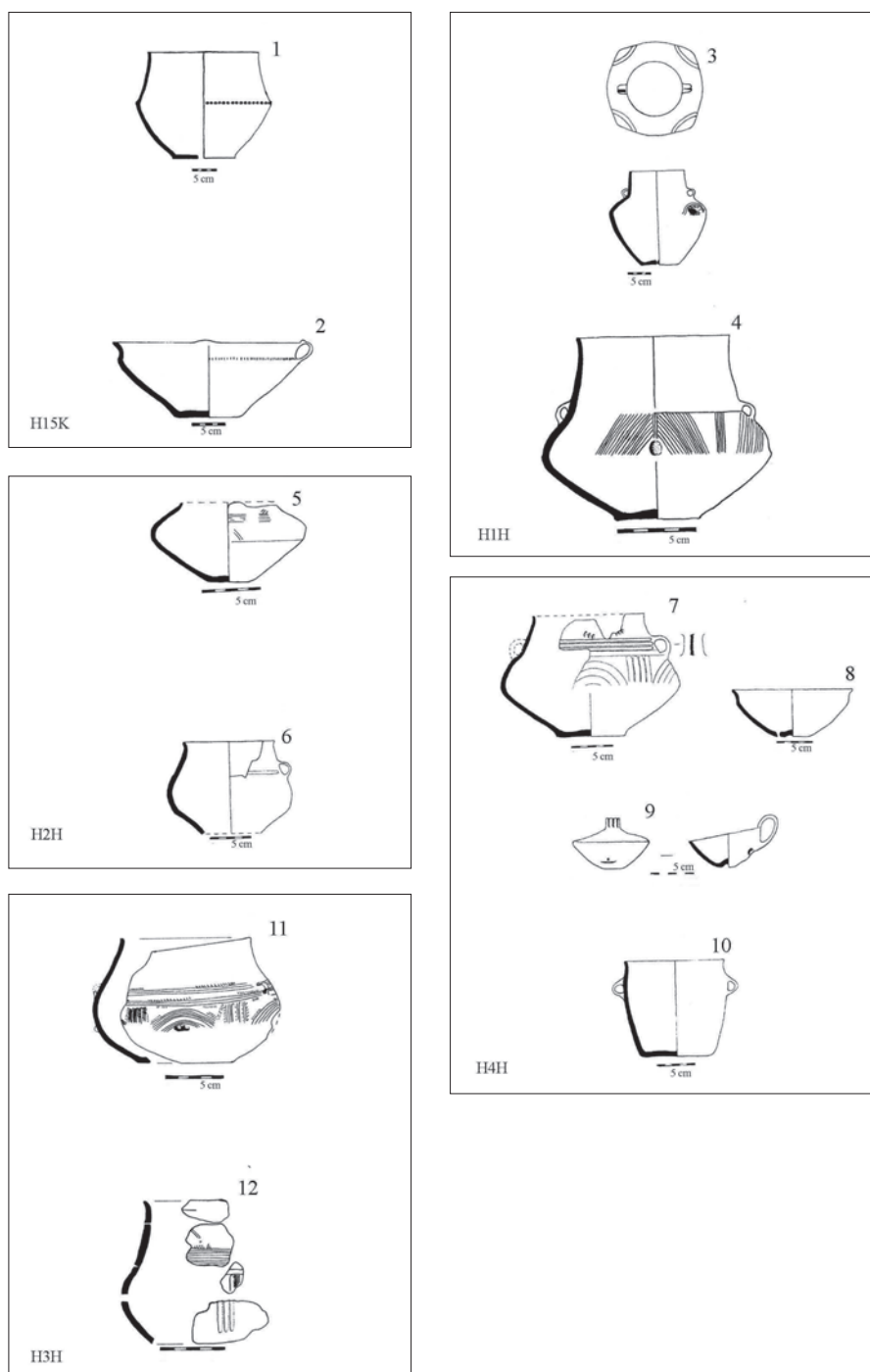
Obr. 58. Opava – Malé Hoštice. Keramické nálezy z prostoru pohřebiště (1 – 23)
a z hrobových celků (24 – 26), (dle Moravec – Juchelka 2005).

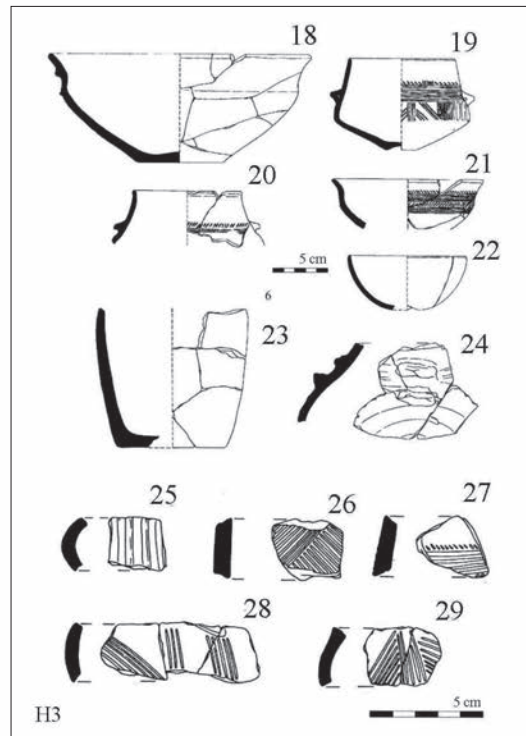
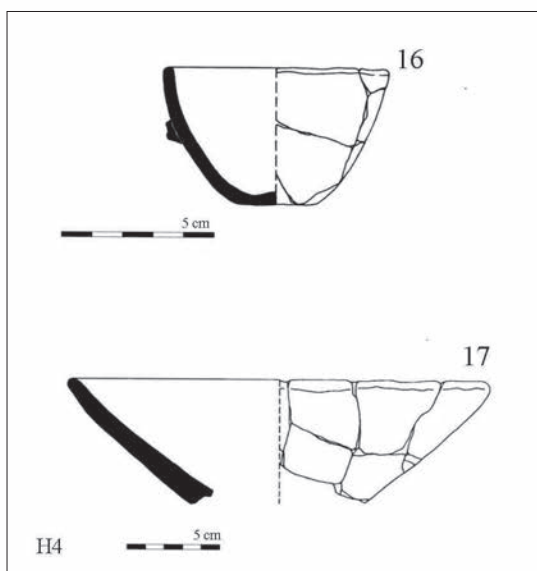
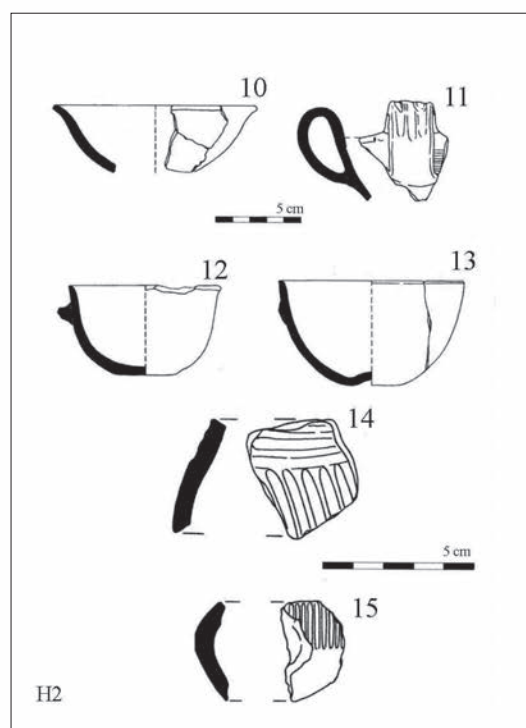
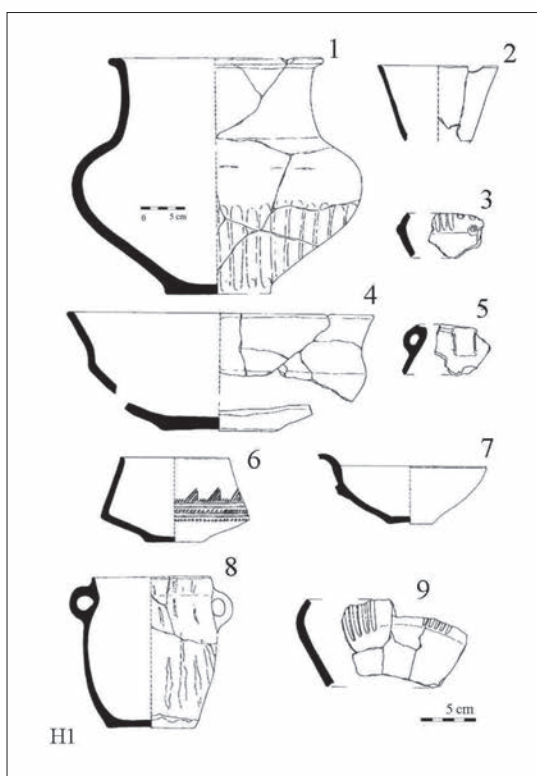
Obr. 59. Opava – Malé Hoštice, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů (dle Moravec – Juchelka 2005).

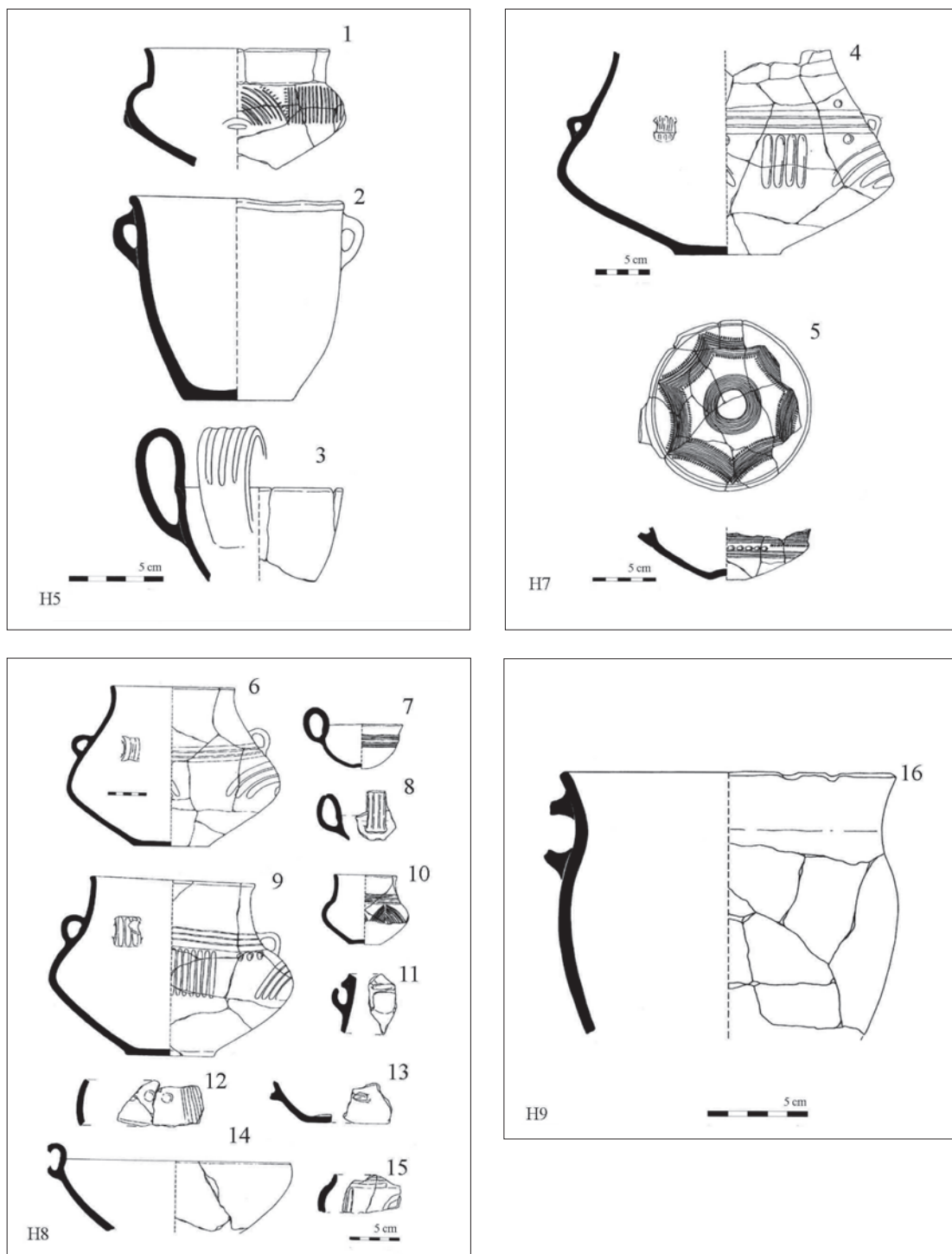
Obr. 60. Opava – Malé Hoštice, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů (dle Moravec – Juchelka 2005).

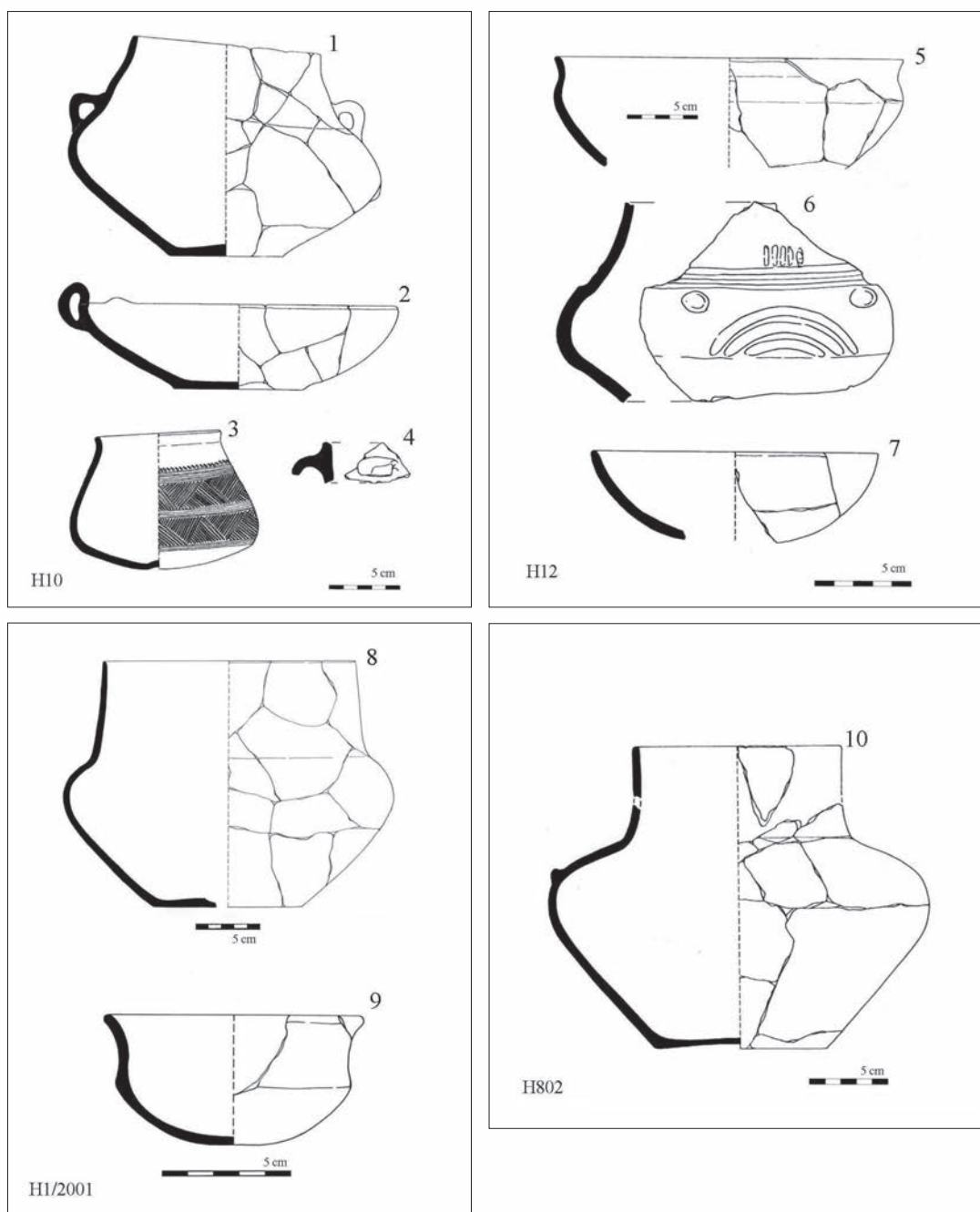
Obr. 61. Opava – Malé Hoštice, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů (dle Moravec – Juchelka 2005).

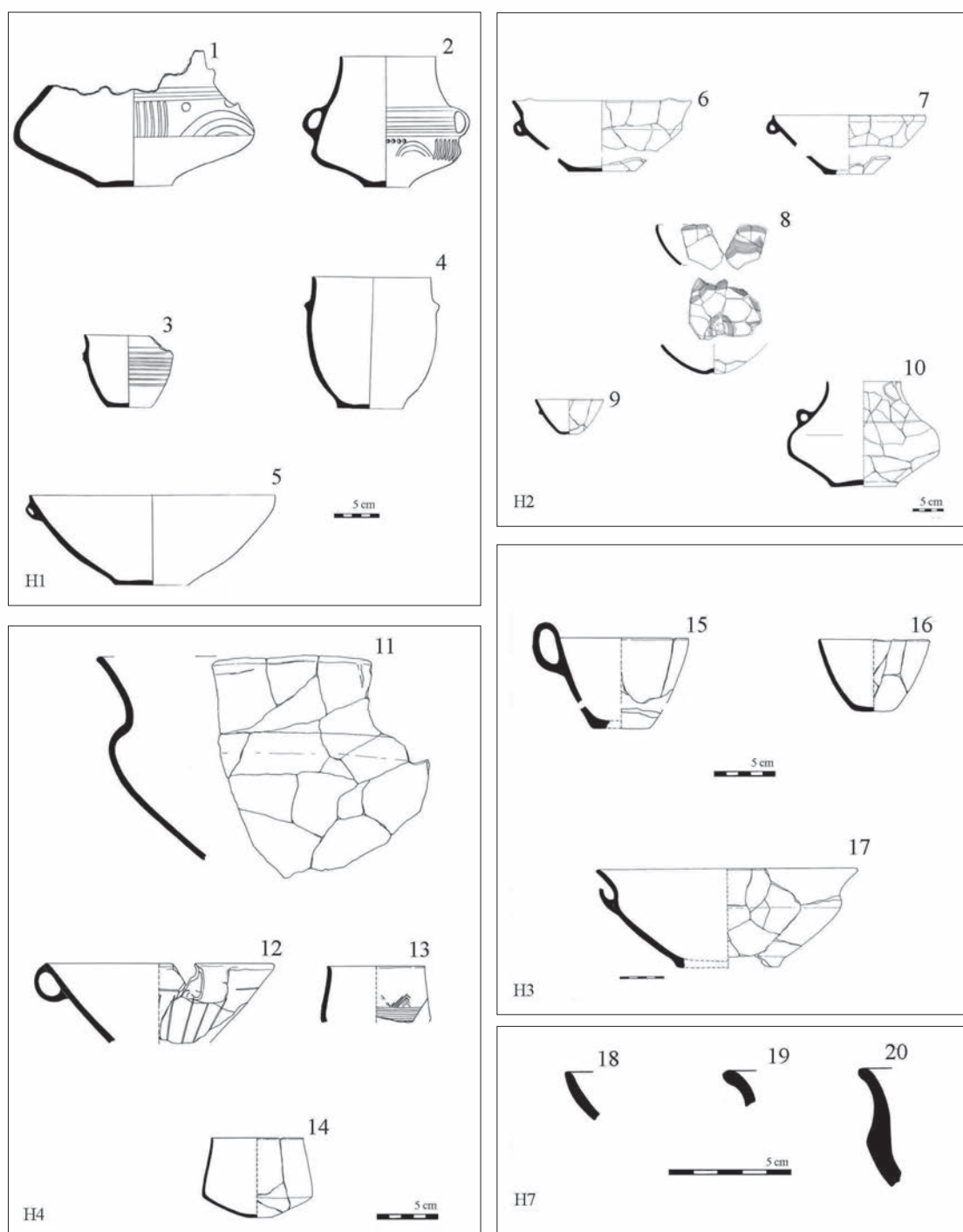
Obr. 62. Opava – Město, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů (dle NPÚ Ostrava).

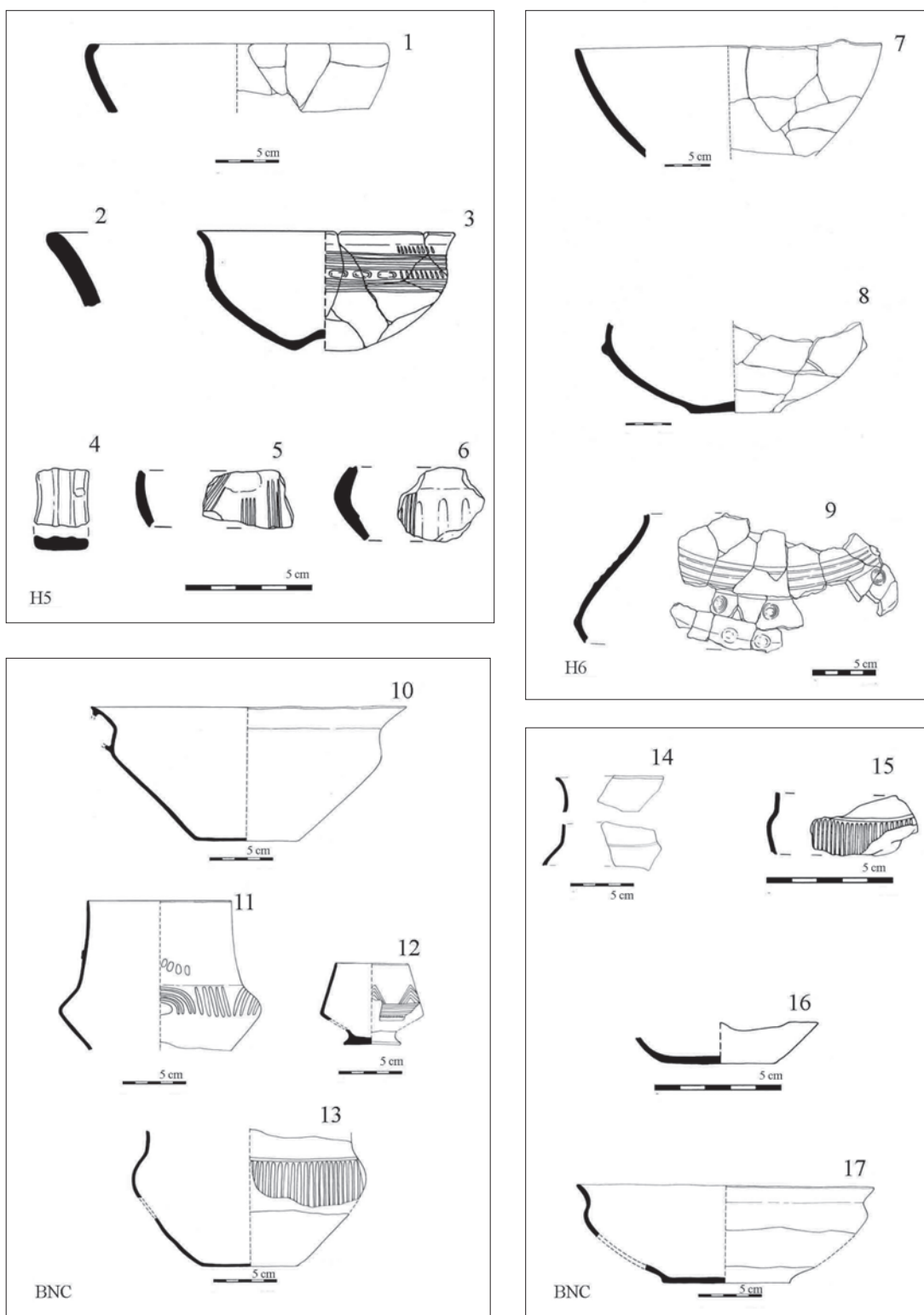
Obr. 63. Opava – Město, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů (dle NPÚ Ostrava).

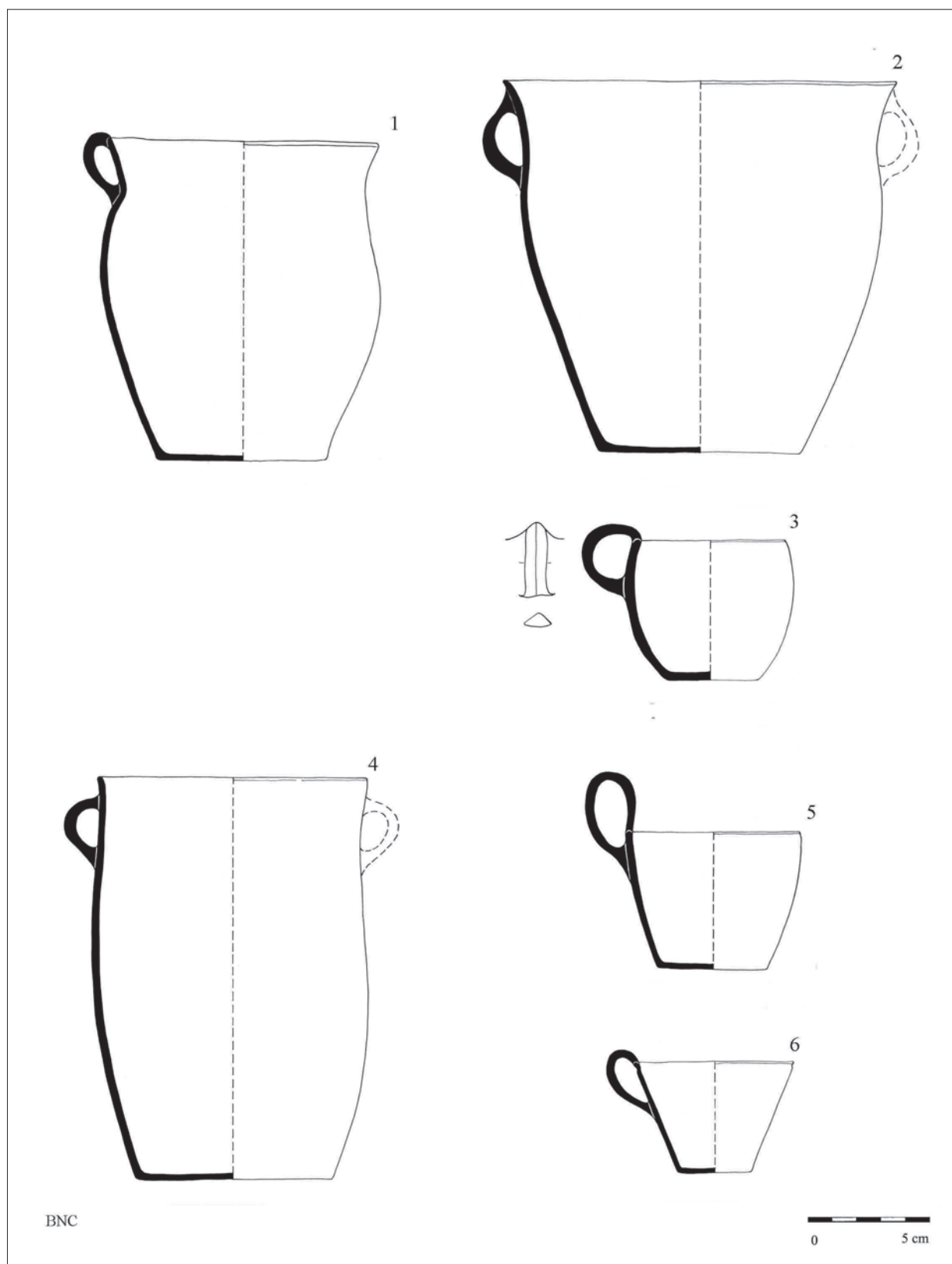
Obr. 64. Opava – Město, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů (dle NPÚ Ostrava).

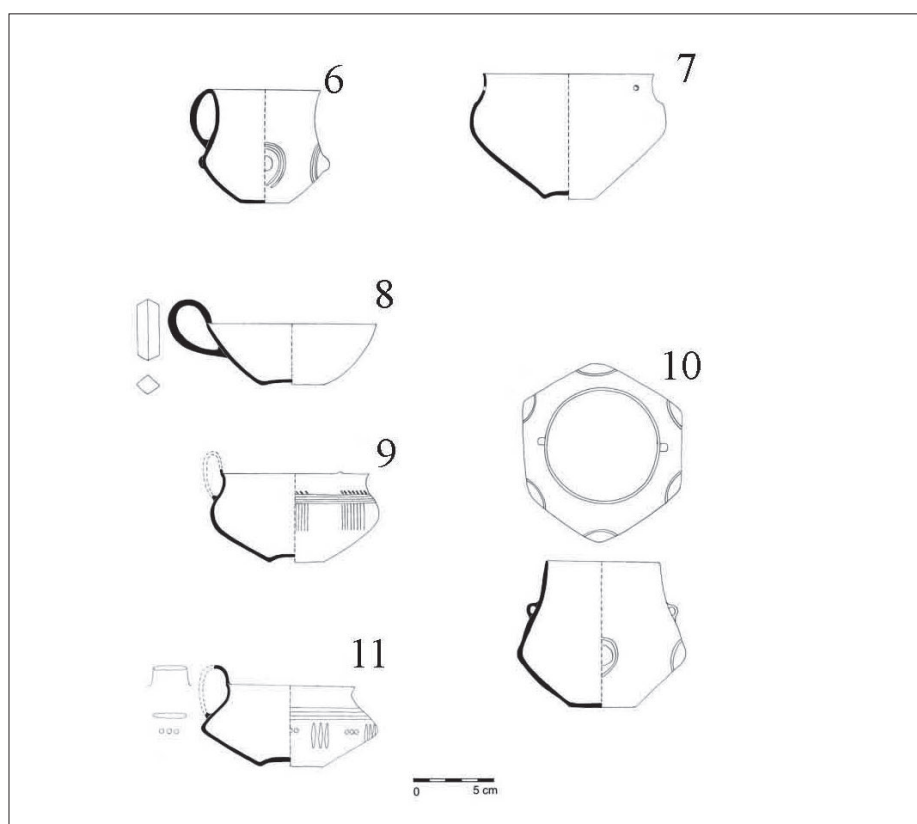
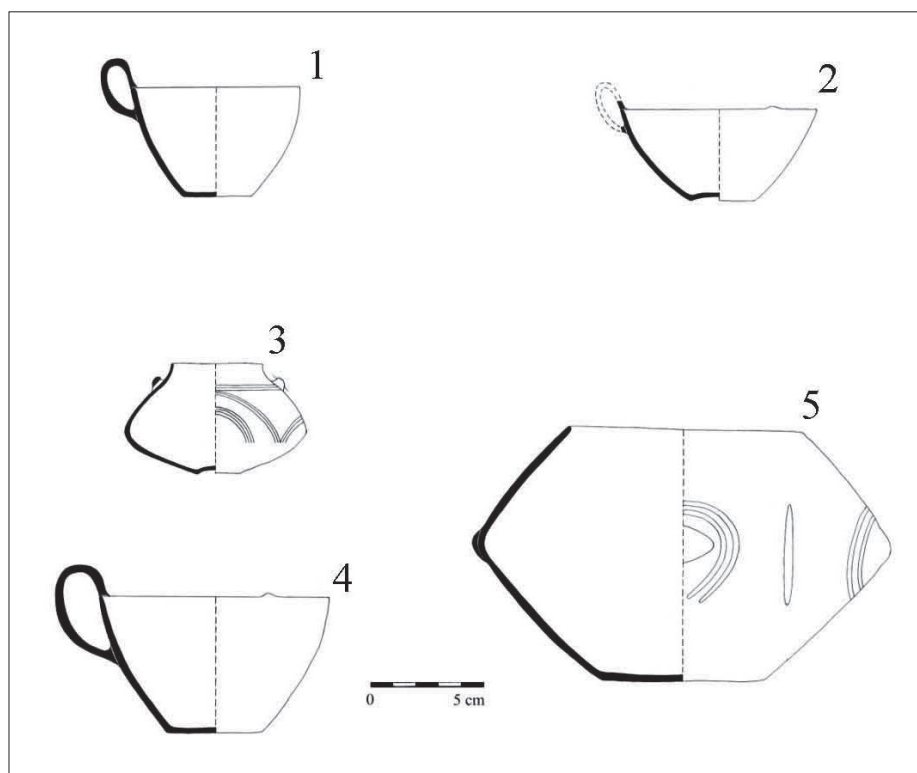
Obr. 65. Opava – Slavkov, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů.

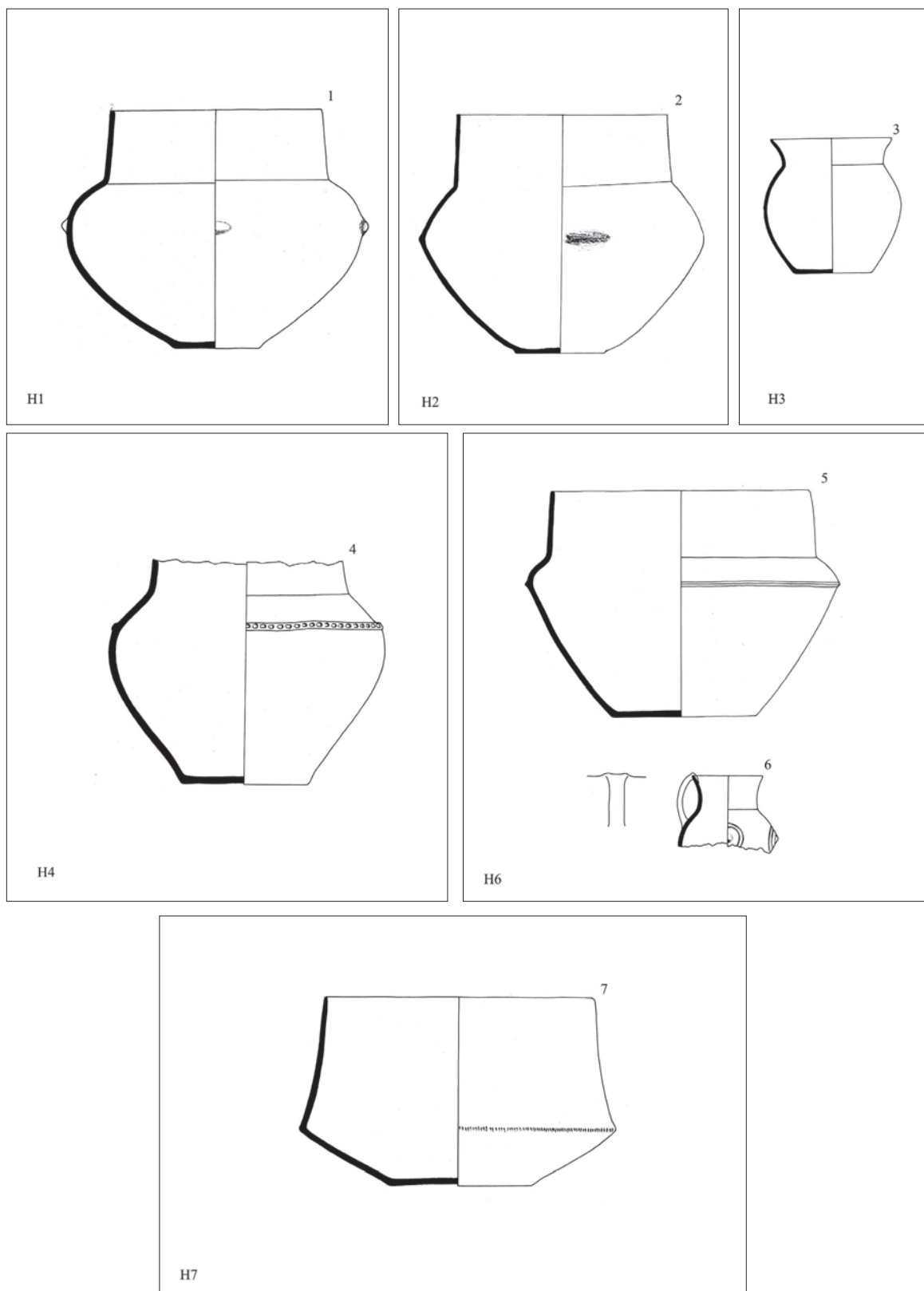
Obr. 66. Opava – Slavkov, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů.

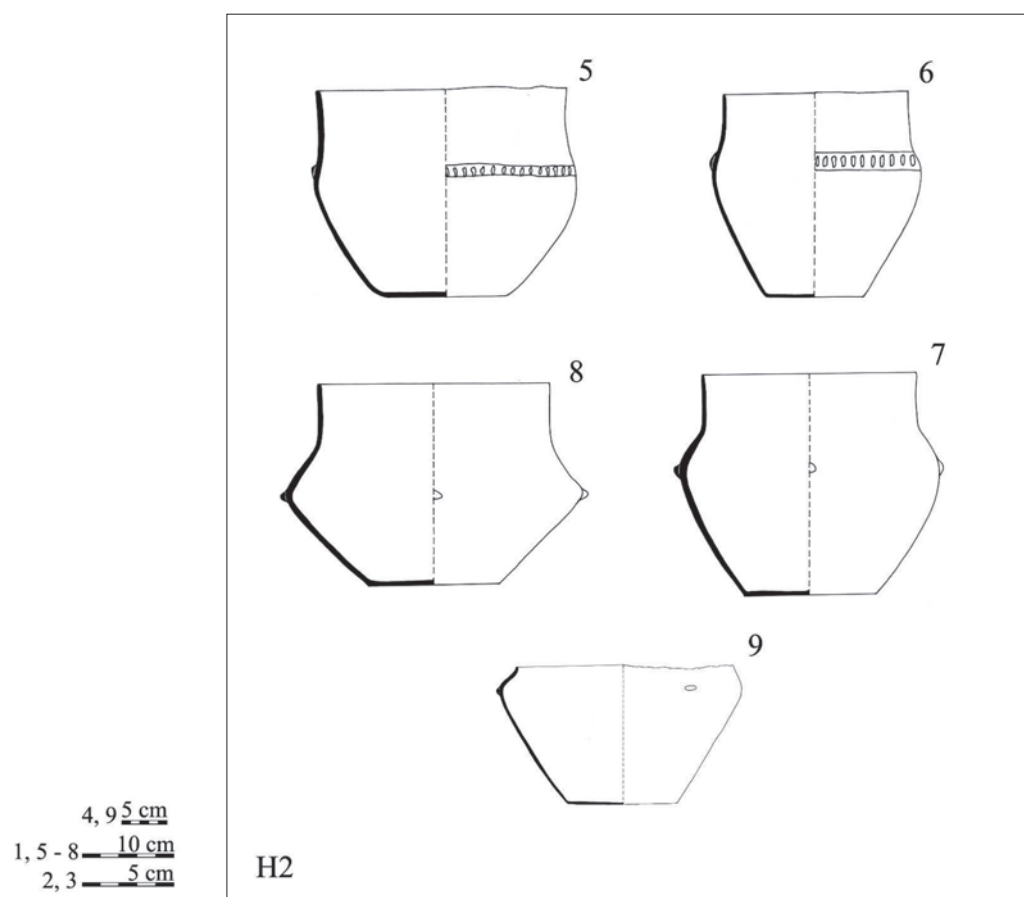
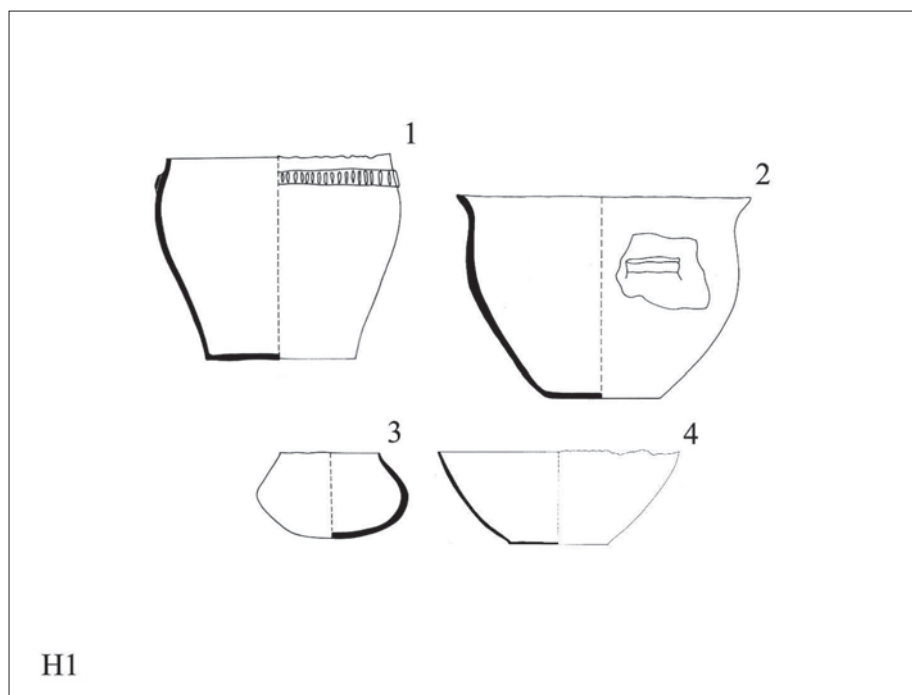
*Obr. 67. Opava – Slavkov, pohřebiště
Keramické nálezy z hrobů.*

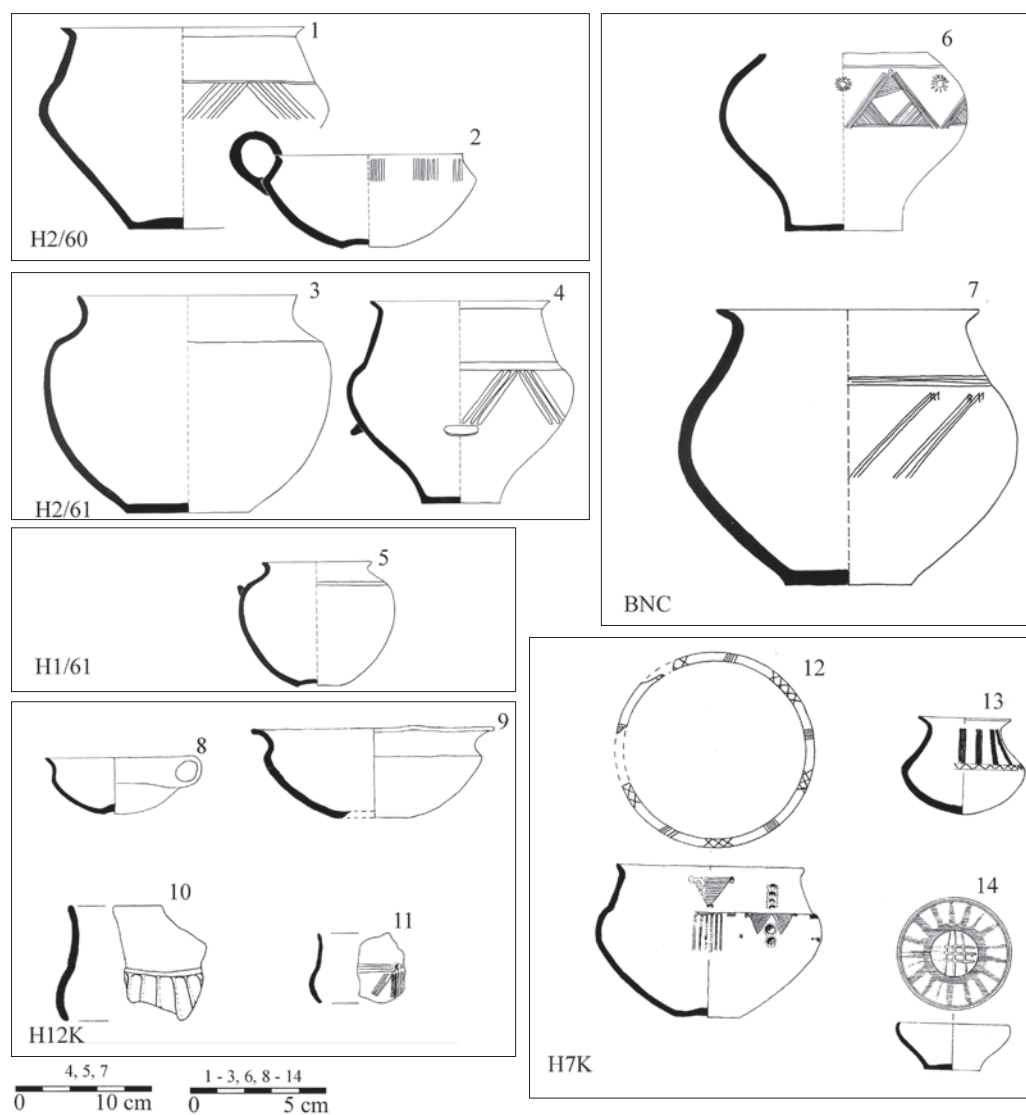
Obr. 68. Krnov – Opavské předměstí, pohřebiště.
Keramické nálezy z prostoru pohřebiště.

Obr. 69. Opava – Vávrovice, pohřebiště.
Keramické nálezy z hrobů.

*Obr. 70. Velké Hoštice, pohřebiště.
 Keramické nálezy z hrobů.*

Obr. 71. Keramika stupně HC1b – HC2/HD1 z hrobových celků. 1 – 7. Opava – Vlaštovičky/Jarkovice;
8 – 14: Opava – Malé Hoštice.

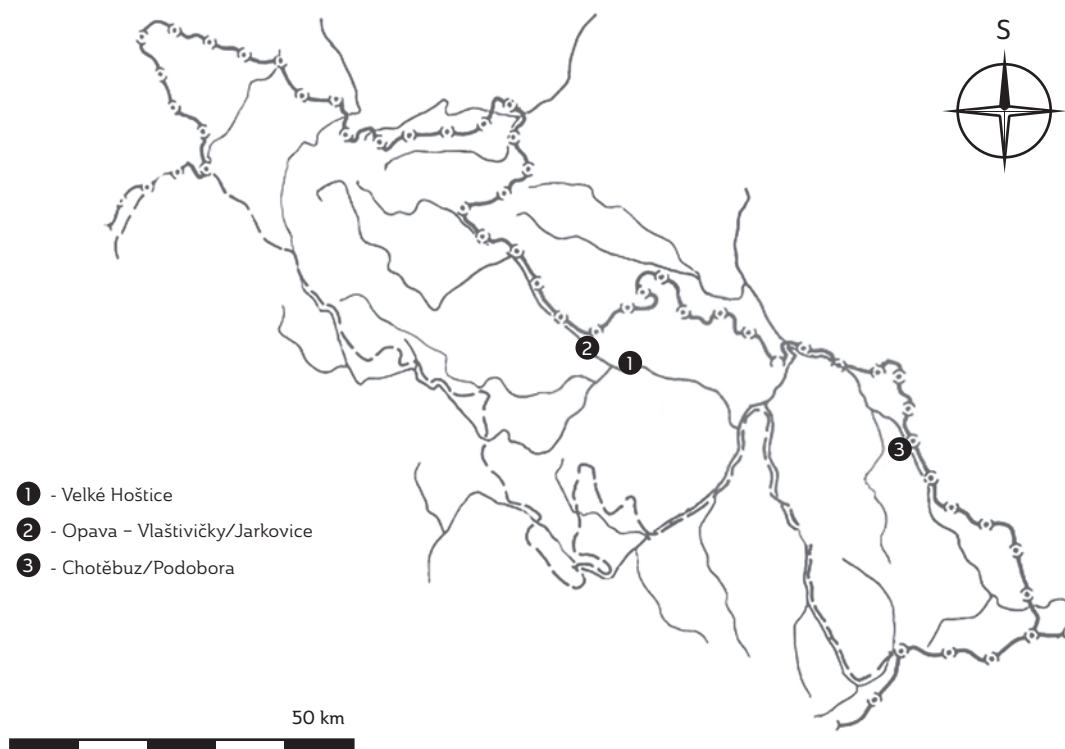

Obr. 72. Opava – Vávrovice, hrob 5. Mísa na nožce (dle Wiegandová 1974).

6.10. Malovaná keramika

V regionu českého Slezska bylo nalezeno také několik keramických zlomků nebo téměř celých nádob, které byly na svém povrchu opatřeny malovaným dekorem.

V roce 1959 byl při výzkumu prováděném opavskou expoziturou Archeologického ústavu v Brně na katastru obce Opava – Vávrovice zachycen objekt označený č. 1 (Juchelka 2006d, 1–4). V něm se nacházela žárem silně poškozená keramika (obr. 74) včetně deformovaného osudí (obr. 74:3), které má okraj vně vyhnutý

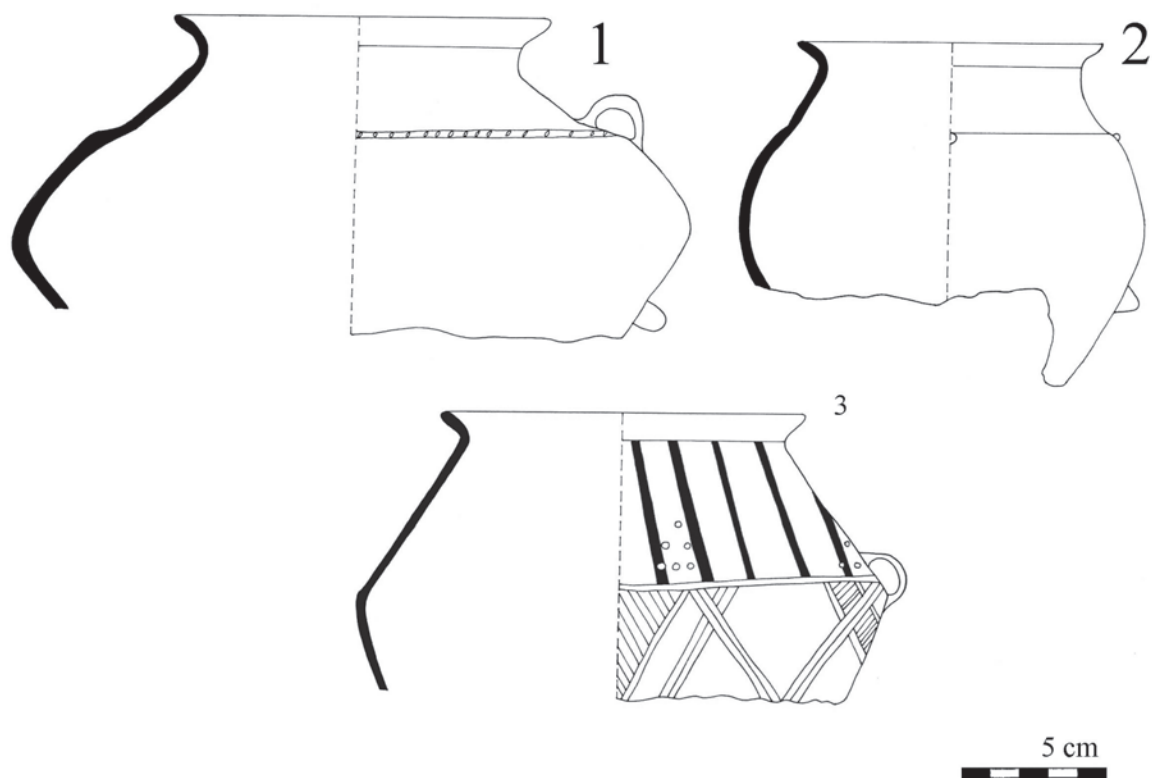
Obr. 73. Mapa lokalit s nálezy malované keramiky lužické kultury v českém Slezsku.

Z území Horního Slezska pocházejí nejvíce nálezy tohoto charakteru z hrobových celků, méně ze soudobých sídlišť (srov. Gedl 1962, 57). Z námi sledovaného území pocházejí všechny exempláře ze sídlišť. Jedná se o tři lokality (obr. 73) celkem, přičemž dvě náleží k území obsazeném hlubčickou podskupinou (Opava – Vávrovice (Juchelka 2006d, 1–4), Velké Hoštice (?))¹⁶ (Janák 1983, 22)), jedna je součástí osídlení vázaného na Pobeskydí (Chotěbuz/Podobora (Tůma 2008, 81–82))

a hrdlo, jež dosedá přímo na maximální výduť. Přes přechod hrdla a těla se klenou dvě protilehlá ucha. Tělo je zdobeno šrafovaným ornamentem složeným ze šikmých rytých linií, které vytvářejí trojúhelníky. Zajímavá je výzdoba na hrdle nádoby tvořená černými malovanými liniemi.

Další doklady malování na lužické keramice pocházejí z Chotěbuz/Podobory. Fragment kulovité misky (obr. 75) zdobené malovaným vzorem zde byl zachycen v roce 1991 (Tůma 2008, 81). Tento keramický zlomek byl opatřen černě malovaným šrafovaným trojúhelníkem. Z malby samotné se dochoval pouze negativ s drobnými pozůstatky barvy.

¹⁶ Nálezy malované keramiky z Velkých Hoštic bohužel dnes nelze ověřit. Pochází o nich pouze zmínka v článku V. Janáka (1983, 22).

Obr. 74. Opava – Vávrovice. Nálezy z objektu č. 1.

O. Tůma (2008, 81), dle dělení malované keramiky (Podborský 1963, 23), tento druh nádobí řadí k typu Ia.

Druhý doklad (obr. 76) pochází z širokého páskového ucha nalezeného v objektu 144 v sondě S 39. Ucho bylo nejspíše součástí mísy, či šálku (Tůma 2008, 81–82). Zdobeno bylo dvěma křížky ve tvaru písmene X a příčným páskem těsně nad okrajem. Barva malování byla nejspíše červená.

Obr. 75. Chotěbuz/Podobora. Malovaná keramika (dle Tůma 2008).

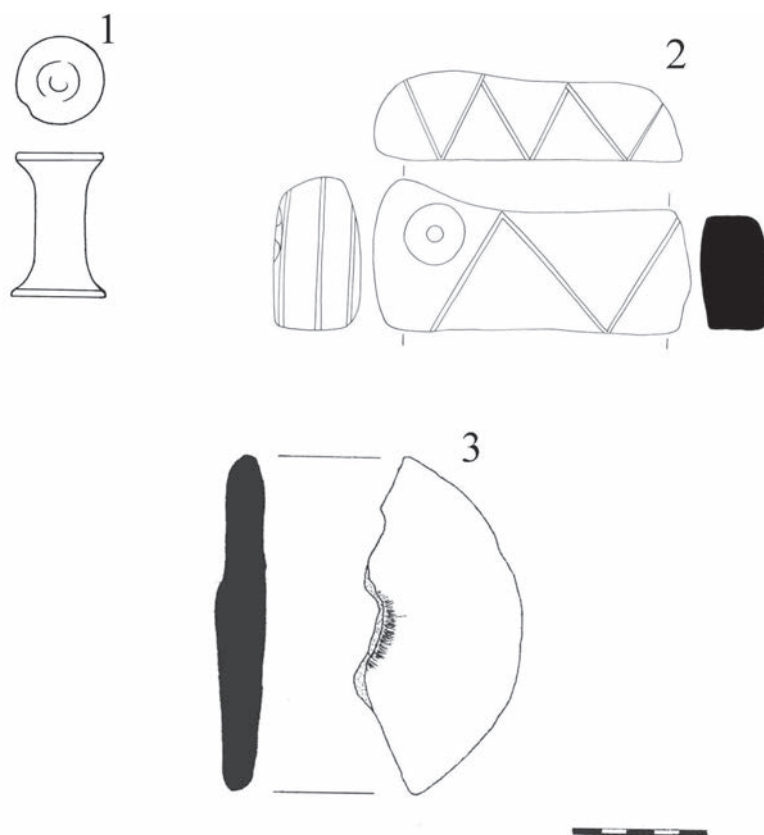
Obr. 76. Chotěbuz/Podobora. Malovaná keramika (dle Tůma 2008).

O původu tohoto druhu dekoru toho zatím bohužel moc nevíme. S malováním keramiky se v blízkosti našeho analyzovaného regionu setkáváme nejdříve ve stupni HC, a to ve středním Slezsku, odkud se dostává i na jižněji položená území (Podborský 1963, 16, 41). Otázkou zůstává samotný vznik malování. Převládá názor, že se jedná o tradici ovlivněnou východoalpskými ilyrskými kulturami (Mogielnicka-Urban 1984, 111). Je ovšem možné, že vznik a šíření dekoru nemusí souviset jen s touto oblastí, ale mohl se vyvinout na několika místech současně. V. Podborský (1963, 20) uvádí daleko více případů postupu malování severního typu k jihu než naopak. V následujícím stupni, tj. v HD, se v polské oblasti malovaný dekor vyskytuje pouze na jeho počátku (Mogielnicka-Urban 1984, 111), zatímco ve středomoravské o něm můžeme i nadále uvažovat (Podborský 1963, 42). Na území českého Slezska lze s výskytem malovaného dekoru na podkladě dosavadních výzkumů uvažovat pouze ve stupni HC.

Co se týká technologie výroby malované keramiky, můžeme na podkladě objevu z Opavy – Vávrovic říci, že keramika byla opatřena malováním ještě před výpalem (Mogielnicka-Urban 1984, 112). Tento závěr opíráme o fakt, že osudí bylo deformováno vysokým žářem pravděpodobně při výpalu (Juchelka 2006d, 3) a malba na něm již byla umístěna.

6.11. Kultovní keramika

V souboru keramických předmětů lužické kultury v českém Slezsku se objevuje také několik exemplářů, které je možno spojovat s kultem. Prvním předmětem je tzv. **měsíční idol** (obr 77:2) nalezený v roce 1825 A. Heinrichem v poloze „U Červeného dvora“ na katastru dnešního Krnova – Opavského předměstí (Juchelka 2007e, 1). Jednalo se o zlomek keramického artefaktu se zesíleným, výrazně zdviženým koncem. Hřbet a boky byly opatřeny

Obr. 77. Kultovní předměty lužické kultury v českém Slezsku.

1: Opava – Malé Hoštice; 2: Krnov – Opavské předměstí; 3:

Opava – Malé Hoštice.

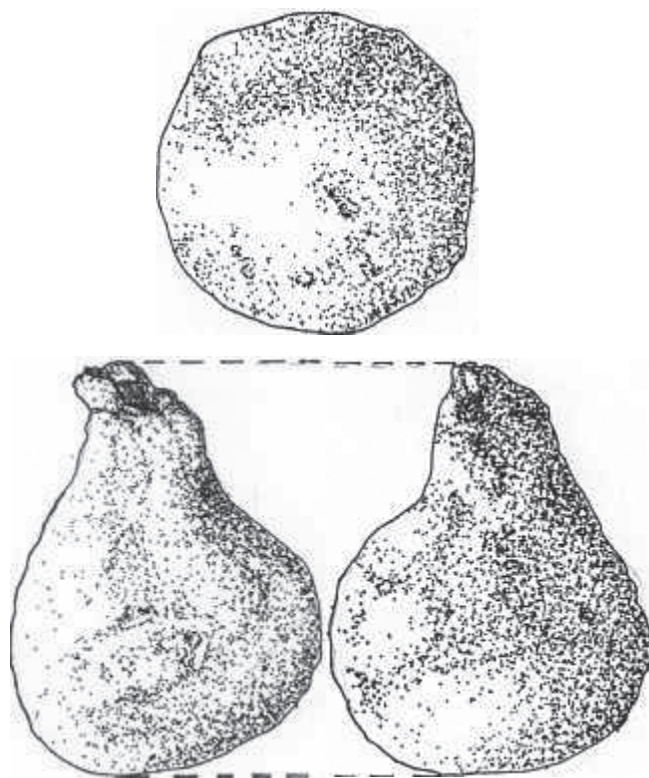
dvojicemi svislých rýh. Samo označení těchto předmětů jakožto měsíční idoly by mohlo evokovat příslušnost k lunárnímu kultu, ovšem ani v této oblasti nepanuje mezi badateli všeobecně platná shoda. Svůj název dostaly dle své podoby jen vzdáleně připomínající srpek měsíce. Tyto předměty, které byly vyráběny z hlíny, kamene či kovu, rozdělujeme do dvou skupin (Juchelka 2007f, 348). V první jsou zastoupeny samostatné měsíční idoly (srov. Makiewicz 1995, 138–140, obr. 3, 4), kam řadíme také náš nález z Krnova – Opavského předměstí. Druhou tvoří idoly spojené pevně v jednu část s kruhovou základnou (dle Makiewicz 1995, 140–143, obr. 5). Prakticky ve všech oblastech se tyto předměty vyskytují nejvíce v hrobových celcích (Stegmann-Rajtár 2000, 459), kde se i samostatné měsíční idoly nalézaly excentricky umístěné na tzv. talířích, které je nutno v těchto případech považovat za kultovní předměty (Gediga 1979, 328). Je zajímavé, že všechny idoly s kruhovou základnou mají na horním povrchu identickou „výzdobu“ v podobě půlkruhového žlábků, či plastického žebra vycházejícího svými konci od idolu (srov. Gediga 1979, obr. 208; Makiewicz 1995, 143, obr. 5). Také samostatné idoly jsou v některých případech zdobeny buď rýhami vytvářejícími krokvice či soustřednými kruhovými žlábků uprostřed vyvýšenými (srov. Makiewicz 1995, obr. 3/1, 2). Objevuje se také výzdoba tvořená malováním červenou barvou (Makiewicz 1995, 138).

Na jejich, ne zcela přesnou, interpretaci jakožto lunárních symbolů poukázal D. Drost (1954, 100–158), který si všiml, že se více než půlměsíci podobají zvířecím rohům (v lužické kultuře se vyskytuje minimálně jeden exemplář ve formě stylizovaného zvířete, a to na lokalitě Małkovice, woj. wrocławskie (dle Makiewicz 1995, 146, obr. 3/6)). V německé literatuře se tyto předměty označují jako tzv. Feuerböcke a v polské jako wilki ogniowe (Makiewicz 1995, 145) či wilki kuchenne (Gedl 2000b, 119). H. Steuer (1993, 390 – 398) je ve své práci pokládal za předměty spojené s kultem rodiny či rodinného ohně a V. Vokolek (1999a, 14) za symboly plodnosti. Nejodvážnější interpretaci provedl již několikrát citovaný T. Ma-

kiewicz ve své práci z roku 1995 (135–153). Ten nesdílí názor D. Drosta (1954, 100–158), že se jedná o symbol napodobující zvířecí rohy. Svou teorii podporuje výsledky výzkumu z pohřebiště v Kelheimu, kde byly nalezeny tyto symboly stylizované do podoby hlavy zvířat (Makiewicz 1995, obr. 7:2–4) připomínajících psa nebo kachnu, tedy zvířat jednoznačně bezrohých (Makiewicz 1995, 147). T. Makiewicz (1995, 149) rozvíjel svou úvahu dále. Zaujal ho především idol nalezený na pohřebišti ve Wołowě Śląskim, woj. wrocławskie, jehož základna byla opatřena třemi drobnými nožkami a na horní ploše tvořena dvěma širokými žlábků (Makiewicz 1995, obr. 5:1). Tento idol mu připomněl, ve zmenšené podobě, nedávno objevené kultiště v bavorském Litzendorfu u Bamberku (srov. Abels 1993, 43–44; Makiewicz 1995, obr. 8). I tato kultovní stavba z VIII. – VII. st. př. Kr. měla dva koncentrické příkopy a celkově velmi připomíná tzv. idoly pevně spojené se základnou (srov. Makiewicz 1995, 150). Autor celou věc uzavírá tak, že tyto předměty považuje za miniaturní domácí oltáře. Tím, že se většinou vyskytují v hrobech, je spojuje především se zádušním kultem (Makiewicz 1995, 151). Zajímavou teorii zastává J. Bouzek (2000, 349–350), který v nich spatřuje napojení na ideu antické bohyně Hesti/Vesty, která byla patronkou domovního krbu a ohně v něm.

Co se týká datace těchto předmětů, je jejich rozmach spojován především s počátkem doby železné (Jisl 1965, 15). V oblasti středočeské bylanské kultury se tyto předměty objevují ve II. stupni slezské kultury dle J. Filipa a ve východních Čechách spadá jejich výskyt do III. stupně. V pozdní době halštatské je odtud hlášeny nemáme vůbec (Vokolek 1999a, 14).

Ne zcela vysvětlena je také funkce tzv. **kolečkových idolů** (Lasak 2001, 219), z nichž jeden pochází z hrobu 10K z pohřebiště v Opavě – Malých Hošticích (obr. 77:3) a druhý pravděpodobně z výšinné polohy Šellenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí (Dehnerová 2000a, 73). S. Stegmann-Rajtár (2000, 460) tvrdí, že se tyto předměty rozšířily z oblasti středního a severovýchodního Zadunají. Vyskytují se jak na pohřebištích, tak v rámci ho-

Obr. 78. Keramické chraštítko. Chotěbuz/Podobora (dle Muzeum Těšínska).

rákovské kultury i na sídlištích. Tyto předměty, pokud je spojujeme s kultem, mohly představovat symboly slunce, nebo v hrobech nebožtíků amulety na ochranu zemřelého člověka před zlými duchy. Otázkou ovšem zůstává, zda jejich funkce nebyla mnohem pragmatičtější a jestli tyto předměty nesloužily pouze jako závaží. Jejich výskyt v hrobech nás ale spíše přivádí k myšlence jejich kultovního charakteru. V případě datace se můžeme opřít o závěry I. Lasak (2001, 219), která tyto předměty dle analogií z Velkopolska vkládá do IV. a V. periody doby bronzové, s tím, že jejich výskyt je pozorován také na počátku doby železné.

Dle S. Stegmann-Rajtár (2000, 464) jsou **keramická chraštítká** typická pro lužický okruh popelnicových polí. Tyto předměty, z nichž jeden (obr. 78) doposud nepublikovaný, pochází z Chotěbuzi/Podobory¹⁷, se také ovšem vyskytují i v jižněji položených kulturách. Jejich kultovní náplň není jednoznačná a mnoho badatelů je pokládá za dětskou hračku (srov.

Gediga 1958, 41). Dle I. Jadczykové (1996, 232) se z 90% vyskytují v dětských hrobech, kde tuto hypotézu můžeme bez jakýchkoliv námitek přijmout. J. T. Nowiński (2000, 271) ovšem provedl analýzu, dle které se jeví jako bezpředmětné nadále uznávat jejich výskyt výlučně v hrobech nedospělých jedinců. Jak ovšem vyřešit situaci, kdy se s tímto předmětem setkáme v hrobě dospělého člověka? V tomto případě to vyvrací užití předmětu jako chraštítko v našem slova smyslu (srov. Gediga 1958, 54–55). I. Jadczykova (1996, 233) a také V. Podborský (1993, 377) považují dokonce přítomnost štěrchátka v hrobě dospělého jedince za důkaz toho, že se jedná o pohřeb kaplana, tedy osoby spojené s kultem. Nesmíme také zapomenout na fakt, že na některých je umístěn kultovní znak slunce (Jadczykova 1996, 233). Pokud se nad tím zamyslíme, lze alespoň částečně připustit, že minimálně v hrobech dospělých se jedná o kultovní předměty. Jejich význam lze hledat v symbolice ochránce duše zemřelého před zlem (dle Gediga 1958, 55), kde se analogie nabízí v užití lidových řehtaček (dle Jadczykova

¹⁷ Za informaci a poskytnutí nálezu děkuji Doc. PhDr. Pavlu Kouřilovi, CSc.

1996, 233). S chrastítka se nesetkáváme pouze na pohřebištích. Nalezeny byly na sídlištích či na hradišcích lužické kultury, kde se vyskytují minimálně již od IV. periody doby bronzové. Zajímavé nálezy okolnosti byly odkryty na hradišti Gzinie, woj. toruńskie, kde se chrastítka vyskytla ve dvou jámách společně s ostatky dítěte a ženy. Obě kostry zmíněných osob nesly stopy antropofagie (dle Новиński 2000, 268).

V sídlištní jámě č. 659 z výzkumu z roku 2008 na katastru Opavy – Malých Hoštic datované do platěnické fáze (obr. 77:1) a rovněž z polohy Šellenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí (Dehnerová 2000a, 74) pocházejí **drobné keramické cívky**, které jsou rovněž považovány za kultovní předměty, ovšem bez blíže specifikované kultovní náplně (srov. Venclová ed. 2008, obr. 43). Pravděpodobně je lze spojit s předměty charakteru sluneční symboliky, či mohly tvořit součást jiného předmětu, např. kultovního slunečního vozu apod.

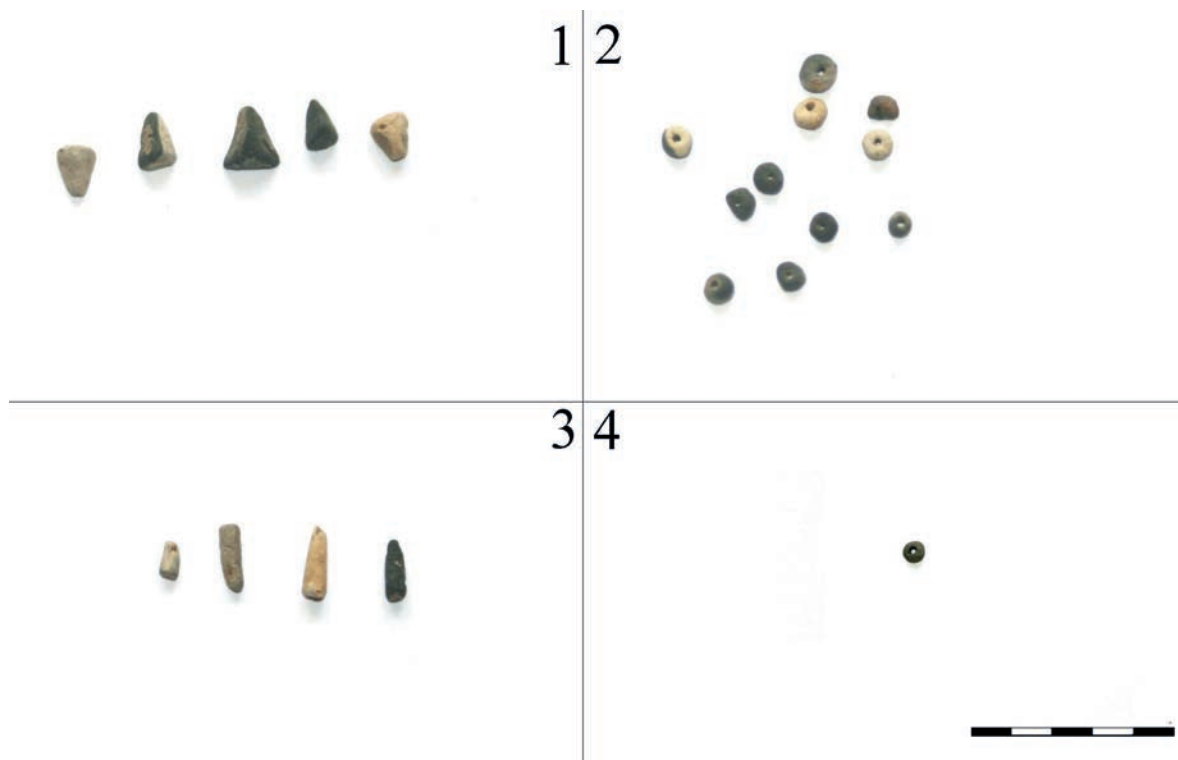
Na katastru Krnova – Opavského předměstí, a to v poloze vrchu Šellenburk, byla nalezena čtvrtina kolečka s ramenem, které je zdobeno vodorovnými rýhami a důlky. Dle H. Dehnerové (2000, 72) se jedná o součást modelu čtyřramenného kola **obřadního vozíku** (srov. Podborský 1994, 83). Výše zmiňovaná pak konkrétně tento předmět nepovažuje za příliš chronologicky citlivý a vkládá jej do slezské fáze či na počátek halštatu.

6.12. Drobný keramický inventář

V hrobě č. 12 na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách, datovaném do stupňů HB2–3, se nacházela kolekce zajímavých drobných hliněných předmětů. V první řadě je nutné zmínit drobné hliněné korálky s otvorem uprostřed (obr. 79:3), které pravděpodobně napodobovaly své skleněné předlohy a lze u nich předpokládat i stejné užití, kdy byly zcela nepochybně navlečeny na provázek z blíže neurčeného organického materiálu a tvořily tak jednoduchý náhrdelník (srov. Kos 2004, obr. 7), či náramek. V hrobě č. 21 na tom samém pohřebišti se nacházel jeden jediný drobný hliněný korálek (obr. 79:4) obdobný těm z hrobu č. 12. Rovněž na pohřebišti v Opavě – Vlašovičkách Jarkovicích v hrobě č. 18 byl nalezen jeden tento předmět (obr. 80:3). Analogické nálezy pocházejí z blízkého pohřebiště v polské Kietrzy, kde byl v hrobu č. 1662 nalezen předmět stejného druhu (Gedl 1996, tab. XXIII:5) či z jiných míst Horního Slezska (Gedl 1962, 112).

Neméně zajímavé jsou drobné trojboké hliněné jehly (obr. 79:1) a miniaturní hliněné kužely (obr. 79:3) pocházející z hrobu č. 12 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách, které nebyly opatřeny žádným otvorem, jež by dovoľoval usuzovat, že tvořily součást nějaké zavěšené ozdoby. V případě jejich funkce se můžeme, na podkladě jejich výskytu v dětském hrobě domnívat, že se jedná o hračky, nebo výplň chrastítka s organickým obalem, který se nedochoval.

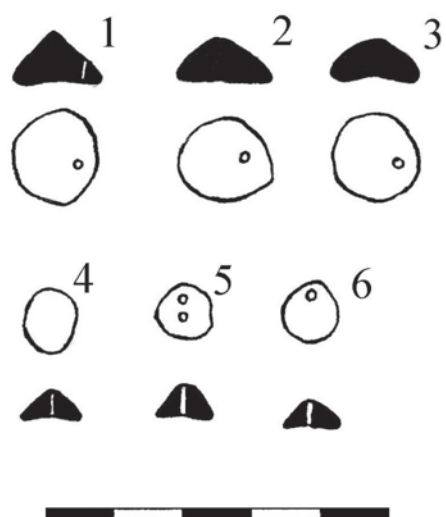
Naproti tomu na pohřebišti v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích byly v hrobě č. 18 nalezeny dva jehly opatřené centrickým provrtem (obr. 80:1, 2), které byly pravděpodobně součástí kroje či jiné ozdoby, obdobně jako několik hliněných drobných knoflíků s provrtem (obr. 81), nalezených na tomtéž pohřebišti v hrobech č. 31 a č. 35 datovaných na závěr slezské fáze a počátek platěnické.

Obr. 79. Drobné keramické předměty. Opava – Kateřinky. 1 – 3: hrob č. 12; 4: hrob č. 21.

*Obr. 80. Drobné keramické předměty.
Opava – Vlaštovičky/Jarkovice, hrob č. 18/69.*

*Obr. 81. Drobné keramické předměty.
Opava – Vlaštovičky/Jarkovice. 1 – 3: hrob č. 31/69;
4 – 6: hrob č. 35/69.*

7. KOVOVÁ INDUSTRIE

V rámci lužické kultury v českém Slezsku náleží kovová industrie k velmi důležité složce její hmotné náplně. Na zřetel je zde především brána její chronologická vypovídací schopnost, kdy drtivá většina především bronzových, ale potažmo železných předmětů, představuje velmi citlivé datovací médium. Z námi sledovaného území nepochází sice nijak oslnivé množství těchto artefaktů, ovšem i tak lze kovovou industrii považovat za jednu z nejdůležitějších složek hmotné kultury.

Při naší analýze byly brány v úvahu prakticky všechny druhy kovové industrie nalezené v regionu českého Slezska, a to včetně jednoduchých litých kroužků či nášivek, vyjma neurčitých slitků bronzoviny a drobných zlomů drátku.¹⁸

Z území českého Slezska známe celkem 531 kovových předmětů, z čehož (graf 21) 500 náleží k bronzovým formám, 30 k železným a pouze jeden předmět byl vyroben ze zlata. Největší rezervoár kovových předmětů představovaly na území českého Slezska depoty (tab. 8), ve kterých se nacházelo 363 předmětů (graf 22). Podstatně méně jich bylo nalezeno na pohřebištích v hrobových celcích (98) a sídlištních, na exponovaných polohách (hradiště) či nejednoznačných situacích (70),¹⁹ které dále v textu označujeme souhrnně jako ojedinělé situace.

Bronzové předměty se obecně nejčastěji vyskytovaly v depotech, podstatně méně v hrobových celcích a ojedinělých situacích (graf 23). Železné předměty jsou naproti tomu známy z ojedinělých situací a ještě více z hrobů. Jeden jediný zlatý předmět pak pochází z hrobového celku.

Nejfrekventovanějším kovovým předmětem na území českého Slezska jsou nášivky

(graf 29), následované náramky, litými kroužky a jehlicemi. Nejčastěji se vyskytujícím nástrojem byly sekerky, o poznání méně pak bylo nožů a srpů. V otázce výskytu jasně definovaných militárií se v námi sledovaném regionu objevují kopí a meče. Tyto statistiky se víceméně opakují i pro samotnou bronzovou industrii (graf 30). U železných předmětů (graf 31) naproti tomu mírně dominují náramky nad noži.

V depotech (graf 24) pak jasně převládají opět nášivky, náramky a lité bronzové kroužky s tím, že patrně je zde malé zastoupení jehlic, které dominují v hrobových celcích (graf 25), či sekerek, které se většinou nacházejí zase v ojedinělých situacích (graf 26).

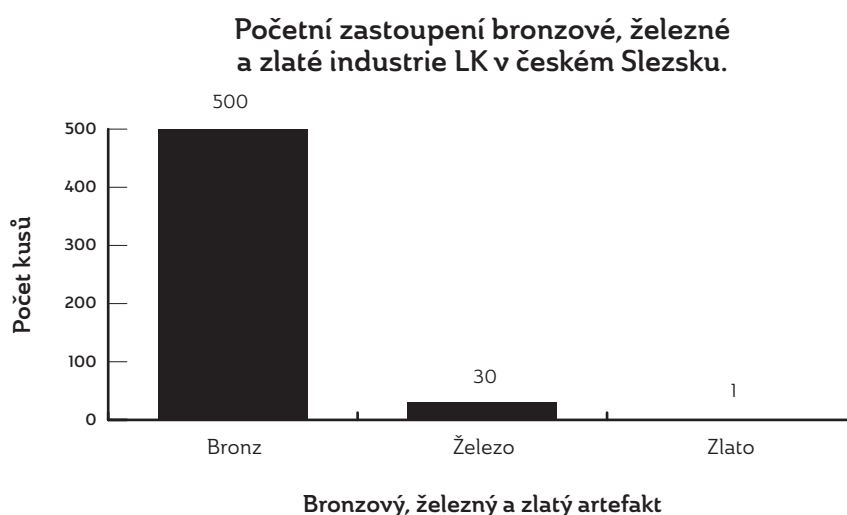
Nejvíce nálezů kovové industrie se váže především na lužickou fázi (LF), podstatně méně pak na slezskou (SF) a nejméně na platěnickou (PF), kdy se objevují ovšem i předměty železné (graf 27).

Drtivá většina kovové industrie pochází z archeologicky dobře zkoumaného území hlubčické podskupiny (HLP), (graf 28) vázaného na našem území na tok řeky Opavy, odkud také pochází největší paleta jak bronzové tak i železné industrie (graf 27). Díky velkému počtu litých kroužků a nášivek (graf 35) v mankovickém depotu (srov. Salaš 2005, 354–356) je druhým regionem s největším výskytem kovové industrie území jižní části českého Slezska, kde předpokládáme silné vazby na osídlení lužické kultury severní Moravy (OSM). Podstatně méně předmětů bylo nalezeno v oblasti Pobeskydí (OPB), kde se osídlení v rámci lužické kultury v českém Slezsku formuje teprve od stupně HB (Juchelka 2008e, 118–119), ale díky dlouhému vývoji zasahujícímu i do stupně HD pochází z tohoto území i početná kolekce železné industrie (graf 33). Kovových, tedy především bronzových předmětů nezůstalo ušetřeno ani horské pásmo Hrubého Jeseníku (JEO), kde především v nížinách vytvořených řekami jako Bělá či Vidnávkou bylo nalezeno celkem 14 bronzových artefaktů, u kterých dominují

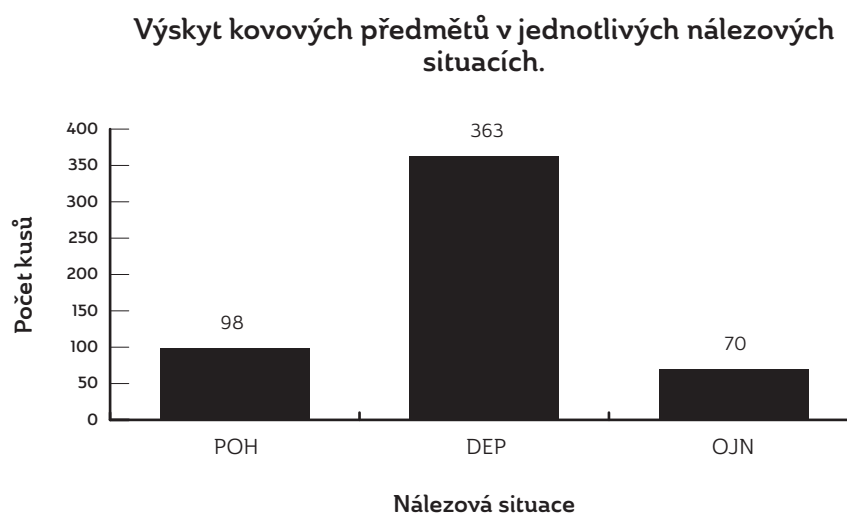
¹⁸ V konečných analýzách a statistikách pak byl každý i sebemenší předmět brán jako samostatná entita, a tudíž jsou v rámci početnosti nejvíce zastoupeny např. závěsky apod.

¹⁹ Nálezy kovové industrie z těchto tří archeologických situací jednoznačně nepocházejí z nálezových celků (dle Montelius 1903; Vencel 2001) a tudíž je s nimi v textu a analýzách nakládáno jako s jednotným celkem, neboť se jedná o předměty ze zahloubených objektů s nejednoznačným stářím výplní, či z povrchových sběrů.

náramky (graf 34). Předložená práce pak bez-
zbytku přebírá při analýze bronzové industrie
terminologii vypracovanou M. Salašem (2005)
a drží se rovněž jeho typologicko – chrono-
logických i kulturně – chronologických rozborů
v rámci jednotlivých komponent pramenné zá-
kladny.

Graf 21.

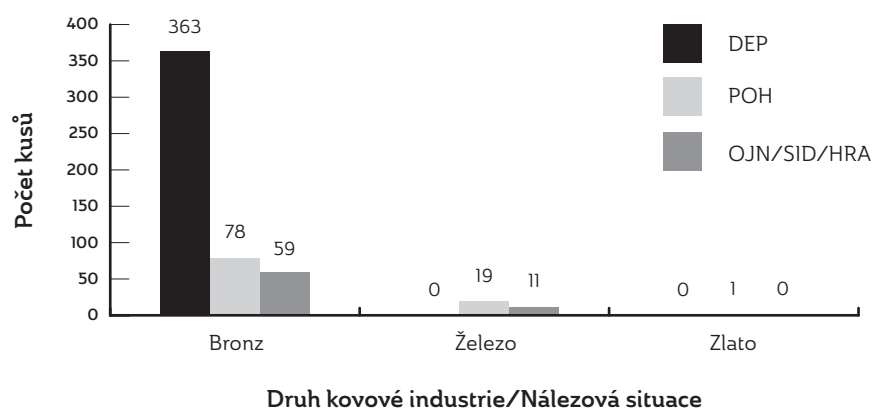
Graf 22.

Lokalita	Datace	Nálezy
Branka u Opavy	BD – HA ₁	Tři srpy, dvě sekerky, jedno kopí, kruhový nákrčník, jeden náramek.
Bělá pod Pradědem – Domašov	HB (?)	Deset bronzových náramků.
Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí	BD – HA ₁	Tři tyčinkovité nákrčníky, 14 kusů otevřeného kruhového šperku paží a nohou, dvě kopí, dvě sekerky a silicitová šipka s obvodovou retuší.
Kobeřice	BD – HA ₁	Dvě bronzové sekerky.
Krnov – Opavské předměstí	HA ₂ – HB ₃ (?)	Sedm kruhových šperků rukou a nohou.
Mankovice	BD	Dva spirálovité šperky rukou a nohou, jeden prsten, dvě jehlice, 15 závěsků, 11 spirálovitých trubiček, osm terčů a spirálovitých růžic, 72 bronzových kroužků a kruhů a 53 nášivek.
Opava – Kateřinky	BD	Ozdobný řetěz, dvě falery, tři ploché nezdobené knoflíky, 99 vypouklých knoflíků, 14 brylovitých závěsků, tři růžicovité spony.
Opava – Vávrovice	BD – HA ₁	Bronzový srp a kopí.
Rohov	HA ₂	Čtyřicet kruhových šperků na ruce a nohy, bronzový šálek typu Fuchsstadt a náboj kola.
Skorošice	BB – HB	Dva bronzové srpy, sekerka, drátěná spirálka, dva drátěné kroužky, fragment bronzového drátu.
Třebom	HB ₁ (?)	Bronzový kroužek, drobný litý terčík a kroužkový závěsek/zápona.

Tab. 8. Depoty lužické kultury v českém Slezsku.

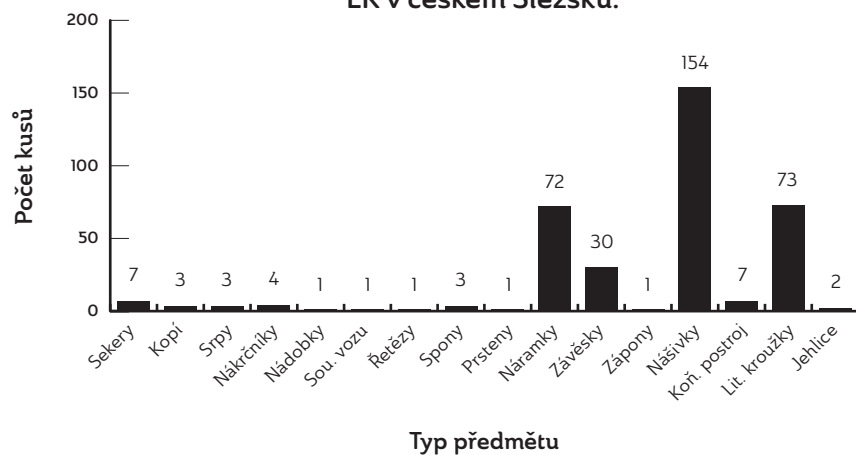
Poznámka	Literatura	Uložení
V roce 1898 byl na katastru obce, v kamenolomu situovaném jihovýchodně zástavby, nalezen při těžbě kamene depot.	Dohnal 1988, 8–9; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 15; Kleemann 1935, 70–86; Říhovský 1989, 33; Říhovský 1992, 135; Říhovský 1996, 78; Salaš 2005, 309–310.	Slezské zemské muzeum v Opavě
Na katastru obce na neznámém místě v lese měl být v roce 1940 lesními dělníky nalezen tento depot.	Brachtl 1987, 10–16; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 418–419 (pozn.: M. Salaš chybně vkládá lokalitu k Jívové); Zuber 1966, 55–57.	Muzeum v Olomouci
V roce 1909 byl při výstavbě silnice u obce učiněn nálezy bronzového depotu.	Dohnal 1988, 9; Jisl 1968, 20–24; Juchelka 2006a, 193; Kleemann 1935, 70–86; Říhovský 1992, 138; Říhovský 1996, 65, 78; Salaš 2005, 376–377.	Slezské zemské muzeum v Opavě
Roku 1879 obdrželo muzeum ve Vratislavi dvě bronzové sekerky. Jedna dnes nezvěstná.	Dohnal 1988, 44–45; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 416–417; Král 1981, 73–74; Pavelčík 1978a, 128–129; Říhovský 1992, 135; Salaš 2005, 348; Seger 1936, 117.	Muzeum ve Vratislavi (Polsko)?
V roce 1927 byl na vrchu Burgberk v souvislosti s kopáním vodovodu (Hradisko) nalezen depot obsahující kruhový šperk rukou a nohou. V roce 1931 byl na stejném místě nalezen ještě jeden náramek.	Dohnal 1988, 66–68; Juchelka 2006a, 194; Kinzer 1930, 5–7; Salaš 2005, 435.	Městské muzeum v Krnově
V roce 1891 byl při výstavbě železnice Suchdol – Budišov na jižním břehu někdejšího řečiště Odry nalezen bronzový depot.	Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Maška 1892, 117–122; Říhovský 1979, 76, 96; Salaš 2005, 354–356.	Slezské zemské muzeum v Opavě
K objevu depotu došlo v roce 1928 v souvislosti se zřizováním vodní nádrže u sádrovcového dolu (na hranici parcel 2057/le a 2050). V jámě o průměru 40 cm a hloubce 80 cm byl nalezen džbán výšky 19,4 cm překrytý dnem jiné nádoby. Nádobu stála na dvou růžicovitých sponách.	Filip 1937, obr. 72:2; Franz 1930, 37–40; Juchelka 2006a, 194; Paulík 1959, 348; Salaš 2005, 372–373; Stumpf 1928, 121.	Slezské zemské muzeum v Opavě
V roce 1854 byl při hloubení základů místního velkostatku nalezen bronzový srp a kopí. Bližší okolnosti nálezu nejsou dnes bohužel známy. Je možné, že předměty představovaly pozůstatek depotu. Nález dnes nezvěstný.	Juchelka 2006a, 197, 198; Peter 1870.	-
V roce 1906 věnoval kníže K. Lichnovský Vratislavskému muzeu depot, který byl roku 1878 nalezen na katastru obce. Depot byl uložen v keramické nádobě.	Arndt 1926, 56; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 423; Mertins 1896, 293–384; Salaš 2005, 404–405; Seger 1907, 9–43; Seger 1936, 129.	Muzeum ve Vratislavi a Częstochové (Polsko)
Dle rozboru srpu (HB) a sekerky (BB) jednoznačně vyplývá jejich chronologická odlišnost, což vede k závěru, že se pravděpodobně nejedná o jednotný soubor, ale pouze ojedinělé nálezy.	Brachtl 1987, 10–16; Juchelka 2006a, 193–194; Karger 1922, 15; Říhovský 1989, 82; Říhovský 1992, 119; Salaš 2005, 476.	Vlastivědné muzeum Jesenicka, p.o.
V roce 1909 byl na katastru obce v poloze „Černý kopec“ nalezen depot umístěný v keramické nádobě. Nález dnes nezvěstný. Dle nálezu závěsku/ zápony datace do slezské fáze.	Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 477 (M. Salaš chybně uvádí název lokality jako Třemová); Seger 1936, 146.	-

**Početní zastoupení kovové industrie
v jednotlivých nálezových situacích.**

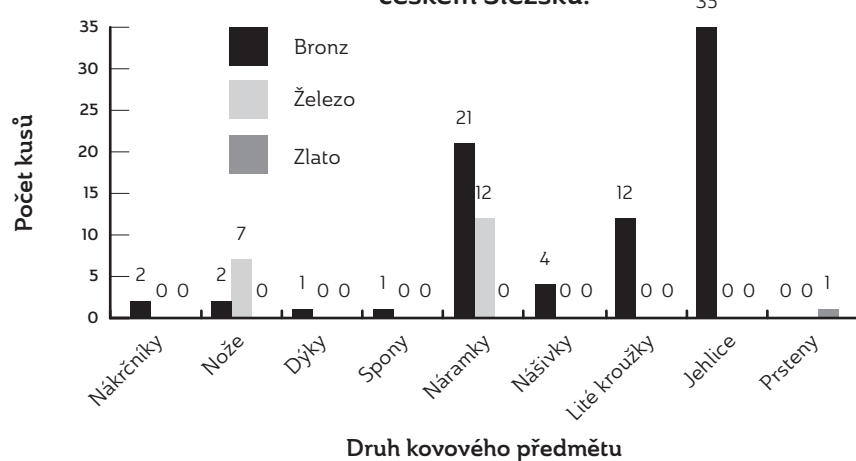
Graf 23.

**Zastoupení kovových (bronzových) předmětů v depotech
LK v českém Slezsku.**

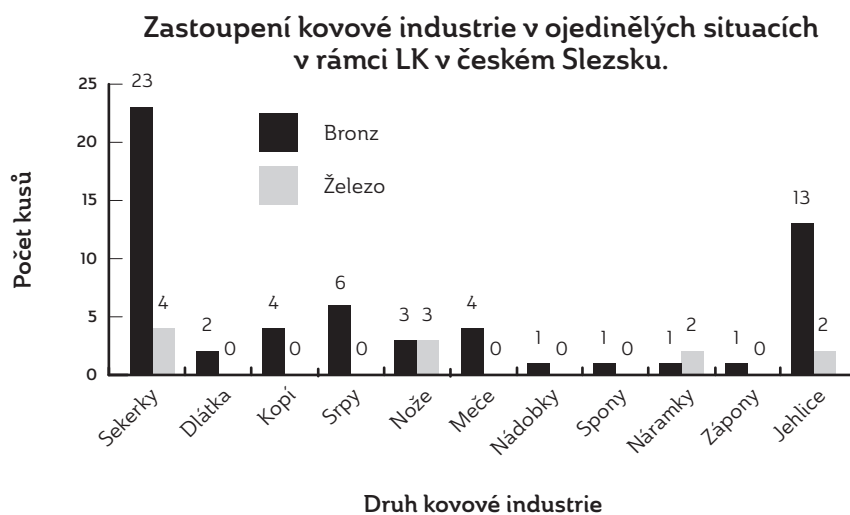

Graf 24.

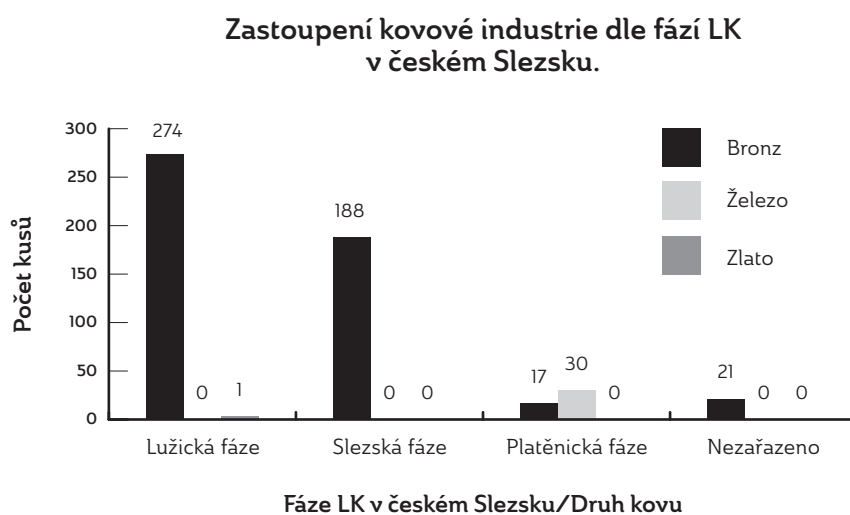
**Zastoupení kovových předmětů v hrobových celcích LK v
českém Slezsku.**

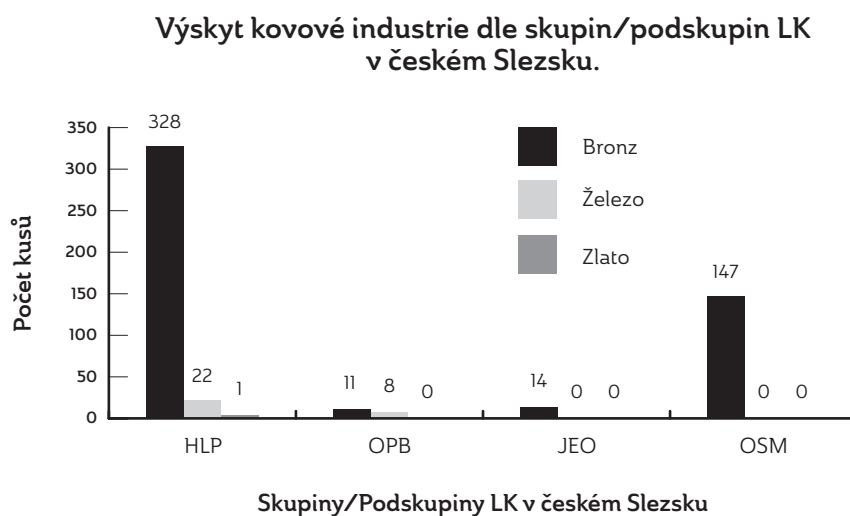
Graf 25.

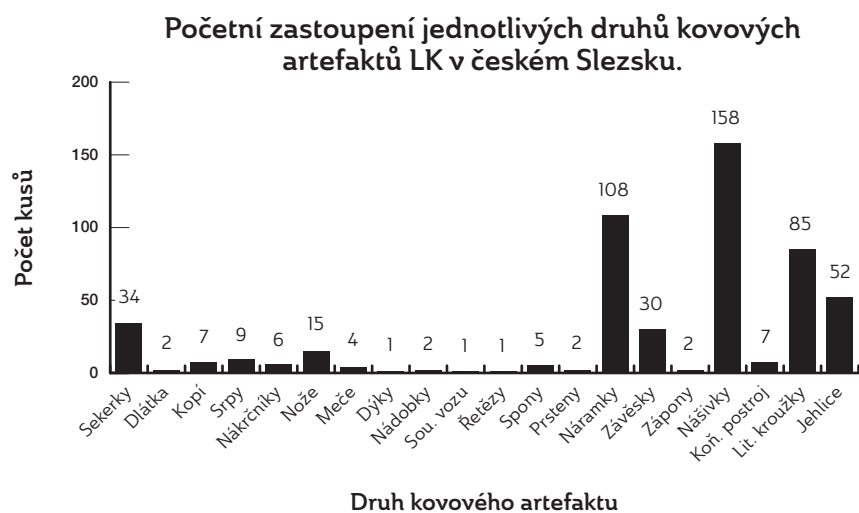
Graf 26.

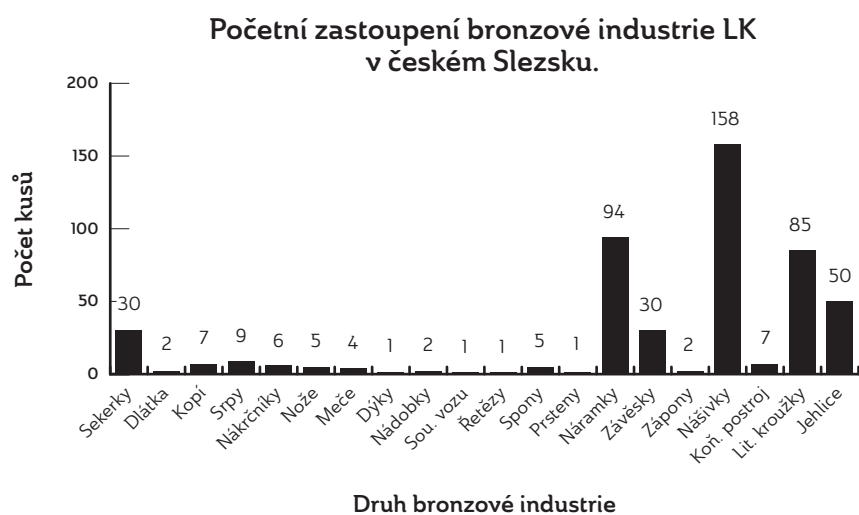
Graf 27.

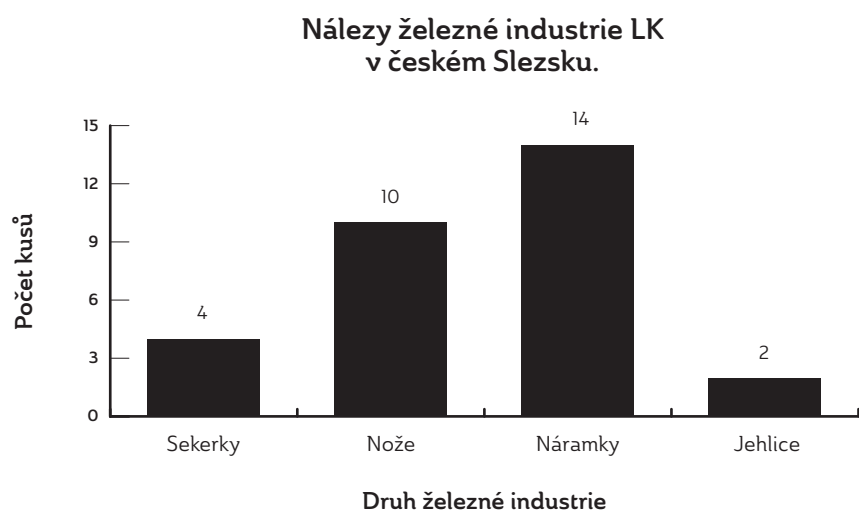
Graf 28.

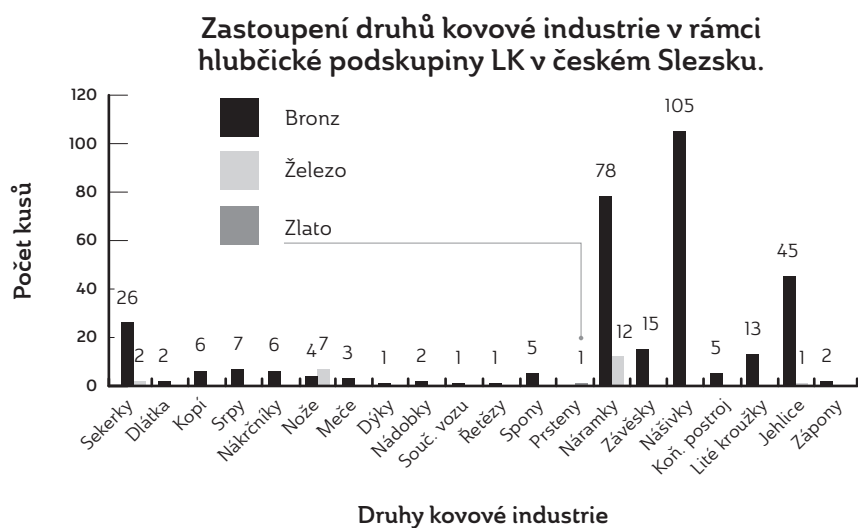
Graf 29.

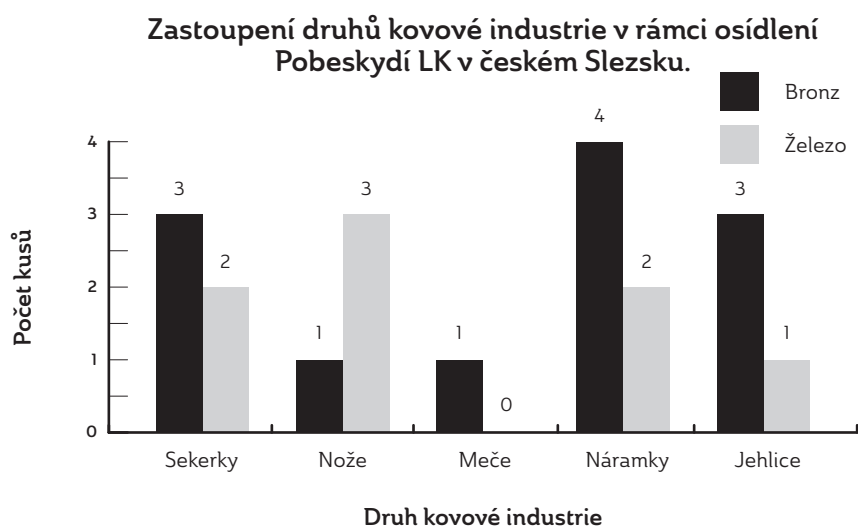
Graf 30.

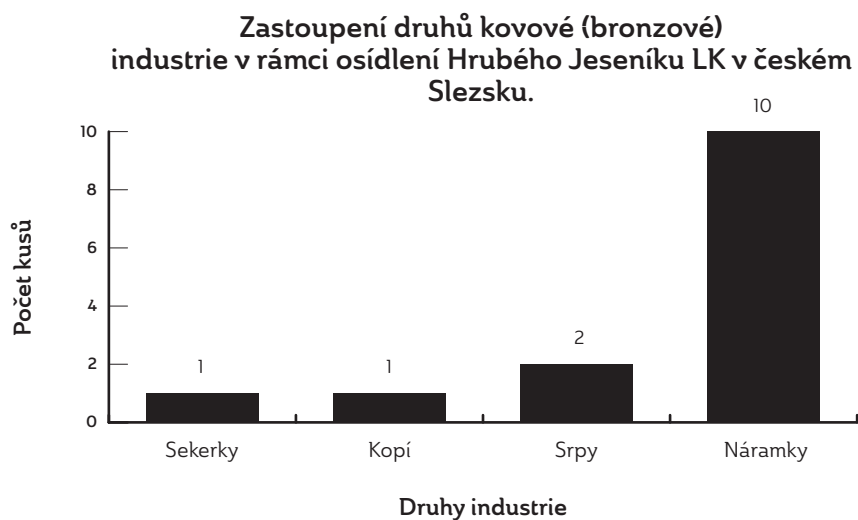
Graf 31.

Graf 32

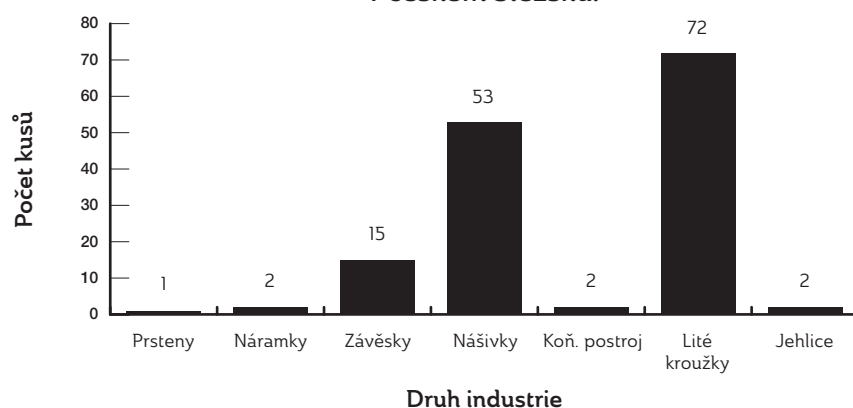

Graf 33.

Graf 34.

**Zastoupení druhů kovové (bronzové)
industrie v rámci osídlení vázaného k severní Moravě LK
v českém Slezsku.**

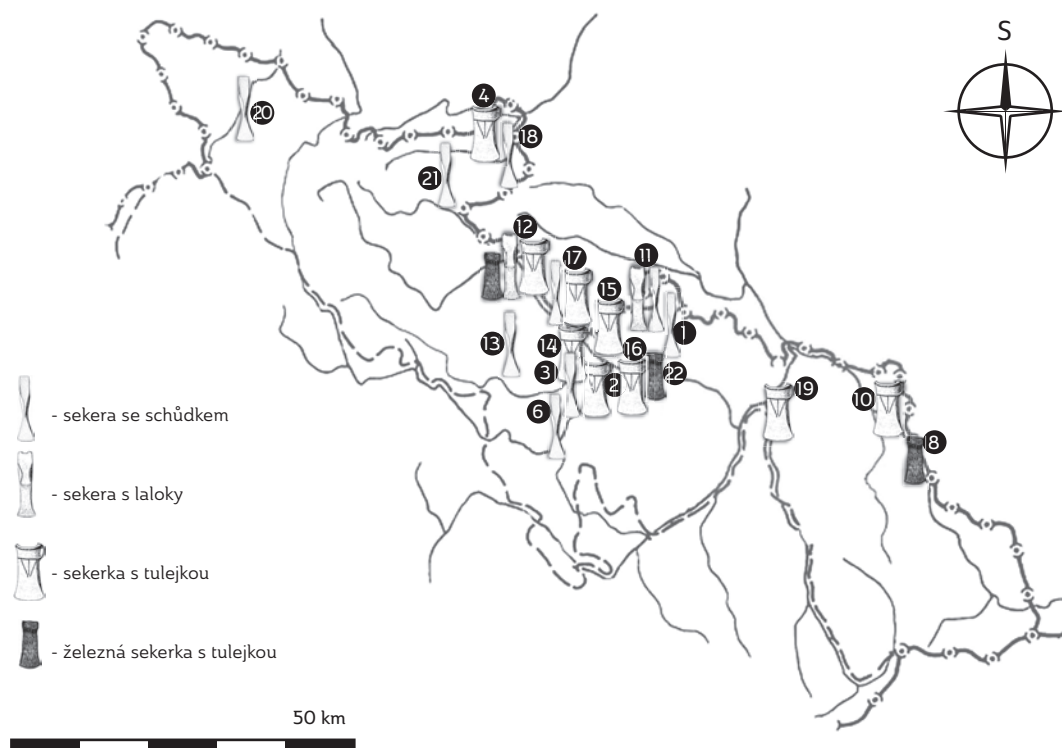

Graf 35.

7.1. Sekerky

Z území českého Slezska je známo celkem 34 nálezů sekerek (tab. 9), z nichž 30 je bronzových a čtyři železné (graf 36). V rámci bronzových sekerek (graf 40) jsou nejčastěji zastoupeny sekery se schůdkem (13), následují

sekerky s tulejkou (11) a nejméně jsou na vymezeném regionu registrovány typy s laloky (3). Zbývající trojice bronzových sekerek je dnes nezvěstná, a není tudíž možno provést jejich přesnější chronologicko-typologické zařazení. U další čtveřice nálezů železných sekerek se vždy jedná o kategorie s tulejkou.

Obr. 82. Sekerky lužické kultury v českém Slezsku.

Nejvíce těchto předmětů pochází ze sídlištních či náhodných nálezů, pouze sedm exemplářů z depotů s tím, že se v žádné depónii doposud neobjevila sekerka s tulejkou (graf 37). Z území českého Slezska není zachycena doposud ani jedna bronzová sekerka z hrobového celku. To odpovídá víceméně místním zvyklostem, kdy na území Horního Slezska jsou sekerky v hrobech rovněž nacházeny spíše ojediněle, i když od stupně HC v nich sledujeme zvýšenou frekvenci především železných exemplářů (dle Blajer 2001, 80–89). Nejvyšší kvantum seker je pozorováno v lužické fázi (16), o něco méně ve slezské (11) a jen zanedbatelný počet v platěnické (4), (graf 39).

Drtivá většina bronzových sekerek pochází z tradičního sídelního území (graf 38) rozkládajícího se mezi městy Krnovem a Hlučínem (obr. 82). Páteří tohoto území je tok řeky Opavy, ke které se váže ještě dolní část povodí Moravice s přítokem Hvozdnice. Druhým územím s častým výskytem sekerek je Osoblažský výběžek, který s prvně jmenovaným tvoří nedílnou součást hlubčické podskupiny slezské skupiny lužické kultury (Gedl 1962, 162), jejíž jádro leží něco severněji v prostoru Hlubčické pahorkatiny. V rámci těchto dvou území (Opavsko a Osoblažsko) se setkáváme s bronzovými sekerkami již od nejstaršího stupně dané kultury, což se víceméně

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Bolatice	SCH	OJN	1	BRONZ				-
2	Branka u Opavy	TUL	OJN	1	BRONZ				83:3
3	Branka u Opavy	SCH	DEP	2	BRONZ				83:4, 5
4	Hlinka	TUL	OJN	1	BRONZ				-
5	Hlučín	?	OJN	1	BRONZ				-
6	Hradec n. Mor. – Bohučovice/Podolí	SCH	DEP	2	BRONZ				83:1, 2
7	Hradec n. Mor. – Jakubčovice	?	OJN	1	BRONZ				-
8	Chotěbuz/Podobora	TUL	OJN	2	ŽELEZO				84:1
9	Chuchelná	?	OJN	1	BRONZ				-
10	Karviná – Ráj	TUL	OJN	2	BRONZ				-
11	Kobeřice	SCH/LAK	DEP	1+1	BRONZ				83:8
12	Krnov – Opavské předměstí	LAK/TUL TUL	OJN OJN	2+1 1	BRONZ ŽELEZO				83:9-11 84:2
13	Mladecko	SCH	OJN	1	BRONZ				83:13
14	Opava – Jakař	TUL	OJN	1	BRONZ				83:6
15	Opava – Kateřinky	TUL	OJN	2	BRONZ				83:7
16	Opava – Malé Hoštice	TUL	OJN	1	BRONZ				83:12
17	Opava – Vávrovice	SCH/TUL	OJN	3+1	BRONZ				83:17-20
18	Osoblaha	SCH	OJN	1	BRONZ				83:14
19	Ostrava	TUL	OJN	1	BRONZ				83:15
20	Skorošice	SCH	DEP?/OJN	1	BRONZ				83:16
21	Třemešná	SCH	OJN	1	BRONZ				83:21
22	Velké Hoštice	TUL	OJN	1	ŽELEZO				-

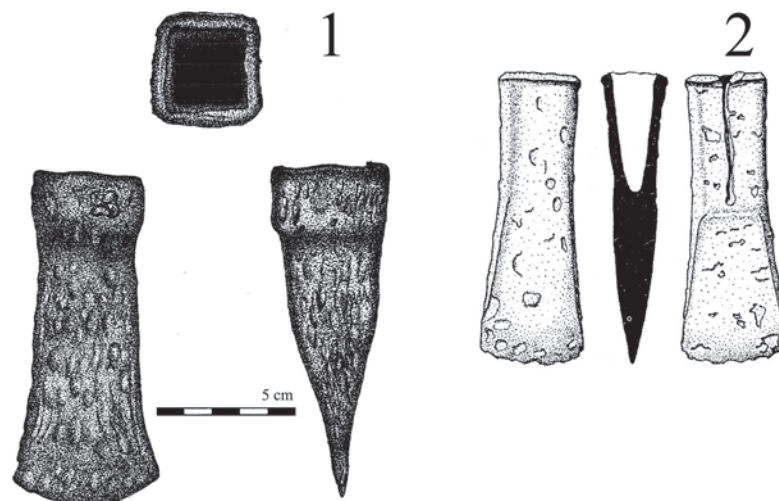
Tab. 9. Sekerky lužické kultury v českém Slezsku.

kryje s nástupem a vývojem osídlení v těchto částech českého Slezska. Zajímavý je pak objev bronzové sekerky se schůdkem z katastru Skorošic, které se nachází téměř v jádru masivu Hrubého Jeseníku. Třetí skupina nálezů bronzových sekerek je vázána na osídlení Pobeskydí – tzv. pobeskydská oblast, která je intenzivněji osídlována teprve od stupně HB (Juchelka 2008e, 117–118).

V případě sekerek železných, jejichž počet je na území českého Slezska skutečně velmi nízký, známe dvě oblasti jejich výskytu. První je opět vázána na starou sídlení oblast v povodí řeky Opavy (Krnov – Opavské předměstí, Velké Hoštice). Druhá skupina nálezů je spojena s pobeskydskou oblastí (Chotěbuz/ Podobora).

Obr. 83. Sekerky lužické kultury v českém Slezsku: 1 a 2: Hradec nad Moravicí – Bohučovice/ Podolí; 3, 4 a 5: Branka u Opavy; 6: Opava – Jaktar; 7: Opava – Kateřinky; 8: Kobeřice; 9 – 11: Krnov – Opavské předměstí; 12: Opava – Malé Hoštice; 13: Mladecko; 14: Osoblaha; 15: Ostrava; 16: Skorošice; 17 – 20: Opava – Vávrovice; 21: Třemešná (1 – 20 dle Řihovský 1992; 21 dle Stabrava 2009).

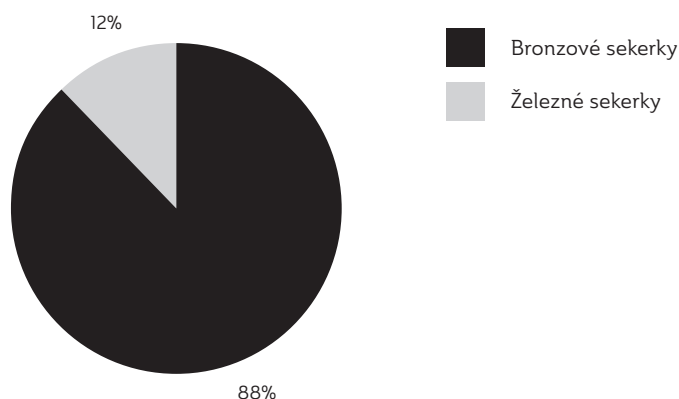
Obr. 84. Železné sekerky lužické kultury v českém Slezsku. 1: Chotěbuz/Podobora (dle Tůma 2008); 2: Krnov – Opavské předměstí (Bříza 2006, pozn. bez měřítka).

V rámci typologického členění vychází tato práce ze zpracování sekerek, které provedl J. Říhovský (1992) a M. Gedl (2004a) s tím, že bylo přihlíženo rovněž ke korekcím a doplňkům M. Salaše (2005).

Chronologicky nejstarším typem používaných bronzových sekerek v rámci lužické kultury v českém Slezsku jsou ty se **schůdkem**. Osm jich bylo nalezeno v sídlištních či náhodných situacích a pět pochází z bezpečně doložitelných celků náležících k depotům, kde se vyskytovaly vždy ve dvojici se stejným typem (Branka u Opavy, Hradec n. Mor. – Bohučovice/Podolí), či s typem s laloky (Kobeřice). Jako archaická působí sekerka se srdcovitým lišto-

vitým schůdkem nalezená údajně na katastru Skorošic (obr. 83:16). Zástupci této kategorie se v rámci vymezeného území vyskytují ve velmi omezené míře, a to pouze na samém počátku vývoje lužické kultury (srov. Říhovský 1992, 122–123). Chronologicky mladší, ovšem rovněž z počátku vývoje dané kultury v českém Slezsku, je sekerka se zahroceným lalokovitým schůdkem (Říhovský 1999, 140) nalezená na katastru Třemešné, v blízkosti hradiště Víno (obr. 83:21). Nejčastěji nacházené jsou sekerky se zahroceným lalokovitým schůdkem, a to ve formě štíhlých a úzkých tvarů s protáhlým až tulejkovitě sevřeným schůdkem (obr. 83:1, 2, 4, 5, 8, 13, 14, 17–19), (Salaš 2005, 33–34).

Poměrné zastoupení bronzových a železných sekerek.

Graf 36.

Graf 37.

Formy těchto sekerek jsou již v rámci lužické fáze v českém Slezsku typickým zástupcem hmotné náplně a vyskytují se v průběhu stupňů BD – HA1.

Chronologicky poněkud opožděnější nástup mají bronzové **sekerky s laloky**. Tyto byly v daném regionu nalezeny tři. Jedna pochází z depotu z Kobeřic, kde tvořila dvojici společně se sekerkou se schůdkem, a další dvě byly nalezeny na výšinné poloze Šellenburk (obr. 83:9, 10). Sekerky těchto forem se ve Slezsku obecně vyskytují spíše v omezené míře (Gedl 1962, 70–71), i když např. ve středodunajské kulturní oblasti jsou častým artiklem depotů (Salaš 2005, 34). Sekerky s laloky začínají

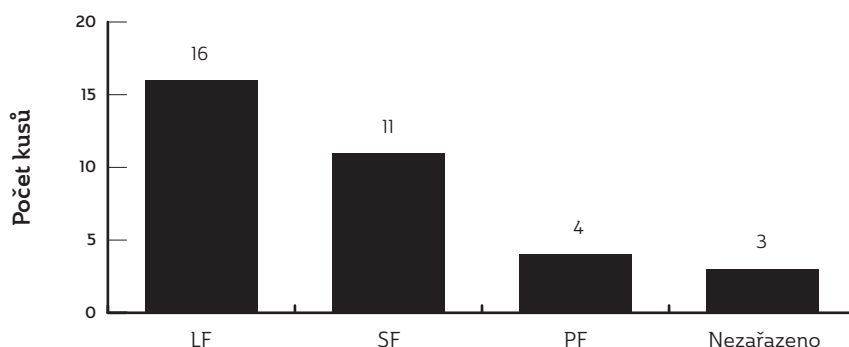
v námi vymezeném regionu již v lužické fázi (depot z Kobeřic). Setkat se s nimi můžeme i ve fázi následující, kdy ve Slezsku mohou přežívat až do stupně HB1 (srov. Gedl 1962, 71; Blajer 2001, 82–83).

Od počátku slezské fáze nastupují velmi výrazně v českém Slezsku bronzové **sekerky s tulejkou**. V regionu je jich známo 11 s tím, že ani jedna nepochází z depotů. Všechny byly nalezeny v sídlištních situacích, či pocházejí z náhodných nálezů. Typologicky nejstarší jsou sekerky z Opavy – Malých Hoštic (obr. 83:12) a z Opavy – Kateřinek (obr. 83:7). Jedná se o formy s asymetricky zakřiveným ústím, které jsou na území sousední Moravy zastou-

Graf 38.

Zastoupení sekerek v českém Slezsku v rámci fází lužické kultury.

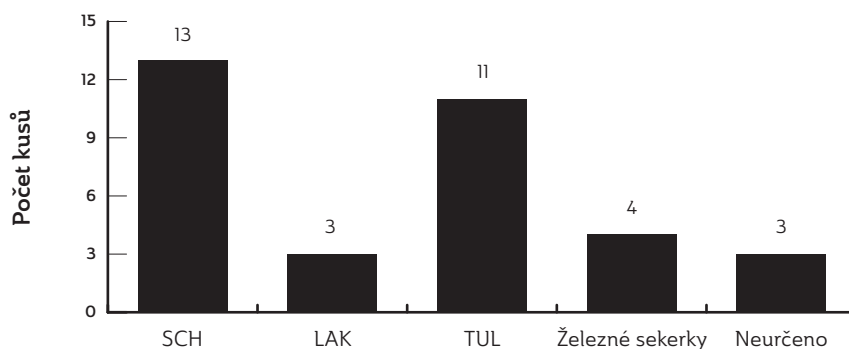
Graf 39.

peny sice menšinově, ovšem již od horizontu depotů Drslavice (srov. Říhovský 1992, 187; Salaš 2005, 38). V českém Slezsku se pravděpodobně objevují poněkud později, a to nejspíše od konce lužické fáze, ve stupni HA1 (Blajer 2001, 82). Dále následuje forma se symetrickou tulejkou z Branky u Opavy (obr. 83:3), která náleží k sekerkám, jež nejsou dle M. Salaše (2005, 38) typologicky ani chorologicky rozdílné od předchozích forem s asymetrickým ústím. Sekerku z Vávrovic (obr. 83:20) zařadil J. Říhovský (1992, 208) do VIII. skupiny sekerk klínovitých tvarů s ouškem a zpravidla bohatší výzdobou. Tento tvar náleží k I. typu, který se v mladších fázích popelnicových polí

ještě může zcela výjimečně objevovat, i když je častější pro starší fázi (dle Salaš 2005, 40). Sekerka z Ostravy (obr. 83:15) náleží stejné skupině, ovšem chronologicky mladšímu typu 2. Sekerka z Opavy – Jaktáře (obr. 83:6) patří k miniaturním formám VIII. skupiny sekerk klínovitých tvarů, a to jejímu třetímu typu (Říhovský 1992, 213) a chronologicky se vztahuje k mladší fázi popelnicových polí (Salaš 2005, 40).

Železné sekerky se v oblasti Slezska poprvé objevují s nástupem platěnické fáze (HC), i když ještě ani v této době se bronzové formy v žádném případě nevytratily z palety její hmotné náplně (srov. Blajer 2001, 87–88).

Zastoupení bronzových a železných sekerek v českém Slezsku.

Graf 40.

Z území českého Slezska pak neznáme doposud vůbec typ plochých železných sekerek s bočními výstupy, které se jako jižní importy vyskytují již v časně době železné v rámci hornoslezsko – malopolské skupiny (Gedl 1962, 75–76; Blajer 2001, 87).

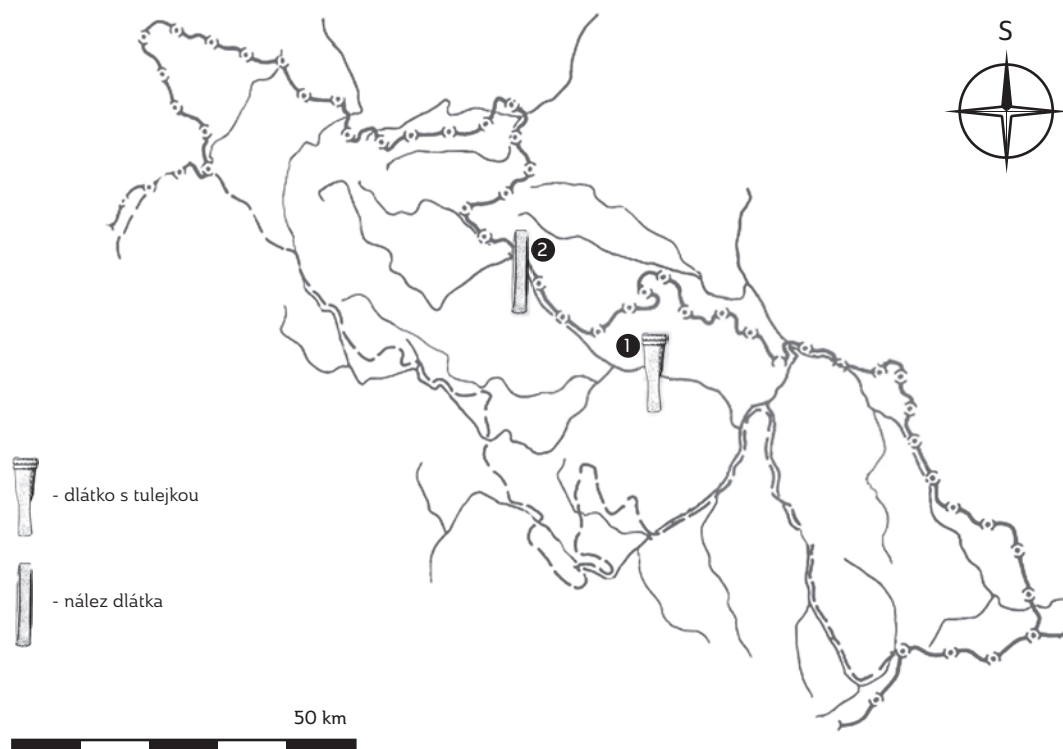
Z území českého Slezska jsou známy pouze typy s **tulejkou**, které pocházejí jen z ojedinělých situací. Dokonce ani na soudobém pohřebišti v Kietrzi nebyly tyto v hrobových situacích identifikovány (srov. Gedl 1973). V hrobech Horního Slezska se pak vyskytují převážně v oblasti hornoslezsko – malopolské skupiny (Gedl 1962, 75; Blajer 2001, 87; mapa 16). Nástup železných tulejkovitých seker můžeme v regionu českého Slezska, ve vztahu k sousedním analogiím, sledovat již od stupně HC (Gedl 1991a). V našem případě se jedná o exempláře z Krnova – Opavského předměstí (obr. 84:2), (Bříza 2006, obr. 10 na s. 24) a Velkých Hoštic (nezvěstný nález). Ve stupni HD (Chotěbuz/Podobora (obr. 84:1), (dle Tůma 2008, 94; Tůma v tisku) se tyto stávají již naprosto dominujícími a z hmotné náplně lužické kultury ve Slezsku vytlačují jiné formy.

7.2. Dlátka

Přestože patří dlátka k předmětům málo chronologicky citlivým, byla jim i tak v minulosti dopřávána nemalá pozornost. Moravským nálezům se věnoval např. V. Podborský (1970, 93–94) či J. Říhovský (1992, 255–286), který rovněž ve své práci neopomněl ani na předměty pocházející z jižní části Horního Slezska. V poslední době psal o bronzových dlátkách z Moravy ve vztahu k depotům M. Salaš (2005, 47–48). Na Slovensku se těmito předměty zabývala M. Novotná (1970, 70–71). Pro oblast českého Slezska jsou však relevantní i nálezy z Polska (Szpunar 1987, 81–84; Gedl 2004), které ve vztahu k depotům zpracoval v nedávné době W. Blajer (2001, 91–96).

Z námi vymezeného regionu jsou známá pouze dvě bronzová dlátka (obr. 85; tab. 10), a to z prostoru hlubčické podskupiny.

Jedno dlátko mělo být nalezeno na katastru obce Háj ve Slezsku – Lhota, tedy z území, které nebylo ani v rámci lužické kultury nikdy intenzivněji osídlováno. Je tedy otázka, zda

Obr. 85. Dlátka lužické kultury v českém Slezsku.

dotyčný předmět odtud skutečně pochází. Ve starších záznamech se totiž uvádí (srov. Juchelka 2006a, 198) jako možné místo nálezu Lhotka u Hlučína, což by mohlo více odpovídat realitě, neboť by tak pocházelo z tradičního území s výrazným a jednoznačně doložitelným osídlením. Druhý dnes bohužel nezvěstný náález pochází z výšinné lokality Šellenburk situované v blízkosti Krnova – Opavského předměstí. U tohoto předmětu již dnes nelze jednoznačně určit o jakou typologicko-morfologickou formu se jednalo.

ska nejedná o předmět nacházený v hrobových celcích.

Pro chronologické závěry je relevantní údajný náález dlátka s tulejkou z Háje ve Slezsku – Lhoty (obr. 86:1). Tento 6,8 cm dlouhý předmět řadí J. Říhovský (1992, 268) k malým formám (skupina I), které mají končit s počátkem mladší fáze popelnicových polí (dle Salaš 2005, 47). Tato datace by spíše příslušela situaci, kdyby daný předmět pocházel z území poněkud jižněji položeného. V regionu Horního Slezska se totiž dlátka tohoto typu

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Háj ve Slezsku – Lhota	TUL	OJN	1	BRONZ				86:1
2	Krnov – Opavské předměstí	?	OJN	1	BRONZ				-

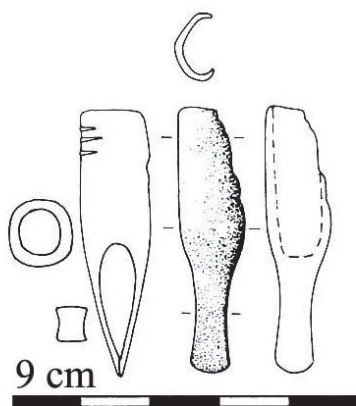
Tab. 10. Dlátka lužické kultury v českém Slezsku.

Jednoznačně lze však říci, že ani jedno dlátko z regionu českého Slezska nepochází z depotů, i když ve zbývající části Horního Slezska jsou známy převážně z depónií (srov. Gedl 1962, 76–77; Blajer 2001, 93–94). V moravském prostředí jsou pak dláta ve starší fázi popelnicových polí také vázána především na depoty, zatímco v mladší fázi je jejich ústup z těchto garnitur evidentní (Salaš 2005, 47). Dále lze také konstatovat, že se v regionu Slez-

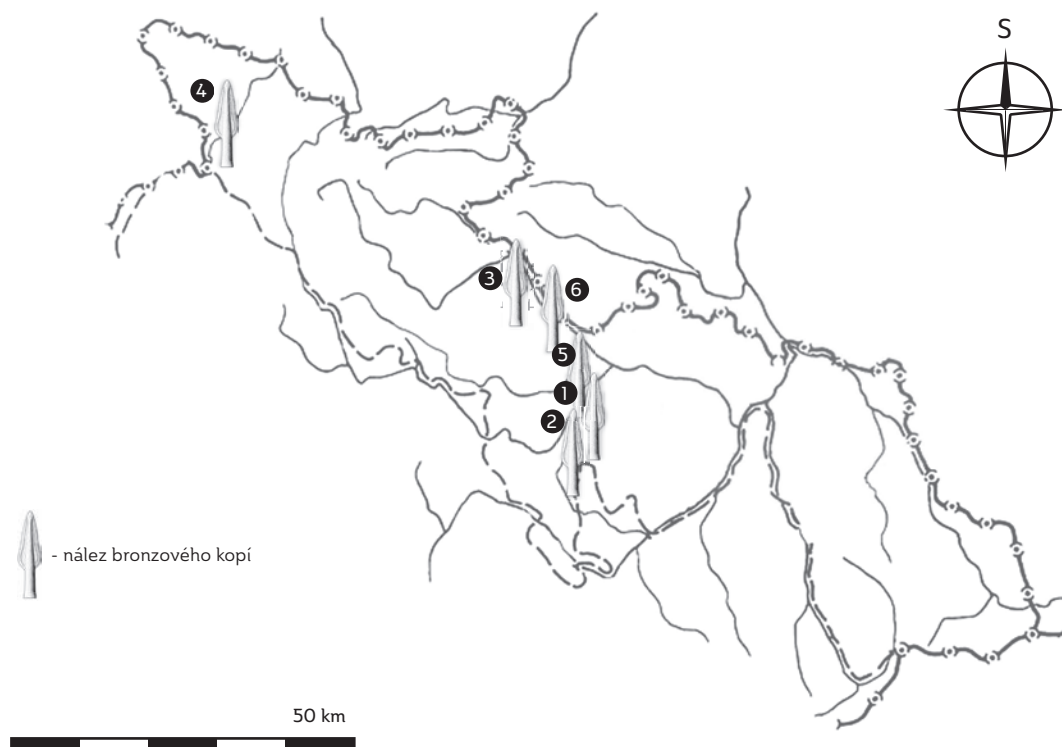
mohou objevit až poněkud později. Formy s tulejkou jsou zde registrovány teprve v depotech (Siodłar, Sudół) datovaných nejspíše k přelomu stupňů HA1/HA2 (Gedl 1962, 77) a vyskytují se zde rovněž i ve stupních HB2 – HB3 (Blajer 2001, 94). Náález ze Lhoty je tedy možno považovat v rámci českého Slezska za poněkud mladší záležitost, oproti předpokladu J. Říhovského (1992, 268), odpovídající spíše průběhu slezské fáze.

7.3. Hroty kopí

Hroty kopí se řadí ke zbraním, které se začínají výrazně uplatňovat až od rozhraní střední a mladší doby bronzové (Salaš 2005, 70). Z území českého Slezska jich známe sedm, které všechny patří k bronzovým formám. Do dnešních dnů se jich však zachovalo pouze šest. Dnes je již bohužel nezvěstný náález z Opavy – Vávrovic, u kterého panují nejasnosti, zda se nemůže jednat o předmět, jež mohl být součástí depotu. Doposud není z námi vymezeného území potvrzen náález železného kopí (tab. 11).

Obr. 86. Dlátko. Háje ve Slezsku – Lhota. (dle Říhovský 1992).

Obr. 87. Hroty kopí lužické kultury v českém Slezsku.

Drtivá většina hrotů byla nalezena v rámci starého sídelního území vázaného primárně na řeku Opavu s přítokem Moravice (graf 42). Zajímavý je pak nález z katastru Uhelné – Nových Vilémovic, který se nachází mimo tradiční sídelní komoru, a to v oblasti Hrubého Jeseníku (obr. 87).

Soubor nálezů hrotů kopí z českého Slezska pochází ze sídlištních situací a depozitů s tím, že pokud neuznáme nález z Opavy – Vávrovic jako depot, mají mírnou převahu právě sídlištní situace. Z analyzovaného území není zatím také registrován ani jeden nález vázaný na hrobový celek (graf 41). Tento závěr je plně ve shodě se situací ve zbývajících částech Horního Slezska. Bronzové hroty se tak vyskytují pouze v hrobech hornoslezsko – malopolské skupiny (Gedl 1962, 66; Blajer 2001, 135–141). V pohřbech se s nimi v rámci celé hlubčické podskupiny setkáváme až ve stupni HC (Blajer 2001, 141–142; mapa 47), kdy se již jedná o formy železné.

Nejnověji problematiku hrotů kopí pro Moravu a přilehlou část Horního Slezska zpra-

coval J. Říhovský (1996), který detailně určil jejich morfologicko – typologickou klasifikaci. Pro oblast Polska je v nedávné době zpracoval M. Gedl (2009) a pro oblast Moravy, ovšem především ve vztahu k depotům, se jimi zabýval také M. Salaš (2005, 70–72). Všichni jmenovaní prokázali, že z chronologického hlediska nemají tyto předměty takový význam jako dýky či meče. Lze však říci, že naprostá většina hrotů kopí nacházená v moravských depotech (87,6%) je vázána především na starší stupeň popelnicových polí (dle Salaš 2005, 70). Dle polských badatelů se však naproti tomu tyto předměty na území Horního Slezska objevují nejspíše od stupně HA1 a přetrvávají až do konce pozdního bronzu, kdy jich odtud také pochází největší počet (srov. Gedl 1962, 67; Blajer 2001, 137–141; mapy 44–46). Tento závěr je pak diametrálně odlišný právě od vyhodnocení provedeného J. Říhovským (1996), který všechny jím analyzované předměty z území českého Slezska datoval pouze do starší fáze popelnicových polí. Celá situace nakonec působí dojmem, jako by nynější státní hranice rozdělující Horní Slezsko

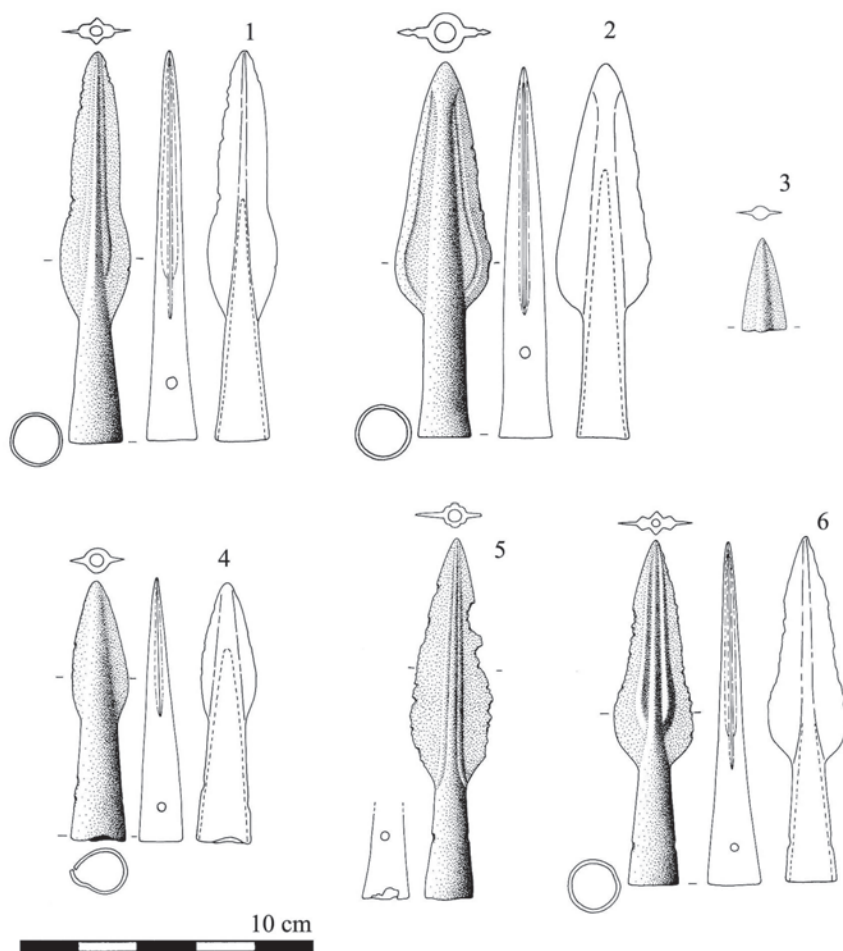
	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Branka u Opavy	TUL	DEP	1	BRONZ				88:1
2	Hradec n. Mor. – Bohučovice/Podolí	TUL	DEP	2	BRONZ				88:5,6
3	Krnov – Opavské předměstí	TUL?	OJN	1	BRONZ				88:3
4	Uhelná – Nové Vilémovice	TUL	OJN	1	BRONZ				88:4
5	Opava – Jaktář	TUL	OJN	1	BRONZ				88:2
6	Opava – Vávrovice	TUL?	DEP/OJN?	1	BRONZ				-

Tab. II. Hroty kopí lužické kultury v českém Slezsku.

a potažmo i hlubčickou podskupinu byla pro hroty kopí i hranicí chronologickou, kdy na české straně jsou starší zástupci a na polské jen ti mladší.

Nyní se tedy zaměříme na analýzu kopí pocházejících z českého Slezska v rámci morfologicko – typologické klasifikace vypracová-

vané J. Říhovským (1996). Na prvním místě uvedeme zlomek hrotu kopí s hladkým listem a hladkou tulejkou (?) z Krnova – Opavského předměstí (obr. 88:3). Jedná se o náhodný nález z výšinné polohy Burgberk, který J. Říhovský (1996, 60) vkládá do staršího úseku popelnicových polí.

Obr. 88. Hroty kopí lužické kultury z českého Slezska. 1: Branka u Opavy; 2: Opava – Jaktář; 3: Krnov – Opavské předměstí; 4: Uhelná – Nové Vilémovice; 5 a 6: Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí (dle Říhovský 1996).

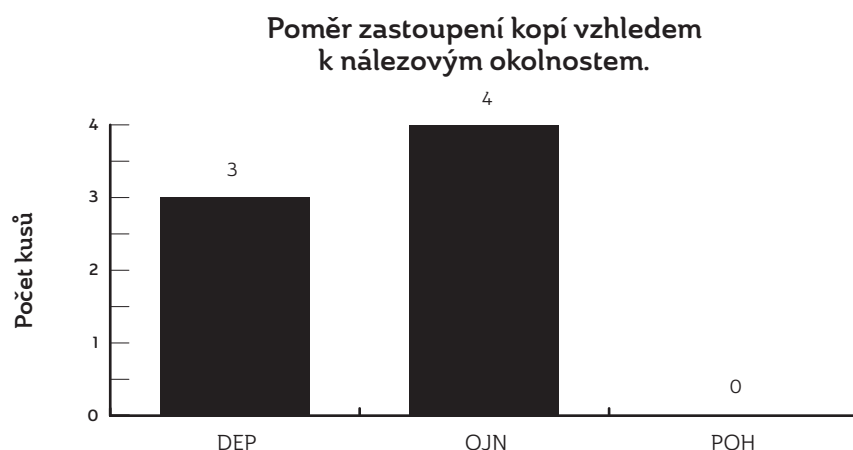
V depotu z Hradce nad Moravicí – Bohučovic/Podolí se našla dvojice hrotů. Jeden (obr. 88:5) náležel k typu s hladkým listem a profilovanou tulejkou (Říhovský 1996, 65; Salaš 2005, 71–72), druhý (obr. 88:6) ke skupině s profilovaným listem a hladkou tulejkou (Říhovský 1996, 78; Salaš 2005, 71). První z jmenovaných se v moravském prostředí nevyskytoval dříve než od stupně Blučina s tím, že těžiště výskytu druhého spadá rovněž do staršího stupně popelnicových polí (dle Salaš 2005, 71–72). Depot z Bohučovic/Podolí, ze kterého tato dvojice nálezů pochází, je datován do lužické fáze (Salaš 2005, 376–377).

Z bronzového pokladu nalezeného na katastru Branky u Opavy, který je rovněž datován do lužické fáze (Salaš 2005, 309–310), pochází další bronzový hrot kopí náležící také

k typu s profilovaným listem a hladkou tulejkou (obr. 88:1).

Na „Kostelním vrchu“ situovaném na katastru Opavy – Jakteře byl nalezen hrot kopí (obr. 88:2) s profilovaným listem a hladkou tulejkou náležící dle J. Říhovského (1996, 73) k formě s plamenným listem (forma C). Jedná se o variantu s kratší tulejkou než je polovina celkové délky hrotu. I tyto formy kopí se mají vyskytovat především v lužické fázi (Říhovský 1996, 73).

Posledním nálezem je hrot (obr. 88:4) bronzového kopí z Uhelne – Nových Vilémovic, který J. Říhovský (1996, 92) ne zcela přesně lokalizoval na katastr Nového Dvora (srov. Juchelka 2006a, 198). Jedná se o typ dvoukřídlovitého kopí s hladkým listem a hladkou tulejkou, které se objevuje již od nejstaršího období lužické kultury (Říhovský 1996, 93–94).

Graf 41.

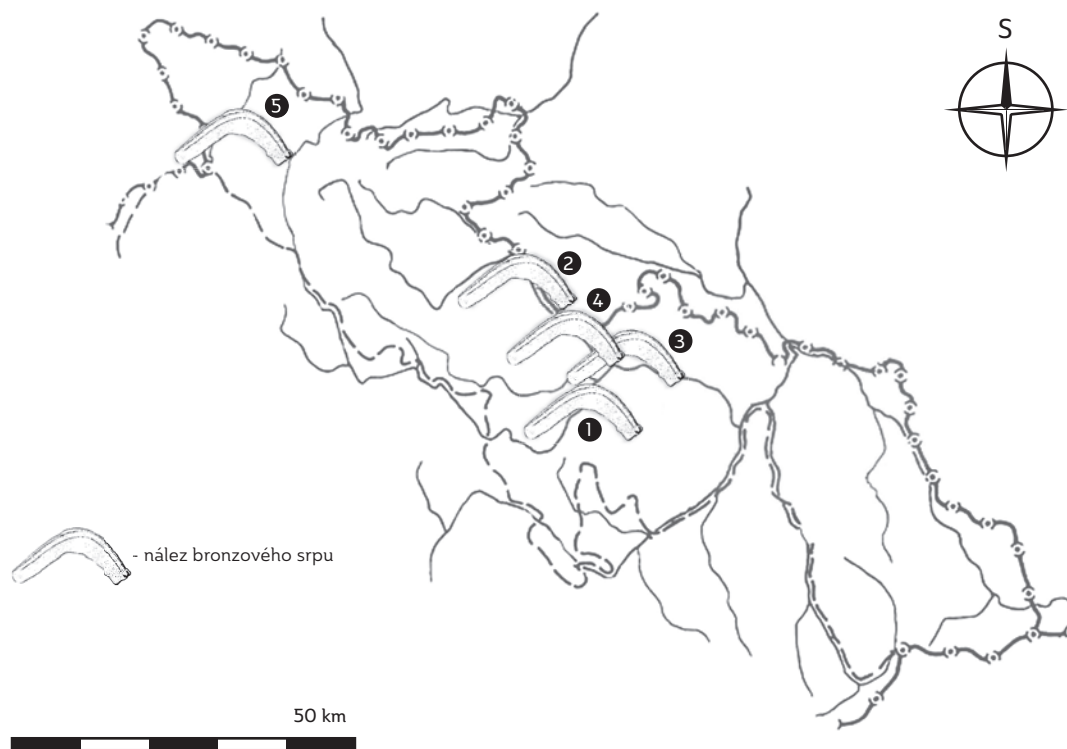
Graf 42.

7.4. Srpy

Z území českého Slezska pochází celkem devět srpů vázaných na lužickou kulturu, z nichž jsou všechny vyrobeny z bronzu (tab. 12). Zachovalých je jich však jen sedm, neboť nálezy z Opavy – Vávrovic a jeden srp ze Skorošic jsou dnes již bohužel nezvěstné. Doposud odtud také není hlášen ani jediný železný exemplář, i když ve zbývajících částech Horního Slezska se železné srpy od stupně HC vyskytují jak v rámci hornoslezsko – malopolské skupiny (Gedl 1962, 77), tak také v oblasti hlubčické podskupiny (Blajer 2001, 108; mapa 28).

V případě nálezových okolností pochází většina srpů z ojedinělých situací (graf 45). Z bezpečně doložených depotů pak jsou registrovány tři srpy, a to z garnitury z Branky u Opavy. Pokud bychom jako depot uznali také nejasné nálezové okolnosti z Opavy – Vávrovic či ze Skorošic, převládaly by depónie. Z hrobových celků neznáme z regionu ani jeden nález, což může být zapříčiněno stavem výzkumu, kdy z oblasti polského Horního Slezska je celá polovina srpů vázána právě na pohřby (Gedl 1962, 77).

Drtivá většina nálezů srpů (graf 43) pochází z tradičního sídelního území vázaného na tok Opavy s přítokem Moravice (obr. 89).

Obr. 89. Srpy lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Branka u Opavy	TRN	DEP	3	BRONZ				90:1-3
2	Krnov – Opavské předměstí	TRN	OJN	2	BRONZ				90:4,5
3	Opava – Malé Hoštice	TRN	OJN	1	BRONZ				90:6
4	Opava – Vávrovic	?	DEP/OJN?	1	BRONZ				-
5	Skorošice	JAZ/?	DEP?/OJN	2	BRONZ				90:7

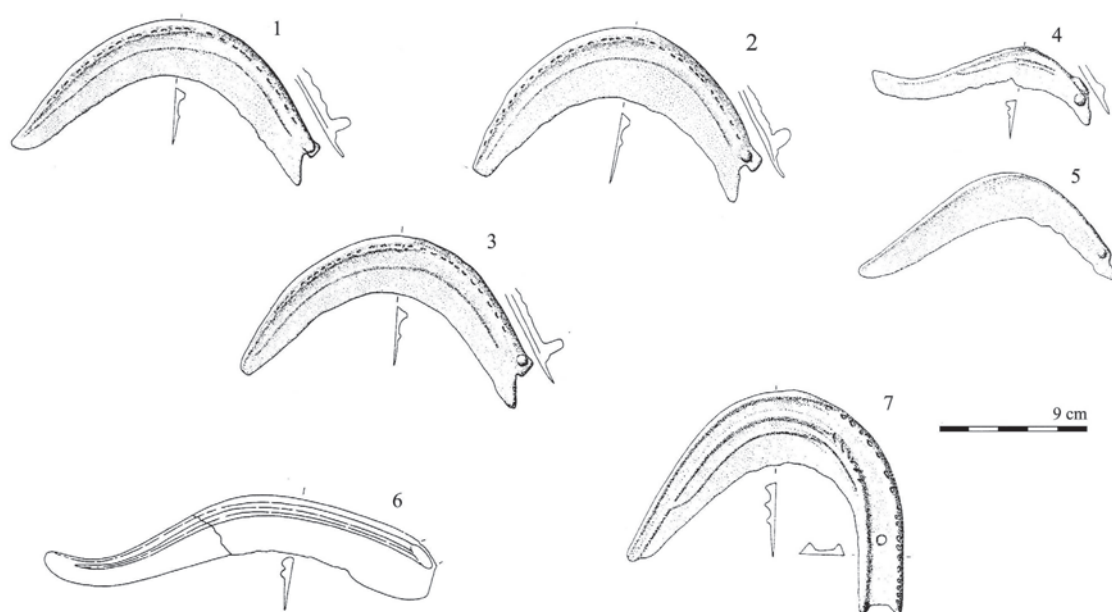
Tab. 12. Srpy lužické kultury v českém Slezsku.

Dva nálezy jsou pak hlášeny z oblasti masivu Hrubého Jeseníku (Skorošice), což je z území, které i v rámci lužické kultury bylo velmi málo, či téměř nulově osídleno.

Na území českého Slezska převládají početněji srpy s trnem nad srpy s řapem (graf 46), což je víceméně ve shodě se závěrem M. Salaše (2005, 49), který si povšiml právě jejich zvýšené frekvence v rámci lužických depotů oproti těm středodunajským.

gické klasifikace a chronologického zařazení vypracovaného J. Říhovským (1989) s přihlédnutím také ke korekcím od M. Salaše (2005, 48–55).

Srp s trnem s ventrálně rozšířenou týlovou partií nalezený při kopání základů pro novostavbu domu č.p. 53 v roce 1958 na katastru Opavy – Malých Hoštic (obr. 90:6), náleží k poměrně vzácné skupině těchto předmětů (Salaš 2005, 50), které J. Říhovský (1989, 27)

Obr. 90. Srpy lužické kultury z českého Slezska. 1 – 3: Branka u Opavy; 4 – 5: Krnov – Opavské předměstí; 6: Opava – Malé Hoštice; 7: Skorošice (Říhovský 1989).

V případě jednotlivých období jsou srpy nejčastěji zastoupeny v lužické fázi s tím, že z platěnické fáze doposud z území českého Slezska postrádáme jakýkoliv nálezu tohoto druhu předmětu (graf 44). Tento nastíněný poměr je pak dosti odlišný od situace ze zbývajících částí Horního Slezska, kde polští badatelé (srov. Blajer 2001, 102–111) uvádějí daleko větší zastoupení srpů ve slezské a posléze platěnické fázi než v období odpovídajícímu naší lužické fázi. Tento fakt může být opět zapříčiněn právě již výše zmiňovaným stavem výzkumu.

Nyní se tedy zaměříme na analýzu jednotlivých nálezů srpů z území českého Slezska na podkladě morfologicko – typolo-

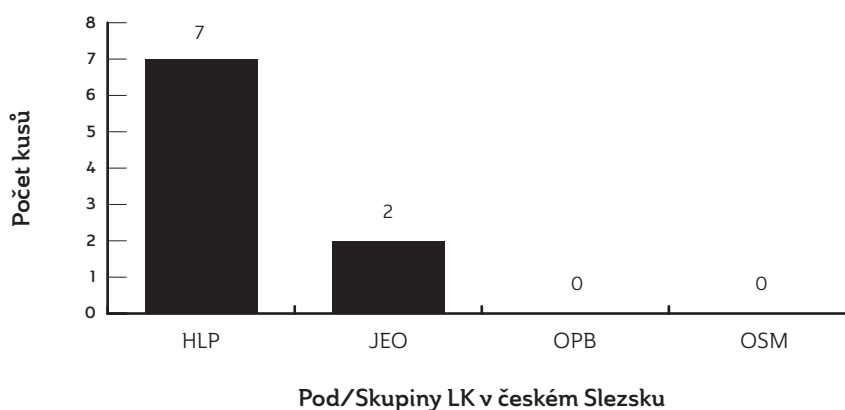
řadí ke třetí skupině tvarově odpovídající typu 1. Jedná se o srpy, jež se začínají objevovat již od staršího mohylového stupně a objevují se rovněž také ve starší fázi popelnicových polí (dle Salaš 2005, 50).

Trojice srpů s obloukovitě symetricky klenutým tvarem (obr. 90:1–3), která byla nalezena v depotu u Branky u Opavy, náleží ke IV. skupině srpů s trnem, a to jejímu pátému typu se zahrocenou bází (Říhovský 1989, 33). Nástup těchto tvarů nenastal dříve než na rozhraní střední a mladší doby bronzové s tím, že zástupci této třídy srpů jsou příznačnější spíše pro starší než mladší fázi popelnicových polí (Salaš 2005, 50).

Z lokality situované na kopci Šellenburk u Krnova – Opavského předměstí pochází dvojice miniaturních forem srpů s trnem (obr. 90:4, 5), které J. Říhovský (1989, 39) přiřadil do V. skupiny. Oba dva zmiňované náleží jejímu šestému typu s protaženou zahrocenou bází, termální částí čepele posunutě blíže k týlu a esovitě prohnutou hrotovou partií (dle Salaš 2005, 51). Zástupci této skupiny nepředstavují žádnou samostatnou vývojovou skupinu. Pouze právě miniaturní srpy šestého typu, ke kterým náleží i naše dvojice z Krnova – Opavského předměstí, navazují na typy IV. skupiny. Tyto jsou pak příznačné právě pro okruh lužické kultury a bývají kladeny spíše do mladší fáze popelnicových polí (Salaš 2005, 61).

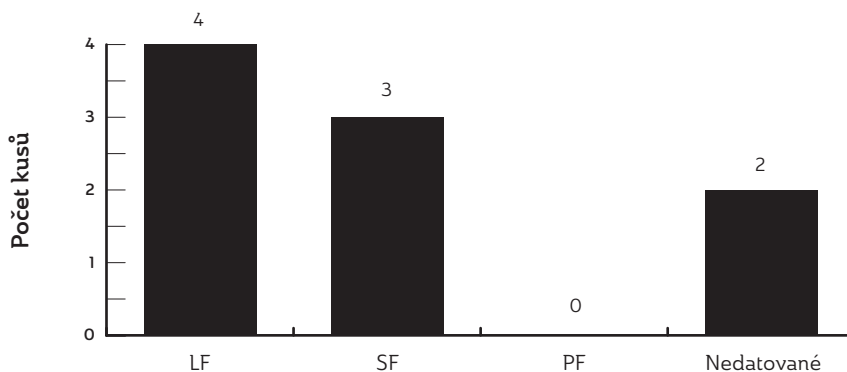
Poslední dochovaný nález srpů z českého Slezska je ze Skorošic (obr. 90:7). Tento předmět přiřadil J. Říhovský (1989, 82) do V. skupiny srpů s jazykovitým řapem, a to do rámce čtvrtého typu bez postranního výčnělku s otvorem pro nýt a se dvěma žebry (varianta a). Tyto předměty se v širším středoevropském prostoru vyskytují výhradně v celcích mladšího a pozdního stupně popelnicových polí (Salaš 2005, 55).

Výskyt srpů dle pod/skupin LK v českém Slezsku.

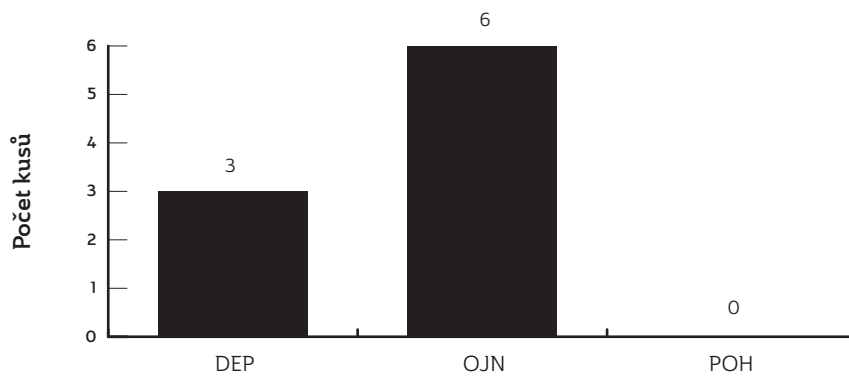
Graf 43.

Zastoupení srpů dle jednotlivých fází.

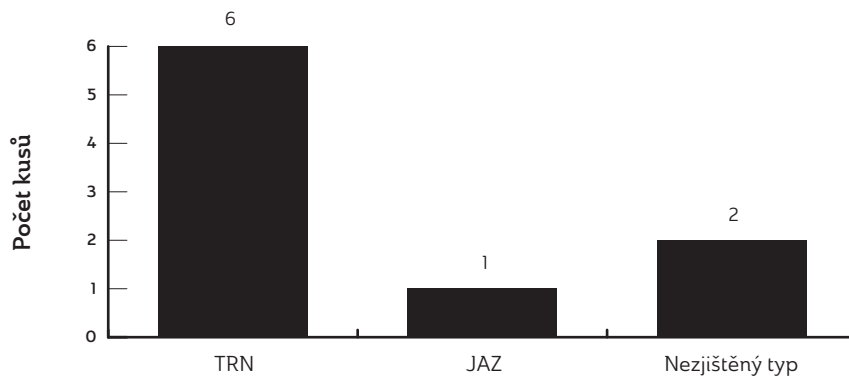
Graf 44.

Srpy dle jednotlivých nálezových situací.

Graf 45.

Zastoupení jednotlivých typů bronzových srpů v českém Slezsku.

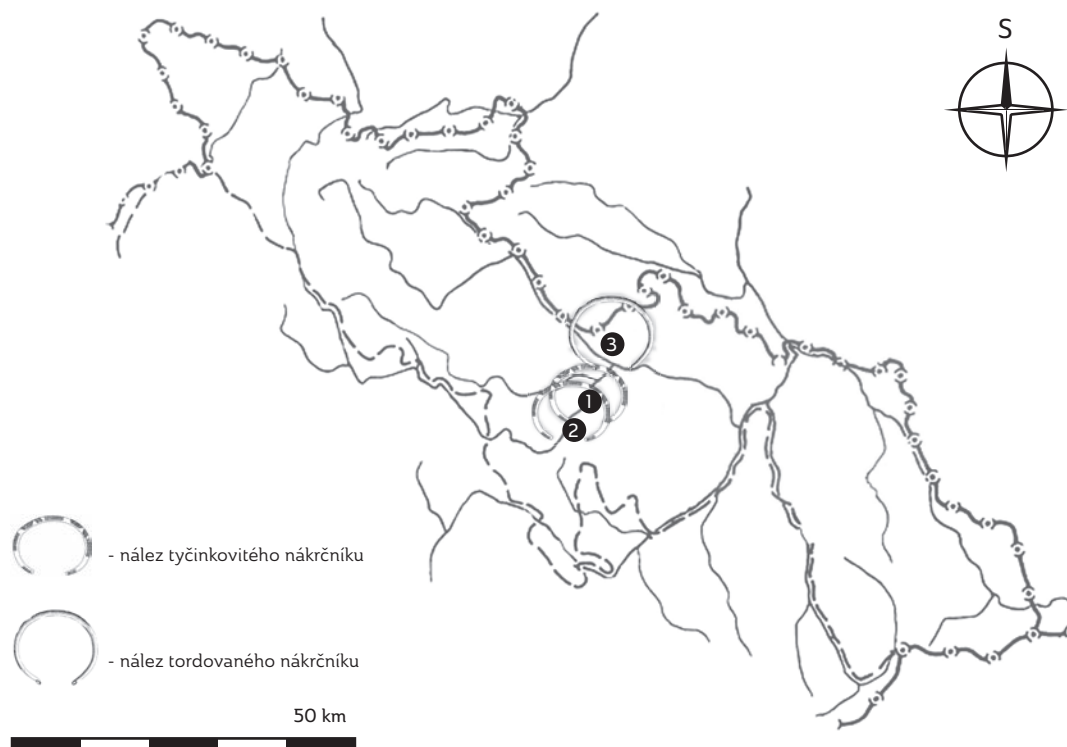
Graf 46.

7.5. Nákrčníky

Nákrčníky jsou v odborné literatuře ve směř charakterizovány jako luxusní zboží, jež se vyskytovalo výlučně v hrobových celcích tehdejší společenské elity, především žen (Podborský 2004, 193; Parma 2004, 435–436). V českém Slezsku se těchto předmětů našlo šest (tab. 13) a všechny pocházejí z tradičního sídelního území vázaného na tok Opavy s přítokem Moravice (obr. 91). V regionu se doposud podařilo identifikovat pouze dvě bronzové formy, a to vývojově starší tyčinkovité nákrčníky a mladší tordované (graf 47). Všechny tyčinkovité (4ks) pocházejí z depotů, mezitím co dvojice tordovaných byla nalezena v hrobových situacích. Doposud není z území hlášen žádný železný nákrčník, i když v širší oblasti Horního Slezska se objevují od stupně HC především v hrobových celcích (Gedl 1962, 103; Blajer 2001, 160–162; mapa 60).

Jako vývojově starší formu lze uzнат tyčinkovité nákrčníky (obr. 92:1–4) kruhového profilu se zužujícími a rovně seříznutými konci. Ve většině případů se jedná o otevřené formy (obr. 92:3–4). Jen v případě nálezů z depotu z Branky u Opavy (obr. 92:1) se jedná o exemplář s mírně přeloženými konci (Salaš 2005, 75). Na Moravě se tento typ tyčinkovitého kruhového šperku objevuje ne dříve než od staršího stupně popelnicových polí (Salaš 2005, 76) a obdobné tvary se v Čechách vyskytují v mladobronzových depotech a stejně starých hrobových situacích (Kytlicová 1967, 154–155).

Na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách byl nalezen v hrobě č. 48 tordovaný nákrčník s konci stočenými v očka (obr. 92:5). Druhý fragment tordovaného nákrčníku (obr. 92:6) pochází sice bezpečně z kateřinské nekropole, ovšem neznáme u něj příslušnost k určitému hrobovému celku (Juchelka 2009a, 80, 84).

Obr. 91. Nákrčníky lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Branka u Opavy	TYC	DEP	1	BRONZ				92:1
2	Hradec n. Mor. – Bohučovice/Podolí	TYC	DEP	3	BRONZ				92:2-4
3	Opava – Kateřinky	TOR	POH	2	BRONZ				92:5-6

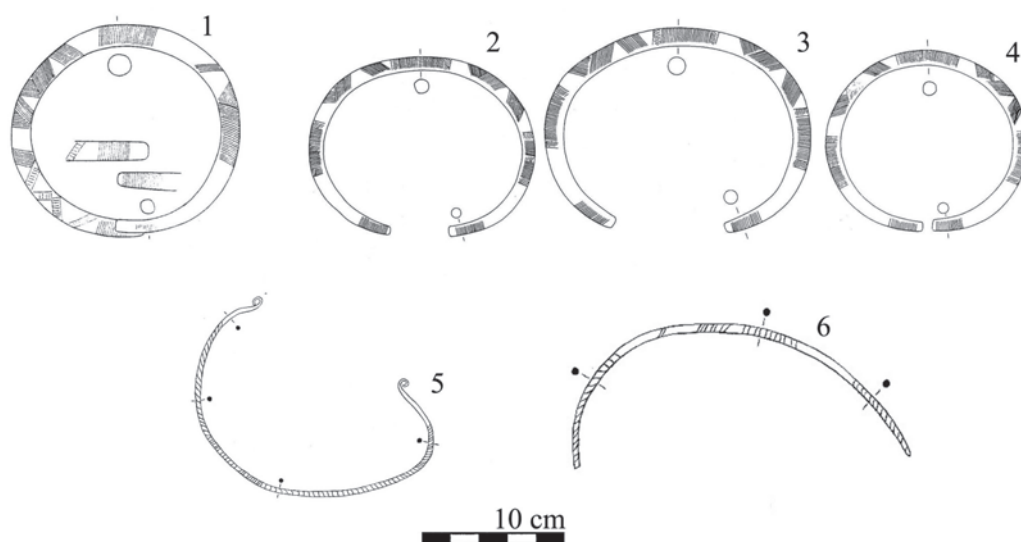
Tab. 13. Nákrčníky lužické kultury v českém Slezsku.

S tordovanými nákrčníky tohoto typu se můžeme setkat v širším středoevropském prostoru (srov. např. Teržan 1996, 489–501; Salaš 2005, 76). Vyskytují se v Maďarsku (Mozsolics 1985), na Slovensku (Novotná 1984, 30–36), na Moravě (např. Podborský 1970, Taf. 18, 19, 32; Podborský 2004; Dohnal 1977, 40, 126; Fojtík 2004, 108, obr. 7:10; Parma 2004, 433; Štrof 2005, 213, obr. 5:6), ve východních Čechách (např. Vokolek 1999a, 16), v Polsku (Gedl 2002), v Německu (Wels-Weyrauch 1978) atd.

Rovněž velmi široký je i jejich chronologický výskyt. Pro popelnicová pole jsou charakteristické dvě varianty. Starší, která se nejčastěji objevuje v depotech stupňů HA2 a HB1,

je typická stálostí tordování. Mladší, příslušející depotům stupně HB2, je naproti tomu nápadná změnou tordování (dle Parma 2004, 433). Časový záběr nákrčníků je však pravděpodobně mnohem širší (srov. Salaš 2005, 76–77).

Na moravských pohřebištích se tordované nákrčníky s konci stočenými v očka objevují od závěru stupně HA. Nejčastěji se na lužických nekropolích, ale i v rámci středodunajských popelnicových polí objevují ve stupni HB (Parma 2004, 433). Na Slovensku jsou datovány od velatické fáze (horizont Trenčianské Bohuslavice) až po starší dobu železnou (Novotná 1984, 34; táž. 2001, 365, obr. 1:16), ovšem charakteristické jsou pro horizont depotů

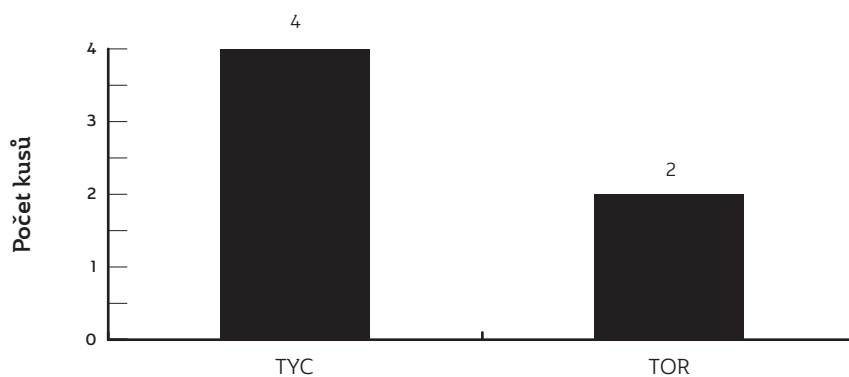

Obr. 92. Nákrčníky lužické kultury z českého Slezska. 1: Branka u Opavy; 2 – 4: Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí; 5 a 6: Opava – Kateřinky (1 – 4 dle Říhovský 1992; 5 a 6 dle Juchelka 2009a).

Sitno ze závěru stupně HB (dle Parma 2004, 433). V Maďarsku se s jejich výskytem počítá již od horizontu depotů Kurd (Mozsolics 1985, 60). V Polsku se dle M. Gedla (2002) tordované nákrčníky s plošně roztepanými hladkými konci svinutými v očko ojediněle používaly již ve II. periodě doby bronzové, běžnější jsou však dle něj ve druhé polovině III. periody a v období následujícím. Naproti tomu I. Lasak (2001, 224) je v dataci těchto bronzových ozdob opatrnější a v oblasti Slezska a Velkopolska je vkládá až do V. periody doby bronzové. Dále pak sama připouští, že vývojově starší jsou ty exempláře, na nichž bylo aplikováno jednosměrné tordování. Mladší jsou dle ní charakteristické změnou směru vinutí a ty, jež pocházejí z počáteční fáze doby železné, jsou nápadné několi-

kanásobným tordováním. D. Parma (2004, 433) ohraničuje dobu jejich užití stupni HA až HC, což však také není zcela správný závěr. Výše jsme si přiblížili jejich možný výskyt již ve II. periodě doby bronzové. Rovněž spodní hranice Parmovy datace není přesná, neboť v oblasti východovelkopolské skupiny lužické kultury se tordované nákrčníky tohoto typu vyskytují v depotech stupně HD (Orchow, pow. Mogilno; Ostrów, pow. Sieradz), (Blajer 2001, ryc. 32, 34). Naše dva kateřinské exempláře (obr. 92:5, 6) můžeme pak zařadit k mladším variantám typickým svou nápadnou změnou stylu provedení tordování. Tyto jsou pak výhradně vázány na mladší fázi popelnicových polí s těžištěm výskytu především v lužickém kulturním prostředí (Salaš 2005, 77).

Zastoupení jednotlivých typů nákrčníků v českém Slezsku.

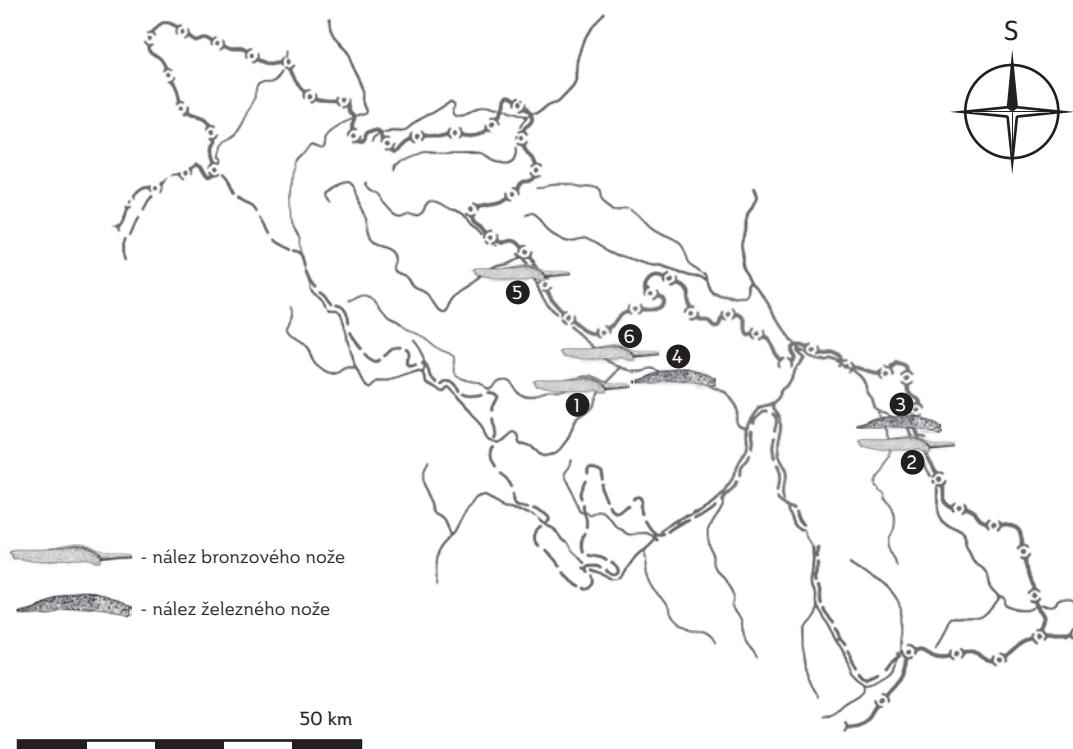

Graf 47.

7.6. Nože

Nožům náleží po sekerkách druhé místo v početnosti výskytu nástrojů v rámci archeologických situací (dle Blajer 2001, III). Jedná se o chronologicky citlivější předměty, kterým byla v minulosti věnována nemalá pozornost. Pro území Polska je zpracoval M. Gedl (1984a), pro Moravu a přilehlou část českého Slezska se jimi zabýval J. Říhovský (1972b). U novějších prací nemůžeme opomenout M. Salaše (2005), který se noži zabýval především ve vztahu k depotům.

Z regionu českého Slezska je známo celkem 15 nožů (tab. 14), z nichž pět je bronzových a 10 ze železa (graf 48). Výskyt nožů jak bronzových tak železných se neváže pouze na starou sídelní oblast v blízkosti toku Opavy, ale s jejich nálezy jsme konfrontováni také v oblasti Pobeskydí (obr. 93). Ve stupni HC se železné nože ve Slezsku vyskytují především v hrobových celcích (Gedl 1962, 78; Blajer 2001, II4 – II5; mapa 31A). Z celé oblasti českého Slezska pochází šest nálezů ze sídlištních či ojedinělých situací (z toho tři železné) a devět bylo vyzdvíženo z hrobového celku (z toho sedm železných), (graf 49). Z depotu ze sledovaného

Obr. 93. Nože lužické kultury v českém Slezsku.

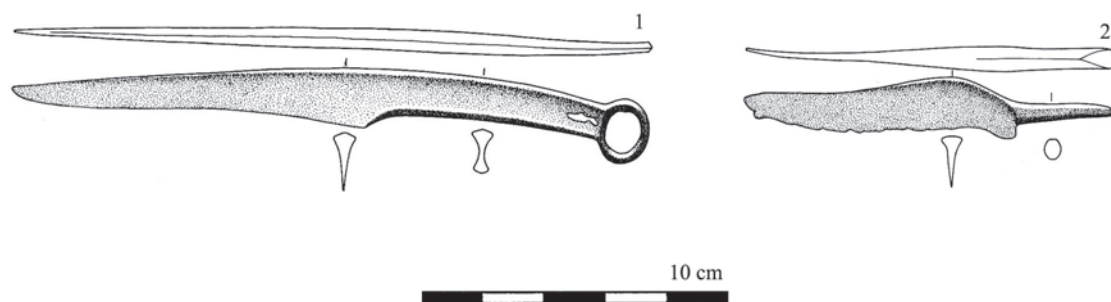
	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Hradec nad Moravicí	JAZ	OJN	1	BRONZ				94:1
2	Chotěbuz/Podobora	TRN?	SID	1	BRONZ				96
3	Chotěbuz/Podobora	TRN	SID	3	ŽELEZO				95:1,2
4	Kravaře	?	POH	7	ŽELEZO				-
5	Krnov – Opavské předměstí	?	OJN	1	BRONZ				-
6	Opava – Kateřinky	TRN/?	POH	2	BRONZ				94:2

Tab. 14. Nože lužické kultury v českém Slezsku.

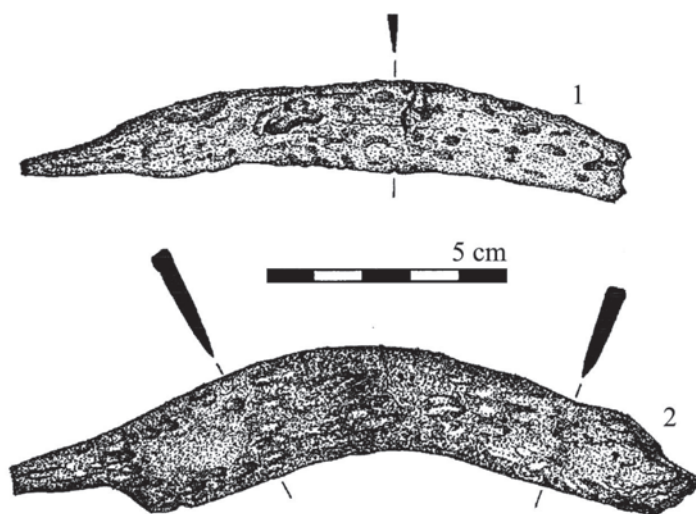
území není hlášen ani jeden tento předmět, což koresponduje s jejich poměrně malým zastoupením v těchto náleзовých celcích na území Moravy (Salaš 2005, 44).

Nyní přejdeme k samotným nožům pocházejícím z regionu českého Slezska. V roce 1967 získalo archeologické oddělení Slezského zemského muzea v Opavě bronzový nůž s jazykovitým řapem typu Hradec (obr. 94:1), který údajně pochází z kopce Hanuše (Šikulová 1968, 49) z katastru Hradec nad Moravicí. Jednalo se o 20,6 cm dlouhý nástroj úzkého profilu s kroužkově ukončenou rukojetí, který lze datovat do lužické fáze (stupeň HA1), (Říhovský 1972b, 33–34). Tento nůž je také jediným zástupcem nožů s jazykovitým řapem v rámci námi vymezeného regionu. Všechny ostatní patří do kategorie nožů s trnovitým řapem.

V hrobovém celku č. 30 na nekropoli v Opavě – Kateřinkách byl nalezen bronzový nůž s trnovitým řapem (obr. 94:2). Tento nůž přiřadil J. Říhovský (1972b, 62) k typu Hadersdorf. Jedná se o nástroj, jež se vyskytoval na širším území střední Evropy, především v pozdní fázi mladších popelnicových polí (HB1/HB2 – HB3). Ze stejného pohřebiště, a to z hrobového celku č. 8, pochází torzo dalšího nože. Jeho fragmentárnost však nedovoluje bližší analýzu (Juchelka 2009a, 84, 87). Lze ovšem říci, že nůž jednoznačně prošel žárem pohřební hranice, neboť byl silně přetavený. Z hradiště v Chotěbuzi/ Podoboře pochází podobný nůž (obr. 96) jaký byl nalezen v hrobovém celku č. 30 na nekropoli v Opavě – Kateřinkách. Tento exemplář lze také stejně datovat (Tůma 2008, 95). Další blíže chronologicky ani typologicky nezařaditelný zlomek

Obr. 94. Bronzové nože lužické kultury z českého Slezska.
1: Hradec nad Moravicí; 2: Opava – Kateřinky (dle Říhovský 1972b).

Obr. 95. Železné nože. 1, 2: Chotěbuz/Podobora (dle Tůma 2008).

bronzového nože pochází z Krnova – Opavského předměstí z lokality Burgberk.

V halštatském období je v regionu českého Slezska registrováno deset železných nožů. Tři pocházejí z pobeskydské oblasti z hradiště Chotěbuz/Podobora. Zde byl ve vrstvě vzniklé na terase valu, tedy po skončení jeho funkčnosti, nalezen železný nůž s prohnutou čepelí a trnem (obr. 95:2). Další, ovšem méně výrazně prohnutý železný nůž (obr. 95:1) pochází ze sondy S 40, kde byl vyzvednut z kulturní vrstvy z hloubky 55/60-70/75 cm. Fragment další čepele se nacházel ve stejné hloubce (Tůma 2008, foto 40:3). O. Tůma (2008, 94–95) našel k těmto nožům analogie na mnoha lokalitách – v Kietrzi (Gedl 1973, 53–54), Moravičanech (Nekvasil 1982a), Dobřenicích, Kuněticích, Nové Vsi u Bakova,

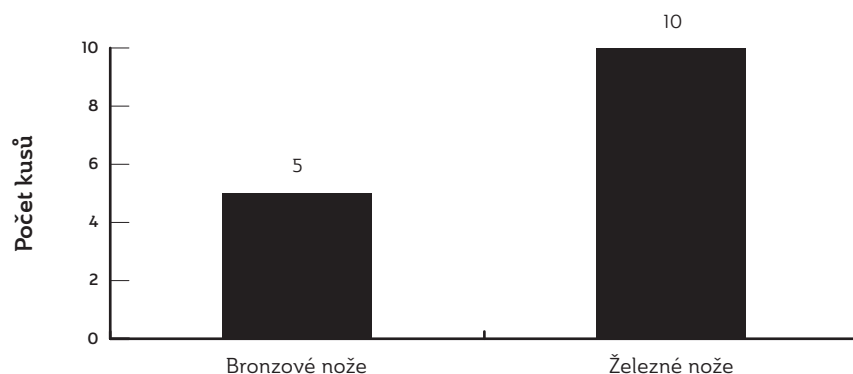
Opatovicích nad Labem, Pardubicích – Hurce, Předměřicích nad Labem a Rosicích nad Labem, Svijanech (Vokolek 1999a) s tím, že velmi podobné železné předměty analyzovali P. Fojtík s M. Golcem (2007a, 77–78; 2007b, 52–54) na výšinné lokalitě v Podivicích – Na Valech na Prostějovsku. Oba zmiňovaní pak kladou tyto nálezy do stupně HC1a. O. Tůma (2008, 93–94) jejich výskyt na hradišti v Chotěbuzi/Podoboře posouvá poněkud dále až do stupně HD s odkazem na fakt, že obdobný exemplář pochází také z mladohalštatského objektu v Lošticích (Nekvasil 1973, 76).

Sedm železných nožů z pohřebiště v Kravařích není doposud dostatečně zpracováno a dle dostupných informací nelze zcela jednoznačně říci o jaký typ se v jejich případě konkrétně jedná (srov. Dofková 2009, 13).

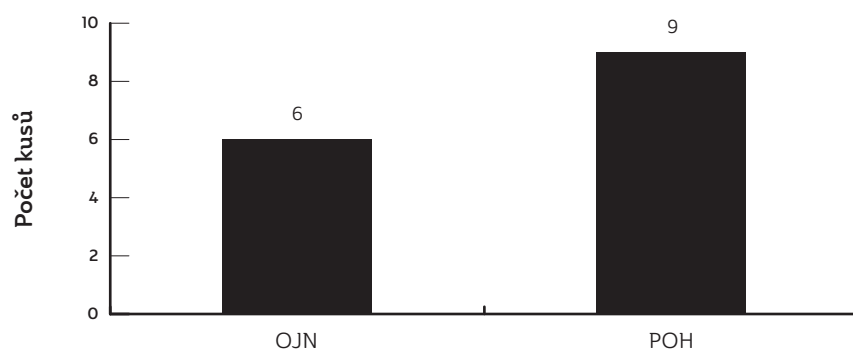
Obr. 96. Bronzový nůž. Chotěbuz/Podobora (dle Tůma 2008).

Zastoupení bronzových a železných nožů.

Graf 48.

Nože v rámci nálezových okolností.

Graf 49.

7.7. Meče

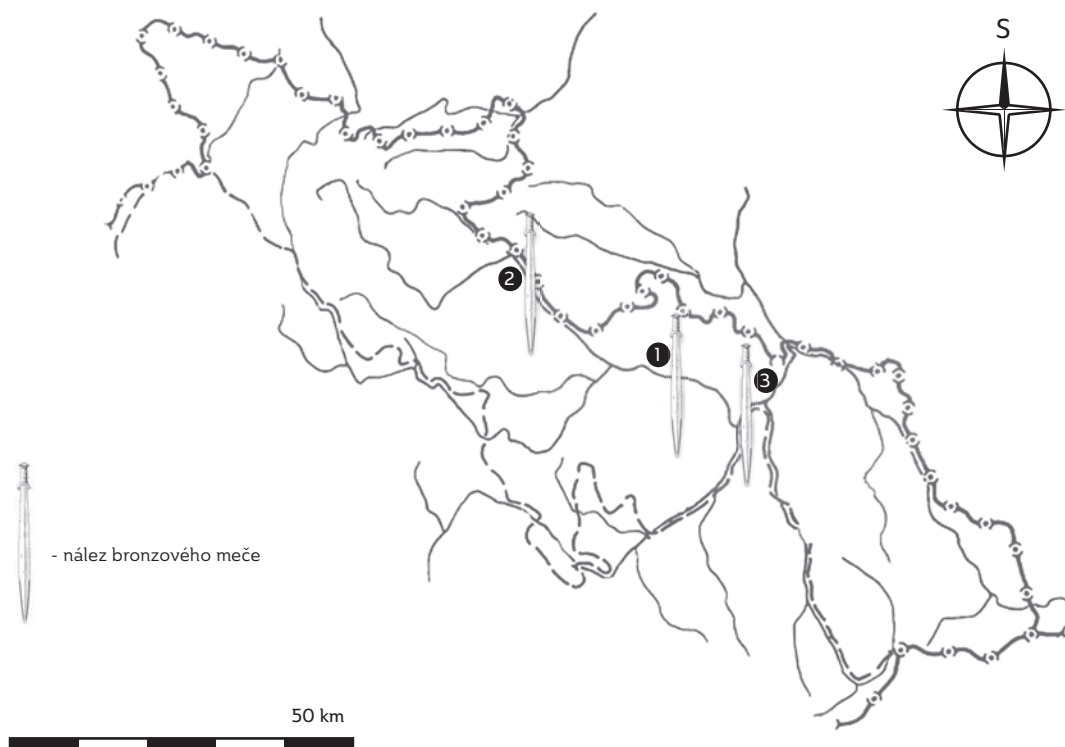
Funkci mečů je nutno hledat především v rovině utilitární (Blajer 2001, 122), ovšem v některých případech také v rovině symbolické (Born – Hansen 1991, 147–157; Kristiansen 1984, 187–208; Juchelka 2008b, 58–59). Meče samotné patří k honosným a velmi luxusním záležitostem již vzhledem k jejich velmi náročné výrobě spojené s použitím většího množství bronzu a aplikované bohaté ryté výzdobě (Blajer 2001, 122). Každopádně meče představují velmi citlivé chronologické vodítko a je nasnadě, že prakticky každou formu můžeme velmi důkladně datovat (dle Blajer 2001, 122).

Pro oblast lužické kultury v povodí řek Odry a Visly shrnul a vypracoval analýzu těchto předmětů J. Fogel (1979, 27–79; 1988), pro

polskou část Horního Slezska M. Gedl (1962, 62–66), pro oblast Moravy a přilehlou českou část Horního Slezska se jimi zabýval J. Říhovský (2000, 93–178). Nověji, a to především ve vztahu k moravským depotům je analyzoval M. Salaš (2005, 68–70) a pro Polsko pak W. Blajer (2001, 122–134).

V českém Slezsku se meče vyskytují především v rámci staré sídelní oblasti vázané na tok řeky Opavy (obr. 97) s tím, že nález z Ostravy – Koblava je již vázán spíše na osídlení pobeskydské oblasti. Z regionu pocházejí jen meče bronzové, což je příznačné pro celou oblast hlubčické podskupiny (Blajer 2001, 131–133).

Z námi sledovaného území pochází dle archivních materiálů celkem čtveřice bronzových

Obr. 97. Meče lužické kultury v českém Slezsku.

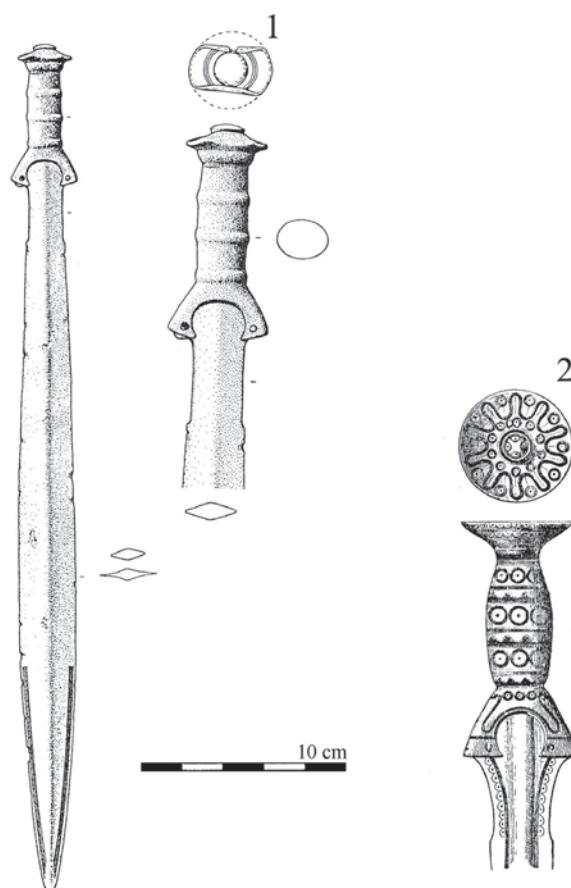
	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Dolní Benešov	?	OJN	2	BRONZ	?			-
2	Krnov – ?	-	OJN	1	BRONZ				98:2
3	Ostrava – Koblov	-	OJN	1	BRONZ				98:1

Tab. 15. Meče lužické kultury v českém Slezsku.

vých mečů (tab. 15). Bohužel se do dnešních dnů fyzicky dochoval jen jeden exemplář, a to z Ostravy – Koblova. Tento (obr. 98:1, obr. 99) byl nalezen při bagrování štěrkopísku v řečišti Odry v hloubce 3 – 5 m již někdy před rokem 1972 (Pavelčík 1972, 59; Pavelčík 1975, 385–386; Říhovský 2000, 146–148). Jednalo se o zástupce skupiny bez, nebo jen s chudou výzdobou (meč typu Koblov), které J. Říhovský (2000, 148) datuje do mladšího období popelnicových polí (stupeň HB1). Tento meč vyzdvižený z toku Odry není jediným nálezem tohoto charakteru. Nedaleko koblovského nálezu – o něco severněji, na lokalitě Kěpa (pow. Ratiboř), byl z Odry vyzdvižen jiný bronzový meč, datovaný do stejného období (Blajer 2001, 127; mapa 39).

Jisté nejasnosti panují v případě dvojice mečů z Dolního Benešova. K jejich objevu mělo dojít při těžbě písku ve 30. letech 20. století. V roce 1932 na ně upozornila Zemský úřad v Ratiboři slečna Reimannová. Dle sdělení dělníků z pískovny měly být v místě nalezeny také urny. Dnes je bohužel nález jak mečů, tak i uren nezvěstný (Jisl 1950, 2; Pfützenreiter 1936, 83–84; Seger 1936, 140). Samotná zpráva o tom, že dané nálezy jsou dávány do vztahu k urnám, je však velmi zajímavá. Bronzové meče v hrobových celcích se totiž v námi sledovaném území vyskytují pouze v nejstarším období lužické kultury, kdy v následném slezském období sledujeme v hrobových celcích jejich naprostou absenci (Juchelka 2008b, 94, 99).

Stejné nejasnosti panují také v případě bronzového meče z Krnova (obr. 98:2), který v roce 1936 vy publikoval pod uvedením lokality Jägerndorf H. Seger (138). Bližší okolnosti ani přesnější lokace nálezů není známa. Sám jmenovaný pak ke článku přiložil kresbu bohatě zdobené rukojeti, dle které můžeme daný exemplář zařadit ke skupině s vysokým miskovitě formovaným jablkem, které J. Říhovský (2000, 160) datuje do mladšího období popelnicových polí (stupeň HB1).

Obr. 98. *Bronzové meče lužické kultury z českého Slezska. 1: Ostrava – Koblov (dle Říhovský 2000); 2 – Krnov – ? (dle Seger 1936).*

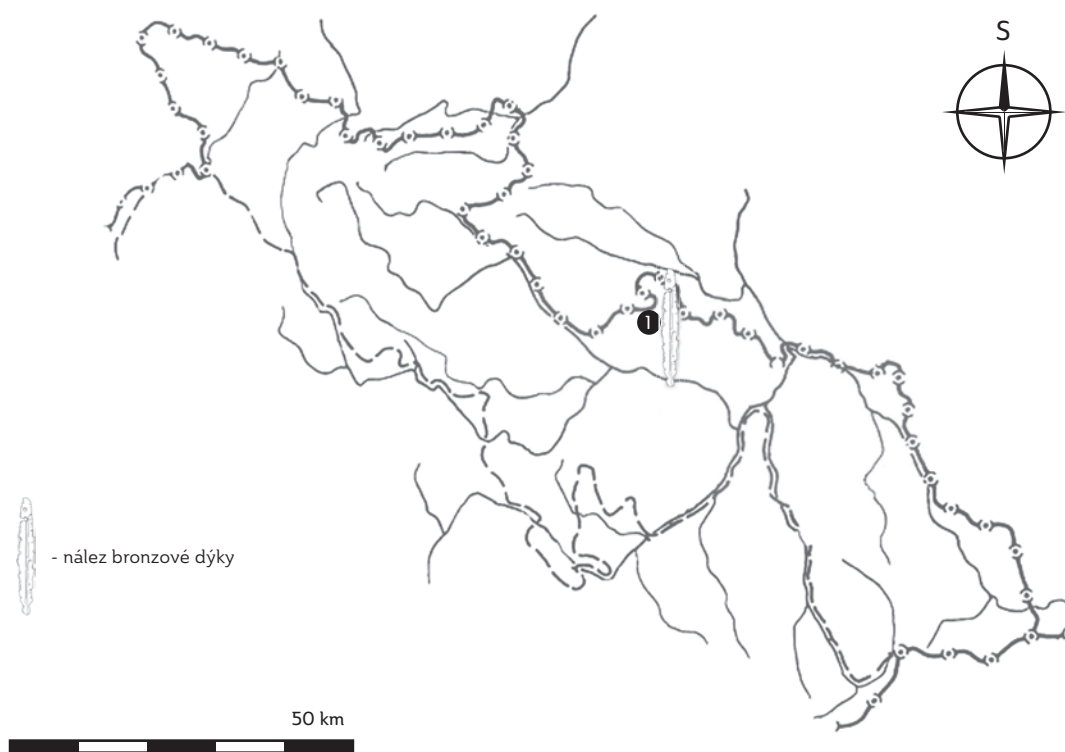
Obr. 99. *Bronzový meč. Ostrava – Koblov.*

7.8. Dýky

Souhrnné zpracování dýk bylo pro Čechy a Moravu nedávno vypracováno P. Novákem (2011). V rámci problematiky depotů se jimi speciálně pro Moravu zabýval M. Salaš (2005, 62–68), který rovněž postihl i jejich vývojový rytmus od nejstarších méně chronologicky průkazných tvarů s nýty umístěnými v týlu až po importované dýky s křížovým jílcem typu Gamów. Jmenovaný také vydělil pět základních druhů dýk, se kterými se v moravských depotech můžeme setkat. Jedná se o dýky s nýty v týlu, s kratší plochou rukojetí, s jazykovitou rukojetí, s rámovou rukojetí a s plnou litou rukojetí. Pro území polského

Horního Slezska a později i pro celé Polsko zpracoval danou problematiku M. Gedl (1962, 62–66; 1980). V nedávné době, také především ve vztahu k depotům, se jimi zabýval W. Blajer (2001, 116–122).

Výskyt a užití dýk se v širším středoevropském prostoru dostává na prahu éry popelnicových polí do jednoznačného útlumu, což je způsobeno jejich nahrazením na jedné straně meči a na druhé straně noži (dle Hansen 1991, 62; Blajer 2001, 116; Juchelka 2008b, 94). V rámci lužické kultury se tedy s dýkami nejčastěji setkáváme v její časně fázi, kdy jsou tyto předměty většinou nacházeny především v rámci hrobových garnitur (Blajer 2001, 122). Ve slezské fázi je pak patrný jejich výrazný úbytek (Juchelka 2008b, 94).

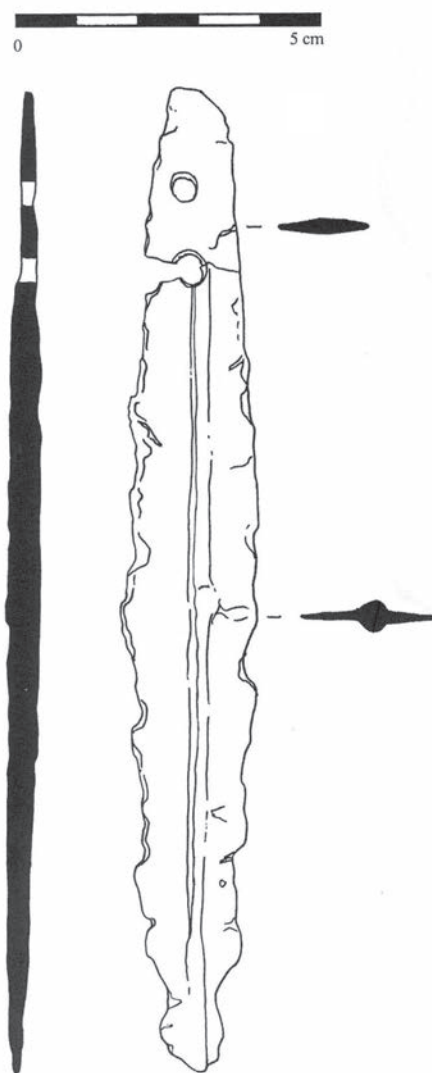
Obr. 100. Dýky lužické kultury v českém Slezsku.

Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Hněvošice	POH	1	BRONZ				101:1

Tab. 16. Dýky lužické kultury v českém Slezsku.

Z území českého Slezska, a to z tradiční sídelní oblasti vázané na povodí řeky Opavy, pochází doposud pouze jedna jediná bronzová dýka (obr. 100; tab. 16). Ta byla nalezena v mohyle M2 na katastru obce Hněvošice (Juchelka 2007a, 127–130). P. Novák (2011, 100) ji ve své práci chybně přiřadil k mohyle M1. Rovněž i jím další uváděné informace jsou chybné, zavádějící a neúplné.²⁰ Každopádně se jednalo o zástupce s oboustranným plastickým středovým žebrem a se dvěma svisle pod sebou umístěnými otvory pro nýty (obr. 101), kterou dle klasifikace M. Salaše (2005, 64) můžeme přiřadit ke skupině dýk s nýty v týlu. P. Novák (2011, 100) ji přiřazuje k přechodným formám varianty Blučina s tím, že v případě hněvošického nálezů se může jednat o velmi mladou formu této třídy, kdy podobná pochází z depotu Blučina 4 – BDI (srov. Salaš 2005, 54:25). Téměř identická dýka pochází z pohřebiště v Moravičanech, kde se nacházela v hrobovém celku 951 datovaném do starolužického období (Nekvasil 1982a, 263; tab. 256/1). Takřka shodný exemplář pochází rovněž z mohylového pohřebiště ve slovenských Nových Zámcích (Vladár 1974, Taf. 6:125) a z mohylového hrobu č. 174 ze slovenských Mikušovců (Pivovarová 1965, 126–127, tab. VI:11). M. Salaš (2005, 64) považuje výskyt těchto forem dýk v oblastech severněji situovaných jihomoravské oikumeně na počátku popelnicových polí za doklad importů, což dokládá také jejich časnější výskyt v jižněji položených oblastech (Vladár 1974, 47).

Dýku z mohyly M2 z katastru obce Hněvošice můžeme pravděpodobně zařadit nejspíše do mohylovo – lužického horizontu vymezeného přelomem stupňů HC/HD.

Obr. 101. Hněvošice, mohyla M2. Bronzová dýka.

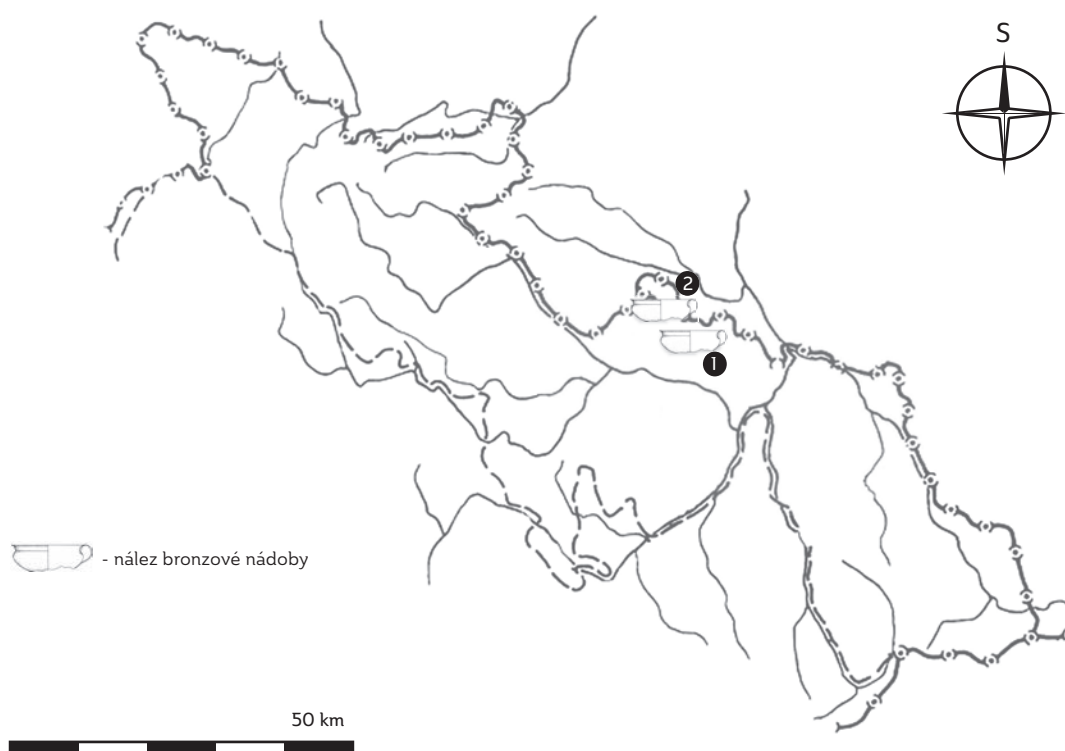
²⁰ P. Novák ve své práci (2011) uvádí jako zdroj informace o nálezu dýky (na s. 100) článek J. Krále z roku 1959 (v seznamu literatury jsou uvedeny strany tohoto článku 177–181). První připomínka je k tomu, že správný rok vydání je 1960 (jedná se o Přehledy výzkumů za rok 1959). Za druhé se v článku o žádném nálezu dýky nehovoří, je zde uvedena pouze bronzová jehlice. P. Novák si také bohužel nepovšiml, že o dýce J. Král hovoří až v dalším článku publikovaném v Přehledech výzkumů za rok 1960 (Král 1961, 108), ve kterém nálezy ze zkoumané mohyly správně řadí na počátek lužické kultury se silnými vlivy mohylového období (srov. Novák 2011, 103). P. Novák si také nepovšiml, že o mohylníku a dýce se před ním zmiňují i další autoři (Janák 2001, 10; Kouřil 1994, 70) a její kresebná dokumentace byla již rovněž publikována (Juchelka 2007a, 127–130; obr. 1:2). Navíc byl v roce 1990 mohylník znovu zaměřen (Kouřil 1994, 69–70) a nálezy na podkladě tohoto nového měření pocházejí z mohyly 2, nikoliv jím uváděné mohyly 1.

7.9. Kovové nádoby

Bronzové nádoby jsou předměty, jež se vyznačují širokou vypovídající schopností jak po stránce chronologické, tak i chorologické (dle Salaš 2005, 56). Jednalo se o velmi luxusní záležitosti, jejichž hodnota v době bronzové musela být značná, když si uvědomíme, že Homér v Iliadě uvádí cenu bronzového kotle s trojnožkou rovnající se 12 volům (Blajer 2005, 225; pozn. 108). V oblastech severněji situovaných popelnicových polí se tyto předměty vyskytují především zásluhou importu (Blajer 2001, 225). Řada badatelů je považuje za rituální předměty (Brunn 1981), či dokonce za symboly nadregi-

onální komunikace (Born – Hansen 1992, 354–356; Hansen 1995). Každopádně lze konstatovat, že např. v Dolním Slezsku se bronzové nádoby v halštatském období vyskytují v hrobových celcích, které svou bohatostí předčí průměrně vybavené soudobé hroby (srov. Gediga 2007, 134–136).

Pro oblast Moravy a českého Slezska shrnul bronzové nádoby J. Nekvasil s V. Podborským (1991). V Polsku se jimi komplexně zabýval M. Gedl (2001), na Slovensku je zpracovala M. Novotná (1991) a v Čechách O. Kytlicová (1991). Lze tedy říci, že v edici *Prähistorische Bronzefunde* byla tímto způsobem vyhodnocena prakticky celá střeoevropská oblast (dále Prüssing 1991; Patay 1990).

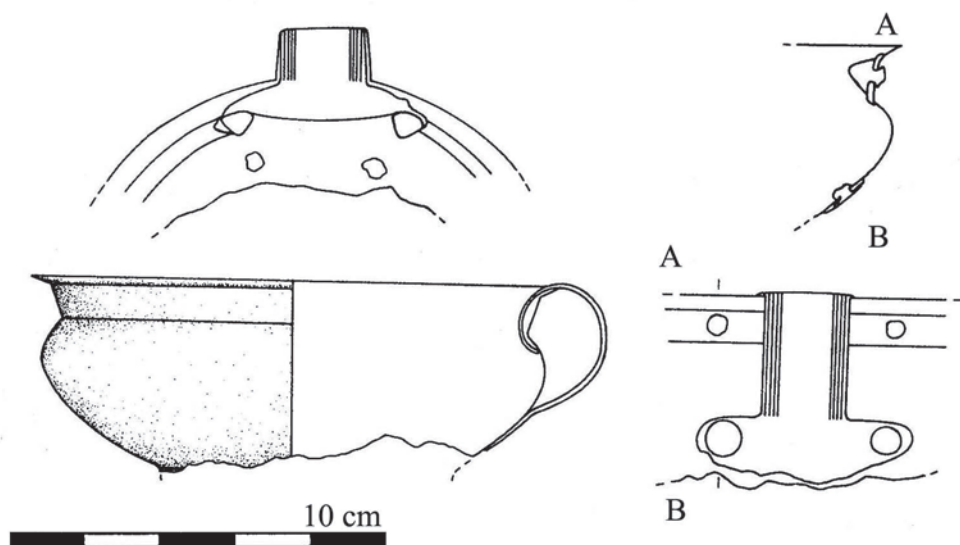
Obr. 102. Kovové nádoby lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Chuchelná	?	OJN	1	BRONZ				-
2	Rohov	FUC	DEP	1	BRONZ				103

Tab. 17. Kovové nádoby lužické kultury v českém Slezsku.

Na území Horního Slezska nejsou tyto předměty příliš často zastoupeny, ovšem objevují se zde již od nejstaršího lužického období (srov. Gedl 1962, 60–61) a v rámci hlubčické podskupiny se zde udržují až do stupně HC (Gedl 1991a, 14). V regionu českého Slezska se bronzové nádoby vyskytují pouze v oblasti obsazené hlubčickou podskupinou (obr. 102). Odtud jsou hlášeny dva nálezy (tab. 17). První bronzová nádoba má údajně pocházet z katastru Chuchelné (Arndt 1926, 54–56; Juchelka 2006a, 198; Juchelka 2008a, 416). Tento předmět je ovšem dnes již nezvěstný a tudíž u něj nelze provést přesnější typologicko-chronologický rozbor. Druhý nález pochází z roku 1878, kdy byl nalezen na katastru obce Rohov depot uložený v keramické nádobě (Arndt 1926, 56; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 423; Mertins 1896, 293–384; Salaš 2005, 404–405; Seger 1907, 9–43; Seger 1936, 129).

Ten obsahoval čtyřicet kruhových šperků na ruce a nohy, náboj kola (součást vozu) a především bronzový šálek typu Fuchsstadt (obr. 103). Jednalo se o exemplář trojdílné ostré profilace u něhož chybí spodní část včetně dna. Výzdoba byla aplikována pouze na uchu a skládala se ze svazku čtyř vertikálních rýh. Dle M. Salaše (2005, 56) se jedná o exemplář, který je značně vysunut na severovýchodní periferii výskytu šáleků zmiňovaného typu. Geograficky nejbližší jsou mu jen dva šálky ze severního Maďarska (Patay 1990, 57–58) a jeden artefakt z Linze (Prüssing 1991, 23). V Čechách (Kyticová 1991, 41–46) a ani v polské části Horního Slezska (dle Blajer 2001, 221–225) se tento typ šálku zatím objevit nepodařilo. Jeho výskyt je tradičně vkládán do stupně HA2 s možným lokálním přesahem i do stupně HBI (Gedl 2001, 16; Müller-Karpe 1959, 159; Salaš 2005, 56).

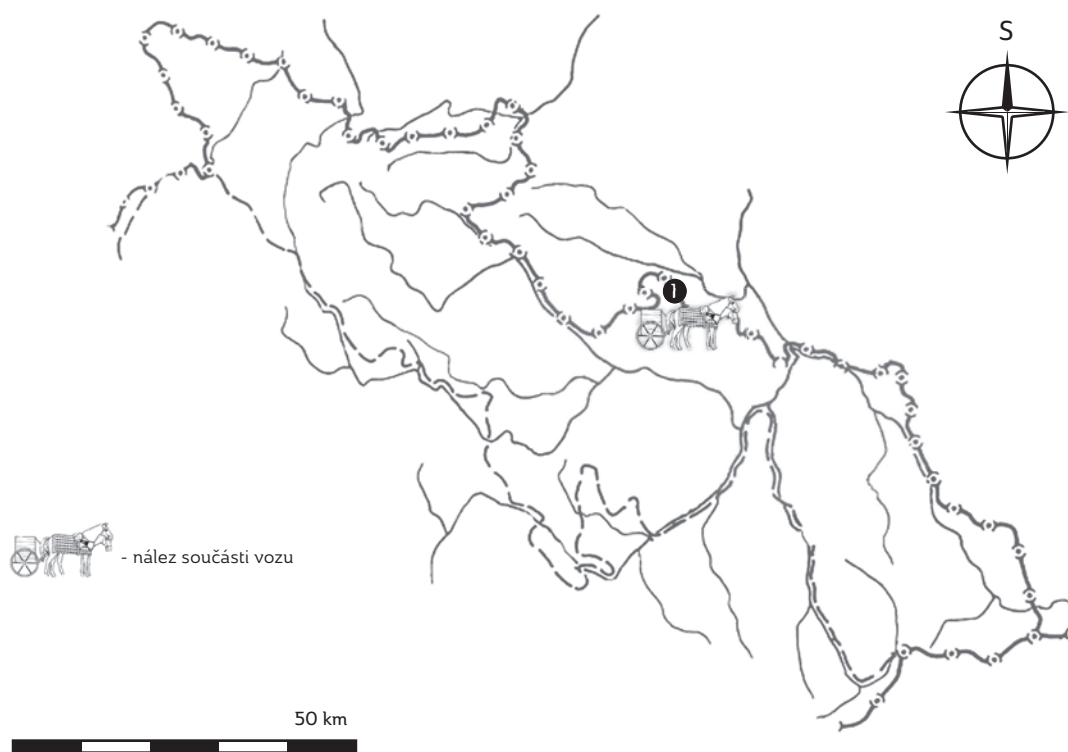
Obr. 103. Bronzová nádoba. Rohov (dle Salaš 2005).

7.10. Kovové součásti vozu

V roce 1878 byl při orbě na dnes již neznámém místě katastru Rohova (obr. 104) nalezen bronzový depot (Arndt 1926, 56; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 423; Mertins 1896, 293–384; Salaš 2005, 404–405; Seger 1907, 9–43; Seger 1936, 129) uložený v keramické nádobě skládající se z bronzového šálku typu Fuchsstadt, čtyřiceti kusů kruhového šperku rukou a nohou a bohužel dnes již nezvěstného předmětu, který M. Salaš (2005, 405) označil za náboj kola. Jednalo se o předmět s kónickou, stupňovitou základnou na niž ostře nasedalo válcovité tělo se dvěma obvodovými žebírky v horní a dvěma ve

spodní části. Na ploché vrcholové části těla se nacházel středový profilovaný knoflík, ve spodní části zase příčný kvadratický otvor. Předmět byl vysoký 4,5 cm a měl průměr 5,4 cm (dle M. Salaš 2005, 405).

Součásti vozu představují obecně velmi vzácný soubor archeologických nálezů i v širším středoevropském prostoru, proto nepřekvapuje, že objev náboje kola z depotu v Rohově je svým způsobem raritní záležitostí. Každopádně již od počátku popelnicových polí představuje čtyřkolový vůz tažený koňským zářpřahem symbol sociálního stavu (Novotná 2004b, 498; Šabatová 2007, 277). Obecně, tedy ve vztahu k hrobovým celkům, je geografické rozšíření tohoto druhu památek vázáno spíše na západní části střední Evropy

Obr. 104. Kovové součásti vozu lužické kultury v českém Slezsku.

Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1 Rohov	-	DEP	1	BRONZ				-

Tab. 18. Kovové součásti vozu lužické kultury v českém Slezsku.

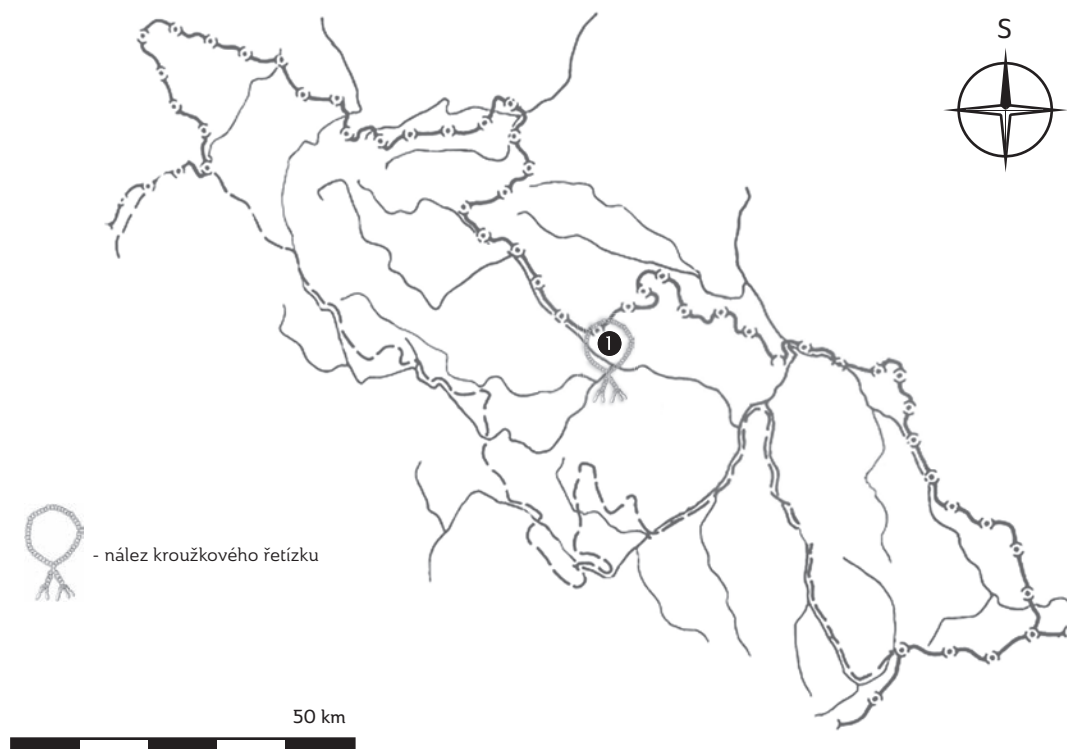
s tím, že spíše příležitostné byly ohlasy vozů v okrajových oblastech mezi západní a východní částí střední Evropy (Novotná 2004b, 498). Rovněž výskyt těchto předmětů v depotech je velmi skromný (Salaš 2005, 124).

Náboj kola nalezený v depotu v Rohově (tab. 18) je dle M. Salaše (2005, 125) naprosto unikátním artefaktem, k němuž nalezl jen nepatrné množství analogií. Nejbližší pochází z pokladu z Trenčianských Bohuslavic (Novotná 2001, obr. 1:57) datovaném do závěru stupně HA. Obdobnou hlavici obsahuje i skandinávský depot ze Skjerne (Jacob-Friesen 1969, obr. 1:3). Hlavici osy z Rohova přiřadil M. Salaš (2005, 125) k vozovým kováním skupiny Egemose, jejíž nálezy se soustředí také v oblasti nynějšího Švýcarska. I když se tyto exempláře chronologicky vážou spíše na mladší fázi popelnicových polí (Salaš 2005, 125), lze náš nález datovat na podkladě šálku typu Fuchsstadt a na podkladě analogií k depotu z Trenčianských Bohuslavic spíše do stupňů HA2 – HB1.

7.II. Kroužkové řetízky

V roce 1928 došlo k objevu bronzového depotu umístěného v keramické nádobě v souvislosti se zřizováním vodní nádrže u sádrocového dolu v Opavě – Kateřinkách (obr. 105), (Filip 1937, obr. 72:2; Franz 1930, 37–40; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 372–373; Stumpf 1928, 121). Zde byl v jámě o průměru 40 cm a hloubce 80 cm nalezen džbán výšky 19,4 cm překrytý dnem jiné nádoby. Uvnitř se nalézaly tři lité terče, 99 nášivek se dvěma otvory při okraji, 14 brýlovitých závěsků a hlavně ozdobný řetěz ze 46 kroužků a s pěti přívěsky ve tvaru kopí (obr. 106). Je nutno rovněž připomenout, že nádoba stála na dvou růžicovitých sponách.

Depotu jako celku byla v minulosti věnována nemalá pozornost (srov. Salaš 2005, 373), ovšem samotným ozdobným bronzovým řetězem (tab. 19) se v nedávné době zabýval M. Salaš (2005, 103), který k předmětu našel několik nejbližších analogií a provedl i jeho

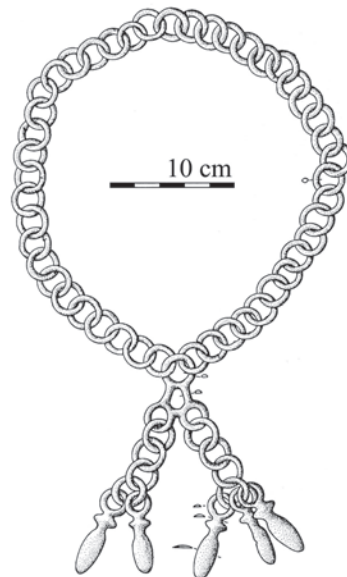
Obr. 105. Kroužkové řetízky lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Opava – Kateřinky	-	DEP	1	BRONZ				106

Tab. 19. Kroužkové řetízky lužické kultury v českém Slezsku.

chronologické a především funkční zařazení. Dle něj se nejednalo o ozdobu užívanou lidmi, ale o součást dekoru koňského postroje, a to z důvodu absence rozepínání a hlavně miniaturního průměru, který se pohyboval kolem 25 cm.

Na území Slezska se žádný obdobný předmět neobjevil. M. Salaš (2005, 103) k němu našel obdobu v hrobové výbavě z Bretzenheimu (Reinecke 1911, Taf. 43:699). Analogii k spojovacímu článku můžeme najít také u exemplářů ze Starého Sedla a Straubingu (Salaš 2005, 103), v širší karpatské oblasti pak v depotu Lengyel-tóti III (Mozsolics 1985, Taf. 108: 16, 23). Všechny tyto nálezy jsou datovány do staršího stupně popelnicových polí, kam je nutno klást také nálezy z Opavy – Kateřinek (Salaš 2005, 103).

Obr. 106. Kroužkový řetízek z Opavy – Kateřinek (Salaš 2005).

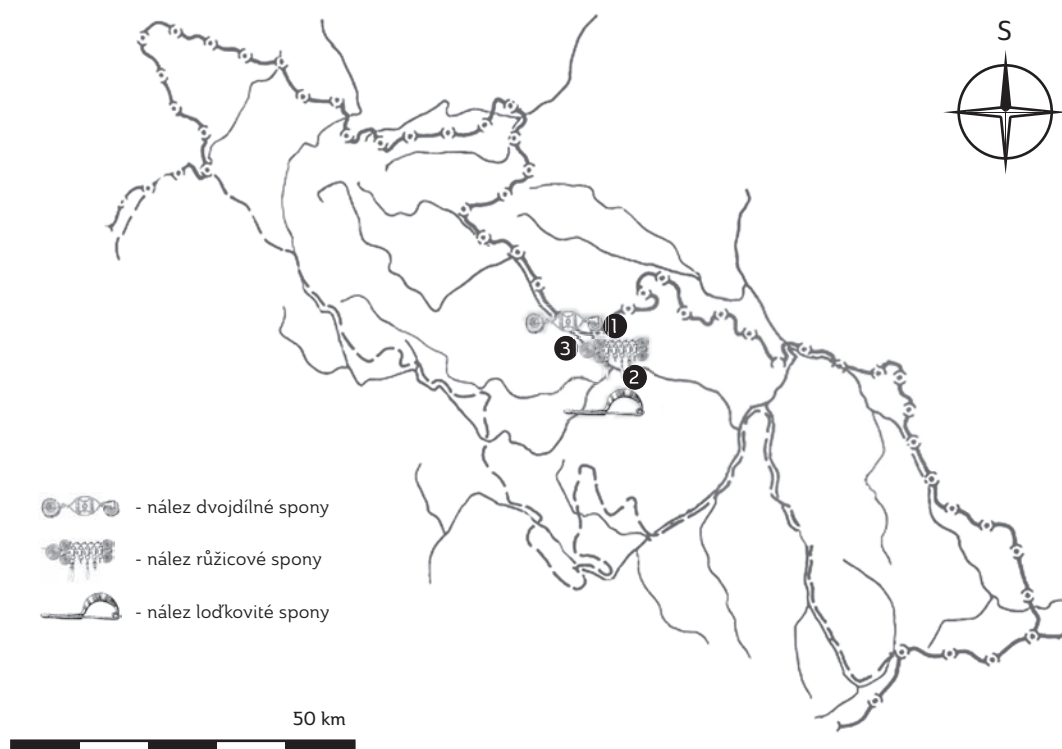
7.12. Spony

Spony jsou obecně považovány za ozdobnou součást oděvu, jejíž hlavní funkce byla vztažena k zapínání šatů (Gedl 1962, 92; Blajer 2001, 206).

Předměty tohoto charakteru se pro oblast Moravy a přilehlou část českého Slezska zabýval J. Říhovský (1993). Pro území Polska, a tudíž i pro zbývající část Slezska, je vyhodnotil M. Gedl (2004b).

Spony se obecně začínají na Moravě výrazněji prosazovat až od staršího stupně popelnicových polí (Říhovský 1993, 6–7), což je víceméně ve shodě i s územím Slezska, kde se objevují také nejdříve v lužické fázi již od stupně BD (srov. Blajer 2001, 206–208). Jejich výskyt je v oblasti Horního Slezska vázán nejen na hrobové celky (např. Kietrz), setkáváme se s nimi i v depotech (Gamów) či v sídlištních situacích (Malerzowice Małe), (Gedl 1962, 92).

V rámci území českého Slezska jsme se s těmito artefakty doposud setkali pouze v oblasti náležíci hlubčické podskupině (obr. 107). Zde bylo nalezeno pět exemplářů (tab. 20), z čehož tři (dvě celé a jeden zlomek) pocházejí z depotu z Opavy – Kateřinek (Filip 1937, obr. 72:2; Franz 1930, 37–40; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 372–373; Stumpf 1928, 121), jeden z hrobového celku č. 8 z Opavy – Vávrovic (Král – Stloukal 1960, 69–73; Wiegandová 1974, 48) a poslední zlomek spony byl údajně nalezen na katastru Opavy – Kylešovic (Říhovský 1993, 89). Všechny zmiňované byly vyrobeny z bronzu. Trojice spon z depotu z Kateřinek náleží k typu růžicových jednodílných spon (RCS), jehla s veslovitou hlavicí z Opavy – Vávrovic náleží k typům dvoudílných spon (DDS), v Kylešovicích byla nalezena část loďkovité spony (LVS), (graf 50). Doposud ze sledovaného území není znám ani jeden železný exemplář, i když v polské části Horního Slezska vázaného na hlubčickou

Obr. 107. Spony lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Opava – Kateřinky	RCS	DEP	3	BRONZ				108:1-3
2	Opava – Kylešovice	LVS	OJN	1	BRONZ				108:5
3	Opava – Vávrovice	DDS	POH	1	BRONZ				108:4

Tab. 20. Spony lužické kultury v českém Slezsku.

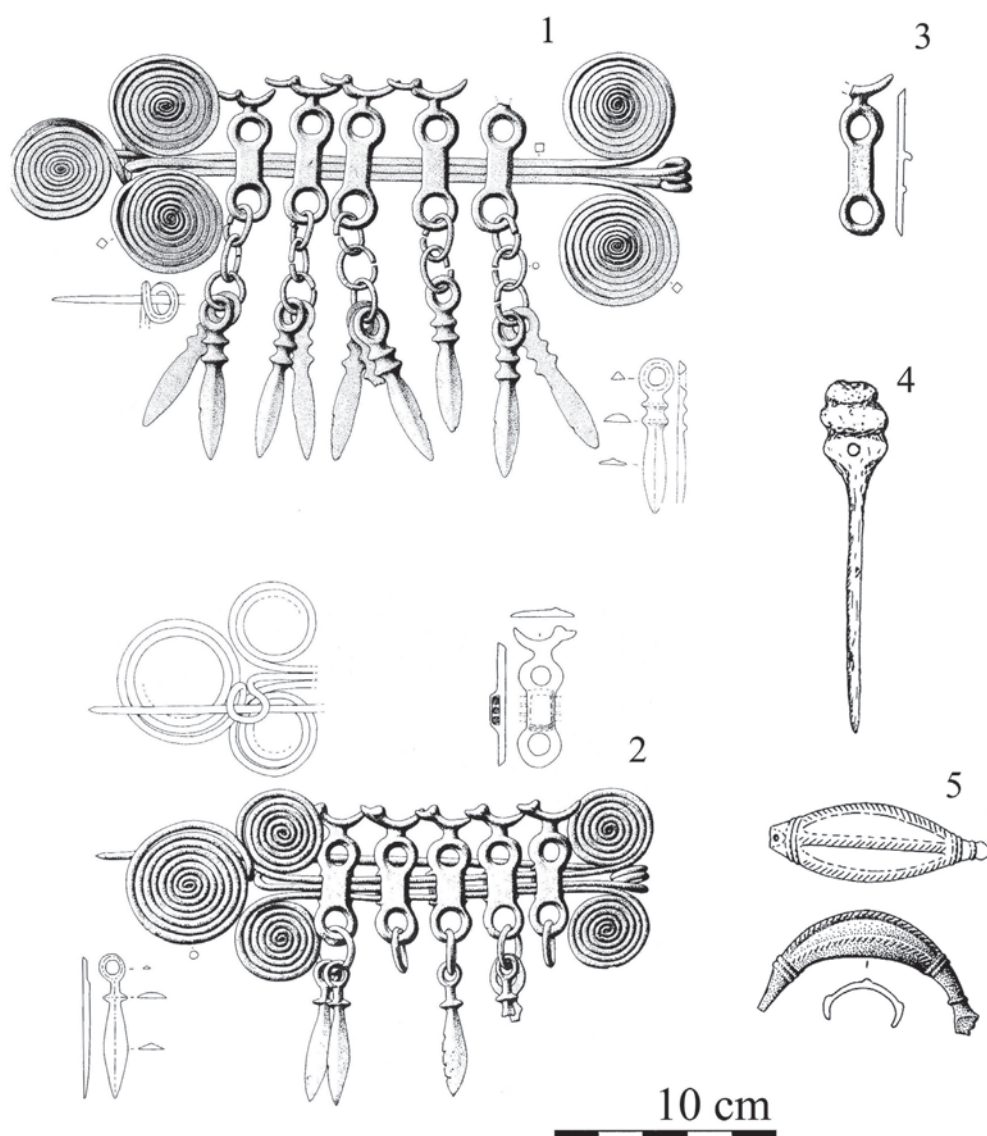
podskupinu jsou železné spony v hrobových celcích uváděny (srov. Blajer 2001, 212–214; Mapa 93).

Jak již bylo výše předesláno, v hrobě č. 8 na pohřebišti v Opavě – Vávrovicích byla nalezena jehla dvojdílné obloukové spony s veslovitou hlavicí (obr. 108:4), kterou lze na základě rozboru dalších nálezů z pohřebiště datovat do počáteční fáze lužické kultury (dle Říhovský 1993, 26–27).

Z depotu z Opavy – Kateřinek pochází dvojice celých růžicových spon s přívěsky (obr. 108:1, 2) a jeden zlomek další obdobné spony v podobě lité svorky s částí ptačí protomy (obr. 108:3). Dle M. Salaše (2005, 112)

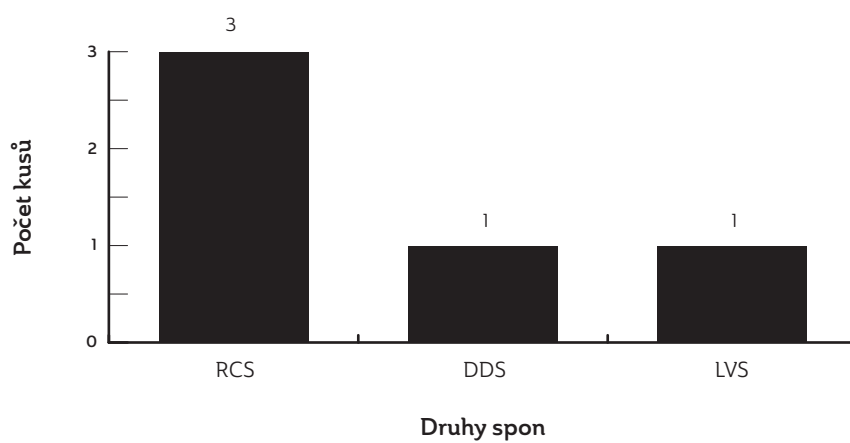
jsou růžicové spony specifickým druhem šperku vyskytujícím se v širší karpatské oblasti starších a středních popelnicových polí. Kateřinské exempláře náleží k typu s poměrně dlouhým časovým rozpětím, i když jak sám M. Salaš (2005, 112) tvrdí, tyto náleží spíše k vývojově nejstarším.

Z neznámého místa katastru Opavy – Kylešovic pochází zlomek loďkovité spony s lučíkem formovaným do půlkruhu (obr. 108:5). Tento druh spony je spojován především s mladším halštatským obdobím, ovšem s nálezy tohoto charakteru se můžeme setkat již ve stupních HC_I – HD_I (srov. Říhovský 1993, 91).

Obr. 108. Spony lužické kultury z českého Slezska. 1 – 3: Opava – Kateřinky (dle Salaš 2005);
4: Opava – Vávrovice (L. Wiegandová 1974); 5: Opava – Kylešovice (dle Říhovský 1993).

Početní zastoupení jednotlivých druhů spon.

Graf 50.

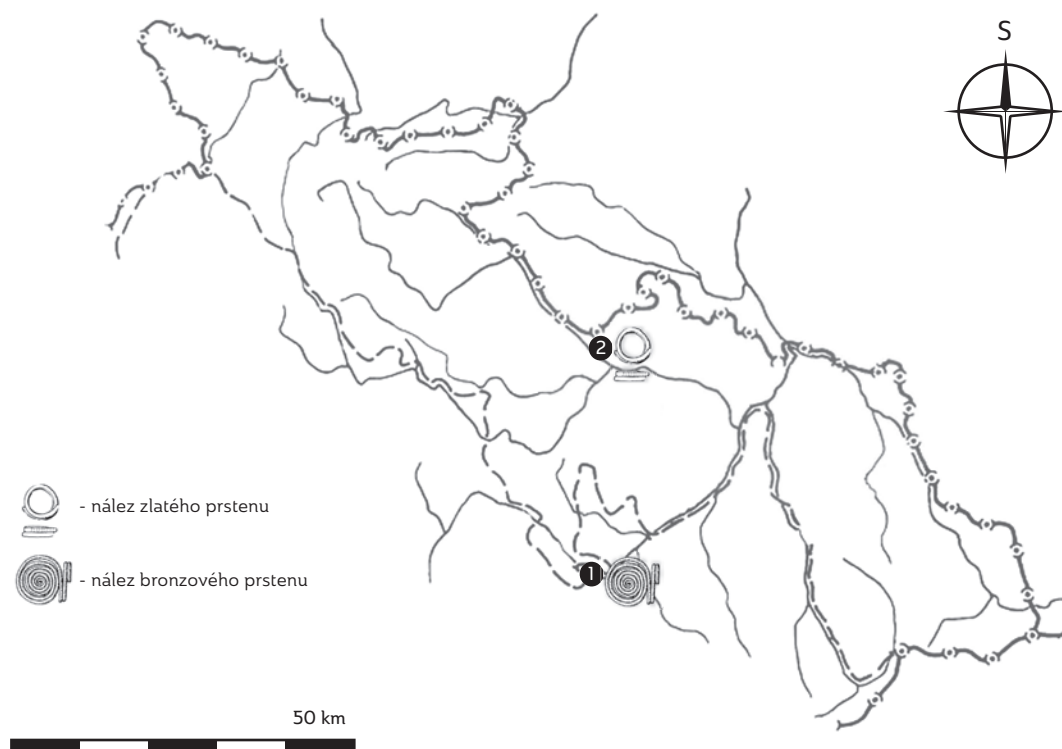
7.13. Prsteny

Z území českého Slezska pocházejí dva předměty, které lze funkčně ztotožnit s prsteny (tab. 21), i když u exempláře z Opavy – Kateřinek (obr. 110:1) nelze zcela vyloučit, vzhledem k jeho menším rozměrům, také užití jakožto vlasové ozdoby. Každopádně byly prsteny velmi oblíbené především ve střední době bronzové, kdy tvořily součást výbavy hrobových celků (dle Salaš 2005, 101).

Jak již bylo výše naznačeno, pocházejí z námi sledovaného území dva prsteny. Jeden, vyrobený z bronzu, byl nalezen v depotu z Mankovic (Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Maška 1892, 117–122;

Salaš 2005, 354–356), kterážto lokalita je vázána spíše k lužickému osídlení severní Moravy nežli Slezska (obr. 109). Druhý (obr. 110:1), vyrobený ze zlatého drátku, pochází z hrobového celku č. 57 z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 87), které jsou zase fyzicky spojovány s územím obsazeným hlubčickou podskupinou lužické kultury.

Exemplář z Mankovic (obr. 110:2) náleží k početné variantě spirálovitých prstenů vyrobených z drátu, či slabé tyčinky kruhového průřezu se 2 – 3 závity a zakončením stylizovaným do spirálovité růžice (dle Salaš 2005, 102). Tento typ prstenu je výrazným šperkem prakticky všech středoevropských mohylových kultur (Kilian–Dirlmeier 1982). V časném a starším stupni popelnicových polí, kam lze mankovický

Obr. 109. Prsteny lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Mankovice	-	DEP	1	BRONZ				110:2
2	Opava – Kateřinky	-	POH	1	ZLATO				110:1

Tab. 21. Prsteny lužické kultury v českém Slezsku.

artefakt zařadit, se tyto předměty sice nacházejí již jen sporadicky, ovšem zcela vyloučit je v tomto období ještě nelze ani na daleko širším střeoevropském prostoru (srov. Mozsolics 1985, obr. 108:4; Blajer 1999, tabl. 159:4–6).

Druhý artefakt (obr. 110:1) lze označit za prsten, či vlasovou ozdobu (srov. Stuchlík – Štrof 2004, 361). Našel se v hrobě č. 57 na nekropoli v Opavě – Kateřinkách. Jednalo se o spirálovitě vinutý zlatý drátěný předmět o průměru 0,4 cm a tloušťce drátku 0,5 mm. Tento zlatý artefakt je z českého Slezska prakticky jediný svého druhu (Jisl 1968, 22), přestože se na daném území předpokládá soudobá těžba tohoto nerostu (srov. Bouzek 2003, 282). Výskyt zlatých předmětů je v lužické kultuře obecně spojován především s její nejstarší fází (BC2/BD – HA1),

kdy se předpokládá, že exploatace zlata dosáhla svého vrcholu. V období následujícím se zlaté předměty v rámci lužické kultury prakticky již vůbec nevyskytují (dle Tomášková 2002, 132).

Obr. 110. Prsteny lužické kultury z českého Slezska.

1: Opava – Kateřinky (dle Stuchlík); 2: Mankovice (dle Salaš 2005).

7.14. Náramky, nápažníky, nánožníky

Do této morfologicky velmi rozvětvené třídy můžeme z území českého Slezska zařadit celkem 108 předmětů (tab. 23) z 16 lokalit (obr. 111), u kterých lze ovšem jen velmi problematicky rozhodnout, zda byly užívány jako náramky, nápažníky, či nánožníky (srov. Salaš 2005, 77).

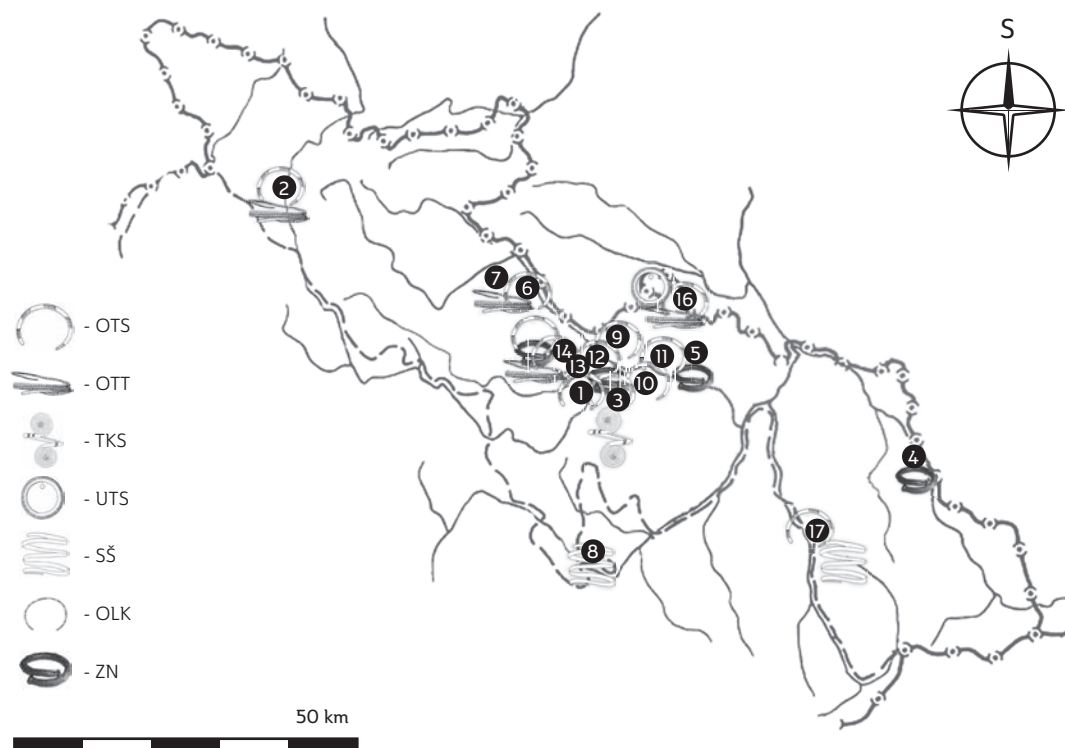
Drtivá většina těchto předmětů (90) byla nalezena v rámci starého sídelního území vázaného na tok řeky Opavy. V rámci masivu Hrubého Jeseníku v depotu v Domašově (Brachtel 1987, 10–16; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 418–419; Zuber 1966, 55–57) se nacházelo 10 těchto šperků. V oblasti osídlení Pobeskydí bylo nalezeno šest náramků, čtyři z pravděpodobného hrobového celku z Vyšních Lhot (Dohnal 1977, 79) a dva z hradiště v Chotěbuzi/Podobore (Tůma 2008, 93–94). Z depotu z Mankovic (Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Salaš 2005, 354–356), které přináleží již k osídlení geneticky vázanému na severní Moravu, pochází dvojice těchto artefaktů (graf 54).

Většina zde nalezených náramků byla vyrobena z bronzů (graf 55), až na deset železných z Kravař, dvojici nálezů z Chotěbuz/

Podobory, jednoho z hrobového celku 1/69 z nekropole v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích a dalšího z Opavy – Města. U náramku z Opavy – Města pocházejícího z hrobu č. 2 ovšem není zcela jisté, zda se do výplně hrobu nedostal ze svrchních středověkých vrstev, neboť keramický materiál hrobové výbavy spíše odpovídá stupňům HB1 až HB2 (Juchelka 2008e, 113). V platěnické fázi se pak v regionu vyskytují jak bronzové náramky (Vyšní Lhoty), tak také železné (Kravaře, Chotěbuz/Podobora, Opava – Vlašovičky/Jarkovice, Opava – Město?).

Celých 72 ks těchto šperků bylo nalezeno v depotech, 33 jich pochází z hrobových celků, tři z ojedinělých situací, přičemž dva z plochy hradiště a jeden z povrchového sběru (graf 53).

Nejvýraznější frekvence výskytu náramků je spatřována ve slezské fázi (60 ks). Výrazně méně jich pochází z fáze lužické (24) a platěnické (18 ks), (graf 52). Nejčastěji se v českém Slezsku setkáme s typem otevřeného tyčinkového kruhového šperku (47 ks – včetně železných náramků), po něm následuje otevřený tyčinkový tordovaný šperk (30 ks). O poznání méně je uzavřeného tyčinkového kruhového šperku (5 ks), spirálovitého šperku (4 ks), tyčinkového kruhového šperku se symetrickými koncovými spirálami (3 ks)

Obr. III. Náramky, nápažníky a nánožníky lužické kultury v českém Slezsku.

a otevřeného litého kruhového šperku s klenutým profilem (3ks), (graf 51).

Z depotu v Hradci nad Moravicí – Bohučovic/Podolí (Dohnal 1988, 9; Juchelka 2006a, 193; Kleemann 1935, 70–86; Salaš 2005, 376–377) pochází čtyři **otevřené tyčinkovité kruhové šperky** (OTS) *plankonvexního profilu* (obr. 114:3, 4, 6, 13). Z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách pochází také zlomek nezdobeného náramku *plankonvexního profilu* (obr. 117:8), který byl nalezen na ploše pohřebiště, ovšem není u něj známa příslušnost ke konkrétnímu hrobovému celku (Juchelka 2009a, 84).

Při povrchovém sběru v trati „Struhy“ na katastru Opavy – Kylešovic byl nalezen zlomek bronzového kruhového náramku (Hlubek 2008, 320) pravděpodobně *plankonvexního profilu* se zúženými konci. Náramek byl zdoben rytou výzdobou složenou z příčných a vodorovných rýh doplněných kratšími šikmými rýžkami. Nález tohoto náramku je pak datován do horizontu Křenůvky (HB1).

Otevřený tyčinkovitý kruhový šperk (OTS) *plankonvexního profilu* je hojně rozšířen prakticky v celé středoevropské oblasti.

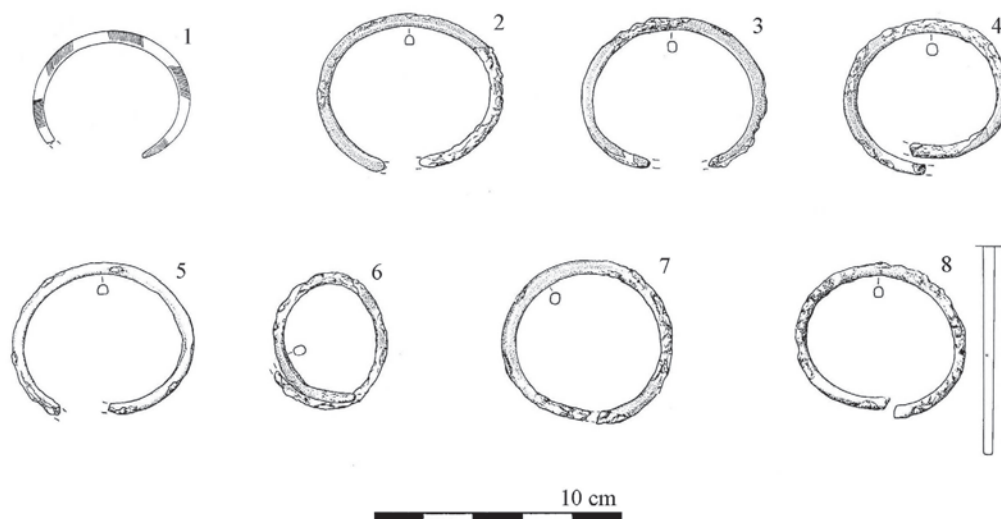
Dle M. Salaše (2005, 86) jsou dominantní pro oblast Slezska, Poodří a středního Polabí, kde jsou na úrovni stupně HA běžné především tvary nižšího *plankonvexního profilu* s rytou výzdobou směřující až k žebírkovanému dekoru.

Otevřený tyčinkovitý kruhový šperk *kruhového profilu varianty s prostými konci* nalezený v několika exemplářích v depotu z Hradce nad Moravicí – Bohučovic/Podolí (obr. 114:8–12) a rovněž v depotu z Branky (obr. 112:1), (Dohnal 1988, 8–9; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 15; Kleemann 1935, 70–86; Salaš 2005, 309–310) nepředstavuje chronologicky ani chorologicky citlivý druh artefaktu (dle Salaš 2005, 90). Každopádně M. Salaš uvádí (2005, 91), že svazky šikmých rýh i v kombinacích s příčnými, se vyskytují zřejmě nejdříve až v časném stupni popelnicových polí, což může být víceméně alespoň pomocným chronologickým vodítkem.

Z pohřebiště v Opavě–Malých Hošticích pochází zlomek silně deformovaného pravděpodobně otevřeného tyčinkovitého kruhového náramku, který byl nalezen v hrobě K2 (Juchelka – Moravec 2005, 178) datovaném do stupně HA1.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Branka u Opavy	1-OTS	DEP	1	BRONZ				II2:1
2	Domašov	8-OTS 2-OTT	DEP	10	BRONZ				II3
3	Hradec nad Moravicí – Bohučovice/ Podolí	3-TKS 10-OTS	DEP	13	BRONZ				II4
4	Chotěbuz/Podobora	2-ZN	HRA	2	ŽELEZO				II9
5	Kravaře	6-? 10-ZN	POH	6 10	BRONZ ŽELEZO				- -
6	Krnov – Opavské předměstí	7-OTS	DEP	7	BRONZ				II2:2-8
7	Krnov – Opavské předměstí	1-OTT	POH	1	BRONZ				II7:5
8	Mankovice	2-SŠ	DEP	2	BRONZ				II20
9	Opava – Kateřinky	1-OTS 2-OLK	POH	3	BRONZ				II7:12, 8
10	Opava – Kylešovice	1-OTS	OJN	1	BRONZ				-
11	Opava – Malé Hoštice	1-OTS	POH	1	BRONZ				-
12	Opava – Město	1-OTS 1-ZN	POH	1 1	BRONZ ŽELEZO				- -
13	Opava – Slavkov	1-OTT 1-OTS	POH	2	BRONZ				II7:34
14	Opava – Vlastovičky/Jarkovice	3-OTS 1-ZN	POH	3 1	BRONZ ŽELEZO				II7:67; II8:121
15	Ostrava – Třebovice		POH	?	BRONZ	?	?	?	-
16	Rohov	26-OTT 5-UTS 8-OTS	DEP	39	BRONZ				II5
17	Vyšní Lhoty	2-OTS 2-SŠ	POH?	4	BRONZ				II6

Tab. 23. Náramky, nápažníky a nánožníky lužické kultury v českém Slezsku.

Obr. 112. Náramky, nápažníky a nánožníky lužické kultury v českém Slezsku. 1: Branka u Opavy; 2 – 8: Krnov – Opavské předměstí (dle Salaš 2005).

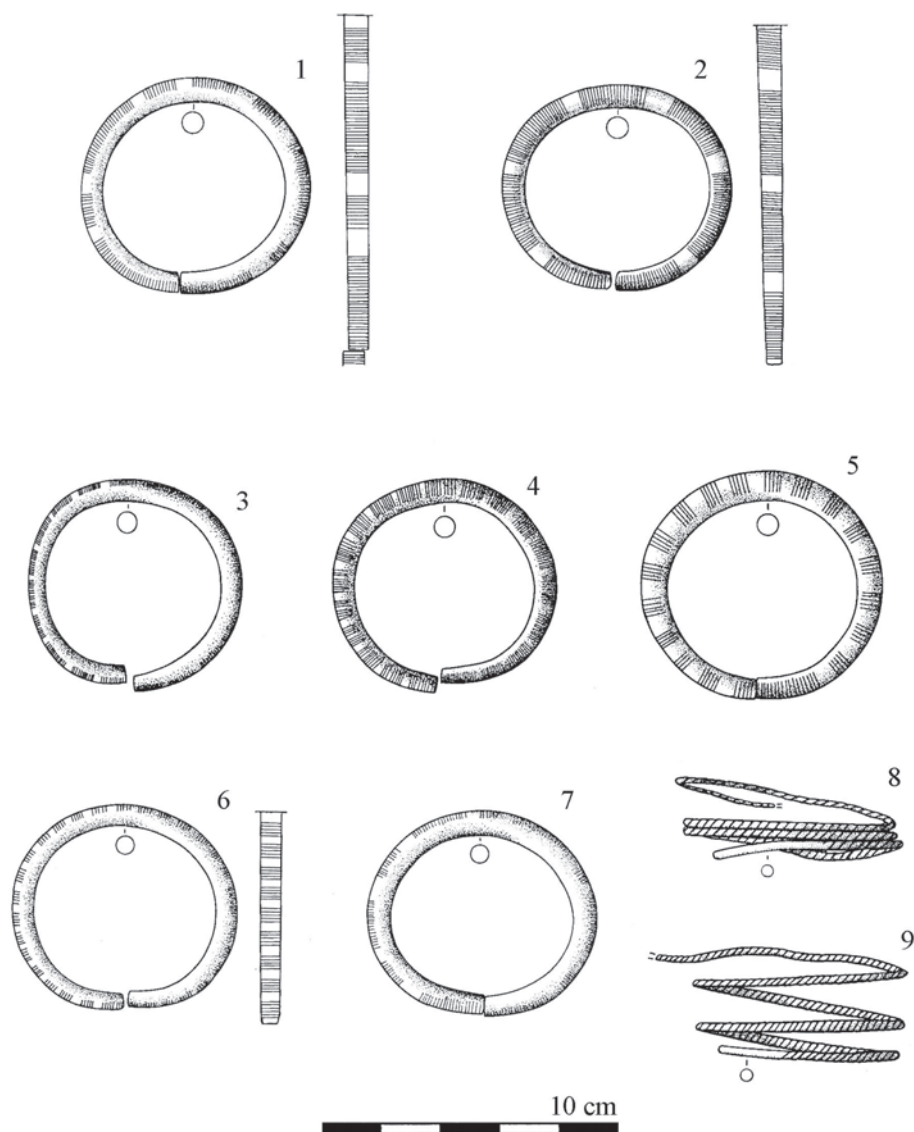
Zlomek obdobného šperku byl nalezen také na ploše pohřebiště ve Slavkově (obr. 117:3).

Do stejné morfologické třídy patří i nálezy z Domašova (obr. 113:1–7) s tím, že varianta dekoru s kombinací širších a užších svazků rýh (obr. 113:1) nezačíná dle M. Salaše (2005, 91) dříve než ve starším stupni popelnicových polí a pokračuje jak v mladším stupni (Neustupný 1965, obr. 9:2–6), tak i v pozdním (Richter 1970, 159–160).

Otevřené tyčinkovité kruhy kruhového profilu s prostými konci (obr. 115:2–4, 8–10, 13, 14) byly nalezeny i v depotu v Rohově (Arndt 1926, 56; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 423; Mertins 1896, 293–384; Salaš 2005, 404–405; Seger 1907, 9–43; Seger 1936, 129). U nich

pak vzhledem k jejich poněkud větším rozměrům předpokládá M. Salaš (2005, 90) užití jakožto nápažníků či nánožníků.

Na pohřebišti v Opavě – Vlastovičkách/Jarkovicích v hrobě č. 43 byla nalezena dvojice tyčinkovitých náramků kruhového profilu (obr. 118:2, 3) s prostými konci a bohatou výzdobou složenou z příčných rýžek v kombinaci s větvičkou (obr. 117:6, 7). Obdobné náramky byly nalezeny např. v depotu v Dolní Sukolomi (Salaš 2005, tab. 107:54) či v Suché Lozi (Salaš 2005, tab. 275:9). Oba jmenované bronzové poklady lze datovat do stupně HA1 (dle Salaš 2005, 315, 391–392). Dle M. Salaše (2005, 91) můžeme spatřit zvýšenou oblibu obdobné kobercové výzdoby především ve starších popelnicových polích

Obr. 113. Náramky, nápažníky a nánožníky. Domašov (dle Salaš 2005).

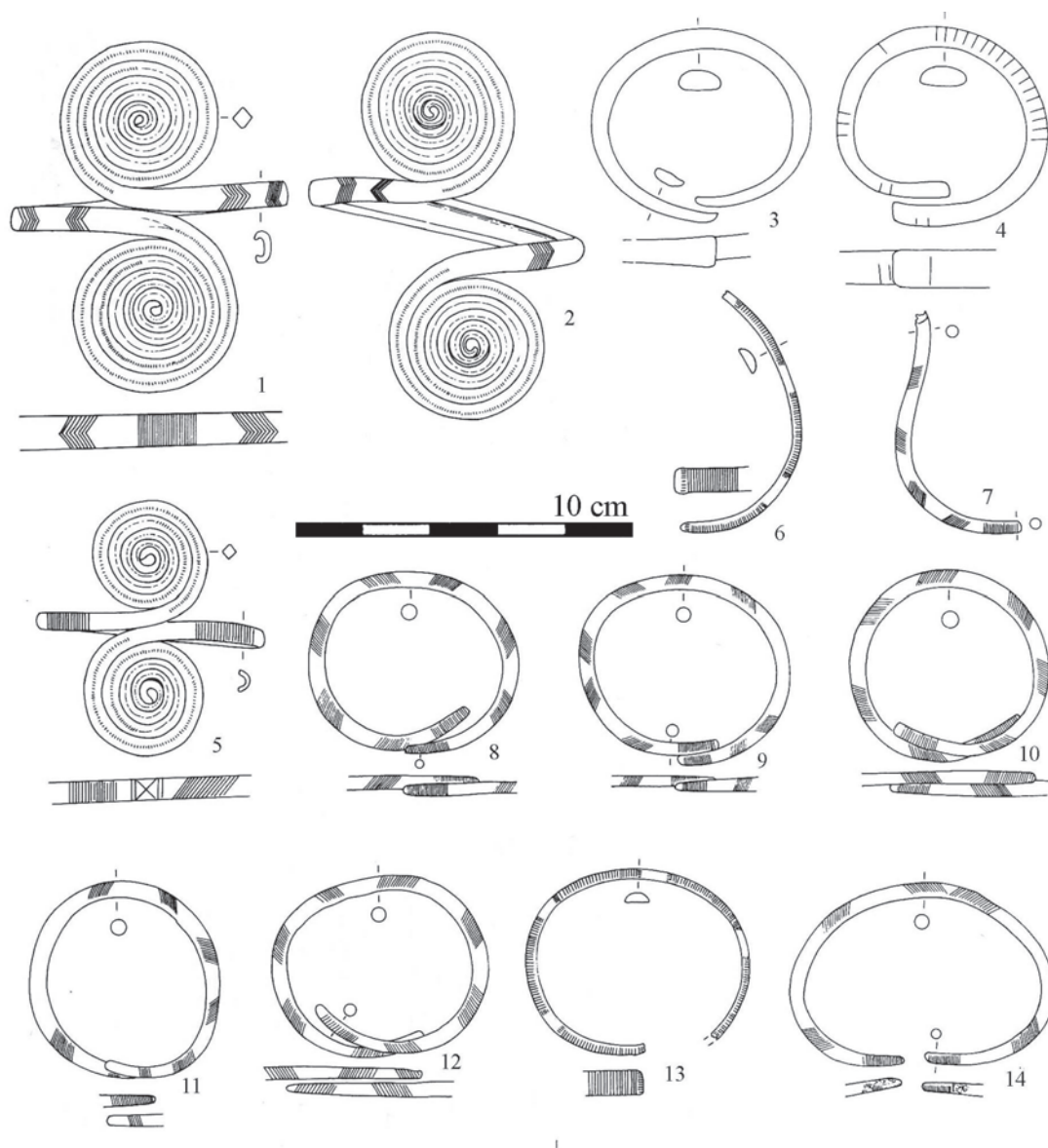
(srov. Kytlicová 1955, obr. 1–5; Müller-Karpe 1959, Taf. 147B:1; 150A:7; Blajer 1999, tab. 162:8), kdy se analogické tvary v Karpatské kotlině objevují již ve stupni Uriu a horizontu Ópályi (např. Kemenczei 1984, 114).

Do skupiny otevřeného kruhového šperku lze zařadit také nálezy z depotu z Krnova – Opavského předměstí (obr. 112:2–8). Tyto šperky velmi často obdélného až kvadratického profilu jsou používáním či destrukční patinou natolik deformovány, že u nich nelze určit jejich původní tvar ani styl výzdoby (dle Salaš 2005, 92).

V hrobě č. 3 z pohřebiště v Opavě – Městě, datovaném do stupňů HA2/HB1, pochází přepálený zlomek bronzového nezdobeného náramku o průměru 4,5 cm, tloušťce 0,7 cm

a síle 0,3 cm. Předmět, který lze pravděpodobně zařadit mezi otevřené tyčinkovité kruhové šperky, je dnes bohužel nezvěstný a tudíž u něj nelze provést přesnější chronologické ani morfologické zařazení.

Mezi otevřené tyčinkovité kruhové šperky lze také zařadit dvojici prostých nezdobených masivních náramků z Vyšní Lhoty (obr. 116:1, 2). Oba předměty pocházejí pravděpodobně z jednoho hrobového celku, který obsahoval ještě dvojici spirálovitých šperků rukou a nohou (Dohnal 1977, 79). V případě náramků se jednalo o masivní bronzové tyčinky s výrazně přeloženými konci o rozměrech 8,1 cm a 7,7 cm a tloušťce 1,1 cm. V. Dohnal (1977, 79) je na podkladě hornoslezských a malopolských

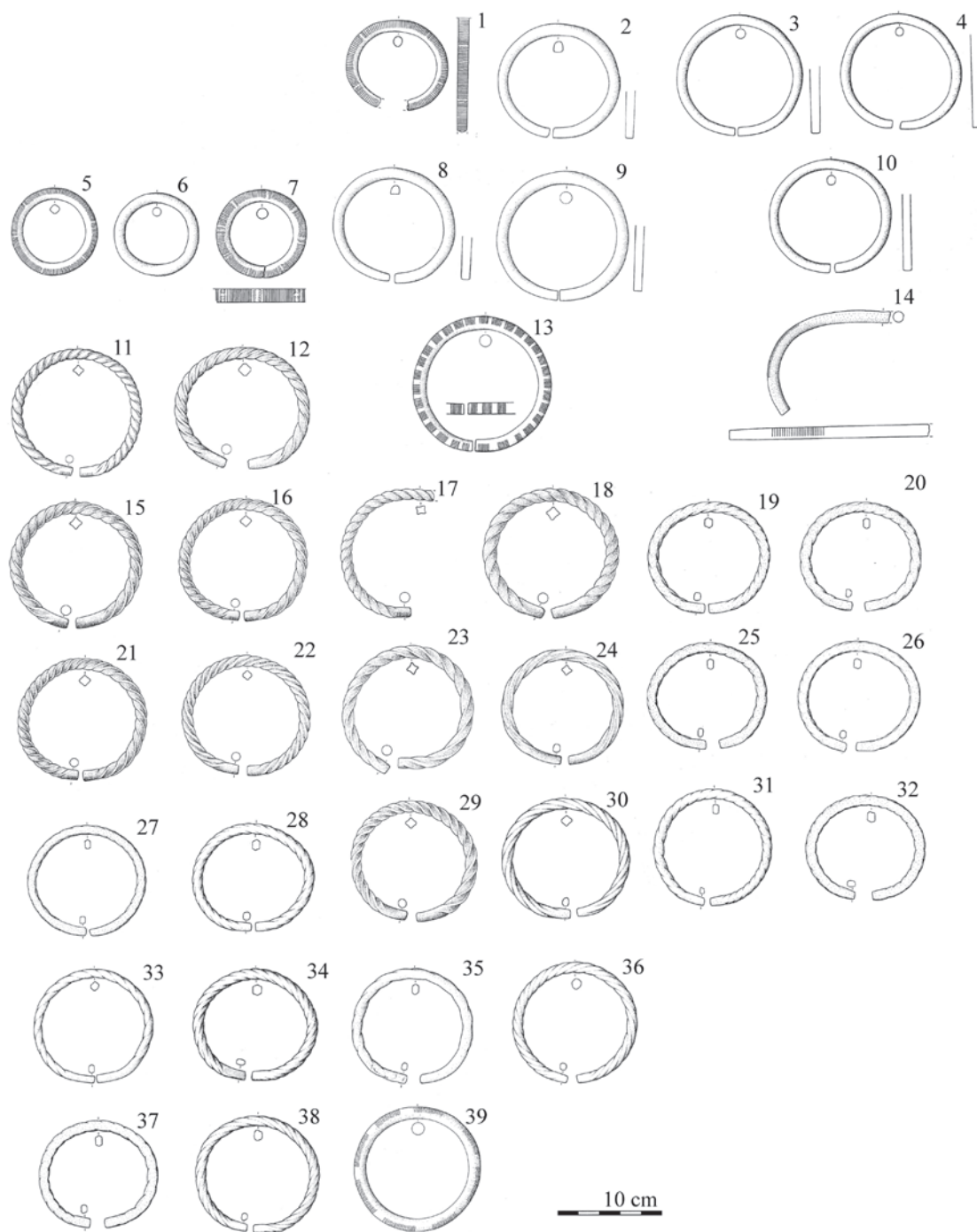

Obr. 114. Náramky, nápažníky a nánožníky. Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí (dle Říhovský 1992).

analogií (srov. Stankiewicz-Wegrzykova 1969; Kostrewski 1962, tab. XXIX:1–6) datuje do stupně HC až HD.

Několik zástupců **otevřeného tyčinkovitého tordovaného šperku (OTT)** zdobeného na koncích *svazkem příčných rýh* (obr. 115:11, 15, 16, 17, 21) bylo nalezeno v depotu v Rohově (Arndt 1926, 56; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 423; Mertins 1896, 293–384; Salaš 2005,

404–405; Seger 1907, 9–43; Seger 1936, 129). Výzdoba na tomto typu šperku je velmi vzácná (Salaš 2005, 96). I v rohovském depotu se tak daleko častěji objevují prosté tordované kruhy (obr. 115:12, 18–20, 22–38) masivnějších rozměrů, které jsou příznačné pro lužickou kulturní oblast (Salaš 2005, 96), kde se nejstarší šperky tohoto charakteru objevují ve stupni HA1 (Blajer 1999, 78). Nejvýrazněji se však tyto arte-

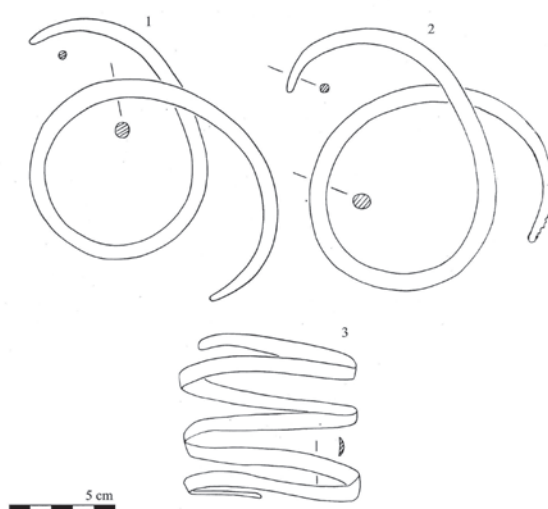
Obr. 115. Náramky, nápažníky a nánožníky. Rohov (dle Salaš 2005).

fakty v hmotné kultuře projevují ve středním a mladším stupni popelnicových polí a nepřekračují pozdní stupeň (Salaš 2005, 97).

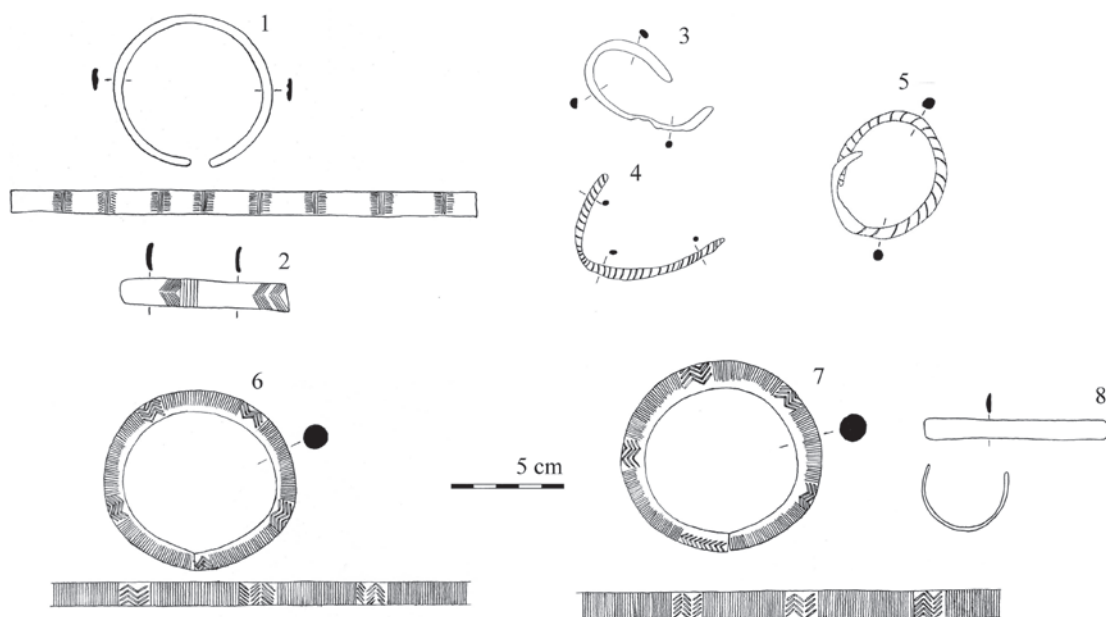
Z území českého Slezska jsou známy také šperky vyrobené z *tordovaného drátu*. Dva byly nalezeny v depotu z Domašova (Brachtel 1987, 10–16; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 418–419; Zuber 1966, 55–57), další pochází z pohřebiště v Opavě – Slavkově (obr. 117:4) a z nekropole v Krnově – Opavském předměstí (obr. 117:5). Depot z Domašova datuje M. Salaš (2005, 418) do mladší fáze popelnicových polí spojených se stupněm HB. Ojedinělý nález tordovaného drátku z Opavy – Slavkova nelze blíže chronologicky zařadit, ovšem dle dostupných analýz lze užívání slavkovské nekropole vřadit do intervalu stupňů HA2 – HB/HC (Juchelka 2005a, 102). Nejistá datace panuje také u nálezů z Krnova – Opavského předměstí. Ani tento šperk nelze přiřadit ke konkrétnímu hrobovému celku (Jisl 1965, 7–12; Juchelka 2006a, 196). Každopádně lze užívání krnovské nekropole spojit se stupni BD – HC2 (Juchelka 2008e, 113–114).

Tyčinkovitý kruhový šperk se symetrickými koncovými spirálovitými růžicemi (TKS) byl ve třech exemplářích nalezen v de-

potu z Hradce nad Moravicí – Bohučovic/Podolí (obr. 114:1, 2, 5). Výskyt těchto šperků je vázán především na oblast Slezska a Velkopolska a je spojován již s předlužickým obdobím (Gedl 1975, 41–43; Blajer 1984, 19–28, 44–48). Většinou jsou ovšem předměty podobné našim nápažníkům spojovány až se III. periodou, s typem Miechowice, případně s typem Błogocice (dle Salaš 2005, 93).

Obr. 116. Náramky, nápažníky a nánožníky. Vyšší Lhoty (dle Dohnal 1977).

Obr. 117. Náramky, nápažníky a nánožníky. 1, 2, 8: Opava – Kateřinky; 3, 4: Opava – Slavkov; 5: Krnov – Opavské předměstí; 6, 7: Opava – Vlaštovičky/Jarkovice.

Samostatnou kapitolu představuje **uzavřený tyčinkovitý kruhový šperk (UTS)**, jehož zástupci byli nalezeni v depotu v Rohově (obr. 115:1, 5, 6, 7, 39). Někteří badatelé tento typ považují za jakousi obdobu předmincovního platidla (srov. Podborský 1970, 136) s tím, že M. Salaš (2005, 97) je vůči této teorii poněkud skeptický s poukazem na jejich poněkud omezené množstevní zastoupení.

Z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách pochází dvojice **otevřeného litého kruhového šperku s klenutým profilem (OLK)**. První byl nalezen v hrobovém celku č. 48 (obr. 117:1) a druhý v hrobovém celku č. 79. Oba jmenované byly opatřeny jednoduchou rytou výzdobou složenou buď z příčných, či šikmých linií i v kombinaci s větvičkou. Analogicky velmi blízké formy pocházejí z depotu z Černotína datovaného M. Salašem (2005, 96) do stejnojmenného horizontu. Silně deformovaný a poškozený

náramek pravděpodobně stejného typu pochází také z pohřebiště v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích z hrobu č. 38 (obr. 118:1).

Dva zlomky **spirálovitého šperku (SŠ)** byly nalezeny v depotu v Mankovicích (obr. 120). Jednalo se o honosné nápažníky či nánožníky vyrobené z tepaného plechu s okraji lemovanými bodovými perličkami, což má být známkou mladšího stáří mankovických spirál. Tato výzdobná technika se nemá objevovat dříve než na počátku staršího stupně popelnicových polí (dle Salaš 2005, 100), kdy obdoby jsou shledávány např. v depotu Vyšná Hutka datovaném do stupně BD (Novotná 1970, Taf. 50:8–12).

Z pravděpodobného hrobového celku z Vyšní Lhoty (Dohnal 1977, 79) pocházela další dvojice tohoto druhu spirálovitého šperku. Bohužel se do dnešních dnů zachoval pouze jeden z těchto nárameníků (obr. 116:3). V jeho případě se jedná o plochý, mírně vyklenutý bronzový

Obr. 118. Náramky, nápažníky a nánožníky. Opava – Vlašovičky/Jarkovice.

1

2

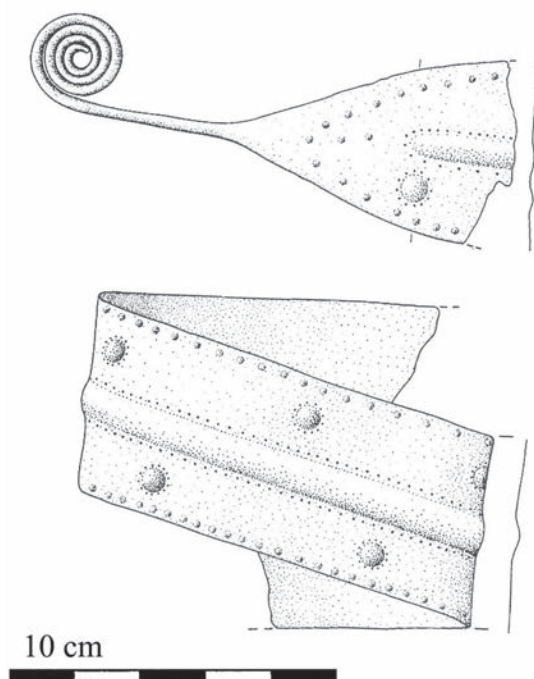
Obr. 119. Železné náramky. Chotěbuz – Podobora. (foto Muzeum Tešínska).

pásek o třech spirálovitých závitech. Dle V. Dohnala (1977, 79) se dochovala pouze část tohoto šperku, na jehož jednom konci je patrné výrazné zúžení. Nezdobené drátěné či tyčinkovité spirály s prostými konci nepředstavují dle M. Salaše (2005, 98) chronologicky ani chorologicky citlivé médium. Každopádně je V. Dohnal (1977, 79) na podkladě polských analogií (srov. Staniewicz-Wegrzykova 1969; Kostrewski 1962, tab. XXIX:1–6) datuje do stupně HC až HD.

Z doposud zpracovávaného pohřebiště v Kravařích je anoncován nález šesti bronzových náramků, bohužel bez bližšího morfologického určení (srov. Dofková 2009, 12).

Z území českého Slezska pochází 14 železných náramků (ZN). U nálezu z Opavy – Města z hrobu č. 2 však není zcela jasné, zda se do výplně hrobu nedostal ze svrchních středověkých vrstev, neboť, jak již bylo v úvodu naznačeno, keramický materiál spíše odpovídá

stupňům HB1 až HB2 (Juchelka 2008e, 113). Jistý tak zůstává silně deformovaný a blíže nezařaditelný náramek z hrobu 1/69 z nekropole z Opavy – Vlaštoviček/Jarkovic (obr. 121) a dva náramky z území Pobeskydí z hradiště v Chotěbuzi/Podobory (obr. 119), (dle Tůma 2008, 93–94). První z těchto posledně jmenovaných šperků (obr. 119:1) představuje jednoduchý železný náramek ve tvaru písmene C s prostými, rovně seříznutými konci. Druhý měl konce přeložené výrazně přes sebe a jeho zakončení bylo na obou koncích pečetítkově rozšířené (obr. 119:2). Oba zmiňované exempláře lze na podkladě analogií z hradiště v Podivicích (Fojtík – Golec 2007, 77–78) datovat do halštatského období, což pro území Pobeskydí představují stupně HC1b – HD (srov. Juchelka 2008e). Z doposud zpracovávaného pohřebiště v Kravařích pak pochází asi 10 železných náramků, které ještě nejsou blíže typologicky zařazeny (Dofková 2009, 12–13).

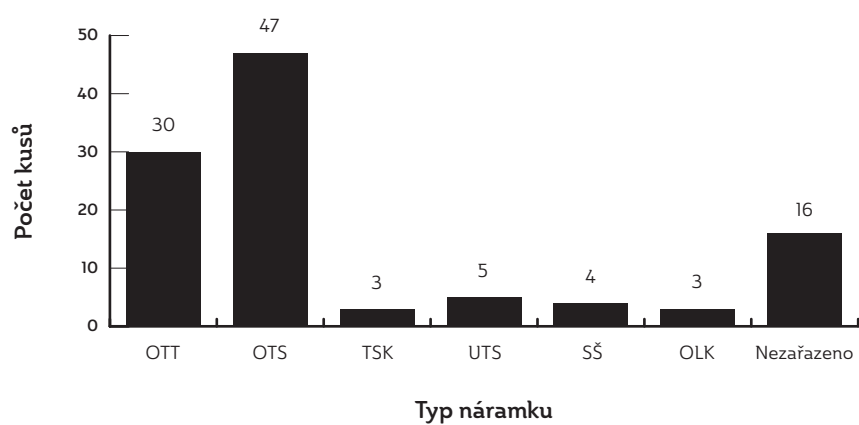

Obr. 120. Náramky, nápažníky a nánožníky.
Mankovice. Bronzový náramek (dle Salaš 2005).

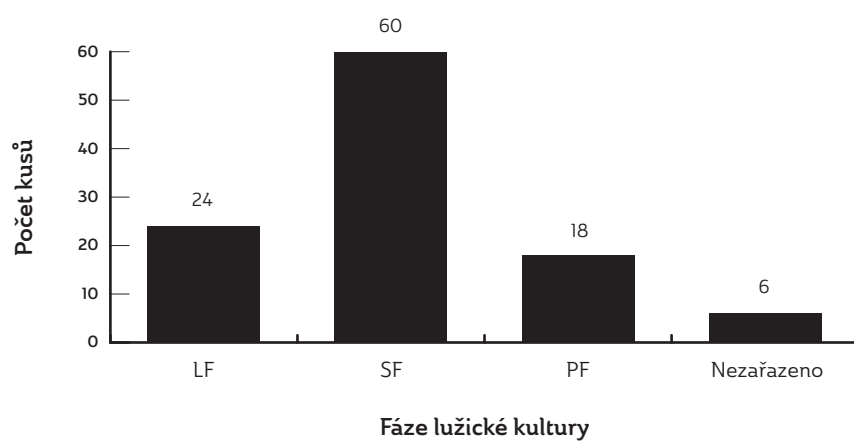
Obr. 121. Železný náramek.
Opava – Vlaštovičky/Jarkovice, hrob č. 1/69.

Zastoupení ve vztahu k jednotlivým typům náramků.

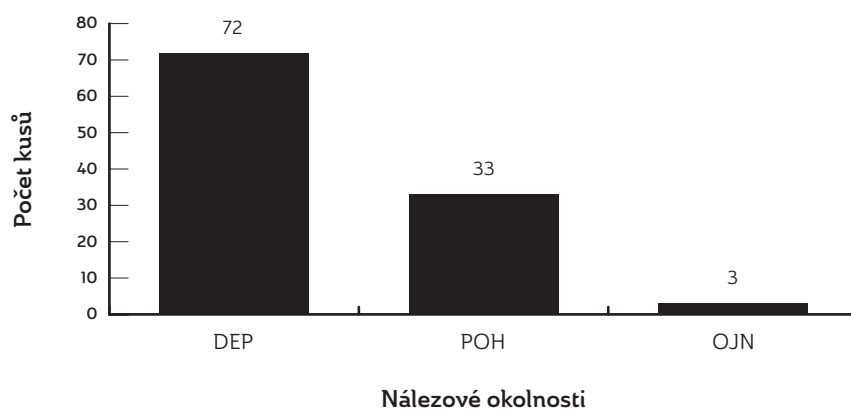
Graf 51.

Počet náramků v jednotlivých fázích.

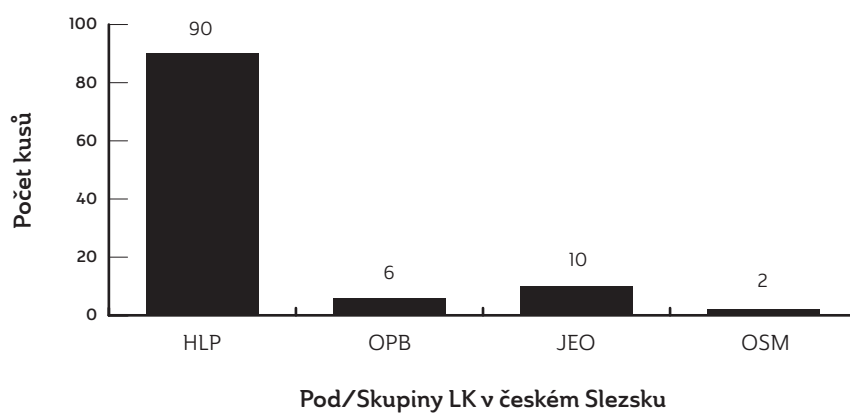
Graf 52.

Počet náramků ve vztahu k nálezovým okolnostem.

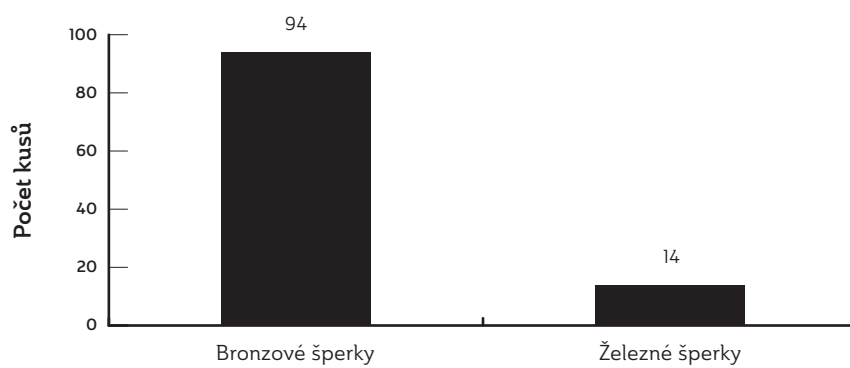
Graf 53.

Nálezy náramků v českém Slezsku.

Graf 54.

Poměr bronzových a železných náramků.

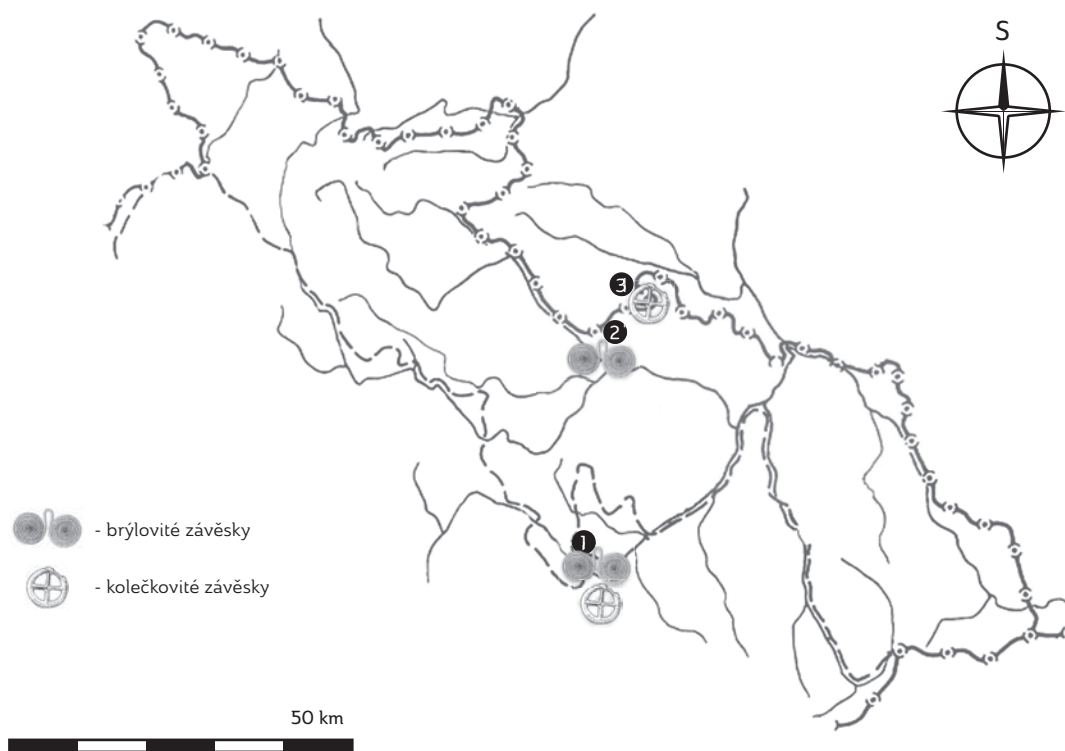
Graf 55.

7.15. Závěsky

Závěsky, které nejsou příliš chronologicky citlivým médiem (dle Salaš 2005, 112) neplnily pravděpodobně jen funkci ozdoby či šperku, ale dle mnoha badatelů (Fiedler 1953; Kossack 1954, 17–18; Müller-Karpe 1980) sloužily také jako magicko – symbolické amulety s apotropaickou funkcí (Salaš 2005, 113).

Z českého Slezska jich známe celkem 30, z čehož 16 náleželo k typu brýlovitých (BLZ) a 14 k typu kolečkovitých (KOZ), (graf 56). Všechny uvedené tvořily součást depotů (tab. 24). V pokladu z Mankovic (Furmánek

1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Maška 1892, 117–122; Salaš 2005, 354–356), který přináleží k osídlení geneticky vázanému k lužické kultuře severní Moravy (obr. 122), bylo celkem 15 těchto závěsků. Z nich 13 lze zařadit ke kolečkovitému a dva k brýlovitému typu. Ostatní nálezy závěsků pocházejí již z tradičního sídelního území vázaného na tok řeky Opavy. Celkem 14 brýlovitých závěsků obsahoval depot v Opavě – Kateřinkách (Franz 1930, 37–40; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 372–373; Stumpf 1928, 121) a jeden kolečkovitý typ, který M. Salaš (2005, 118) považuje spíše za opaskovou záponu, pochází z dnes již nezvěstné garnitury z Třebomi (Juchelka 2006a, 194;

Obr. 122. Závěsky lužické kultury v českém Slezsku.

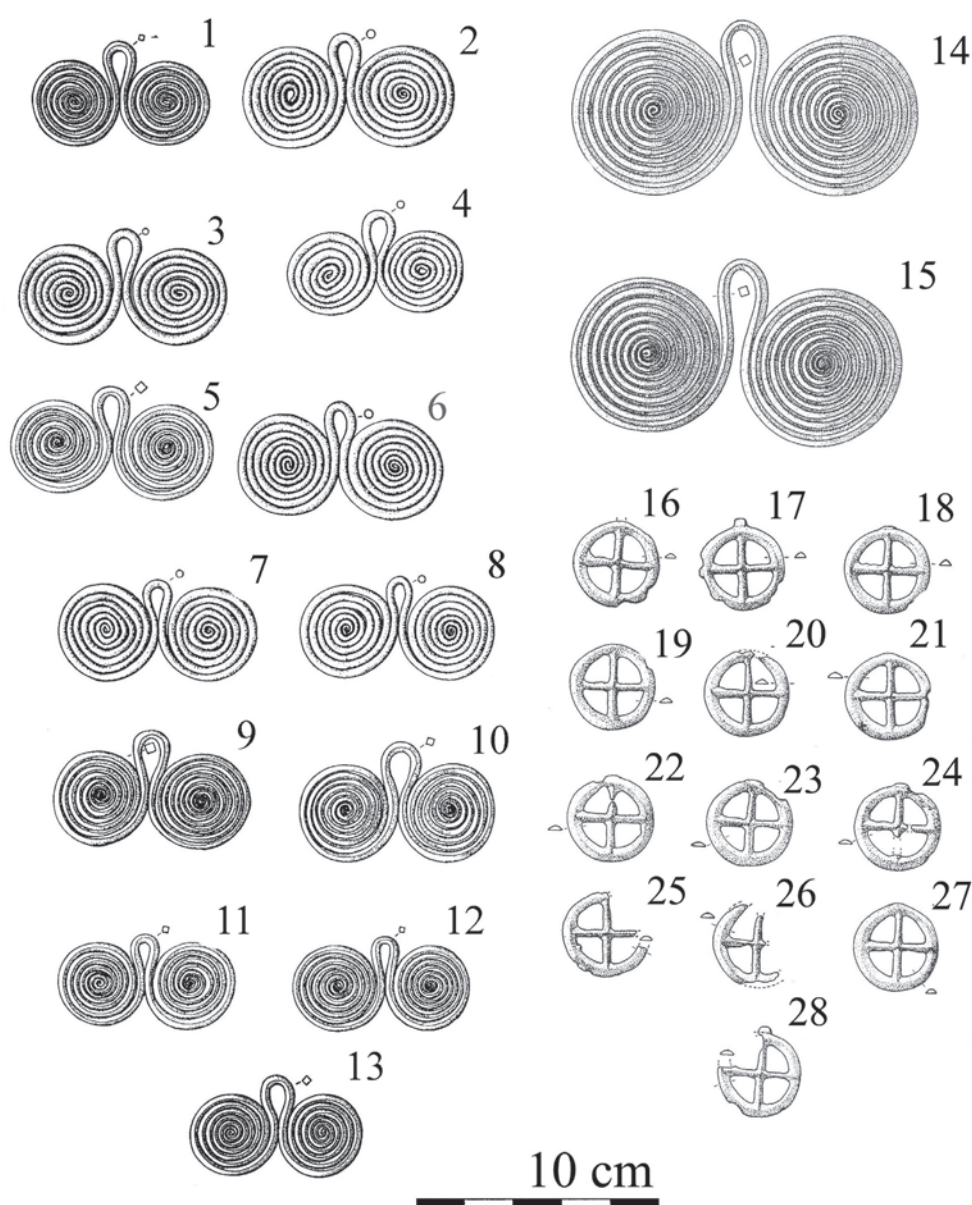
	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Mankovice	KOZ BLZ	DEP	13 2	BRONZ				123:16-28 123:14, 15
2	Opava – Kateřinky	BLZ	DEP	14	BRONZ				123:1-13
3	Třebom?	KOZ?	DEP	1	BRONZ				-

Tab. 24. Závěsky lužické kultury v českém Slezsku.

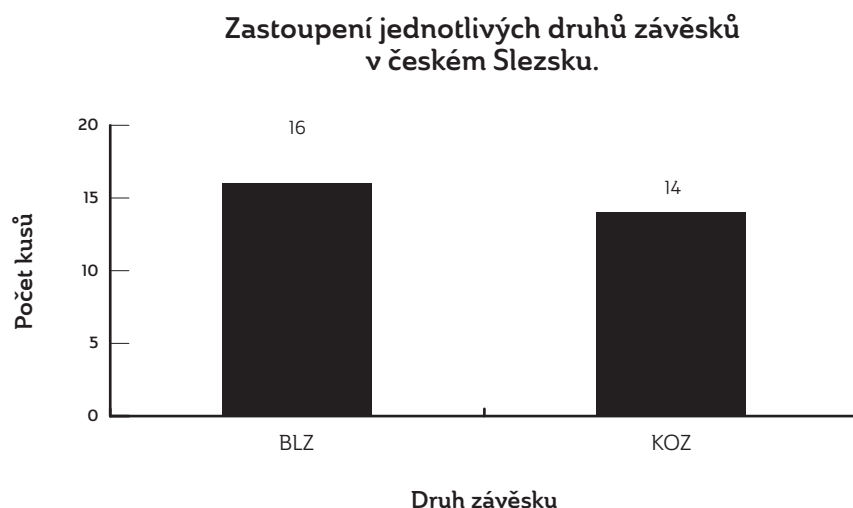
Salaš 2005, 477; Seger 1936, 146). Všechny zde nalezené závěsky byly vyrobeny z bronzu.

Z depotu z Mankovic pochází celkem 13 kolečkovitých závěsků (obr. 123:16–28). Varianta kolečkovitého tvaru s vnitřním křížením se objevuje již ve věteřovsko-maďarovském horizontu (Furmánek 1980, Taf. 4:92) a průběžně pokračuje až do pokročilého stupně popelnícových polí (srov. Čujanová-Jílková 1970, Abb. 110:21–22), přičemž jejich těžiště spadá především do staršího a středního stupně (Salaš 2005, 115).

V českém Slezsku se objevují také brýlovité závěsky, které jsou vyrobeny buď z kulatého (obr. 123:2–4, 6–8) či také z kvadratického drátu (obr. 123:1, 5, 9–15). Dva zástupci této třídy pocházejí z depotu z Mankovic (obr. 123:14, 15) a celých 14 jich obsahoval poklad z Opavy – Kateřinek (obr. 123:1–13). Jak M. Salaš uvádí (2005, 116), jedná se o poměrně rozšířený šperk bez chronologické průkaznosti (Brunn 1968, 191–192), který se vyskytuje v širší karpatské oblasti již od starobronzového období (Furmánek 1980, 10; Furmánek 1982, 316).

Obr. 123. Bronzové závěsky lužické kultury z českého Slezska.
1–13: Opava – Kateřinky; 14–28: Mankovice (dle Salaš 2005).

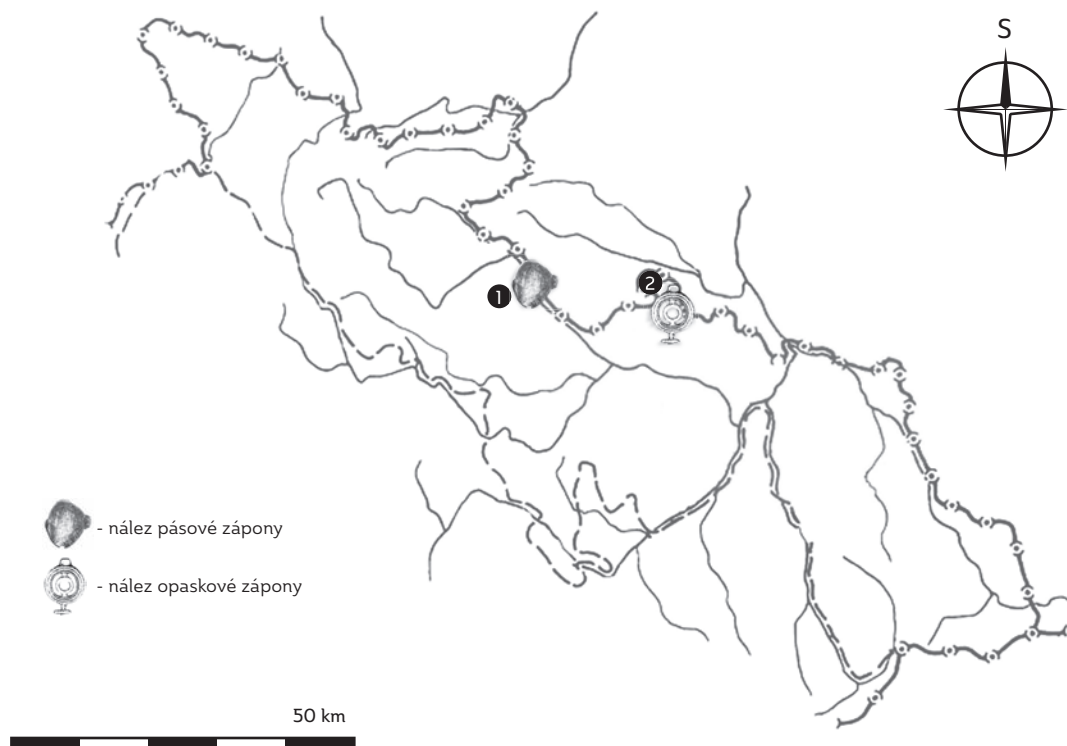

Graf 56.

7.16. Pásové zápony

Na území námi analyzovaného regionu byly v minulosti nalezeny dvě pásové zápony (obr. 124; tab. 25). První pochází z Krnova – Opavského předměstí (Juchelka 2006a, 199; Karger 1922, 18–19; Kulka 1886; Podborský 1970, Taf. 71). Zde byla 30. listopadu roku 1832

údajně na poli pod vrchem Šellenburk (Cvilín) vyorána bohatě zdobená bronzová pásová zápona oválného tvaru o rozměrech 35 x 32,5 cm (obr. 125). Tento předmět podrobila analýze I. Kilian-Dirlmeier (1975, 97), která jej spojuje s obdobnými předměty z chorvatské Slavonie (Kapolny) a datuje do stupně Rohod–Szentcs (HBI). Tento předmět nemá na území Horního

Obr. 124. Pásové zápony lužické kultury v českém Slezsku.

Slezska obdoby a dle V. Podborského (1993, 327) mohl sloužit, díky svým impozantním rozměrům, také jako náhražka pancíře.

V garnituře dnes již nezvěstného depotu z Třebomi (Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 477; Seger 1936, 146) se nacházel bronzový kroužek s obdélníkovým očkem a příčkou ve tvaru písmene T (dle Seger 1936, 144; Abb. 73). Tento předmět považuje M. Salaš (2005, 118) za opaskovou záponu. Jedná se o zcela unikátní artefakt, ke kterému lze najít analogie v depotu Štramberk 2 (Salaš 2005, tab. 435:47, 48), datovaném do stupně HB1 a na hornoslezské lokalitě Dzierzyslaw datované do V. periody doby bronzové (dle Gedl 1962, 108–109, ryc. 18).

Obr. 125. Pásová zápona. Krnov – Opavské předměstí (dle Podborský et al. 1993).

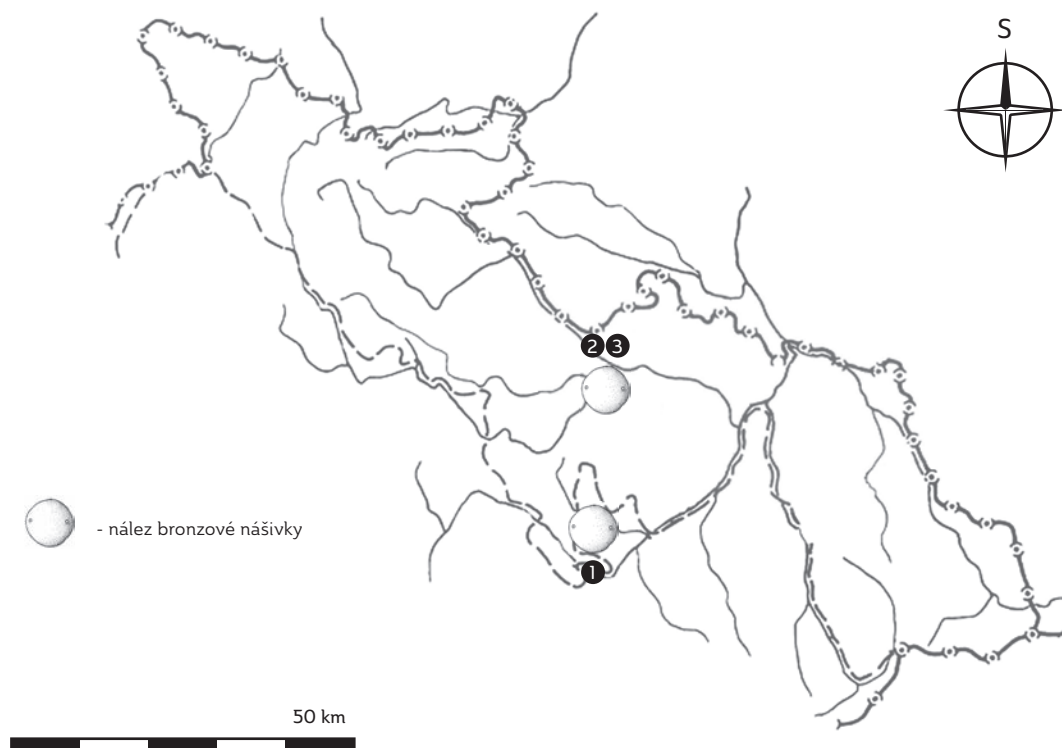
	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Opava – Krnovské předměstí	-	OJN	1	BRONZ				125
2	Třebom?	-	DEP	1	BRONZ				-

Tab. 25. Pásové zápony lužické kultury v českém Slezsku.

7.17. Nášivky

Nášivky (obr. 127) lze považovat za doplněk ozdoby oděvu, některé za součást koňského postroje, dokonce nelze vyloučit ani aplikaci těchto předmětů na ochranné zbroji (Salaš 2005, 116). Na území českého Slezska se s nálezy tohoto charakteru setkáváme na třech lokalitách. Dvě jsou vázány na region obsazený hlubčickou podskupinou. Jedná se o depot v Opavě – Kateřinkách (Franz 1930, 37–40; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 372–373; Stumpf 1928, 121) a čtveřici nášivek z jednotlivých hrobových celků z pohřebiště na území téhož katastru (hrob č. 3, 48, 101 a 123), (Juchelka 2009a, 84). Další nášivky pocházejí z regionu vázaného na osídlení lužické kultury severní Moravy, a to z depotu z Mankovic (Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Maška 1892, 117–122; Salaš 2005, 354–356).

Celkem z území českého Slezska pochází 158 bronzových nášivek (tab. 26). 154 z nich (obr. 127:1–152), a to pouze nášivky s otvory po obvodu (NPO), se vyskytovaly v depotech. Čtyři nášivky s jednoduchým ouškem (NJO), které M. Salaš (2005, 122–123) také považuje za součást koňského postroje (obr. 127:153–156), byly oproti tomu nalezeny pouze v hrobových celcích na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách (graf 58). Největší zastoupení těchto předmětů je spatřováno v lužické fázi (graf 57), kdy se objevují jak nášivky s otvory po obvodu (depoty v Mankovicích a Opavě – Kateřinkách), tak také nášivky s jednoduchým ouškem (pohřebiště v Opavě – Kateřinkách hrob č. 101 a 123), (obr. 127:155, 156). Ve slezské fázi se na území českého Slezska objevují již jen nášivky s jednoduchým ouškem (pohřebiště v Opavě – Kateřinkách hroby č. 3 a 48), (obr. 127:153, 154).

Obr. 126. Nášivky lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Mankovice	NPO	DEP	53	BRONZ				127:102-152
2	Opava – Kateřinky	NPO	DEP	101	BRONZ				127:1-101
3	Opava – Kateřinky	NJO	POH	4	BRONZ				127:153-156

Tab. 26. Nášivky lužické kultury v českém Slezsku.

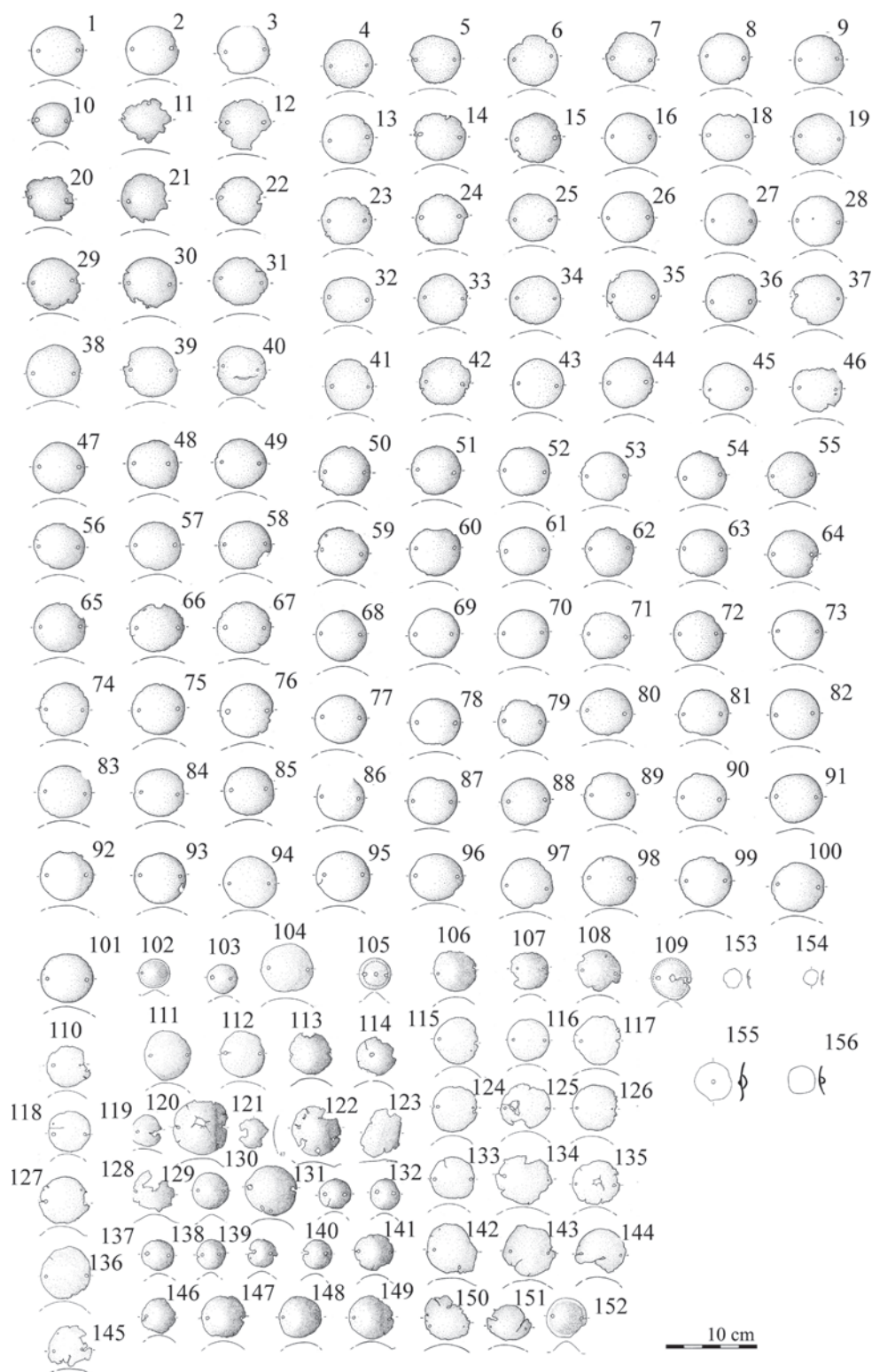
Jak již bylo výše naznačeno, nejčastěji se v českém Slezsku objevují nášivky s otvory po obvodu (obr. 127:1–152). Tento typ se v rámci našeho analyzovaného regionu vyskytuje pouze v depotech. Ve středním Pomoraví, v Moravské bráně a na Opavsku se dle M. Salaše (2005, 117) tyto objevují především v depotech mladšího až pozdního mohylového stupně a starších popelnicových polí. Masivně se s nimi setkáváme především v severní části Karpatské kotliny, přestože mankovický a kateřinský depot leží již na severozápadní periférii jejich výskytu (srov. Salaš 2005, 117).

Poněkud odlišný typ představují nášivky opatřené drobným ouškem (obr. 127:153–

156), z nichž některé mohou být vybaveny drobným středovým výstupkem (obr. 127:155). Tyto byly na území českého Slezska nalezeny pouze v hrobových celcích, a to na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách. Obdobné tvary nepředstavují dle M. Salaše (2005, 117) typologicky, chronologicky ani kulturně citlivý předmět. Jedná se o velmi běžný bronzový výrobek, který se začíná objevovat v mladším stupni mohylové kultury (Lasak 2001, 102), ovšem doba jeho největšího rozkvětu spadá do stupňů BD a HA1 (Stuchlík – Štrof 2004, 358). Tyto předměty se objevují také v pozdní době bronzové (Podborský 1970, Taf. 2:14; 7:12; 33:11–12) a doznívají v časně

době železné (Lasak 2001, 102). Na kateřinské nekropoli se nacházely jak v celcích lužické fáze – hroby č. 101 a 123 (obr. 127:155, 156), tak také v celcích slezské fáze – hroby č. 3

a 48 (obr. 127:153, 154). Nejisté je rovněž jejich funkční zařazení (dle Salaš 2005, 117), kdy jsou některé formy považovány za součást koňského postroje (srov. Salaš 2005, 123).

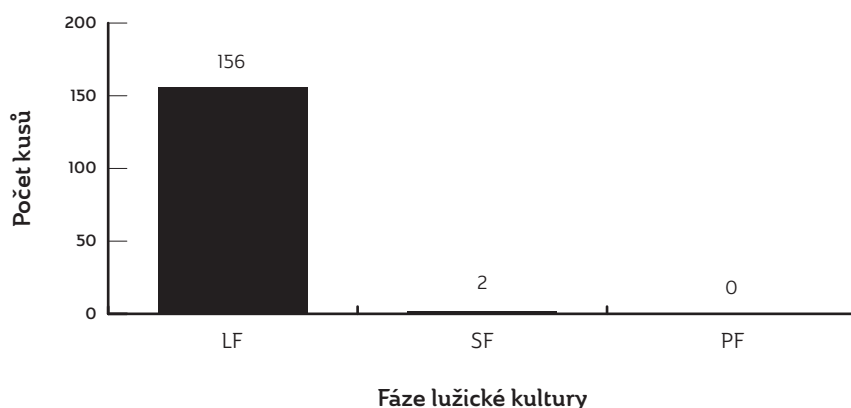

Obr. 127. Nášivky lužické kultury z českého Slezska.

1–101: Mankovice depot; 102–152: Opava – Kateřinky depot (dle Salaš 2005);

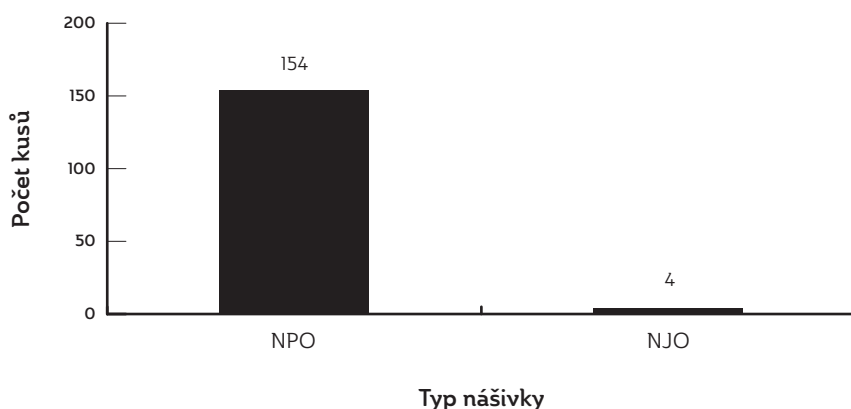
153–156: Opava – Kateřinky pohřebiště (dle Juchelka).

Výskyt nášivek dle jednotlivých fází LK v českém Slezsku.

Graf 57.

Počet jednotlivých typů nášivek.

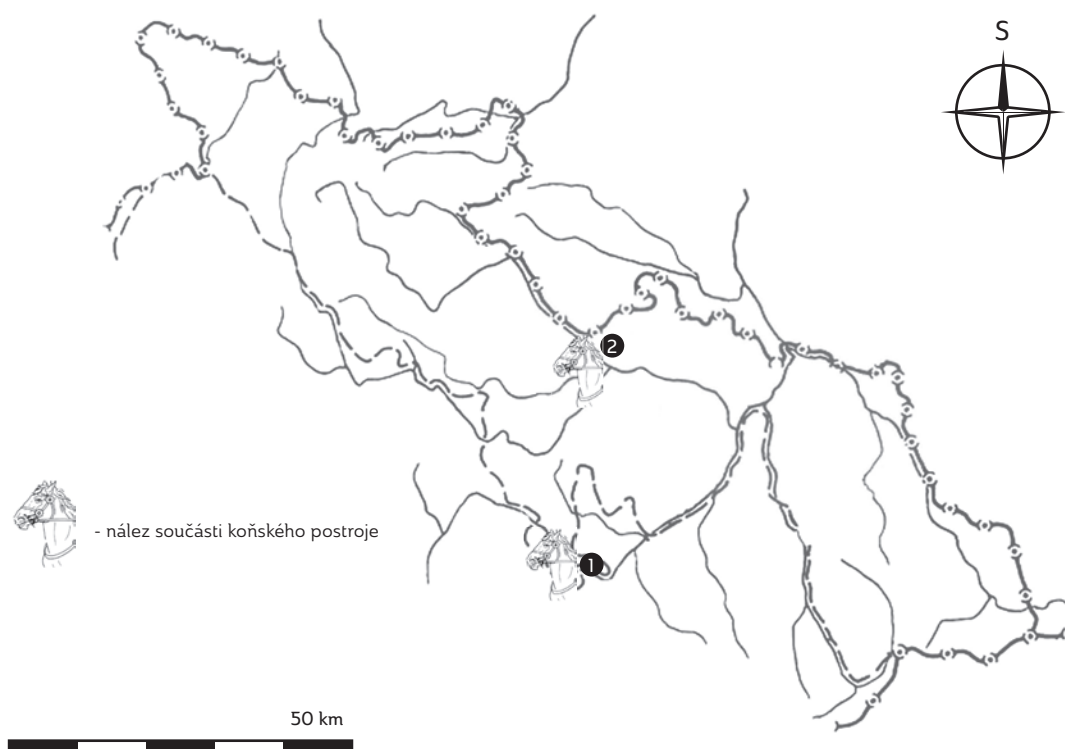
Graf 58.

7.18. Kovové součásti koňského postroje

Pětici litých terčovitých artefaktů (LTA) z depotu z Opavy – Kateřinek (obr. 129:2–4) a dvojici jiných terčů z depotu z Mankovic (obr. 129:1) můžeme i na podkladě analýzy M. Salaše (2005, 123–124) považovat za součásti koňského postroje. Jmenovaný své řazení obdobných předmětů do této kategorie opírá především o výskyt většího počtu artefaktů stejné povahy v jednom nálezovém celku. Tato klasifikace vyhovuje pak z námi sledovaného území bezesbýtku jen depotu z Opavy – Kateřinek, kde se nacházely tyto terče společně s kroužkovým

řetízkem (viz kapitola 7.II.), který sám M. Salaš (2005, 103) považuje rovněž za součást dekoru koňské garnitury. Nepřehlédnutelná podobnost nezdobené faléry z kateřinského pokladu (obr. 129:3) s obdobným, ale poněkud menším předmětem z Mankovic (obr. 129:1) nám pak dovoluje i tento artefakt přiřadit k analyzované skupině nálezů.

Z území českého Slezska, ovšem z tradičních sídelních oblastí vázaných na hlubčickou podskupinu a osídlení severní Moravy v mladší a pozdní době bronzové (obr. 128), lze tedy do této kategorie zařadit celkem sedm bronzových artefaktů (tab. 27), které všechny pocházejí z depotů.

Obr. 128. Kovové součásti koňského postroje lužické kultury v českém Slezsku.

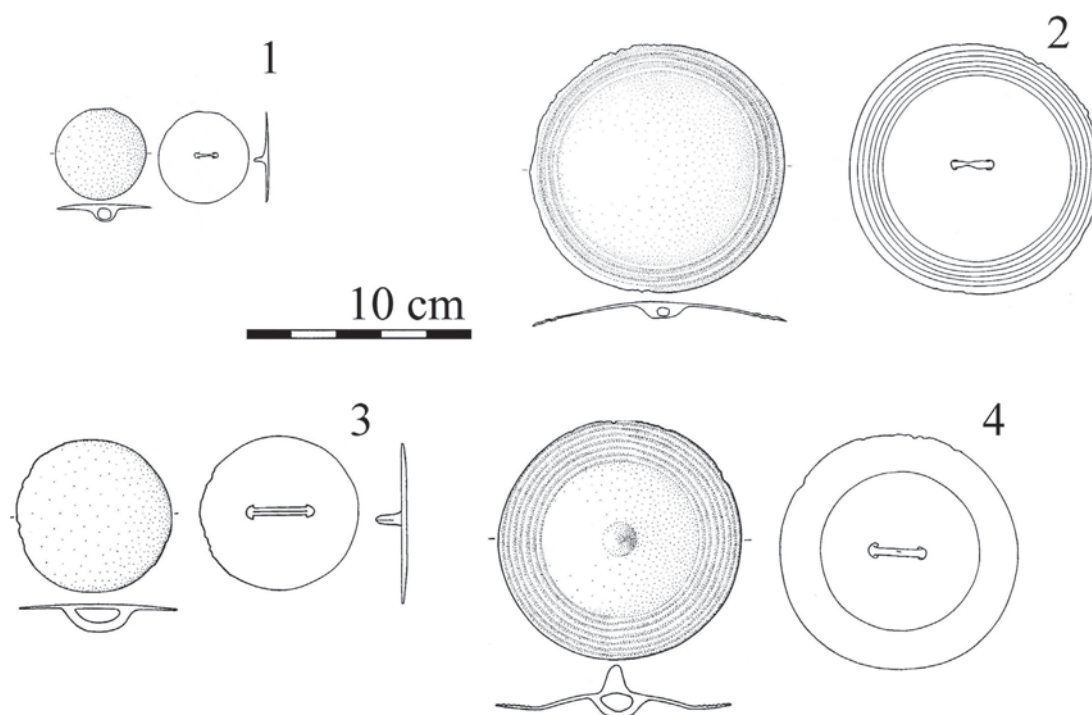
	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Mankovice	LTA	DEP	2	BRONZ				129:1
2	Opava – Kateřinky	LTA	DEP	5	BRONZ				129:2-4

Tab. 27. Kovové součásti koňského postroje lužické kultury v českém Slezsku.

V případě konkrétního artefaktu z Opavy – Kateřinek, kterým je terč opatřený kónickým klenutým tělem, horizontálním obvodovým límcem a centrálním kuželovitým výstupkem (obr. 129:4) můžeme dokonce hovořit i o velmi citlivém chronologickém médiu. Dle M. Salaše (2005, 123) by měl náležet ke třetí typologické skupině dle G. von Merharta (1956, 32), která má těžiště svého výskytu v severovýchodní části karpatského oblouku a chronologicky je lze vystopovat především v časném a starším stupni popelnicových polí. Mezi ozdobné součásti koňského postroje pak M. Salaš (2005, 124) řadí i faléru s oble klenutým

tělem a obvodovými koncentrickými žebírky z Opavy – Kateřinek (obr. 129:2).

Zbylé jednoduché lité terčovité artefakty z Mankovic (obr. 129:1) a Opavy – Kateřinek (obr. 129:3) pak náleží k tvarům, které nepodléhaly výrazným vývojovým změnám a tudíž je nelze použít pro citlivější chronologické závěry (Salaš 2005, 123). Každopádně však jak depot z Mankovic (Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Maška 1892, 117–122; Salaš 2005, 354–356), tak i depot z Opavy – Kateřinek (Franz 1930, 37–40; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 372–373; Stumpf 1928, 121) náleží k velmi starým bronzovým pokladům datovaným na samotný počátek lužické kultury.

Obr. 129. Kovové součásti koňského postroje lužické kultury z českého Slezska.
1: Mankovice; 2–4: Opava – Kateřinky (dle Salaš 2005).

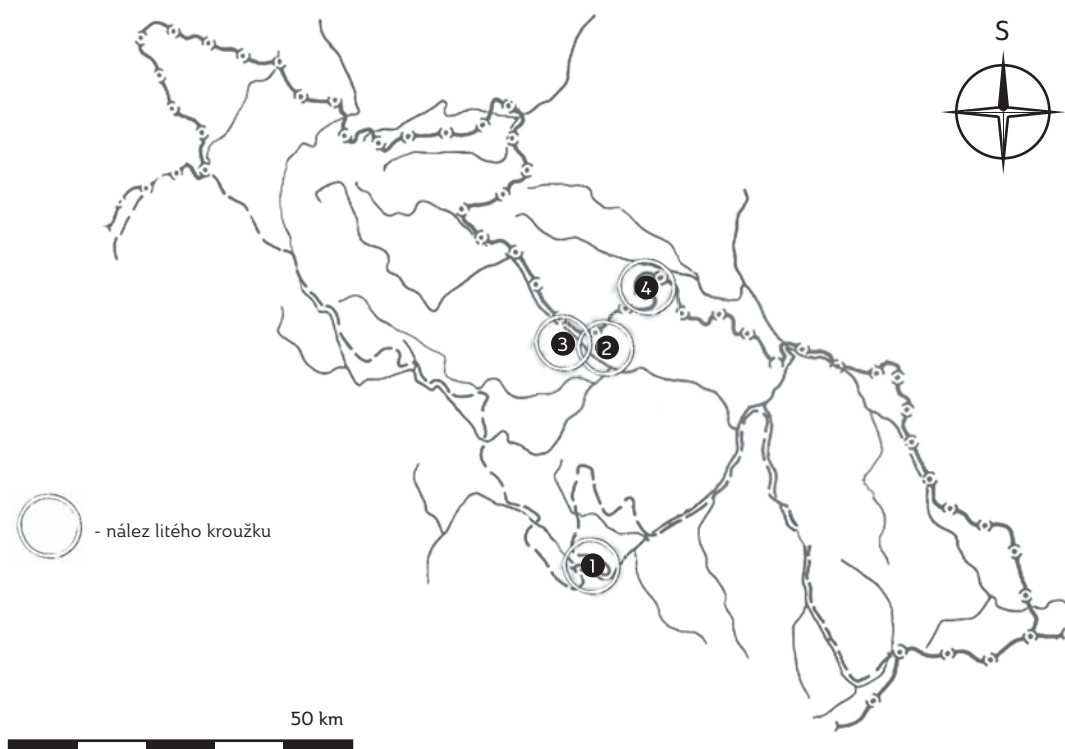
7.19. Lité kroužky

Lité kroužky nepředstavují funkčně ani typologicky jednoznačně definovaný druh nálezů (Salaš 2005, 103). V minulosti byly považovány za předmincovní druh platidla (Sprockhoff 1930, 63; Kimmig – Schieck 1957, 69; Kučerovská 1989–90), ovšem daleko pravděpodobněji se jedná o ozdobu kroje, případně také koňského postroje (Lampe 1982). Obecně lze tento nálezu považovat za druh šperku, závěsnou, či nášivnou součást kroje (Feger – Nadler 1985), nebo také jako doplněk čelenky (Brunn 1981, 110).

Tento typ industrie se vyskytuje v hrobových celcích popelnicových polí v nezměnné formě již od nejstarších fází až po halštatský stupeň, a není tudíž nejvhodnějším datovacím podkladem (Stuchlík – Štrof 2004, 358). V českém Slezsku (obr. 130) jich bylo nalezeno celkem 85 (tab. 28), rovných 72 jich pochází z garnitury depotu z Mankovic (Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger

1922, 17; Maška 1892, 117–122; Salaš 2005, 354–356). Jeden dnes již nezvěstný pravděpodobný kroužek pochází také z depotu z Třebomi (Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 477; Seger 1936, 146). Dalších 12 litých kroužků tvořilo součásti hrobových celků. Osm jich bylo nalezeno na nekropoli v Opavě – Kateřinkách (hrob č. 8 – 2 ks; hrob č. 22 – 2 ks; hrob č. 28 – 1 ks; hrob č. 48 – 3 ks), (Juchelka 2009a, 84), čtyři pak pocházejí z pohřebiště v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích (hrob č. 1/69 – 3 ks; hrob č. 6/69 – 1 ks).

Z depotu z Mankovic, datovaném M. Salašem (2005, 356) do stejnojmenného horizontu odpovídajícímu stupni BD, pochází celkem 69 drobných drátěných uzavřených kroužků spojených vzájemně patinou (Furmánek 1974, tab. V:8), které M. Salaš (2005, 104) považuje za korálky. Obdobně patinou pospojované kroužky pocházejí např. z depotu z Polkovic a M. Salaš (2005, 104) předpokládá, že tak mohly původně funkčně představovat např. opasek, či jinou závěsnou ozdobu. Ze stejného

Obr. 130. Lité kroužky lužické kultury v českém Slezsku.

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Mankovice	-	DEP	72	BRONZ				131:1
2	Opava – Kateřinky	-	POH	8	BRONZ				131:2-9
3	Opava – Vlastovičky /Jarkovice	-	POH	4	BRONZ				132
4	Třebom	-	DEP	1?	BRONZ				-

Tab. 28. Lité kroužky lužické kultury v českém Slezsku.

depotu známe také trojici uzavřených litých kruhů různých průměrů (obr. 131:1), které tak vytvářejí kompaktní sady soustředných kruhů (Salaš 2005, 125). Stejně sestavy se vyskytují na Moravě v depotech, ale také v hrobových celcích a chronologicky je lze sledovat již od staršího stupně popelnicových polí s výraznějším výskytem v mladší fázi (dle Podborský 1970, 137–138).

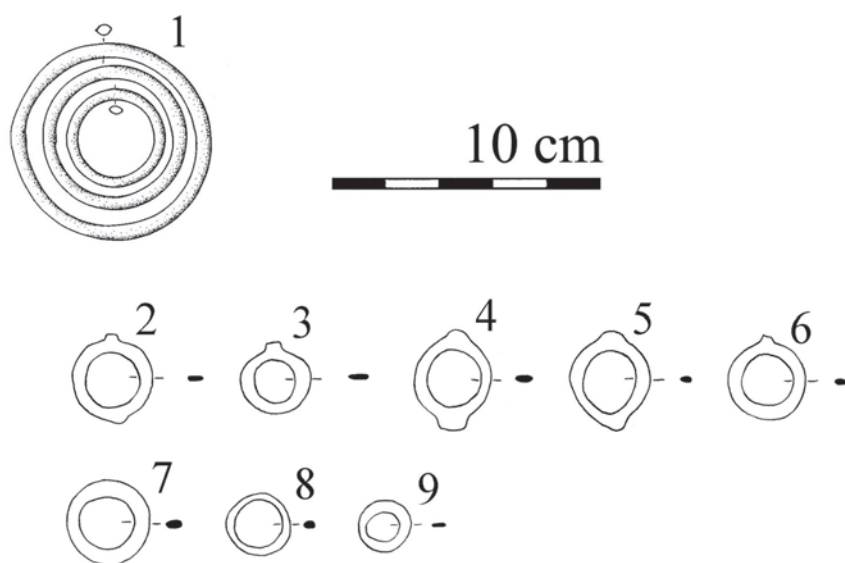
Z pohřebiště v Opavě – Kateřinkách pochází celkem osm litých drobných kroužků (obr. 131:2–9). V hrobě č. 48, datovaném

na samý konec slezské fáze (HB2–3), byly nalezeny tři prosté kruhy (obr. 131:7–9). Poněkud jiného charakteru jsou jiné drobné lité bronzové kroužky nalezené v hrobech č. 8 (obr. 131:2, 3), č. 22 (obr. 131:4, 5) a č. 28 (obr. 131:6). Tyto jsou nápadné dvojicí drobných protilehlých výstupků situovaných po obvodu. Některé z těchto výstupků jsou hrotité, některé naproti tomu naznačují možnost, že předmět tvořil součást jiné ozdoby a byl odlomen. Dle ústního sdělení M. Salaše se však jedná pouze o přebroušené zbytky

nálitků, které nepředstavují funkční ani technologické atributy. Podobné nálezy pocházejí z Ředic, okr. Pardubice (Vokolek 1999a, obr. 125:35) z hrobového celku, jež je datován do stupně Ib dle J. Filipa (Vokolek 1999a, 145). Rovněž obdobný kroužek byl nalezen v depotu z Polkovic (Říhovský 1989, Taf. 66:A:15) datovaném M. Salašem (2005, 450) do horizontu Boskovic. Analogický se nacházel také v depotu z Rájce-Jetřebí (Říhovský 1992, Taf. 91:A:13), který rovněž dle M. Salaše (2005, 452) přináleží horizontu Boskovic. Další analogie lze nalézt např. v depotech z mladší

fáze popelnicových polí ze Sazovic a Bílovic 2 (Salaš 20005, 388–390; 411–412). Na kateřinském pohřebišti se tyto bronzové předměty objevují v hrobových celcích datovaných do stupňů HA2/HB1–HB2.

Z hrobových celků platěnické fáze z pohřebiště v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích pochází čtveřice těchto artefaktů (obr. 132). Z hrobu 6/69 známe masivní uzavřený bronzový kroužek (obr. 132:1). Z hrobu 1/69, ve kterém se nacházel také zlomek železného náramku (obr. 121), byla vyzvednuta trojice drobných litých kroužků (obr. 132:2–4).

Obr. 131. Lité kroužky lužické kultury z českého Slezska.

1: Mankovice (dle Salaš 2005); 2, 3: Opava – Kateřinky (hrob č. 8); 4, 5: Opava – Kateřinky (hrob č. 22);

6: Opava – Kateřinky (hrob č. 28); 7–9: Opava – Kateřinky (hrob č. 48), (dle Juchelka).

1: Mankovice; 2–4: Opava – Kateřinky (dle Salaš 2005).

Obr. 132. Lité kroužky. Opava – Vlašovičky/Jarkovice. 1: hrob č. 6/69; 2–4: hrob č. 1/96.

7.20. Jehlice

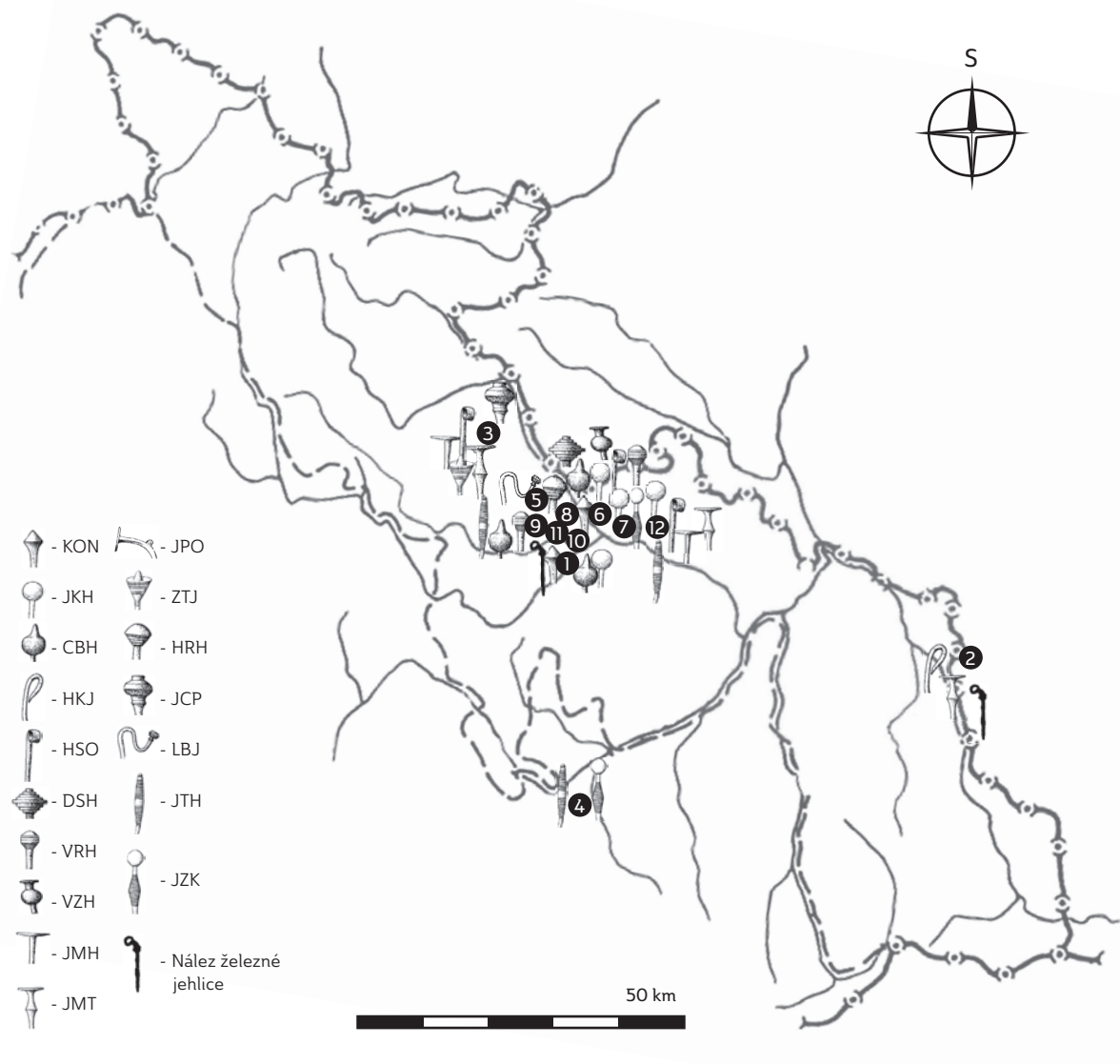
Jehlice představují nejcharakterističtější a nejčastěji zastoupenou součást lidského kroje doby bronzové a starší doby železné ve střední Evropě (dle Gedl 1962, 86; Blajer 2001, 194). Jejich problematikou se v minulosti zabývalo mnoho badatelů. Pro Moravu a české Slezsko je komplexně zpracoval J. Říhový (1979), v Polsku pak byly především starobronzové nálezy vyhodnoceny M. Gedlem (1983b) a středobronzové R. Essenem (1985). U našich severních sousedů rovněž nebyly jehlice lužické kultury opomenuty (např. Kostrzewski 1958, Kaszewski 1975).

Z území českého Slezska pochází celkem 52 jehlic nalezených na 12 lokalitách (tab. 29).

V našem případě se jedná o jednoznačné zástupce této morfologické třídy vyjma neurčitých zlomků jehel, které je možno zaměnit za jiný druh předmětu (srov. Salaš 2005, 105).

Nálezy jehlic se koncentrují především v oblasti obsazené hlubčickou podskupinou (obr. 133), kde se jich podařilo identifikovat celkem 46. Podstatně méně jich pochází z pobeskydské oblasti a z oblasti vázané na osídlení lužické kultury severní Moravy (graf 63).

Nejvíce byly jehlice nacházeny v hrobových celcích. Dále následují situace sídlištní či hradištní, ke kterým přiřazujeme také ojedinělé nálezy těchto předmětů. Jen zanedbatelné množství jich pochází z depotů (srov. graf 60), což je ve shodě i s jinými kulturně shodnými oblastmi (srov. Blajer 2001, 194).

Obr. 133. Jehlice lužické kultury v českém Slezsku.

Největší počet jehlic (graf 59) byl shledán ve slezské fázi (27), po ní následuje fáze platěnická (11) a fáze lužická (9). Zbýlých pět jehlic pak nelze blíže datovat, neboť se jedná o druhy, které jsou chronologicky málo průkazné.

Nejčastěji (graf 61 a 62) se v oblasti českého Slezska setkáváme s jehlicí s jednoduchou dvojkónickou hlavicí (KON), která se v drtivé většině vyskytovala v hrobových celcích pohřebišť v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 80) a v jednom případě byla tato nalezena na hradišti v Hradci nad Moravicí (Stabrava 2007, obr. 2). Po čtyřech exemplářích má jehlice s hlavicí stočenou v očko (HSO). Tento druh se oproti předchozím zase nejčastěji nacházel na území českého Slezska především v sídlištních situa-

cích. V sídlištních situacích převažovaly také jehlice s kyjovitou hlavicí (JTH). Zástupce této třídy se nacházel i v depotu z Mankovic (Salaš 2005, 354). Jehlice se zduřelým krčkem typu Diensdorf (JZK) byla nalezena v hrobovém celku č. 4 na pozemku R. Košackého v Opavě – Malých Hošticích (Juchelka – Moravec 2005, 189) a na témže pohřebišti pravděpodobně v hrobovém celku č. 1 na pozemku J. Hlaváčka (Juchelka – Moravec 2005, 189). Další tvořila součást výbavy depotu z Mankovic (Salaš 2005, 354) a jedna, bohužel dnes již nezvěstná, pocházela z prostoru pohřebiště v Opavě – Slavkově (Juchelka 2005a, 101). Po třech zástupcích, a to pouze z hrobových celků, mají jehlice s cibulovitou hlavicí (CBH), jehlice s dvojkónickou

	Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1	Hradec nad Moravicí	KON	HRA	1	BRONZ				135:23
2	Chotěbuz/Podobora	HSO	HRA	1	BRONZ				135:31
		HKJ	HRA	1	BRONZ				134
		JMT	HRA	1	BRONZ				135:11
		-	HRA	1	ŽELEZO				135:45
3	Krnov – Opavské předměstí	HSO	SID	1	BRONZ				135:30
		JMH	POH	1	BRONZ				135:41
		JMT	POH	1	BRONZ				135:9
		ZTJ	OJN	1	BRONZ				135:2
		JCP	POH	1	BRONZ				135:33
4	Mankovice	JTH	DEP	1	BRONZ				135:5
		JZK	DEP	1	BRONZ				135:3
5	Neplachovice	LBJ	SID	1	BRONZ				135:44
6	Opava – Kateřinky	KON	POH	11	BRONZ				135:12-22
		JKH	POH	2	BRONZ				135:27
		CBH	POH	1	BRONZ				135:37
		HSO	POH	1	BRONZ				-
		DSH	POH	3	BRONZ				135:24-26
		VRH	POH	2	BRONZ				135:34, 35
		VZH	POH	2	BRONZ				135:39, 40
7	Opava – Malé Hoštice	JZK	POH	2	BRONZ				135:4
8	Opava – Vávrovce	JPO	POH	1	BRONZ				135:1
		HRH	OJN	1	BRONZ				135:29
9	Opava – Vlaštovičky/Jarkovice	CBH	POH	1	BRONZ				136
		VRH	POH	1	BRONZ				135:36
		JMH	POH	2	BRONZ				135:42, 43
		JTH	POH	1	BRONZ				135:8
10	Opava – Slavkov	JZK	POH	1	BRONZ				-
		CBH	POH	1	BRONZ				135:38
11	Stěbořice	-	SID	1	ŽELEZO				135:46
12	Velké Hoštice	JKH	SID	1	BRONZ				135:28
		HSO	SID	1	BRONZ				135:32
		JMT	SID	1	BRONZ				135:10
		JTH	SID	2	BRONZ				135:6,7

Tab. 29. Jehlice lužické kultury v českém Slezsku.

stupňovitou hlavicí (DSH), jehlice s vřetenovitou hlavicí (VRH) a jehlice s miskovitou hlavicí (JMH). Jehlice s kulovitou hlavicí (JKH) má po dvou zástupcích v hrobových celcích a jedna byla nalezena na sídlišti. V sídlištních situacích mírně dominují jehlice typu Moravičany (JMT). Další zástupci bronzových jehlic se již objevují pouze po jednom exempláři.

Z území českého Slezska známe také dvojici železných jehlic (tab. 29). Zlomek jehly pochází z hradiště v Chotěbuzi/Podoboře (dle Tůma 2007, 93–94), druhá byla nalezena v prostoru lužického sídliště na katastru Stěbořic (Tymonová 2006, 9).

Jako jednoho z nejstarších zástupců této třídy lze považovat **jehlici s postranním ouškem** – JPO (obr. 135:1) nalezenou v hrobě č. 5 na pohřebišti v Opavě – Vávrovicích (Král – Stloukal 1960, 69–73; Wiegandová 1974, 43–53, tab. I, II.). Obdobné jehlice jsou považovány za typické představitele starolužického období a jejich výskyt je spojován nejen se Slezskem, ale i s jinými oblastmi obsazenými v tomto období lužickou kulturou (Říhovský 1979, 76). J. Říhovský (1979, 69) je vkládá do II. periody doby bronzové s tím, že se tyto objevují v rámci náplně lužické kultury ještě i na počátku III. periody (dle Lasak 2001, 89).

Rovněž typicky lužickou záležitostí slezské a pomoranské oblasti jsou **jehlice se zátkovitou hlavicí** (ZTJ). Taková byla nalezena na katastru Krnova – Opavského předměstí (?) (obr. 135:2). Zmiňovaný typ jehlice představuje v rámci lužické kultury velmi starobylý tvar, jež se vyskytuje v rámci II. periody a také ještě na přelomu III. periody doby bronzové dle Montelia (Říhovský 1979, 70–71).

V depotu v Mankovicích (Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Salaš 2005, 354–356) a v hrobovém celku č. 4 na pozemku R. Košackého v Opavě – Malých Hošticích (Juchelka – Moravec 2005, 189) byly nalezeny dvě **jehlice se zduřelým krčkem** (JZK), které obě přináležejí k typu Deinsdorf (obr. 135:3, 4). Jehlice se zduřelým krčkem z Opavy – Malých Hoštic (Juchelka – Moravec 2005, 189) a stejná z prostoru pohřebiště v Opavě – Slavkově (Juchelka 2005a, 101) jsou dnes bohužel

nezvěstné. Každopádně je tento druh jehlic dle M. Salaše (2005, 107) málo chronologicky průkazný a objevuje se v širším středoevropském prostoru především v mladším mohylovém až časně popelnicovém období. Přežívat však může až do středního stupně popelnicových polí (srov. Říhovský 1979, 81–83).

Chronologicky dlouhotrvající tvar představují **jehlice s kyjovitou hlavicí** (JTH). V českém Slezsku byly nalezeny celkem čtyři (obr. 135:5–8). Nejstarší je nález z depotu z Mankovic (Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Salaš 2005, 354–356). Tento exemplář (obr. 135:5) charakteristický svou masivnější ostře žebrovanou hlavicí je příznačný pro starší stupeň popelnicových polí, i když se může vyskytnout ještě na počátku mladšího stupně (dle Salaš 2005, 108). Další z kolekce tohoto druhu jehlic (obr. 135:8) byla nalezena v hrobovém celku 35/69 na pohřebišti v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích (Juchelka 2008e, 114). Je u ní patrná drobnější morfologie než u předešlé, což dovoluje tento typ vročit do mladšího stupně popelnicových polí (dle Salaš 2005, 108). Jiné výrazně chronologicky mladší jehlice s kyjovitou hlavicí (obr. 135:6) pochází z předpecní jamky objektu č. 2A z Velkých Hoštic (Juchelka 2007b, 96–97) a ze stejné lokality (Juchelka 2007b, 97–98) známe také jehlici s protáhlou, na průřezu obdélnou až čtvercovou hlavicí zdobenou rytým ornamentem evokujícím klas (obr. 135:7). Obě zmiňované lze pravděpodobně chronologicky přiřadit na závěr doby bronzové a počátek doby železné (srov. Juchelka 2007b, 97–98).

Jehlice s vázičkovitou hlavicí typu Moravičany (JMT) byly v regionu nalezeny celkem tři (obr. 135:9–11). První (obr. 135:9) pochází z prostoru pohřebiště v poloze „Červený dvůr“ na katastru Krnova – Opavského předměstí (Jisl 1965, 7–12; Juchelka 2006a, 196; Juchelka 2008e, 113–114), kterou v minulosti J. Říhovský (1979, 108) chybně vztahoval k blízkému výšinnému sídlišti. Další (obr. 135:10) byla nalezena v rámci platěnické kulturní vrstvy na katastru Velkých Hoštic (Juchelka 2007b, 97) a poslední (obr. 135:11) pochází ze stejně datovaných situací z výšinného

opevněného hradiště v Chotěbuzi/Podoboře (Tůma 2008, 95). Jehlice typu Moravičany nejsou bohužel příliš vhodným chronologickým vodítkem, neboť se jeho zástupci vyskytují od konce střední doby bronzové až na přelom doby bronzové a halštatské (Salaš 2005, 108), což rovněž potvrzují naše nálezy, které pokrývají širší chronologický interval.

Jehlice s kónickou hlavicí (KON), (obr. 135:12–23) jsou nejčastěji zastoupený druh tohoto šperku v rámci českého Slezska (dle graf 61). V drtivé většině se nacházely v hrobových celcích a jen v omezené míře byly odkryty v sídlištních situacích (dle graf 62). Rovných 11 (obr. 135:12–22) jich pochází z hrobových celků pohřebiště v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 80) a jedna (obr. 135:23) byla nalezena v prostoru výšinného sídliště na katastru Hradce nad Moravicí v poloze „Červený vrch“ (Stabrava 2007, obr. 2). Tyto ozdoby však bohužel nejsou nejvhodnějším datovacím vodítkem, neboť se v širší oblasti střední Evropy objevují po celou dobu vývoje kultur popelnicových polí (dle Říhovský 1983, 24; Salaš 2005, 108) a dožívají se také v nezměněných formách halštatského období (Říhovský 1979, 121). Zajímavé však je, že se naši zástupci vyskytovali na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách prakticky vždy v hrobových celcích, které lze na podkladě analýzy keramického materiálu datovat do slezské fáze (Juchelka 2009a, 80).

Na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách byly nalezeny i tři **jehlice s dvojkónickou stupňovitou hlavicí** – DSH (obr. 135:24–26). Ani tyto nejsou nejvhodnějším datovacím podkladem. S jejich výrobou se pravděpodobně začalo na počátku mladší doby bronzové a doloženy jsou rovněž i v pozdní době bronzové. J. Říhovský (1979, 123) konkrétně jehlice z hrobu č. 17 (obr. 135:25) a č. 32 (obr. 135:26) datuje do stupně Domamyslice II.

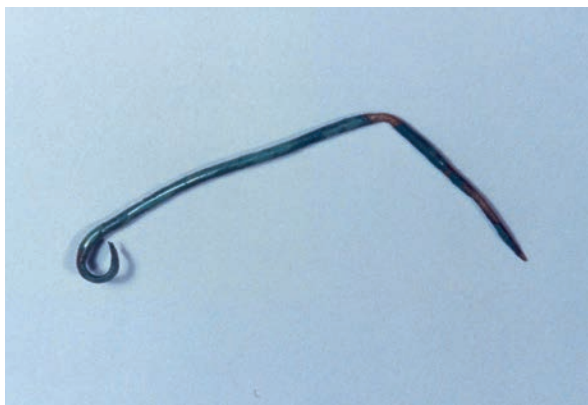
V hrobě č. 8 (obr. 135:27) a v hrobě č. 17 na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 80) a také na sídlišti ve Velkých Hošticích (obr. 135:28), (Juchelka 2007b, 97), byly nalezeny **jehlice s jednoduchou kulovitou hlavicí** (JKH). Ani tento typ jehlic není

nejprokazatelnějším chronologickým podkladem (Salaš 2005, 108). V širší oblasti střední Evropy se totiž vyskytují od mladší doby bronzové (Říhovský 1979, 128–130) a setkat se s nimi můžeme také v době železné (Říhovský 1983, 27). Naši dva zástupci pocházející z nekropole v Opavě – Kateřinkách byli nalezeni v hrobových celcích slezské fáze (Juchelka 2009a, 80), zatímco exemplář z Velkých Hoštic se podařilo zachytit při výzkumu halštatské vrstvy (Juchelka 2007b, 97).

Z katastru Opavy – Vávrovic (Říhovský 1979, 131) pochází **jehlice s horizontálně rýhovanou kulovitou hlavicí** (HRH), (obr. 135:29), která rovněž náleží do méně chronologicky průkaznější skupiny těchto nálezů (dle Salaš 2005, 108).

Prakticky stejně jsme na tom v případě **jehlic s háčkovitou hlavicí** – HKJ (obr. 134) a **jehlic s hlavicí svinutou v očko** – HSO (obr. 135:30–32), kterým M. Salaš (2005, 109) přiřkl minimální až nulovou vypovídací schopnost, neboť se podobné vyskytují v širším evropském prostoru od starší doby bronzové až po dobu halštatskou (Říhovský 1979, 145). Každopádně by se dalo říci, že nejstarší jehlicí této kategorie z území českého Slezska je exemplář z Krnova – Opavského předměstí (dle J. Říhovský 1979, 141). Tu J. Říhovský (1979, 145) datuje k závěru střední doby bronzové. Na hradišti v Chotěbuzi/Podoboře (Tůma 2008, 95) v halštatském objektu č. 143 byla nalezena další jehlice s hlavicí stočenou v očko (obr. 135:31) a v jiných místech také jehlice s háčkovitou hlavicí (obr. 134). Z halštatské vrstvy z Velkých Hoštic (Juchelka 2007b, 97) pochází další předmět této kategorie (obr. 135:32).

Pravděpodobně z pohřebiště na katastru Krnova – Opavského předměstí (Říhovský 1979, 160) pochází **jehlice české profilace** (JCP) typu Drhovice – Beckern (obr. 135:33). Jedná se o typ jehlice rozšířený především v severnější části střední Evropy v období časných a starších popelnicových polí (Říhovský 1979, 161–162) s tím, že na Moravě a v Čechách tyto přežívají až do mladších stupňů (Salaš 2005, 109).

Obr. 134. Bronzová jehlice. Chotěbuz/Podobora
(dle Tůma 2008).

V hrobě č. 28 (obr. 135:34) a v hrobě č. 32 (obr. 135:35) na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 80) byly součástí výbavy **jehlice s vřetenovitou hlavicí (VRH)**. Prvně jmenovanou zařadil J. Říhovský (1979, 174) k variantě Gemeinlebarn a datoval ji do stupně Domamyslice II, druhou (Říhovský 1979, 178) pak k variantě Klentnice, rovněž do stupňů Domamyslice II/Klentnice II. Třetí jehlice s vřetenovitou hlavicí byla odkryta v hrobovém celku č. 38/69 na pohřebišti v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích (obr. 135:36) společně s jednou miskovitou jehlicí (obr. 135:42). I tato přináleží k variantě Klentnice, nejpravděpodobněji stupni Domamyslice II/Klentnice II (srov. Říhovský 1979, 180–181).

Jehlice s cibulovitou hlavicí (CBH) zařazená J. Říhovským (1979, 182–183) k variantě s odsazenou špičkou byla nalezena v hrobě č. 13 (obr. 135:37) na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách (Juchelka 2009a, 80). Obdobná (obr. 135:38), ale poněkud bohatšího dekoru pochází i z nedalekého pohřebiště v Opavě – Slavkově (Juchelka 2005a, obr. 1:6) a poslední (obr. 136) z území českého Slezska je známá z hrobového celku č. 18/69 z nekropole v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích. Tyto jehlice se objevují již v počátcích popelnicových polí, ovšem typičtější jsou pro jejich mladší období a pokračují rovněž v halštatském období (Lasak 2001, 166). J. Říhovský (1979, 186) datuje konkrétně jehlici z hrobu č. 13 (obr. 135:37) z pohřebiště v Kateřinkách do stupňů Domamyslice II/ Klentnice II. Jehlici

ze Slavkova lze pak pravděpodobně zařadit do stupně HA (Říhovský 1979, 187; Juchelka 2005a, 101). Nejmladší se v celém souboru jeví jehlice z Opavy – Vlašoviček/Jarkovic (obr. 136), neboť pochází z hrobového celku s výrazně pozdněbronzovou keramikou.

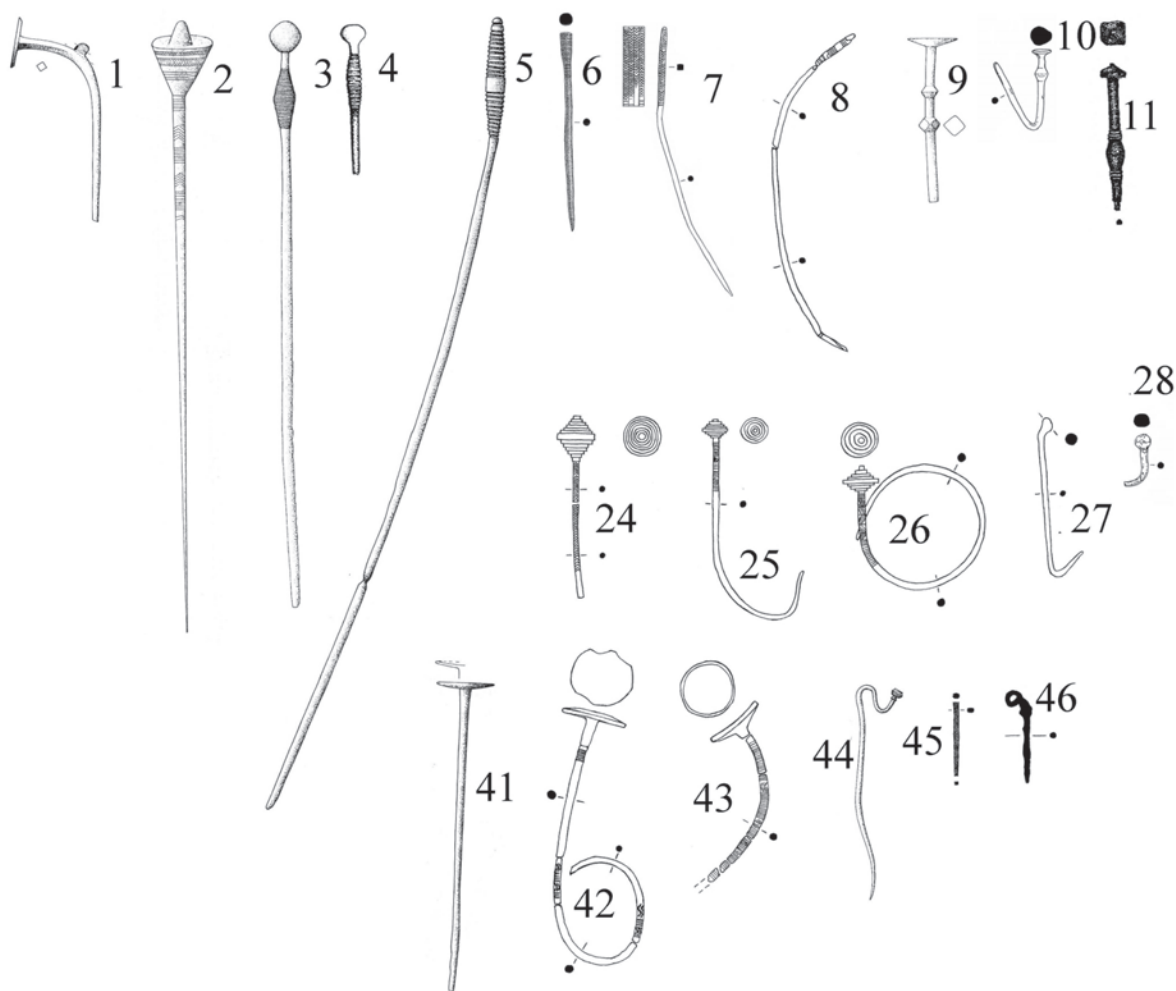
Jehlice s vázičkovitou hlavicí (VZH) byla nalezena v hrobě č. 30 (obr. 135:39) a v hrobě č. 48 (obr. 135:40) na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách. Dle J. Říhovského (1979, 204–205) jsou jehlice s masivnější hlavicí chronologicky starší než jehlice s malou, či dokonce s miniaturní hlavicí. Jehlice s velkou vázičkovitou hlavicí, mezi něž řadíme i oba kateřinské exempláře, se ve středoevropském prostoru obecně vyráběly od středního období popelnicových polí až do staršího halštatského období. Ve Slezsku se vyskytovaly především v V. fázi doby bronzové, ale objevují se také v souborech z počátku starší doby železné (Lasak 2001, 222). Na severní Moravě s nimi častěji přijdeme do styku ve stupni Čelechovice a na jižní Moravě na přelomu stupňů Klentnice II/Brno – Obřany (dle Říhovský 1979, 204 – 205). V Maďarsku jsou typickými zástupci staršího úseku mladších popelnicových polí, ale vyspělejší formy jehlic s velkou hlavicí se objevují i ve stupni HB2 (Říhovský 1983, 50). Naše dvojice jehlic s vázičkovitou hlavicí pochází z hrobových celků datovaných na samý závěr slezské fáze (Juchelka 2009a, 80).

Centrum výskytu **jehlic s miskovitou hlavicí (JMH)** je shledáváno především v centrální části jihovýchodní Evropy a územně se váže k Moravě, Dolnímu Rakousku, severovýchodní a střední části Čech, západní polovině Slovenska a také k Maďarsku. Slezsko již patří k severnímu okraji jejich užití (dle Říhovský 1979, 213). Jeden nález této skupiny jehlic (obr. 135:41) pravděpodobně pochází z rozrušeného pohřebiště v poloze „U Červeného dvora“ na katastru Krnova – Opavského předměstí (Jisl 1965). Skutečné místo tohoto nálezu však není zcela jisté, neboť např. J. Říhovský (1979, 211) vztahoval původ tohoto předmětu k sousední výšinné lokalitě. Nálezové okolnosti dvou zbývajících předmětů jsou již poněkud jasnější. Oba dva pocházejí z hrobových celků

z pohřebiště v Opavě – Vlašтовиčkách/Jarkovicích. První (obr. 135:42) tvořil součást výbavy hrobu č. 38/69. Druhý (obr. 135:43) byl nalezen v hrobě č. 43/69. Jehly těchto dvou předmětů byly zdobeny kombinací obvodových rýh doplněných kosými rýžkami, které vytvářely stromečkový ornament. Oba dva předměty se ovšem našly ve velmi špatném a především torzovitém stavu, tudíž nelze s jistotou říci, zda neměly krček opatřený i zduřením. K jehlici z hrobu č. 38/69 příslušela v hrobovém celku také jehlice s vřetenovitou hlavicí (obr. 135:36) datovaná do stupně Domamyslice II/

Klentnice II. (srov. Říhovský 1979, 180–181), kam pravděpodobně chronologicky náleží také naše miskovitá varianta. Druhá jehlice z hrobového celku č. 43/69 pak koresponduje s dvojicí tyčinkovitých náramků kruhového profilu z téhož hrobu (obr. 118:2, 3), které jsou oba datovány do stupně HA2 (viz kapitola 7.14.).

Posledním bronzovým zástupcem této třídy ozdob je **labuťkovitá jehlice** (LBJ) nalezená na katastru Neplachovic (Říhovský 1979, 225). J. Říhovský (1979, 225–226) ji (obr. 135:44) přiřadil k variantě s vázičkovitou hlavicí, které jsou obecně datovány do stupně HC. Centrum

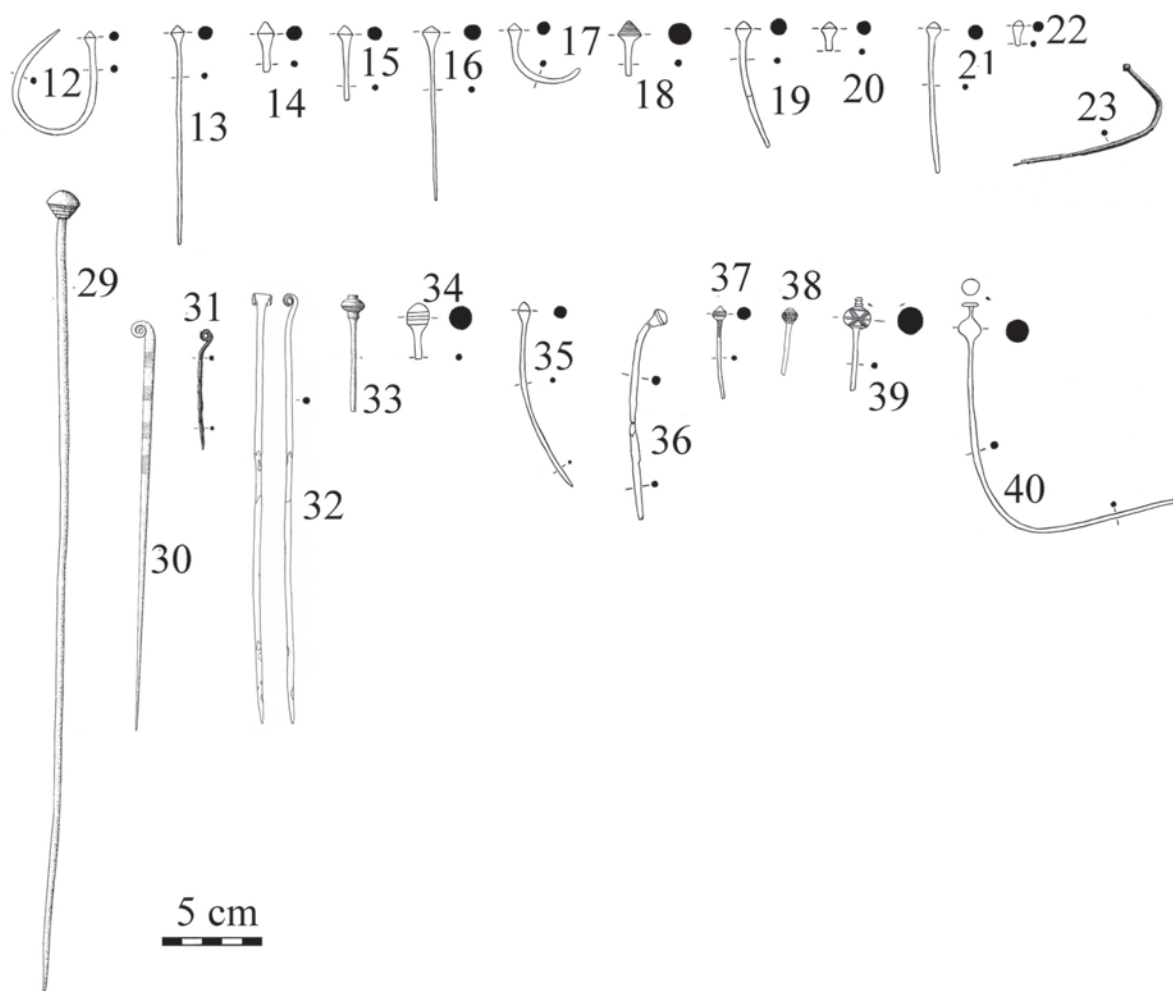

Obr. 135. Jehlice lužické kultury z českého Slezska. 1: Opava – Vávrovce; 2: Krnov – Opavské předměstí; 3: Mankovice (dle Říhovský 1979); 4: Opava – Malé Hoštice (dle Juchelka – Moravec 2005); 5: Mankovice (dle Říhovský 1979); 6, 7: Velké Hoštice (dle Juchelka 2007b); 8: Opava – Vlašтовиčky/Jarkovice; 9: Krnov – Opavské předměstí (dle Říhovský 1979); 10: Velké Hoštice (dle Juchelka 2007b); 11: Chotěbuz/Podobora (dle Tůma 2008); 12 – 22: Opava – Kateřinky (dle Juchelka 2009a); 23: Hradec nad Moravicí (dle Stabrava 2007); 24 – 27: Opava – Kateřinky (dle Juchelka 2009a); 28: Velké Hoštice (dle Juchelka 2007b); 29: Opava – Vávrovce (dle Říhovský 1979);

výskytu této varianty labuťkovitých jehlic pak J. Říhovský (1979, 228) shledával především ve střední a severní části Německa. Neplachovický nález tedy leží na poněkud východnějším území jejich obecného výskytu a je zde ve své variantě doposud ojedinělým exemplářem.

Z území českého Slezska jsou známy dvě železné jehlice. V případě exempláře z Chotěbuzi/Podobory (obr. 135:45) ovšem není zcela jasné, zda tento zlomek jehly nemůže pocházet i z jiného druhu předmětu. Každopádně je zajímavé, jak uvádí O. Tůma (2008, 93), že se fragment našel při výzkumu

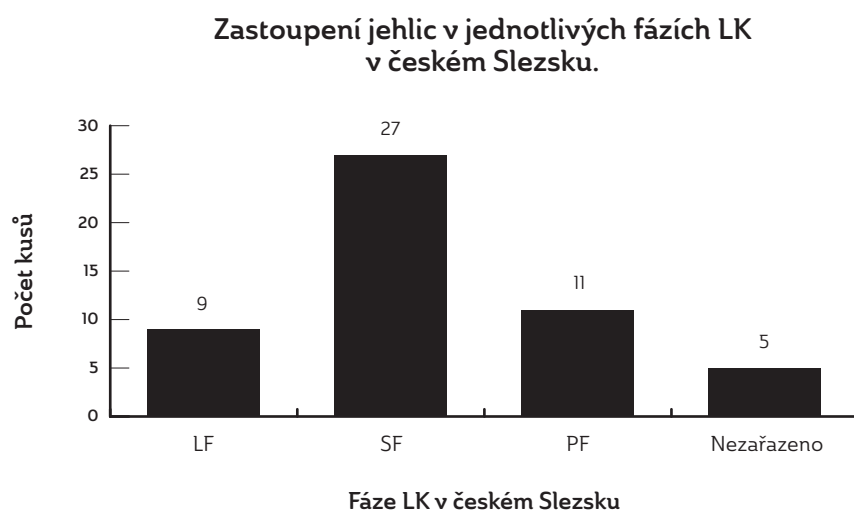
pod tělesem valu, což by mohl být nejstarší doklad přítomnosti železné industrie na této lokalitě, neboť celá situace je datována do intervalu stupňů HB2-3 – HC1a/b (Tůma 2008, 98–99). Další železná jehlice, tentokrát s hlavicí stočenou v očko (obr. 135:46), byla nalezena v lužickém objektu situovaném mezi slovanskými mohylami č. 29 a 30 na katastru Stěbořic (Tymonová 2006, 9–10). Jak uvádí M. Tymonová (2006, 10), byla v zásypu tohoto objektu nalezena halštatská keramika, kterou jmenovaná datovala do stupně HC2 s možným přesahem do stupně HD1.

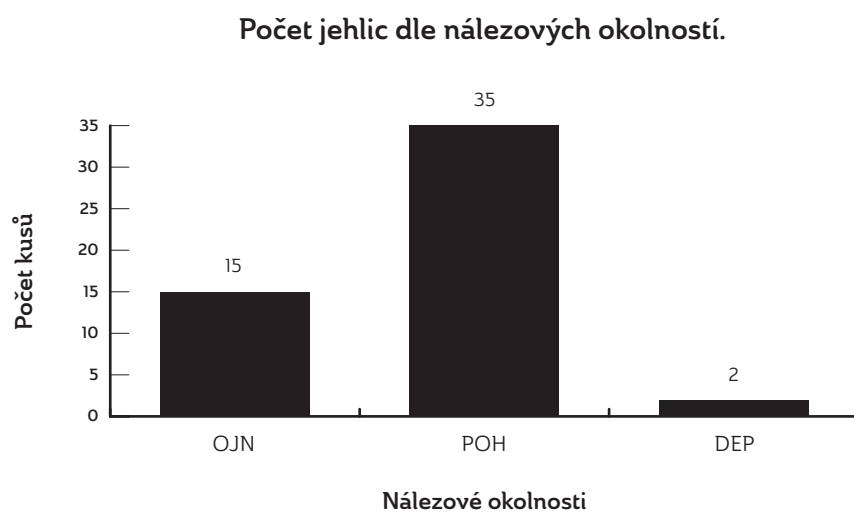
30: Krnov – Opavské předměstí (dle Říhovský 1979); 31: Chotěbuz/Podobora (dle Tůma 2008); 32: Velké Hoštice (dle Juchelka 2007b); 33: Krnov – Opavské Předměstí (dle Říhovský 1979); 34, 35: Opava – Kateřinky (dle Juchelka 2009a); 36: Opava – Vlaštovičky/Jarkovice; 37 – 40: Opava – Kateřinky (dle Juchelka 2009a); 41: Krnov – Opavské předměstí (dle Říhovský 1979); 42, 43: Opava – Vlaštovičky/Jarkovice; 44: Neplachovice (dle Říhovský 1979); 45: Chotěbuz/Podobora (dle Tůma 2008); 46: Stěbořice (dle Tymonová 2006).

Obr. 136. Bronzová jehlice. Opava – Vlaštovičky/Jarkovice, hrob č. 18/69.

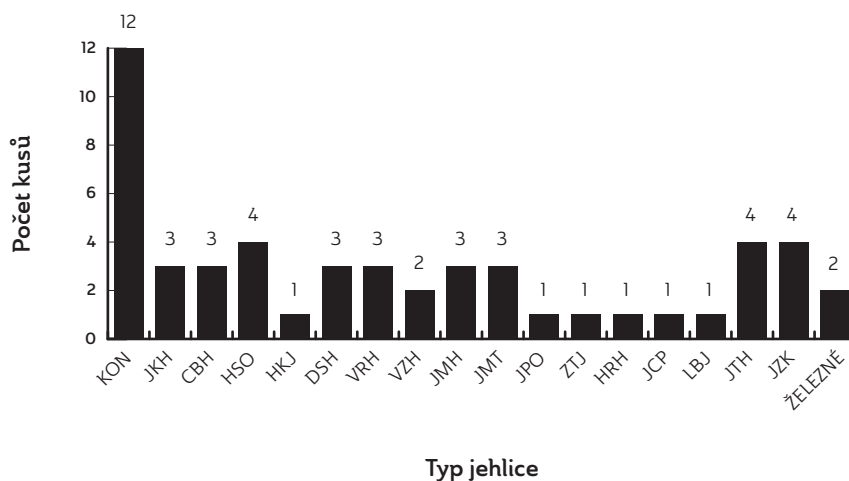

Graf 59.

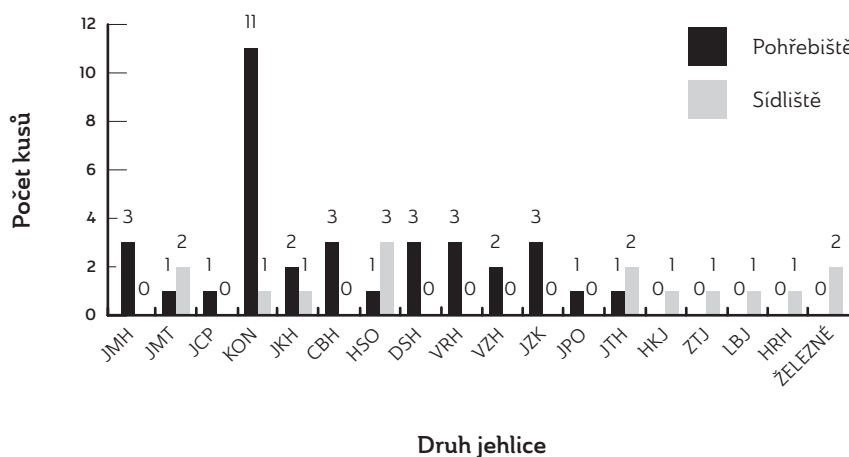
Graf 60.

Počet jehlic dle typu.

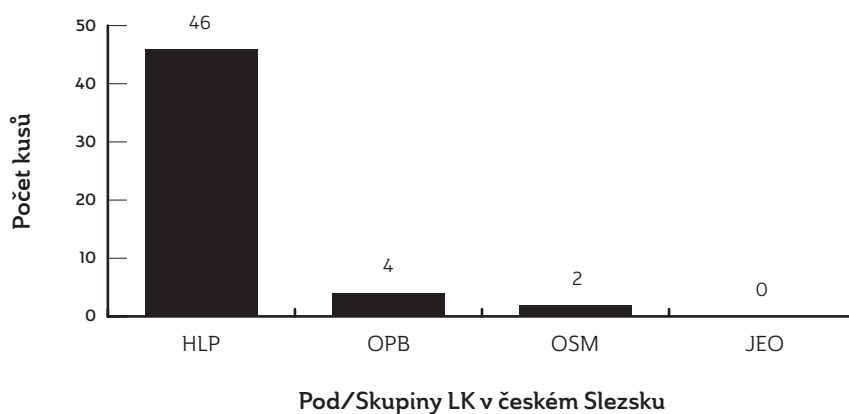
Graf 61.

Poměr výskytu druhů jehlic na pohřebištích a sídlištích, hradiscích a ojedinělých situacích.

Graf 62.

Nálezy jehlic dle pod/skupin LK v českém Slezsku.

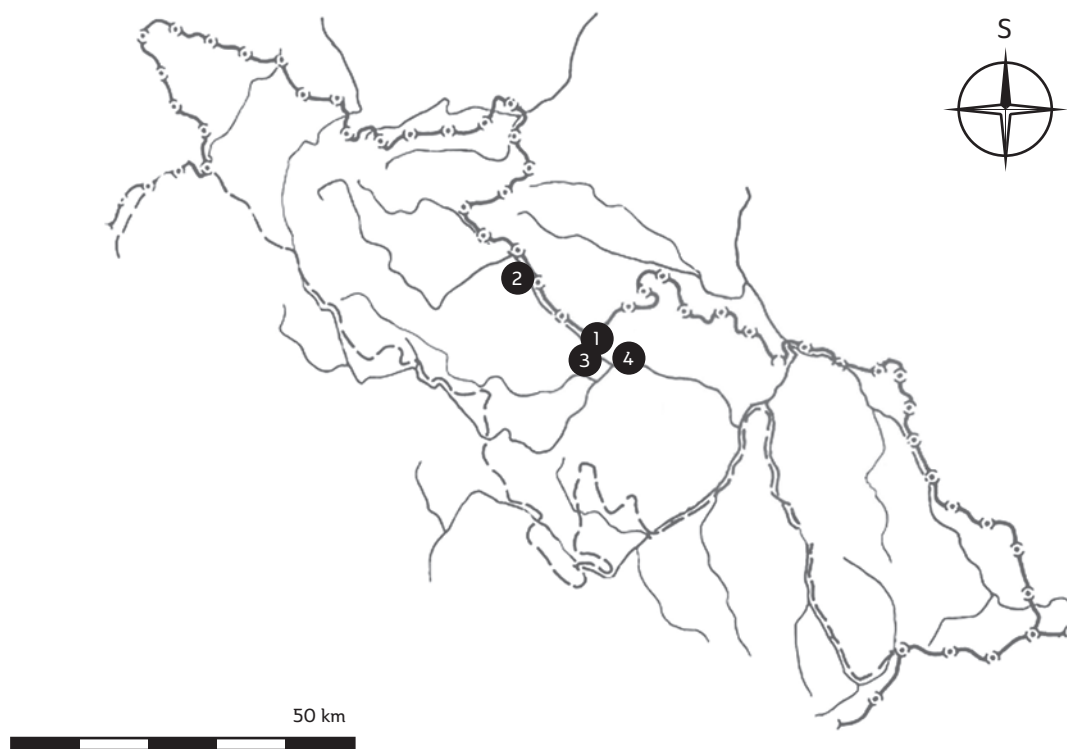
Graf 63.

8. METALURGICKÉ NÁSTROJE – ODLÉVACÍ FORMY, TYGLÍKY, DYZNY, KOVOLITECKÁ KERAMIKA

Území českého Slezska je na nálezy tohoto charakteru poněkud chudé (obr. 137). Z celého regionu známe šest kadlubů, jednu dyznu, jeden neurčitý zlomek tyglíku a několik zlomků kovolitecké keramiky (tab. 30). Všechny tyto předměty byly doposud nalezeny v rámci hlubčické podskupiny, i když na platěnickém hradišti v Chotěbuzi/Podoboře je železářská výroba rovněž předpokládána (Janák – Kouřil 2001, 376).

Z námi vymezeného regionu známe, jak již bylo výše naznačeno, celkem šest kadlubů. Dva byly nalezeny na blíže neurčeném místě v okolí hradiště Šellenburku na katastru Krnova – Opavského předměstí (Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94; Karger 1922, 22). První byl vyrobený z pískovce, druhý z mastku (dnes k němu ve Slezském zemském muzeu existuje pouze sádrový odlitek). K čemu obě dvě tyto

odlévací formy sloužily je dnes nejasné. Dle V. Karger (1922, 22) měly být používány k odlévání bronzových perel(?). Další dvojice kadlubů je hlášena z Holasovic (Jisl 1968, 20, obr. II:11; Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94; Karger 1922, 22). Zde byla nalezena odlévací forma (obr. 138:2) vyrobená z pálené hlíny o rozměrech 63 x 43 x 17 cm, jenž měla dle V. Karger (1922, 22) údajně sloužit k odlévání jehlic s terčovitou hlavicí. L. Jisl (1968, 20, obr. II:11) odtud uvádí i další formu, tentokrát kamennou, určenou k výrobě bronzových ozdob – terčů (?). Při silnici na Krnov, u polohy „Nad Herličkou“ na katastru obce Neplachovice (Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94) se našel zlomek dalšího, tentokrát pískovcového kadlubu (obr. 138:3). K jaké bronzové ozdobě se používal nelze zcela jasně říci z důvodu jeho značné torzovitosti. Poslední kadlub (obr. 139:10) pochází z Velkých

Obr. 137. Metalurgické nástroje lužické kultury v českém Slezsku.

Hoštice (Juchelka 2007b, 95–97). Zde byl odkryt v rámci destrukce pece označené jako objekt č. 13 (obr. 139:1, 2) společně s další kovoliteckou garniturou (viz níže).

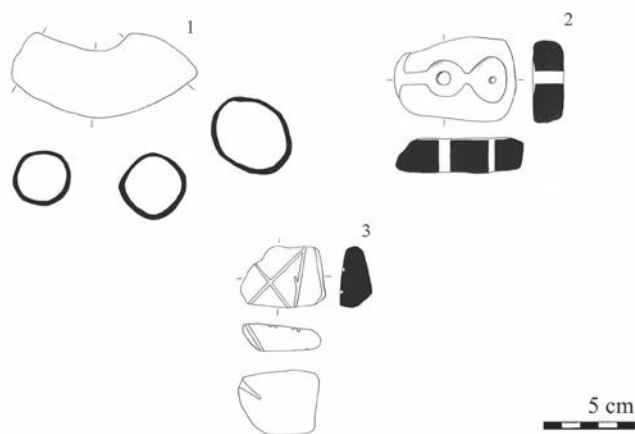
Jediná dyzna (obr. 138:1) z území českého Slezska byla nalezena v roce 1955 při sondážním průkopu valem na hradišti Šellenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí (Jisl 1968, 20; Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94). Dle zprávy z tohoto výzkumu není zcela jasné, z jaké polohy a úrovně valu daný předmět pochází. Pokud pochází přímo z tělesa valu, pak musí být daleko mladší než sama fortifikace, která zde vznikla a fungovala v pozdním bronzu ve stupních HB2 – HC1a (Dehnerová 2000a; Dohnal 1988, 66–68; Juchelka 2008e, 114–115; Kober 1933, 65–66, 81–84; Kulka 1886, 169–174; Nekvasil 1982b, 327, 329; Spatzier 1875; Spatzier 1880).

V roce 1982 byl při záchranném výzkumu na katastru Velkých Hoštic prováděném v trati „Za humny“ odkryt obj. č. 13 (obr. 139:1, 2). Ze zásypu pochází bohatá kolekce keramiky (obr. 139:3–8), která jej rámcově datuje do průběhu slezské fáze. V jeho jihozápadním sektoru se objevila vrstva tvořená kameny a mazanícemi, kterou autor výzkumu interpretoval jako destrukci pece (Janák 1983, 21–22). V ní byl nalezen zlomek tyglíku (obr. 139:9). Tyglíky jsou obecně dle M. Salaše (2005, 62) v době bronzové na Moravě velmi vzácným druhem nálezů, a přestože jsou morfologicky velmi variabilní, bývají vždy vyrobeny z hlíny.

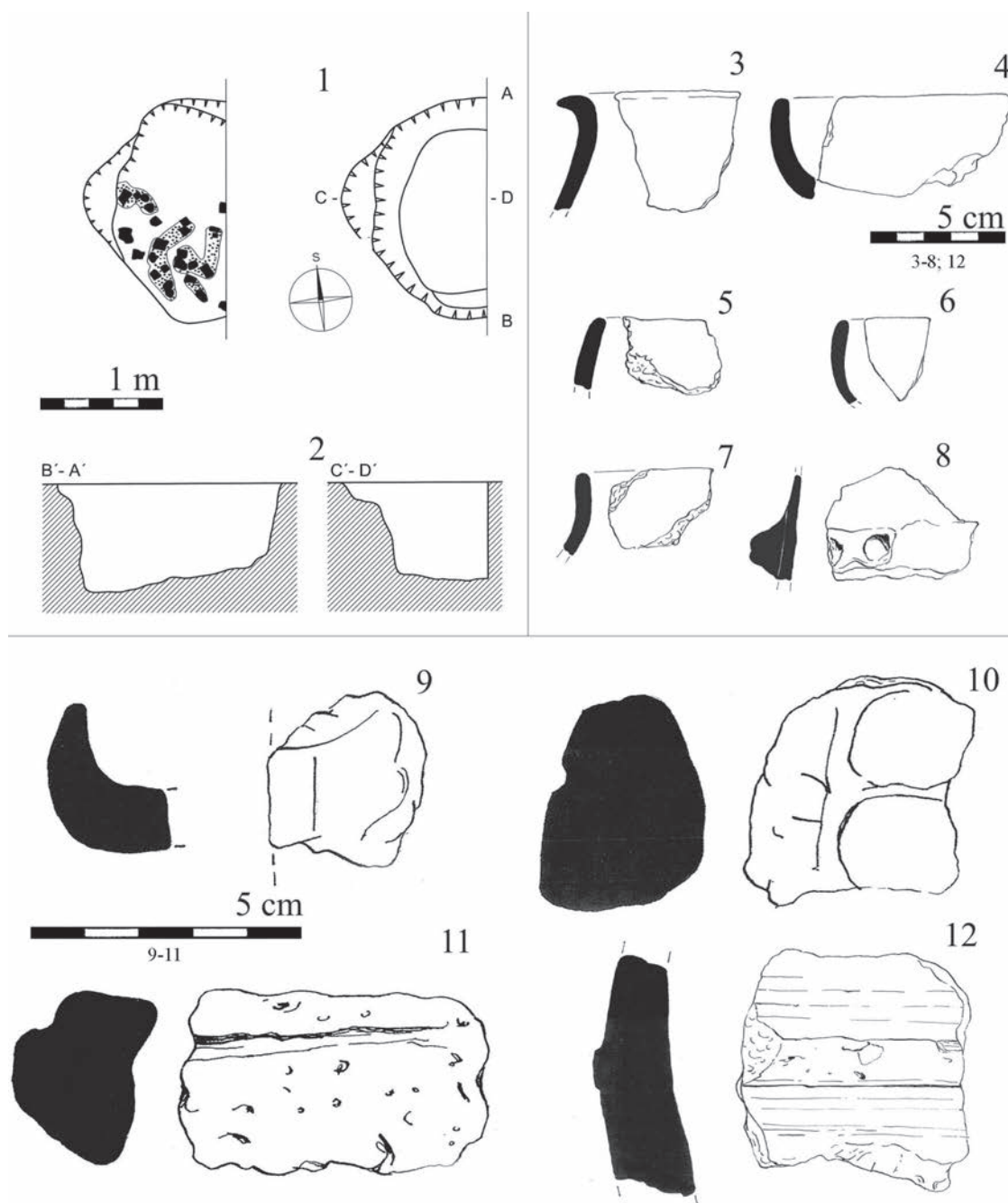
Z objektu č. 13 objeveném v roce 1982 na katastru Velkých Hoštic pochází také kolekce technické kovolitecké keramiky (obr. 139:11, 12), která jednoznačně prošla vysokým žářem (Janák 1990b, 41).

Lokalita	Druh	Okolnosti	Počet	Materiál	LF	SF	PF	OBR
1 Holasovice	KADLUB	OJN	2	HLÍNA KÁMEN				138:2
2 Krnov – Opavské předměstí	KADLUB DYZNA	OJN OJN	2 1	KÁMEN KERAMIKA				138:1
3 Neplachovice	KADLUB	OJN	1	KÁMEN				138:3
4 Velké Hoštice	KADLUB TYGLÍK KOVOLITICKÁ KERAMIKA	OJN OJN OJN	1 1 2	KERAMIKA KERAMIKA KERAMIKA				139:10 139:9 139:11,12

Tab. 30. Seznam lokalit s nálezy metalurgických nástrojů lužické kultury v českém Slezsku.

Obr. 138. Metalurgické nástroje z českého Slezska. 1: Krnov – Opavské předměstí; 2: Holasovice; 3: Neplachovice.

Obr. 139. Metalurgické nástroje z českého Slezska.
Velké Hoštice, objekt č. 13 (dle Janák nepublikováno).

9. KOSTĚNÁ INDUSTRIE

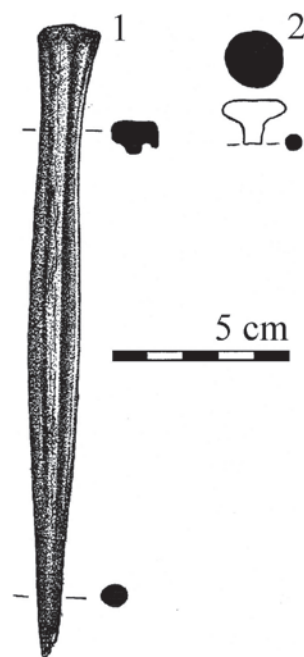
Kostěná industrie není na území českého Slezska zastoupena v nijak oslnivém množství, i když lze předpokládat, že ještě v závěru doby bronzové a na počátku doby železné patřily výrobky z kosti a parohu ke zcela běžné náplni hmotné kultury.

Z hrobových celků pohřebiště v Opavě – Kateřinkách se podařilo získat několik kostěných předmětů (Juchelka 2009a, 87). V hrobě č. 13, datovaném do stupňů HA2 – HB1, to byly zlomky dvou jehlic (obr. 141:2) s drobnou hřebíkovitou hlavicí. Zlomek dřívku jiné kostěné jehlice byl vyzvednut z hrobu č. 68a. Z hrobu č. 33 pocházejí fragmenty zajímavého předmětu vyrobeného z duté kosti zdobené příčnými žebry (obr. 140). Nepochybně se opět jedná o pozůstatek kostěné bohatě zdobené jehlice. Takové tvořily součást hrobových výbav i na jiných pohřebištích (Gedl 1992, tab. XLVII:10).

Kostěné šídlo (obr. 141:1) bylo nalezeno v roce 1991 na hradišti v Chotěbuzi/Podoboře (Tůma 2008, 55). Jednalo se o předmět délky 18 cm s maximální šířkou 1,5 cm. Dle analýzy, kterou provedla M. Nývltová Fišáková, bylo šídlo vyrobeno z chodidlové (*plantární*) plochy nártní kosti (*ossa metatarsalia*) tura domácího (*Bos primigenius f. taurus*). Několik šidel je uváděno z polohy Šellenburk na katastru Krnova – Opavského předměstí (Dehnerová 2000a, 90). Obdobné předměty byly nalezeny v rámci lužické osady v polských Krzanowicích datované do V. periody doby bronzové (Gedl 1962, 81). Další pocházejí také z hradiště v Biskupině (Łukasiewicz – Rajewski 1938, tab. XXXIX/1–16; Rajewski 1950, ryc. 5/2). Z nekropole v Opavě – Městě, a to z hrobu č. 8, pochází kostěný cívkovitý knoflík (Juchelka 2004b, 69). Z výše zmínovaného Šellenburku je uváděno také kostěné dlátko, brusle(?) či šipka tmavě hnědé barvy s krátkými křídélky a řapem dlouhým 80 mm. Její celková délka činí 98 mm (dle Dehnerová 2000a, 90).

Obr. 140. Kostěná industrie. Opava – Kateřinky (dle Juchelka 2009a).

Obr. 141. Kostěná industrie. 1: Chotěbuz – Podobora (dle Tůma 2008); 2: Opava – Kateřinky (dle Juchelka 2009a).

10. SKLENĚNÉ PŘEDMĚTY

Skleněné výrobky, reprezentované korálky z tzv. skelné pastózní hmoty, někdy nazývané též fajánsové korálky (Venclová 1990, 35; Stuchlík – Stuchlíková 1996, 124), se v širší oblasti Naddunají poprvé objevují v časně době bronzové (srov. Jisl 1955, 29; Kos 2004, 286) a vůbec poprvé pak v souvislosti s epišňurovým kulturním komplexem (Bátora 2002, 9–18). Ve Slezsku se s nimi dostáváme do styku až mnohem později, a to sporadicky od II. periody doby bronzové (Lasak 2001, 110). Všeobecně se předpokládá, že se do střední a severní Evropy dostávaly v rámci obchodu z dílen lokalizovaných v oblasti Středomoří (Vokolek 1999b, 33). V období lužické kultury se skleněné korálky zcela běžně používají již od nejstaršího stupně (Lasak 2001, 148; Horňák 2002, 19). Na pohřebišti v Ketři se objevují v hrobových celcích datovaných do III. periody doby bronzové, větší početní zastoupení pak mají v období následujícím a rovněž se s nimi na této nekropoli setkáváme i v V. periodě (dle Gedl 1989, 23). Je zajímavé, že skleněné korálky se v jižní oblasti Horního Slezska objevují v časnělužickém období daleko častěji než v porovnání s jinými polskými regiony (dle Gedl 1996, 28).

Na pohřebišti v Opavě – Kateřinkách se korálky objevují v hrobových celcích datovaných do nejstarší fáze lužické kultury (BD – HA1), (Juchelka 2009a, 87).

V hrobě dospělého jedince č. 105 se nacházely tři zelenomodré žárem přepálené. V dětském hrobě č. 113 byl jeden rovněž silně žárem přepálený a další zelenomodrý se nacházel i v jiném dětském hrobovém celku č. 119. Nejvíce se jich vyskytovalo v hrobě č. 123, kde

jich bylo napočítáno rovných patnáct. I tento celek náležel dítěti.

Na pohřebišti v Opavě – Malých Hošticích, v hrobové jámě č. 7 na pozemku R. Košackého, se zase oproti tomu tyto předměty objevily v situaci datované na přelom stupňů HB/HC (Juchelka – Moravec 2005, 189).

V období bezprostředně následujícím (HC) se pak na pohřebišti v Ketři objevují modře zbarvené korálky větších rozměrů zdobené žlutými očky s bodem uprostřed (Gedl 1973, 63; srov. Kos 2004, 285–286). Obdobné pocházejí z Chotěbuze/Podobory (Tůma 2008, 95), kde byly odkryty dva korálky vyrobené ze sklovité hmoty. První fragment byl vyroben ze žluté hmoty s bílomodrými očky, druhý zachovalejší měl modrý odstín s méně výraznými žlutými očky (obr. 142). Korálek rovněž větších rozměrů, ovšem bez žlutého oka s bodem uprostřed (obr. 144), pochází z platěnického objektu 502/51/06 ze sídliště lužické kultury v Kobeřicích (Juchelka 2008e, 116). Drobnější varianty těchto žlutých žíhaných korálků (obr. 143) známe z platěnického hrobového celku 1/69 z pohřebiště v Opavě – Vlastovičkách/Jarkovicích, kde se jich vyskytovalo rovných deset.

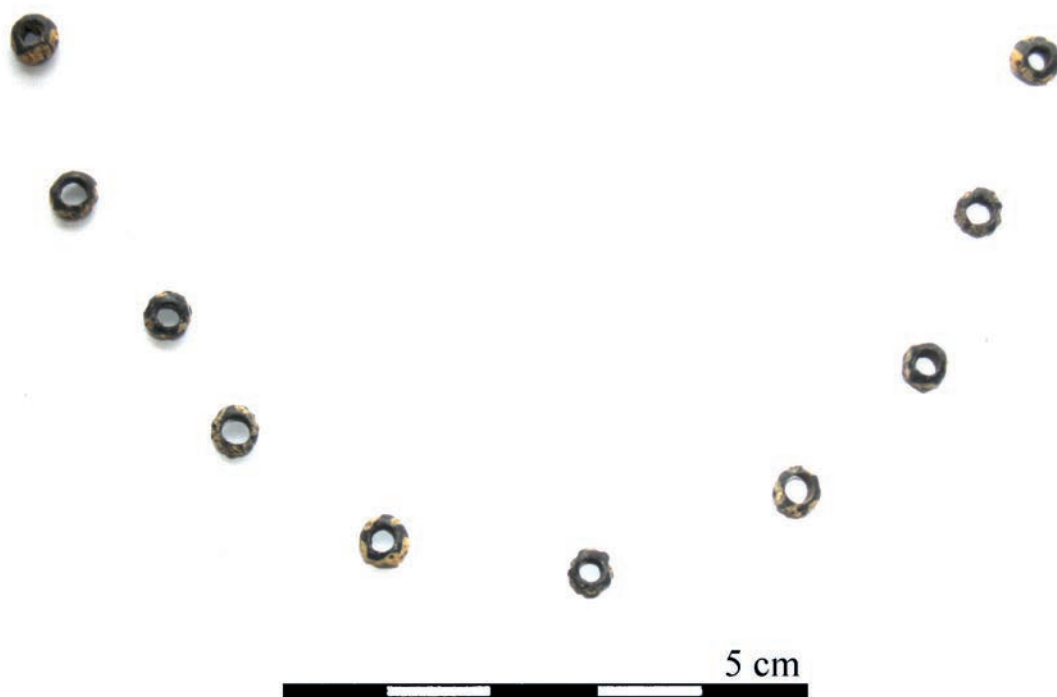
Ve dvanácti hrobech nekropole v Kravařích je uváděn blíže neznámý počet skleněných korálků zeleného či modrého odstínu. Z dané informace tohoto ještě zpracovávaného pohřebiště pak není jasné, do kterého období jsou ony jednotlivé hrobové celky datovány (dle Dofková 2009, 13). Autorka však uvádí, že na všech byly patrné stopy žáru, což dokládá, že prošly spolu s nebožtíkem kremační hranicí.

*Obr. 142. Skleněné korálky. Chotěbuz/Podobora.
(foto Muzeum Tešínska).*

Obr. 144. Skleněný korálek. Koberice.

Obr. 143. Skleněné korálky. Opava – Vlastovičky/Jarkovice.

II. ZÁVĚR

Předložená práce shrnuje problematiku lužické kultury v českém Slezsku na podkladě dosavadního archeologického poznání. Daný region je jižním okrajovým územím Horního Slezska, se kterým je v době bronzové, ale rovněž i železné geneticky spojen. Lokality na Opavsku, Krnovsku i Osoblažsku jsou součástí hlubčické podskupiny, jejíž jádro je situováno severněji, jak již název sám naznačuje, v oblasti Hlubčické pahorkatiny. Lze zde ovšem vyzorovat poněkud jiný průběh než ve zbylé hornoslezské oblasti. Především se jedná o skutečnost, že lužická kultura v námi sledovaném regionu neměla pro svůj vznik podklady z předchozího období, tj. starší a střední doby bronzové. Na první pohled je patrný nízký počet archeologických dokladů ze staršího a středního bronzu, kdy nelze ani nositele větševské skupiny v českém Slezsku považovat za možné podloží, z něhož se lužická kultura na daném území vyvíjela. Náhlý vzestup osídlení již v nejstarší lužické fázi (BD – HA1), který nerespektuje lokace předchozích období, navádí k myšlence, že na tato území byla lužická kultura importována předpokládanou kolonizační vlnou z mateřské oblasti hlubčické podskupiny. V této počáteční fázi je osídleno především širší Opavsko a Krnovsko. Depot v Mankovicích na samém jižním okraji historického českého Slezska pak širší území (Novojičínsko, Příborsko, okolí Štramberku, Kopřivnice) přiřazuje k moravské větvi lužické kultury, kde se počítá rovněž s časnělužickým osídlením.

V počátečním období slezské fáze (HA2 – HB1) se osídlení v rámci hlubčické podskupiny rozšiřuje nejen na Opavsku a Krnovsku, ale také na Osoblažsku. Od stupně HB2 lze pozorovat postupné tendence v obydlování horských a podhorských pásem. V rámci českého Slezska tak dochází ke zrodu sídelních okrsků v oblasti Pobeskydí. Zdejší území je kolonizováno z oblasti samotné hlubčické podskupiny, kdy genetickou spojitost lze vyzorovat na podkladě hmotné kultury, která je téměř totožná. V tom-

to období se i v horských oblastech Hrubého Jeseníku, tedy především v koridorech vytvořených řekami jako Bělá či Vidnávkou, setkáváme s výskytem bronzové industrie (Bělá pod Pradědem – Domašov, Skorošice), která spíše než trvalejší osídlení signalizuje možnost krátkodobého pobytu spojeného s pastevectvím či doklad komunikačně-obchodních stezek.

Od počátku platěnické fáze (HC1b – HC2) lze v oblasti hlubčické podskupiny sledovat patrný úbytek či zánik mnoha lokalit, především pohřebišť a fortifikací. Oproti tomu v Pobeskydí je patrný vzestup osídlení, který pokračuje i v mladším platěnickém období (HD1 – HD3/LT A), kdy již na teritoriu obsazeném v předchozí éře hlubčickou podskupinou sledujeme sídelní hiát. Ten v celém českém Slezsku nastává od počátku stupně LT A. Důvody k zániku lužické kultury v oblasti hlubčické podskupiny na rozhraní stupňů HC2/HD1 je možno sledovat v rámci několika příčin. Jako nejdůležitější se jeví důvody ekonomické, spojené s počátkem doby železné se směnami v trasách tradičních obchodních stezek, či příčiny ekologické, kdy v celém regionu okolo horní Odry sledujeme rapidní pokles osídlení. To v Pobeskydí pak přechází i skytskou vojenskou expanzí (HD1). Definitivní konec lužické kultury (počátek LT A) v celé oblasti českého Slezska lze spojit s určitým vnitřním vyčerpáním, i když tato otázka není bohužel ještě úplně zodpovězena a na podkladě výzkumu v rámci českého Slezska ji ani nelze zcela zodpovědně vyřešit. Lze rovněž i předpokládat, že určité skupiny lužického lidu se nadále mohly za určitých podmínek rozvíjet i v období samotné laténské kultury (LT B1), ovšem v tom případě již byly silně asimilovány a archeologicky jsou tudíž špatně čitelné (Bednarek 1999, 119).

V rámci hmotné náplně lužické kultury lze ve všech oblastech českého Slezska vyzorovat jednoznačnou spojitost s územím hlubčické podskupiny. Silné vlivy ze severu jsou nejvíce patrné v nejstarším lužickém období a méně pak ve starším slezském. Od mladší

slezské a pak především v období platěnické fáze je zase znát působení z jižních prostředí, pravděpodobně zprostředkované skrze horákovskou kulturu, méně pak z oblasti obsazené bylanskou kulturou.

Překvapující je v hmotné náplni lužické kultury v českém Slezsku téměř mizivý počet importů. Jako import lze uzнат pásovou záponu z Krnova – Opavského předměstí (obr. 125), jejíž původ je shledáván v chorvatské Slavonii (Kapolny), či náboj kola z Rohova, který přiřadil M. Salaš (2005, 125) k vozovým kováním skupiny Egemose, jejíž nálezy se soustředí v oblasti nynějšího Švýcarska. Stejným způsobem lze označit i nález bronzového šálku typu Fuchsstadt z Rohova (obr. 103), jemuž geograficky nejbližší jsou obdobné nálezy z oblasti severního Maďarska a nález bronzové dýky z Hněvošic (obr. 101), (srov. Salaš 2005, 64), kdy typy těchto předmětů jsou v počátcích lužické kultury vlastní spíše jižněji položeným oblastem (srov. Vladár 1974, 47). Cizím tvarem je také část velkého bezuchého osudí nalezeného na nekropoli v Opavě – Městě v hrobě č. 1 (obr. 62). M. Gedl (1989, 17–18) považuje tyto nádoby za cizí prvek v rámci lužické kultury ve Slezsku a za důkaz ovlivnění z oblasti středodunajských popelnicových polí.

Samotné české Slezsko je v rámci lužické kultury spíše okrajovým územím, kde je naše poznání dané problematiky silně ovlivněno především reálným stavem terénního výzkumu, který se ovšem v posledních letech velmi výrazně zlepšil. Ve sféře terénní prospekce a posléze i vědeckého vyhodnocení výsledků je tento region v rámci České republiky velmi nedostatečně zpracován a stojí na samém okraji zájmu vědecké veřejnosti.

Každopádně i tak lze na podkladě dosavadního stavu výzkumu velmi zodpovědně danou problematiku vyhodnotit a zodpovědět tak klíčové okruhy týkající se vzniku, rozvoje, ale také zániku dané kultury na námi analyzovaném území. Tato témata byla také hlavní náplní této práce a vedle samotného zpracování dílčích okruhů hmotné náplně i stěžejním tématem, který se dle mého názoru podařilo bezezbytku naplnit. Další cíle budeme moci stanovit až po zpřístupnění materiálu z pohřebiště v Kravařích, kde se dle autorů výzkumu nacházelo více jak 58 hrobových celků platěnické fáze, tedy fáze, která je na území českého Slezska doposud velmi slabě zastoupena. Daná lokalita se v rámci řešení otázky halštatu v regionu může stát klíčovou záležitostí.

12. LITERATURA

- Abels, B.-U. 1993: Ein frühkeltisches Heiligtum in Litzendorf bei Bamberg (Oberfranken). *Archäologie in Deutschland*, H. 1/1993, 43–44. ISSN 0176-8522.
- Abłamowicz, R. 1996: Kości zwierzęce w grobach kultury łużyckiej jako wyznaczniki wieku i płci zmarłego. In: J. Chochorowski (ed.): *Problemy epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej: księga jubileuszowa poświęcona Markowi Gedlowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*. Kraków: Oficyna Cracovia, 45–65. ISBN 83-86957-13-1.
- Arndt, A. 1926: *Vorgeschichtliche Bodefunde im Kreise Ratibor*. Ratiborer Heimatbote, 54–56.
- Bátora, J. 2002: Nálezy fajansových korálikov na pohrebiskách zo staršej doby bronzovej na Slovensku. In: D. Staššiková-Štukovská (ed.): *História skla 2001*. Nitra: Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV, 9–18. ISBN 80-88709-58-X.
- Bednarek, M. 1999: Kultura lateńska na tle sytuacji kulturowej Górnego Śląska. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, no 2151, *Studia archeologica* 31. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 117–127. ISBN 83-229-1943-3.
- Bechný, J. 1992: Zeměpisný obraz československého Slezska. In: J. Bakala a kol.: *Slezsko*. Opava: Matice Slezská, 3–28.
- Bietti-Sestieri, A. M. 1992: *The Iron Age Community of Osteria dell' Ossa: A Study of Socio-Political Development in Central Tyrrhenian Italy*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-32628-1.
- Blajer, W. 1984: *Die Arm- und Beinbergen in Polen. Prähistorische Bronzefunde*, Abt. 10, Bd. 2. München: Beck. ISBN 3-406-08717-5.
- Blajer, W. 1999: *Skarby ze starszej i środkowej epoki brązu na ziemiach polskich*. Kraków: Księgarnia akademicka. ISBN 83-87623-11-3.
- Blajer, W. 2001: *Skarby przedmiotów metalowych z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza na ziemiach polskich*. Kraków: Księgarnia akademicka. ISBN 83-7188-419-2.
- Boom, H. van den 1997: Rola Odry w rozwoju kulturowym Europy środkowo-wschodniej we wczesnej epoce żelaza. In: *Rola Odry i Łaby w przemianach kulturowych epoki brązu i epoki żelaza: materiały z konferencji naukowej w Gliwicach 23. – 24. listopada 1995 r.* *Prace Komisji Archeologicznej*, nr. 11; *Seria Monograficzna*, nr. 7. Wrocław: Polska akademia nauk, oddział we Wrocławiu, 101–113. ISBN 83-905035-8-1.
- Born, H., Hansen, S. 1991: Antike Herstellungstechniken: Ungewöhnliche Klingenreparaturen an einem spätbronzezeitlichen Vollgriffschwert. *Acta Praehistorica et Archaeologica* 23, 147–157. ISSN 0341-1184.
- Born, H., Hansen, S. 1992: Antike Herstellungstechniken: Ein urnenfelderzeitlicher Bronzehelm aus der Waffensammlung Zschille. *Acta Praehistorica et Archaeologica* 24, 339–356. ISSN 0341-1184.
- Bouzek, J. 2000: Versuch einer Rekonstruktion des Pantheons der Urnenfelderzeit. In: B. Gediga, D. Piotrowska (eds.): *Kultura symboliczna kręgu pól popielnicowych epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej*. *Prace Komisji Archeologicznej*, nr. 13; *Biskupińskie Prace Arche-*

- ologiczne, nr. 1. Warszawa: Państwowe Muzeum Archeologiczne, 345–354. ISBN 83-910911-3-9.
- Bouzek, J. 2003:** Lužická kultura na Opavsku a její vztah k lokalitám v polském Horním Slezsku. *Archeologické rozhledy* 55(2), 272–284. ISSN 0323-1267.
- Bouzek, J. 2004:** Měrné systémy a myšlenkový svět v mladé době bronzové a v rané době železné. In: *Popelníková pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 43– 52. ISBN 80-86260-37-2.
- Bouzek, J. 2005:** *Pravěk českých zemí v evropském kontextu*. Dějiny do kapsy, 1. Praha: Triton. ISBN 80-7254-685-6.
- Bouzek, J. 2007a:** Von Bronzezeit zur Eisenzeit: Veränderungen in der prähistorischen Gesellschaft in Mitteleuropa unter den Einflüssen aus Süd, Ost und Nord. In: E. Kazdová, V. Podborský (eds.): *Studium sociálních a duchovních struktur pravěku*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU, 257–268. ISBN 978-80-210-4330-5.
- Bouzek, J. 2007b:** Jaký byl doopravdy obchod v pravěku? In: J. Baron, I. Lasak (eds.): *Long Distance Trade in the Bronze Age and Early Iron Age: Conference Materials Wrocław, 19-20th April 2005*. Acta Universitatis Wratislaviensis, no 2960, Studia archeologiczne 40. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 19– 32. ISBN 978-83-229-2845-5.
- Brachtl, Z. 1987:** Soubor bronzových předmětů ze Skorošic u Žulové. *Informační zpravodaj členů Sm. pobočky Čs. společnosti archeologické při ČSAV září 1987*, 10–16.
- Brachtl, Z. 1993a:** Povrchový průzkum v katastru Neplachovic (o. Holasovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů 1990*, 112.
- Brachtl, Z. 1993b:** Terénní průzkum u Vávrovic (okr. Opava). *Přehled výzkumů 1990*, 112.
- Brachtl, Z. 1993c:** Povrchové sběry v katastru Slezských Pavlovic (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů 1990*, 113.
- Brunn, W. A. von 1968:** *Mitteldeutsche Hortfunde der jüngeren Bronzezeit I., Text; II. Tafeln*. Römische-Germanische Forschungen, Bd. 29. Berlin: Walter de Gruyter.
- Brunn, W. A. von 1981:** Eine Deutung spät-bronzezeitlicher Hortfunde zwischen Elbe und Weichsel. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 1980, 61, 91–150. ISSN 0341-9312.
- Bříza, S. 2006:** *Pravěké památky Krnovska*. Krnov: Městské a informační středisko.
- Bukowski, Z. 1992:** Niektóre szczegóły obrządku grzebalnego w świetle badań cmentarzysk birtualnych kultury łużyckiej na Górnym Śląsku. *Archeologia Polski* 37 (1-2), 57–88.
- Čermáková, E., Golec, M., Trubačová, T., Tvrdý, Z. 2007:** Kam zmizely horákovské děti? *Študijské zvesti Archeologického ústavu SAV* 42, 23–56.
- Čižmář, M. 2000:** K osídlení českého Slezska v době laténské. *Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis* 5/2000, 143–150.
- Čižmář, M. 2004:** *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku: s leteckými záběry hradišť Miroslava Báľky*. Praha: Libri. ISBN 80-7277-174-4.

- Čižmář, Z. 1996: Das hallstattzeitliche Gehöft in Kuřim (Vorläufige Ergebnisse der archäologischen Rettungsgrabung). *Pravěk* Nová řada 1995/5, 217–254.
- Čujanová-Jílková, E. 1970: *Mittelbronzezeitliche Hügelgräberfelder in Westböhmen*. Archeologické studijní materiály 8. Praha: Archeologický ústav ČSAV, Praha.
- Dąbrowski, J. 1979: Struktury społeczne. In: A. Gardawski, Z. Rajewski (eds.): *Prahistoria ziem polskich: od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 290–308.
- Dąbrowski, J. 2009: *Polska przed trzema tysiącami lat. Czasy kultury łużyckiej*. Warszawa: Trio. ISBN 978-83-7436-213-9.
- Dehnerová, H. 2000a: *Osídlení lokality Úvalno-Cvilín v období lužické kultury*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.
- Dehnerová, H. 2000b: *Kamenné kotoučky z lokality Úvalno-Cvilín (okr. Bruntál)*. Rkp. seminární práce. Uloženo: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.
- Dobrzańska, E., Szydłowska, E., Gedl, M. 1962: *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Łąbędach-Przysówce, pow. Gliwice*. Rocznik Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Archeologia, z. 1. Bytom: Muzeum Górnośląskiego v Bytomiu.
- Dočkalová, M. 2004: Antropologické posouzení žárových pohřbů H2 a H4 z Vrbátek na Prostějovsku. In: *Popelnicová pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 123–126. ISBN 80-86260-37-2.
- Dofková, A. 2009: *Antropologická analýza žárového pohřebiště kultury lužických popelnicových polí z Kravař*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Masarykova univerzita, Brno.
- Dohnal, V. 1974: *Die Lausitzer Urnenfelderkultur in Ostmähren*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně, roč. 2/1973, sv. 3. Praha: Academia.
- Dohnal, V. 1977: *Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě*. Fontes archaeologicae Moraviae, tomus 10. Brno: Archeologický ústav Československé akademie věd v Brně.
- Dohnal, V. 1988: *Opevněná sídliště z doby popelnicových polí na Moravě*. Studie Muzea Kroměřížska '88. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska v Kroměříži.
- Drost, D. 1954: Zur Gliederung und Herkunft der metallenen Feuerböcke Mitteleuropas. *Ethnographisch-Archäologische Forschungen* 2, 100–158.
- Eliade, M. 2000: *Kováři a alchymisté*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-320-4.
- Essen, R. 1985: *Die Nadeln in Polen. 2, (Mittlere Bronzezeit)*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 13, Bd. 9. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. ISBN 3-406-09707-3.
- Ernée, M. 2008: *Pravěké kulturní souvrství jako archeologický pramen*. Památky archeologické, Supplementum 20. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha. ISBN 978-80-86124-91-9.
- Feger, R., Nadler, M. 1985: Beobachtungen zur urnenfelderzeitlichen Frauentracht. *Germania* 63, 1–16. ISSN 0016-8874.
- Fiedler, Z. 1953: K významu závěsek s prohnutými stěny. *Památky archeologické* 44, 329–338.

- Filip, J. 1937: *Popelnicová pole a počátky železné doby v Čechách*. Praha. n. vl.
- Fogel, J. 1979: *Studia nad uzbrojením ludności kultury łużyckiej w dorzeczu Odry i Wisły: broń zaczepna*. Seria Archeologia, nr. 14. Poznań: Wydaw. Nauk Uniw. im. A. Mickiewicza.
- Fogel, J. 1988: *Militaria kultury łużyckiej z dorzecza Odry i Wisły (Źródla)*. Seria Archeologia, nr. 32. Poznań: Wydaw. Nauk Uniw. im. A. Mickiewicza.
- Fojtík, P. 2002: Mohylovo-lužický jámový hrob z Kostelce na Hané (okr. Prostějov). *Archeologické rozhledy* 54(3), 690–699. ISSN 0323-1267.
- Fojtík, P. 2004: Žárové pohřebiště u Vrbátek, okr. Prostějov (Nové cesty k poznání pohřebních zvyklostí nositelů kultury lužické). In: *Popelnicová pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 103–120. ISBN 80-86260-37-2.
- Fojtík, P., Golec, M. 2007a: Počátek platěnické kultury na základě nálezů z Prostějovska. In: M. Salaš, K. Šabatová (eds.): *Doba popelnicových polí a doba halštatská: příspěvky z IX konference, Bučovice 3. – 6. 10. 2006*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU. 75–90. ISBN 978-80-254-0954-1.
- Fojtík, P., Golec, M. 2007b: Časně halštatské hradisko „Na Valech“ u Podivic, okr. Vyškov a jeho přínos k poznání stupně Ha C1 na Moravě. *Pravěk Nová řada* 2006/16, 37–75.
- Franz, L. 1930: Ein Depotfund von Katharein bei Troppau. *Sudeta* 6, 37–40.
- Furmánek, V. 1974: K datování hromadného nálezu bronzových předmětů z Mankovic, okr. Nový Jičín. In: *Archeologický sborník*. Ostrava: Profil, 54–65.
- Furmánek, V. 1980: *Die Anhänger in der Slowake*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. II, Bd. 3. München: Beck. ISBN 3-406-07243-7.
- Furmánek, V. 1982: Bronzové závěsky doby bronzové ze Slovenska. *Slovenská archeológia* 30(2), 315–346.
- Gardawski, A., Rajewski, Z. (eds.) 1979: *Prahistoria ziem polskich. Od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gediga, B. 1958: Gliniane ptaszki w kulturze łużyckiej na Śląsku. In: *Ślęza I: zeszyt wydany z okazji obchodu dni Ślęzy 21-29 VI 1958 r.* Uniwersytet Wrocławski im. Bolesława Bieruta, seria A, zeszyty naukowe, nr. 14. Biblioteka archeologii Śląska, nr. 1. Wrocław, 41–64.
- Gediga, B. 1979: Zagadnienia religii. In: A. Gardawski, Z. Rajewski (eds.): *Prahistoria ziem polskich: od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 320–341.
- Gediga, B. 2004: Problemy socjotopografii osad ludności kultury łużyckiej. In: E. Kazdová, Z. Měřinský, K. Šabatová (eds.): *K poctě Vladimíru Podborskému: přátelé a žáci k sedmdesátým narozeninám*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU, 409–418. ISBN 80-210-3381-9.
- Gediga, B. 2007: Problemy obrazu kultury wczesnej epoki żelaza na Śląsku w świetle nowych badań terenowych. *Śląskie Sprawozdania Archeologiczne* 49, 123–145.

- Gedl, M. 1959:** Zróznicowanie terytorialne kultury łużyckiej na Górnym Śląsku. *Silesia Antiqua* 1, 11–29.
- Gedl, M. 1961:** *Uwagi o gospodarce i strukturze społecznej ludności kultury łużyckiej w południowej Polsce*. Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozprawy i studia, tom 32. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Gedl, M. 1962:** *Kultura łużycka na Górnym Śląsku*. Prace Komisji Archeologicznej, nr. 3. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gedl, M. 1963:** Cmentarzysko kultury łużyckiej w Dankowie, pow. Kłobuck, cz. III (materiały z badań prowadzonych w latach 1959 – 1961). *Materiały Archeologiczne* 4, 117–217.
- Gedl, M. 1973:** *Cmentarzysko halsztackie w Kietrzu pow. Głubczyce*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gedl, M. 1975:** *Kultura przedłużycka*. Prace Komisji Archeologicznej, PAN, oddział w Krakowie ; Nr.14. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gedl, M. 1980:** *Die Dolche und Stabdolche in Polen*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 6, Bd. 4. München: Beck. ISBN 3-406-07242-9.
- Gedl, M. 1983a:** Przemiany zasiedlenia na Wyżynie Głubczyckiej i w dorzeczu Liswarty w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza. In: *Przemiany ludnościowe i kulturowe I tysiąclecia p.n.e. na ziemiach między Odrą a Dnieprem. Materiały z polsko-radzieckiego sympozjum paleodemograficznego, Warszawa 6. – 9. grudnia 1977*. Warszawa: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 189–205.
- Gedl, M. 1983b:** *Die Nadeln in Polen 1 (Frühe und ältere Bronzezeit)*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 13, bd. 7. München: Beck. ISBN 3-406-08718-3.
- Gedl, M. 1984a:** *Die Messer in Polen*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 7, Bd. 4. München: Beck. ISBN 3-406-09065-6.
- Gedl, M. 1984b:** *Wczesnołużyckie groby z konstrukcjami drewnianymi*. Prace Komisji Archeologicznej, PAN. Oddz. w Krakowie; Nr. 22. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Gedl, M. 1989:** *Groby z młodszego okresu epoki brązu na cmentarzysku w Kietrzu*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Gedl, M. 1991a:** *Die Hallstatteinflüsse auf den polnischen Gebieten in der Früheisenzeit*. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 969; *Prace Archeologiczne*, zesz. 48. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. ISBN 83-01-10158-X.
- Gedl, M. 1991b:** *Wczesnołużyckie cmentarzysko w Kietrzu* [1]. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Gedl, M. 1992:** *Wczesnołużyckie cmentarzysko w Kietrzu* [2]. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Gedl, M. 1994:** Die frühe Eisenzeit in Schlesien. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 1993, 74, 460–486. ISSN 0341-9312.
- Gedl, M. 1996:** *Wczesnołużyckie cmentarzysko w Kietrzu* [3]. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Gedl, M. 2000a:** Wyniki badań wykopaliskowych na cmentarzysku z epoki brązu w Zbrojewsku, województwo Częstochowskie. In: *Badania Archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w*

- 1995 roku. Katowice: Centrum dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska, 33-39. ISBN 83-85871-12-8.
- Gedl, M. 2000b:** Elementy halsztackie w budowie i wyposażeniu grobów ludności kultury łużyckiej na Śląsku. In: B. Gediga, D. Piotrowska (eds.): *Kultura symboliczna kręgu pól popielnicowych epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej*. Prace Komisji Archeologicznej, nr. 13; Biskupińskie Prace Archeologiczne, nr. 1. Warszawa: Państwowe Muzeum Archeologiczne, 115-128. ISBN 83-910911-3-9.
- Gedl, M. 2001:** *Die Bronzegefäße in Polen*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 2, Bd. 15. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-07177-6.
- Gedl, M. 2002:** *Die Halsringe und Halskragen in Polen I (Frühe bis jüngere Bronzezeit)*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 11, Bd. 6. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-08239-5.
- Gedl, M. 2003:** Początki kultury łużyckiej w zachodniej części polskich Karpat. In: J. Gancarski (ed): *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich: materiały z konferencji*. Krosno: Muzeum Podkarpacie w Krośnie, 379-395.
- Gedl, M. 2004a:** *Die Beile in Polen IV (Metalläxte, Eisenbeile, Hämmer, Ambrosse, Meißel, Pfrieme)*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 9, Bd. 24. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-08332-4.
- Gedl, M. 2004b:** *Die Fibeln in Polen*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 14, Bd. 10. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-07905-X.
- Gedl, M. 2009:** *Die Lanzenspitzen in Polen*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 5, Bd. 3. Mainz: Akademie der Wissenschaften und der Literatur. ISBN 978-3-515-09353-8.
- Gedl, M., Stuchlík, S. 2005:** *Wspólne korzenie, wspólina Europa*. Kietrz: Urząd Miejski w Kietrze. ISBN 83-919414-5-0.
- Golec, M. 2007:** Chronologie horákovské kultury aneb stupně v pohybu. *Pravěk* Nová řada 2005/15, 419-446.
- Górka, S. 2000:** Naczynia w kształcie buta jako przykład figuralnej plastyki kultowej. In: B. Gediga, D. Piotrowska (eds.): *Kultura symboliczna kręgu pól popielnicowych epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej*. Prace Komisji Archeologicznej, nr. 13; Biskupińskie Prace Archeologiczne, nr. 1. Warszawa: Państwowe Muzeum Archeologiczne, 237-258. ISBN 83-910911-3-9.
- Gottwald, A. 1935:** Pohřebišťe na Nivkách u Slatinek. *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* 35, 1-19.
- Hansen, S. 1991:** *Studien zu den Metalldeponierungen während der Urnenfelderzeit im Rhein-Main-Gebiet*. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie, Bd. 5. Bonn: Habelt. ISBN 3-7749-2438-4.
- Hansen, S. 1995:** Aspekte des Gabentauschs und Handels während der Urnenfelderzeit in Mittel- und Nordeuropa im Lichte der Fundüberlieferung. In: B. Hänsel (ed.): *Handel, Tausch und Verkehr im bronze- und früheisenzeitlichen Südosteuropa*. Südosteuropa-Schriften, Bd. 17; Prähistorische Archeologie in Südwesteuropa, Bd. 11. München: Südosteuropa-Gesellschaft, 67-80. ISBN 3-925450-47-5.
- Hensel, W. 1973:** *Polska starożytna*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Hlas, J. 2007a:** Kravaře (k. ú. Kravaře ve Slezsku, okr. Opava. *Přehled výzkumů* 48, 378-379. ISSN 1211-7250.

- Hlas, J. 2007b: Opava (k. ú. Malé Hoštice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 48, 380–382. ISSN 1211-7250.
- Hlas, J., Krasnokutská, T. 2005: Záchrané archeologické výzkumy v trase budoucí dálnice D47 v roce 2004. In: *Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě* 2005. Ostrava: Národní památkový ústav, 90–107. ISBN 80-85034-31-X.
- Hlas, J., Krasnokutská, T. 2006a: Sídliště platěnické kultury na katastru obce Klimkovice, okres Nový Jičín. In: *Badania Archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w 2003-2004 roku*. Katowice: Śląskie centrum dziedzictwa kulturowego w Katowicach, 115-118. ISBN 83-85871-48-9.
- Hlas, J., Krasnokutská, T. 2006b: Sídliště platěnické kultury na katastru obce Olbramice, okres Nový Jičín. In: *Badania Archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w 2003-2004 roku*. Katowice: Śląskie centrum dziedzictwa kulturowego w Katowicach, 119-122. ISBN 83-85871-48-9.
- Hlubek, L. 2008: Opava (k. ú. Opava-Kylešovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 49, 320. ISSN 1211-7250.
- Hornák, M. 2002: Sklené korálky z pohřebiska lužické kultury v Sklabinském Podzámku. In: D. Staššiková-Štukovská (ed.): *História skla 2001*. Nitra: Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV, 19–20. ISBN 80-88709-58-X.
- Hrubý, V. 1950: *Středodunajské lidstvo mohylové a jeho kultura na Moravě*. Rkp. disertační práce. Uloženo: Masarykova univerzita, Brno.
- Chochol, J. 1958: Dosavadní výsledky anthropologického rozboru lužických žárových pohřbů z českých zemí. *Památky archeologické* 49(2), 559–582.
- Chochorowski, J. 1976: Burgen der Lausitzer Kultur in Oberschlesien. *Prace archeologiczne* 23, 63–79. ISSN 0083-4300.
- Chochorowski, J. 2003: Łubowice, stan. I, pow. Racibórz, jako przykład „wielkiego” grodu kultury łużyckiej. *Śląskie Sprawozdania Archeologiczne* 45, 151–155.
- Chochorowski, J. 2007: Metodyczne i metodologiczne problemy datowania radiowęglowego pozostałości kremacji z grobów ciałopalnych kultury łużyckiej (na przykładzie materiałów z cmentarzyska w Kietrzu). In: J. Chochorowski (ed.): *Studia nad epoką brązu i wczesną epoką żelaza w Europie: księga poświęcona profesorowi Markowi Gedlowi na pięćdziesięciolecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 103–138. ISBN 978-83-233-2344-0.
- Chropovský, B., Dušek, M., Polla, B. 1960: *Pohrebiská zo staršej doby bronzovej na Slovensku 1*. Archaeologica Slovaca Fontes, tomus 3. Bratislava: Slovenská akadémia vied.
- Jacob-Friesen, G. 1969: Skjerne und Egemo-se: Wagenteile südlicher Provenienz in skandinavischen Funden. *Acta Archaeologica [København]* 40, 122–158.
- Jadczykowska, I. 1996: Gliniane grzechotki kultury łużyckiej w zbiorach muzeum archeologicznego i etnograficznego w Łodzi. In: J. Chochorowski (ed.): *Problemy epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej: księga jubileuszowa poświęcona Markowi Gedlowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*. Kraków: Oficyna Cracovia, 227–235. ISBN 83-86957-13-1.
- Janák, V. 1983: Záchraný výzkum ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Informační zpráva členů Sm. pobočky Čs. společnosti archeologické při ČSAV* únor 1983, 21-22.

- Janák, V. 1984: Záchranný výzkum ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1982, 87–88.
- Janák, V. 1985: Třetí etapa záchranného výzkumu ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1983, 109–110.
- Janák, V. 1987a: Pokračování záchranného výzkumu ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1984, 22–23.
- Janák, V. 1987b: Pátá etapa záchranného výzkumu ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1985, 72.
- Janák, V. 1989: Šestá etapa záchranného výzkumu ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1986, 97.
- Janák, V. 1990a: Sedmá etapa záchranného výzkumu ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1987, 96–97.
- Janák, V. 1990b: Záchranné archeologické výzkumy ve Velkých Hošticích. *Vlastivědné listy: dějiny, umění, příroda, dnešek* 16(1), 38–41. ISSN 0139-679X.
- Janák, V. 1996a: Landek before the arrival of Slavs. In: P. Vokřínek (ed.): *Landek: witness of a distant past*. Ostrava: Librex, 43–45. ISBN 80-85987-69-4.
- Janák, V. 1996b: Nordmähren während der Späthallstattzeit (Bisherige Erkenntnisse). *Pravěk Nová řada* 1995/5, 255–270.
- Janák, V. 1997: Stav výzkumu doby bronzové a halštatské v Horním Poodří. In: *Rola Odry i Łaby w przemianach kulturowych epoki brązu i epoki żelaza: materiały z konferencji naukowej w Gliwicach 23. – 24. listopada 1995 r.* Prace Komisji Archeologicznej, nr. 11; Seria Monograficzna, nr. 7. Wrocław: Polska akademia nauk, oddział we Wrocławiu, 41–49. ISBN 83-905035-8-1.
- Janák, V., Choráží, B., Břízová, Z., Grepl, E. [v tisku]: *Zpráva o průběhu a výsledcích projektu „Průzkum pravěkých výšinných sídlišť v Pobeskydí mezi Bečvou (Česká republika) a Białou (Polská republika)“*.
- Janák, V., Kouřil, P. 1991: Problémy a úkoly archeologie v českém Slezsku a na severovýchodní Moravě. *Časopis Slezského zemského muzea, série B* 40(3), 193–219. ISSN 0323-0678.
- Janák, V., Kouřil, P. 2001: Archeologie Pobeskydí (K nové polské práci o Těšínsku). *Archeologické rozhledy* 53(2), 372–386. ISSN 0323-1267.
- Janák, V., Štěpánková, M. 2001: *Nejstarší dějiny Hlučínska*. Kravaře: Kulturní středisko zámek Kravaře. ISBN 80-902889-1-X.
- Jiráň, L. (ed.) 2008: *Archeologie pravěkých Čech 5: doba bronzová*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha. ISBN 978-80-86124-78-0.
- Jisl, L. 1949: Pohřebiště lidu popelnicových polí v Opavě-Kateřinkách. *Archeologické rozhledy* 1, 48, 59–60, 95, 102.
- Jisl, L. 1950a: Hlučínsko v pravěku. *Český lid* 5, 1–4, příl. [1].
- Jisl, L. 1950b: Výstava „Pravěk Slezska“. *Archeologické rozhledy* 2, 115–118.
- Jisl, L. 1950c: *Průvodce výstavou „Pravěk Slezska“*. Opava: Slezské muzeum.
- Jisl, L. 1954: Zpráva o výzkumu hradiště „Starý Těšín“ v r. 1952. *Zprávy Okresního musea v Českém Těšíně* duben 1954, [1].
- Jisl, L. 1955: K počátkům lužické kultury v Československu. *Česko-polský sborník vědeckých prací* 1, 9–44.

- Jisl, L. 1957: Zpráva o výzkumu hradiště „Starý Těšín“ r. 1954. *Zprávy Okresního musea v Českém Těšíně* leden 1957/13, [1].
- Jisl, L. 1965: Žárové pohřebiště lidu popelnicových polí v Úvalně u Krnova. *Časopis Slezského musea, série B* 14(1), 7–20.
- Jisl, L. 1966: Bourgwall „Starý Těšín“ a Podobora (Moravie). In: J. Filip (ed.): *Investigations archéologiques en Tchécoslovaquie*. Prague: Academia, 241–242.
- Jisl, L. 1968: Slezsko a Ostravsko v pravěku a rané době dějinné. In: A. Grobelný (ed.): *Ostravsko do roku 1848: kapitoly k historickému vývoji Slezska a Ostravska od pravěku k revolučnímu roku 1848*. Ostrava: Profil, 10–29.
- Jisl, L. 1970: Pohřebiště lidu popelnicových polí ve Slavkově, okres Opava. *Časopis Slezského musea, série B* 19(1) 19–20.
- Juchelka, J. 2004a: Frýdek-Místek (okr. Frýdek-Místek). *Přehled výzkumů* 45, 156–157. ISSN 1211-7250.
- Juchelka, J. 2004b: *Pohřebiště lužické kultury v českém Slezsku*. Rkp. magisterské diplomové práce. Uloženo: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta. Opava.
- Juchelka, J. 2004c: Sídliště z období lužické kultury a z mladší doby římské ve Velkých Hošticích, okres Opava. In: *Badania Archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w 2001-2002 roku*. Katowice: Śląskie centrum dziedzictwa kulturowego w Katowicach, 99–101. ISBN 83-85871-33-0.
- Juchelka, J. 2005a: Pohřebiště lužické kultury ve Slavkově (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 46, 93–102. ISSN 1211-7250.
- Juchelka, J. 2005b: Sídliště lužické kultury ve Velkých Hošticích. In: *Popelnicová pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 251–264. ISBN 80-86260 37-2.
- Juchelka, J. 2005c: Doba bronzová a doba železná v českém Slezsku. *Vlastivědné listy: dějiny, umění příroda, dnešek* 31(1), 1–3. ISSN 0139-679X.
- Juchelka, J. 2006a: Souhrn lokalit s nálezy bronzových předmětů kultury lidu lužických popelnicových polí v českém Slezsku a na severovýchodní Moravě. *Časopis Slezského zemského musea, série B* 55(3), 193–204. ISSN 1211-3131.
- Juchelka, J. 2006b: Záchranný archeologický výzkum ve Frýdku-Místku. In: *Badania Archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w 2003-2004 roku*. Katowice: Śląskie centrum dziedzictwa kulturowego w Katowicach, 233–235. ISBN 83-85871-48-9.
- Juchelka, J. 2006c: Pohřebiště lužické kultury v Holasovicích (okr. Opava). *Pravěk Nová řada* 2004/14, 219–224.
- Juchelka, J. 2006d: Sídlištní objekt ve Vávrovicích (okr. Opava): příspěvek k problematice malované keramiky lužické kultury v českém Slezsku. *Časopis Slezského zemského musea, série B* 55(1), 1–5. ISSN 0323-0678.
- Juchelka, J. 2007a: Mohylové pohřebiště lužické kultury na katastru obce Hněvošice (okr. Opava). In: M. Salaš, K. Šabatová (eds.): *Doba popelnicových polí a doba halštatská: příspěvky z IX konference, Bučovice 3. – 6. 10. 2006*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU. 127–130. ISBN 978-80-254-0954-1.

- Juchelka, J. 2007b:** Centra bronzářské výroby lužické kultury v českém Slezsku. In: J. Baron, I. Lasak (eds.): *Long Distance Trade in the Bronze Age and Early Iron Age: Conference Materials Wrocław, 19-20th April 2005*. Acta Universitatis Wratislaviensis, no 2960; Studia archeologiczne, nr. 40. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 89–100. ISBN 978-83-229-2845-5.
- Juchelka, J. 2007c:** Archeologický výzkum ve Velkých Hošticích – „U rozvodny“, okr. Opava. In: *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2005 – 2006*. Katowice: Śląskie centrum dziedzictwa kulturowego w Katowicach, 32–38. ISBN 978-83-85871-52-1.
- Juchelka, J. 2007d:** Archeologický výzkum drobného středověkého opevnění v Závadě, okres Opava. In: *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2005 – 2006*. Katowice: Śląskie centrum dziedzictwa kulturowego w Katowicach, 126–133. ISBN 978-83-85871-52-1.
- Juchelka, J. 2007e:** Doklady náboženství a kultu lužické kultury v archeologických nálezech z českého Slezska. *Vlastivědné listy: dějiny, umění, příroda, dnešek* 33(1), 1–3. ISSN 0139-979X.
- Juchelka, J. 2007f:** Náboženství, kult a magie lužické kultury. *Pravěk Nová řada* 2005/15, 341–369.
- Juchelka, J. 2008a:** Pravěké osídlení Hlučínska – přehled stavu výzkumu. *Pravěk Nová řada* 2007/17, 411–434.
- Juchelka, J. 2008b:** Bronzové nože, dýky a meče z hrobových celků lužické kultury v Horním Slezsku. In: Z. Měřinský, J. Klápště (eds.): *Moravskoslezská škola doktorských studií. Seminář I*. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragensaeque, supplementum I, 84–106. ISBN 978-80-210-4749-5.
- Juchelka, J. 2008c:** Dětské žárové hroby na pohřebišti lužické kultury v Opavě-Kateřinkách. Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV 42, 99–112. ISSN 0560-2793.
- Juchelka, J. 2008d:** Archeologický výzkum v areálu zámku ve Velkých Hošticích, okres Opava. *Vlastivědný věstník moravský* 60(1), 82–90. ISSN 0323-2581.
- Juchelka, J. 2008e:** Závěr vývoje lužické kultury na Opavsku. *Přehled výzkumů* 49, 109–124. ISSN 1211-7250.
- Juchelka, J. 2008f:** Opava (k. ú. Opava-Kylešovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 49, 320. ISSN 1211-7250.
- Juchelka, J. 2009a:** Pohřebiště lužické kultury v Opavě-Kateřinkách. *Přehled výzkumů* 50, 61–138. ISSN 1211-7250.
- Juchelka, J. 2009b:** Nové nálezy eneolitických hrobových celků z českého Slezska. *Acta Musei Moraviae, scientiae sociales* 94, 89–97. ISSN 0323-0570.
- Juchelka, J. 2009c:** Opava (k. ú. Kateřinky/Malé Hoštice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 50, 312. ISSN 1211-7250.
- Juchelka, J. 2009d:** Opava (k. ú. Kateřinky/Malé Hoštice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 50, 293. ISSN 1211-7250.
- Juchelka, J. 2010:** Únětická kultura na Opavsku? Nové nálezy ze starší doby bronzové z českého Slezska. *Pravěk Nová řada* 2008/18, 321 – 326.
- Juchelka, J., Moravec, Z. 2005:** Pohřebiště lužické kultury v Malých Hošticích (okr. Opava). *Pravěk Nová řada* 2003/13, 177–201.

- Juchelka, J., Stabrava, P. 2007: Koberžice, (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 48, 377–378. ISSN 1211-7250.
- Juchelková, L., Matyska, J. 1985: Změny hranic obcí okresu Bruntál od roku 1945. *Vlastivědné listy: dějiny, umění, příroda, dnešek* 11(2), 1–7.
- Karger, V. 1922: Předhistorické bádání ve Slezsku a výstava před- a prvohistorických starožitností v Zemském museu slezském. *Věstník Slezského zemského musea v Opavě* 1. Opava, 7–31.
- Kaszewski, Z. 1975: Kultura łużycka w Polsce Środkowej. *Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, Seria Archeologiczna* 22, 123–166.
- Kemenczei, T. 1984: *Die Spätbronzezeit Nordostungarns*. *Archeologia Hungarica*. Series Nova 51. Budapest: Akadémia Kiadó. ISBN 963-05-3283-2.
- Kiecoň, M. 2001: Krnov (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 42 (2000), 162. ISSN 1211-7250.
- Kiecoň, M. 2002: Opava (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 43, 223. ISSN 1211-7250.
- Kilian-Dirlmeier, I. 1975: *Gürtelhaken, Gürtelbleche und Blechgürtel der Bronzezeit in Mitteleuropa (Ostfrankreich, Schweiz, Süddeutschland, Österreich, Tschechoslowakei, Ungarn, Nordwest-Jugoslawien)*. *Prähistorische Bronzefunde*, Abt. 12, Bd. 2. München: Beck. ISBN 3-406-00767-8.
- Kilian-Dirlmeier, I. 1982: Bemerkungen zu den Fingerringen mit Spiralenden. *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 27, 249–269.
- Kimmig, W., Schiek, S. 1957: Ein neuer Grabfund der Urnenfelderkultur von Gammertingen, (Kr. Sigmaringen). *Fundberichte aus Schwaben*, N. F. 14, 50–77.
- Kinzer, H. 1930: Eine kupferne Armspirale aus der ältesten Bronzezeit (2100 bis 1800 v. Chr.) vom Burgberge bei Jägerndorf. *Jägerndorfer Ländchen* 5, 5–7.
- Kleemann, O. 1934: Einige älterbronzezeitliche Funde aus dem Silinggau in Schlesien. *Altschlesien* 5, 132–138.
- Kleemann, O. 1935: Die Verwahrfunde von Grätz-Bohutschowitz und Branka. *Sudeta* 11, 70–86.
- Kober, E. 1933: Die Schellenburg. *Jägerndorfer Ländchen* 7, 65–66, 81–84.
- Kołodziejski, A. 1974: Problematyka kultur okresu halsztackiego na Ziemi Lubuskiej. *Zielonogórskie zeszyty muzealne* 4, 64–105.
- Kos, P. 2004: Pohřby žen z doby halštatské v Modřicích u Brna. In: *Popelníková pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 271–292. ISBN 80-86260-37-2.
- Kossack, G. 1954: *Studien zum Symbolgut der Urnenfelder- und Hallstattzeit Mitteleuropas*. *Römisch-Germanische Forschungen*, Bd. 20. Berlin: Walter de Gruyter.
- Kostrzewski, J. 1958: *Kultura łużycka na Pomorzu*. *Prace Komisji Archeologicznej*, tom 3. Poznań: Państwowe wydawnictwo naukowe.
- Kostrzewski, J. 1962: Skarby i luźne znaleziska metalowe od eneolitu do wczesnego okresu żelaza z górnego i środkowego dorzecza Wisły i górnego dorzecza Warty. *Przegląd archeologiczny* 15, 5–133.
- Kouřil, P. 1981: Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1979 (okr. Karviná). *Přehled výzkumů* 1979, 45–46, tab. 7.

- Kouřil, P. 1982:** Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1980 (okr. Karviná). *Přehled výzkumů* 1980, 26–27.
- Kouřil, P. 1983:** Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1981 (okr. Karviná). *Přehled výzkumů* 1981, 49.
- Kouřil, P. 1984:** Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1982 (okr. Karviná). *Přehled výzkumů* 1982, 37–38, obr. 21.
- Kouřil, P. 1987a:** Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1984 (okr. Karviná). *Přehled výzkumů* 1984, 43–44.
- Kouřil, P. 1987b:** Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1985 (okr. Karviná). *Přehled výzkumů* 1985, 45.
- Kouřil, P. 1990:** Fortifikační systém hradiska v Chotěbuzi-Podoboře u Českého Těšína. In: *Pravěké a slovanské osídlení Moravy: sborník k 80. narozeninám Josefa Poulíka*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 307–326. ISBN 80-85048-22-1.
- Kouřil, P. 1992:** Pravěké a středověké osídlení Těšínska. In: M. Borák, J. Gawrecki (eds): *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava: Advertis, 10–16.
- Kouřil, P. 1994:** *Slovanské osídlení českého Slezska*. Brno. Archeologický ústav AV ČR Brno. ISBN 80-901679-3-4.
- Kouřil, P. 2001:** Archeologický výzkum na hradisku v Chotěbuzi-Podoboře, okres Karviná. *Těšínsko: vlastivědný časopis okresů Frýdek-Místek a Karviná* 44(1), 1-5. ISSN 0139-7605.
- Kouřil, P., Prix, D., Wihoda, M. 2000:** *Hradby českého Slezska*. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno. ISBN 80-86023-22-2.
- Koutecký, D. 1968:** Velké hroby, jejich konstrukce, pohřební ritus a sociální struktura obyvatelstva bylanské kultury. *Památky archeologické* 59(2), 400–487.
- Král, J. 1958:** Zpráva o drobných zachraňovacích akcích expozitury v Opavě. *Přehled výzkumů* 1958, 104.
- Král, J. 1960:** Přehled výzkumů opavské expozitury archeologického ústavu ČSAV pob. v Brně za rok 1959. *Přehled výzkumů* 1959, 177–181.
- Král, J. 1961:** Z výzkumů opavské expozitury Archeologického ústavu ČSAV, pob. v Brně. *Přehled výzkumů* 1960, 106–109.
- Král, J. 1971:** Slovanské sídliště v Hněvošicích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1969, 24.
- Král, J. 1975a:** Pravěké nálezy v Bernarticích. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 15, 36–40.
- Král, J. 1975b:** Archeologické nálezy v Opavě v roce 1974 (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1974, 82.
- Král, J. 1981:** Domnělé hradisko ve Vrbce (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1979, 73–74.
- Král, J., Stloukal, M. 1960:** Žárový hrob č. 5 z Vávrovic, okr. Opava. *Časopis Slezského muzea, vědy historické* 9(2), 69–73, obr. 11–13.
- Krasnokutská, T. 2007a:** Neplachovice (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 48, 380. ISSN 1211-7250.
- Krasnokutská, T. 2007b:** Opava (k. ú. Jaktař, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 48, 380. ISSN 1211-7250.
- Krawczyk, M. 2001:** Drugi sezon badań ratowniczych na cmentarzysku kultury łużyckiej w Nowakach, Województwo

- Opolskie. In: *Badania Archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w 1998 roku*. Katowice: Centrum dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska, 48–53. ISBN 83-85871-21-7.
- Kristiansen, K. 1984:** Krieger und Häuptlinge in der Bronzezeit Dänemarks: ein Beitrag zur Geschichte des bronzezeitlichen Schwertes. *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums* 31, 187–208.
- Kučerovská, T. 1989–90:** Die Entwicklung der vormünzlichen Zahlungsmittel. *Folia Numismatica* 4–5, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, scientiae sociales 74-5, 3–16. ISSN 0862-1195.
- Kulka, R. 1886:** Der Burgberg bei Jägerndorf in Schlesien. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* 16, Neue Folge 6, 169–174.
- Kulka, R. 1889:** Beiträge zur Vorgeschichte oesterreichisch-Schlesiens. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* 19, Neue Folge 9, 13–24.
- Kurz, H. 1941:** Das Urnengräberfeld von Klein Hoschütz, Kr. Ratibor. *Nachrichtenblatt für deutsche Vorzeit* 17, 39–41.
- Kühn, F. 1960:** Nálezy obilnin z pravěkých výzkumů v Československu. *Archeologické rozhledy* 12, 701–708.
- Kytlicová, O. 1955:** Hromadný nález bronzů od Starého Sedla (okres Milevsko): příspěvek k poznání mladší doby bronzové v Čechách. *Památky archeologické* 46, 52–73.
- Kytlicová, O. 1967:** Die Beziehungen der jung- und spätbronzezeitlichen Hortfunde südwärts und nordwärts des Erzgebirges. *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege* 16/17, 139–177.
- Kytlicová, O. 1988:** K sociální struktuře kultury popelnicových polí. *Památky archeologické* 79(2), 342–389. ISSN 0031-0506.
- Kytlicová, O. 1991:** *Die Bronzegefäße in Böhmen*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 2, Bd. 12-13. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-05911-3.
- Lampe, W. 1982:** *Ückeritz. Ein jungbronzezeitlicher Hortfund von der Insel Usedom*. Berlin: VEB.
- Lasak, I. 2001:** *Epoka brązu na pograniczu Śląsko-Wielkopolskim, część II – zagadnienia kulturowo-osadnicze*. Monografie archeologiczne, nr. 6. Wrocław: Instytut archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego. ISBN 83-915048-4-0.
- Łukasiewicz, K., Rajewski, Z. A. 1938:** Przedmioty rogowe i kościane z grodu kultury „łużyckiej“ w Biskupinie. In: J. Kostrzewski (ed.): *Gród prasłowiański w Biskupinie. w powiecie żnińskim: sprawozdanie z badań w latach 1936 i 1937 z z uwzględnieniem wyników z lat 1934 – 1935*. Poznań : Inst. prehist. Uniw. Poznańskiego.
- Madera, P. 1999:** Winiki ratowniczych badań wykopaliskowych na cmentarzysku ciepłalnym kultury łużyckiej w Łazach, sta. 1, gm. Wińsko. *Śląskie Sprawozdania Archeologiczne* 41, 231–246.
- Makiewicz, T. 1995:** Pierwsze znalezisko figurki kultowej w typie tzw. idola księżycowego z terenu Wielkopolski – na tle porównawczym. In: *Folia Praehistorica Poseniensia* 7, 135–153.
- Malinowski, T. 1982:** Groby odlewców w kulturze łużyckiej na ziemiach polskich. In: *Pamiętnik Muzeum Miedzi* 1, 249–270.
- Maška, K. J. 1892:** Nález bronzů u Mankovic ve Slezsku. *Časopis Vlasteneckého muzejního spolku olomouckého* 9, 117–122.

- Merhart, G. von 1956:** Über blecherne Zierbuchel (Faleren). *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 3, 28–116.
- Mertins, O. 1896:** Depotfunde der Bronzezeit in Schlesien. *Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift* 6, 293–384.
- Mierzwiński, A. 1994:** *Przemiany osadnicze społeczności kultury łużyckiej na Śląsku*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii, Polska Akademia Nauk. ISBN 83-85463-25-9.
- Michnik, M. 2007:** Imported objects at the cemetery in Świbie, district of Gliwice. In: J. Baron, I. Lasak (eds.): *Long Distance Trade in the Bronze Age and Early Iron Age: Conference Materials Wrocław, 19-20th April 2005*. Acta Universitatis Wratislaviensis, no 2960, Studia archeologica 40. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 159–177. ISBN 978-83-229-2845-5.
- Miszkiewicz, B. 1966:** Analiza antropologiczna na grobów ciałopalnych z miejscowości Czarnowąsy, pow. Opole. *Wiadomości Archeologiczne* 32(1-2), 80-87.
- Młodkowska-Przepiórowska, I. 1998:** Sprawozdanie z badań ratowniczych na cmentarzysku kultury łużyckiej w Truskolasach, województwo Częstochowskie. In: *Badania Archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w 1995 roku*. Katowice: Centrum dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska, 28–32. ISBN 83-85871-12-8.
- Mogielnicka-Urban, M. 1984:** *Warsztat ceramiczny w kulturze łużyckiej*. Biblioteka Archeologiczna; tom 27. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. ISBN 83-04-01662-1.
- Mogielnicka-Urban, M. 2000:** Elementy doktryny religijnej w świetle obrządku pogrzebowego na cmentarzysku ludności kultury łużyckiej w Maciejowicach, woj. siedleckie. In: B. Gediga, D. Piotrowska (eds.): *Kultura symboliczna kręgu pól popielnicowych epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej*. Prace Komisji Archeologicznej, nr. 13; Biskupińskie Prace Archeologiczne, nr. 1. Warszawa: Państwowe Muzeum Archeologiczne, 73-94. ISBN 83-910911-3-9.
- Moravec, Z. 2005:** *Hradisko lužických popelnicových polí v Hradci nad Moravicí (okr. Opava)*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.
- Montelius, O. 1903:** *Die typologische Methode*. Stockholm: im Selbstverlage verfassers. Separat aus Die älteren Kulturperioden im Orient und in Europa.
- Mozsolics, A. 1985:** *Bronzefunde aus Ungarn: Depotfundhorizonte von Aranyos, Kurd und Gyermely*. Budapest: Akadémiai Kiadó. ISBN 963-05-3623-4.
- Müller-Karpe, H. 1959:** *Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen*. Römisch-Germanische Forschungen, Bd. 22. Berlin: de Gruyter.
- Müller-Karpe, H. 1980:** Bronzetliche Heilszeichen. *Jahresbericht des Instituts für Vorgeschichte der Universität Frankfurt a. M.* 1978-79, 9–28.
- Nekvasil, J. 1970:** Konečný vývojový stupeň středního (slezského) období lužické kultury na Moravě. *Památky archeologické* 61(1), 15–99.
- Nekvasil, J. 1973:** Mladohalštatská sídliště na Mohelnicku. *Památky archeologické* 64(1), 42–85.

- Nekvasil, J. 1978:** Mohylníky lužické kultury na Moravě. *Památky archeologické* 69(1), 52–116. ISSN 0031-0506.
- Nekvasil, J. 1982a:** *Pohřebiště lužické kultury v Moravičanech*. *Fontes archaeologiae Moraviae*, tomus 14. Brno: Archeologický ústav ČSAV v Brně.
- Nekvasil, J. 1982b:** Bemerkungen zu den Burgwällen der Lausitzer Kultur in Mähren. In: *Beiträge zum Bronzezeitlichen Burgenbau in Mitteleuropa*. Berlin: Zentralinstitut für alte Geschichte und Archäologie der Akademie der Wissenschaften der Deutschen demokratischen Republik, 311–330.
- Nekvasil, J. 1993:** Před branami historie (starší doba železná – halštatská). In: V. Podborský a kol.: *Pravěké dějiny Moravy*. Vlastivěda moravská. Nová řada Země a lid, sv. 3. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. ISBN 80.85048-45-0.
- Nekvasil, J., Podborský, V. 1991:** *Die Bronzegefäße in Mähren*. *Prähistorische Bronzefunde*, Abt. 2, Bd. 12-13. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-05911-3.
- Neuhäslová, Z. a kol. 1998:** *Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0687-7.
- Neustupný, J. 1946:** *Pravěk lidstva*. Praha: Orbis.
- Neustupný, E. 1965:** Hromadný nález bronzových předmětů v Záluží, okr. Roudnice. *Památky archeologické* 53(1), 97–114.
- Novák, P. 2011:** *Die Dolche in Tschechien*. *Prähistorische Bronzefunde*, Abt. 6, Bd. 13. Stuttgart: Steiner. ISBN 978-3-515-10121-9.
- Novotná, M. 1970:** *Die Äxte und Beile in der Slowakei*. *Prähistorische Bronzefunde*, Abt. 9, Bd. 3. München: Beck. ISBN 3-406-00748-1.
- Novotná, M. 1984:** *Halsringe und Diademe in der Slowakei*. *Prähistorische Bronzefunde*, Abt. 11, Bd. 4. München: Beck. ISBN 3-406-09064-8.
- Novotná, M. 1991:** *Die Bronzegefäße in der Slowakei*. *Prähistorische Bronzefunde*, Abt. 2, Bd. 11. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-05548-7.
- Novotná, M. 2001:** K depotom horizontu Gyermely v Karpatskej kotline. *Pravěk Nová řada* 2000/10, 365–377.
- Novotná, M. 2004a:** Militária lužickéj kultúry na Slovensku. In: *Popelnicová pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 393–412. ISBN 80-86260-37-2.
- Novotná, M. 2004b:** K elitám obdobia starších popelnicových polí na Slovensku. In: E. Kazdová, Z. Měřinský, K. Šabatová (eds.): *K počtě Vladimíru Podborskému: přátelé a žáci k sedmdesátým narozeninám*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU, 497–506. ISBN 80-210-3381-9.
- Novotný, B. 1959:** Archeologický výzkum Hradce u Opavy. *Slezský sborník* 57(17), 447–463.
- Nowiński, J. T. 2000:** Grzechotki ludności kultury łużyckiej w kontekście przestrzeni sakralnej. In: B. Gediga, D. Piotrowska (eds.): *Kultura symboliczna kręgu pól popielnicowych epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej*. *Prace Komisji Archeologicznej*, nr. 13; *Biskupińskie Prace Archeologiczne*, nr. 1. Warszawa: Państwowe Muzeum Archeologiczne, 259–278. ISBN 83-910911-3-9.
- Opravič, E. 1961:** Vegetační poměry Znojemska v době halštatské. *Časopis Moravského musea v Brně, vědy přírodní* 46, 81–100.

- Opravil, E. 1962:** Dřeviny z archeologického výzkumu v Opavě-Kateřinkách. *Časopis Slezského muzea, vědy historické* 11(1) 34–40.
- Opravil, E. 1987:** Rostlinné zbytky z archeologického výzkumu hradiska Chotěbuz-Podobora. *Těšínsko: vlastivědný zpravodaj okresů Karviná a Frýdek-Místek* 1987(2), 3–6.
- Opravil, E. 1992:** Rekonstrukce životního prostředí. In: *Vývoj životního prostředí v podmínkách jižní Moravy XXI. Mikulovské sympozium 23. – 24. října 1991*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 249–261.
- Ostoja-Zagórski, J. 1993:** *Mezoregion Sobiejuchy na Pałukach: dynamika procesów zasiedlania w starożytności*. Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk. ISBN 83-85463-17-8.
- Pančíková, Z. 2008:** K problematice spoločenského postavenia metalurgov v dobe bronzovej: hroby metalurgov z územia Čiech, Moravy a Slovenska. In: Z. Měřínský, J. Klápště (eds.): *Moravskoslezská škola doktorských studií. Seminář 1. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragenseque, supplementum I*, 69–83. ISBN 978-80-210-4749-5.
- Parma, D. 2004:** Sídlištní pohřby z Ivanovic na Hané. In: *Popelnicová pole a doba halštatská: příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum I. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 429–450. ISBN 80-86260-37-2.
- Parzinger, H. 1993a:** Vetttersfeld – Mundolsheim – Aspres-lès-Corps. Gedanken zu einem skythischen Fund im Lichte vergleichender Archäologie. In: A. Lang, H. Parzinger, H. Küster (eds.): *Kulturen zwischen Ost und West: das Ost-West-Verhältnis in vor- und frühgeschichtlicher Zeit und sein Einfluß auf Werden und Wandel des Kulturraums Mitteleuropa*. Berlin Akademie, 203–237. ISBN 3-05-002390-2.
- Parzinger, H. 1993b:** Zum Ende westlichen Lausitzer Kultur – Kulturverhältnisse zwischen Elbe und Warthe während des 5. vorchristlichen Jahrhunderts. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 1993, 74, 503–528. ISSN 0341-9312.
- Patay, P. 1990:** *Die Bronzegefäße in Ungarn. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 2, Bd. 10*. Stuttgart. Beck. ISBN 3-406-33857-7.
- Paulík, J. 1959:** Ružicové spony zo Slovenska. *Slovenská archeológia* 7(2), 328–362.
- Pavelčík, J. 1958a:** Sídliště lidu se slezskou kulturou v Úvalně, okr. Krnov. *Přehled výzkumů* 1958, 40.
- Pavelčík, J. 1958b:** Nový nález z období lužické kultury v Oldřišově. *Přehled výzkumů* 1958, 94.
- Pavelčík, J. 1958c:** Sídliště lidu popelnicových polí v Malých Hořticích. *Přehled výzkumů* 1958, 94.
- Pavelčík, J. 1960a:** Další nálezy v pískovně u Brumovic (Krnov). *Přehled výzkumů* 1959, 37–38.
- Pavelčík, J. 1960b:** Nález hallstattských plodin v Úvalně (okres Bruntál). *Časopis Slezského muzea, vědy historické*, 9(1) 16–22.
- Pavelčík, J. 1960c:** Planětický [platěnický] sídelní objekt ve Vávrovicích (Opava). *Přehled výzkumů* 1959, 65.
- Pavelčík, J. 1962:** Žárový hrob slezské kultury z Bernartic (okr. Nový Jičín). *Přehled výzkumů* 1961, 62.
- Pavelčík, J. 1963a:** Eneolitické a starobronzové sídliště u Brumovic: okres Opava, do

- r. 1960 Krnov. *Časopis Slezského muzea, vědy historické* 12, 1–17.
- Pavelčík, J. 1963b:** Starolužické pohřebiště u Velkých Hoštic (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1962, 33–34.
- Pavelčík, J. 1971:** Žárové pohřebiště v Malých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1970, 29–30.
- Pavelčík, J. 1972:** Meč liptovského typu z Koblova (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1971, 59.
- Pavelčík, J. 1975:** Meč liptovského typu z Koblova (okr. Opava). *Archeologické rozhledy* 27, 385–386, 473.
- Pavelčík, J. 1977:** Letecká archeologie v severomoravském kraji. *Vlastivědné listy: dějiny, umění, příroda, dnešek* 3(1), 17–18.
- Pavelčík, J. 1978a:** Hradisko u Kobeřic (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1976, 128–129.
- Pavelčík, J. 1978b:** Nově zjištěné lokality ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1976, 128.
- Pavelčík, J. 1980:** Záchranná akce ve Velkých Hošticích (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1977, III.
- Pavelčík, J. 1981:** Nález bronzové sekerky s dutinkou v Hradci nad Moravicí – Brance (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1979, 27.
- Pavelčík, J. 1989a:** Pravěké lokality u Holasovic (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1986, 95–96.
- Pavelčík, J. 1989b:** Terénní průzkum v prostoru Kostelního kopce v Opavě-Jaktaři (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1986, 96.
- Pavelčík, J. 1989c:** Terénní průzkum u Vávrovic (o. Opava, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1986, 96–97.
- Pavelčík, J. 1993:** Nové nálezy z Malých Hoštic (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1991, III.
- Pawliński, M. 1980:** Krzanowice, woj. Katowice. *Silesia Antiqua* 22, 279–282.
- Pawliński, M. 1981:** Krzanowice, woj. Katowice. *Silesia Antiqua* 23, 300–303.
- Peter, A. 1870:** Heidnische Grabalterthümer in Schlesien. *Mittheilungen der K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale* 15, 70–80.
- Pieczynski, Z. 1954:** Cmentarzysko z wczesnego okresu żelaznego (700 – 400 przed n. e.) w Gorszewicach, w pow. szamotulskim. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 1953, 4, 101–152.
- Pleiner, R., Rybová, A. (eds.) 1978:** Pravěké dějiny Čech. Praha: Academia.
- Pleinerová, I., Hrala, J. 1988:** Březno: Osada lidu knovízské kultury v severozápadních Čechách. Louny: Okresní muzeum.
- Pfützenreiter, F. 1936:** Oberschlesische Bronzeschwerter. *Altschlesien* 6, 75–84.
- Pivovarová, Z. 1965:** K problematice mohýl v lužické kultúre na Slovensku. *Slovenská archológia* 13(1), 107–162.
- Podborský, V. 1963:** K problematice moravského halštatu - II (halštatská malovaná keramika). *Sborník prací Filosofické fakulty brněnské univerzity* 12, řada archeologicko-klasická (E) č. 8, 15–50.
- Podborský, V. 1970:** *Mähren in der Spätbronzezeit und an der Schwelle der Eisenzeit*. Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosof. fakulta, sv. 142. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Podborský, V. 1974:** Na okraj výroby bronzových předmětů staršího metalika na Moravě. In: *Archeologický sborník*. Ostrava: Profil, 66–78.

- Podborský, V. a kol. 1993:** *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Nová řada Země a lid, sv. 3.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. ISBN 80.85048-45-0.
- Podborský, V. 1994:** *Náboženství našich prapředků. Věda do kapsy; sv. 7* Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-0970-5.
- Podborský, V. 1997:** *Dějiny pravěku a rané doby dějinné.* Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1706-6.
- Podborský, V. 2004:** Nové nálezy kovových nákrčníků v hrobech z doby bronzové na Moravě a jejich význam. In: J. Bátora, V. Furmánek, L. Veliačik (eds.): *Einflüsse und Kontakte alteuropäischer Kulturen: Festschrift für Josef Vladár zum 70. Geburtstag.* Nitra: Archäologisches Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften, 185–198. ISBN 80-88709-70-9.
- Podborský, V. 2006:** *Náboženství pravěkých Evropanů.* Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU. ISBN 80-210-4178-1.
- Podborský, V. 2007:** Počátky studia sociálních a duchovních struktur pravěku na příkladu archeologických výzkumů v Těšeticích-Kyjovicích. In: E. Kazdová, V. Podborský (eds.): *Studium sociálních a duchovních struktur pravěku.* Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU, 7-37. ISBN 978-80-210-4330-5.
- Popiołek, F. 1913:** *Dzieje Śląska Austrijackiego.* Cieszyn: druk. Tow. Domu Narodowego.
- Popiołek, F. 1916:** *Dzieje Cieszyna z ilustracjami.* Cieszyn.
- Popiołek, F. 1950:** Najdawniejsze dzieje Cieszyna. *Zwrot* 4 (5), 2–4.
- Popiołek, F. 1958:** *Studie z dziejów Śląska Cieszyńskiego.* Katowice: Śląsk.
- Prasek, V. 1889:** *Historická topografie země Opavské. Vlastivěda Slezská; díl 2.* Opava: Jubilejní fond na vydávání Vlastivědy Slezské.
- Prokop, A. 1948:** Slezské památky. *Hlas* II. 1. 1948.
- Prüssing, G. 1991:** *Die Bronzegefäße in Österreich. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 2, Bd. 5.* Stuttgart Steiner. ISBN 3-515-05558-4.
- Rajewski, Z. A. 1950:** Przedmioty z rogu i kości i obróbka obu surowców w grodach „łrzyckich“ z wczesnego okresu żelaznego. In: J. Kostrzewski (ed.): *III sprawozdanie z prac wykopaliskowych w grodzie kultury łrzyckiej w Biskupinie w powiecie znińskim za lata 1938-1939 i 146-1948.* Poznań: Polskie Towarzystwo Prehistoryczne, 171-185.
- Reinecke, P. 1911:** Kleinfunde aus Brandgräbern der frühen Hallstattzeit Süddeutschlands. *Alterthümer unserer heidnischen Vorzeit* 5, 231–234.
- Richter, I. 1970:** *Der Arm- und Beinschmuck der Bronze- und Urnenfelderzeit in Hessen und Rheinhessen.* Prähistorische Bronzefunde, Abt. 10, Bd. 1. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. ISBN 3-406-00746-5.
- Richthofen, B. von 1926:** *Die ältere Bronzezeit in Schlesien.* Vorgeschichtliche Forschungen, Bd. 1, Heft 3. Berlin: Walter de Gruyter.
- Rüpke, J. 2007:** *Náboženství Římanů.* Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7021-807-5.
- Říhovský, J. 1972a:** Význam moravských bronzových noží pro chronologii mladší a pozdní doby bronzové. Studie Archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně, roč. 1/1972, sv. 5. Praha: Academia.

- Říhovský, J. 1972b: *Die Messer in Mähren und dem Ostalpengebiet*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 7, Bd. 1. München: Beck. ISBN 3-406-00752-X.
- Říhovský, J. 1979: *Die Nadeln in Mähren und im Ostalpengebiet (von der mittleren Bronzezeit bis zur älteren Eisenzeit)*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 13, Bd. 5. München: Beck. ISBN 3-406-07080-9.
- Říhovský, J. 1983: *Die Nadeln in Westungarn I*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 13, Bd. 10. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. ISBN 3-406-09016-8.
- Říhovský, J. 1989: *Die Sicheln in Mähren*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 18, Bd. 3. München: C.H. Beck. ISBN 3-406-33296-X.
- Říhovský, J. 1992: *Die Äxte, Beile, Meißel und Hämmer in Mähren*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 9, Bd. 17. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-05728-5.
- Říhovský, J. 1993: *Die Fibeln in Mähren*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 14, Bd. 9. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-05951-2.
- Říhovský, J. 1996: *Die Lanzen, Speer-, und Pfeilspitzen in Mähren*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 5, Bd. 2. Stuttgart: Steiner. ISBN 3-515-06635-7.
- Říhovský, J. 2000: *Die bronzezeitlichen Vollgriffschwerter in Mähren*. Pravěk, Supplementum 6-7. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno. ISBN 80-86399-01-X, 93-178.
- Salaš, M. 1995: Bemerkungen zur Organisation der urnenfelderzeitlichen Metallverarbeitung unter Berücksichtigung des Mitteldonauländischen Kulturkreises in Mähren. *Archeologické rozhledy* 47(4), 569–586. ISSN 0323-1267.
- Salaš, M. 2005: *Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Moravské muzeum. ISBN 80-7028-211-8, ISBN 80-7028-212-6.
- Seger, H. 1907: Depotfunde aus der Bronze- und Hallstattzeit. *Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift* NF 4, 9–43.
- Seger, H. 1936: Schlesische Hortfunde aus der Bronze- und frühen Eisenzeit. *Alt Schlesien* 6, 85–181, tab. 7–20.
- Schirmeisen, K. 1943: *Die Vorzeit des Mähr.-Ostrauer Raumes*. Mährisch-Ostrau: Eigenverlag.
- Schröder, E. 1887: Thiergarten: die Sage von Alt-Teschen. In: F. Sláma (ed.): *Österreichisch Schlesien: Landschafts-, Geschichts- und Kulturbilder*. Prag: Otto, 154–155.
- Skutil, J. 1931: Drobné příspěvky k vlastivědné praehistorii Slezska. *Věstník matice Opavské* 36(3), 98–100.
- Smrž, Z. 1975: *Enkláva lužického osídlení v oblasti Boskovské brázdy*. Studie Archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně, roč. 3, sv. 3. Praha: Academia.
- Spatzier, J. 1875: Bericht über die verglaste Burg auf dem Burgberg bei Jägerndorf. *Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift*.
- Spatzier, J. 1880: *Beiträge für die alte Geschichte des Burgberges, der Umgebung und der Stadt Jägerndorf*. Jägerndorf: im Selbstverl. d. Verf.; J. Hofmann's Buchdr.
- Sprockhoff, E. 1930: *Zur Handelsgeschichte der germanischen Bronzezeit*. Vorgeschichtliche Forschungen, Hft. 7. Berlin: Walter de Gruyter.
- Stabrava, P. 2001: Píšť (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 42(2000), 138–139. ISSN 1211-7250.

- Stabrava, P. 2005a: Hradec nad Moravicí (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 46, 257–258. ISSN 1211-7250.
- Stabrava, P. 2005b: Koberžice (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 46, 244–245. ISSN 1211-7250.
- Stabrava, P. 2007: Výzkum na ostrožně v Hradci nad Moravicí – dílčí poznatky k pravěkému a slovanskému osídlení na parcele 1414/1 u Církevní školy sv. Ludmily, okres Opava. In: *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2005 – 2006*. Katowice: Śląskie centrum dziedzictwa kulturowego w Katowicach, 84–90. ISBN 978-83-85871-52-1.
- Stabrava, P. 2008: Opava-Kylešovice (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 49, 319–320. ISSN 1211-7250.
- Stabrava, P. 2009: Třemešná (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 50, 302. ISSN 1211-7250.
- Stankiewicz-Wegrzykova, A. 1969: *Civilisation Lusacienne, groupe de Haute-Silésie, – Petite-Pologne*. Inventaria archaeologica, Pologne, fasc. 23. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 137–140.
- Stegmann-Rajtár, S. 2000: Kultúrne vzťahy halštatského hradiska Molpír pri Smoleniciach na príklade hlinených predmetov kultového charakteru. *Pravěk* Nová řada 2000/10, 457–471.
- Steuer, H. 1994: Feuerböcke. In: J. Hoops (ed.): *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde; Euhemerismus – Fichte*, Bd. 8. Berlin: Walter de Gruyter, 390–398.
- Stuchlík, S. 1993: Středodunajská mohylová kultura. In: V. Podborský a kol.: *Pravěké dějiny Moravy*. Vlastivěda moravská. Nová řada Země a lid, sv. 3. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 272–286. ISBN 80.85048-45-0.
- Stuchlík, S., Stuchlíková, J. 1996: *Pravěká pohřebiště v Moravské Nové Vsi – Hruškách*. Studie Archeologického ústavu Akademie věd ČR v Brně, roč. 16, sv. 1. Brno: Archeologický ústav AV ČR v Brně.
- Stuchlík, S., Štrof, A. 2004: Podolský hrob z Líšně, okr. Brno-město. In: E. Kazdová, Z. Měřinský, K. Šabatová (eds.): *K počtu Vladimíru Podborskému: přátelé a žáci k sedmdesátým narozeninám*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU, 355–366. ISBN 80-210-3381-9.
- Stumpf, G. 1928: Bronzezeitlichen Verwahrfund von Katherein bei Troppau. *Nachrichtenblatt für deutsche Vorzeit* 4, 121.
- Sza frański, W. 1955: *Skarby brązowe z epoki wspólnoty pierwotnej (IV i V okres epoki brązowej) w Wielkopolsce*. Biblioteka Archeologiczna; tom 6. Warszawa: Zakład imienia Ossolińskich.
- Szpunar, A. 1987: *Die Beile in Polen I (Flachbeile, Randleistenbeile, Randleistenmeißel)*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 9, Bd. 16. München: Beck. ISBN 3-406-31032-X.
- Szydłowska, E. 1974: Ze studiów nad cmentarzyskami brytualnymi z przewagą grobów szkieletowych w kulturze łużyckiej. *Przegląd Archeologiczny* 22, 151–172.
- Šabatová, K. 2007: K sociální struktuře lužické kultury časných a starších popelnicových polí se zvláštním zřetelem k pohřebišti v Přáslavicích na Olomoucku. In: E. Kazdová, V. Podborský (eds.): *Studium sociálních a duchovních struktur pravěku*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie FF MU, 269–284. ISBN 978-80-210-4330-5.
- Šabatová, K., Vitula, P. 2002: *Přáslavice. Díly pod dědinou, Kousky a kukličky (II): pohřebiště a sídliště z doby bronzové (katalog)*. Archaeologiae Regionalis Fontes 4. Olomouc: Vlastivědné muzeum v Olomouci,

Archeologické centrum. ISBN 80-85037
30-0.

cyna Cracovia, 489-501. ISBN 83-86957-
13-1.

Šikulová, V. 1961: K otázce rybolovu v mladší době kamenné. *Časopis Slezského muzea, vědy historické* 10(1), 1–18.

Šikulová, V. 1968: Bronzový nůž z Hradce (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1967, 49, tab. 32:1.

Šikulová, V. 1971a: Záchranné výzkumy na přestavbě státní silnice Opava – Krnov (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1970, 76–77, tab. 62.

Šikulová, V. 1971b: Starolužické sídliště v Opavě-Jaktaři (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1970, 25.

Šikulová, V. 1971c: Záchranné výzkumy v písčivých ve Vávrovicích-Palhanci (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1970, 75–76, tab. 59–61.

Šikulová, V. 1972: Dvě bronzové sekerky z Vávrovic (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 1971, 50–51.

Štrof, A. 1993: Kultura lužických popelnicových polí. In: V. Podborský a kol.: *Pravěké dějiny Moravy*. Vlastivěda moravská. Nová řada Země a lid, sv. 3. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 301–328. ISBN 80.85048-45-0.

Štrof, A. 2005: Žárové hroby ze závěru pozdní doby bronzové u Kuřimi. *Pravěk Nová řada* 2003/13, 203–220.

Teržan, B. 1996: Urnenfelderzeitliche Halsrinne zwischen der nördlichen Adrie und Südpolen. In: J. Chochorowski (ed.): *Problemy epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie środkowej: księga jubileuszowa poświęcona Markowi Gedlowi w sześćdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim*. Kraków: Ofi-

Tihelka, K. 1967: K otázce věteřovského osídlení ve Slezsku. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, no 56, *Studia archeologiczne* 2. Wrocław: Państwowe wydawnictwo naukowe, 155–164.

Tichý, R. 1972: Náhodné nálezy z Ostravska. *Přehled výzkumů* 1971, 61, tab. 5.

Tomášková, M. 2002: Bronzové a zlaté depoty období popelnicových polí v mikroregionu Chlumského lesa. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 28, 129–160.

Tůma, O. 2008: *Výzkum halštatského hradiště Chotěbuz-Podobora v letech 1991 a 2004*. Rkp. magisterské diplomové práce. Uloženo: Slezská univerzita v Opavě. Opava.

Tůma, O. [v tisku]: *Slezské a platěnické osídlení hradiště v Chotěbuzi-Podoboře ve světle výzkumů z let 1991 a 2004*.

Tymonová, M. 2006: Výzkum slovanského kostrového mohylníku ve Stěbořicích a archeologické nálezy na jeho katastru. *Časopis Slezského zemského muzea, série B* 55(1), 6–23. ISSN 0323-0678.

Vencl, S. 2001: Souvislosti chápání pojmu „náleзовý celek“ v české archeologii. *Archeologické rozhledy* 53(3), 592–614. ISSN 0323-1267.

Venclová, N. 1990: Prehistoric glass in Bohemia. Praha: Archeologický ústav ČSAV.

Venclová, N. (ed.) 2008: *Archeologie pravěkých Čech 6: doba halštatská*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha. ISBN 978-80-96124-79-7.

Vladár, J. 1974: *Die Dolche in der Slowakei*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. 6, Bd. 3. München: Beck. ISBN 3-406-00761-9.

- Vokolek, V. 1999a:** *Pohřebiště lidu popelnicových polí v Ostroměři*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové. ISBN 80-85031-30-2.
- Vokolek, V. 1999b:** *Východočeská halštatská pohřebiště*. Pardubice: Východočeské muzeum. ISBN 80-86046-38-9.
- Wanzek, B. 2004:** Die jungbronzezeitliche Großsiedlung Berlin-Buch: erste Vorlage ausgewählter Funde und Befunde. In: S. Groblica, A. Jaszewska, S. Górka (eds.): *Odra - przeszkoda czy pomost w ekspansji kulturowej?: II Polsko-Niemieckie Spotkania Archeologiczne: Dychów, 29 kwietnia - 1 maja 2004 r.* Biblioteka Archeologii Środkowego Nadodrza; zeszyt 2. Zielona Góra: Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, 37–76. ISBN 83-921374-0-X.
- Wels-Weyrauch, U. 1978:** *Die Anhänger und Halsringe in Südwestdeutschland und Nordbayern*. Prähistorische Bronzefunde, Abt. II, Bd. 1. München: Beck. ISBN 3-406-00771-6.
- Wiegandová, L. 1974:** Nálezy z Vávrovic v rámci problematiky předlužického horizontu. In: *Archeologický sborník*. Ostrava: Profil, 43–53, tab. I, II.
- Zezula, M. 2002:** Opava (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 43, 203–204. ISSN 1211-7250.
- Zezulová, M. 2002:** Stěbořice. *Přehled výzkumů* 43, 204–205. ISSN 1211-7250.
- Zuber, R. 1966:** *Jesenicko v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava: Profil.

13. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BLZ ... brýlovité závěsky;	JMH ... jehlice s miskovitou hlavicí;
BNC ... bez nálezového celku;	JMT jehlice typu Moravičany;
CBH ... jehlice s cibulovitou hlavicí;	JPO jehlice s postranním ouškem;
D džbánek;	JTH jehlice s kyjovitou hlavicí;
DAT ... datace;	JZK jehlice se zduřelým krčkem;
DDS dvoudílná spona;	K okřín;
DEP depot;	KON ... jehlice s dvojkónickou hlavicí;
DOL ... doklady důlní činnosti;	KOZ ... kolečkovité závěsky;
DSH ... jehlice s dvojkónickou stupňovitou hlavicí;	L látka;
FUC ... šálek typu Fuchsstadt;	LAK ... sekerka s laloky;
HKJ jehlice s háčkovitou hlavicí;	LF lužická fáze;
HLP osídlení hlubčické podskupiny;	LIT literatura;
HRA ... hradiště;	LTA litý terčovitý artefakt;
HRH ... jehlice s horizontálně rýhovanou kulovitou hlavicí;	LVS lod'kovitá spona;
HSO ... jehlice s hlavicí stočenou v očko;	M mísa;
J nádobka vejčitého tvaru;	N miniaturní nádobka;
JAZ srp/nůž s jazykovitým řapem;	NJO nášivky s jednoduchým ouškem;
LBJ labuťkovitá jehlice;	NPO ... nášivky s otvory po obvodu;
JCP jehlice české profilace;	O osudí;
JEO lužické osídlení Hrubého Jeseníku;	OBR ... obrázek;
JKH jehlice s jednoduchou kulovitou hlavicí;	OJN ojedinělý nález;
	OLK ... otevřený litý kruhový šperk s klenutým profilem;

OPB lužické osídlení Pobeskydí;	V kulovitá nádobka;
OSM ... lužické osídlení vázané k severní Moravě;	VRH ... jehlice s vřetenovitou hlavicí;
OTS ... otevřený tyčinkovitý kruhový šperk;	VZH ... jehlice s vázičkovitou hlavicí;
OTT ... otevřený tyčinkovitý tordovaný šperk;	ZN železný náramek;
P poklička;	ZTJ jehlice se zátkovitou hlavicí
PF platěnická fáze;	
POH ... pohřebiště;	
RCS růžicová spona;	
S šálek;	
SCH ... sekerka se schůdkem;	
SF slezská fáze;	
SID sídliště;	
SŠ spirálovitý šperk;	
TOR ... tordovaný nákrčník;	
TRN ... srp/nůž s trnem/s trnovým řapem;	
TSK tyčinkovitý kruhový šperk se symetrickými koncovými spirálami;	
TUL ... sekerka, dlátko, kopí s tulejkou;	
TYC tyčinkovitý nákrčník;	
ULŽ ... uložení;	
UTS ... uzavřený tyčinkovitý kruhový šperk;	

14. RESUMÉ

The Early and Late Bronze Age, including the early part of the Iron Age in the region of the Czech Silesia, have not yet been analyzed on a wider scale. Therefore, this paper represents the first attempt to discuss this particular area in a comprehensive way.

The introductory part describes the natural conditions of the given region, as well as the history of the research in the field of the Lusatian culture. This is followed by a description of the situation in Czech Silesia from the beginning of the Late Bronze Age up to the end of the Early Iron Age. The main focus is on the final Bronze Age and on the beginning of the Iron Age. It is proved beyond doubt that the period preceding and the period following the Lusatian culture are both unimportant in comparison, and we can therefore claim that the said culture represents the highpoint of the primeval settlement in Czech Silesia. The paper presents the development of the Lusatian culture settlement in its individual phases, from the Lusatian and Silesian phase up to the final (Platěnice) phase.

This is followed by a chapter about the settlement structure. This part is divided into four subchapters. The first one discusses burial places. There are about 14 burial places in the region of Czech Silesia, and most of them (11) lie within the area of the Głubczyce subgroup. The prevailing burial rite of the Lusatian culture in Czech Silesia was cremation; however, a probable skeleton grave has been found on the territory of Vyšní Lhoty. The majority of the burial places are flat, certain hints at tumulus grave coverings are only traceable in the tumulus-Lusatian period. Therefore, Hněvošice is the only place where the tumulus arrangement can be found. The researchers in Opava-Vávrovice also considered the possibility that grave pits were covered with a tumulus mound (Král and Stloukal 1960, 69). The urnfield storage of cremated bodies prevails in Czech Silesia. Continuous burials from the earliest period up to the end of the Bronze Age are traceable on

most burial places of the Głubczyce subgroup. Only four of them (namely: Kravaře, Opava – Malé Hoštice, Opava-Kateřinky, Opava-Vlašovičky/Jarkovice) were also used during the Platěnice phase, and all of them were disused at the end of the HC2 stage. As regards the necropolises from the Pobeskydí area (Komorní Lhotka, Ostrava-Třebovice, Vyšní Lhoty), we suppose a later start in use (not before the end of the HB stage) with a possible continuity until the final Platěnice stage. In the Czech Silesia region, 59 graves are known from the Lusatian phase, 253 from the Silesian phase, and 66 from the Platěnice phase. The burial rite itself is subsequently analysed in the text, together with the types, variability and number of the used urns. Also mentioned are soul-vessels in the Lusatian phase, or the intentionally broken vessel handles in the Silesian period. The analysis of differences between men's, women's or children's graves utilizes and elaborates upon the conclusions from the author's postgraduate thesis.

The following subchapter focuses on settlements, of which 26 are registered in total. The majority of them are located within the Głubczyce subgroup. The settlements are situated predominantly in a flat terrain up to 350 m above sea level, with the exception of the strategically-placed position of the settlement on the top of the Landek hill, on today's territory of Ostrava-Koblov (Janák 1996a, 43-45). The settlements are usually situated on terraces facing the south or the east; however, there are exceptions. One of these is found in Kobeřice where, in the area between the Javorová and the Topolová streets, a part of a settlement was examined on a slight terrain bank slopping towards north-east (Stabrava 2005, 244-245; Juchelka and Stabrava 2007, 377-378). Based on the existing research, we cannot say that the Lusatian settlements in the area we studied were internally organized in some way, which is fully in line with the situation in the rest of Upper Silesia (cf. Gedl 1962, 122). When ex-

amining these settlements we frequently find standard sunken objects of various character, be they container pits or clay pits. Apart from these, residential or production constructions were also part of the settlements. They were mainly structures built from wooden posts (Kobeřice, Klimkovice). Apart from these purely over-ground constructions, Lusatian culture settlements in Czech Silesia also included partly-sunken objects supplemented with wooden post structures (Velké Hoštice, Kobeřice). Furnaces are other types of object for which there are unambiguous archaeological finds in Lusatian settlements in Czech Silesia. What is quite typical of these objects is a layer of stones and daub, remarkably over-burnt at the bottom. This results from the destruction of the cupola of the furnace chamber. Most of these were kitchen equipment.

Nine hill forts have been identified on the territory of Czech Silesia, of which eight are related to the settlement within the Głubczyce subgroup; only one was situated in the settlement area related to Pobeskydí. From the chronological perspective it can be presumed that the first fortified settlements appeared already in the earliest Lusatian period (cf. Dohnal 1988, 18). The only place in Czech Silesia that fits this timeline is Kobeřice, where the origin of the fortification can be dated to the Lusatian phase based on the local findings of axes. Starting from the Late Bronze Age the number of fortified centres grew rapidly (Dohnal 1988, 19). During the Platěnice phase, similarly to the area of the Horákov culture (Dohnal 1988, 19), all the hill forts in the Głubczyce subgroup were destroyed. However, those entirely related to the settlements in Pobeskydí survived (for example, Chotěbuz/Podobora). Whereas the Late-Bronze forts were not located on natural settlement territories (cf. Dohnal 1988, 19) but, rather, on their periphery, the Early-Lusatian forts (Kobeřice) as well as those from the Platěnice phase (Chotěbuz/Podobora) were almost in the centre of particular ecumenes. This suggests that Early-Lusatian fortified settlements (like those from the Platěnice phase) may have been power centres of some kind.

On the other hand, the Late-Bronze forts are situated in places dividing natural settlement chambers (Dohnal 1988, 5). An interesting phenomenon is two fortified settlements built not far from each other (Šelenburk and Krnov-Kostelec; Hradec nad Moravicí – Červený vrch and Hradec nad Moravicí – Hanuše). The area of the fortified settlements in Czech Silesia ranges between about 2 ha (Chotěbuz/Podobora) and 20 ha (Krnov – Opavské Předměstí). The Late Bronze Age and the Lusatian phase fortifications are definitely larger than those from the Platěnice phase. Most uphill localities were fortified by a simple defensive belt and, at the same time, made a maximum use of the natural configuration of the terrain (Dohnal 1988, 11). Where it was not possible to take full advantage of the terrain, simple fortifying elements were built, such as ditches and clay walls (Krnov – Opavské Předměstí) or clay-stone walls (Krnov-Kostelec). Gates were part of the fortification system, too. As the prehistoric fortification systems discovered in Czech Silesia are severely damaged, only one gate was identified: on the hill fort in Krnov-Kostelec. There, the process of destruction of the outer wall created a funnelled shape on the northern side, which could correspond to a type of a frontal gate (Dohnal 1988, 49). We know extremely little about the internal building organization of the fortified settlements. Sunken settlement pits are most typically found there. However, we have practically no knowledge as regards the real building organization, and only two examples of over-ground structures have been discovered. In the Chotěbuz/Podobora fort, a simple hut of a wooden post construction, dated to the HD stage, was examined on the territory of the acropolis, also including a fire place (Dohnal 1988, 35). Another wooden post construction was identified in the area of the uphill settlement in Hradec nad Moravicí, in the locality known as “Červený vrch” (Moravec 2005, 103).

The last subchapter concerning the settlement structure deals with hoards (wealth deposits). 11 hoards have so far been found in the region of Czech Silesia, all of them consisting of bronze

garniture. The majority of these – eight hoards – are from the Głubczyce subgroup settlement area. The Mankovice hoard already belongs to the north-Moravian Urnfield culture settlement, and the hoards from Bělá pod Pradědem – Domašov and Skorošice are associated with the settlement of the Hrubý Jeseník mountain range. The hoards from the Lusatian phase are slightly more common than those from the Silesian phase; no hoard from the Platěnice phase has so far been discovered in the studied region. The total number of objects in a hoard, including various appliques or bronze rings, ranges between two (Kobeřice) and 164 (Mankovice). The average is 38.1 objects per deposit.

The following part introduces the social structure of the Lusatian society, based on findings from all around Silesia. Due to a significant lack of representative sources from Czech Silesia in particular, which would allow reconstructing the social structures of the Lusatian culture in the region, this chapter mainly employs findings from the entire historical area of Silesia and from the adjacent regions. A great amount of information on these localities has been gathered, which is applicable to the Lusatian culture as a whole and, therefore, to our region of interest as well. All archaeologically-verifiable aspects of the then-society (such as leaders, nobility, priests, war force, craftsmen, salesmen and peasants/shepherds) were analysed. Finally, the role of women and children within the society was defined, showing that both underwent significant changes during the Lusatian period.

The chapter about pottery is mainly based on grave finds. All the available morphological classes (urns, bowls, cups, trenchers, pot lid materials, jugs etc.) were processed from the typological and chronological perspective. This chapter also covers painted Lusatian pottery, appearing in the Platěnice phase, as well as ceramic cult objects. The subchapter about small pottery equipment presents things like clay beads or non-typical objects taking the form of small or even miniature cones or pyramids, the practical purpose of which still remains largely unknown. As for their func-

tion, considering their occurrence in children's graves they could have been toys, or rattle filling in an (unpreserved) organic container.

A total of 531 metal objects have been found in the region of Czech Silesia, of which 500 are bronze items, 30 are iron items, and only one was made of gold. In the region, hoards represent the biggest deposits of metal objects: 363 objects have been found there. Considerably fewer objects come from grave units in burial places (98) and from settlements, forts, or ambiguous locations. In analysing bronze industries, the presented part of the thesis fully adopts the terminology established by M. Salaš (2005), and follows his typological-chronological as well as cultural-chronological analyses for every component of the source base. All gathered objects were subjected to analysis. 34 axes come from Czech Silesia, 30 of which are made of bronze, and four are made of iron. As regards the bronze axes, the most frequent types are Palstave axes (13) and socket axes (11), whereas the least frequent in the region are flanged axes (3). The remaining three bronze axes are now missing, so a more detailed chronological-typological identification is no longer possible. The four iron axe finds are all of the socket type. Two chisels were found only, both made of bronze. Spears found in the region (seven items) are, too, made of bronze, and so are sickles (nine items). Six finds are neckrings, labelled in archaeological literature as luxury goods (Podborský 2004, 193). Only two bronze forms have so far been identified in the region: stick neckrings (chronologically older) and spiral neckrings (chronologically younger). 15 knives have been found in Czech Silesia (5 bronze and 10 iron). Bronze swords are very rare in the region, with four presumed finds; however, the only one that is unambiguous is the specimen from Ostrava-Koblov. Another sole-item finding is the bronze dagger from the tumulus in Hněvošice. Two bronze vessel fragments are reported from the area (Chuchelná, Rohov). The hoard in Rohov also contained a wheel nave, a metal part classified into the Egemose group of vehicles (Salaš 2005, 125). The hoard

in Opava-Kateřinky contained a ring chain dated to the later stage of the Urnfield culture. Only five bronze fibulas have been found in the region, three of which are single-piece Posamenterie fibulas (all from Opava-Kateřinky), one paddle-headed fibula from Opava-Vávrovice is a type of double-piece fibula, and in Opava-Kylešovice a remnant of a bow-type fibula has been discovered. Also from the territory of Czech Silesia are two objects that functionally resemble rings, although the golden specimen from Opava-Kateřinky might have served as a hair ornament (due to its smaller size). Up to 108 objects could be classified as bracelets, armrings or legrings. The majority of the bracelets are made of bronze, except ten iron specimens from Kravaře, two from Chotěbuz/Podobora, one from grave unit no. 1/69 in the Opava-Vlašovičky/Jarkovice necropolis, and another specimen from Opava-City. However, the latter (from grave no. 2 on the territory of Opava-City) could have got into the grave from the upper medieval layers, as the pottery material in the grave implies stages HB1 – HB2. Drops (which do not really represent a chronologically-sensitive medium; see Salaš 2005, 112) have been found in a total number of 30. Of these, 16 are of the spectacle-like type and 14 of the round type; all specimens come from hoards. Two belt fibulas are known from the region (Krnov – Opavské předměstí, Třebom). There are also 158 bronze appliques, of which 154 represent the type with holes along the edges, and four specimens have a simple handle. Based on M. Salaš's analyses (2005, 123-124), the five moulded discoidal artefacts from the hoard in Opava-Kateřinky, and two other discs from the hoard in Mankovice, could have been parts of a harness. 52 needles have been found in 12 localities on the territory of Czech Silesia. The chapter about metal objects is followed by a section dealing with metallurgical equipment, such as casting forms, melting pots, nozzles or other pottery used for casting. Finds of this type are quite rare in Czech Silesia: they

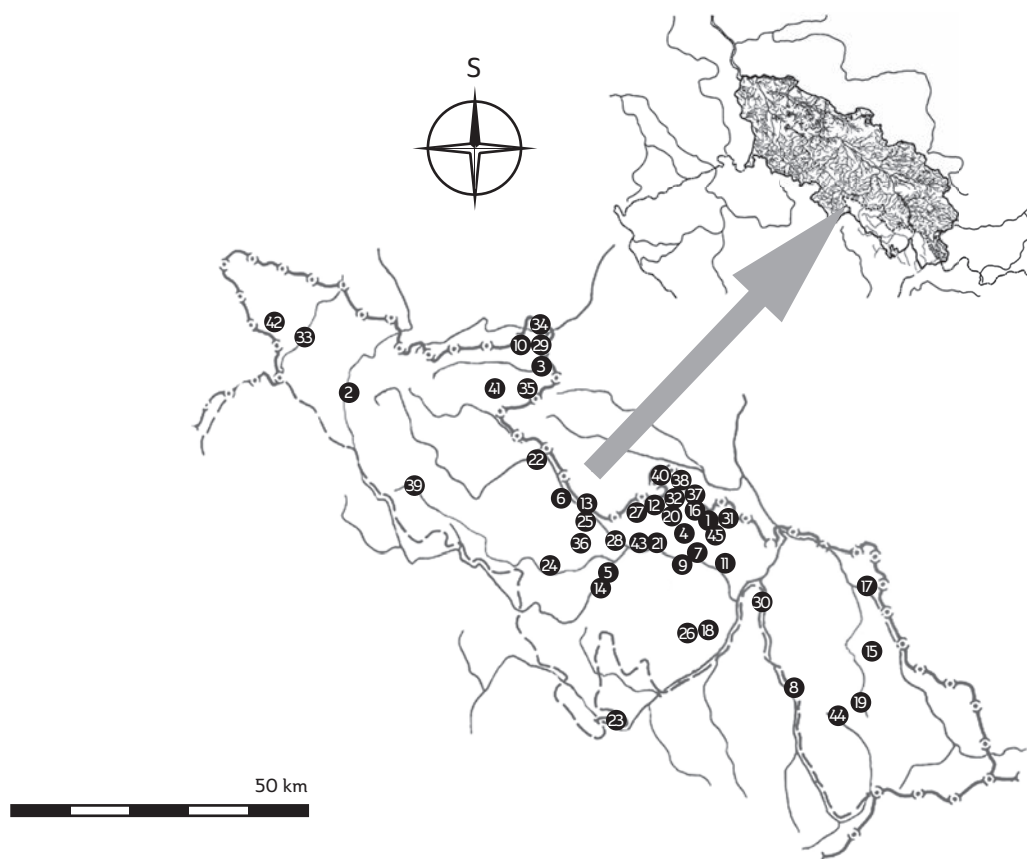
only include six moulds, one nozzle, one unidentified remnant of a melting pot, and a few pieces of "metal-casting" pottery. All these objects originate from within the Głubczyce subgroup. The following part deals with the bone and glass industries, found in the region in small quantities, too.

A complete list of all Lusatian culture localities in Czech Silesia is also part of this paper. The final part presents a descriptive system of pottery originating from grave units.

15. SEZNAM LOKALIT LUŽICKÉ KULTURY NA ÚZEMÍ ČESKÉHO SLEZSKA

Lokality jsou uspořádány abecedně dle platného současného členění obcí České republiky. Pokud je obec administrativně součástí většího, např. městského celku, je na prvním místě vždy uveden název tohoto celku a teprve posléze katastr samotné obce (např. Opava – Vávrovice apod.).

U každé lokality je zobrazena na mapě její přesná lokace, charakter nálezů (u pohřebišť detailnější soupis hrobových celků; viz níže), přibližná datace, místo uložení nálezů a seznam literatury, kde jsou uváděny především primární zdroje, u kterých lze dohledat odkazy na další literaturu.

Obr. 145. Mapa českého Slezska s vyznačenými lokalitami lužické kultury.

Vysvětlivky k tabulkám hrobových celků:

Sloupec 1: Hrob

Udává číslo hrobu, které mu bylo přiděleno při výzkumu, či při zpracování materiálu.

Sloupec 2: Úprava hrobů

1 – hrob plochý; 2 – mohyla; 3 – komorový hrob; 4 – jiná úprava.

Sloupec 3: Rozměry hrobové jámy

Hloubka (h) x průměr (p) či rozměry půdorysu stran hrobové jámy (v metrech), v (výška).

Sloupec 4: Relativní hloubka uložení

RZ₀ – zahloubení neurčeno; RZ₁ – zahlouben spíše v ornici; RZ₂ – zahlouben spíše v podloží.

Sloupec 5: Druh

J – jámový; U – urnový; N – neurčeno.

Sloupec 6: Uložení kremace

Jakým způsobem byly kremační pozůstatky nebožtíka uloženy v hrobové jámě: Z – v zásypu; E – na dně; O – v osudí; Š – v šálku; K – v okřínu; L – v látce; D – v džbánu; N – v miniaturní nádobce; M – v míse; J – nádobka vejčitého tvaru; X – nenalezeny kremační zbytky; U – neurčitelná nádoba.

Sloupec 7: Minimální počet pohřbených osob

Minimálně kolik osob bylo pohřbeno v jedné hrobové jámě. Závisí na provedení výzkumu a na antropologickém posudku, pokud byl proveden.

Sloupec 8: Věk

Věk pohřbených osob. Závisí na provedení antropologického posudku. V případě, že není určen absolutní věk, ale pouze orientační stáří, platí:

D – dospělý jedinec; S – starší jedinec; J – nedospělý jedinec; N – neurčeno; K – kojenec; ? – nelze identifikovat.

Sloupec 9: Pohlaví

Pohlaví pohřbených osob. Závisí na provedení antropologického posudku.

M – muž; Ž – žena; D – dítě; N – neurčeno.

Sloupec 10: Minimální počet nádob

Minimální počet nádob hrobového inventáře.

Sloupec 11: Uložení nádob

Jakým způsobem byly nádoby v hrobové jámě uloženy:

Ř – v řadě; C – centrálně kumulovány na jednom místě; O – rozptýleny v hrobové jámě; N – nelze identifikovat.

Sloupec 12: Překrytí urny

Zda byla nádoba s kremačními zbytky překryta jinou nádobou (uvedeno jakou), jiným předmětem či nikoli. Také je zohledněno, jestli bylo či nebylo překrytí při výzkumu zjištěno.

M – mísou; Š – šálkem; K – okřínem; O – osudím; N – urna nebyla překryta; D – džbánkem; X – nezjištěno.

Sloupec 13: Jiné milodary

Výskyt milodarů v pohřbu a jejich druh.

Sloupec 14: Poznámka

Uvedeny jiné okolnosti související s hrobovou jámou či pohřbem.

Sloupec 15: Paleobotanické vzorky

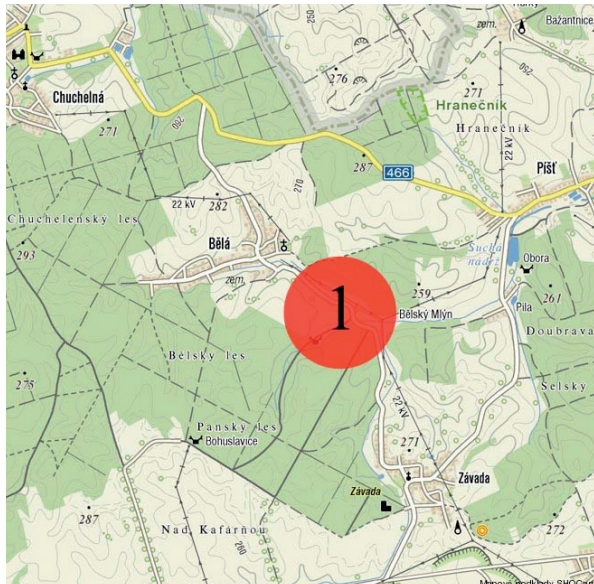
Analýza zuhelnatělých či jiných rostlinných mikro - či makrozbytků (dle E. Opravila).

Sloupec 16: Datace

Datováno dle systému P. Reineckeého.

Lokality

1. Bělá (okr. Opava)

1)

SID: Z východní části obce jsou povrchovými sběry prováděnými místními občany na polích při silnici do Závady zaznamenány nálezy keramiky kultury lidu lužických popelnicových polí.

DAT: Průběh lužické kultury

ULŽ: Soukromé sbírky.

LIT: Juchelka 2008a, 412.

2. Bělá pod Pradědem – Domašov (okr. Jeseník)

1)

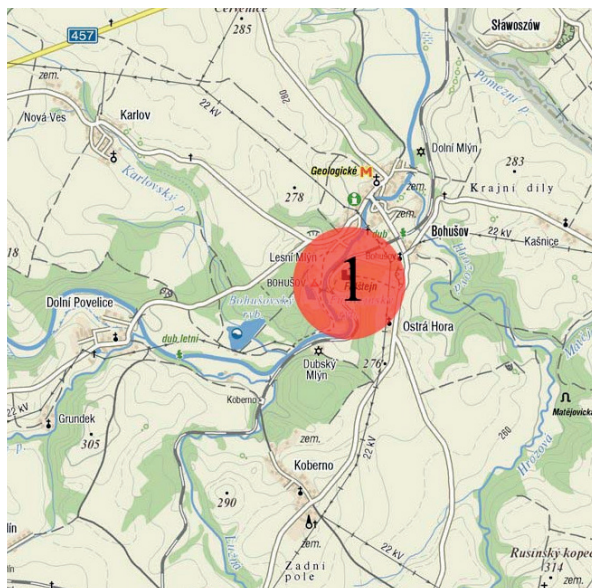
DEP: Na katastru obce na neznámém místě v lese měl být v roce 1940 lesními dělníky nalezen depot deseti bronzových náramků.

DAT: Mladší fáze popelnicových polí, stupně HB (?).

ULŽ: Muzeum v Olomouci.

LIT: Brachtl 1987, 10–16; Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 418–419 (pozn.: M. Salaš chybně vkládá lokalitu k Jívové); Zuber 1966, 55–57.

3. Bohušov (okr. Bruntál)

1)

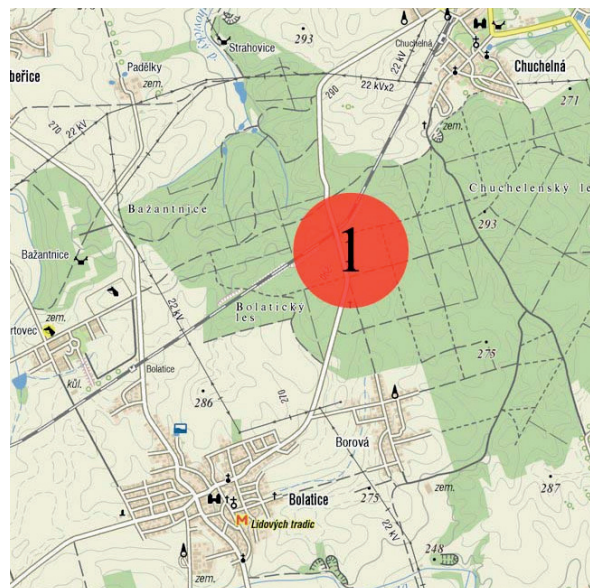
HRA: Hradiště se nachází v místech středověkého hradu Fulštejna, cca 6 km jižně od Osoblahy, nad korytem stejnojmenné říčky, která v místech vytváří nepravou ostrožnu. Lokalitu chránil impozantní systém valů. Doposud zde nebyl prováděn žádný systematictější průzkum.

DAT: Slezská fáze (?).

ULŽ: Archeologický ústav AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Kouřil – Prix – Wihoda 2000, 140–141.

4. Bolatice (okr. Opava)

1)

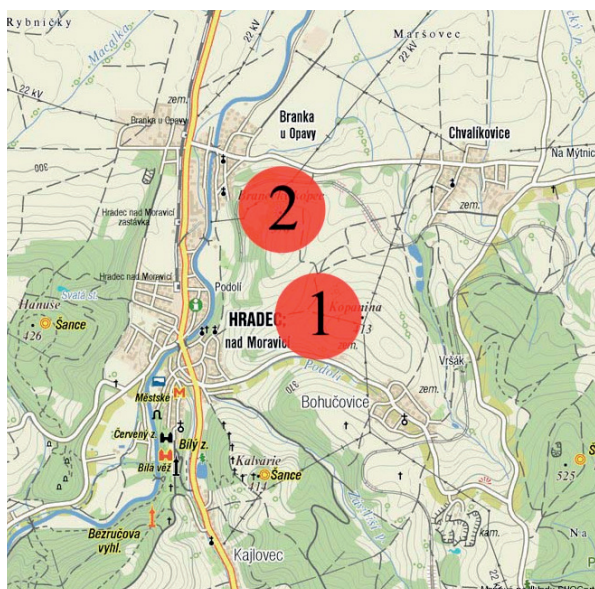
OJN: V roce 1938 byla v lese „Svrčí“ mezi Chuchelnou a Bolaticemi nalezena bronzová sekerka se schůdkem.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1 (?).

ULŽ: Nález je dnes nezvěstný.

LIT: Jisl 1950a, 2; Juchelka 2006a, 197; Juchelka 2008a, 413; Říhovský 1992, 254.

5. Branka u Opavy (okr. Opava)

1)

DEP: V roce 1898 byl na katastru obce, v kamenolomu situovaném jihovýchodně zástavby, nalezen při těžbě kamene depot tří srpů s trnem, dvou sekerek se schůdkem, jedno kopí s krátkou tulejkou, postranním otvorem a výrazným středovým žebrem, kruhový nákrčník se zúženými, rovně seříznutými konci a jeden náramek.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Dohnal 1988, 8–9; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 15; Kleemann 1935, 70–86; Říhovský 1989, 33; Říhovský 1992, 135; Říhovský 1996, 78; Salaš 2005, 309–310.

2)

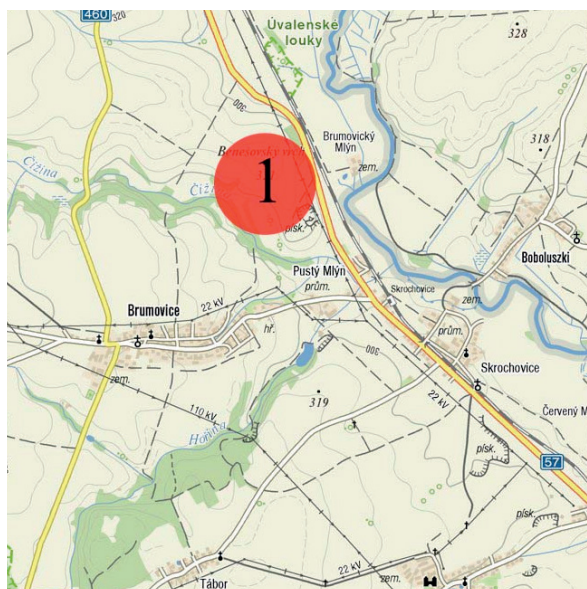
OJN: V roce 1979 předal L. Sonek tehdejšímu opavskému pracovišti AÚ ČSAV v Brně bronzovou sekerku s tulejkou nalezenou na katastru obce v poloze „Branský kopeček“.

DAT: Slezská fáze, stupeň HA2 – HB.

ULŽ: AÚ AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Pavelčík 1981, 27; Říhovský 1992, 190.

6. Brumovice (okr. Opava)

1)

SID: Při skrývce v pískovně na Benešovském vrchu (321 m n. m.) byla roku 1959 zachycena kulturní vrstva, ve které se objevovaly keramické zlomky lužické kultury. Ty byly v minulosti chybně řazeny do středobronzového období.

DAT: Mohylovo – lužický horizont , stupně BC/BD.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě (?).

LIT: Pavelčík 1960a, 37–38; Pavelčík 1963a, 1–17.

7. Dolní Benešov (okr. Opava)

1)

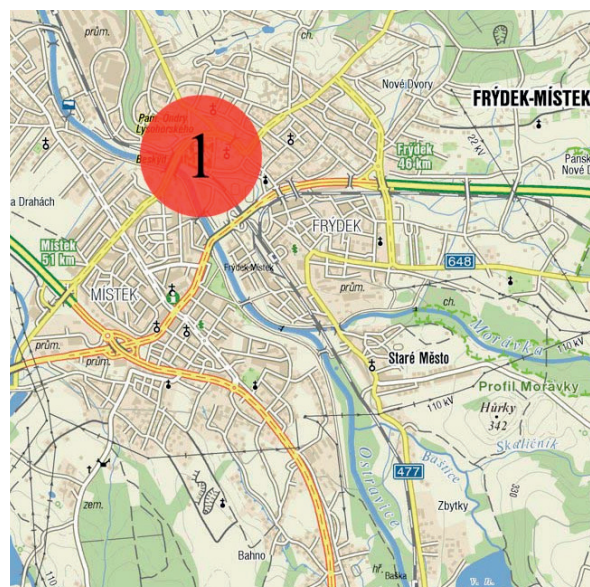
OJN/POH(?): Z Dolního Benešova jsou hlášeny dva bronzové meče kultury lidu lužických popelnicových polí. Oba měly být nalezeny při těžbě písku ve třicátých letech 20. století. V roce 1932 na ně upozornila Zemský úřad v Ratiboři slečna Reimannová. Dle sdělení dělníků z pískovny měly být v pískovně nalezeny také urny. Nález jak mečů, tak i uren je dnes nezvěstný.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Nálezy nezvěstné.

LIT: Jisl 1950a, 2; Juchelka 2006a, 198; Juchelka 2008a, 414; Pfützenreiter 1936, 83–84; Seger 1936, 140.

8. Frýdek-Místek – Frýdek (okr. Frýdek-Místek)

1)

SID: V době od 22. dubna do 20. června 2003 proběhl v prostoru vymezeném ulicemi Na Blatnici, Hluboká a Masarykova třída v obecní části Frýdek rozsáhlý záchranný archeologický výzkum. Při preparaci raně novověkých objektů a vrstev byly nalezeny také zlomky lužické keramiky. Výzkumem nebyl bohužel nalezen žádný objekt, který by bylo možno jednoznačně přiřadit lužické kultuře.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Juchelka 2004a, 156–157; Juchelka 2006b, 234.

9. Háj ve Slezsku – Lhota (okr. Opava)

1)

OJN: V roce 1946 našli pracovníci tehdejšího Archeologického ústavu ČSAV v Brně na katastru obce Lhota bronzové dlátko s tulejkou 6,8 cm dlouhé (obr. 4). Lokalizace tohoto nálezu však není jednoznačná, neboť v záznamech o nálezu figuruje jako možná lokace také Lhotka, která se nachází ve starém sídlení území na Hlučínsku.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 198; Říhovský 1992, 268.

10. Hlinka (okr. Bruntál)

1)

OJN: V poloze Kiefernberg na katastru obce byla v roce 1925 objevena sekerka s tulejkou.

DAT: Slezská fáze, stupeň HA2 – HB.

ULŽ: Nález je nyní nezvěstný.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 251.

11. Hlučín (okr. Opava)

1)

OJN: 12. 1. roku 1980 přinesly noviny Nové Opavsko (č. 22/2) zprávu o nálezu bronzové sekerky. Bližší okolnosti nejsou známy.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Nález je dnes nezvěstný.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 255.

12. Hněvošice (okr. Opava)

1)

POH: Z prostoru Hněvošického lesa, z blízkosti kóty 314,6 m n. m., je od roku 1883 známo pohřebiště šesti mohyl. Ty byly zkoumány v roce 1889 a pak až v roce 1960. Pohřebiště pokračuje asi 1 km vzdušnou čarou na katastru polské obce Rozumice, kde by se mělo nacházet dalších více jak 40 mohyl. Celkem byly na katastru Hněvošic prozkoumány čtyři mohyly. Nálezy pocházejí pouze z mohyly M2.

2)

SID: V roce 1969 provedl J. Král východně od obce, v prostoru mezi Cikalovým mlýnem a rybníkem, povrchový průzkum, při kterém objevil keramické zlomky náležící lužické kultuře. Pravděpodobně se zde nacházelo sídliště dané kultury.

DAT: Slezská fáze, stupně HA2 – HB/HC1a.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě (?).

LIT: Juchelka 2008a, 414–415; Král 1971, 24.

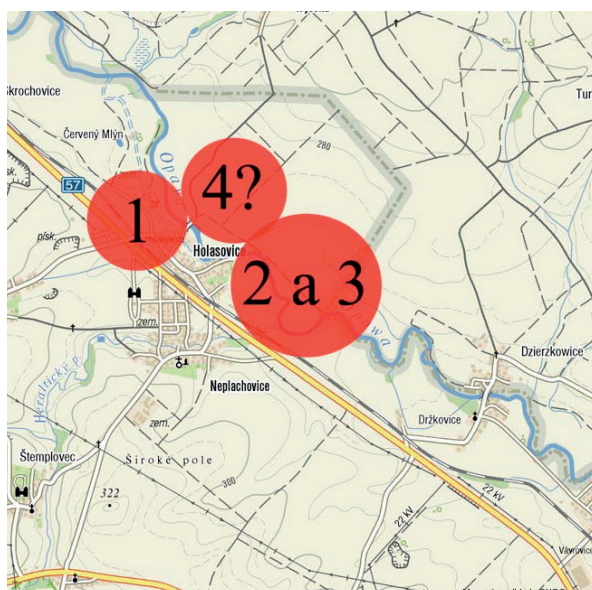
S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
M1	2	(p) 6-7	RZo	N	X	?	N	N	-	N	X	ne	na povrchu druhotný zásah	-	?
M2	2	(p)10-11 (v)1,28-1,72	RZo	J	Z	1	N	N	1	N	X	br. dýka jehlice, pinzeta	porušeno hrobem z 9. století	-	BC2/D
M3	2	(p)12	RZo	N	X	?	N	N	-	N	X	ne	na dně písek, popel a hlína	-	?
M4	2	(p)12	RZo	N	X	?	N	N	-	N	X	ne	-	-	?

DAT: Mohylovo – lužický horizont, stupně BC/BD.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Juchelka 2006a, 196; Juchelka 2007a, 127–130; Juchelka 2008a, 414–415; Juchelka 2008b, 88; Janák – Štěpánková 2001, 10; Kouřil 1994, 69–70; Král 1960, 177–182; Král 1961, 107–108.

13. Holasovice (okr. Opava)

1)

POH: Roku 1893 bylo poblíž železniční stanice objeveno žárové pohřebiště. O objev se zasloužil V. Herudek, který zde prokopal 8 hrobů. Další tři hroby vykopali R. Kulka. Hroby se nacházely přibližně 30 – 40 cm od povrchu ve vzdálenostech 1,5 – 3 m od sebe. Mimo keramiku se v nich nacházelo i větší množství bronzových a železných předmětů. Část nálezů byla odevzdána do Naturhistorisches muzea ve Vídni. Jedná se o blíže nespecifikované keramické nádoby, železnou jehlici (i. č. 36617 – 36637) a bronzový drátěný kroužek (i. č. 28535). Nálezy pocházejí z hrobů 9 – II. Jiné předměty z nekropole se dostaly roku 1903 do Městského muzea v Javorníku jako dar správce cukrovaru, odkud se jich část vrátila do sbírek Slezského zemského muzea. Dnes je většina nálezů již neznámá. Navíc k výzkumům chybí jakákoliv dokumentace, a tak nelze identifikovat jednotlivé hrobové celky. Příslušnost k určitému hrobu mají pouze dvě nádoby. Bezuché osudí, které náleží hrobu č. 7 a členěný šálek z hrobu č. 4. Roku 1943 mělo být z pohřebiště do Landesmuseumu v Ratiboři posláno pět halštatských nádob. Ty měly pocházet ze sbírky J. Klinga (?). Inventář měl být později

postoupen Slezskému muzeu v Opavě, k čemuž nedošlo.

Do dnešních dnů se z nekropole nedochoval žádný ucelený hrobový celek. Ve Slezském zemském muzeu se nachází cca 8 zachovalých nádob.

DAT: Lužická až platěnická fáze, stupně BC2 – HC2/HD1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě, Muzeum v Ratiboři, Naturhistorisches muzeum ve Vídni.

LIT: Juchelka 2006c, 219–224.

2)

POH: V rámci mapování pravěkých lokalit na pravobřežní terase řeky Opavy bylo východně od obce v roce 1986 identifikováno údajné pohřebiště lužické kultury.

DAT: Slezská a platěnická fáze.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Pavelčík 1989a, 95.

3)

SID: V rámci stejného mapování bylo na vyvýšenině východně obce v okolí kót 271,7 a 297,6 m n. m. registrováno sídliště z období lužické kultury.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Pavelčík 1989a, 96.

4)

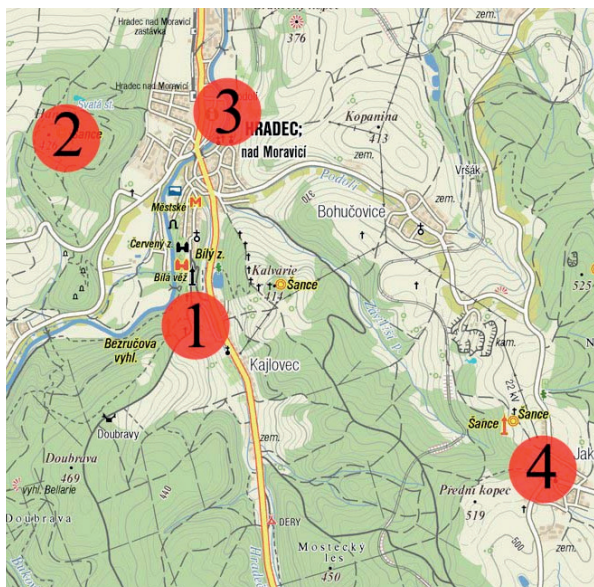
OJN: Z lokality pochází kadlub vyrobený z hlíny o rozměrech 6,3 x 4,3 x 17 cm, který sloužil na odlévání jehlic s terčovitou hlavicí a jiný kamenný určený k odlévání bronzových terčů.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Ostravě.

LIT: Jisl 1968, 20, obr. II:11; Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94; Karger 1922, 22.

14. Hradec nad Moravicí (okr. Opava)

14.1. Hradec nad Moravicí

1)

HRA: V roce 1956 uskutečnil B. Novotný na katastru obce v poloze „Červený vrch“ výzkum, kterým dokázal, že hradecký ostroh byl ve slezské a platěnické fázi hustě osídlen. Lokalita byla již na konci doby bronzové chráněna několika mohutnými příkopy. První, v průřezu žlábkového tvaru, je ve své šířce 13 m a hloubce 3, 5 – 4 m dodnes patrný v prostoru pod náměstím. Další příkopy byly umístěny poněkud výše v místech nynějšího zámku. Velikost hradiště se odhaduje na cca 5 ha. V nedávné době provedl zevrubnou revizi starších výzkumů prováděných B. Novotným či novějších akcí realizovaných na lokalitě v roce 1999 Z. Moravec. Ten určil, že sídliště na hradeckém návrší mohlo vzniknout již ve stupni BD/HA1. Ve stupni HB1 předpokládá zintenzivnění sídelní aktivity a uvažuje již i o vzniku opevnění. Největší rozkvět je na návrší registrován ve stupních HB2 – HC1a. V roce 2004 proběhl v souvislosti s rekonstrukcí prostranství před tzv. Červeným zámkem archeologický výzkum, který narazil na zbytky kulturní vrstvy lužické kultury. V témže roce, ovšem

o něco jižněji v areálu místní církevní školy sv. Ludmily na ulici Zámecké, byly v souvislosti s výstavbou tělocvičny objeveny relikt kulturní vrstvy s obsahem lužického materiálu.

DAT: Lužická, slezská a platěnická fáze. Osídlení BD – HB1 a HC1b – HC2/HD1(?), opevnění HB2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě, Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Čížmář 2004, 122; Juchelka 2008e, 115; Kouřil 1994, 18; Moravec 2005; Novotný 1959, 447–463; Stabrava 2005a, 257–258; Stabrava 2007, 84–90.

2)

OJN/HRA?: V roce 1967 získalo archeologické oddělení Slezského zemského muzea v Opavě bronzový nůž s jazykovitým řapem typu Hradec, který údajně pochází z kopce Hanuše (426,4 m n. m.). Nález může signalizovat možnost existence výšinného sídliště (hradiště?) na této lokalitě.

DAT: HA1 – HA2.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1972a, 21–22 a 56; Říhovský 1972b, 34; Šikulová 1968, 49.

14.2. Hradec nad Moravicí – Bohučovice/Podolí

3)

DEP: V roce 1909 byl při výstavbě silnice u obce učiněn nález bronzového depotu. Soubor obsahoval tři tyčinkovité nákrčníky kruhového profilu se zúženými, rovně seříznutými konci, 14 kusů otevřeného kruhového šperku paží a nohou, dvě kopí s výrazným středovým žebrem, dvě sekerky se schůdkem a silicitou šipku s obvodovou retuší.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Dohnal 1988, 9; Jisl 1968, 20–24; Juchelka 2006a, 193; Kleemann 1935, 70–86; Říhovský 1992, 138; Říhovský 1996, 65, 78; Salaš 2005, 376–377.

14.3. Hradec nad Moravicí – Jakubčovice

4)

OJN: V roce 1886 daroval učitel F. Flanderka muzeu Matice opavské bronzovou sekerku, která měla údajně pocházet z Jakubčovic.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Nález je nezvěstný.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Prasek 1889, 342.

15. Chotěbuz/Podobora (okr. Karviná)

1)

HRA: První zmínka o lokalitě pochází z 80. let 19. století s tím, že nejstarší výkopy se na místě prováděly před první světovou válkou. Ve 2. polovině 30. let zde kopal W. Rosenfeld z Frýdku-Místku, jehož nálezy jsou deponovány v muzeu v Polském Těšíně a částečně také ve Wodzisławu Śl. V letech 1952 a 1954 na lokalitě uskutečnil výkopové práce L. Jisl. Od roku 1978 je naleziště systematicky zkoumané P. Kouřilem. Hradiště lužické kultury se nachází cca 5 km severozápadně od Českého Těšína, na východním okraji Louc-

kého lesa, na katastru osady Podobora, která je dnes součástí vsi Chotěbuz. Východně se rozprostírá rovina, kterou protéká řeka Olše. Ta měla původní koryto přímo pod východním prudkým svahem návrší, na kterém se lokalita nachází. Hradiště se skládá ze tří samostatných částí, které mají dohromady rozlohu asi 2 ha. Nositelé lužické kultury přicházejí na lokalitu ve stupni HB2, kdy byl v místech akropole vyhlouben příkop. Od stupně HB2-3 byl osídlen i prostor před příkopem, který byl vymezen lehkým vyplétaným plotem. Osídlení zde trvalo až do fáze HC1, kdy pravděpodobně v její první polovině bylo hradiště dobyto. Po této události dochází k útlumu či kratšímu přerušení sídelních aktivit. Osídlení se zde znovu obnovuje v průběhu fáze HC1b, kdy dochází k výrazným změnám ve fortifikaci. Vzniká nové opevnění, které je datováno zhruba do stupně HC2. Ve stupni HD1 došlo k rozšíření valu směrem do vnitřního prostoru akropole. K zániku opevnění mělo dojít v průběhu stupně HD2 nebo počátkem stupně HD3. Osídlení zde však nekončí, ale přetrvává až do závěru stupně HD3, kdy je opětovně dobyto.

DAT: Slezská a platěnická fáze. Osídlení HB2 – HC1a a HD3/LT A, opevněno HC1b/HC2 – HD2.

ULŽ: Muzeum Těšínska p. o.

LIT: Dohnal 1988, 34–35; Jisl 1954; Jisl 1957; Jisl 1966, 241–242; Kouřil 1981, 45–46; Kouřil 1982, 26–27; Kouřil 1983, 49; Kouřil 1984, 37–38; Kouřil 1987a, 43–44; Kouřil 1987b, 45; Kouřil 1990, 307–326; Kouřil 1994, 71–73; Kouřil 2001, 1–5; Opravil 1987; Popiołek 1913, 28–29; Popiołek 1916, 1–3; Popiołek 1950, 4; Popiołek 1958; Schröder 1887, 154–155; Tůma 2008; Tůma, O. v tisku.

16. Chuchelná (okr. Opava)

1)

OJN: Z katastru obce má pocházet bronzová sekerka. Žádné bližší okolnosti nálezů nejsou známy.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Nález je dnes nezvěstný.

LIT: Jisl 1950a, 2; Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 255.

2)

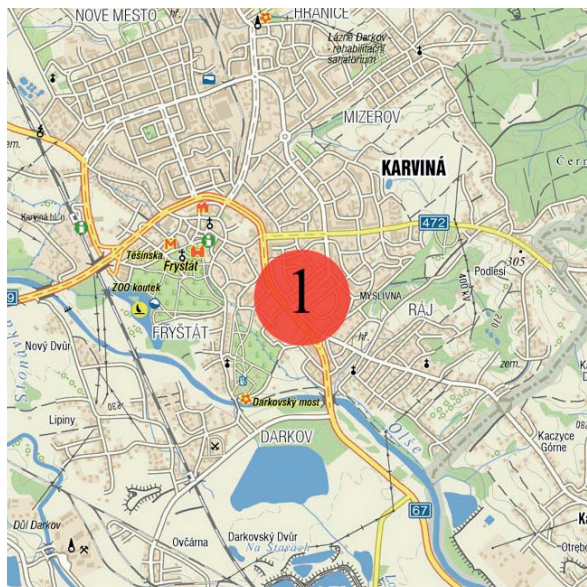
OJN: Z obce je rovněž uváděn dnes již také nezvěstný nález bronzového koflíku.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Nález je dnes nezvěstný.

LIT: Arndt 1926, 54–56; Juchelka 2006a, 198; Juchelka 2008a, 416.

17. Karviná – Ráj (okr. Karviná)

1)

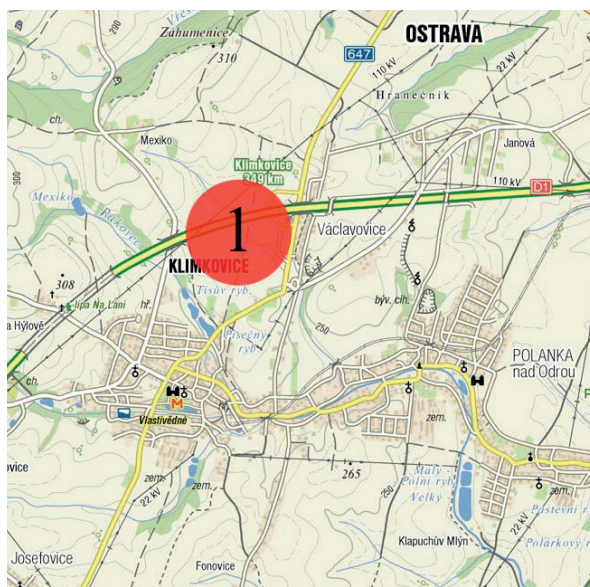
OJN: Z prostoru mezi Fryštátem a Rájem pocházejí dvě bronzové sekerky s tulejkou. Větší z obou měla délku 14,8 cm, obloučkovitě rozšířené ostří délky 6 cm, byla bez ouška, se dvěma otvory pro nýty. Pod ústím tulejky bylo pět vodorovných a tři svislá žebra. Menší sekerka měřila 9,5 cm, měla dlátkovité ostří, ouško a povrch zdobený plastickými klíny.

DAT: Slezská fáze, HA2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě (?).

LIT: Juchelka 2006a, 197; Karger 1922, 18–19.

18. Klimkovice
(okr. Ostrava – Město)

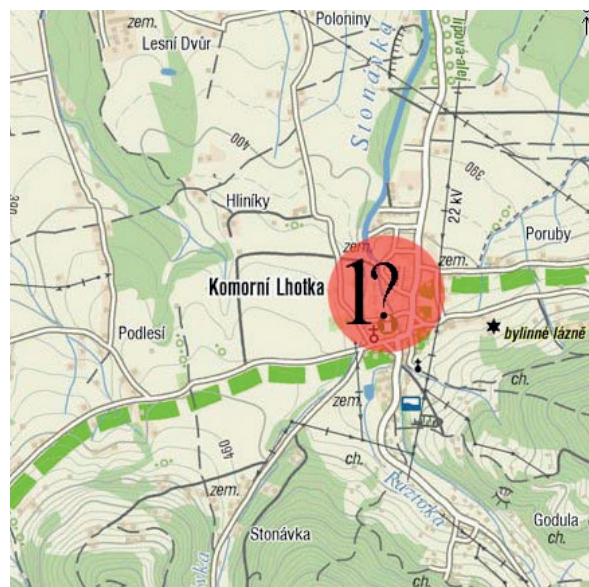
1)
SID: V souvislosti s budováním dálnice D 47 byla v roce 2004 zkoumána lokalita na katastru Klimkovic v poloze „Vřesinské pole“, kde byla odkryta plocha sídliště o rozloze 4 ha. Lokalita se nacházela na svazích ostrožny ze západu ohraničené strží a z východu a jihu dvěma bezejmennými potoky. Zkoumáno zde bylo na 305 zahloubených objektů. Získán zde byl převážně keramický materiál.

DAT: Platěnická fáze, HC1b – HC2/HD.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Hlas – Krasnokutská 2005, 90–107; Hlas – Krasnokutská 2006a, 115–118; Juchelka 2008e, 116.

19. Komorní Lhotka
(okr. Frýdek – Místek)

1)
POH: Z katastru obce je uváděno pohřebiště. Jeho lokalizace je však již dnes sporná. Rovněž nálezy odtud jsou nezvěstné.
DAT: Platěnická fáze, HC1b – HC2/HD.
ULŽ: Nálezy jsou dnes nezvěstné.
LIT: Janák 1996b, 260; Janák – Kouřil 2001, 376; Kouřil 1992, 12.

20. Kobeřice (okr. Opava)

1)

SID: V roce 2004 byl na jižním okraji katastru obce v prostoru vymezeném ulicemi Javorová a Topolová zahájen rozsáhlejší záchranný archeologický výzkum sídliště lužické kultury, který předcházela výstavbě 23 rodinných domků. Výzkum nebyl doposud ještě ukončen.

DAT: Slezské a platěnická fáze, HA2 – HC2.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Stabrava 2005b, 244–245; Juchelka – Stabrava 2007, 377–378; Juchelka 2008a, 417.

2)

SID: V dubnu roku 2008 byla v poloze „Za Šíleným“ zkoumána jáma nepravidelného půdorysu vyplněná šedohnědou prachovou hlínou. Jáma měla rozměry 3,20 x 2,50 m a hloubku 1,0 m. V blízkosti objektu se nacházel rozsáhlejší hliník v jehož výplni se také objevovala keramika lužické kultury.

DAT: Platěnická fáze, HC1b – HC2.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Dosud nepublikováno.

3)

HRA: Hradiště se nachází na katastru obce Kobeřice v poloze „Hanýsovec“ v blízkosti kóty 272,5 m. Fortifikace leží asi 600 m severovýchodně od Bendova mlýna a přepažuje širokou šíjí ostrožny, která má rozlohu 10,5 ha. Z valu se dochovala zdaleka viditelná terénní vlna a zbytek obranného příkopu. Lokalita nebyla nikdy systematicky zkoumána.

DAT: BD – HB1 (?).

ULŽ: Muzeum ve Vratislavi (Polsko); Muzeum v Olomouci.

LIT: Dohnal 1988, 44–45; Juchelka 2008a, 416–417; Král 1981, 73–74; Pavelčík 1977, 17; Pavelčík 1978a, 128–129; Seger 1936, 117.

4)

DEP: Roku 1879 obdrželo muzeum ve Vratislavi dvě bronzové sekerky, které pocházejí z prostoru mezi Vrbským lesem a cestou ze Svobody do Kobeřic z areálu výše zmiňovaného hradiště. První je se zahroceným lalokovitým schůdkem, druhá se středovými laloky (nezvěstná).

DAT: Lužická fáze, BD – HA1.

ULŽ: Muzeum ve Vratislavi (Polsko)?

LIT: Dohnal 1988, 44–45; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 416–417; Král 1981, 73–74; Pavelčík 1978a, 128–129; Říhovský 1992, 135; Salaš 2005, 348; Seger 1936, 117.

22. 3. Krnov – Opavské předměstí

3)

SID: V lomu pod kostelem bylo v roce 1958 zjištěno sídliště lidu popelnicových polí.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě (?).

LIT: Král 1958, 104; Salaš 2005, 435.

4)

SID: Na severozápadním svahu Cvilína byly zjištěny výrazné sídlištní vrstvy, které obsahovaly kromě mazanice a keramiky také semena polních plodin a plevelů.

DAT: Slezská a platěnická fáze. Stupně HA2 – HC2.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě (?).

LIT: Dohnal 1988, 68; Kühn 1960, 701–708; Pavelčík 1958a, 40; Pavelčík 1960b, 16–22.

5)

SID: Při kontrole liniové stavby na Opavské ulici, par. č. 161/63, byl ve výkopu zachycen zahloubený sídlištní objekt. Jednalo se o mělkou, do štěrkového podloží zahloubenou jámu vyplněnou červenou propálenou hlínou s většími kusy mazanice, spálených dřev a keramických zlomků.

DAT: Slezská fáze (?).

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Kiecoň 2001, 162.

6)

HRA: Na katastru obce (do roku 1960 součást katastru Úvalna – dle Juchelkové – Matyska 1985) je situováno hradiště v poloze vrchu Šellenburku (Cvilín) v nadmořské výšce 423,5 m. Hradiště bylo opevněno jednoduchou hlinito-kamenitou hradbou, která je bezpečně datovatelná pouze na severní a východní straně kopce. První výzkumy zde prováděl R. Kulka, který lokalitu také uvedl do literatury. V roce 1950 uskutečnil správce krnovského muzea K. Dlouhý průkop valem, který v roce 1955 dokončil L. Jisl.

DAT: Osídlení BD – HB1, opevněno HB2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě; Městské muzeum v Krnově.

LIT: Bříza 2006: Pravěké památky Krnovska. Krnov; Dehnerová 2000a; Dohnal 1988, 66–68; Juchelka 2008e, 114–115; Kober 1933, 65–66, 81–84; Kulka 1886, 169–174; Nekvasil 1982, 327, 329; Spatzier 1875; Spatzier 1880.

7)

POH: Pohřebiště se nalézalo v poloze „Červený dvůr“ (do roku 1960 součást katastru Úvalna – dle Juchelkové – Matyska 1985) na malé terénní vlně v nadmořské výšce 320 m. První nálezy z lokality jsou uváděny k roku 1817, kdy při dobývání hlíny pro cihelnu byly nalezeny pravěké nádoby. V roce 1882 zde několik předmětů vykopal K. J. Jurenda, který je předal do tehdejšího muzea v Brně. V roce 1824 se o lokalitě zmiňuje A. Heindrich, jenž odtud uvádí tisíce zničených hrobů. Systematičtější výzkum zde nikdy nebyl proveden. Z lokality pocházejí jen jednotlivé předměty bez možnosti jejich zařazení k určitému hrobovému celku.

DAT: BD – HC2.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě, muzeum v Polském Těšíně, Městské muzeum v Krnově.

LIT: Jisl 1965, 7–12; Juchelka 2006a, 196; Juchelka 2008e, 113–114.

8)

DEP: V roce 1927 byl na vrchu Burgberk v souvislosti s kopáním vodovodu (Hradisko) nalezen depot obsahující kruhový šperk rukou a nohou. V roce 1931 byl na stejném místě nalezen ještě jeden náramek. Celkem odtud pochází 7 bronzových předmětů.

DAT: Slezská fáze, stupně HA2 – HB3.

ULŽ: Městské muzeum v Krnově.

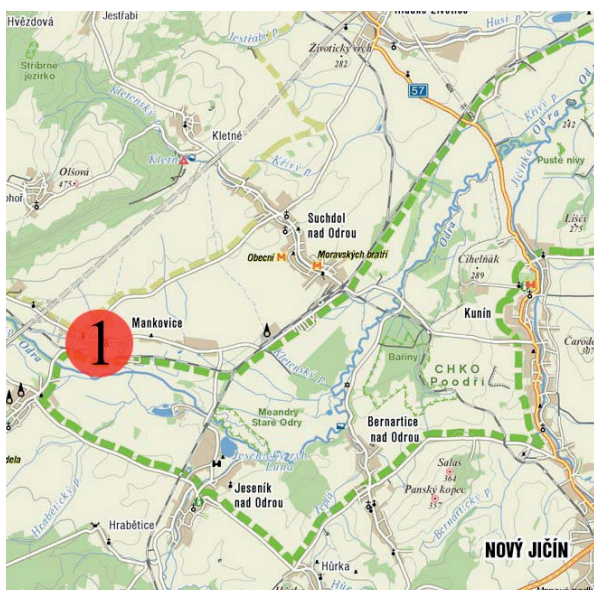
LIT: Dohnal 1988, 66–68; Juchelka 2006a, 194; Kinzer 1930, 5–7; Salaš 2005, 435.

9)

OJN: Z opevněného areálu situovaného na kopci Šellenburk pochází dvojice srpů s trnem.

- DAT: Slezská fáze, stupeň HB.
 ULŽ: Městské muzeum v Krnově.
 LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1989, 39.
- 10)
 OJN: Na katastru obce v poloze Burgberk byl zaznamenán nález zlomku kopí.
 DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA.
 ULŽ: Městské muzeum v Krnově.
 LIT: Juchelka 2006a, 198; Kulka 1886, 173, o. 83; Říhovský 1996, 60.
- 11)
 OJN: 30. listopadu roku 1832 byla údajně na poli pod vrchem Šellenburk (Cvilín), (do roku 1960 součást katastru Úvalna – dle Juchelkové – Matyska 1985) vyorána bohatě zdobená bronzová pásová zápona oválného tvaru o rozměrech 35 x 32,5 cm.
 DAT: Slezská fáze, stupeň HB1.
 ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.
 LIT: Juchelka 2006a, 199; Karger 1922, 18–19; Kilian-Dirlmeier 1975, 97.
- 12)
 OJN: Z prostoru hradiště na Šellenburku pochází několik bronzových jehlic. První je s pečetítkovou hlavicí a profilovaným (zduřelým) krčkem typu Moravičany (lužická a slezská fáze), další je s hlavicí stočenou v očko (lužická fáze) a poslední s miskovitou hlavicí (lužická a slezská fáze).
 DAT: Průběh lužické kultury.
 ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.
 LIT: Juchelka 2006a, 198; Kulka 1886, 169–174; Říhovský 1979, 108, 141, 211.
- 13)
 OJN: Z polohy Šellenburk (Cvilín) pocházejí pravděpodobně 3 bronzové sekerky. První je fragment sekerky s laloky 9,7 cm dlouhý. Druhý fragment je rovněž s laloky a má délku 10,6 cm (BD). Třetí zlomek pochází ze sekerky s tulejkou a má délku 6 cm (HA2 – HC1a).
 DAT: Lužická a slezská fáze, stupně BD – HC1a.
 ULŽ: Naturhistorisches muzeum ve Vídni, Městské muzeum v Krnově.
- LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 154, 176, 250.
- 14)
 OJN: Pravděpodobně z polohy Šellenburk (Cvilín) pocházelo bronzové dlátko délky 1,5 cm.
 DAT: Průběh lužické kultury.
 ULŽ: Nález nezvěstný.
 LIT: Kulka 1889, 22; Říhovský 1992, 283.
- 15)
 OJN: Z blíže neurčitěho místa hradiště na Šellenburku pocházejí dva kadluby. První byl vyrobený z pískovce a sloužil údajně k odlévání prstenů, druhý z masku sloužil k výrobě „bronzových perel (?)“.
 DAT: Průběh lužické kultury.
 ULŽ: Slezské zemské muzeum – pouze kopie.
 LIT: Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94; Karger 1922, 22.
- 16)
 OJN: Při sondážním výzkumu valu na hradišti v poloze Šellenburk byla L. Jislem v roce 1955 nalezena dyzna.
 DAT: Průběh lužické kultury.
 ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.
 LIT: Jisl 1968, 20; Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94, obr. 3:6.
- 17)
 OJN: Zlomek nože pravděpodobně pochází z polohy Burgberk (Hradisko).
 DAT: Průběh lužické kultury.
 ULŽ: Městské muzeum v Krnově (?).
 LIT: Juchelka 2006a, 197; Kulka 1886, 83.

23. Mankovice (okr. Nový Jičín)

1)

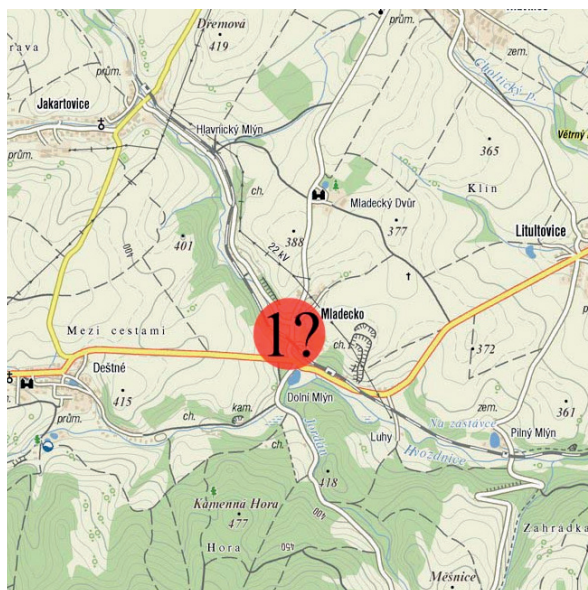
DEP: V roce 1891 byl při výstavbě železnice Suchdol – Budišov na jižním břehu někdejšího řečiště Odry nalezen bronzový depot. Soubor obsahoval dva spirálovité šperky rukou a nohou, jeden prsten, dvě jehlice, 15 závěsků, 11 spirálovitých trubiček, osm terčů a spirálovitých růžic, 72 bronzových kroužků a kruhů, z nichž některé jsou patinou navzájem pospojovány, a 53 nášivek.

DAT: Lužická fáze, stupeň BD.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Furmánek 1974, 54–65; Juchelka 2006a, 193; Karger 1922, 17; Maška 1892, 117–122; Říhovský 1979, 76, 96; Salaš 2005, 354–356.

24. Mladecko (okr. Opava)

1)

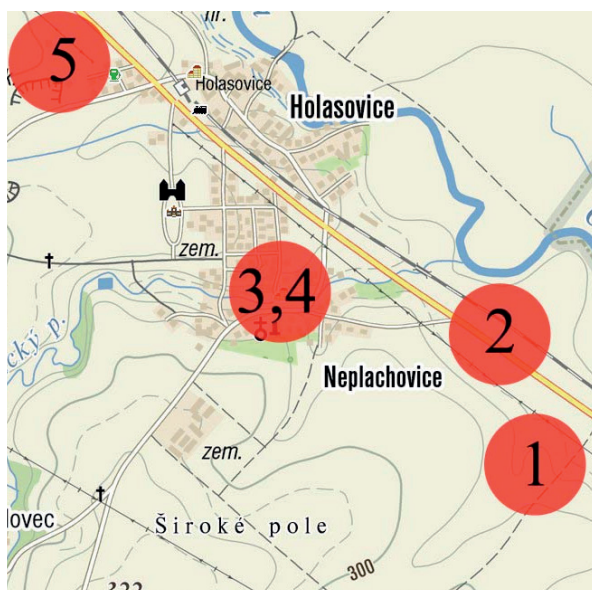
OJN: Na neznámém místě katastru obce byla nalezena bronzová sekerka se schůdkem (obr. 5).

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 135.

25. Neplachovice (okr. Opava)

1)

SID: Lokalita se nachází v údolí mezi Hrabalovým kopcem a zástavbou obce. V místech byla roku 1969 prováděna výstavba komunikace, při níž bylo zachyceno 28 jam lužické kultury.

DAT: Slezská fáze (?), stupně HA2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Šikulová 1971a, 76–77.

2)

SID: Při terénním povrchovém průzkumu východně obce v místech mezi železniční tratí a silnicí Opava – Krnov našel v roce 1990 Z. Brachtl keramické střepy lužické kultury.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Soukromá sbírka (?).

LIT: Brachtl 1993a, 112.

3)

SID: Během záchranného archeologického výzkumu vyvolaného stavbou rodinného domku na ulici Loděnické (parc. č. 819/5 a 819/7) byla zachycena kulturní vrstva s obsahem keramiky lužické kultury.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Krasnokutská 2007a, 380.

4)

OJN: Na katastru obce byla nalezena bronzová labuřkovitá jehlice uváděná v literatuře jako sídlištní nález (?). Bližší okolnosti nálezů nejsou známy.

DAT: Platěnická fáze, stupně HC1b – HC2/HD1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Říhovský 1979, 225.

5)

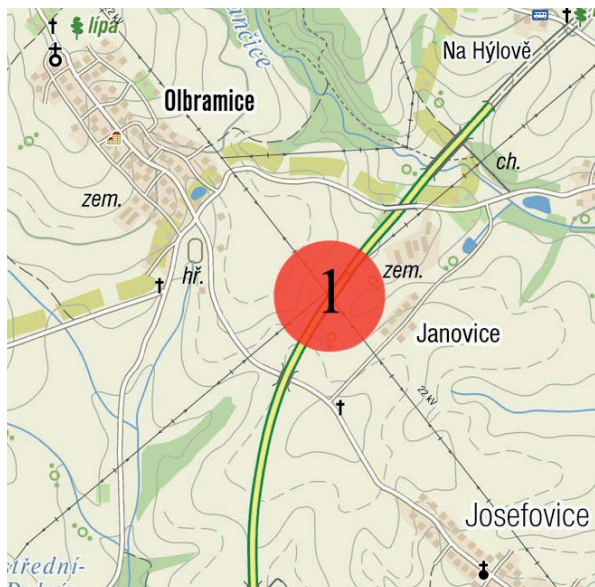
OJN: Při silnici na Krnov, u polohy „Nad Herličkou“ byl získán zlomek pískovcového kadlubu. Další okolnosti nálezů jsou neznámé.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 199; Juchelka 2007b, 94.

26. Olbramice (okr. Ostrava – Město)

1)

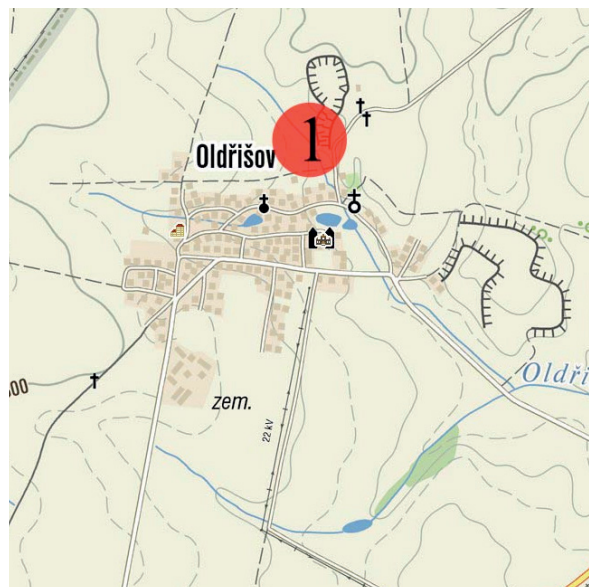
SID: V souvislosti s výstavbou dálnice D47 bylo na katastru obce zkoumáno sídliště lužické kultury. Lokalita se nachází jiho-východně od zástavby na mírném svahu, v nadmořské výšce 278 – 282 m. Zkoumáno zde bylo na ploše 1,8 ha celkem 42 zahloubených objektů, z nichž pochází skromná kolekce keramiky.

DAT: Platěnická fáze, stupně HC1b – HC2/HD1.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Hlas – Krasnokutská 2005, 90–107; Hlas – Krasnokutská 2006b, 119–122.

27. Oldřišov (okr. Opava)

1)

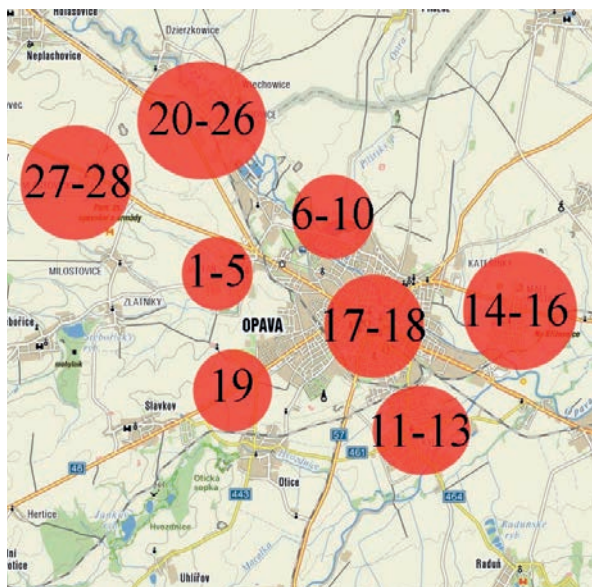
SID: Roku 1958 byla při průzkumu pískovny na severním okraji obce Oldřišova na parcele č. 520/216 nalezena porušená jáma dížovitého tvaru, která byla prokopána 16. června téhož roku. Obsahovala četný keramický materiál, dle kterého ji J. Pavelčík datoval do průběhu lužické kultury.

DAT: Lužická fáze, stupeň BD – HA1.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě (?).

LIT: Pavelčík 1958b, 94.

28. Opava (okr. Opava)

28. 1. Opava – Jaktář

1)

SID: Při kopání potrubí na ulici Krnovské (dnes již blíže neurčitelné) byla přetřata kulturní vrstva a jedna jáma lužické kultury. Z jámy byl získán střepevý materiál a nožka zdobené nádoby. Z vrstvy pak také keramické zlomky a celý džbánec zdobený vypnulínami.

DAT: Lužická fáze, BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Šikulová 1971b, 25.

2)

SID: Při archeologickém dohledu vybagrování základů pro rodinný dům na ulici Pavlovského (par. č. 1492/II a 1492/19) byla zachycena pravěká zásobnicová jáma. Místo se nachází v blízkosti Kostelního kopce jižně od místní vodoteče Velká. V jámě, která byla datovaná do období eneolitu, se nacházely jako příměs i keramické zlomky lužické kultury.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Krasnokutská 2007b, 380.

3)

HRA(?): Lokalita se nachází na Kostelním kopci. Na severní a západní straně návrší teče potok Velká, na východě je koryto Jaktářského potoka. Na ploše ostrožny byly registrovány keramické zlomky z mladší doby bronzové. J. Pavelčík na místě předpokládá také existenci fortifikačního systému, který je dle něj patrný na jižní straně hřbitova. Za součást opevnění rovněž považuje i dnešní úvozovou cestu na jeho východní straně.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Král 1958, 104; Pavelčík 1989b, 96.

4)

OJN: V prostoru mezi Kostelním kopcem, písčinkou a hřbitovem byla nalezena sekerka s tulejkou délky 7 cm.

DAT: Slezská fáze, HA2 – HB.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 213.

5)

OJN: Z Kostelního vrchu, z prostoru mezi hřbitovem a písčinkou, pochází nález kopí s plamenovitým listem.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 198; Říhovský 1996, 73.

28. 2. Opava – Kateřinky

6)

POH: Nejstarší nálezy z pohřebiště pocházejí z roku 1899. V roce 1932 zachránil R. Příhoda dvě nádoby a střepy třetí z rozrušeného hrobu, roku 1935 byl nalezen džbánek s prsovitými vypnulínami a zlomek šálku. Obsah již konkrétních hrobů zachraňoval architekt Schmelzer. Po roce 1928 zde vyzvedl osm nádob z hrobu č. 1 (v depozitáři Slezského muzea jich pod označením hrobu č. 1 bylo nalezeno 10!), v květnu roku 1940 šest nádob z hrobu č. 2, sedm nádob z hrobu č. 3 a ze zničeného hrobu č. 4 jen střepy mísy. Soubor odevzdal v roce 1940

Slezskému zemskému muzeu. Při budování československého opevnění před druhou světovou válkou byly zničeny další hroby. Ze stěn zákopu zachránil v roce 1941 zaměstnanec Slezského zemského muzea W. Titze dva (č. 5 a 6). Hrob č. 5 obsahoval pět nádob, v hrobě č. 6 jich bylo dvanáct. V roce 1942 objevil W. Titze hrob č. 7, ve kterém se nacházelo osm nádob. Větší množství hrobů bylo zničeno při výstavbě opevnění v únoru - březnu 1945. Ze zlomků, které do Slezského zemského muzea donesl M. Valík, pak bylo po roce 1947 zrekonstruováno dvacet nádob. V letech 1945, 1948 a 1951 zachránil L. Jisl na lokalitě celkem 142 hrobů (Jisl 1953). Hroby č. 5 - 7 byly dle L. Jisla (1953) nalezeny západně od bunkru

T/XLVII. Na parcelách č. 2181 a 2256/1 byly nalezeny hroby č. 8 - 86, hroby č. 87 - 141 a 150 byly situovány na parcelách č. 2181, 2245/1 a 2228/1. Hroby 142 - 149 se nacházely na parcelách č. 2218/3 a 2181. V šedesátých letech 20. století byl ve vzdálenosti 1 km od zkoumaného pohřebiště objeven hrob se železným kroužkem uloženým v popelnici. Tento pohřeb, který je dnes bohužel nezvěstný, byl L. Jislem datován do platěnické fáze lužické kultury. Na pohřebišti v Opavě - Kateřinkách bylo doposud zkoumáno celkem 151 hrobových celků, z nichž lužické fázi zcela bezpečně náleželo 53 a rovných 59 slezské. U zbylých 39 hrobů nebylo možno provést přesnější chronologické zařazení.

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
1	1	?	?	N	?	?	N	N	10	N	X	-	chybí dokumentace		HA2-B1
2	1	?	?	N	?	?	N	N	6	N	X	-	chybí dokumentace		HB2-B3
3	1	?	?	N	?	?	N	N	7	N	X	nášivka	chybí dokumentace		HA2-B1
4	1	?	?	N	?	?	N	N	1	N	X	-	chybí dokumentace		HA2-B1
5	1	?	?	N	?	?	N	N	5	N	X	-	chybí dokumentace		HB2-B3
6	1	?	?	N	?	?	N	N	12	N	X	jehlice	chybí dokumentace		BD-HA1
7	1	?	?	N	?	?	N	N	8	N	X	min. nádobka	chybí dokumentace		HA2/B1-B2
8	1	0,7(h)x?	RZ2	J	ZE	?	N	N	6	C	N	br. nůž, 2 závěsky, kroužek, 2 jehlice	jáma nezřetelná, ve stěně výkopu		HB1-B2/B3
9	1	0,4(h) x0,6(p)	RZ2	J	Z	?	N	N	6	N	N	ne	jižní část hrobu zničena výkopem		HB1-B2/B3
10	1	0,6(h) xová 0,8 na 0,5	RZ2	N	X	?	N	N	3	Ř	N	ne	hrob rozrušený		BC2-D
11	1	0,55 (h)x?	RZ2	J	Z	?	N	N	5	C	M	min. nádobka	hrobová jáma nezřetelná		HB1-B2
12	1	0,45(h)x?	RZ2	U	O L Š	I	6	D	8	Ř	M	br. jehlice, 13 hl. korálek, 6 trojbokých hl. jehlánků, 4 hl. kužilků	jáma nezřetelná		HB2-B3

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
13	I	o,45(h)x1 na 1,4	RZ2	U	O	1	S	Ž	8	Ř	M	2 br. jehlice, 2 kostěné jehlice	jáma měla v půdoryse skoro trojúhelníkový tvar		HA2-B1
14	I	o,37(h) xo,4(p)	RZ2	U	O	1	?	D	8	Ř	M	min. nádobka			HA2/B1 -B2
15	I	o,3(h)x?	RZ2	J	pod O	1	D	N	1	C	N	ne	spálené kosti uloženy protáhle od V k Z		HA-B
16	I	o,6(h)x?	RZ2	U	O K Š L	1	D	Ž	13	C	M	1 br. jehlice, 2 záušnice, min. nád.	hrob rozrušený	jasan	HB2-B3
17	I	o,4(h)x?	RZ2	U	O	1	S	N	11	C	N	4 jehlice			HA2-B1
18	I	o,7(h)x?	RZ2	U	O	1	I	D	12	C	M	ne	hrob rozrušený		HA2-B1
19	I	o,35(h) xo,7 na o,7	RZ2	U	O	1	2 až 3	D	9	Ř	M	br. jehlice		javor	HB2-B3
20	I	o,85(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	9	C	N	ne	jáma nezřetelná	jasan	HB1-B2
21	I	o,4(h) xo,85 na o,85	RZ2	U	2O	1	D	Ž	10	C	M	br. jehlice, kroužek, tyčinka, hl. korálek, min. nád.			HB1/ B2-B3
22	I	o,55(h)x?	RZ2	U	O L	1	D	Ž	6	C	M	2 br. závěsky, zlomek jehlice, min. nád., zlo- mek silicitu	příměs spálených zvířecích kostí		HB1-B2
23	I	o,50(h)x?	RZ2	U	O L Š	1	J	D	9	C	M	br. jehlice	příměs spálených zvířecích kostí	buk, jasan mleč, olše	HB2- B3/C
24	I	o,50(h)x?	RZ2	U	O	?	N	N	10	Ř	M	br. jehlice			HB2-B3
25	I	o,45(h)x?	RZ1	U	O	?	N	N	4	O	X	br. jehlice			HB1-B2
26	I	o,55(h)x?	RZ2	U	O	1	1 až 2	D	7	C	N	ne	zvířecí kosti	jasan	HB1/ B2-B3
27	I	o,30(h)x?	RZ2	U	O	1	I	D	1	C	N	br. ozdoba nedefinovaná	jáma nezřetelná		
28	I	o,50(h)x?	RZ2	U	O Z	1	D	N	7	Ř	N	br. závěsek, br. jehlice a br. svinutý drátek	příměs zvířecích spále- ných ko.		HA2-B1
29	I	o,25(h)x?	RZ1	U	O	1	D	N	5	C	X	br. kroužek a jehlice	horní část hrobu porušena		HA2-B1
30	I	o,50(h)x?	RZ2	U	O	1	D	M	12	C	N	br. nůž, br. jehlice	jáma nezřetelná		HB2- B3/C
31	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	3	C	X	ne	hrob zničen		
32	I	o,40(h)x?	RZ2	U	O	2	DK a D	Ž	11	C	M	2 jehlice, min. nádobka, zlomek silicitu	jáma nezřetelná		HA2-B1
33	I	o,40(h)x?	RZ2	U	OZ	1	N	D	7	C		br. jehlice, ko. ozdoba	jáma nezřetelná	topol nebo vrba	HA2-B1

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
34	I	0,50(h)x?	RZ1	U	O	I	D	N	2	N	N	ne	hrob rozrušený		
35	I	0,40(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	9	C	N	ne	jáma nezřetelná		HA2-B1
36	I	0,50(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	2	N	N	ne	hrob rozrušený		HA1-A2
37	I	0,50(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	3	C	N	ne	hrob rozrušený		HA2-B1
38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	jáma lineární keramiky		
39	I	0,45(h)x?	RZ2	U	O K	I	N	N	7	Ř	M	br. jehlice	jáma nezřetelná, br. v zásypu		HB1/ B2-B3
40	I	0,35(h)x?	RZ1	U	O Z	I	N	N	5	C	N	ne	hrob rozrušený		HA2-B1
41	I	0,45(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	5	C	N	ne	horní část hrobu rozrušena	javor	HA2-B1
42	I	0,40(h)x?	RZ2	U	2O	I	D	Ž	7	C	N	ne	jáma nezřetelná		HA2-B1
43	I	0,40(h)x?	RZ2	U	L	I	?	D	8	C	N	br. jehlice, drátěný kroužek			HA2-B1
44	I	0,25(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	2	N	X	ne	hrob rozrušený		
45	I	0,25(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	1	N	X	ne	hrob rozrušený		
46	I	0,25(h)x?	RZ1	U	O	I	N	N	1	N	X	ne	hrob rozrušený		
47	I	0,10(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	3	N	X	ne	hrob rozrušený		
48	I	0,30(h)x?	RZ2	U	K	I	D	N	11	C	M	br. nákrčník, 3 kroužky, jehlice, náramek, nášivka	jáma nezřetelná	bříza	HB2-B3/C
49	I	0,50(h)x1 na 0,70	RZ2	U	2O	I	D	M	8	Ř	N	br. jehlice			HB1/2-B3
50	I	0,40(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	1	N	N	ústěp silicitu	hrob zničen		
51	I	-	RZ1	U	U	I	?	D	3	N	N		hrob zničen		
52	I	0,35(h)x?	RZ2	U	O	I	?	D	4	O	N	br. jehlice, br. svinutý drátek		buk	HA2-B1
53	I	0,45x0,90 na 0,60	RZ2	U	3O	I	S	Ž	8	C	Š	jehlice, min. nádobka			HB2-B3
54	I	0,60x?	RZ2	U	K	I	S	Ž	3	C	M	br. jehlice, min. nádobka	hrob rozrušený		BD-HA1
55	I	0,45x?	RZ2	U	O	I	S	N	2	C	X		jáma nezřetelná		
56	I	0,55x?	RZ2	U	O	I	S	N	2	C	N	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
57	I	0,50x?	RZ2	U	2O N	I	?	D	6	C	O	slitek br., zl. kroužek, br. jehlice, min. nádobka, úštěp silicitu	jáma nezřetelná		BC2-D
58	I	0,60(h)x?	RZ2	U	O	I	D	M	1	C	N	br. jehlice			BC2-D
59	I	0,55(h)x?	RZ2	U	O	I	D	Ž	4	O	N	br. slitek	jáma nezřetelná		BC2-D
60	I	0,55x?	RZ2	U	O	I	I	D	1	C	N	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
61	I	0,40(h)x?	RZ2	U	O	I	N	N	2	C	N	ne	jáma nezřetelná		

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
62	I	0,60(h)x?	RZ2	U	K	1	S	Ž	2	C	M	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
63	I	0,60(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	2	C	Š	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
64	I	0,30(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	2	C	X	ne	hrob rozrušený		BD-HA1
65	I	0,50(h)x?	RZ2	U	O	1	?	D	2	C	O	br. jehlice			
66	I	?x0,50(p)	RZ1	N	X	?	N	N	3	C	X	ne	hrob rozrušený		
67	I	-	RZ1	N	X	?	N	N	2	C	X	ne	hrob rozrušený		
68a	I	0,50x?	RZ2	U	O	1	S	Ž	2	C	M	ko. jehlice	jáma nezřetelná		HA1-A2
68b	I	0,50x?	RZ2	U	O	1	do 6	D	2	C	M	ne	jáma nezřetelná		HA2-B1
69	I	0,45(h)x?	RZ2	U	J	1	?	D	5	Ř	M	br. jehlice a kroužek, min. nádobka	jáma nezřetelná		BD-HA1
70	I	0,30(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	2	C	X	min. nádobka	hrob rozrušený		BD-HA1
71	I	0,25(h)x?	RZ2	U	Š	1	?	D	2	C	K	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
72	I	0,80(h) x0,60(p)	RZ2	J	Z	?	N	N	1	N	X	br. jehlice	jáma vyplněná uhlíky, šedým popelcem		
73	I	0,60(h)x?	RZ2	U	O	1	D	Ž	1	N	N	ne	jáma rozrušená		
74	I	0,40(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	2	C	N	ne	jáma rozrušená		
75	I	0,55(h) x0,65 na 0,55	RZ2	J	Z	1	S	N	3	C	N	ne		javor	HA2-B1
76	I	0,25(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	2	N	N	ne	změť střepů	javor	
77	I	0,30(h)x?	RZ1	N	Z	1	D	N	1	N	N	ne	změť střepů		
78	I	0,30(h)x?	RZ1	U	O	1	N	N	5	C	N	ne	jáma nezřetelná		HA2-B1
79	I	0,30(h)x?	RZ2	U	O	1	N	D	8	C	N	br. jehlice a br. náramek			HB2-B3
80	I	0,40(h) x0,80 na 0,80	RZ2	U	N E	1	N	N	3	C	N	min. nádobka	hrobová jáma měla zaoblené rohy	buk	
81	I	0,40(h)x?	RZ2	U	O	1	D	N	7	Ř	N	min. nádobka	jáma nezřetelná		HB2- B3/C
82	I	0,40(h)x?	RZ2	U	3O	1	J	D	8	C	M	ne	jáma nezřetelná		HB1/2-B3
83	I	0,30(h)x?	RZ1	U	U	1	N	N	2	N	N	ne	jáma nezřetelná		
84	I	0,40(h)x?	RZ2	U	O	1	?	D	6	C	N	br. jehlice, min. nádobka s pokličkou	jáma nezřetelná		HB2-B3
85	I	0,60(h)x?	RZ2	U	O D J	3	S,1,6 -8 a 2D	N	6	C	M	br. tyčinka	jáma nezřetelná		BC2-D
86	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	2	N	N	ne			BD-HA1
87	I	0,65(h)x?	RZ2	U	J	1	N	N	2	C	N	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
88	I	0,55(h)x?	RZ2	U	J	1	N	D	2	C	N	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
89	I	1,05(h)x?	RZ2	U	O	1	D	Ž	2	C	N	ne	jáma nezřetelná, zvířecí spálené kosti v urně		BD-HA1

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
90	I	0,90(h)x?	RZ2	U	J	I	?	D	3	C	X	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
91	I	1,00(h)x?	RZ2	U	O	I	N	N	2	C	O	ne			BD-HA1
					a pod ním										
92	I	0,90(h)x?	RZ2	U	O	I	?	D	2	C	M	ne	lebeční kosti nahore, dlouhé dole		BD-HA1
93	I	0,55(h) x0,25(p)	RZ2	U	D	I	N	N	2	C	J	ne	na dně 5 cm mocná vrstva z tmavé hlíny, uhlíky		
94	I	0,80(h)x?	RZ2	U	O	I	?	D	2	C	K	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
95	I	0,65(h)x?	RZ2	U	L	I	?	D	3	C	M	spirálka, min. nádobka			HB2-B3
96	I	0,55(h)x?	RZ2	U	O	I	D	M	3	C	M	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
97	I	0,50(h)x?	RZ2	U	O	I	D	N	2	C	N	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
98	I	0,60(h)x?	RZ2	U	O	I	D	Ž	3	C	M	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
99	I	0,60(h)x?	RZ2	U	K	I	D	Ž	2	C	M	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
100	I	0,70(h)x?	RZ2	J	Z	?	N	N	1	O	N	ne			BD-HA1
101	I	0,62(h)x?	RZ2	U	O	I	?	D	3	C	M	slítek br., br. nášivka	v urně byly lebeč- ní kosti umístěny nahore		BC2-D
102	I	0,45(h)x?	RZ2	U	J	I	D	Ž	1	C	N	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
103	I	0,60(h)x?	RZ2	U	J	I	?	D	3	C		br. jehlice			BC2-D
104	I	0,30(h)x?	RZ2	U	U	I	N	N	1	C	N	ne	jáma nezřetelná	jehlič- nan	
105	I	0,25(h)x?	RZ1	U	O	I	D	N	4	Ř	N	3 skl. korálky, min. nádobka	hrob rozrušený		
106	I	0,25(h)x?	RZ1	U	O	I	?	D	1	C	N	ne	hrob rozrušený		BC2-D
107	I	0,30(h)x?	RZ1	U	U	I	D	N	1	N	X	ne	hrob rozrušený		
108	I	0,70(h)x?	RZ2	U	N	I	I	D	2	C	N	min. nádobka			BD-HA1
109	I	0,50(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	1	O	N	ne	hrob rozrušený		
110	I	0,43(h)x?	RZ2	U	3O	2	?	Ž	5	Ř	N	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
								a D							
111	I	0,75(h) x0,35(p)	RZ2	U	N	I	D	N	5	C	N	min. nádobka			BD-HA1
					ZE										
112	I	0,50(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	1	N	N	ne	hrob rozrušený		
113	I	0,40(h)x?	RZ2	U	K	I	?	D	2	C	K	br. jehlice, br. kroužek, sk. korálky rozta- vené	jáma nezřetelná		BD-HA1
114	I	0,40(h)x?	RZ2	U	O	I	D	N	2	C		br. jehlice			BC2-D

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
115	I	0,30(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	2	N	N	ne	hrob rozrušený		
116	I	0,40(h)x?	RZ2	J	Z	1	N	N	1	N	N	ne	hrob rozrušený		BD-HA1
117	I	0,40(h)x?	RZ2	U	U	1	N	N	1	N	N	zlomek silicitu	hrob rozrušený		
118	I	0,47(h)x?	RZ2	U	O	1	D	N	1	C	N	růštěp silicitu	jáma nezřetelná		BC2-D
119	I	0,45(h)x?	RZ2	U	D	1	?	D	2	C		sk. korálek, 2 spirálky	jáma nezřetelná		BC2-D
120	I	1,00(h)x?	RZ2	U	K E	1	N	N	3	C	M	br. jehlice	dno skvrna cca 40 cm se spálenými uh. a ko.		BD-HA1
121	I	0,90(h)x?	RZ2	U	2Š	2	?	Ž a D	2	C	N	ne	dno tmavé hlíny cca 20 cm		BD-HA1
122	I	0,85(h)x?	RZ2	U	O K O	3	?	2Ž a D	5	C	M	zlomek silicitu	jáma nezřetelná		BD-HA1
123	I	0,82(h)x?	RZ2	U	O	1	?	D	3	C	M	br. nášivka, kroužek, br. slitek, 15 sk. korálek	jáma nezřetelná	list-náč	BD-HA1
124	I	0,50(h)x?	RZ2	J	Z	1	?	N	1	O	N	ne	jáma nezřetelná		
125	I	0,70(h)x?	RZ2	U	D O D E	2	1,N	2D	9	C		br. kroužek, jehlice			BD-HA1
126	I	0,65(h)x?	RZ2	U	L	1	?	N	1	C	N	br. jehlice			
127	I	0,65(h)x?	RZ2	U	O	1	D	M	2	C	N	ne	příměs zvířecích kostí		BC2-D
128	I	1,20(h)x?	ZR2	U	L	1	S	N	3	C	M	ne	na dně 20 cm vrstva uhlíků o ploše 0,7x0,8m	javor mleč	HA1-A2
129	I	0,70(h)x?	RZ2	U	O	1	N	N	2	C	N	ne	jáma nezřetelná		BC2-D
130	I	0,62(h)x?	RZ1	U	U	1	N	N	2	C	N	plochý oblázek křemene	hrob rozrušený		
131	I	0,55(h)x?	RZ1	U	M?	1	N	N	1	C	N	ne	hrob rozrušený		
132	I	0,50(h)x?	RZ2	U	M?	1	N	N	3	C	N	ne	změť střepů z rozsedlých nádob		BD-HA1
133	I	0,35(h)x?	RZ1	U	Š	1	?	D	2	C	Š	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
134	I	0,35(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	1	N	X	ne	jáma nezřetelná		
135	I	1,05(h)x?	RZ2	U	O E	1	D	M	2	C	M	ne	nádoby ve vrstvě (0,15m) uh. a ko. na ploše 0,4m	krušina	HA2-B1/B2
136	I	0,80(h)x?	RZ2	U	K	1	N	N	1	C	N	ne	jáma nezřetelná		
137	I	0,80(h)x?	RZ2	U	K	1	D	N	2	C	N	ne	jáma nezřetelná		BD-HA1
138	I	0,65(h)x?	RZ1	U	Š	1	D	N	3	C	X	ne	hrob rozrušený		BD-HA1
139	I	0,27(h)x?	RZ1	U	O	1	D	M	1	C	N	ne	jáma nezřetelná		BC2-D

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
140	I	0,80(h)x?	RZ2	U	Š	I	K	D	7	C	X	min. nádobka	nádoby ve vrstvě (0,10m) černé hlíny o ploše 0,30m		BD-HA1
141	I	0,75(h)x?	RZ2	U	O	I	?	D	I	C	N	slitky br.			BD-HA1
142	I	0,60(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	3	C	N	ne	jáma nezřetelná, na dně uhlíky		HA2-B1
143	I	0,35(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	2	N	N	ne	hrob rozrušený		
144	I	0,38(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	2	Ř	N	ne	jáma nezřetelná		HA2-B1
145	I	0,50(h)x?	RZ1	N	X	?	N	N	I	N	N	ne	hrob rozrušený, změt střepů		
146	I	0,70(h)x?	RZ2	J	E	?	?	N	6	Ř	N	min. nádobka	není vyloučeno, že ko. pocházejí od zvířete	javor, jasan topol	HB2-B3
147	I	0,70(h)x?	RZ2	U	E	I	K	D	5	C	M	min. nádobka	jáma nezřetelná		HA2-B1
148	I	0,70(h)x?	RZ2	U	O	I	?	D	7	C	M	br. tordovaná tyčinka, min. nádobka	jáma nezřetelná		HB2-B3
149	I	0,70(h)x?	RZ2	N	X	?	N	N	3	Ř	N	ne	jáma nezřetelná		HA2-B1
150	I	?	RZ1	J	Z	?	N	N	2	N	N	ne	hrob rozrušený		

DAT: Lužická a slezská fáze, stupně BC2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Jisl 1949, 59–60; Jisl 1955, 9–44; Juchelka 2008c, 99–112; Juchelka 2009a, 63–138.

7)

SID: V roce 1960 bylo u starého sádrcového dolu, na mírném svahu v blízkosti řeky Opavy zkoumáno rozsáhlejší sídliště doložené kulturní vrstvou a více jak stovkou sídlištních jam. Bohužel materiál z této lokality, která je vzdálena cca 700 m od kateřinského pohřebiště (viz výše), je dodnes nezpracovaný a prakticky k němu nelze říci nic bližšího. Jsme tak doposud odkázáni jen na tvrzení autorky výzkumu V. Šikulové, která uvádí, že z vrstvy i zahloubených jam pochází halštatský keramický materiál.

DAT: HA2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Šikulová 1961, 5; Opravil 1962, 34–40.

8)

DEP: K objevu depotu došlo v roce 1928 v souvislosti se zřizováním vodní nádrže u sádrcového dolu (na hranici parcel 2057/le a 2050). V jámě o průměru 40 cm a hloubce 80 cm byl nalezen džbán výšky 19,4 cm překrytý dnem jiné nádoby. Uvnitř se nalézaly bronzové předměty – ozdobný řetěz ze 46 kroužků a s pěti přívěsky ve tvaru kopí, 2 faléry s žebrovaným okrajem, tři ploché nezdobené knoflíky s ouškem na zadní straně, 99 vypouklých knoflíků se dvěma otvory při okraji a 14 brýlovitých závěsků. Nádoba stála na dvou růžicovitých sponách.

DAT: Lužická fáze, stupeň BD.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Filip 1937, obr. 72:2; Franz 1930, 37–40; Juchelka 2006a, 194; Paulík 1959, 348; Salaš 2005, 372–373; Stumpf 1928, 121.

9)

OJN: V roce 1925 se na katastru Kateřinek v prostoru vymezeném řekou Opavou a Jaktářským potokem v blízkosti Sádrové studánky našla bronzová sekerka s tulejkou délky 7,7 cm.

DAT: Slezská fáze, stupeň HA2 – HB.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Skutil 1931, 100.

10)

OJN: Jiná sekerka s tulejkou délky 12,7 cm je rovněž uváděna z katastru Kateřinek. Bližší okolnosti nálezu nejsou známy.

DAT: Slezská fáze, HA2 – HB.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 185.

28. 3. Opava – Kylešovice

11)

SID: V letních měsících roku 2007 byl na katastru obce v poloze Na stanech realizován rozsáhlý archeologický výzkum spojený s budováním infrastruktury a výstavbou rodinných domků. Při něm bylo zachyceno polykulturní sídliště, jehož součástí byly i objekty lužické kultury.

DAT: Lužická (?), slezská a platěnická fáze.

ULŽ: Archeologický ústav AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Juchelka 2008f, 320; Stabrava 2008, 319–320.

12)

OJN: Z katastru obce je hlášen nález opracovaného fragmentu loďkovité spony.

DAT: Platěnická fáze, stupeň HC1b – HC2/HD.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Říhovský 1993, 89.

13)

OJN: V rámci povrchového sběru v poloze „Struhy“ byl nalezen zlomek bronzového náramku s vodorovně seříznutým koncem. Povrch náramku je zdoben rytou výzdobou.

DAT: Slezská fáze, stupeň HB.

LIT: Hlubek 2008, 320.

28. 4. Opava – Malé Hoštice

14)

SID: Při hloubení základů rodinného domku v roce 1954 bylo na ulici Svobody rozrušeno pravěké polykulturní sídliště. Při kopání jiných základů pro novostavbu domu č.p. 53 byl v roce 1958 narušen také sídelní objekt lidu kultury lužických popelnicových polí. Z jeho zásypu bylo získáno několik střepů, zlomků mazanice a bronzový srp s trnem. V roce 1991 byl v souvislosti s hloubením základů na nároží Dolní ulice a ulice Svobody zachycen další sídlištní objekt. V roce 2005, opět na ulici Svobody, bylo v souvislosti s výstavbou rodinného domku pana Pivoda zjištěno 15 zahluobených jam. V roce 2006 pokračovaly prakticky v týchž místech archeologické práce, které předcházely rekonstrukci a dostavbě kanalizačního řádu. Objekty lužické kultury byly posléze zjištěny na ulicích Svobody (32 objektů), Luční (2 objekty) a Kmochově (2 objekty). Při výzkumu došlo k nálezům dvou lidských skeletů, které nelze považovat za regulérní pohřby v hrobových jamách. Jedná se zcela určitě o nepietně pohozené jedince v sídlištních situacích.

DAT: Lužická, slezská i platěnická fáze (?), stupně BD – HC2/HD1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě, Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Hlas 2007b, 380–382; Juchelka 2008a, 419–421; Juchelka 2008e, 116; Pavelčík 1958c, 94; Pavelčík 1993, 111; Říhovský 1989, 27.

15)

POH: V letech 1914 – 1916 bylo na katastru obce vykopáno větší množství keramických nádob, které pocházely z rozrušeného pohřebiště lužické kultury. Část této kolekce se v roce 1920 dostala do Slezského zemského muzea v Opavě. Nádobky byly objeveny v opuštěné cihelně, odkud jsou nálezy hlášeny již k roku 1873. Ve 30. letech 20. století bylo na pozemcích M. Racka lokalizováno rozsáhlé pohřebiště lužické kultury, které

souviselo s nekropolí objevenou v roce 1914. Bohužel se z tohoto období nezachoval žádný ucelený hrobový celek, ale pouze jednotlivé nálezy. Roku 1941 se o místním pohřebišti lužické kultury zmiňuje H. Kurzová. Jí uváděné nálezy jsou však již dnes nezvěstné. V roce 1949 našel Fr. Chalupa při snižování terénu u svého domu žárový hrob, z něhož se do dnešních dnů podařilo zachovat zlomky členěné mísy, zlomky osudí a další stře-pový materiál. V roce 1954 byla na po-

zemku A. Baloka nalezena malá amforka s vysokým rozevřeným hrdlem. V červenci roku 1970 proběhl na pozemcích R. Košackého a J. Hlaváčka archeologický výzkum žárového pohřebiště lužické kultury, při kterém bylo zachráněno celkem 22 hrobů (15 na pozemku R. Košackého (H1K – H15K) a 7 na J. Hlaváčka (H1H – H7H). V srpnu 1980 byl na parcele č. 504 narušen zřejmě další žárový hrob lužické kultury, ze kterého se do dnešních dnů podařilo zachránit látku a osudí.

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
1k	I	0,55x0,6x0,41/0,70	RZ2	U	U	I	N	N	5	C	X	2 br. koužky, 1 br. jehlice		jilm	BD/HA1
2k	I	?	RZ1	U	K	I	N	N	8	N	M	br. náramek	hrob téměř zničen	líška	BD/HA1
3k	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	5	N	X	ne	okolnosti nálezu hrobu nejasné		HB3/C
4k	I	0,3x0,3x0,35/0,55	RZ2	U	U	I	N	N	I	C	X	br. jehlice, min. 9 skl. korálků			BD/HA1
5k	I	0,62x0,5x0,35/0,6	RZ2	U	O	I	N	N	8	Ř	M	ne		dub	HA2/B1
6k	I	0,4x0,4x0,35/0,6	RZ2	U	O	I	N	N	8	Ř	M	ne	hrob, jáma se zaoblenými rohy	dub, líška	HA2/B1
7k	I	0,4x0,4x0,35/0,6	RZ2	U	O	I	N	N	7	Ř	M	železný kroužek			HB3/C
8k	I	0,8x0,4x0,5/0,75	RZ2	N	Z	I	N	N	2	N	X	ne	oválný tvar hr. jámy	dub	HA2/B1
9k	I	0,32x0,32x0,45/0,5	RZ2	J	E	I	N	N	0	N	X	ne	dno tvořeno hrudkami mazenice, na nich kremace		?
10k	I	0,58x0,5x0,44/0,52	RZ2	J	E	I	N	N	3	O	X	hliněné kolo s otvorem	kremace v Z rohu hr. jámy		HA2/B1
11k	I	0,65x0,5x0,32/0,56	RZ2	N	X	I	N	N	7	O	X	ne			HA2/B1
12k	I	?	RZ0	N	X	?	N	N	11	N	X	ne	hrob zcela zničen		HA2/B1

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
13k	I	0,3x0,3x0,25/0,4	RZ2	J	E	I	N	N	I	N	X	ne	dno tvořeno hrudkami mazenice, na nich kremace		?
14k	I	?	RZ2	N	X	?	N	N	6	N	X	ne	hrob rozru- šený		HA2/B1
15k	I	?	RZ2	U	K	I	N	N	2	C	M	ne			BD/HA1
1h	I	0,88x?x0,27/0,57	RZ1	U	O	I	N	N	9	Ř	M	br. jehlice, 2 br. kroužky			HA2/B1
2h		0,55x0,52x0,36/0,53	RZ2	U	X	I	N	N	7	C	X	ne	urna zničena, zaoblené rohy hr. jámy		HA2/B1
3h		1,3x1,3x0,35/0,8	RZ2	U	O	I	N	N	5	Ř	M	osekaný valoun z křemene			HB1
4h		0,8x?x0,2/0,8	RZ2	U	O	I	N	N	5	Ř	M	br. jehlice			HB1
5h		0,28x0,28x0,3/0,4	RZ2	J	Z	I	N	N	1	O	X	ne			?
6h		0,5x0,5x0,3/0,5	RZ2	U	O	I	N	N	3	C	X	br. jehlice			?
7h		?	RZ2	U	O	I	N	N	3	O	M	ne			?

DAT: Lužická, slezská i platěnická fáze, stupně BC2/BD – HC2/HD1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Jisl 1950b, 115–116; Juchelka 2008a, 419–421; Juchelka 2008e, 113; Juchelka – Moravec 2005, 177–201; Karger 1922, 15; Kurz 1941, 39–41; Pavelčík 1971, 29–30.

16)

OJN: Z katastru obce je hlášen ojedinělý nález bronzové sekerky s tulejkou.

DAT: Slezská fáze, stupně HA2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Jisl 1950a, 2; Říhovský 1992, 185.

28. 5. Opava – Město

17)

SID: V lednu až říjnu roku 2001 proběhl na Krnovské ulici 17 (parcela č. 206) rozsáhlý archeologický výzkum, který zachytil kulturní vrstvu, tři zahloubené jámy a destrukci drobné kruhové pícky lužické kultury.

DAT: Lužická, slezská a platěnická (?) fáze, stupně BD – HC2/HD1.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Kiecoň 2002, 223.

18)

POH: Pohřebiště bylo situováno v prostoru zahrady a budovy dnešního Minoritského kláštera, v místech ulic U pošty, Růžová, Masarykova třída a sadů Svobody. Nejstarší nálezy z nekropole pocházejí ze 30. let 20. století, kdy byly na dvoře poštovního úřadu zachyceny hrobové celky. K rozsáhlejší archeologické akci spojené s kladením dálkového kabelu mezistátní telefonní linky zde došlo v listopadu 1973 až březnu 1974. Zachyceno při tom bylo 12 žárových hrobů (1 – 12). Při výzkumu kláštera v roce 2000 byl zachycen další rozrušený hrob (13). V roce 2001 byly v místech ulice U pošty zachyceny další dva (14 a 15). Celkem tedy pochází z této lokality 15 hrobových celků.

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
1	I	0,64x0,68x1,4/2	RZ1	N	X	?	N	N	9	N	X	ne	hrob poškozen	listnáč	HA2
2	I	0,64x0,7x1,2/1,7	RZ1	N	Z	I	N	N	9	N	X	žel. kroužek (nejasné okol- nosti nálezů)	hrob poškozen, nepravidelně oválný půdorys	topol/ vrbal	HB- 1-B2
3	I	0,33x0,41x1,3/1,5	RZ1	N	X	?	N	N	8	N	X	br. náramek	hrob silně poškozen	listnáč	HA2/ B1
4	I	0,72x0,6x1,2/1,6	RZ1	N	X	?	N	N	3	N	X	ne	hrob porušen, půdorys se zaoblenými rohy		HA2
5	I	0,56x0,62x1,2/1,54	RZ1	N	X	?	N	N	5	N	X	ne	hrob rozrušen	líška	HB3-C
6	I	0,6x?x1,3/1,5	RZ1	N	X	?	N	N	2	N	X	ne	hrob silně poškozen	dub	?
7	I	1,06x1x0,49/1,54	RZ1	N	X	?	N	N	6	Ř	X	ne	půdorys oválný		HB- 1-B2
8	I	0,7x0,6x1,6/1,68	RZ1	N	O	I	N	N	11	Ř	M	kostěný knořník	oválný půdorys	dub	HB- 1-B2
9	I	0,4x0,5x1,59/1,71	RZ1	N	X	?	N	N	2	N	X	ne	hrob silně poškozen		?
10	I	1,1x1,15x1,46/2	RZ1	N	X	?	N	N	5	Ř	X	ne	hrob poškozen, kruh. půdorys	dub	HB- 1-B2
11	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	3	N	X	ne	hrob zcela poškozen	dub	?
12	I	0,44x0,5x1,5/1,8	RZ1	N	X	?	N	N	4	N	X	ne	hrob silně poškozen	listnáč	HB- 1-B2
13	I	?	RZ0	U	O	I	N	N	1	N	X	ne	hrob zcela poškozen		BD -HA1
14	I	?	RZ2	U	O	I	N	N	2	C	X	ne	hrob silně poškozen		BD -HA1
15	I	?	RZ2	U	O	I	N	N	1	C	X	ne	hrob zcela poškozen		BD -HA1

DAT: Lužická, slezská a platěnická (?) fáze,
stupně BD – HC2/HD1.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Juchelka 2004b, 61–81.

28. 6. Opava – Slavkov (okr. Opava)

19)

POH: Pohřebiště se nachází v trati „Nad velkými trůbami“ na parc. č. 645/2, východně obce a severně silnice Opava – Slavkov, v nadmořské výšce 288,4 až 278,3 m. K rozrušování a ničení hrobů na lokalitě docházelo již před rokem 1922. Dne 15. listopadu 1922 provedli pracovníci Slezského zemského muzea záchranný archeologický výzkum. Pravděpodob-

ně dalších sedm hrobů bylo rozrušeno v roce 1929. V roce 1930 se do Slezského zemského muzea dostaly jako dar dvě torza bronzových náramků. Drtivá část nálezů ze slavkovského pohřebiště byla zničena v roce 1945 v důsledku požáru Slezského zemského muzea. Ve dnech 25. – 28. března roku 1977 byl na pohřebišti proveden záchranný archeologický výzkum vyvolaný stavbou vodovodu, při kterém bylo zachyceno sedm hrobových celků, z nichž pouze dva (hrob č. 1 a 2) byly neporušeny.

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
1	I	?	RZ1	U	O	I	N	N	5	C	X	2 br. jehlice		-	HA2-B
2	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	19	N	X	ne	obsah hrobu zcela deformován	-	HB/C
3	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	9	N	X	ne	hrob zcela poškozen	-	HA2-B
4	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	9	N	X	ne	hrob zcela poškozen	-	HA2-B
5	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	11	N	X	ne	hrob zcela poškozen	-	HB/C
6	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	10	N	X	ne	hrob zcela poškozen	-	HA2-B
7	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	6	N	X	ne	hrob zcela poškozen	-	HA2-B

DAT: Slezská fáze, stupně HA2 – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě, Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Jisl 1970, 19–20; Juchelka 2005a, 93–102; Juchelka 2006a, 195; Juchelka 2008e, 113.

28. 7. Opava – Vávrovice

20)

SID: V roce 1959 provedl tehdejší Archeologický ústav v Brně výzkum na školní zahradě v souvislosti se sledováním rozsahu pohřebiště ze 2. století n. l. Při pracích byl zachycen zahloubený sídlištní objekt s obsahem lužické keramiky. Objekt označený č. 1 měl rozměry 3,25 x 2,58 x 0,60 – 0,85 m. Keramika, která byla v objektu nalezena jednoznačně prošla vysokým žárem a některé tvary jím byly silně deformovány. Na jednom osudí byl aplikován černý malovaný dekor.

DAT: Platěnická fáze, stupně HC1b – HC2.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006d, 1–4, obr. 1; Juchelka 2008e, 115–116; Pavelčík 1960c, 65.

21)

SID: V rámci aktualizace nemovitých archeologických památek byl v roce 1986 proveden západně obce Vávrovice v blízkosti kóty 278,5 m povrchový průzkum, při kterém byl nalezen střepový materiál lužické kultury. V roce 1990 provedl ve stejných místech povrchové sběry Z. Brachtel, který zde našel také zlomky keramiky z období popelnicových polí.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě; Okresní vlastivědné muzeum Šumperk.

LIT: Brachtel 1993b, 112; Pavelčík 1989c, 96–97.

22)

POH: Pohřebiště bylo lokalizováno na parc. č. 563 a 538 v trati „Chmelinec“ na pravobřeží řeky Opavy. V září a říjnu roku 1959 zde proběhl výzkum, při kterém bylo zachyceno 9 hrobů. Pohřebiště bylo silně porušeno mladším slovanským sídlištem, které zde vzniklo na konci 9. století.

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16
1	I	?	RZ1	U	O	I	N	N	2	C	valounem	br. drátek	-	-	BD
2	I	0,4(h)	RZ1	J	E	I	N	N	2	C	X	ne	-	-	BD
3	I	?	RZ1	N	X	?	N	N	1	C	X	ne	-	-	BD
4	I	0,5(h)	RZ1	U	O	I	N	N	1	C	X	ne	-	-	BD
5	I	0,45(h)	RZ1	O	O	I	N	N	4	C	M	br. jehlice	-	-	BC2/D
6	I	?	RZ1	J	Z	I	N	N	3	C	X	ne	-	-	BC2/D
7	I	0,52(h)	RZ1	U	K	I	N	N	1	C	X	ne	-	-	BD
8		?	RZ1	U	O	I	N	N	1	C	X	br. jehla severské spony	-	-	BD
9		0,53(h)	RZ1	U	D	I	N	N	1	C	X	ne	-	-	BD

DAT: Mohylovo – lužický horizont a počátek lužické fáze , stupně BC/BD a BD.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Juchelka 2004b, 107–115; Král – Stloukal 1960, 69–73; Wiegandová 1974, 43–53, tab. I, II.

23)

POH(?): V roce 1925 došlo na dnes již blíže nelokalizovaném místě v okolí školy ve Vávrovicích v hloubce 0,25 m k nálezům žárového hrobu. V jamce byly nalezeny keramické fragmenty, přepálené kůstky a zlomek masivní bronzové jehlice.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Nález dnes nezvěstný.

LIT: Juchelka 2004b, 108.

24)

DEP/OJN (?): V roce 1854 byl při hloubení základů místního velkostatku nalezen bronzový srp a kopí. Bližší okolnosti nálezů nejsou dnes bohužel známy. Je možné, že předměty představovaly pozůstatky depotu (?).

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Nález dnes nezvěstný.

LIT: Juchelka 2006a, 197, 198; Peter 1870.

25)

OJN: Z katastru obce pochází čtveřice seker. Dvě sekerky se schůdkem získalo v roce 1971 Slezské zemské muzeum, třetí, rovněž se schůdkem, uvádí z katastru J. Říhovský a čtvrtou, s tulejkou, vy publikoval V. Karger. Místo přesného nálezů těchto předmětů není jasné. Je však pravděpodobné, že pocházejí z různých míst katastru obce.

DAT: Lužická a slezská fáze, stupně BD – HC1a.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Karger 1922, 21; Říhovský 1992, 137, 138, 208; Šikulová 1972, 50–51.

26)

OJN: Na katastru obce, na blíže nespecifikovaném místě, byla nalezena bronzová jehlice s vodorovně členěnou kulovitou hlavicí.

DAT: Lužická a slezská fáze, stupně BD – HA2.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 198; Říhovský 1979, 131.

28. 8. Opava – Vlašovičky/Jarkovice

27)

SID: V poloze Hrabalův kopec, v severozápadním sousedství soudobého pohřebiště (viz níže), bylo v roce 1969 v souvislosti s budováním komunikace Opava – Krnov nalezeno několik sídlištních jam.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2008e, 116; Šikulová 1971a, 76–77.

28)

POH: Z lokality jsou známy nálezy hrobů z let 1960, 1961 a 1963, kdy byly čtyři hrobové celky zkoumány na parcele č. 183 a osm hrobových jam se nalézalo na parcele č. 189. V souvislosti s výstavbou komunikace Opava – Krnov bylo v trati Hrabalův kopec v okolí nejvyššího bodu nalezeno dalších 54 hrobů, které tvořily několik skupin. Pohřebiště pokračovalo po obou stranách silnice. Materiál z pohřebiště není dosud ještě dostatečně zpracován.

DAT: Lužická, slezská a platěnická fáze, stupně BD – HC2/HD1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2008e, 114.

29. Osoblaha (okr. Bruntál)

1)

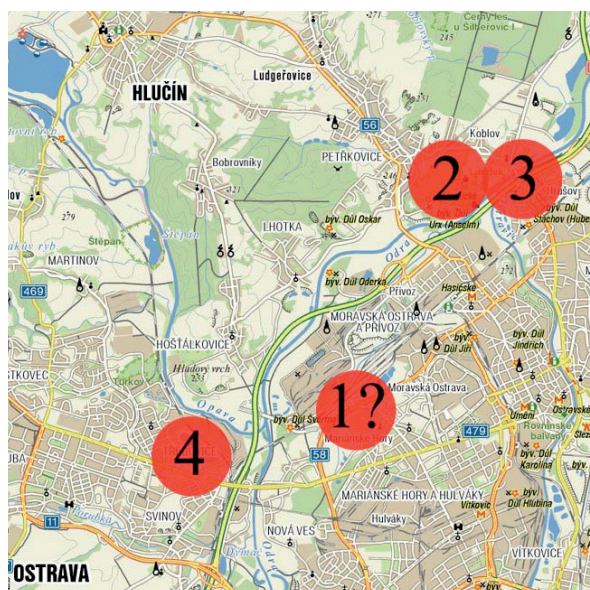
OJN: V muzeu v Bruntále je deponovaná bronzová sekerka se schůdkem, která pocházela z bývalého muzea Řádu německých rytířů. Jako místo jejího objevu je v literatuře uváděna Osoblaha, ovšem bez bližšího upřesnění okolností nálezu.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Muzeum Bruntál.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 135.

30. Ostrava (okr. Ostrava – Město)

30.1. Ostrava - ?

1) OJN: Sekerka s tulejkou pochází z širší, ovšem blíže neurčené oblasti Ostravy.

DAT: Slezská fáze, stupeň HA2.

ULŽ: Nález dnes nezvěstný.

LIT: Juchelka 2006a, 197; Říhovský 1992, 211; Tichý 1972, 61.

30.2. Ostrava – Koblov

2)

SID: Lokalita je situována na dobře strategicky umístěném vrchu Landeku. Je pravděpodobné, že se jedná o výšinné sídliště, které nebylo nikdy lidem lužické kultury opevněno.

DAT: Slezská a platěnická fáze, stupně HB2 – HC2/HD1.

ULŽ: Ostravské muzeum, p.o.

LIT: Janák 1996a, 43–45; Janák–Kouřil 2001, 376; Jisl 1950a, 2; Juchelka 2008a, 417–418, 421 – 422; Kouřil 1994, 36; Kouřil–Prix–Wihoda 2000, 246.

3)

OJN: Při bagrování šterkopísku v řečišti Odry byl před rokem 1972 z hloubky 3 – 5 m vyvednut bronzový meč liptovského typu.

DAT: Stupeň HB1.

ULŽ: Ostravské muzeum, p. o.

LIT: Juchelka 2006a, 198; Pavelčík 1972, 59; Pavelčík 1975, 385–386; Říhovský 2000, 146–148.

30. 3. Ostrava – Třebovice

4)

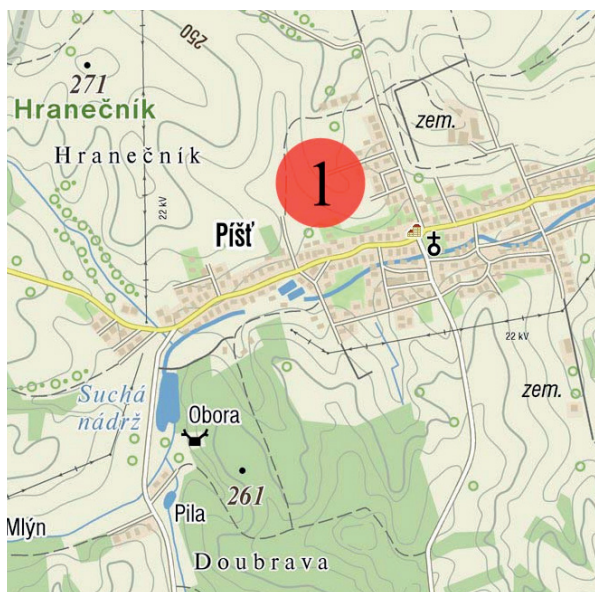
POH: K roku 1910 je z katastru obce zmiňován nález blíže nespecifikovaného počtu uren. Pravděpodobné pohřebiště se mělo nacházet v zahradě domu č.p. 74 (?). Nádoby zde nalezené údajně obsahovaly bronzové jehlice a náramky.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Nález nezvěstný.

LIT: Juchelka 2006a, 196; Prokop 1948.

31. Pišť (okr. Opava)

1)

SID: V roce 2000 byl na lokalitě proveden větší záchranný archeologický výzkum spojený s hloubením rýhy pro optický kabel v trati „Zábrodí“ a „Za humny“. Při něm se podařilo zachytit objekt č. 14 s obsahem typické lužické keramiky.

DAT: Slezské fáze, stupně HA2 – HC1a.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Juchelka 2008a, 422–423; Stabrava 2001, 139.

32. Rohov (okr. Opava)

1)

DEP: V roce 1906 věnoval kníže K. Lichnovský Vratislavskému muzeu depot, který byl roku 1878 nalezen na katastru obce. Depot byl uložen v keramické nádobě a obsahoval čtyřicet kruhových šperků na ruce a nohy, bronzový šálek typu Fuchstadt a náboj kola (součást vozu). Blížší okolnosti nálezu ani místo jeho uložení nejsou známy.

DAT: Počátek slezské fáze, stupeň HA2.

ULŽ: Muzeum ve Vratislavi a Częstochové.

LIT: Arndt 1926, 56; Juchelka 2006a, 194; Juchelka 2008a, 423; Mertins 1896, 293–384; Salaš 2005, 404–405; Seger 1907, 9–43; Seger 1936, 129.

33. Skorošice (okr. Jeseník)

1)
DEP(?) / OJN: Před rokem 1887 získal R. Kulka soubor bronzových předmětů, které byly nalezeny na katastru obce, údajně poblíž někdejšího středověkého tvrziště (?). Soubor se skládal ze dvou bronzových srpů, sekerky, drátěné spirálky, dvou drátěných kroužků a fragmentu bronzového drátu. Do dnešních dnů se z těchto předmětů dochoval pouze srp s jazykovitým řapem, sekerka se schůdkem, dva do sebe zavřené kroužky a bronzový drát. Dle rozboru srpů (HB) a sekerky (BB) jednoznačně vyplývá jejich chronologická odlišnost, což vede k závěru, že se nejedná o jednotný soubor, ale pouze ojedinělé nálezy. Lze tedy vyloučit, že by se jednalo o depot.

DAT: Průběh lužické kultury, lužická a slezská fáze.

ULŽ: Vlastivědné muzeum Jesenicka, p.o.

LIT: Brachtl 1987, 10–16; Juchelka 2006a, 193–194; Karger 1922, 15; Říhovský 1989, 82; Říhovský 1992, 119; Salaš 2005, 476.

34. Slezské Pavlovice (okr. Bruntál)

1)
SID: Při povrchovém průzkumu v roce 1990, prováděném severovýchodně obce, poblíž státní hranice s Polskem se podařilo objevit keramické zlomky lužické kultury.

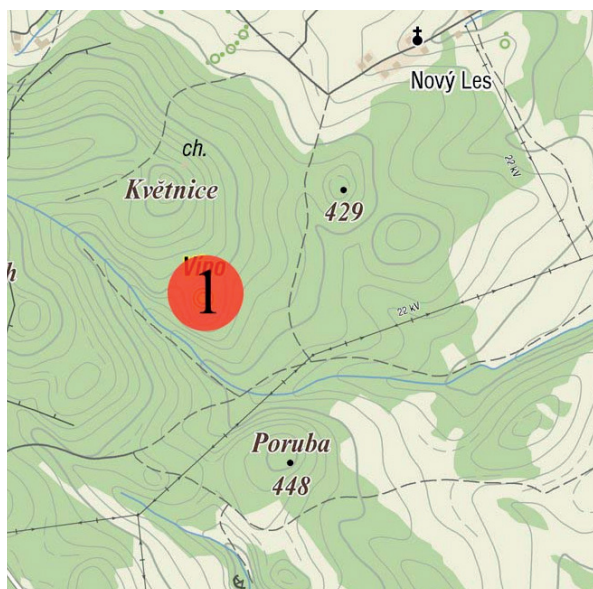
2)
SID: Na jiném místě, cca 1,5 km východně od středu obce, byla v témže roce nalezena jiná lokalita s výskytem keramických zlomků lužické kultury.

DAT: Slezská fáze, stupně HA2 – HC1a.

ULŽ: Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku.

LIT: Brachtl 1993c, 113.

35. Slezské Rudoltice – Víno (okr. Bruntál)

1)

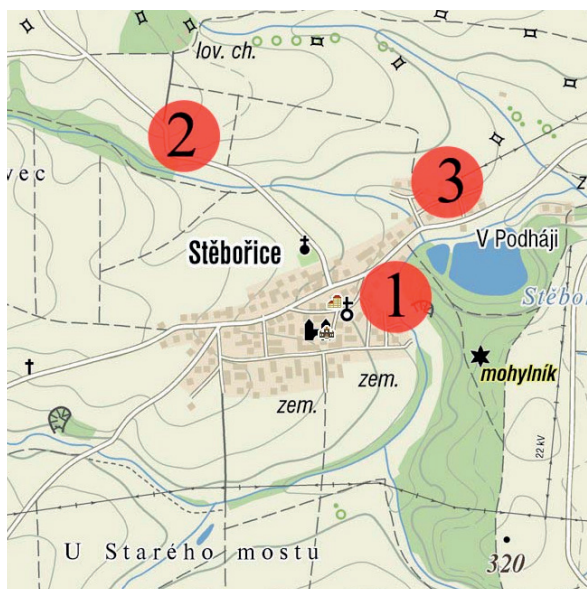
HRA (?): V trati Vysoký les, cca 2 km západně od osady Víno (součást obce Slezské Rudoltice) a 11 km jihozápadně od Osoblahy, se nachází slovanské hradiště. Je situováno na temeni nevýrazného kopce. Lokalitu objevil W. Titze, který zde prováděl v letech 1935 – 1940 povrchové sběry. Roku 1960 provedl na lokalitě sondážní výzkum J. Král. V materiálu, který zde byl získán jak sondážními výzkumy, tak i v rámci starších sběrů, se vedle slovanské keramiky vyskytují také střepy lužické kultury. Je otázkou, zda alespoň část fortifikačního systému nebyla vybudována již v mladší době bronzové.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Kouřil 1994, 13.

36. Stěbořice (okr. Opava)

1)

SID/HRA (?): Lokalita je situována na východním okraji obce v poloze „Háj“ či „V háji“ na rozhraní parcel 132I a 1379/I v nadmořské výšce 285 – 290 m. Sídliště se nacházelo na severozápadní straně protáhlé severojižně orientované zalesněné ostrožny, kterou pod severním úpatím obtéká potok Velká. Osada se nacházela v místech pozdějšího slovanského mohylníku, který byl zkoumán v letech 1952, 1953, 1955 a 1961 pod vedením L. Jisla. Pod slovanskými mohylami byly situovány starší lužické objekty, ve kterých se nacházela keramika, úlomky mazanice a fragment železné jehlice s hlavicí svínutou v očko. Zbytky valu s příkopem, které jsou situovány v jihovýchodní části „Háje“ poukazují na možnost existence lužické fortifikace.

DAT: Platěnická fáze, stupně HC1b – HC2/HD1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Tymonová 2006, 9–10.

2)

SID: Na katastru obce v poloze „Nad Jamnic-kou cestou“ byly v souvislosti s výkopem dálkového optického kabelu nalezeny v roce 2001 tři mělce zahloubené sídlištní objekty. Lokalita se nachází severozápadně obce na jihovýchodně orientovaném svahu v nadmořské výšce 330 – 331 m n. m.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Tymonová 2006, 10, 22; Zezulová 2002, 204–205.

3)

SID: Na severním okraji obce v poloze „Za školou“ byl v roce 2001 zkoumán hliník s keramickými fragmenty lužické kultury.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Tymonová 2006, 10, 21; Zezulová 2002, 204–205.

37. Strahovice (okr. Opava)

1)

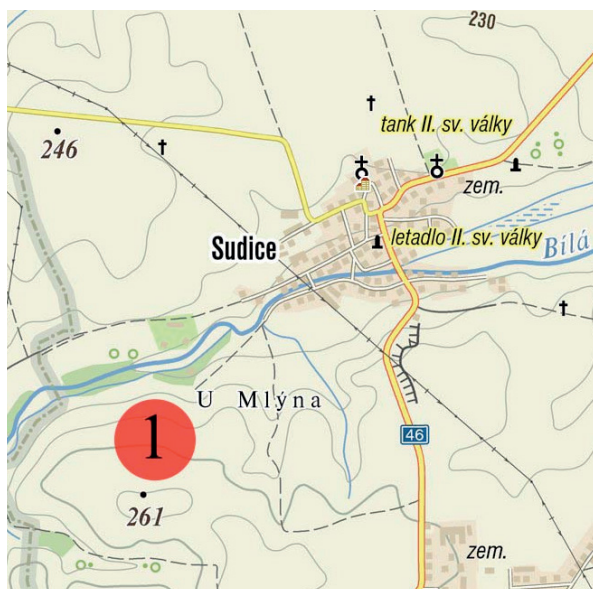
SID: Z místní pískovny jsou ve sbírkách muzea v polské Opoli uloženy keramické zlomky náležící lidu lužických popelnicových polí. Okolnosti nálezů ani další informace o jejich nabytí nejsou známy.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Muzeum v Opoli.

LIT: Juchelka 2008a, 424.

38. Sudice (okr. Opava)

1)

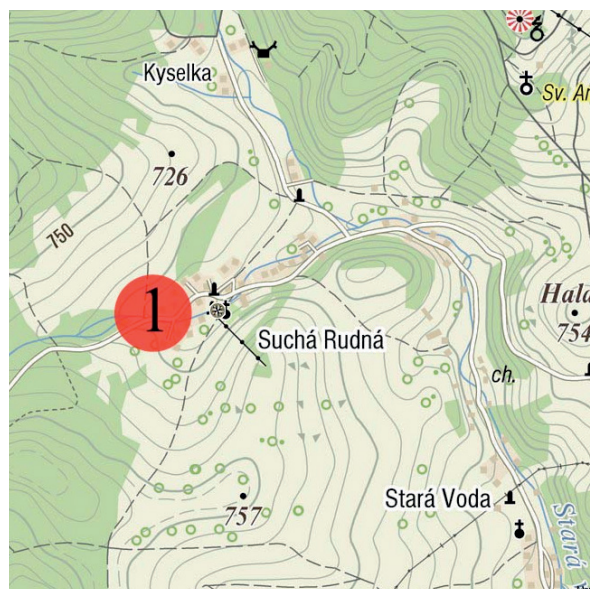
SID: Lokalita se nachází na severním svahu kóty 261 m. Zde byla povrchovou prospekci v roce 1976 získána lužická keramika.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Národní památkový ústav v Ostravě.

LIT: Juchelka 2008a, 424; Pavelčík 1978a, 129.

39. Světlá Hora – Suchá Rudná (okr. Bruntál)

1)

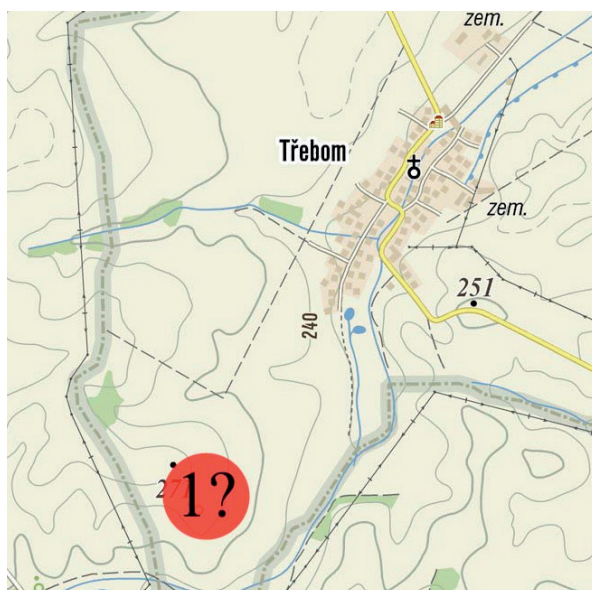
DOL: Při geologickém průzkumu starých dolů z počátku 80. let byly v Suché Rudné nalezeny zbytky primitivního horního díla s jednoduchou výdřevou štoly. Vzorky, které byly podrobeny analýze ^{14}C (3505 ± 330 B.P.I.), datují naleziště do střední doby bronzové a nepřímo také do období lužické kultury.

DAT: Střední doba bronzová; lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Státní geologický ústav.

LIT: Bouzek 2003, 282.

40. Třebom (okr. Opava)

1)

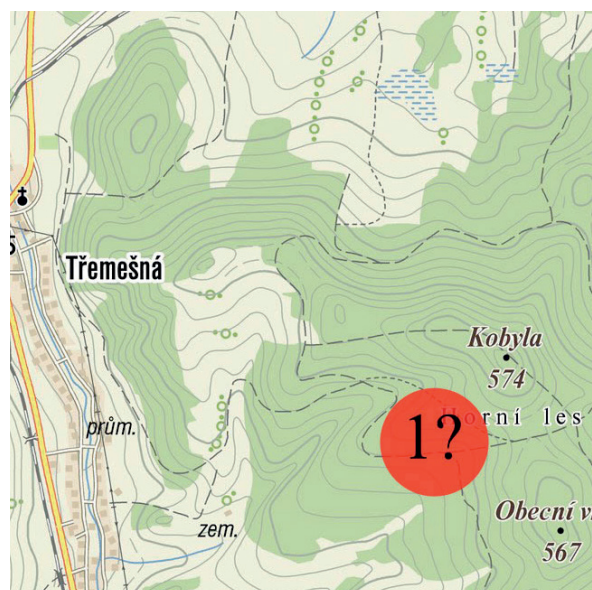
DEP: V roce 1909 byl na katastru obce v poloze „Černý kopec“ nalezen depot umístěný v keramické nádobě. Depot, který je dnes již nezvěstný, měl obsahovat bronzový kroužek, drobný litý terčík a kroužkový závěsek.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Nález dnes nezvěstný.

LIT: Juchelka 2006a, 194; Salaš 2005, 477 (M. Salaš chybně uvádí název lokality jako Třemová); Seger 1936, 146.

41. Třemešná (okr. Bruntál)

1)

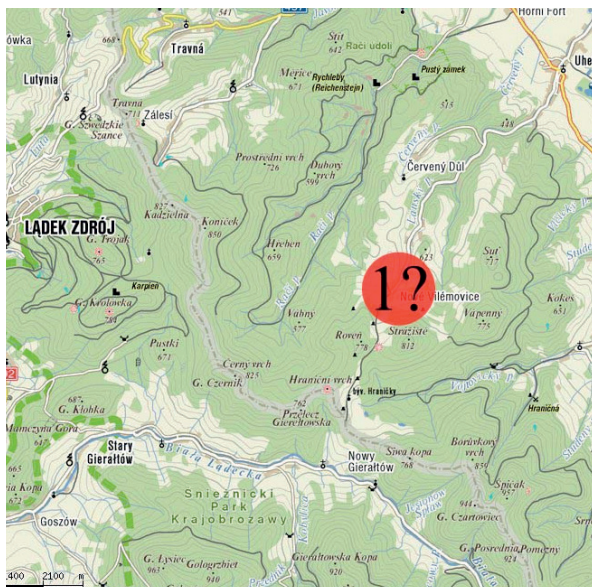
OJN: V lesích okolo obce Třemešná byla detektoráři v roce 2008 nalezena bronzová 11,2 cm dlouhá sekerka se schůdkem. Lokalita se nachází v blízkosti hradiště Víno.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Archeologický ústav AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Stabrava 2009, 302, obr. 25.

42. Uhelná – Nové Vilémovice (okr. Jeseník)

1)

OJN: Roku 1922 nalezl p. Riedl na neznámém místě katastru obce Nové Vilémovice bronzový hrot kopí délky 11 cm s velkou tulejkou opatřenou dvěma otvory pro nůty a krátkým listem.

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2006a, 198; Říhovský 1996, 92 (J. Říhovský chybně řadí k lokalitě Nový Dvůr).

43. Velké Hoštice (okr. Opava)

1)

SID: V 50. letech minulého století prováděl v poloze „Za humny“ povrchové sběry L. Jisl a objevil zde keramické zlomky lužické kultury. V 70. letech 20. století realizoval v týchž místech povrchové sběry i místní rodák R. Jatzek, který opět nalezl keramiku závěru doby bronzové a počátku doby železné. Ještě na konci 70. let byly v centru Velkých Hoštic na Hřbitovní ulici, v bezprostřední blízkosti tratě „Za humny“, prováděny záchranné archeologické akce spojené s přístupovou komunikací k místní smuteční síni. Práce se uskutečnily v podzimních měsících roku 1977 a kromě keramického materiálu a zlomků bronzových jehel jehlic a tyčinek byla zde nalezena dnes již bohužel nezvěstná železná sekerka s tulejkou. Významnou kapitolu pro poznání lužické kultury na katastru obce přinesla 80. léta a s tím spojené výzkumy opavské expozitury Archeologického ústavu Československé akademie věd, které vedl V. Janák. Při záchranných pracích rozdělených do šesti sezón bylo získáno nezměrné množství lužického materiálu včetně malované keramiky. Z objektu č. 13 zkoumaném v roce 1982 pocházejí zlomky technické

kovolitecké keramiky. Objevena zde byla rovněž část zahloubené chaty s kůlovou konstrukcí. V 90. letech 20. století zde proběhly záchranné archeologické práce spojené s výstavbou rodinných domků. Z objektu 2A z roku 1991 pochází jehlice s kyjovitou hlavicí. Záchranné výzkumy ve stejných místech pokračovaly i na přelomu let 2001 a 2002, kdy předcházely zemním výkopům pro vedení kanalizačního potrubí čističky odpadních vod. Při nich byla ve spodních partiích tratě „Za humny“ v blízkosti Mlýnské strouhy zkoumána halštatská vrstva s obsahem keramiky a bronzových předmětů (jehlic), která překrývala starší lužické objekty.

DAT: Lužická, slezská a platěnická fáze, stupně BD – HC2/HD1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě, Národní památkový ústav v Ostravě, Archeologický ústav AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Ernée 2008, 54–55; Janák 1983, 21–22; Janák 1984, 87–88; Janák 1985, 109; Janák 1987a, 22; Janák 1987b, 72; Janák 1989, 97; Janák 1990a, 96–97; Janák 1990b, 38–41; Juchelka 2004c, 99–101; Juchelka 2005b, 251–264; Juchelka 2007b, 95–97; Juchelka 2008a, 425–426; Juchelka 2008e, 116; Pavelčík 1978b, 128; Pavelčík 1980, 111.

2)

SID: V 50. letech minulého století prováděl v poloze „U rozvodny“ na západním okraji obce povrchové sběry L. Jisl a objevil zde keramické zlomky lužické kultury. Na lokalitě byl v roce 2006 proveden záchranný archeologický výzkum, který na temeni návrší objevil pozůstatek po kulturní vrstvě, která překrývala i několik objektů lužické kultury. Lokalita se nachází na výrazné terénní vlně s terasou, která se kloní k jihovýchodu a jihu. Východní část návrší je u své paty lemována bezejmennou vodotečí, pod jižním svahem se nachází studánka.

DAT: Lužická a slezská fáze, stupně BD – HC1a.

ULŽ: Archeologický ústav AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Juchelka 2007c, 32–38.

3)

SID: V roce 2005 proběhl v areálu zámku ve Velkých Hošticích záchranný archeologický výzkum spojený s výstavbou kanalizace. V rámci mladších, převážně raně novověkých vrstev, byly nalezeny keramické fragmenty lužické kultury. Severozápadně od zámku, pod zámeckým návrším, byla nalezena erozně vytvořená vrstva s obsahem většího množství lužické keramiky.

DAT: Slezská či platěnická (?) fáze, stupně HA2 – HC2/HD (?).

ULŽ: Archeologický ústav AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Juchelka 2008d, 82–90.

4)

POH: Již před rokem 1905 bylo na lokalitě, v blíže nespecifikovaných místech, identifikováno žárové pohřebiště lužické kultury, ovšem je dosti pravděpodobné, že lokalita byla známá ještě dříve, a to minimálně od roku 1898. Na východním okraji obce mezi státní silnicí Opava – Hlučín – Ostrava a železniční tratí Opava východ – Hlučín byla 25. dubna 1962 odkryta pětice hrobů, představující pravděpodobně zlomek většího pohřebiště. Nekropole byla situována v trati „U silnice“ na malé, k východu obrácené terase na pravobřeží Chlebičovského potoka.

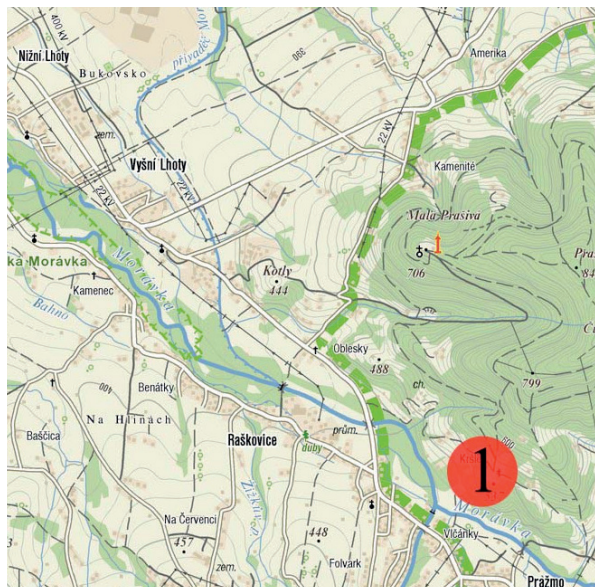
S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14		S15	S16
1	1	?	RZ2	U	O	1	N	N	8	Ř	D	ne	-		-	BD
2	1	?	RZ2	U	O	1	N	N	7	Ř	O	ne	obdélný tvar se zaoblenými rohy		-	BC2/D
3	1	?	RZ1	U	O	1	N	N	1	C	X	ne	hrob. jáma se neprojevila		-	BD/HA1
4	1	?	RZo	U	O	1	N	N	1	C	X	ne	hrob. jáma se neprojevila		-	?
5	1	?	RZ1	U	O	1	N	N	1	C	X	ne	hrob. jáma se neprojevila		-	?

DAT: Lužická fáze, stupně BD – HA1.

ULŽ: Slezské zemské muzeum v Opavě.

LIT: Juchelka 2004b, 116–123; Juchelka 2008a, 425–426, Pavelčík 1963b, 33–34.

44. Vyšní Lhoty (okr. Frýdek – Místek)

1)

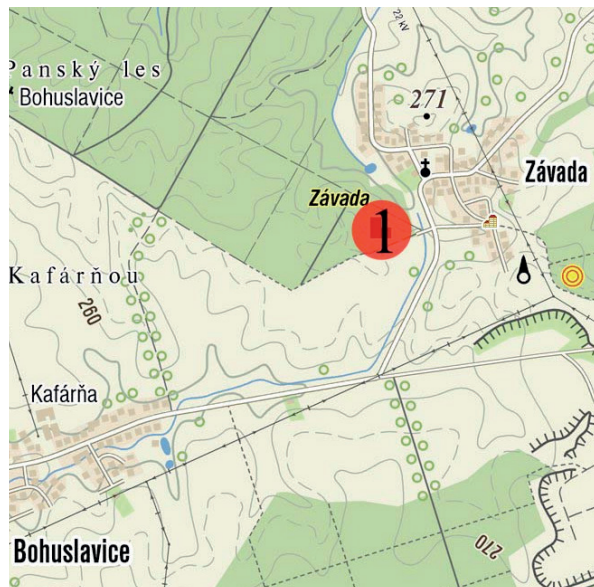
DEP/POH?: V roce 1938 byly v trati „Kržle“ Františkem Skotnicou vykopány dva bronzové spirálovité nárameníky (jeden se ztratil) a dva nárameníky z masivní bronzové tyčinky. Dále se zde údajně našel nálezy „bronzové rukavice“, který je dnes rovněž nezvěstný. Předměty se nacházely cca 80 cm pod povrchem a byly překryty třemi většími obdélnými kameny. Je možné, že se nejedná o depot, ale o rozrušený (kostrový?) hrob.

DAT: Platěnická fáze, HC1b – HC2/HD.

ULŽ: Muzeum Beskyd Frýdek – Místek, p.o.

LIT: Dohnal 1974, 89, tab. 20; Dohnal 1977, 79; Juchelka 2006a, 194.

45. Závada (okr. Opava)

1)

SID?: Roku 1943 je K. Schirmeisenem lokalita uváděna v seznamu míst, kde se předpokládá přítomnost lidu lužické kultury. V roce 2005 byla na drobném středověkém opevnění západně vsi provedena sondáž, při níž byl v primární poloze společně se středověkým materiálem nalezen střepek lužické kultury.

DAT: Průběh lužické kultury.

ULŽ: Archeologický ústav AV ČR v Brně, v.v.i.

LIT: Juchelka 2007d, 128; Juchelka 2008a, 427; Schirmeisen 1943, 45.

16. DESKRIPTIVNÍ SYSTÉM KERAMIKY Z DOPOSUD ZPRACOVANÝCH POHŘEBIŠŤ LUŽICKÉ KULTURY V ČESKÉM SLEZSKU

Deskripční systém keramiky vychází z metodiky keramického inventáře vypracovaného K. Šabatovou a P. Vitulou (2002, 11–37), se kterým je víceméně kompatibilní. V některých výraznějších detailech se však liší, a to s ohledem na rozdílný charakter srovnávaných keramických nálezů. Rovněž bylo přistoupeno k zjednodušení některých popisovaných entit, zejména v oddílech umístění a druh výzdoby. Některé položky byly vynechány úplně (tvar hrdla, nasazení hrdla, typ dna apod.).

Daným způsobem byla keramika klasifikována z celkem devíti pohřebišť (Hněvošice, Holasovice, Krnov – Opavské předměstí, Opava – Kateřinky, Opava – Malé Hoštice, Opava – město, Opava – Slavkov, Opava – Vávrovce, Velké Hoštice). U nekropolí v Opavě – Vlašovičkách/Jarkovicích a Kravařích ještě není materiál zpracován. Z pohřebišť v Komorní Lhotce a v Ostravě – Třebovicích jsou nálezy nezvěstné a z hrobového celku z Vyšních Lhot pochází jen kovová industrie.

Sloupec 1: **Číslo pohřbu (Č.)**

Udává číslo hrobu (mohyly), ze kterého nález pochází.

Sloupec 2: **Identifikační číslo (Id. č.)**

Označení keramické nádoby (zlomku) takové, jaké mu bylo dáno při zpracování.

Sloupec 3: **Zrnitost keramiky (Z)**

JZ – jemnozrnná; ZR – střednězrnná; HR – hrubozrnná.

Sloupec 4: **Ostřivo (O)**

K – keramické; S – křemičité; O – organické (sláma apod.).

Sloupec 5: **Povrch keramického střepu (PS)**

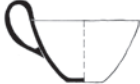
1 – leštěný; 2 – hlazený; 3 – drsný.

Sloupec 6: **Zachovalost nádoby (ZN)**

1 – celá nádoba; 2 – úplná rekonstrukce nádoby = je možno určit všechny rozměry; 3 – částečná rekonstrukce nádoby = lze určit pouze některé rozměry; 4 – fragment = nelze určit vzhled/rozměry celé nádoby.

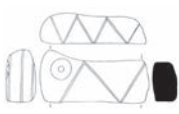
Sloupec 7: **Typ keramického předmětu (TN)** **(tab. 31 a 32)**

O – osudí (O1 – bezuché; O2 – dvojuché);
S – šálek (S1 – kónický; S2 – členěný; S3 – půlkulovitý);
K – okřín;
L – látka;
J – nádoba vejčitého tvaru;
D – džbánek;
N – miniaturní nádobka;
M – mísa (M1 – kónická; M2 – členěná; M3 – půlkulovitá; M4 – se zataženým okrajem; M5 – mísa na nožce; M6 – eliptická mísa);
V – kulovitá nádobka;
H – hliněné kolo;
I – měsíční idol (I1 – volný; I2 – pevně spojený s kruhovou podložkou);
P – poklička;
Z – zásobnicová nádoba;
X – nedefinovaný tvar (Tab. 31 a 32).

Název	Označení	1	2	3
osudí	O			
šálek	S			
okříň	K			
látka	L			
nádoba vejčitého tvaru	J			
džbáněk	D			
miniaturní nádobka	N			

Tab. 31: Typ keramického předmětu 1 (TN).

Název	Označení	1	2	3
mísa	M			
kulovitá nádoba	V			
hliněné kolo	H			
měsíční idol	I			
poklička	P			
zásobnicová nádoba	Z			
nedefinovaný tvar	X			

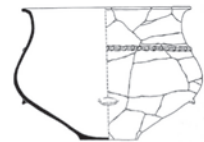
Tab. 32: Typ keramického předmětu 2 (TN).

4

5

6

--

Sloupec 8: Dušník (D)

Ano; Ne

Sloupec 9: Typy uch (TU)

UA – páskové jednoduché;

UB – páskové prožlabené (UB₁ - jednou prožlabené; UB₂ - dvakrát prožlabené; UB₃ - třikrát prožlabené; UB(počet) - vícekrát prožlabené (v závorce počet));

UC – horizontální;

UH – vertikální;

UL – ucho vytažené do lalokovitých výčnělků;

UT – tyčinkovité ucho;

UR – ucho trojúhelníkovitého průřezu;

UK – ucho kosočtverečného (obdélného) průřezu;

UZ – ucho se středovým žebírkem

UD – ucho opatřené bohatou rytou výzdobou;

X – ucho se nedochovalo.

Sloupec 10: Umístění uch na nádobě (UU)

A – vychází z okraje;

B – vychází z okraje a převyšuje jej;

C – umístěno pod okrajem (C₁ - nad maximální výduti; C₂ - na maximální výduti;

C₃ - přes rozhraní těla a hrdla; C₄ - pod maximální výduti).

Sloupec 11: Typ úpravy okraje (VO)

1 – přesekávaný;

2 – prstovaný/důlkovaný;

3 – trojúhelníkovité výčnělky;

4 – ryté linie (např. X-motivy apod.);

5 – laloky.

Umístění a druh ryté výzdoby

Sloupec 12: Hrdlo (RH)

Sloupec 13: Tělo (RT)

Sloupec 14: Dno (RD)

Sloupec 15: Pod uchem (RP)

Sloupec 16: Uvnitř (u mís), (RU)

Rytá výzdoba (tab. 33)

D – rýžky (DS - svislé rýžky (počet);

DSS - série svislých rýžek;

DV - vodorovné rýžky (počet);

DVV - série vodorovných rýžek;

DK - kosé rýžky (počet);

DKK - série kosých rýžek).

R – rýhy (RS - svislé rýhy (počet);

RSS - série svislých rýh;

RV - vodorovné rýhy (počet);

RVV - série vodorovných rýh;

RK - kosé rýhy (počet);

RKK - série kosých rýh;

RKR - rýhy vytvářející krokvice;

RP - podkovovité rýhy (počet);

RPP - série podkovovitých rýh;

RH - kruhové rýhy (počet);

RHH - série kruhových rýh).

Z – žlábký (ZS - svislé žlábký (počet);

ZSS - série svislých žlábků;

ZV - vodorovné žlábký (počet);

ZVV - série vodorovných žlábků;

ZK - kosé žlábký (počet);

ZKK - série kosých žlábků;

ZP - podkovovité žlábký (počet);

ZPP - skupina podkovovitých žlábků;

ZH - kruhové žlábký).

T – tečky (TS - tečky svisle (počet);

TSS - svislá série teček;

TV - tečky vodorovně (počet);

TVV - vodorovná série teček).

- M – malé důlky (MS - malé důlky svislé (počet);
MV - malé důlky vodorovné (počet);
MVV - malé důlky vodorovné v sérii;
MHH - důlky soustředěné v kruhu;
MVT - kruhové důlky uprostřed vystouplé).
- L – velké důlky (LV - velké důlky (počet);
LVV - pás obvodových důlků).
- O – obdélné důlky (OVV - vodorovná série obdélných důlků).
- C – čočkovité důlky (CV - čočkovité důlky ve vodorovné řadě (počet);
CVV - ve vodorovné sérii čočkovité důlky;
CS - čočkovité důlky ve svislé řadě (počet);
CSS - ve svislé sérii čočkovité důlky;
CK - čočkovité důlky postavené šikmo (počet).
- V – velké čočkovité důlky (VS - postaveny svisle; VV - postaveny vodorovně).
- SLU – sluníčko;
- KLA – klasový ornament;
- MRI – mřížka;
- HVE – hvězdice;
- KRI – kříž;
- F – šrafované trojúhelníky (FSS - série šrafovaných trojúhelníků).

Ozn.	S	SS	V	VV	K	KK
D						
R						
Z						
T						
M						
L						
O						
C						
V						
SLU						
KLA						
MRI						
HVE						
KRI						
F						

Tab. 33: Typy ryté výzdoby.

KR	P	PP	H	HH	VT	-
----	---	----	---	----	----	---

Umístění a druh plastické výzdoby

Sloupec 17:
Hrdlo (PH)

Sloupec 18:
Tělo (PT)

Sloupec 19:
Dno (PD)

Sloupec 20:
Pod uchem (PP)

Plastická výzdoba

L – plastická přesekávaná lišta;

Z – žebro (ZS - svislé žebro; ZV - vodorovné žebro);

P – plastický výčnělek (počet);

D – dvojitý výčnělek;

H – horizontální výčnělek (počet);

S – slepené ouško;

U – dno vtačené dovnitř;

O – kruhový drobný otvor.

Sloupec 21:
Výška nádoby v centimetrech (VN)

Sloupec 22:
Průměr ústí nádoby v centimetrech (PU)

Sloupec 23:
Průměr maximální výdutě nádoby v centimetrech (MP)

Sloupec 24:
Průměr dna nádoby v centimetrech (PD)

Sloupec 25:
Poznámka (POZN.)

Sloupec 26:
Obrázek (OBR.)

15.1. Hněvošice

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
M2	1438-4/60	ZR	KS	2	1	S2	ne	UA	A			RS3RP3DS3

15.2. Holasovice

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
	6366	ZR	KS	2	1	D	ne	X				RS3RP2TV3
	6367	ZR	K	2	1	O2	ne	UA	C1		CS3	RV4RKR3CS3VV
	6368	JZ	K	2	2	S2	ne	UA	B			
	6369	JZ	KS	1	2	S3	ne	UA	B			
4	6370	JZ	KS	2	1	S2	ne	UA	B			
7	6371	JZ	KS	1	1	O1	ne				RV2	RKR2RKR3CV4
	6372	JZ	S	3	1	N	ne	UC	C2		RV3	RK?
	6373	ZR	K	2	2	M4	ne			3		

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
				H4			5	10	11,8	2		50

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
				P5			12,5	8	12	3,5		39:2
				P4			11	11	14	7		39:1
					U		4	6,5		2,5		39:7
							5	10		3		39:6
					U		6	11		3		39:3
							9	8	9	4,5		39:4
					U		2,6	2	4	1,2		39:5
					U		7,5	28		9,5		39:8

15.3. Krnov – Opavské předměstí

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
	P 231	ZR	S	2	1	N	ne	UC	C1		RV3	RPP
	P 432											
	P 2660											
	P 2661											
	P 2959	ZR	K	2	3	I1						RKRMVT
	P 2960	JZ	K	2	3	O?	ne					ZP2
	P 2961	ZR	S	3	1	O2	ne	UA	C3			ZP1
	P 2962	ZR	KS	2	1	D	ne	UA	A			RP2
	P 2963	ZR	S	2	1	S3	ne	UA	B			
	P 2964	ZR	S	1	1	S3	ne	UA	B	3		
	P 2965	ZR	S	1	1	S3	ne	UA	B	3		
	P 2966	ZR	S	1	1	S3	ne	UK	B			
	P 2967	ZR	S	2	1	S2	ne					
	P 2968	ZR	KS	2	1	S2	ne	UA	B		RV4	RS3MV3
	P 2969	ZR	KS	2	1	S2	ne	UA	B	3	RV5DKK	RS8
	423					M4	ne	UA	C1			
	424			1		S2	ne	UB2			RVV	
	435					O2					RV2	Z??
	436					O2		UB1			RVV	Z??MV2
	471					O1					ZVV	ZSS
	631					S1		UA				
	632					S2		UA	B			
	633					S3		UA	B			
	634			3		L		UA	C1			
	635					L						
	636					S3		UA	B	3		
	637					S3		UA	A			
	638					K						
	639					O2					R??	ZSSRSS
	640					M1		UA	A			
	641					O2		UA				

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
					U		4,8	4	8	2		68:3
											ztraceno	
											ztraceno	
											ztraceno	
											12,3x3,5	
				P5ZS					18,5	7		68:5
				P6			9	7	10	4		68:10
				P4			7	6,8	7,4	3		68:6
							4,8	8,3		3		68:1
							6	11		4,2		68:4
					U		4	9		2,8		68:2
					U		3,8	12		4		68:8
			O		U		7,8	10,5	12	3,3	ot. 0,35	68:7
	MV3				U		5	9	11	4		68:11
					U		5,5	10,7	10,2	3,5		68:9
							7,2					
							4,7					
							9,1					
				ZSi			15					
							17,5					
				P1			6,2					
								9,1				
					U		4,6					
							14					
							14,4					
							3,7					
							5					
							8,1					
							9,3					
							8,5					

15.4. Opava – Kateřinky

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
1	41/5-H1/1	HR	KS	3	4	L		X	C?			
1	41/5-H1/2	ZR	KS	2	2	M2	ne	UA	C1			
1	41/5-H1/3	ZR	KS	1	4	O2		UA	C1			ZP? ZSS
1	41/5-H1/4	JZ	KS	2	1	S1	ne	X	B			
1	41/5-H1/5	JZ	KS	2	2	S3	ne	X		3		
1	41/5-H1/6	JZ	KS	1	2	S2	ne	X	B		DKK RVV	RKK RSS DKK
1	41/5-H1/7	ZR	KS	2/1	3	O2		UA	C3			
1	41/5-H1/8	JZ	KS	2/1	4	O?		X			ZV4	ZKK
1	41/5-H1/9	ZR	KS	3	1	L	ne	UA	C1			
1	41/5-H1/10	ZR	KS	3	4	Z	ne					
2	41/5-H2/1	JZ	KS	1	2	O2	ne	UB2	C3		DKK FSS	RVV ZP4 ZS5
2	41/5-H2/2	ZR	KS	3	1	M4	ne	UA	A			
2	41/5-H2/3	JZ	KS	2	4	O?		X				RSS
2	41/5-H2/4	JZ	KS	1	2	S2	ne	X	B		RVV	DKK RVV CV4
2	41/5-H2/5	ZR	KS	2	1	S3	ne	UA	B			
2	41/5-H2/6	ZR	KS	3	4	O2		UA	C3			
3	41/5-H3/1	ZR	KS	1	1	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP4
3	41/5-H3/2	HR	KS	3	4	X						
3	41/5-H3/3	JZ	KS	1/2	3	N	ne	UA	C3		DKK RVV	RKK RSS
3	41/5-H3/4	ZR	KS	1/2	4	X						
3	41/5-H3/5	JZ	KS	2/1	3	M2		UA	C1	3		
3	41/5-H3/6	JZ	KS	1	4	S2		X			DKK RVV	RSS
3	41/5-H3/7	ZR	KS	2	4	P						
4	41/5-H4/1	ZR	KS	1/2	2	M2	ne	UA	C1	3		
5	41/17-H5/1	ZR	KS	2	2	N	ne	UA	C3			
5	41/17-H5/2	JZ	KS	1	3	M2	ne	X				
5	41/17-H5/3	JZ	KS	1	1	S3	ne	UB2	B			
5	41/17-H5/4	ZR	KS	2	4	X						
5	41/17-H5/5	ZR	KS	3	4	X						
6	41/17-H6/1	ZR	KS	2	1	O1	ne					
6	41/17-H6/2	ZR	KS	2	1	M2	ne	UA	C1			

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
											44ks	
		RKK KRI					14	13	32	9		40:3
				P?							102ks	
					U		5,5	10		2,5		40:5
				O			5,5	14		1,5		40:6
				P3			8	14	16	5		40:1
								15	18		18ks	40:2
											5ks	
				D			19	18	19	10		40:4
				L							50ks	
				P4			21	19	30	10		40:7
							8	20	20	8		40:9
				P?							54ks	
					U		7,5	16	16,5	3		40:10
							4,5	10		3		40:8
											3ks	
							16	14	22	7		40:11
											20ks	
									10	3	OSUDÍ	40:13
											10ks	
							20					40:14
											4ks	
												40:12
							8	22	20	6		40:15
							9	8	12	3	OSUDÍ	40:17
										5	22ks	
					U		4,5	9		1,5		40:16
											60ks	
											70ks	
							30	22	34	12		41:2
							20	38	37	10		41:1

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
6	41/17-H6/3	ZR	KS	3	2	N	ne					RVV
6	41/17-H6/4	JZ	KS	1	2	S2	ne	X	B			
6	41/17-H6/5											
6	41/17-H6/6	JZ	KS	1	4	O2		X	C3			
6	41/17-H6/7	ZR	KS	3	4	L		X				
6	41/17-H6/8											
6	41/17-H6/9											
6	41/17-H6/10	ZR	KS	2	2	S1	ne	X				
6	41/17-H6/11	ZR	KS	2/3	4	M2		UA	C1			
6	41/17-H6/12	ZR	KS	2	4	M1		X				
7	42/168-H7/1	ZR	KS	1/2	3	O?	ne	X				
7	42/171-H7/2	ZR	KS	1/2	3	M2	ne	X	C1	3		
7	42/169-H7/3	ZR	KS	1/2	2	O2	ne	UA	C3			
7	42/167-H7/4	HR	KS	3	1	L	ne	UA	C1			
7	42/166-H7/5	JZ	KS	1	2	S2	ne	X	B		KLA RV2	RSS
7	42/165-H7/6	JZ	KS	1	2	S2	ne	UA	B		RV3	RKR
7	42/164-H7/7	JZ	KS	1	1	N	ne	UA	C3		KLA RVV	FSS
7	42/170-H7/8	ZR	KS	2	4	X						
8	53/4-H8/1	ZR	KS	2	2	M2	ne	X				
8	53/4-H8/2	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		DVV RVV	RP6 RS4
8	53/4-H8/3	HR	KS	3	3	L						
8	53/4-H8/4	JZ	S	1	1	S3	ne	UA	B			
8	53/4-H8/5											
8	53/4-H8/6	JZ	KS	1	4	O?		X				RKK RSS
9	53/4-H9/1	HR	K	3	2	L	ne	UA	C1			
9	53/4-H9/2	JZ	KS	1	3	M2		UA	C2			
9	53/4-H9/3	JZ	K	1	1	S3	ne	UA	B			
9	53/4-H9/4	JZ	S	2	1	O2	ne	UA	C2		RVV DKK	RSS RKR
9	53/4-H9/5	ZR	KS	3/1	4	O2						
9	53/4-H9/6	HR	KS	3	4	L						
10	53/4-H10/1	ZR	KS	2	1	O2	ano	UA	C3			RS2 RP3 TS2
10	53/4-H10/2	ZR	KS	2	1	M1	ne	UA	C			
10	53/4-H10/3	ZR	KS	3/1	2	D	ano	X	A		RV1	RP3 TS2
11	53/4-H11/1	JZ	S	2	4	O?		X				ZS?
11	53/4-H11/2	ZR	KS	2/1	3	M2		UA	C2	3		

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							8	10	12	2	OKŘÍN	4I:5
					U		4	8	8	2,5		4I:3
											NE	
											90ks	
											NE	
											NE	
							3	8		3		4I:4
				P?						7,5	30ks	
										8	9ks	
							18	13	21	9		4I:9
							16	13	14	9		
				P?			5	9,5	9,8	2,5		4I:6
							5	8	8,5	2		4I:7
							6,5	7	10	2,5	OSUDÍ	4I:8
											8ks	
							11	32	29	8		4I:10
				P4			14	12	18	6		4I:11
				P?				14				
							6,2	9		3		4I:12
				U							4ks	
							14	13	15	8		4I:15
								21	19			4I:13
					U		5,5	10		2,5		4I:14
					U		8,5	8	10	3		4I:16
											22ks	
				P2							9ks	
				P6			21	14	22	9		4I:17
							5,5	14		6		4I:19
				P4			12,5	12	15	5,5		4I:18
				P?								
								14				4I:21

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
11	53/4-H11/3	JZ	KS	2	3	O2	ne	UA	C1		DKK	DKK RKK RSS TSS
11	53/4-H11/4	JZ	KS	2	1	N	ne	UA	C3		DKK RVV	ZP1 RSS RKK
11	53/4-H11/5	ZR	KS	2	4	X						
12	53/4-H12/1	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				ZPP
12	53/4-H12/2	JZ	S	2	1	O2	ne	X	C3		DKK RV7	RKK RSS ZS1 RPP
12	53/4-H12/3	HR	K	3	4	L?		X				
12	53/4-H12/4	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				RVV RKK DKK
12	53/4-H12/5	HR	K	3	1	L	ne					
12	53/4-H12/6	JZ	S	1	1	S3	ne	UA	B			
12	53/4-H12/7	JZ	S	1	1	S2	ne	UB2	B			DVV RVV
12	53/4-H12/8	JZ	S	2	4	X						
12	53/4-H12/9	ZR	KS	2	1	O2	ne	X	C3		DKK RKK	RPP RKK
12	53/4-H12/10	JZ	S	1	1	M4	ne	UA	C4			
12	53/4-H12/11	JZ	S	1	4	S2		X				
13	53/4-H13/1	JZ	KS	2	1	O2	ne	UB2	C3		ZV2	ZP4 ZSS CV2
13	53/4-H13/2	JZ	KS	1	1	M2	ne	UA	C1	3		
13	53/4-H13/3	JZ	K	1	1	S2	ne	UB4	B		RV5 TVV	DKK CV7
13	53/4-H13/4	JZ	KS	2/3	1	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP3 ZSS
13	53/4-H13/5	JZ	S	1	1	S3	ne	UA	B			
13	53/4-H13/6	HR	KS	3	4	O?		X				
13	53/4-H13/7	ZR	KS	1	1	S2	ne	UA	B		DKK RVV	ZP3 RKK RSS
13	53/4-H13/8	HR	KS	3	1	L	ne	X	C			
14	53/4-H14/1	ZR	KS	3	1	M2	ne					
14	53/4-H14/2	JZ	KS	1	4	S?		UA	?			
14	53/4-H14/3	HR	KS	3	4	X						
14	53/4-H14/4	ZR	KS	2	4	X						
14	53/4-H14/5	JZ	KS	1	1	N	ne	UA	C3		RVV	
14	53/4-H14/6	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		RV1	
14	53/4-H14/7	HR	S	3	1	S2	ne	UA	B		DKK RVV	RSS RKK

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
	RKR MV?			P2					14	3,5		41:22
				P4			6,8	6	8,2	3	OSUDÍ	41:20
				P4					12	9		42:1
				P4			9,5	9	13	4		42:2
									14	5		42:3
				P2			13,5	13,5		7,5		42:4
					U		4,5	9		7,2		42:5
					U		4	9,8		2,5		42:6
				P4			8	6,6	11,5	2,5		42:7
							5	18		6,6		42:8
				P4			20	17	30	9		42:9
							8	28	26	8		42:10
		HVE			U		5	13	11,5	3		42:11
				P2			12	12	16	6,2		42:12
					U		5,5	9		4		42:13
							9	15		5,4		42:14
							14,5	13,5		8,2		42:15
							12	34	31	8		42:16
							5,6	5,6	8,8	3,2	OSUDÍ	42:18
				P2			11,5	9,6	13,5	5		42:17
				P4			5	8	9	2,8		42:19

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
14	53/4-H14/8	HR	S	2	1	N	ne	UA	B		RVV	ZSS
15	53/4-H15/1	JZ	S	1/2	3	O2		UA	C3			
16	53/4-H16/1	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				
16	53/4-H16/2	HR	KS	3	4	L						
16	53/4-H16/3											
16	53/4-H16/4	ZR	KS	1	2	M2	ne	UA	C1	3		
16	53/4-H16/5	JZ	KS	1	1	O2	ne	UA	C3		KLA DKK	RVV DKK RPP LV1
16	53/4-H16/6	JZ	KS	2	3	K	ne					FSS RVV
16	53/4-H16/7	ZR	KS	2	1	O2	ne	UB3	C3		ZV4	ZP3 ZK4 MS1
16	53/4-H16/8	JZ	S	1	3	S2	ne	X				DKK RVV DVV CS3
16	53/4-H16/9	JZ	S	1	3	S2	ne	X	B			DKK RVV DVV CS3
16	53/4-H16/10	HR	KS	3	1	L	ne	UA	C1			
16	53/4-H16/11	JZ	KS	1	1	S2	ne	UB3	B		DKK RVV	DVV CV4 RVV DKK
16	53/4-H16/12	JZ	KS	2	1	S3	ne	UA	B			
16	53/4-H16/13	JZ	KS	2	1	N	ne					DVV RVV FSS
17	53/4-H17/1	JZ	KS	1/2	3	O?	ne	X				ZSS MV?
17	53/4-H17/2	JZ	KS	1	4	M2				3		
17	53/4-H17/3	JZ	KS	2/3	4	K						FSS
17	53/4-H17/4	JZ	KS	2	3	O?		X				ZSS
17	53/4-H17/5	JZ	KS	2/3	2	S2	ne	X	B		RVV	DVV CV3 RVV
17	53/4-H17/6	HR	KS	3	3	L	ano	X				
17	53/4-H17/7	ZR	KS	2	1	S1	ne	UB3	B			
17	53/4-H17/8	JZ	KS	2	4	O?		X				R??
17	53/4-H17/9	JZ	KS	2	3	O?		X				R??
17	53/4-H17/10	JZ	KS	1	4	S2		X				ZVV CS?
17	53/4-H17/11	JZ	KS	1	4	O?		X				ZPP ZVV

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
					U		3,5	5,5	5,7	2,4	ŠÁLEK	42:20
								9	14			42:21
										7,5		
							10,5	26	24	9		43:1
				P4			13	11	15	4		43:7
									16	2,5		43:6
				P4			20	17	25	10		43:2
		HVE			U		4,5	13	12	3		43:9
		HVE			U		4,5	12,5	12	3		43:10
							15,5	15	16,3	9		43:5
	MS4						6	13	12	3,6		43:8
					U		6	11,5		3,4		43:3
					U		7	8	11,5	3	OKŘÍN	43:4
				P?						9,8	30ks	
											31ks	
											22ks	
										8	50ks	
		HVE			U		4,5	11,5	11	3,4		43:11
										7,6		
	MV3				U		4,5	9		3		43:12
											31ks	
										5,5	4ks	
											3ks	
											3ks	

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
18	53/4-H18/1	JZ	KS	2	2	S2	ne	X			TVV RVV	DKK RVV ZP2
18	53/4-H18/2	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		CV4 ZVV	ZP4 ZKK CVV
18	53/4-H18/3	JZ	S	1	1	S2	ne	UA	B		DKK RVV	KLA RSS MVV LV2
18	53/4-H18/4	JZ	KS	2	1	O1	ne				TVV DKK	RVV ZSS RSS RKR
18	53/4-H18/5	ZR	KS	3	2	M2	ne	UA	C1	3		
18	53/4-H18/6	ZR	KS	2/3	2	M2	ne	X			DKK RVV	DKK
18	53/4-H18/7	ZR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
18	53/4-H18/8	JZ	KS	2	1	O2	ne	UB3	C3		DKK KLA	RVV KLA RPP RKK
18	53/4-H18/9	HR	KS	3	4	L		UA	C1			
18	53/4-H18/10	ZR	KS	2/3	1	S3	ne	UA	B			
18	53/4-H18/11	HR	KS	3	4	X						
18	53/4-H18/12	ZR	KS	1	2	O2	ne	X	C3		ZV3	ZP1
19	53/4-H19/1	ZR	KS	2/1	3	O2(?)	ne	X	C3		ZV1	
19	53/4-H19/2	JZ	KS	2	4	O?		X			RVV	RSS DSS
19	53/4-H19/3	HR	KS	3	3	O2	ne	UA	C3			
19	53/4-H19/4	ZR	KS	2/3	1	S3	ne	UA	B			
19	53/4-H19/5	HR	KS	3	1	L	ne	UA	C1			H4
19	53/4-H19/6	ZR	KS	2/3	2	M2	ne	UA	C1			
19	53/4-H19/7	ZR	KS	2/3	2	S3	ne	UA	B			
19	53/4-H19/8	JZ	KS	2	1	K	ne					TVV RVV FSS
19	53/4-H19/9	ZR	KS	3	3	M4		X	C1			
20	53/4-H20/1	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		ZV4	
20	53/4-H20/2	ZR	KS	2/1	1	O2	ne	UB2	C3		RV4	ZSS CV1
20	53/4-H20/3	JZ	KS	1	1	S2	ne	UA	B		DKK RVV	CVV DSS RVV
20	53/4-H20/4	HR	KS	3	4	M2		X				
20	53/4-H20/5	JZ	KS	1	3	O?		X			DKK RVV	RSS
20	53/4-H20/6	ZR	KS	3	2	M2	ne	UA	C1	3		
20	53/4-H20/7	HR	KS	3	2	L	ne	X	C1			

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							4,5	8	9	2,5		44:10
				P4			12	10,6	17,3	7,5		44:8
					U		6	10,8	11,9	3		44:4
							8	9	12	4,4		44:9
							9	28	26	10		44:1
							9	25,5	24	7		44:3
							14,5	15,6		8		44:5
							12	10,8	17	5,4		44:6
					U		5	9		3,4		44:7
											7ks	
				P4			18	16,8	27	7,4		44:2
									22,6	8,4		45:6
											30ks	45:11
									19,6	7,6		45:10
							4	7,6		2		45:12
							16,5	14		9		45:9
							7,5	19	17	7,6		45:8
							5,5	11		4,5		45:7
							10	10,5	15,5	5,4		45:14
								22	23		30ks	45:13
							16,5	16	24	8		44:13
				P4			21	18,6	32,5	9		44:11
					U		5	11	10	2,5		44:16
											3ks	
								12	15,5			44:15
							9	26	24	8		44:12
							16,5	14,6		9		44:14

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
20	53/4-H20/8	ZR	KS	2	1	S3	ne	UA	B			
20	53/4-H20/9	JZ	KS	2	4	S2		X				
21	53/4-H21/1	ZR	KS	2/1	2	O2	ne	UB2	C3			
21	53/4-H21/2	ZR	KS	2	2	M2	ne	X		3		
21	53/4-H21/3											
21	53/4-H21/4	JZ	KS	2	2	O1	ne				ZV4 LV1	ZP3 LV1
21	53/4-H21/5	JZ	S	1	3	O?	ne				RV?	RPP RSS MV1
21	53/4-H21/6	ZR	KS	2	2	S2	ne	X				
21	53/4-H21/7	HR	KS	3	3	L		X				
21	53/4-H21/8	ZR	KS	2	2	N	ne				RVV	FSS RVV
21	53/4-H21/9	ZR	KS	3	2	M2	ne	X				
21	53/4-H21/10	ZR	KS	3	4	M2						
22	53/4-H22/1	ZR	KS	1	2	M3	ne	UA	C2			
22	53/4-H22/2	HR	KS	3	4	L						
22	53/4-H22/3	ZR	KS	2	3	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP4 ZS5
22	53/4-H22/4	ZR	KS	3	1	O2	ne	UA	C1		DKK RVV	RPP ZSS MV1
22	53/4-H22/5	ZR	KS	3	1	N	ne				KLA RVV	FSS
22	53/4-H22/6	HR	KS	3	3	X	ne	X				
23	53/4-H23/1	HR	KS	3/2	1	M6	ne	UC	C2			
23	53/4-H23/2	JZ	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		ZV2	
23	53/4-H23/3	JZ	KS	2/3	3	M4		X				
23	53/4-H23/4	HR	KS	3	1	O2	ne	UA	C3			
23	53/4-H23/5	ZR	KS	3	2	O2	ne	UA	C3		ZV1	
23	53/4-H23/6	HR	KS	3	4	L		X				
23	53/4-H23/7	JZ	KS	2	1	S2	ne	UA	B			
23	53/4-H23/8	JZ	KS	2	1	S2	ne	UA	B			RSS
23	53/4-H23/9	HR	KS	3	1	L	ne	UA	C1			
24	53/4-H24/1	JZ	KS	2	1	O1	ne					
24	53/4-H24/2	ZR	KS	3	2	M2	ne	UA	C1			
24	53/4-H24/3	JZ	KS	1	1	O2	ne	UA	C3		ZV3	
24	53/4-H24/4	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
24	53/4-H24/5	JZ	KS	2	1	M4	ne	UA	B			
24	53/4-H24/6	JZ	KS	3	2	O2	ne	UA	C3		TVV RVV	TVV KLA RKK LV3

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							6	10		2,5		44:17
		HVE									5ks	
				P4			20	18	28,6	10		45:23
							11	31	29	8		45:27
							15	13	20	8		45:24
				P4					12,5	4		45:25
							5,5	10	9	3		45:26
										7,5	25ks	
				U			7	7	10,8	2	OKŘÍN	45:28
							10	26	25	8		45:29
											4ks	
							11	38		8,5		43:16
				P4					23	8		43:17
				P4			10	10	16,2	4,5		43:18
							7	6,5	9,5	3,2	OKŘÍN	43:19
										11		
							13	45X 40		22X 17		46:5
							16	13	20	7,5		46:3
								23				46:2
							9	10,4	11,8	4		46:4
							15,2	12	18,4	8		46:1
											16ks	
				U			6	8	7	2,2		46:6
				P3			6,5	11	11,5	3,5		46:7
				D			15,5	16	16,5	8,4		46:8
				P1			23	20	30	9		46:9
							12	24	23	8		46:15
			ZS2				12	10,6	17	5		46:10
							16	13,4		10		46:16
							9,5	24	24,8	9		46:13
							9	8,6	14,6	4,6		46:11

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
24	53/4-H24/7	ZR	KS	3	1	S3	ne	UA	B			
24	53/4-H24/8	JZ	KS	1	1	S2	ne	UB6	B			
24	53/4-H24/9	JZ	KS	1	1	S2	ne	UB5	B			
24	53/4-H24/10	HR	KS	3	4	L		X				
25	53/4-H25/1	JZ	KS	2	3	O?		X				
25	53/4-H25/2	HR	KS	3	3	L		X				
25	53/4-H25/3	ZR	KS	1	3	M3		X				
25	53/4-H25/4	JZ	KS	1	3	O1					DKK RVV	ZP4 RSS DSS TVV
26	53/4-H26/1	ZR	KS	3	3	K	ne				DVV RVV	FSS RVV
26	53/4-H26/2	HR	KS	3	1	L	ne	UA	C1			
26	53/4-H26/3	ZR	KS	3	1	M2	ne	UA	A			
26	53/4-H26/4	ZR	KS	3	3	O2	ne	UA	C3			
26	53/4-H26/5	ZR	KS	3	1	S3	ne	UA	B			
26	53/4-H26/6	JZ	KS	1	3	O2	ne	X	C3		RVV DKK	RSS KLA TSS
26	53/4-H26/7	HR	KS	3	4	X		X				
27	53/4-H27/1	ZR	KS	3	4	O?		X				RVV RPP
28	53/4-H28/1	ZR	KS	2	2	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP1 ZS3 LV1
28	53/4-H28/2	ZR	KS	2	2	K	ne				RVV	FSS RVV
28	53/4-H28/3	ZR	KS	1/2	2	M2	ne	UA	C1	3		
28	53/4-H28/4	HR	KS	3	1	S3	ne	UA	B			
28	53/4-H28/5	ZR	KS	1	2	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP4 ZS3
28	53/4-H28/6	JZ	S	2	4	S?						
28	53/4-H28/7	ZR	KS	3	4	?						
29	53/4-H29/1	JZ	S	1	2	O2	ne	UA	C1			RKR
29	53/4-H29/2	ZR	KS	2	3	L?		X				
29	53/4-H29/3	ZR	KS	2	4	O?		X				
29	53/4-H29/4	JZ	S	2	3	O2		UA	C3			RKK
29	53/4-H29/5	ZR	KS	2	4	O?						
30	53/4-H30/1	ZR	KS	1	2	O2	ne	X			ZV3	ZP4 LV1
30	53/4-H30/2	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
30	53/4-H30/3	ZR	KS	3	2	P						
30	53/4-H30/4	ZR	KS	1	1	S3	ne	UB2	B			

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							6,5	11		2,4		46:12
							4,5	10	8	2,6		46:17
							4,5	10	8,5	2,8		46:14
											15ks	
										9	15ks	
										6,5		
								23				42:24
				P4			9	10	14			42:23
									16	5		47:10
							14,5	13,5	12,5	8		47:11
							9	24,5	23	9		47:13
									16,5	7		47:14
							5	9		2,5		47:12
	TVV								15,4	4		47:15
											1ks	
				P?							30ks	
				P2			19	16	22	9		47:16
					U		8	8,5	13	4,5		47:19
							8	24	22	9,5		47:20
							4	11		2		47:17
				P4			18	17,5	23	11		47:18
							6,5	8,5	11,5	3,5		42:22
										7		
											2ks	
										3,3		
							26	21	33	13		47:1
				D			15	14		9		47:4
							5	20,5			H30/2	47:9
					U		6	10		2,5		47:7

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
30	53/4-H30/5	JZ	KS	1	2	S2	ne	UB4	B		FSS DKK	RVV RSS CV5
30	53/4-H30/6	ZR	KS	1	2	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP3 ZS4
30	53/4-H30/7	ZR	KS	1	2	M4	ne	UA	B			
30	53/4-H30/8	JZ	S	2	4	S2		UB3	B		RVV DKK	
30	53/4-H30/9	JZ	S	1	4	S2		UA	B		RVV DKK	KLA RVV
30	53/4-H30/10	ZR	KS	1	3	O?	ne	X				ZPP RSS
30	53/4-H30/11	JZ	KS	2	3	O2	ne	X	C3		RVV DSS	RP2 DKK ZSS DVV
30	53/4-H30/12	JZ	KS	1	3	K					DKK RVV	FSS RVV
31	53/4-H31/1	ZR	KS	2	4	M2		UA	C1			
31	53/4-H31/2	HR	KS	2	4	O?		UA				
31	53/4-H31/3	JZ	KS	2	4	K						FSS
32	53/4-H32/1	ZR	KS	2	4	O?		X				RPP RSS DKK TSS
32	53/4-H32/2	JZ	KS	2	3	M2		UA	C2	3		
32	53/4-H32/3	ZR	KS	2	2	S3	ne	UB4	B			
32	53/4-H32/4	JZ	KS	1	2	O1	ne				KLA RV4	ZP2 RPP DKK RSS
32	53/4-H32/5	ZR	KS	3	2	N	ne					
32	53/4-H32/6	HR	KS	3	4	L		UA	A			
32	53/4-H32/7	ZR	KS	2	2	M2	ne	UA	C1	3		
32	53/4-H32/8	HR	KS	3	3	L	ne	X				
32	53/4-H32/9	JZ	S	1	3	S2	ne	X			DKK RVV	RSS CS4 FSS DKK
32	53/4-H32/10	ZR	KS	1	2	O2	ne	UB2	C1		ZV4	ZP2 RSS ZS3
32	53/4-H32/11	JZ	S	2	4	O2		UA	C3			RKK ZPP
33	53/4-H33/1	HR	KS	3	3	O1						
33	53/4-H33/2	JZ	S	2	4	X						
33	53/4-H33/3	HR	KS	3	3	L		X				
33	53/4-H33/4	ZR	KS	2	3	O2						RKR DVV
33	53/4-H33/5	JZ	S	1	2	M2	ne	UA	C1			

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
					U		5	13	12	4		47:6
	LV1			P2			17	16,5	11,5	8		47:2
							9	25	26	8		47:3
									28	10		
	RKR			P2					15	5		47:5
								10				47:8
				P?								
								23	22			48:13
					U		5	11		4,5		48:10
		ZS					10	9	13	4		48:9
		ZS					7	5,5	9	3	OSUDÍ	48:12
							12	34	30	10		48:7
										7,5		
									11,5	3,5		48:11
				D4			14	12	18	6		48:8
				P?								
										9		
										9		
										7		
							7,5	21	19	7		42:26

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
33	53/4-H33/6	HR	KS	3	1	S1	ne	UA	B			
33	53/4-H33/7	HR	KS	3	4	L		X				
34	53/4-H34/1	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				
34	53/4-H34/2	JZ	KS	2	4	O?						RSS KLA RKR
35	53/4-H35/1	JZ	KS	2/1	2	O2	ne	UA	C3			ZSS MV2
35	53/4-H35/2	JZ	KS	1	1	S2	ne	UB3	B		ZV4	RKK CS2
35	53/4-H35/3	ZR	KS	2	4	O?		X				
35	53/4-H35/4	ZR	KS	2	2	O1	ne				RV4	RSS RKR
35	53/4-H35/5	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
35	53/4-H35/6	ZR	KS	1	2	M2	ne	UA	C1	3		
35	53/4-H35/7	JZ	KS	1	1	S2	ne	UA	B		ZV3	FSS RV2
35	53/4-H35/8	JZ	KS	1	1	S2	ne	UD	B		TVV RV4	RSS RKK DKK
35	53/4-H35/9	JZ	S	1	1	S3	ne	UA	B			
36	53/4-H36/1	ZR	KS	1	1	S2	ne	UZ	B		RV1	
36	53/4-H36/2	ZR	KS	2	1	S2	ne	X	B			
37	53/4-H37/1	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				
37	53/4-H37/2	ZR	KS	3	2	M2	ne	UA	C1	3		
37	53/4-H37/3	JZ	S	1	4	O2		UA	C3			
39	53/4-H39/1	ZR	KS	1	1	M6	ne	UC	C2		ZKK	
39	53/4-H39/2	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP3 ZKK MS1
39	53/4-H39/3	JZ	S	2	2	K	ne				RVV DKK	FSS RVV
39	53/4-H39/4	ZR	KS	1/2	2	M4	ne	UA	C1		ZKK	
39	53/4-H39/5	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
39	53/4-H39/6	JZ	KS	1	2	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP3 ZKK MV1
39	53/4-H39/7	ZR	KS	1/2	2	S3	ne	UB4	B			
40	53/4-H40/1	HR	KS	3	3	L		X				
40	53/4-H40/2	ZR	KS	2	2	M2	ne	UA	C1			
40	53/4-H40/3	ZR	KS	2	2	S3	ne	UA	B			
40	53/4-H40/4	JZ	S	1/2	4	O?		X				RVV RKR DKK
40	53/4-H40/5	ZR	KS	2	3	O?		X				

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							5,5	8		3		42:25
										8		
				P?								
				P2			14	10	15	6		48:15
	DS5						6	9,5	11	3,5		48:18
				P4			8	7	11,5	4		48:20
							18,5	15		10		
							10	28	26	8		48:14
				U			5	7,5	9	2,5		48:17
				P4			7	9	11,5	4		48:19
							6	10		3,8		48:16
				U			5	11,5	10,5	3,5		42:28
				U			6	11,5	11	3		42:27
										13,5	190ks	
							9	26	22	8		43:13
							11	39X 36		11X 9		48:1
	MV3 MV3			P2			18	18	22	9		48:2
				U			8	9,5	13,5	5		48:4
	HVE						8	24	24,5	10		48:3
							16	15		9		
				P4			12	11,5	17,5	7		48:6
							6	12		4,5		48:5
										9		
							8	18	17	6		43:14
				U			5,5	9		3		43:15
										10		

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
41	53/4-H41/1	HR	KS	2	4	O1						
41	53/4-H41/2	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
41	53/4-H41/3	ZR	KS	1/2	4	M2		X				
41	53/4-H41/4	ZR	KS	2	2	S2	ne	UA	B			
41	53/4-H41/5	JZ	KS	2	4	X						
42	53/4-H42/1	ZR	KS	2	2	M1	ne	X	C			
42	53/4-H42/2	ZR	KS	2	3	O2	ne	X	C3			
42	53/4-H42/3	HR	KS	2	2	S1	ne	UA	B			
42	53/4-H42/4	ZR	KS	2	4	L		X				
42	53/4-H42/5	ZR	KS	2	4	K						
42	53/4-H42/6	HR	KS	2	3	O1						
42	53/4-H42/7	ZR	KS	2	2	M2	ne	UA	A			
43	53/4-H43/1	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
43	53/4-H43/2	ZR	KS	2	3	M1		X				
43	53/4-H43/3	HR	KS	2	3	L	ne	X				
43	53/4-H43/4	ZR	KS	2	2	M1	ne	UA	C			
43	53/4-H43/5	JZ	KS	2	2	S1	ne	UA	B			
43	53/4-H43/6	JZ	KS	2	4	O?		X				
43	53/4-H43/7	ZR	KS	2	2	S1	ne	UA	B			
43	53/4-H43/8	JZ	S	2	1	S1	ne	UA	B			
44	53/4-H44/1	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C1			
44	53/4-H44/2	ZR	S	3	3	S3		UA	B			
45	53/4-H45/1	HR	KS	3	4	X						
46	53/4-H46/1	ZR	KS	2	4	O?						RVV DSS RKK
47	53/4-H47/1	JZ	KS	1/2	4	S2		X				
48	53/4-H48/1											
48	53/4-H48/2	JZ	KS	2/1	4	M2		X				
48	53/4-H48/3	ZR	KS	2	3	O2	ne	UB6	C3		RV4	FSS
48	53/4-H48/4	ZR	S	2/1	2	O2	ne	UA	C3		RV5 MVV	ZS3 ZKK TSS
48	53/4-H48/5	JZ	S	1	1	S2	ne	UZ	B			ZV3 RV3
48	53/4-H48/6	JZ	S	1	4	S2		X				RVV DSS
48	53/4-H48/7	HR	KS	2	4	L		X				
48	53/4-H48/8	ZR	KS	2	3	M1		X				
48	53/4-H48/9	JZ	KS	2	2	O2	ne	UA	C3		ZS3 RV5	RP5 ZS5
48	53/4-H48/10	JZ	KS	2/1	3	S?	ne	X				

	RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.		obr.
								15	14		7			45:21
								6	10,5	11,5	4			45:22
								8	22		11			49:1
										16	7,5			49:4
								7	10,5		4,5			49:2
											10			
								7	17	15,5	5			49:3
								15	12		7,5			
									16					
											10			
								9	23		6,5			49:5
								4	7		3			49:8
								6	11		3,5			49:6
								4,5	6,5		2,5			49:7
								15	14		7			
									12					
				P?										
		RKK								14	5,5			49:11
								12	11	15	4			49:12
		HVE				U		4,5	11	11	3			49:13
		HVE												
									14,5					
								14	16	20	7			49:14
						U					6			

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
48	53/4-H48/11	JZ	S	1	3	S2	ne	UB3	B		RVV	RV5 DSS
49	53/4-H49/1	ZR	KS	1	2	O2	ne	UB2	C3		ZV3 MV2	ZP2 ZKK
49	53/4-H49/2	ZR	KS	3	1	L	ne	UA	C1			
49	53/4-H49/3	JZ	S	1	3	O2	ne	X	C3		RV5 DSS	RSS DKK RKR
49	53/4-H49/4	ZR	KS	1	1	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZKK
49	53/4-H49/5	JZ	KS	2	2	M2	ne	UZ	C2	3		
49	53/4-H49/6	ZR	KS	2	4	O?		X			RVV	RSS DKK RKK
49	53/4-H49/7	ZR	KS	2/1	1	S3	ne	UB2				
49	53/4-H49/8	HR	KS	3	4	L		X				
50	53/4-H50/1	HR	KS	3	3	X	ne					
51	53/4-H51/1	HR	KS	3	3	X	ano					
51	53/4-H51/2	HR	KS	2	4	X						
51	53/4-H51/3	ZR	KS	2	4	X						RP1
52	53/4-H52/1	JZ	KS	1	3	O2	ne	UB2			RV5 DVV	RKK DKK
52	53/4-H52/2	ZR	KS	2	2	P						
52	53/4-H52/3	ZR	KS	2/1	4	M2		X				
52	53/4-H52/4	ZR	KS	2	4	L		X				
53	53/4-H53/1	ZR	KS	2	2	O2	ne	UZ	C3		ZV4	RSS ZSS
53	53/4-H53/2	JZ	S	2	3	N	ne	UA	C3		ZV3	ZP2 MS1
53	53/4-H53/3	JZ	S	2	4	O?		X				RVV
53	53/4-H53/4	HR	KS	3	4	L		UA	C1			
53	53/4-H53/5	ZR	KS	2/1	3	M2		X				
53	53/4-H53/6	JZ	S	2	2	O2	ne	UB2	C3		RVV DKK	DKK
53	53/4-H53/7	JZ	S	1	2	S2	ne	X	B		RVV DKK	RVV
53	53/4-H53/8	JZ	S	2	1	S3	ne	UA	B			
54	53/4-H54/1	ZR	KS	2	2	K	ano					DSS RVV
54	53/4-H54/2	ZR	KS	1	2	M2	ne	UA	A			
54	53/4-H54/3	JZ	S	2	1	N	ne	X	A			
55	53/4-H55/1	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				RP3 RS2
55	53/4-H55/2	JZ	S	2	4	X						RSS
56	53/4-H56/1	HR	KS	3	2	O1	ne					
56	53/4-H56/2	HR	KS	2	4	O1						

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
		HVE							9	2,5		49:15
	LV1			P2			21	17	27	7,5		49:16
							13,5	14	16,5	12		49:18
									13	5		49:17
							13	12	17	5		49:19
							10	24,5	24	9		49:21
		P									30ks	
					U		4	9,5		2,5		49:20
				L							10ks	
										13,5		
										8,5		
					U					7,5	50ks	
							5	13				51:10
											10ks	
							16	16	22	9		51:6
					U				9	2		51:7
											40ks	
											50ks	
										4		
							12	11	16	6		51:8
		RHH			U		5	14	13	3,5		51:9
					U		4	9		3		51:10
							19	22	13	10		51:11
							10	25	22	8		51:12
					U		3	5	5	1	ŠÁLEK	51:13
		P6									20ks	
				L			24	26	30	14		49:9
											30ks	

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
57	53/4-H57/1	HR	KS	1/2	4	O ₁						
57	53/4-H57/2	ZR	KS	2	3	O ₂	ne	UA	C ₁			RP ₂ RS ₃ DS ₃
57	53/4-H57/3	JZ	KS	2	1	N	ne	UA	A			RP ₁ RS ₁
57	53/4-H57/4	ZR	S	2	4	K						
57	53/4-H57/5	ZR	KS	2	4	D		X	A			RP ₂
57	53/4-H57/6	ZR	S	2	3	D		X	A			DSS
58	53/4-H58/1	ZR	KS	2	2	O ₁	ano					
59	53/4-H59/1	ZR	KS	2	2	O ₁	ne					
59	53/4-H59/2	ZR	KS	3	1	J						
59	53/4-H59/3	ZR	S	3	4	S ₂		X				
59	53/4-H59/4	ZR	S	2	3	D	ne	X				KSS RSS
60	53/4-H60/1	HR	KS	2	2	O ₁	ne					
61	53/4-H61/1	ZR	KS	2	4	O?		X				
61	53/4-H61/2	ZR	KS	2	4	O?						
62	53/4-H62/1	ZR	KS	2	2	K	ne					DSS
62	53/4-H62/2	ZR	KS	2	3	M ₂		X				DSS
63	53/4-H63/1	HR	KS	2	2	O ₁	ne				RV ₁	
63	53/4-H63/2	JZ	S	2	2	S ₂	ne	UA	A			
64	53/4-H64/1	HR	KS	2	3	M ₂		UA	A			MVV
64	53/4-H64/2	HR	KS	2/1	4	O?						
65	53/4-H65/1	JZ	S	1/2	3	O?		X				
65	53/4-H65/2	ZR	KS	3	4	O?		X				
66	53/4-H66/1	ZR	KS	2	4	M?		X				
66	53/4-H66/2	ZR	KS	3	4	S ₃		UA	A			
66	53/4-H66/3	JZ	S	2	4	S ₃		X				
67	53/4-H67/1	ZR	KS	2	3	O?		X				
67	53/4-H67/2	ZR	KS	3	4	M ₂		X				
68a	53/4-H68a/1	HR	KS	3	2	O ₂	ne	UA	C ₃		ZV ₁	
68a	53/4-H68a/2	ZR	KS	2	3	M ₂	ne	UA	C ₁			
68b	53/4-H68b/1	JZ	KS	1/2	4	O?						RPP RVV
68b	53/4-H68b/2	HR	S	2	3	M ₁		UA	C			
69	53/4-H69/1	ZR	KS	2	2	J	ne					
69	53/4-H69/2	ZR	KS	3	2	M ₁	ne	X				
69	53/4-H69/3	JZ	S	2	1	N	ne					RP ₂
69	53/4-H69/4	JZ	KS	2	1	N	ne	UA	C ₃		ZV ₁	ZP ₃ MV ₁
69	53/4-H69/5	ZR	KS	2	2	S ₁	ne	UA	A			

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
											50ks	
				P4					22	9		51:1
	RS1			P4			8	7	8,6	3	DŽBÁN	51:2
	RS2			P?							50ks	
								14	15,5			51:3
				P2			23	21	29	14		51:4
				P4			22,5	19	27	13		52:1
							12	10	12	6		52:2
											6ks	
									12,5	7,5		52:3
				L			21	30	32	12		51:6
											40ks	
											1ks	
							18	20	26	13		52:6
								28			10ks	
				H			32	31	39	14		52:4
							5	7	8	1		52:5
								15	16			52:7
				ZSP?							15ks	
										8,5	50ks	
				L							25ks	
											10ks	
											3ks	
											15ks	
										7		
							26	16	24	12		52:17
							7	21		9	25ks	52:18
				P?							60ks	
								20			20ks	52:19
							11,5	10,5	12,5	6,5		53:1
							5	17,5		6,5		53:5
				P4			6,5	4,5	5,8	1	OSUDÍ	53:3
				P6			9	5	8	1,5	OSUDÍ	53:4
							6,6	13,5		5,5		53:2

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
70	53/4-H70/1	JZ	S	1	3	S2		X				
70	53/4-H70/2	JZ	S	2	3	N		UA	C3		RV1	RP3
70	53/4-H70/3	HR	KS	3	4	O?		X				
71	53/4-H71/1	JZ	S	1/2	2	S2	ne	UA	A			
71	53/4-H71/2	HR	KS	3	4	K						DSS
72	53/4-H72/1	ZR	KS	3	4	X						
73	53/4-H73/1	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				
74	53/4-H74/1	ZR	KS	2	4	O2		UA				ZSS
74	53/4-H74/2	ZR	KS	2	4	M2		X				
75	53/4-H75/1	ZR	KS	2/1	2	M2	ne	UA	C1			
75	53/4-H75/2	HR	KS	3	3	L		UA	C1			
75	53/4-H75/3	JZ	S	1	3	S1		X				
76	53/4-H76/1	ZR	KS	2	4	M?		X				
76	53/4-H76/2	JZ	S	2/1	4	M?		X				
77	53/4-H77/1	ZR	KS	2	4	O?		X				
78	53/4-H78/1	ZR	KS	2/1	3	O2		UA	C3			ZSS
78	53/4-H78/2	ZR	S	1	3	M2		X				
78	53/4-H78/3	JZ	KS	2/1	2	S3	ne	X	B	3		
78	53/4-H78/4	ZR	KS	2	4	L		X				
78	53/4-H78/5	JZ	S	1	4	K		X				RSS RVV FSS
79	53/4-H79/1	ZR	KS	2	3	M2		UA	C?			
79	53/4-H79/2	JZ	S	2/1	2	M4	ne	UA	B	3	ZKK	
79	53/4-H79/3	ZR	KS	1	3	O2	ne	UA	C3			
79	53/4-H79/4	ZR	KS	2	3	L	ne	X				
79	53/4-H79/5	ZR	KS	1	3	O2	ne	X	C1		RVV	RV2 FSS
79	53/4-H79/6	JZ	S	1	4	O2		X			RVV DKK	RSS RVV
79	53/4-H79/7	ZR	KS	2/1	2	S2	ne	UA	B			
79	53/4-H79/8	JZ	KS	1	4	S?		X				
80	53/4-H80/1	JZ	S	2	4	N		UC	C1			
80	53/4-H80/2	JZ	KS	1	4	M4		X				
80	53/4-H80/3	HR	KS	2	4	L		X				
81	53/4-H81/1	JZ	S	1	3	O2	ne	UB5	C3			RSS RKR
81	53/4-H81/2	JZ	S	2	2	N	ne	UH	C1		RV3	RV3 RKR
81	53/4-H81/3	JZ	S	2	2	P						
81	53/4-H81/4	JZ	S	2	2	N	ne	X			RV3	RV3 RKR

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
								8,5				52:11
				P?				5,5	7,5		OSUDÍ	52:12
					U		4	9	9	2		52:8
											H71/1	
											15ks	
									26	12		
											15ks	
											8ks	
							12	28	26	11	11ks	57:4
								15			38ks	
								13				57:3
											38ks	
											25ks	
											50ks	
										6,9	78ks	
								16	14,5		12ks	52:9
					U		3	7		1,5		52:10
											19ks	
											8ks	
								28			9ks	
							9	21	22	8		53:6
									16	6,5		
										9	30ks	
	ZS ₂								12	5		53:7
	RS ₃											
											50ks	
					U		5,5	11	10	2,5		53:8
											12ks	
											60ks	
											20ks	
											10ks	
									22	7,5		
					U		7	7,5	11	2,5	OSUDÍ	53:14
							1	8			H81/2	53:13
					U				11,5	3	OSUDÍ	53:15

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
81	53/4-H81/5	ZR	KS	2	3	L	ne	X				
81	53/4-H81/6	ZR	KS	2	3	P						
81	53/4-H81/7	JZ	S	2	3	S ₃	ne	X				
82	53/4-H82/1	ZR	KS	1	1	O ₂	ne	UA	C ₃		RVV DSS	ZP ₂ ZS ₃
82	53/4-H82/2	ZR	KS	1	4	M ₂		X				
82	53/4-H82/3	JZ	S	2	4	O ₂		UA	C			RVV RSS RKK
82	53/4-H82/4	JZ	S	2	2	O ₂	ne	UA	C ₃		RV ₅ DSS	RP ₅ CV ₁
82	53/4-H82/5	JZ	S	1	1	O ₂	ne	UA	C ₃		RV ₄ DKK	RV ₂ RP ₃ RS ₃ DKK
82	53/4-H82/6	JZ	KS	2/1	2	M ₃	ne	UA	B	3		
82	53/4-H82/7	JZ	KS	2/1	1	S ₃	ne	UB ₃	B			
82	53/4-H82/8	ZR	KS	2	4	L		X				
83	53/4-H83/1	ZR	KS	2	3	X	ne	X				
83	53/4-H83/2	JZ	KS	2	4	X		X				
84	53/4-H84/1	JZ	S	1	4	O ₂		X				RP ₃ RS ₄ CV?
84	53/4-H84/2	JZ	KS	1	3	N	ne	UH	C ₄		RVV	RV ₃ FSS
84	53/4-H84/3	ZR	KS	2	3	O?	ne	X			RVV	RP ₃ RVV DKK
84	53/4-H84/4	ZR	KS	3	2	L	ne	UA	C ₂			
84	53/4-H84/5	ZR	KS	1/2	2	M ₂	ne	X				
84	53/4-H84/6	JZ	S	1	4	S ₃		UB ₃	B			
85	53/4-H85/1	ZR	KS	2	2	O ₁	ano					
85	53/4-H85/2	ZR	KS	2/1	2	M ₃	ne					
85	53/4-H85/3	JZ	S	1	3	D	ne	X				
85	53/4-H85/4	JZ	KS	2	3	O?	ne	X				ZSS
85	53/4-H85/5	ZR	KS	2	2	J	ne					
85	53/4-H85/6	JZ	S	1	3	D	ne	UA?			RP ₁ RS ₃	
86	53/4-H86/1	HR	KS	3	4	M ₂		X				
86	53/4-H86/2	ZR	KS	2	2	M ₂	ne	UA	A	3		RSS
87	53/5-H87/1	ZR	KS	2	2	J	ne					
87	53/5-H87/2	ZR	KS	2	3	X	ne	X				RSS
88	53/5-H88/1	ZR	KS	2	2	J	ne					
88	53/5-H88/2	ZR	KS	2	3	O?		X				
89	53/5-H89/1	ZR	KS	2	1	O ₁	ano					

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
										9,5	10ks	
							3				H81/4?	53:16
					U					2		
							18	19	29	11		53:9
											20ks	
											60ks	
				P4	U		9,5	9,5	13,5	3,6		53:10
				P4			10	8,3	12,5	4		53:11
							7	18		6		53:12
				U			5	12		2,5		53:13
											12ks	
										5,5	20ks	
											35ks	
				D?							25ks	
									9,5	2,5	20ks	53:14
				U						4,5	20ks	
							13	12,5		8		53:15
							5	17	16	5		53:16
											14ks	
				P4H5			24	22	28	14		53:19
			L				16	31		14		53:20
				P4					12,5	5		53:23
										9,5		
				L			18	15	16	8		53:22
				P5					16	5		53:21
				L							3ks	
							8	23	22	7		57:13
							14	12	13	7		53:18
										8		
							17	15	15,5	8		53:17
								12			2ks	
							24	23	31,5	14		53:24

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
89	53/5-H89/2	ZR	KS	3	3	Z						
90	53/5-H90/1	ZR	KS	2	2	J	ano					
90	53/5-H90/2	HR	KS	3	4	X						
90	53/5-H90/3	JZ	KS	2	2	S2	ne	X	B			
91	53/5-H91/1	ZR	KS	3/2	3	O?	ne	X				
91	53/5-H91/2	ZR	KS	2	1	O2	ano	UA	C2			RSS
92	53/5-H92/1	ZR	KS	2	1	O2	ano	X	C1			
92	53/5-H92/2	ZR	KS	2	3	M2	ne	X				
93	53/5-H93/1											
93	53/5-H93/2	ZR	KS	2	3	J						
94	53/5-H94/1	ZR	KS	3	2	O1	ano			5		
94	53/5-H94/2	HR	KS	2	1	K	ne					
95	53/5-H95/1	ZR	KS	2	2	M2	ne	X				
95	53/5-H95/2	JZ	KS	2	1	N	ne					RV4 DKK
95	53/5-H95/3	ZR	KS	3	1	L	ano	UA	A			
96	53/5-H96/1	ZR	KS	1	2	O2	ne	X	C3		RV1	RP4 RS3 MV1
96	53/5-H96/2	JZ	KS	2	3	M2	ne	X			MVV	
96	53/5-H96/3	ZR	KS	1	3	X	ne	X				
97	53/5-H97/1	ZR	KS	2	2	O?	ne	X				
97	53/5-H97/2	HR	KS	2	4	X						
98	53/5-H98/1	JZ	KS	2	1	O1	ne					
98	53/5-H98/2	ZR	KS	2	2	M2	ne	X				
98	53/5-H98/3	JZ	KS	2	4	S2		X				
99	53/5-H99/1	HR	KS	3	1	K	ano					DSS
99	53/5-H99/2	HR	KS	2	4	M2		UA	A			
100	53/5-H100/1	ZR	KS	2	2	M1	ne	X				RSS
101	53/5-H101/1	ZR	KS	3	1	M3	ne					
101	53/5-H101/2	ZR	KS	2	1	O2	ano	UB1	C3			RP2 MV2 RS2
101	53/5-H101/3											
102	53/5-H102/1	ZR	KS	2	2	J	ne					
103	53/5-H103/1	JZ	S	2/1	1	J	ano					
103	53/5-H103/2	HR	KS	2	3	X	ne					
103	53/5-H103/3	JZ	KS	2	4	S2		X				
104	53/5-H104/1	ZR	KS	2	3	X	ne	X				RSS
105	53/5-H105/1	ZR	KS	1/2	3	O2	ano	X	C3		RPP	
105	53/5-H105/2	JZ	KS	1/2	4	N						RSS

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
			L					40				
							17	13,5	15,5	9,5		54:1
											7ks	
				U			7	9	9,5	2		54:2
										22		
							19	28	27	11		53:25
							21	14	18	10		54:3
										7	18ks	
								12	14		20ks	
							22	22	24	12		54:6
							19	27	29	13		54:7
							12	24	22	7		54:8
							6	7,4	8,5	4,4	OKŘÍN	54:10
							14	11	13	7		54:11
	MV1 RS3			P6			26	16	28	12		54:12
										8	13ks	
										15		
				P4			24	20	28	15	133ks	54:11
											4ks	
							18	28	28	7		54:13
							9	20	18	8		54:14
											4ks	
							20	23	26	9		54:15
											20ks	
							14	34		11		54:16
			L				19	27		12		55:2
	MV2 RS2			P6			22	15	25	12		55:1
							17	15	16,5	9		54:4
							17	14	15,5	8		54:5
											11,5	
										10		
				P?					20	10		
											ŠÁLEK	

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
105	53/5-H105/3											
105	53/5-H105/4	HR	KS	1/2	4	K						DSS
106	53/5-H106/1	JZ	KS	2	2	O ₂	ano	X	C ₃		RV ₁	RP ₃
107	53/5-H107/1	ZR	KS	2	3	X	ano	X				
108	53/5-H108/1	JZ	S	2	1	N	ano	UA	A			
108	53/5-H108/2	ZR	KS	3/2	4	M ₂		UA	?			
109	53/5-H109/1	ZR	S	2	4	O?		X				
110	53/5-H110/1	HR	KS	3	1	O ₂	ano	UA	C ₃		RV ₁	RP ₃ MV ₂
110	53/5-H110/2	HR	KS	2	3	J						
110	53/5-H110/3	JZ	KS	1	2	O ₂	ano	UA	C ₃		RV ₁	ZP ₂ MV ₂
110	53/5-H110/4	ZR	KS	2/1	3	O?	ano	X				
110	53/5-H110/5											
111	53/5-H111/1	JZ	KS	2	1	N	ne					DSS
111	53/5-H111/2	HR	KS	2	3	O?	ne	X				
111	53/5-H111/3	ZR	S	3	1	N	ne					
111	53/5-H111/4	JZ	S	2	2	N	ne	X	A			
111	53/5-H111/5	ZR	KS	2	4	S ₂ či M ₂		X				
112	53/5-H112/1	ZR	KS	2/1	4	K						DSS
113	53/5-H113/1	ZR	KS	2	3	K	ano					DSS
113	53/5-H113/2	ZR	KS	2	4	K						
114	53/5-H114/1	JZ	KS	2	3	O ₁	ano					
114	53/5-H114/2	ZR	KS	2	4	X						
115	53/5-H115/1	ZR	KS	2	3	J	ne					
115	53/5-H115/2	HR	KS	3	3	X	ne					
116	53/5-H116/1	ZR	KS	1	4	M ₂		X			DKK	RSS
117	53/5-H117/1	ZR	KS	2	4	X						
118	53/5-H118/1	ZR	KS	2	2	O ₂	ano	UA	C ₃		RV ₁	RP ₂ RS ₂
119	53/5-H119/1	HR	KS	2	1	D	ano	X	A		RV ₁	RP ₃ DV ₁
119	53/5-H119/2	JZ	KS	2	2	M ₁	ne	X				
120	53/5-H120/1	ZR	KS	2	1	K	ano					DSS
120	53/5-H120/2	ZR	KS	1	4	M ₂		X			DSS	
120	53/5-H120/3	HR	KS	3	4	X						
121	53/5-H121/1	JZ	KS	2	2	S ₂	ne	X				
121	53/5-H121/2	JZ	KS	1	3	S ₂	ne	UA?				
122	53/5-H122/1	ZR	KS	2	1	O ₂	ne	UA	C ₃		RV ₁	ZP ₃
122	53/5-H122/2	ZR	KS	1/2	1	M ₁	ne			3		

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
											2ks	
				P6ZS		P1	14	9	15	7		55:3
										17		
				P4			6	6	7,8	2	ŠÁLEK	55:7
											10ks	
				P?							21ks	
				P6			20	12	18	8		55:5
								14	17			
				P6			15	9	13	6		55:6
									14	4		
				U			5	6	8	2,5	OKŘÍN	55:8
								15		8	2ks	
							4	7	7,5	2,5	OKŘÍN	55:9
							3	6,5		2	ŠÁLEK	55:10
									26	12		54:17
											1ks	
				H5					28	10		54:18
											5ks	
										8,5	10ks	
										7	3ks	
											9ks	
											23ks	
	RS2			P6			23	12	24	10		55:14
				P5ZS			17	13	17	4		55:15
							8	21		9,5		55:16
							21	21	25	11		54:19
				U			6	7	7	3		55:11
				U					9	3,5		55:12
							24	16	28	12		56:12
							5,5	18		8		56:14

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
122	53/5-H122/3	ZR	KS	2	1	K	ano					DSS
122	53/5-H122/4	ZR	KS	2	2	O2	ano	X	C3		RV1	RP4 RS3 DV1
122	53/5-H122/5	JZ	KS	2/1	3	M2		UA	A		DSS	
123	53/5-H123/1	HR	KS	2	1	O1	ne				ZV1	
123	53/5-H123/2	ZR	KS	2	2	M2	ano	UA	A			RSS
123	53/5-H123/3	JZ	KS	2	4	S2	ne	X				
124	53/5-H124/1											
125	53/5-H125/1	ZR	KS	2	2	D	ne	UA	A			DKK ZSS
125	53/5-H125/2	HR	KS	3	3	X	ne					
125	53/5-H125/3	ZR	KS	2	1	O2	ano	UA	C3		ZV1	
125	53/5-H125/4	ZR	KS	2/1	4	X						
125	53/5-H125/5	JZ	S	2	3	M2	ne	UA	A			DSS
125	53/5-H125/6	ZR	KS	2	2	D	ano	UA	A		ZV1	
125	53/5-H125/7	ZR	KS	2	3	M2	ne	X				
125	53/5-H125/8	ZR	KS	2	2	D	ano	UA	A			
125	53/5-H125/9	HR	KS	2	4	M2		X				
126	53/5-H126/1	ZR	KS	2	3	L	ne	X	C1			
127	53/5-H127/1	ZR	KS	2	3	O?	ne	X				
127	53/5-H127/2	HR	KS	3	4	Z						
128	53/5-H128/1	ZR	KS	2	1	M2	ne					RSS
128	53/5-H128/2	ZR	KS	2	1	L	ne	UA	A			
128	53/5-H128/3	JZ	KS	2/1	4	M2		X		3		
129	53/5-H129/1	ZR	KS	2	2	O1	ne					
129	53/5-H129/2	JZ	KS	2	3	J						
130	53/5-H130/1	ZR	KS	3	3	X	ne					
130	53/5-H130/2	JZ	KS	2/1	4	S2		X				
131	53/5-H131/1	HR	KS	2	4	M2		X				
132	53/5-H132/1	ZR	KS	2	3	M2	ne	UA	C1			RSS
132	53/5-H132/2	ZR	KS	2/3	3	O?	ne	X				
132	53/5-H132/3	ZR	KS	2	2	M2	ne	UA	C1			
133	53/5-H133/1	JZ	S	2	1	S2	ne	UA	A			
133	53/5-H133/2	JZ	S	2	4	S2		X				
134	53/5-H134/1	HR	KS	3/2	4	M2		X				
135	53/5-H135/1	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3			
135	53/5-H135/2	HR	KS	3	1	M2	ne	UA	C1			
136	53/5-H136/1	HR	KS	3/2	4	K						DKK
137	53/5-H137/1	ZR	KS	2	1	K	ano					

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
				P4			16	20	23	9		56:15
	DV1 RS3			P6			14	9	13	7		56:13
								12,5			5ks	
							14	12	16	7		56:4
							6	17	15,5	7		56:3
					U						2ks	
							14	13	15	8		56:6
										8	2ks	
							16	11	16,5	9		56:9
											3ks	
										9	12ks	
							9	13,5	12	7		56:8
										5	3ks	
							11	11	13	4		56:7
											4ks	
									13	6,5		
				H?					32	15		56:5
				L								
							12	28	25	8		56:10
							19	14	17	8		56:11
											9ks	
				H4			22	24	34	12,5		57:1
								16	17		50ks	57:2
									16	8		
											25ks	
									26	12		56:1
										8	12ks	
							10	22	20	9		56:2
							5	8	7,5	1,5		55:13
											16ks	
											20ks	
							21	15	23	9		56:16
							11	28	24	9		56:17
											23ks	
							22	24	30	14		55:4

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
137	53/5-H137/2	JZ	KS	1/2	4	X						
138	53/5-H138/1	ZR	KS	2	3	X						
138	53/5-H138/2	JZ	S	1	4	S2		X				
138	53/5-H138/3	HR	KS	2	4	X						
139	53/5-H139/1	ZR	KS	2	3	O?	ano	X				RP ₃ RS ₂ MV ₂
140	53/5-H140/1	JZ	KS	1	2	S2	ano	X			ZV ₁	ZS ₃
140	53/5-H140/2	HR	KS	3	3	X	ne	X				RSS
140	53/5-H140/3	HR	KS	2	3	X	ne	X				
140	53/5-H140/4	HR	KS	2	3	X	ano	X				
140	53/5-H140/5	JZ	KS	2	2	N	ne	UA	C ₃			RP ₃ MV ₂
140	53/5-H140/6	HR	KS	3	4	X		X				
140	53/5-H140/7	HR	KS	2	3	X	ne	X				
141	53/5-H141/1	HR	KS	2	2	O ₂	ne	UA	C ₃			
142	53/5-H142/1	ZR	KS	2	1	O ₂	ne	UA	C ₃		ZV ₁	RSS
142	53/5-H142/2	ZR	KS	3	4	L		UA	C?			
142	53/5-H142/3	ZR	KS	2	4	O ₂		UA	C ₃			
143	53/5-H143/1	ZR	KS	2	3	X	ne	X				
143	53/5-H143/2	ZR	KS	1	4	O?		X				
144	53/5-H144/1	ZR	S	2/1	2	O ₂	ne	X	C ₃			ZP ₃ ZSS
144	53/5-H144/2	ZR	KS	3/2	4	X		UA	?			
145	53/5-H145/1	HR	KS	2	4	O?		X				
145	53/5-H145/2	ZR	KS	2/1	4	M ₃		X		3		
146	53/5-H146/1	ZR	KS	2	4	O ₂		UA	C ₃			RKK RSS
146	53/5-H146/2	ZR	KS	2	1	N	ne	X	C ₃			
146	53/5-H146/3	ZR	KS	3	2	L	ne	UA	C?			
146	53/5-H146/4	HR	KS	1	4	O?		X				
146	53/5-H146/5	ZR	KS	2	4	M ₂		UA	C?			
146	53/5-H146/6	ZR	KS	2	1	S ₃	ne	UA	B			
147	53/5-H147/1	JZ	KS	1	2	M ₂	ne	X	C?			
147	53/5-H147/2	ZR	KS	2	4	M ₂		X				
147	53/5-H147/3	JZ	KS	2	1	N	ne	X	B			
147	53/5-H147/4	JZ	S	1	3	N	ne					RVV FSS
147	53/5-H147/5	ZR	KS	3	4	L		UA	C?			
148	53/5-H148/1	ZR	KS	2	2	M ₂	ne	UA	C ₁	3		
148	53/5-H148/2	HR	KS	3	3	L	ne	X				
148	53/5-H148/3	ZR	KS	2/1	4	M ₂		X		3		

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
											5ks	
											NOŽKA	45:19
											40ks	
				P6					28	11		45:1
							7,5	11	12	4		45:2
										8,5		
										12		
										12		
	MV2			P4			7,5	5	7	1,5	OSUDÍ	45:3
										13		
							21	12	18	9		45:20
				P4			12	9	13	5		45:18
											20ks	
										7,5	10ks	
											6ks	
				P4			11	9	12	5		45:17
											11ks	
											28ks	
											45ks	
					U		8	5,8	9	2,7	OSUDÍ	45:15
							14	12		7,5		
											5ks	
											20ks	
							5	8		3		45:16
							8	20	17	7		57:12
											3ks	
							6	6	7,5	2,5	DŽBÁN	57:11
				U					6,5	1,5	OKŘÍN	57:10
											2ks	
							16	38	36	14		57:9
										7	5ks	
											4ks	

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
148	53/5-H148/4	JZ	KS	2	2	N	ne	UA	C3			
148	53/5-H148/5	JZ	KS	2	1	S3	ne	UA	B			
148	53/5-H148/6	JZ	KS	2	3	O2	ne	X	C3			
148	53/5-H148/7	ZR	KS	2	1	S3	ne	X	B			
149	53/5-H148/1	ZR	KS	2	2	M2	ne	UA	C1			
149	53/5-H148/2	ZR	KS	2	2	S1	ne	X	B			
149	53/5-H148/3	ZR	KS	2	3	X	ne	UA	?			
150	53/5-H150/1	ZR	KS	2	4	X						
150	53/5-H150/2	ZR	KS	2/1	4	X						

15.5. Opava – Malé Hoštice

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
	P 1083	HR	KS	3	1	L	ne	UA	A			
	P 1084	HR	S	3	1	L	ne	UA	C1			
	P 1085	JZ	S	1	1	S1	ne	UA	B			
	P 1468	ZR	KS	2	2	O2	ne	UA	C3		ZV3ZS3	ZS3
	P 1469	ZR	KS	1	1	M4	ne	UA	C2			
	P 1470	ZR	KS	2	1	K	ano					
	P 1471	ZR	S	2	1	K	ne					
	P 1472	JZ	S	1	1	S3	ne	UA	B			ZVVMVV
	P 1473	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C1			
	P 1474	JZ	S	1	1	S1	ne	UA	B			
	P 1475	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		ZV3FS	ZS4RSS
	P 1476	ZR	S	3	1	S2	ne	UA	B			
	P 1477	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3			
	P 1478	ZR	KS	2	1	S2	ne					
	P 1479	ZR	KS	2	1	S2	ne	UA	B			RV3
	1949/5-1	ZR	KS	2	4	X	ne					RVVRKKOVV
	1949/5-2	ZR	KS	2	3	M2	ne					
	1949/5-3	ZR	KS	2	4	O2	ne	UA	C1		RVVRKK	RVVDKKZKK
	P 650	ZR	KS	2	1	O1	ne					ZKK
1k	601-1/70	JZ	S	2	2	X	ano					RKK
1k	601-2/70	ZR	S	2	1	O2	ano	UA	C3			
1k	601-3/70	JZ	S	1	2	M2	ne					DVVRSS
1k	601-4/70	ZR	S	2	1	O2	ano	UA	C1			CVV
1k	601-8/70	ZR	S	2	2	O2	ne	UA				
2k	601-10/70	ZR	S	2	1	K	ne					MVV
2k	601-11/70	ZR	S	2	1	D	ano	UA	B			ZKK
2k	601-12/70	ZR	KS	2	1	L	ne					

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							8	7	11	5	OSUDÍ	57:6
							4,5	8		2,5		57:7
									18	7,5		57:5
					U		6,5	10		3		57:8
							11	26	24	8		45:4
							4,5	9,5		3		45:5
										7	12ks	
											6ks	
											2ks	

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							14,8	13	12,8	8		58:1
							17,4	13,5	14	9,5		58:2
							6	11		4		58:3
							17	15	21	10		58:4
							9	23	24	8		58:6
							19	18	22	9		58:7
							8	9	11	4,5		58:8
					U		6	9		2,5		58:5
							14	9	13	6		58:9
							5	11		4		58:10
					U		8	8	12	4,5		58:12
							6	7	8	3		58:11
							13	13	17,5	8		58:13
					U		5,5	9,5		2,5		58:14
	MV ₂						5	10		3		58:15
								24				58:23
												58:17
							9	6	7,6	4		58:16
							15,9	34	27	11,9		
							17,9	13	17	10,2		
							7,4	18	18	6,5		58:25
	CV ₃			P ₄			5,2	5,7	7,4	3,1		58:26
							23,6	16	24,4	9,7		58:24
							17,4	22,5	27,2	10,9		59:1
				P ₄			7,4	7,6	9,5	3,9		59:2
							24,2	14,1	18,5	10,1		59:3

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
2k	601-13/70	ZR	KS	2	1	D	ne	UA	A			RSS
2k	601-14/70	ZR	KS	2	2	M3	ne	UA	B			ZSS
2k	601-15/70	ZR	S	2	3	S2	ne	UA	B			
2k	601-16/70	ZR	KS	2	4							
2k	601-17/70	ZR	KS	2	4							
3k	601-18/70	ZR	K	2	3	O1				2	RV6CS5	RKRSLU
3k	601-19/70	ZR	KS	2	4	O						
3k	601-20/70	ZR	K	2	1	S3	ne	UA	B			
3k	601-21/70	ZR	S	2	2	M2	ne				RKR	
3k	601-22/70	ZR	KS	2	4							
4k	601-33/70	ZR	KS	2	4							
5k	601-34/70	ZR	S	2	1	O2	ne	UA	C3		RVVM-VV	FSSRSS
5k	601-35/70	ZR	K	2	4	M2						
5k	601-36/70	HR	S	3	1	L	ne	UA	C1	2		
5k	601-37/70											
5k	601-38/70	ZR	KS	2	1	O2	ne	UA	C3		ZV2	RPPMVV
5k	601-39/70	ZR	KS	2	4							
5k	601-40/70	ZR	KS	2	4							
5k	601-41/70	ZR	S	2	1	O2	ne	UA	C3			
6k	601-42/70	ZR	S	2	1	O1	ne					
6k	601-43/70	ZR	S	2	1	M2	ne	UA	C1			
6k	601-44/70	ZR	S	2	2	M2	ne					
6k	601-45/70	ZR	S	2	1	O2	ne	UA	C3			
6k	601-46/70	ZR	S	2	1	S2	ne	UA	B			
6k	601-47/70	ZR	S	2	1	S1	ne	UA	B			
6k	601-48/70	ZR	S	2	1	O2	ano	UA	C3			
6k	601-49/70	ZR	KS	2	4							
7k	601-51/70	ZR	S	2	2	O1	ne			4	MS4FSS	ZSSFSSSLU
7k	601-52/70	ZR	S	2	1	O1	ne				RSSKLI	
7k	601-53/70	ZR	S	2	2	M4	ne					
7k	601-54/70	ZR	S	1	1	M4	ne					
7k	601-55/70	ZR	KS	2	4	O						
7k	601-56/70	ZR	KS	2	4	O						
7k	601-57/70	ZR	KS	2	4	M4						
8k	601-58/70	ZR	S	2	1	M2	ne	UA	C1	3		
8k	601-59/70	ZR	KS	2	4							
10k	601-60/70	ZR	K	3	1	H						
10k	601-61/70	ZR	KS	2	4							
10k	601-62/70	ZR	KS	2	4							
10k	601-63/70	HR	KS	3	4	L						
11k	601-64/70	ZR	KS	2	2	M4	ne					

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							15,2	21	22,2	10,2		59:4
							7,8	20,4	18,2	5,9		
								12	11			
								14,9	18,6			
				P4								
	MS1						5,9	9,1		2,7		59:5
		RPP-KLA			U		7	15,5	16,3	3,5		59:6
				P2			7,1	7,4	9,6	2,5		59:7
			P2				14	12,7	13,8	7,9		59:8
											ztraceno	
			Z2	P2			12,3	11,5	16,1	5,6		59:10
							22,4	17	25,8	10,2		59:9
							14	18,5	23,7	8,5		59:11
							11,2	23,2	22,1	8		59:12
					U		4,7	10	8,4	2,5		59:13
							9,8	8,8	12,3	5,7		59:14
							4,3	6,7	6,2	2,7		59:16
							7	11,3		4,7		59:17
				P4			15,4	11,4	19,6	8		59:15
							13,6	16,5	20,4	5,6		60:1
							7,2	7	9,6			60:2
							9,3	18,4	20	8,2		
		MRI					6,7	15,3	16	7,7		60:3
							6,9	20,7		7,2		60:4
							1,7			14		
				L								
							8,9	31		8,8		

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
11k	601-65/70	JZ	KS	2	4	O						RKR
11k	601-66/70	JZ	KS	2	4	O						RVVDSS
11k	601-67/70	ZR	KS	2	4							
11k	601-68/70	ZR	KS	2	4	O						RKK
11k	601-69/70	HR	KS	3	4							
11k	601-70/70	ZR	K	2	3	S ₃	ne					
12k	601-71/70	ZR	KS	2	3	O	ne					
12k	601-72/70	JZ	S	1	2	M	ne					ZKK
12k	601-73/70	ZR	S	2	1	S ₂	ne	UA	A			
12k	601-74/70	ZR	KS	1	2	M ₂	ne					
12k	601-75/70	ZR	S	1	2	M ₁	ne					
12k	601-76/70	ZR	S	2	3	M	ne	UA	A			
12k	601-77/70	ZR	S	2	4	O						ZSS
12k	601-78/70	ZR	S	2	4	O						RSSRVVRKK-SLU
12k	601-79/70	ZR	S	2	3	M ₂						
12k	601-80/70	ZR	KS	2	4							
12k	601-81/70	ZR	KS	2	4							
13k	601-82/70	ZR	KS	2	4							
14k	601-83/70	ZR	S	2	3	O						ZSSTSS
14k	601-84/70	ZR	S	2	3	O ₂		UA	C ₃		ZV ₇	ZS ₃ ZK ₄ CV ₃
14k	601-85/70	ZR	KS	2	4	O						
14k	601-86/70	HR	KS	3	3	L						
14k	601-87/70	ZR	KS	2	4	O						
14k	601-88/70	ZR	KS	2	4							
	601-89/70	ZR	KS	2	4	M ₄						
15k	601-1/71	ZR	S	2	1	K	ano					MVV
15k	601-2/71	ZR	S	2	1	M ₂	ne	UL	B	3		DVV
1h	601/1-4/70	ZR	S	1	1	O ₂	ano	UA	C ₁			RP ₂
1h	601/1-5/70	HR	S	3	2	L	ne	UA	B			
1h	601/1-6/70	HR	S	3	4	L						
1h	601/1-7/70	ZR	S	2	4	D		UA				ZSS
1h	601/1-8/70											
1h	601/1-9/70	ZR	S	2	3	M ₂						
1h	601/1-10/70	ZR	S	1	1	O ₂	ne	UA	C ₃			RSSRKK
1h	601/1-11/70	ZR	2	2	3	O ₁	ne					
1h	601/1-12/70	ZR	S	2	3	D	ne	UA	B			
2h	601/1-13/70	HR	O	3	3	L	ne					
2h	601/1-14/70	ZR	KS	2	3	O					RV ₆	RPP
2h	601/1-15/70	ZR	K	2	3	O ₂	ne	UA	C ₃		ZV ₁	
2h	601/1-16/70	ZR	KS	2	4	M ₄						
2h	601/1-17/70	ZR	KS	2	4	O						

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
												60:5
												60:6
					U					2,4		60:7
									26,6	10,5		
							7	10,1		7,9		
					U		5,1	11,2		2,2		60:9
							7	13,8		5,9		60:8
							7	15		7		
								24				
												60:10
												60:11
								23				
				P					9,5	7,5		
							14	11,8	20			60:12
								14				
											solitérní	
							22,1	22,1	28,2	12,6		61:1
							11,6	30,2	27,7	10,1		61:2
				P4			20,9	11,7	22,5	8,2		61:3
							16,1	13,6	15,2	8,5		
				P?								
											ztraceno	
								36		10,1		
				P4			11,3	10,1	14,3	5,7		61:4
									37,1	11,8		
							25			14		
										9,3		
				P?					13	4,3		61:5
							11,5					61:6

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
2h	601/1-18/70	ZR	KS	2	4	O						
2h	601/1-19/70	ZR	KS	2	4							
3h	601/1-21/70	ZR	KS	2	4	O ₂		UA	C ₃		RV ₃ DKK	RPPZSSDKK
3h	601/1-22/70	ZR	KS	2	4	O					RVVDKK	ZSSZV ₁
3h	601/1-23/70	JZ	K	1	4	M?	ne					
3h	601/1-24/70	ZR	KS	2	4							
3h	601/1-25/70											
4h	601/1-26/70	ZR	S	2	2	O ₂	ne	UB ₁	C ₃		ZVVCK ₃	ZS ₄ ZP ₃
4h	601/1-27/70	JZ	S	2	1	S ₃	ne	UB ₃	B			RP ₁ MS ₁
4h	601/1-28/70	ZR	K	3	1	M ₂	ano					
4h	601/1-29/70	ZR	S	2	1	L	ne	UA	C ₁			
5h	601/1-30/70	ZR	KS	2	4							
6h	601/1-31/70	ZR	KS	2	4	O						
6h	601/1-32/70	ZR	KS	2	4							
6h	601/1-33/70	ZR	KS	2	4	O ₂		UT	C ₃			
7h	601/1-34/70	ZR	KS	2	4	O						
7h	601/1-35/70	ZR	KS	2	4	M?						
7h	601/1-36/70	ZR	S	2	3	L	ne	UA	A			
	1980/3-1	HR	KS	3	3	L	ne	UA	C ₂			LVV
	1980/3-2	ZR	S	1	3	O ₂	ne	UA	C ₃			RKR

15.6. Opava – Město

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
	P 1515	ZR	KS	2	1	S ₂	ne	UA	B	3		ZP ₄ ZSS
	P 1492	HR	KS	3	1	L	ne					
I	744-1/74	ZR	S	1	2	O ₁	ano					ZSS
I	744-2/74	ZR	KS	1	1	K	ne					RVVDKKFSS
I	744-3/74	HR	KS	3	1	S ₃	ne	UA	B			
I	744-4/74	HR	KS	3	1	L	ne	UA	C ₁			
I	744-5/74	ZR	KS	2	2	M ₂	ne					
I	744-6/74	ZR	KS	2	4	O						ZSS
I	744-7/74	ZR	KS	2	4	O						ZSSMS?
I	744-8/74											
I	744-9/74											
I	744-10/74											
I	744-11/74	ZR	KS	2	4							
2	744-12/74											
2	744-13/74	ZR	KS	2	1	S ₃	ne	UA	B			
2	744-14/74	ZR	KS	2	2	S ₃	ne	UA	B			
2	744-15/74	ZR	KS	2	4	S ₃	ne	UB ₃	B			

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
2	744-16/74	ZR	KS	2	3	S ₂						
2	744-17/74	ZR	KS	2	4	O						ZSS
2	744-19/74	ZR	KS	2	4	O						ZVVZKK
2	744-20/74	ZR	KS	2	4	S?		UA				
2	744-21/74	ZR	KS	2	4							
3	744-24/74	ZR	KS	2	1	O ₂	ne	UA	C ₃		RV8DKK	RKKRSSZS ₃
3	744-25/74	ZR	KS	2	3	M ₂	ne	UA	C ₁	3		
3	744-26/74	ZR	KS	2	3	S ₂	ne					RV ₉ DKK
3	744-27/74	ZR	KS	2	3	S ₃	ne					
3	744-28/74	HR	KS	3	3	L	ne					
3	744-29/74	ZR	KS	2	4							
3	744-30/74	ZR	KS	2	4	O?						
3	744-31/74	ZR	KS	2	4	?						RVV
4	744-32/74	ZR	KS	2	4							
4	744-33/74											
4	744-34/74	ZR	KS	2	2	S ₃		UA	B			
4	744-35/74	ZR	S	2	3	M ₁						
5	744-36/74	ZR	KS	3	1	L		UA	C ₁			
5	744-37/74											
5	744-38/74	ZR	KS	2	3	O ₁						ZPPZSSDSS
5	744-39/74	ZR	KS	1	3	S ₃		UB ₃	B			
5	744-40/74	ZR	KS	2	4							
6	744-41/74	ZR	KS	1	4							
6	744-42/74	ZR	KS	2	4							
7	744-43/74	ZR	S	1	3	O ₂	ne	UB ₃	C ₃		ZV ₃ MS ₁	ZS ₄ ZP ₄ MS ₁
7	744-44/74	JZ	S	1	3	S ₂	ne	UA	B			RVVDKKCVV
7	744-45/74	ZR	KS	2	4	K?						
7	744-46/74											
7	744-47/74	ZR	KS	2	4							
7	744-48/74	ZR	KS	2	4	S ₃						
7	744-49/74	ZR	KS	2	4							
8	744-51/74	ZR	KS	2	1	O ₂	ne	UB ₃	C ₃		ZV ₃	ZSSZP ₃ CV ₃
8	744-52/74											
8	744-53/74	ZR	KS	2	1	O ₁	ne				RV ₆	RKR
8	744-54/74	ZR	KS	2	1	S ₂	ne	UA	B			RVV
8	744-55/74											
8	744-56/74	ZR	KS	2	3	M ₄	ne	UA	B			
8	744-57/74	ZR	KS	2	4	S?						
8	744-58/74	ZR	KS	2	4	S?		UB ₃	B			
8	744-59/74	ZR	KS	2	4	O ₂		UA	?			ZV?ZS?MV?
8	744-60/74											
8	744-61/74											

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
II												62:15
												62:14
												62:10
												62:19
												62:18
												62:21
												62:22
												62:23
												62:24
												62:20
												tot. 32/74
												62:16
												62:17
												63:2
												ztraceno
												63:1
												63:3
												63:4
												63:5
												tot. 45/74
												63:9
												ztraceno
												63:10
												63:7
												ztraceno
												63:14
												63:8
												63:12
												tot. 59/74
												tot. 59/74

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
8	744-62/74	ZR	KS	2	4							
8	744-65/74	ZR	KS	2	1	O ₂	ne	UB ₂	C ₃		ZV ₃	ZP ₄
9	744-63/74											
9	744-64/74	HR	KS	3	3	L		UA	C ₁			
10	744-66/74	ZR	KS	2	1	O ₂		UA	C ₃			
10	744-67/74	ZR	KS	2	1	M ₄	ne	UB ₁	B	3		
10	744-68/74											
10	744-69/74	ZR	KS	2	1	V	ne					DKKRVVFSS
10	744-70/74	ZR	KS	2	4							
11	744-71/74											
11	744-72/74	ZR	KS	2	4	M?						
11	744-73/74	ZR	KS	2	4	L?						
12	744-74/74	ZR	KS	2	3	M ₂						
12	744-75/74											
12	744-76/74	ZR	KS	2	4	O?					DV ₅ ZV ₄	ZP ₃ MV ₂
12	744-77/74	ZR	KS	2	3	S ₃						
13	5/00-802/01	ZR	KS	2	2	O ₁						
14	15/01-145/1	ZR	KS	2	2	O ₁	ano					
14	15/01-145/2	ZR	KS	2	2	S ₂	ne					
15	15/01-146/1	ZR	KS	2	3	O?	ne					

15.7. Opava – Slavkov

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
	P 1069	ZR	KS	2	3	O ₁	ne					
	P 1070	ZR	KS	2	3	M ₁	ne	UA	C ₁			
	P 1071	ZR	KS	1	3	O ₂	?	UA	C ₁		CK ₄	ZP ₄ ZK ₅
	P 1072	ZR	KS	2	2	M ₂		UA	C ₁			
	P 1073	ZR	KS	2	4	O?						
	P 1074	ZR	S	3	1	L	ne	UA	A			
	P 1075	JZ	S	1	2	KN	ne					RV ₄ DVVFSS
	P 1076	ZR	KS	2	1	S ₁	ne	UA	B			
	P 1077	ZR	KS	2	4			UA				
	P 1078	JZ	S	1	4							ZSS
	P 1327											
	P 1329	ZR	KS	2	1	S ₃	ne	UR	B			
	P 1330	ZR	KS	2	1	S ₁	ne	UA	B			
	P 1333	HR	KS	3	1	L	ne	UA	A			
	P 1334	HR	KS	3	2	L	ne	UA	C ₁			
	P 1335	ZR	KS	1	3	O?	ne				ZV ₁	ZSS
	P 1343	ZR	KS	2	4							

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							12,9	16,8	29,2	10,2		63:6
											ztraceno	
								16	17			63:16
							14,2	13,2	21,8	9,2		64:1
							6	22,5		9		64:2
											ztraceno	
							9,6	9,1	13,6			64:3
												64:4
											ztraceno	
								24,5				64:5
											ztraceno	
												64:6
								12,5				64:7
				P4			20	12,5	23,5	11,5		64:10
							19	19,5	25,6	11,4		64:8
							5,1	10		2,2		64:9
										11,8		

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							24,6	29	32			
							12,5	35,5				
				P4			11,8	11,3	16			66:11
							10,5	25		8		66:10
												66:14
							13	11	11	7		66:1
							7,5	6	10	5		66:12
							5,6	8,4		4,4		67:5
												66:15
											ztraceno	67:4
							5,7	7,3		3,8		
							4,5	7,5		3		67:6
							15,2	16,2	14,3	8		67:2
							16,5	11		8		67:3
										7,5		66:13
										4,5		66:16

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
	P 1345	ZR	KS	2	3	M2	ne					
	P 1346											
1	15025-1/77	JZ	S	2	3	O2	ne	UA	C3		ZV3	ZP3ZSSMS?
1	15025-2/77	ZR	KS	3	2	O2	ne	UA	C3			ZVVZSSRP3MS?
1	15025-3/77	ZR	KS	3	1	S2	ne	UA	B			RVV
1	15025-4/77	HR	S	3	1	L	ne	UA	A			
1	15025-5/77	ZR	KS	1	2	M4	ne	UA	C			
2	15025-8/77	ZR	KS	2	2	M2	ne	UA	C2	3		
2	15025-9/77	JZ	KS	2	2	M4	ne	UA	C1			
2	15025-10/77	ZR	K	2	2	S1	ne	UA	B			
2	15025-11/77	ZR	KS	2	4	O1					RVVDSS	FSS
2	15025-12/77	ZR	KS	1	2	O2	ne	UA	C3			
2	15025-13/77	ZR	K	1	4	S3	ne				RVVDSS	
2	15025-14/77	ZR	KS	3	4							
2	15025-15/77											
2	15025-16/77	ZR	KS	2	4							
2	15025-17/77	ZR	KS	2	4							
2	15025-18/77	ZR	KS	2	4							
2	15025-19/77	ZR	KS	3	4	L		UA				
2	15025-20/77	ZR	KS	2	4							
2	15025-21/77	ZR	KS	2	4	M?						
2	15025-22/77	ZR	KS	2	4							
2	15025-23/77	ZR	KS	2	4							
2	15025-24/77	ZR	KS	2	4			UA				
2	15025-25/77	ZR	KS	2	4			UA				
2	15025-26/77	ZR	KS	2	4	O?						RVVZPPDSS
2	15025-27/77	ZR	KS	2	4							
3	15025-28/77	ZR	KS	1	2	M2		UA	C?			
3	15025-29/77	ZR	KS	3	2	S1		UA	B			
3	15025-30/77	ZR	KS	3	2	S1						
3	15025-31/77	ZR	KS	2	4	M2						
3	15025-32/77	ZR	KS	3	4	L						
3	15025-33/77	ZR	KS	3	4	L		UA	C1			
3	15025-34/77	ZR	KS	1	4							
3	15025-35/77	ZR	KS	2	4							
3	15025-36/77	ZR	KS	2	4							
4	15025-37/77	ZR	KS	3	4	M2						
4	15025-38/77	HR	S	3	4	L						
4	15025-39/77	ZR	K	3	3	M1		UA	A			RSS
4	15025-40/77	ZR	KS	2	3	K						RVVFSS
4	15025-41/77											
4	15025-42/77											

[illegible]

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
4	15025-43/77	ZR	KS	1	4							
4	15025-44/77	ZR	KS	1	4							
4	15025-45/77	ZR	KS	1	4							
4	15025-46/77	ZR	KS	3	2	K						
5	15025-47/77	ZR	KS	1	3	M4						
5	15025-48/77	ZR	KS	2	4	M2						
5	15025-49/77	JZ	KS	1	2	S2		UA	B		RVVDKK	RVVDKKCV ₃
5	15025-50/77	ZR	K	3	3	L						
5	15025-51/77	ZR	K	3	4							
5	15025-52/77	ZR	KS	2	4							
5	15025-53/77	ZR	K	1	4							
5	15025-54/77	ZR	K	2	4							
5	15025-55/77	ZR	K	2	4			UB ₃				
5	15025-56/77	ZR	KS	2	4							RSSRKK
5	15025-57/77	ZR	KS	2	4							RSSZSS
6	15025-58/77	ZR	KS	2	3	M3				3		
6	15025-59/77	ZR	KS	2	3	M2						
6	15025-60/77	ZR	KS	2	3	M2						
6	15025-61/77	ZR	KS	2	4							ZVVMVV
6	15025-62/77	ZR	KS	2	4							
6	15025-63/77	ZR	KS	2	4	L		UA				
6	15025-64/77	ZR	KS	2	4	M4						
6	15025-65/77	ZR	KS	2	4							
6	15025-66/77	ZR	KS	2	4							
6	15025-67/77	ZR	KS	2	4							
7	15025-68/77	ZR	KS	2	4							
7	15025-69/77	ZR	KS	2	4							
7	15025-70/77	ZR	KS	1	4	S3						
7	15025-71/77	JZ	KS	2	4							RVV
7	15025-72/77	ZR	KS	1	4	M2						
7	15025-73/77	ZR	KS	2	4							

15.8. Opava – Vávrovice

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
1	1168/1-1/59	ZR	KS	2	2	O _I	ne					
1	1168/1-2/59	ZR	KS	2	4	M?						
2	1168/1-3/59	ZR	KS	2	2	O _I	ne					
3	1168/1-4/59	ZR	KS	2	2	J	ne					
4	1168/1-5/59	ZR	KS	2	2	O _I	ne					
5	1168/1-6/59	ZR	KS	2	2	M _I	ne					

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							6	8	9	2,5		65:14
								25				65:1
					U		4,5	10		3		66:3
										9,5		
					U							66:4
												66:5
												66:6
								30				66:7
				P?						9,8		66:8
										8,7		66:9
												65:18
												65:20

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
				H5			21,8	21,5	28	10		69:1
				H4			29,3	25	34	10		69:2
							16	14	16	9,5		69:3
				L				26	32	16		69:4
							8,5	21		10,5		

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
5	1168/1-7/59	ZR	KS	2	2	M5	ne	UH	C1			
5	1168/1-8/59	ZR	KS	2	2	O2	ne	UA	C3			
5	1168/1-9/59	ZR	KS	2	3	D	ne	UA	A			
6	1168/1-11/59	ZR	KS	2	3	D	ne	UA	A			RH2
6	1168/1-12/59	ZR	KS	2	4	O?						
6	1168/1-13/59	ZR	KS	3	2	O1	ne					
7	1168/1-14/59	ZR	KS	23	2	K	ne					DSS
8	1168/1-15/59	ZR	KS	2	3	O?	ne					
9	1168/17/59	ZR	KS	2	3	D	ne	UA	A			

15.9. Velké Hoštice

Č.	Id. č.	Z	O	PS	ZN	TN	D	TU	UU	VO	RH	RT
1	309-1/62	ZR	KS	12	2	M2	ne	UA	?			
1	309-2/62	ZR	KS	2	3	O1	ano					
1	309-3/62	JZ	KS	1	3	O?	ne					
1	309-4/62	ZR	KS	2	3	O?	ne					
1	309-5/62	ZR	KS	1	4	O2		UA	C3			MHH
1	309-6/62	HR	KS	3	4	D						RP1
1	309-7/62	HR	K	1	4	D						RP1
1	309-8/62	HR	KS	3	4							
2	309-9/62	ZR	KS	3	1	O1	ano					
2	309-10/62	HR	KS	3	4	L						
2	309-11/62	HR	KS	3	1	O1	ne					
2	309-12/62	HR	KS	3	3	O?	ne					
2	309-13/62	HR	S	2	4							
2	309-14/62	ZR	KS	3	1	O1	ne					
2	309-15/62	ZR	KS	3	1	K	ano					
3	309-16/62	HR	KS	3	4	O?						DVV
4	309-17/62	ZR	KS	3	3	O?	ano					
5	309-18/62	HR	KS	3	3	O?	ne					

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							14,5	28,8		10,8		72
				P6			24,5	14,3		10		
				P4			7,5	7,5	8,3			
				P5				8	10,5			69:6
				L			28,5	30	37	16		69:5
							22,7	32	37,8	16,5		69:7
										8,5		
								7	7,2			

RD	RP	RU	PH	PT	PD	PP	VN	PU	MP	PD	POZN.	obr.
							10,8	16		5,8		70:2
				L					26	16,2		70:1
									8	4		70:3
										10,3		70:4
				P?								
				P?								
				P?								
				L								
				P4			22	25	35	14		70:8
				P5			24	23	28	14,2		70:7
				P5					26	18		70:9
				L			22,6	20	22	10		70:6
				L			22,7	26,3	28	12		70:5
										12,7		
										10		

Jiří Juchelka

LUŽICKÁ KULTURA V ČESKÉM SLEZSKU

Vydal: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., v roce 2014

Edice: Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno, svazek 47, ISSN 1804-1345

Jazyková korektura českého textu: PhDr. Karla Vymětalová, Helena Kavanová

Překlad do angličtiny: Mgr. Jitka Šílová

Jazyková korektura anglického textu: Mgr. Dan Jedlička

Technická redakce: Hedvika Břínková, Iva Rybníčková

Grafická úprava, sazba: Azu design s. r. o., Bayerova 805/40, 602 00 Brno

Tisk: Azu design s. r. o., Bayerova 805/40, 602 00 Brno

*Na obálce výběr keramických a kovových nálezů lužické kultury
v českém Slezsku (autoři Juchelka 2009a; Juchelka – Moravec 2005;
Říhovský 1989; Říhovský 1992; Říhovský 1996; Salaš 2005; Tůma 2008).*

Na titulním listě bronzový závěsek z Mankovic (dle Salaš 2005).

Na straně 4 keramický šálek z mohyly M2 z Hněvošic (dle Juchelka 2007a).

ISBN 978-80-86023-42-7

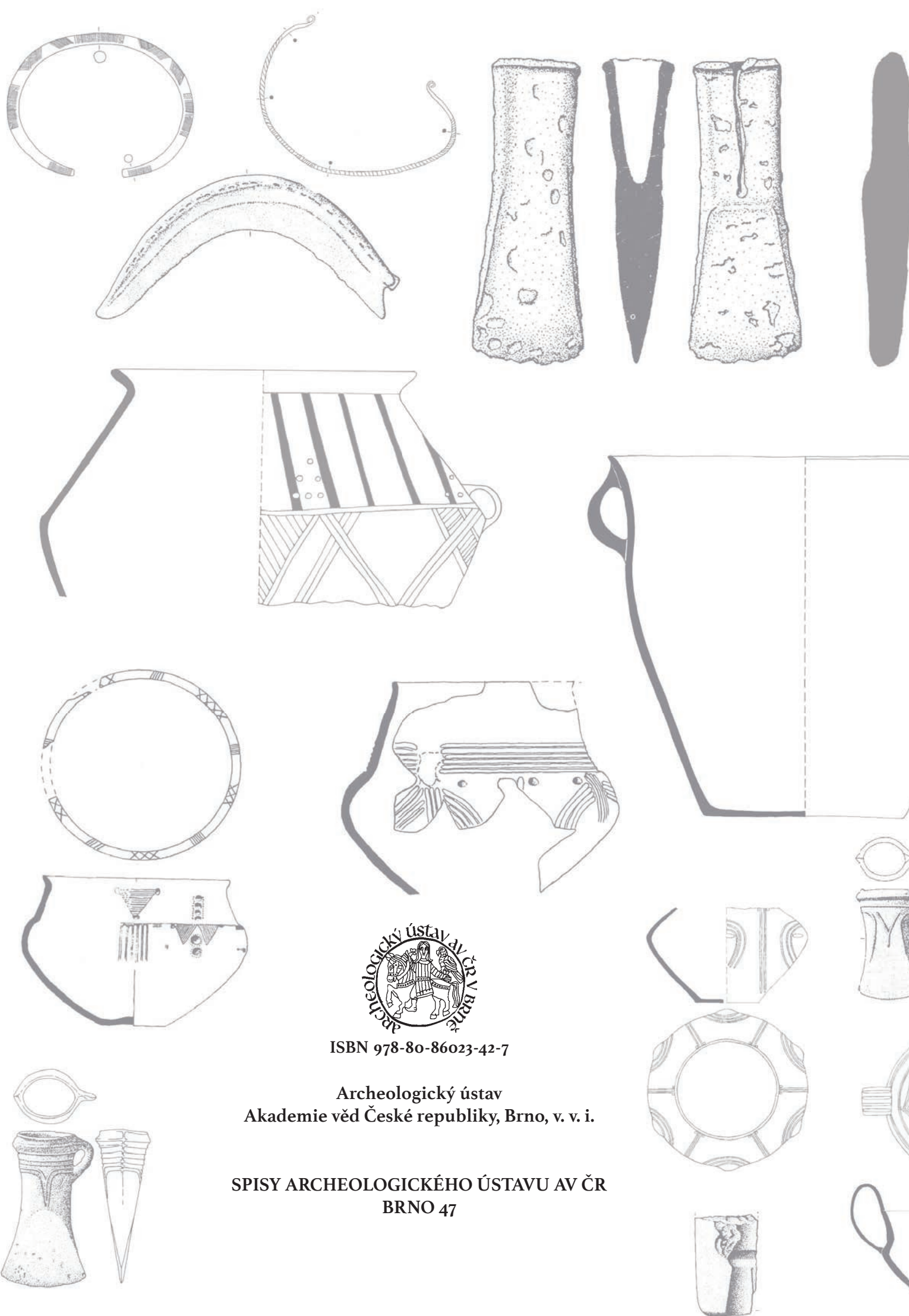
ISSN 1804-1345

All rights reserved

Copyright © 2014 by

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

I. vydání

ISBN 978-80-86023-42-7

Archeologický ústav
Akademie věd České republiky, Brno, v. v. i.

SPISY ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU AV ČR
BRNO 47